

JITRO **ROČNÍK** **XXII.**

● **ŘÍDILI: PROF. DOMINIK PECKA**

PROF. LEOPOLD VRLA

JOSEF JAKEŠ

A. M. MACHOUREK

● **VYŠLO NÁKLADEM ÚSTŘEDÍ KATOLICKÉHO STUDENTSTVA V PRAZE**

● **TISK Č. A. T. ČESKOMORÁVSKÉ AKCIOVÉ TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ
PODNIKY V PRAZE II**

1940-1941

B A S N Ě:

- F. Adamec:** Večerní zvoník 23.
Dětství 24.
Báseň za oknem 42.
Vino a housle 42.
Čtyři sloky o štěstí, naději a lásce 71.
Cesta a vánoce 97.
Ztracený domov 200.
- I. Andrenik:** Tajemství snů 101.
Až odejdou vzpomínky 182.
Souhvězdí v dýmu 229.
Nad Preislerovým jarem 308.
- V. Ara:** Skály u Akhisar 33.
Hlad v Číně 76.
Do tváře milostné můj pohled 271.
- J. Alán:** Zjevení domova 4.
- Artur:** Když vítr rve listí 67.
- A. Bartušek:** Láska 7.
Tulák 272.
- V. Bolar:** Polibek 39.
- L. Binovský:** Návraty 40.
- N. Borová:** Oblak 86.
- M. Baldík:** Rorate 101.
Pán přijde 101.
- Z. Brabec:** Dálka 111.
- R. Billinger:** Před spaním 163.
- B. J. Bojan:** Píseň tuláková 201.
Poutník 298.
- S. Boxan:** Padám chladný 7.
- V. Bystřina:** Poslední pozdrav 85.
- J. Dača:** Poledne na vsi 4.
- V. Doležel:** Vzpomínka 52.
- J. Fiala:** Stráně mé země 16.
Krajina se stromy 84.
- Gertrud von le Fort:** Posvátnost Církve 130.
Utrpení 201.
Velikonoce 225.
- V. Grulich:** Nad krajem 86.
- S. George:** Na Rýně 101.
- J. Hradský:** Podzimní vítr 75.
- J. Hlobílek:** Jen krátká píseň 274.
- F. Chudárek:** Na podzim 77.
Dálavy 130.
- J. Javořský:** Je to mé údolí 79.
- B. Janoušek:** Sasanka 101.
Přichází podzim 35.
- A. Janouš:** Jízda 158.
- K. Kladský:** Tvůj věřící hlas 6.
Meditace k letní zemi 79.
Znamení písně 193.
- F. L. Karel:** Rodiště 272.
- J. Karen:** Nejnéžnější symfonie 7.
Navečer v Čechách 123.
Dům pohody 228.
Proč? 230.
- O. Kryštofek:** Bílý den 11.
Vyznání 81.
Touha 204.
Vyzvání na souboj 230.
- K. Klika:** Láska 44.
Litane Loretánská 261.
- Otká Kovárnová:** Bolest 53.
Na hřbitově 85.

- R. Kalčík:** Modravý vítr 78.
- X. Komrs:** Když na nočním nebi lilie vykvetla... 80.
- J. Krajan:** Vzpomínka z jihu 91.
- V. Kolinová:** Vltavě 138.
- F. Luska:** Rudý šáteček 43.
- S. Lehnertová:** Proč křídla nemám 106.
Vidina časů 187.
Tuláková píseň 230.
- Nicolaus Lenau:** Píseň vrboví 302.
- E. Liška:** Žalm radostný o zákonu 145.
- J. Machoň:** Naděje 22.
Zpíváno po nocích 165.
Trojzpěv 289.
- D. Milec:** Proměna 41.
- V. Malík:** Vzpomínka 43.
- F. Mácha:** Zaslíbení 57.
Žízně 119.
- C. Malá:** Vyzpívat... 230.
- J. Macalík:** Na Velký pátek 231.
- Ma-Huan-Čun:** Na jaře 298.
- M. Němec:** Tma řečí 41.
Domov 65.
- V. Neuwirth:** Poutník 163.
- J. Nemerád:** Březnová.
Větevka jabloňová 307.
- J. Neuls:** Ohně 275.
- M. Bařava:** Deštivý den 302.
- S. Pechová:** Nevím 68.
Jarní ráno 305.
- F. Prokeš:** Krev dětství 111.
- B. Pavlok:** Dva hlasy 273.
- J. Ryba:** Cestou zpátky 1.
- Z. Řihoš:** Má bleďá dívka dnes ráno 42.
- V. Seiner:** Až půjdu na trávu 11.
- J. Skopalík:** Podivný sen 17.
- I. Smutná:** Sněž! 306.
- VI. Strnad:** Kniha 44.
- F. Slanec:** Podzimní píseň 48.
- J. Šlédř:** Ty zříd' krok podle mne 42.
- O. Sirovátka:** Vyznání podzimu 123.
- A. Skýpala:** Lotr a květina 230.
- S. Solár:** Pod krovem večera 272.
Jaro se vrací 272.
- J. Souček:** Večerní slunce 306.
- J. Starý:** Za večera 272.
- M. Ulmanová:** Na podzim 84.
- J. Ungerová:** Klekání 153.
- J. Vacek:** Jen ozvěnou. 305.
Žluť 305.
- F. Velíšek:** Již více nepůjdu 49.
- J. Valuš-Struna:** Smutné město Rudolfa Medka 137.
- J. Weinheber:** Pro domo (Adel und Untergang) 229.
- Walter von der Vogelweide:** Touha po jaru 272.
- I. Zábranský:** A večer je blíž... 35.
- R. Zezula:** Slunečnice.
Konec 86.
- V. Zima:** Smuteční hrana † Jiřímu Pokornému 163.
- L. Zábranský:** Učiň zázrak 272.

P R O S A:

- V. Ara:** Oslepnout možno 168.
Zrada 205.
- V. Baruch:** Noc na Lužnici 17.
- A. Bradáč:** Zakrvácená alej 8.
- A. Bartušek:** Zuzka 50.
Poznání 307.
- B. J. Bojan:** Až na konec světa 82.
Zimní melodie 115.
- S. Boxan:** Maminka vypravuje 69.
- J. Borovec:** Kusá tvář 279.
- L. Freiová:** Letní večer 80.
- G. Göpfertová:** Pohádka o Lučang 202.
- R. Holinka:** Duchovní profil doby lucemburské a poděbradské 98, 131.
- K. Kladský:** Šťastné chvílky z léta 12.
- E. Koukal:** Černá a bílá 203.
- V. Kratochvíl:** Opojení 206.
Jaro u vsi 303.
- R. Kalčík:** Pozdní cesta 249.
- K. Klika:** Rovina 277.
- E. Liška:** Sestřička Gertruda 54.
O smrti mezi sasankami 115.
- V. Lhotská:** Zápisky z léta 43.
Klářiny macešky 77.
- Z. Leininger:** Pohádka nová i stará 207.
- J. Linhartová:** Duše hledající Pána 273.
- K. M. Mreč:** Vichřice života 5.
Tlumený hlas 107.
První symfonie 296.
- J. Nemerád:** Pomněnka z dětské zahrádky 277.
- J. Podhajský:** Bolest největší 247.
- J. Ryba:** Na shledanou, Praho... 112, 147, 182.
- E. Rybínová:** Hradčanské náměstí 154.
- R. Schlosser:** Omšelý námět 51.
- V. Smetana:** Z krve roste 36.
Můj rodný kraj 68.
- M. Smutná:** Přichází tiše 76.
- O. Sirovátka:** Žebrák 240.
- I. Stránecký:** Největší z nich 18.
Růže nad tmou a vše 266.
- V. Tichý:** Jediný den z července 55.
- R. Veverka:** Radost skandinávské země, moře a dívky 231.
- F. Weiser S. J.:** Světlo z hor 13, 45, 72, 102, 142, 175, 208, 233, 261, 299.
- K. Zámečník:** Rusálka 49.
Hrkáči 239.

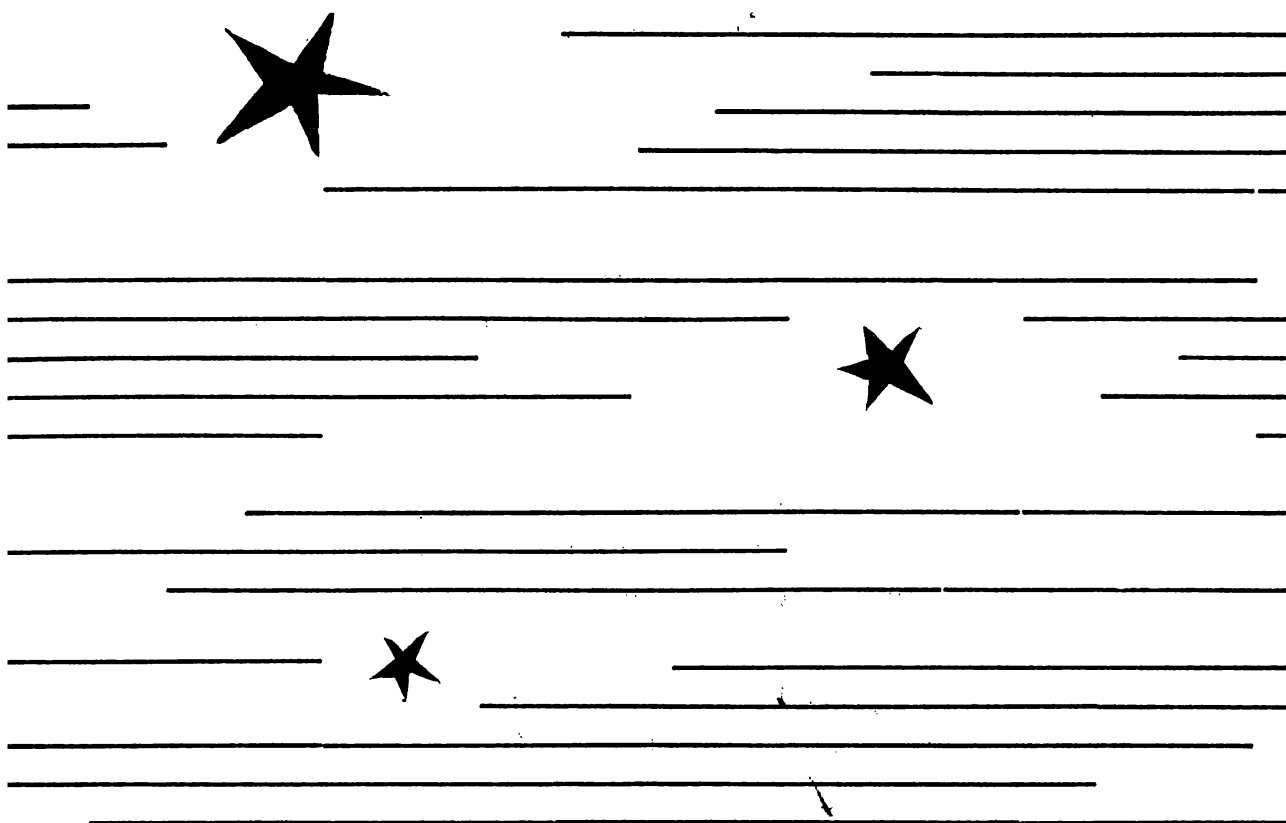
STATI:

- A. P.** Ze zápisníku starého profesora 24, 51, 88, 108, 135, 166, 197, 226, 258, 295.
- I. Andrenik:** Štědré dárkyni 59.
- Artur:** Básník - dítě 125.
- R. Černý:** O Marii Florianové a O. Stritzkovi 94.
- K. Čermák:** Několik poznámek ke 4. číslu Jitra 159.
- R. M. Dacík O. P.:** Sv. Tomáš Akv. a Archimedes, neboli dvojí typ studentů 210.
- Dr. Otto Dietrich:** Duchovní základy nové Evropy 194.
- Frà Joanes:** Hrdinové dneška 158.
Katolický student apoštol 250.
Eucharistií k obnově 309.
- J. Hobzek:** O době svatováclavské 66.
- B. Chudoba:** Obraz a význam českých dějin 2.
- Dr. O. Katzer:** O zlém andělu 27.
- J. Klika:** Prolínání kultu 290.
- J. Kova:** Meditace 124.
- F. Korb:** Služebník Páně v nevděčné osadě 283.
- F. Kutnar:** Profil doby obrozenské 291.
- K. Lažnovský:** Říše a my 258.
- F. D. Merth:** Duchovní život a mísál 58.
- F. V. Mareš:** O slovanské bohoslužbě v Čechách a na Moravě 269.
- B. Němcová:** Životní cíl 312.
- M. Němec:** K základům poesie 169.
- D. Pecka:** Základní otázky etické 25, 55, 87, 117, 139, 171, 212, 242, 275.
- V. Ryneš:** Duchovní profil českého baroka (1620—1750) 195, 241, 293.
- Z. Rezníček:** Divotvorné koště 149, 174.
- F. Slanec:** 800 let strahovského kláštera 57.
- V. Smetana:** O chvílích svátečních 85.
U cíle 281.
- P. Štěpánek:** Nad Bridelovou knihou „Co Bůh? Člověk?“ 28.

- J. Šilhan:** Katolický student v dnešní době 158.
- J. Šebek:** Proč spíte? Hle, Jidáš nespí! 249.
- J. Vašica:** Tradice cyrilometodějská 34.
- J. Veselý:** Jagailovci a první Habsburkové v českých dějinách (1471—1618) 164.
- W. von Wolmar:** Češi a říšská myšlenka 162.
Němec o českých problémech 226.

V Ý T V A R N I C T V Í:

- Frà Angelico:** Zvěstování Panny Marie 304.
- V. Bittmann:** Jaro v Praze 303.
- Z. Braunerová:** Po dešti v Somois 142.
- Michelangelo Buonarroti:** Madona 129.
- Donatello:** Pieta 229.
- J. Friedl:** Vsetín: valašské chalupy 43.
Vsetín: věž zámku se sochou sv. Jana Nep. 203.
Chaloupka ze Vsetína 203.
- K. Filip:** České chaloupky 244.
- G. Göpfertová:** Ze života sv. Václava 7.
Kresba 75.
Mosaika - sv. Ludmila 81.
Sv. Prokop oře s čertem 44.
Malíř 273.
- El Greco:** Narození Páně - Řím, Národní galerie 104.
- Hauser:** Kostel sv. Trojice - Písek 120.
Vodňany 303.
- Hlobílek:** Před Ostravou 310.
- A. Janouš:** Hrad Kost 190.
- E. Koukal:** Vzpomínka z Alp: Berchtesgaden 121.
Horský kříž (Garmisch) 141
Detail z Césarovy kašny v Olomouci 141.
Obrázek z Alp 141.
Salzburg (Festung) 157.
Odpolední jízda 188.
Královské jezero (Königssee) nad Berchtesgaden 188.
Innsbruck 203, 279.
Kontrasty v zimě 244.
- H. Kunešová:** Kořeny 310.
- A. Renoir:** Čtenářka 153.
- Mňuk:** V čase žní 11.
- A. M. Machourek:** Kresba 39.
Kresba 79.
Kresba 146.
Kresba 261.
Kresba 305.
- V. Macháň:** Týniště v zimě 232.
- Maláček:** Sousoší s brněnského divadla.
- J. Pýcha:** Sv. Václav 3.
Kresba 154.
- Ploharová:** Zámek Hluboká 120.
Vysoké Tatry 156.
Prachovské skály 243.
Chrám sv. Víta 243.
Karlštejn 243.
- Jan Preisler:** Jaro 186.
- Pešek:** Dívka 275.
Kresba 281.
- Stritzková-Florianová:** Sv. Diot 67.
Velký Meautnes 84.
- I. Semotánová:** Poème 138.
- Šeba:** Vzpomínka na prázdniny 28.
- Štencel:** Portál brněnského domu Petrova 120.
- J. Šichová:** Z klášterní zahrady 156.
- K. Škréta:** Podobizna muže 161.
- Šlechta:** Chaloupky 276.
- Jacobo Tintoretto:** Umučení sv. Marka 133.
- Unger:** U Medvědíh ostrovů 35.
Magdalurský fjord na Spitzbergách 49.
- Paolo Veronese:** Klanění sv. Tří králů 98.
- H. Zemanová:** Z toulek Polabím 157.
Polabská krajina 190.
Útěk do Egypta, relief z r. 1194 108.
Rodiště Gutenbergovo na dřevorytu z r. 1562, 112.
Epitaf neznámého člena rodu Sniburských z Riesenburku po 1504 134.
Zenzenhof 265.
Maria Waldrast 265.

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII.

POESIE • Fr. Adamec, V. Ara, A. Bartušek, St. Boxan, J. Dača, J. Fiala, J. Karen, K. Kladský, J. Machoň, M. Němec, J. Ryba, J. Skopalík

PROSA • V. Baruch, A. Bradáč, K. Kladský, J. Lesák, K. A. Mreč, J. Stránecký

STATI • B. Chudoba, Dr. O. Katzer, prof. D. Pecka, P. Štěpánek

VÝTVARNICTVÍ • G. Göpfertová, J. Mňuk, J. Pýcha, A. Šeba

1

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 18.—, ostatní K 28.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 20.—, ostatní K 30.—. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrla, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 44.

zprávy dopisovatelům

J. L. Myslím si, že napíšete jednou lepší. Rád bych, abyste přepracovali Jez hučí. — O. K. Otisknu Bílý den. Pokračujte. — Z. L. Zásilka přišla pozdě. Zatím ještě ne. — F. V. Již více nepůjdu. — V. K. Nejsou špatné, hlavně první. Mám jich však tolik, že počkám na lepší. Pošlete. — R. Z. Tuto ne, ale neztrácejte odvahu. — K. K. Měsíce by potřebovaly ještě vytříbení. Nápad není špatný, třebaže není původní. Z práz jen jednu. Příliš se vzdáváte své výmluvnosti, slovo Vám uniká. — J. V. O. Zatím jen improvizace, nikoli tvorba.

kolportéři, oznamte včas administraci své adresy, resp. adresy svých nástupců!

čtěte a rozšiřujte svůj časopis - JITRO!

Vyšlo 1. září 1940. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly ČAT. Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Nová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

Jan Ryba:

Cestou zpátky

*Na hebký, žhavý prach se jako v dětství těším,
na dusot chodidel, jež hloubí miska stopy
ve hlíně vyprahlých a milovaných pěšin,
těch stezek bezpečných, těch mostů přes prázdnoty.*

*Až - navrátiv se zas do končin, z nichž jsem vyšel -
uzavru palčivý kruh svého zabloudění,
na lukách rozkvetlých, vůní mát ukonejšen
rtem země dotknuv se v díku za věrnost její.*

*Protože zklamáním dnes už mě nepohostí,
vždyť - haluz půlnoci - chorobný plod snu strásla,
(jablko červivé, jež nerdělo se dosti)
na prach cest těším se, vířený cestou zpátky
v modř jitra prvního, která už tehdy hasla,
když můj křik mísil se s bolestným vzlykem matky.*

O B R A Z A V Ý Z N A M Č E S K Ý C H D Ě J I N

Bohdan Chudoba

Když naši předkové v sedmnáctém věku hovořili o událostech ve světě, užívali pro ně často souhrnného latinského názvu *theatrum mundi*. A skutečně se dějinné události podobají velkolepému divadlu. Podobají se mu i v tom, že mají dramatickou jednotu: celé se otáčejí kolem osudů člověka, tvora odlišného ode všech ostatních tvorů právě tím, že jeho život není pravidelný, nýbrž že je naplňován novými a novými poznatky — že má své dějiny.

Ale vedle velkého divadla světa můžeme mluvit také o menších divadlech národů. Jestliže práce a strádání je jedním základním rysem lidského života na této zemi, rozličnost řečí a příchyllost člověka k národu a k vlasti je skoro stejně význačná. A také tyto menší složky velkého množství pozemských poutníků mají své dějiny. Nemůžeme jim ovšem dávat přednost před dějinami světovými: veliké drama světových dějin nemá žádných menších období, poněvadž je samo jedinečné, zejména svým vrcholem, událostmi oněch tří let v dějinách malé římské provincie ve východním Středomoří za císaře Tiberia.

Přece však jsou i národní dějiny plny vzruchu a jsou nám především velmi blízké. Budeme-li přehlížet na příklad dějiny našeho národa v jejich tisíciletém průběhu, co životní tvůrčí radosti i životních bojů se nám vystřídá před očima. První počátky české kultury na území tajemné říše Velkomoravské, kam příboj křesťanské civilizace dorážel zároveň se dvou stran; polovzdělaná doba prvních Přemyslovců se svým románským uměním a bohatýrskými postavami Václavovou a Vojtěchovou; velká ctižádost i velké omyly posledních představitelů Václavova rodu; Praha jako střed římské říše, kde stará čeština a bohatství melodií ze sklonku gotiky závodily s uměleckou výrazností gotického stavitelství a malířství; velké náboženské hnutí, vrcholící v bouřích doby Žižkovy a utichající za pevné vlády Poděbradovy; vědecké pokusnictví epochy rudolfínské, rozeklané novými proudy barokní myšlenky; třicetiletý požár válečný a následující zápas o národní uvědomění; barokní hudba na českých zámcích a v bílých, freskami zdobených kostelech; konec roboty a počátky výroby průmyslové; politické zápasy devatenáctého věku, provázející boj mezi kapitalismem a socialismem; lyrická tvorba Máchova, Erbenova a Sovova; dílo Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka; vnitřní výstavba parlamentního státu po světové válce a jeho boj s nezaměstnaností; vědecká teorie a technická praxe v dvacátém století; osud Čech a Moravy v novém evropském prostoru; — to

všechno jsou mezníky českých dějin a jsou to také složky naší vlastní, dnešní civilizace, ve které žijeme a z níž tvoříme.

Dějepisec shledává svou látku v archivech, obsahujících doklady politické, — a to také v soukromých archivech starých českých rodů — ve vědeckých záznamech, mezi uměleckými díly, v kronikách i v knihách náboženských. Ty tam jsou doby, kdy se dějepis omezoval na politiku; právě v dějinách národních si nejlépe uvědomujeme, jak bychom komolili tvář národa, kdybychom zamlčeli i jednu jedinou stránku jeho kulturní činnosti. Přitom, i když se zachovává časová souvislost ve vypravování, vybírají se vždy určité poznatky a jiné se pomíjejí jako méně významné. Podle jakého pravidla?

Odpověď na tuto otázku znamená nejen říci, proč je co významného v dějinách, nýbrž i jaký je význam národních dějin celých. Významem, smyslem částí je tu dán i smysl celku. Neboť jen to, co je významného pro nás, pro dnešek, je významného vůbec; jiného účelu dějepis nemá než objevovat tyto významné věci v minulosti.

Smysl dějin nelze hledat v dějinách, tak jako smysl obrazu nelze zjistit rozбором jeho barev. Smysl věci je v tom, čemu a jak slouží, a smysl dějin nemůže být jiný než smysl jednotlivých jejích složek, které nám přinášejí nové poznatky. Hospodářská politika Václava II., poly-melodická skladba Kryštofa Haranta z Polžic, náboženská myšlenka Dvořáka z Boru, vědecký nápad Jana Evangelisty Purkyně, malířská vise Miloše Jiráka, to jsou všechno věci, z nichž každá má pro nás určitý smysl, poněvadž jejím poznáním se sami obohacujeme. A harmonický soubor těchto poznatků z minulosti, to jsou dějiny.

Nadto však jsou to ještě dějiny české. Všechny ty poznatky pocházejí z díla českých lidí. A když se zeptáme, jaký má smysl vybírat právě česká díla, kdybychom ve světě často našli věci lepší, zase se musíme pro odpověď obrátit ne k nějakému rozboru dějinných činitelů, ale k dnešku, k svému vlastnímu životu. A musíme si hledět odpověď věcně a opravdově. Kdybychom si na otázku, proč zůstáváme věrni českému národu, odpovídali: poněvadž jsme zvykli české řeči, poněvadž jsme tak vychováni, poněvadž žijeme v Čechách nebo na Moravě, poněvadž se nám naše píseň líbí víc než kterákoli jiná, — stále by to nebyla odpověď průkazná. Vždyť je možno zvyknout i jiné, cizí řeči, zapomenout na výchovu, přestěhovat se nebo dokonce utéci jinam, kde je život pohodlnější, oblíbit si písně třebaš odněkud ze zámoří — a právě tak je možno dát přednost poznatkům z dějin jiných národů před ději-

Josef Pýcha

Archiv Jitro

SVATÝ VÁCLAV

nami českými. Nuže, jaký smysl, jaký význam má pro vás česká řeč a české dějiny?

Odpovědět lze jen jednou cestou: domyšlením světového názoru. Celý lidský život je práce, to jest strádání a radost z překonaného strádání. Ať si utváříme sny do budoucna, jak chceme, ať věříme v pokrok kdoví jak neutěšený, práce ze života neodstraníme a musíme doznat, že práce je smyslem života. Útěk od práce je tedy útekem před skutečností: takovým útekem je názor budhistický, který nechce na světě nic překonat, stejně jako názor materialistický, který si myslí, že překoná všechno, tedy i nutnost pracovat. Jediné křesťanství je střízlivé a věčné: každému člověku je podle něho vymezeno určité břímě na tomto světě; čím statečněji je ponese, tím výš vystoupí; čím víc bude z něho odhazovat, tím hlouběji klesne.

Mluvíme-li však o břemeni, nezapomeňme na

paradox Písma o jhu sladkém a břemeni lehkém. Syn člověka miloval svůj lid právě tak jako rozpálená úbočí a stín palem své vlasti a s pláčem mu předpovídal to nejhorší, co může některý národ stihnout: že zapomene na vlast a zapomene na řeč. Ano, jak pohodlné by to bylo, kdybychom všichni mluvili nějakým mezinárodním jazykem — třeba jako někdejší krajané Kristovi a dnešní vyděrači a příživníci evropských národů; jak pohodlné by to bylo, kdybychom se nemusili hlásit k Moravskému poli, k Lipanům a k Bílé hoře. Ano, jak pohodlné, ale jak jednotvárné a pusté! Neboť ten, kdo si ubere ze jha, klesne do pohodlného bláta a utopí se i n p r o f u n d o l a c u. Naopak ten, kdo miluje své jho, pozná, jak je sladké. To všechno platí o našem vztahu k českým dějinám. A nezapomeňme, že lidé nemilovali Řím proto, že byl veliký, nýbrž Řím se stal velikým proto, že jej lidé milovali.

Jaroslav Dača: Poledne na vsi

*Poslední rány kopyt stáje zduší,
mříž žebříňáků slunce na dvůr přibíje,
před strachem z polednic snad zmlknou husy,
když na věži zvon dvanáct hodin odbíje.*

*A vánek čte svou píseň v listech stromů,
tak zbožně jako kněz svůj denní breviář,
potůčky dýmu tekou ze střech domů,
na nichž se vaří v horku rozvolněná zář.*

*Hrst vůní na náves si povyběhla
poslechnout litý nářek vytupených kos,
u starých plotů kuřata se sběhla
jak hejno mušek, sednoucích si na lotos.*

*Jde ticho po cestách a klid je v polích,
u mezí zrezatělý pluh je opuštěn,
únava proudem spěchá po údolích
a vůně jídla kolem opocených stěn.*

Jiří Alán: Zjevení domova

Motto: Mrtví promluvili . . .

*V tmu jaká studí o Dušičkách se večer propadá.
Poslední plamen tvrdě do tmy hoří,
v divném průvanu se zmítá — květ poslední na hrobě uvadá . . .
Ve vzduchu plno je jemného světla z modliteb věřících,
v žebroví stromů uvázlo, a ticho jde kolem . . .
To divné světlo v trouchnivé tmě stále zatlivá
a s nebe mží.
Má duše mírem mrtvých poraněná s plamenem hovoří —
zrcadlo paměti lesklé prismatem vzpomínky bleskne
a trsy jisker fosforeskujících
ozáří náhle zvadlou a dávno již zapadlou tvář.*

*Proč nedáš pokoje sveřepý plameni?
Ta sychravina studí, myšlenky žhnou a mrazí
a mne to táhne k těm dolů . . .
Vím já, proč miluji aleje hřbitovních bříz
a nelekám se hrud zvonících tvrdě o rakev?*

*Vím. Smrti se netřeba bát, proč životem o smrti si lhát,
proč zapomínat, sestro, když poutníky zedrané uvádíš do Ráje?
Tajemné výstraze mlčících hrobů již rozumím . . .
V modlitbě za duše předků tíže těl zbavené
do jejich dávných tváří se dívám tak blízkých . . .
Myslím na slovo smrti uvádějící Domů, osvobozující.*

*Neslyšně mží.
Lidé se dávno již na ložích teplých do snů ponořili
a mrtví, ti jsou zas sami.*

*Ve strunách stromů na cosi velkého čekajících
jindy tak dusivá mlha se stříbrně probírá
a duše má mladá ó jak nedočkavá
v tušení Jara
smrtí se k životu bez konce prodírá . . .*

*Hvězdy dnes nejiskří,
tichounce mží —*

Těším se Domů.

Chlad z rukou rozsevačových

(Památce zemř. otce-sedláka.)

»Osaměly rozsevačovy ruce dálkou plodů, ale zkrásněla duše novou setbou. Byl proměněn...«

Noci se zastavily nad našimi hlavami, plnými dalek a zítřků, modrojasny a štědré strásaly prstence polibků do rozžatých vlasů. Byla to krásná mluva. Dávno už bylo po setbě. Obcházel tak rád, rád tu rozbolněnou zemi při klíčení zrna, rozhozeného jeho rukou. Jak jen vyspat všichni tu krásu rodičů se předjari a jak nestát v bezduchem údivu u slov Stvořitelových? Oblouznění provždy snem Stvoření, jímž žije naše touha, klečíme u nohou Tvůrcových jako poutníci bludní a ztroskotaní a v pláči, očima šilicima prosíme o poshovění. On přijal ze Stvořitelových rukou nejvíce těch darů, jimiž se zdobí srdce šlechtická. A je to nádherná mluva. Takhle v podvečeru u zastávky Boží v plodech chlebových vyprávěti o zítřku, o nových krajích, takhle do mlhavého závoje jitrního problesknutí rýti prsty hltavými slova modlitby a požehnání a za předvojem jitra už viděti v únavě žhavý kotouč o polední a pak zas ten tajemný příchod večerů, ohlášený mručením skřítků a vábením rusálek! To bylo klidu, to bylo slávy, to bylo klidu, když noci se zastavily nad jeho hlavou, plnou dalek a zítřků, modrojasny a štědré strásaly prstence polibků do zlatých vlasů.

Leč čas uhodil do tlukotu dní v předlétě. Zem, poznamenaná údělem mateřským, volala po sklizeň. Žatva se blížila... Jednou noc rozsvítila zárovky na nebi obzvlášť modré. Náhle však v podivné předtuše pohnula a jako opilá, bez tance, bez záru v očích, bloudila bez cíle. A k ránu..., k ránu se v němém úžasu zastavila na své bludné pouti a očima vypálenýma od rudých ran v bezmezném žalu ronila slzy.

Rozsevač... Tak náhle, tak nečekaně, bez rozloučení, smířen s Boží náplní, podivně určenou, bohatýrským selstvím obdarován — zasil semeno a už krotil rozzpívanou kosu a už myslil na orbu — tak náhle, tak nečekaně, tak beze slov.. Němé, užaslé ráno a jak pohledem posledním zavolat na smrtící čas, zastavit vteřinu na rozhraní vody a ohně, jen chvíli, jen chvíli, a pak jdi zas, ty zlá, zlá ve svém hrůzoklání. Nezastavena. Chlad z rukou rozsevačových míří kol nás užaslých a usedá do nářku opuštěných Na stráni, U švestek, Na hájku...

A skřivánek sedí na oblaku a vyhrává trylkem truchlivým do podjásného rána s vypálenýma očima.

VICHŘICE ŽIVOTA

K. A. Mreč

Jeden z prvních jarních dnů. Všude ještě plno vody, bláta, šedé pustiny hlín a vyždímané loňské trávy. Vzduch však voní neomylným znamením blízkého vzkříšení a barevné skřivánci trylky to potvrzují.

Poddávám se náladě. Vycházím ven do polí a těším se již na pryskyřičnatou vůni lesa, která mně uprostřed zdí velkoměsta tak scházela. Kývá na mne z dálky v lehkém vánku. Privítala mne stará místa, kde znám každý strom, a stoupám klikatou cestičkou k vrcholu kopce. Stával prý zde před dávnými časy hrad, jak mají dosvědčiti skály, nahromaděné tu ve velkém počtu. Ještě o prázdninách rostly na nejvyšším místě tři staré, mohutné smrky. Nyní stojí pouze jeden jako němý strážce svých povalených druhů. Smutně hledí do kraje a vítr ve větvích vypráví o zákeřné vichřici, která s výsměšnou bezcitností ničila životy. Tíse leží její oběti, ale fantasie maluje děsný okamžik, v němž se s praskotem a dutým výkřikem řítily k zemi — do propasti smrti — — —

Drobné krůpěje vzpomínek zavlažují vydatně mysl. Jako hoši jsme velmi často sedávali na mechem porostlých balvanech a hleděli rozřešiti tajemnou historii hradu. Roztodivné příběhy vyvstávaly nám v mysli. Viděli jsme v duchu ohromný hrad, slyšeli jsme ryk nepřátel a třesk zbraní, ale jen na jednom jsme se shodli; věřili jsme, že v těchto třech smrcích jsou zakleti bratři, poslední obyvatelé hradu. Nemohli jsme svou dětskou fantasií vypátrat, proč a kým byli zakleti, pouze se pamatuji na to, že budou vysvobozeni, až vichřice vyvrátí všechny tři stromy z kořenů.

Srostli jsme zcela s tímto krásným místem a chodili jsme sem i později, když jsem již byl na gymnasiu ještě s dvěma kolegy. Každý z nás si přivlastnil jeden strom a do kůry vepsal svůj monogram. Nyní stojí jen můj. Smrky kamarádů leží vyvráceny z kořenů. Oči

se mi zamlžily černým florem smutku. Kde jest asi Josef, kde Lád'a? Prvý jest snad mrtev. Rytíř — — — Jen dusné dálky by o něm mohly vyprávět. A Lád'a? Utonul ve své »silné vůli«. Vystihl, že jeho povaha je přemrštěně citově založená a počal pěstovat silnou vůli. Nenáviděl svět. Bil se pro své názory, které byly často klamné, s třídou, s profesory a zahořkl proti nám všem. Ani na poslední naši schůzku sem pod tyto smrky nepřišel. Tehdy jsme mu s Josefem přáli, aby ze svého poblouznění brzy vystřízlivěl. — Mluvil jsem s ním včera. Samotář. V jeho slovech dohasínala pochodeň zoufalství a šklebila se záplava flegmatismu, když se mi svěřoval: »Všechno mě 'zklamalo, i vůle! Život 'je náhoda! 'Co pomůže pracovat, přijde náhoda a zničí vše!« — Musel jsem mu podat pomocnou ruku. Chtěl jsem Lád'ovi ukázat, jak je život krásný, ale špatně jsem pochodil. — »Jdi, i tys už načichl frázemi těch ostatních! Jste všichni stejní! Nevěřím nikomu! Všichni klamou!« — Odcházel rychle. Obilný hrob — — —

Laso vzpomínek sviští kolem hlavy. Jen můj smrk — — — po roce — — — Dumavá melodie, která se snášela z kolem dokola rozestřeného lesa, kladla vtíravě otázku: »Kdy i on padne?« — A strom se vážně rozšuměl, jako by napomínal: »Bud' rytířem! Bud' rytířem!« Počínalo se šeriti. Oči zkameněly na zamlženém obzoru, vyslovující žhavou prosbu, již planulo nitro: »Bože, dej mi sílu, abych byl rytířem — — —!«

Karel Kladský: Tvůj věřící hlas

*Má tichá a provoněná nad loukotí ran
má země jak prادلenka s vybilényma rukama
až k jupce až k hlasu až k slzám*

*Učmouděná jak bramborová nať dýmem
všemi hroudami na ohništi a oharky*

*Znám tvůj hlas
znám vonící květ v jitřních slzách až sem
znám sedmikrásky na podzim, znám jejich slzy
bolestné místo od kolébky k hrobu
pod dlaní hlíny, pod hnízdem, pod hrstí ticha
tichá a vyznávající*

*Jarní vyzvánění s kosami až k věncům pokoseného jetele
letní zpěv a těžká oblaka s teplým stínem
podzimní oči v slzách thuje mrtvých ve vzpomínce
zimní běl, průsvitnost vod a ožněná jejich líc
a celoroční hlas v uzlíku pod kořeny šípků*

*Mrákoty máty a její šero
spící na okraji houslové struny a jabloňového stvolu
umouněná děcka jak komíník na kopci v jarních hrách*

G. Göpfertová:
Ze života sv. Václava.
Archiv Jitro.

Stanislav Boxan:

Padám chladný

*A studí mne dnes srdce
jak nárazníky vlaků.
Nuž, leťte, třmeny větrů,
vy hejna modrých ptáků!*

*Ach, vodopády hodin,
zas bílé dni a svátek,
ten žernov s moukou času
a teskný vzlykot kapek!*

*Já, ohořelé všecko,
já, rozborcené krovy,
já, rozpitvané ráno,
mé propadené rovy;*

*a růže s hluchou vůní
a zkornatělá pole,
má rozprodaná láska,
teď mrtvý ležím v dole.*

Jiří Karen:

Nejněžnější symfonie

*Býti pastevcem bílých koní,
v srdci fujar nedělní míti smích,
být dítětem, být panenka,
státí se sních.*

*Padati pomalu do města,
jak na ránu bílý fáč,
v srdci mít závratě rulety,
být šťastný, přešťastný hráč.*

*Bílými šátečky mávati,
na poušti žíti manou.
Neřící s Bohem,
ale jen na shledanou!*

*Vyprávěti pohádky o princích
a dobrém králi,
aby všichni smutní
s úsměvem na rtech usínali.*

Antonín Bartušek: L á s k a

*Až unaven zvlněností tvých brázd
vyčerpám bezejmennost variací tvé vůně,
kraji*

*a polekán hloubkou hvězdného smíchu v tvých očích
pod hrází Panského
na tvář tvé kvetoucí noci klesnu
a na křižovatce mých snů zavoní plodností hrud
tvá země, znavená zlatými přívaly dešťů*

*pak teprv věřím,
má láska.*

ZAKRVÁCENÁ ALEJ

Antonín Bradáč

K večeru vracela se provoněnou zahradou a jistě myslela ještě na život. Bosýma nohama se dotýkala horkého trávníku a viděla poslední hru stínů v korunách stromů, kde se ozývalo slabé pípání — nesmělý a tichounký projev života, snad i tušení smrti.

A večer se nelišil od jiných. Měsíc zaléval zahradu a píseň Šebestovy Anežky, ze sousedního dvora se nesoucí, byla stejně tklivá jako včera.

Když za sebou zavřela naposled dveře chléva, odcházel muž do hospody. Chtěla na něho zavolat a domlouvat mu, prolomit tu hráz mučivého ticha, která je od sebe dělila již celých pět dní. Neodvážila se.

A konečně, proč by se právě ona měla stále pokořovat, proč právě ona měla by po každé s úsměvem vycházet vstříc.

Teď sedí v kuchyni před oknem do zahradní uličky, kde se táhnou vadnoucí keře malin a angreštu. Nejmladší dítě na klíně konejší ke spánku, aby pak při mdlém světle pohřební lampičky přebrala v revmatických prstech zrnka celého růžence. Tak ji nachází život na prahu noci. Vlažná měsíční noc dotkává svůj zázračně léčivý plášť a něžně jím přikrývá mokvajíc rány.

Takhle to trvá celých deset let, již od té doby, co jsou spolu. Přišla sem jako osmnáctileté děvče, za půl roku po onom shledání, jehož připomínku si nepřestane opakovati do konce života.

Bylo to tenkrát o svěcení zvonů v Pavlově. Šla tam s děvčaty z dědiny a cestou od kostela zastavily se před hospodou. A to ho poznala ponejprv. Stál uprostřed chasy, černý klobouk na stranu, před ním se krčil jakýsi ubožák s chromými a oteklými prsty, křičeli na něho Štěpáne! A ten prostřední ovládal krutou zábavu. Pouštěl do prachu silnice desetiak a fackoval Štěpána po každé, kdykoliv se mu nepodařilo vzít z prachu peníz do zubů.

»Filipe, pro Boha tě prosím, měj s ním slitování, přestaň již s tou hanebnou hrou!« osopilo se jakési děvče na Filipa a odvádělo ho za ruku. Snad to byla nějaká Filipova příbuzná, kterou už ona potom nikdy neviděla, ani o své svatbě.

Pohled na divadlo se Štěpánem před Jurkovou hospodou na pavlovské silnici krvácel v ní dlouho jako živá rána, otvírající se v odporu k onomu surovému člověku, jehož vyzývala opilost i vášeň.

»Pán Bůh pomoz ženské, která toho surovce jednou dostane,« říkala si v duchu, když odcházely z Pavlova, a opakovala si to ještě po kolikáté na lůžku ve své komůrce pod obrazem Bohorodičky. Kdepak by si tenkrát pomyslíla na sebe.

Dnes nese jeho jméno, žije a spí s ním pod jednou střechou. — Jak se potkávají lidské osudy! — Májová svěží neděle jejich necelých osmnácti let přinesla jí to osudné setkání. On ji uviděl a nepřestal ji pronásledovati, až ji dostal.

Deset let přikrývá kvetoucí hladinu jejího mládí a z domova jí nezbylo víc než zakrvácený trs vzpomínek a ti neživí průvodci životem, skříň, peřiny ve světnici a hodiny v koutě na zdi, které jí tikají k životu i k smrti.

Tak uvažuje o skrytých vláknech svého života, tak podivně zamotaných do života lidí a země toho obzoru, v němž je zajata. Ví dobře, že žádná z kamarádek, s kterými chodila do školy a do kostela, s kterými zdobila polní kříže a kapličku uprostřed návsi, nemusí jí závidět.

Příznaky rodové choroby, kterou zde uspíšila, se na ni od loňské zimy zákeřně věsí a ona

vzpomíná na matku, již jedné noci zdvihli z kaluže krve a odvezli z domu, aby už potom nikdo neuviděl její živou tvář.

Hodiny odbíjely jedenáctou, když se muž vracel z hospody. Šla mu otevřít. Bez vzdechu a bez výčitky šla před ním po udupaném zápraží, tiše a trpělivě, jak to dělala po deset let. A jeho to rozčilovalo. Pokoušelo ho to, aby ji zase pořádně uhodil, aby ji rýpl, aby jí vrazil do srdce jako nůž nějakou výčitku, třebaš ještě tu starou písničku o věnu anebo o ovsu pod Benčím, že rozmokl její vinou. Ať trpí, když trpět dovede a snad i chce. Zaslouží ran, když každým svým vydechnutím i pohledem k udeření ho vyzývá.

Neučinil však nic podobného a sám si nedovedl vysvětliti proč. V tichu vyzul se z holínek na lavici u kamen, vykouřil cigaretu a odešel na půdu do sena.

Stávalo se, že celé noci nespál a bouřil. Po půlhodinách přecházel s půdy dolů, zezdola nahoru a kouřil cigarety. Co zažila strachu z ohně! A když dnešní noc slezl se schodů a kroutil si v kuchyni cigaretu, neměla již síl pomyslet na jeho obvyklé řádění. S ústy zalitými krví běžela k umyvadlu, ale již nedošla. Uprostřed světnice zemdlely jí nohy a padla slabostí. Přiskočil k ní, co by jedna vykřikl, zvedl ji se země a držel ji v náručí, květinu již jen položivou, rvanou od břehu nenávratně se propadávajícího, který se zval jich společným životem.

Telefonovali pro lékaře a ještě v noci odváželi ji do nemocnice. Filip jel s ní.

Vracel se druhý den se samou nocí a měl před očima její ubledlou tvář, prosluněnou paprsky jejího srdce. Jak dlouho odpíral uvidět a poznat tu tvář tak, jak ji měl před sebou dnes. Strašlivě pálila ho v očích a více ještě v duši. Byla to tvář děvčátka, které dávno spatřil v odpoledni májové neděle, které ho provázelo až dosud životem, choulíc se na stupních svého odříkání, kam se k němu blížil vždy s vražednou dýkou. Jeho Lidka! — Dnes zkřížily se různé cesty jejich života v zálivu krve, kde pluje křehký květ smrti.

Když vystoupil z vlaku a sestupoval od nádraží k osvětlenému okresnímu městu, chvěla jím z únavy a lítosti horečka. Krev mu bila prudce ve spáncích a hořel žízní. Hospoda »U zlatého formana« bývala mu útočištěm, kdykoliv se zde zdržel do noci. Tady se hrálo v karty, zpívalo a pilo mnohdy až do rána. Lidský život se tu nořil až na samé dno svého prokletí.

Dnes ani nepomyslel, že by mohl překročit práh toho hříšného domu.

V tichu polí, otevřeném do pouště hvězdnatých propastí, míjel kříže a Boží muka, kolem nichž se soustřeďovalo ohromující mlčení tajemství nepochopitelného.

Jako člověk, vědomý si nesmazatelného zločinu, vedený neviditelnou rukou na popravě, prošel samotou noční krajiny a docházel vesnice. Nic nemohlo již změnit na jeho krvavě dozrávajícím rozhodnutí, ani věčné světlo, probleskující východními okny farního chrámu, svědectví přítomnosti Boha osamoceného, živého a všemohoucího, který hýbe vesmírem a shovívá pokolení ztrouchnivělému, jež by jediným vyšlehnutím plamene mohl schvátit jako Sodomu.

Cítil, že se děje něco na výsost neobyčejného, že snad Bůh sestupuje, že se k němu blíží a mluví z mlčení křížů, ze záblesků věčného světla, ze slavnosti vesmíru, ale jemu se každé zachvění citů zdálo už jenom rouháním, neboť tak zpustl a vzdálil se na okraj propasti, že si v této chvíli neuvědomoval stav, který přivedl do záhuby Jidáše.

»Zasloužíš kulku do hlavy,« říkal si, otvíraje vrátka chalupy a opakoval si ta hrozná slova, uléhaje na lůžko své poslední noci, která se měla rozplynout nad plání jeho ohrožené věčnosti.

A sotva zhasil světlo a ulehl do postele, ucítil prudké sevření srdce, něco jako vzlyk hledalo cestu hrdlem, tesknota po té, která byla duší i srdcem rodiny, ho dusila a zaháněla každý pokus o oddych poslední. Vstal a bosýma nohama se šoural od postele k oknu, pozoroval lesnaté stráně na obzoru, které zaléval měsíc odleskem dalekých, neznámých a slavných pohřbů.

»Co se udělat má, ať je uděláno hned! Nač čekat na zítřek, až ti někdo spravedlivou a zaslouženou výčitku hodí v tvář. Vraždils ji, zavraždi teď sebe i svůj mizerný čas!« Spěšně se oblékl do svátečních šatů, jako náměsíčník stoupal po schodech na půdu, kde v podkroví vylovil svou zánovní dvojku, jedinou věc, které teď věřil a která mu zůstala, když ho všechno opustilo, milenku záhadně věrnou, jíž svěřoval život i smrt.

Nabil ji ještě na půdě, dobře se v tom i potmě vyznal, pod pumpou v zastrčeném koutku dvora nalil do hlavně vody a pevně ji zazátkoval v ústí, aby účinek byl co nejstrašnější. Potom přešel zahradu, a zastaviv se ještě u staré, polozpuchřelé branky, pozoroval střechu, pod kterou se zrodil a již opouštěl navždycky. Obrátil se však dřív, než mu první slzy zalily oči. Zamířil rychle k lesu, vzdálenému odtud sotva pět minut.

V korunách lesních obrů hučela temná píseň, symfonie nejhlubšího žalu, jakou kdy slyšel. Po stopách vlastního mládí blížil se své záhubě, kráčeje nezřetelnou lesní alejí k opuštěnému živcovému lomu, kde pracoval již ve svých osmnácti letech s chlapy o mnoho roků staršími, zpustlými bídou i hříchy, kterým nikdy na ničem nezáleželo, kteří dovedli riskovat život stejně jako lásku.

Jako tajemně příšerný vchod do hlubin, hlídaných démony, zel před ním ten vymřelý živcový lom. Dozněly v něm údery železných palic, lomoz lopat a štěrku, dozněly tu životy, protkané marnou nadějí a pošetilým odbojem, dohrály svůj dočasný úděl za zídou hřbitova.

Podívil se, jak se mu ještě teď, v této chvíli na rozhraní, všechno jasně vybavuje — jako obraz za obrazem na filmovém plátně staví se před ním každý zážitek dětství, každá událost života. Neotálel se svým rozhodnutím, ale ty hromské dojmy zavátých vzpomínek byly najednou tak živé a silné, že nebylo možno se jim ubránit.

Korunami stromů proráželo nebe. Bledlo již a hvězdy řidly. Snad co nevidět zazní nad krajem andělské poselství ranních zvonů, ale on už nesmí zaslechnout ty svoje hrany. Bylo by to rouhání, kdyby na ně čekal a snad by se již potom ani neodhodlal.

Obrátil ještě naposled pohled ve směru vesnice a rodného domu, ukazováček chvěl se mu již na spoušti. Tak stál, ale nikomu by již nedovedl říci, jak vlastně dlouho. Potom se znova obrátil, postoupil až na samý okraj toho děsného lomu, a když ucítil na rtech kovový chlad hlavně, smáčkł spoušť. Strašlivá rána, otvírající mu v blescích propastné neznámo, zahoukla nad krajem, pohltila první andělský pozdrav zvonu, náhle se rozhoupavšího na pavlovské věži, přehlušila v ozvěnách hukot lesů i tajemné šumění splavu, tu hudbu, kterou snad v této chvíli slyšel jediný Bůh — — —

— — — — —

Ludmila Palasová se vrátila nad všechno očekávání za šest neděl po smrti nešťastného manžela, snad jenom proto, aby byla drásavou ozvěnou jeho rouhavého činu, aby přejala a nesla na sobě jeho hanbu, aby šla až do konce zakrvácenou alejí jeho i vlastního života. Vydána na pospas očí dotěrných a hltavých, jimž neunikneš ani na místech nejskrytějších, stála jedenkrát po požehnání v koutku hřbitova, tam, kde se kladou sebevrazi, kde se nerozezná hrob od země, a marně čekala, že se jí zjeví tvář, rozstříknuvší se v hloubi hrozného lesa.

A když se vrátila domů, zprobodána divoce lačnými očima, stanula před fotografií, visící nad lůžkem, tak dlouho již nepřipraveným k ubohému pozemskému spánku. Vzpřímená a bolestná jako kříž, vznešená a krásná jako mučednice v posledním odhodlání, pozorovala tu vyhaslou tvář, a když si uvědomila, že ho měla opravdu ráda, že by ho milovala i tenkrát, kdyby ho vedli jako vraha, plijíce mu v tvář, tu padla na kolena a v pláči se vrhla pod kříž, na nějž umírající pohled v hodinkách posledních zavěsil jeho otec i děd.

O. Kryštofek:

Bílý den

*Bílý den, bílý den,
je oráč za pluhem,
bílý den, bílý den,
je matka s děťátkem.*

*Bílý den, bílý den,
kvetoucí větev bezu,
bílý den, bílý den,
je čmelák na pařezu.*

*Bílý den, bílý den,
je dělník s krumpáčem,
bílý den, bílý den,
v stříbrném vánku jdem.*

Pokora

*Vroucně spínají sedláci své dlaně
v prosebných procesích prosících v polích
před slavným Nanebevstoupením Páně —
ó, vzpomeň na ně, pokorně modlí se přece každoročně
a nesou břímě dne i horka na vinici svěřených jim lích.*

*Pokoro polí, sterými ústy
chválí tě ještě jazyky deště —
touhou už svíjí se koleje cesty
a slunce a skřivan nádhery dosti
svou každodenností dává ti ještě.*

*Pokoro květů, což nikdo neví,
že průvodům družiček po své spanilosti šlapati dáváš,
a Šalomoun se ti nerovná ani v rouše své slávy,
a ty přece s odevzdaností služebníka sebou vládnouti dáváš,
a přece rožec a mochnu a sedmikrásu i slunce slaví.*

*I vstavač na svou krásu zapomene,
když v poklidu polí před večerem
kukačka naposled se na svou touhu rozpomene
a my hledíce k západům oči sluncem ještě si rozetneme
než noc se u pahorků skloní jak dívka u pramene.*

V čase žní

Foto Mňuk,

Archiv Jitro.

Vladimír Seiner:

Až půjdu na trávu

*Až půjdu
na trávu,
na trávu
zelenou,
sednu si
na kámen
na plochý,
utrhnou
vlčí mák
jak plamen,
hodím jej
po větru,
a, máku,
řekni všem,
že ráda
mám hochy.*

V y z n á n í

*Dej, noci, ať se proměním v dým nebo v sladký dech,
ať mohu větrem kolébán usínat na rýmech.
Ta bláhová radost rán, že s jítrem je večer blíž,
ta voní jako majorán, ach, co ty, co ty víš.*

*Ty nejsladší ve všech proměnách, proč k tobě tolik lnu?
Jsi všude tam, kde dříme nach v kališku těžkých snů
a já marně mluvím k obloze se zmatkem nedozrálým v čin.
A hledám zbytečně a uboze v kytici jeřabin.*

*Ta bláhová radost večerů je nejhezčí ze všech chvil.
Komu jen budu vyprávět, že chlapec jeden žil
pro zlato, kterým hoří led a světla matné tmy? —
Jen pijte, oči, bílý svět a pijte bludné dny.*

*To zvoní deště v zahradách
ty jediná v rozcestí neshledání.*

Š Ť A S T N Ě C H V I L K Y Z L Ě T A

K a r e l K l a d s k ý

Tak. A už to tu zase máme. Jdu po chodníku zarostlém travou. Však ta už pomalu usychá. A okolo vlní se obilí. Takové měkké, něžné hlavičky a přitukávají si jedna s druhou. Do nekonečna. I ty, cvrčku, co mi kazíš písničku! Houpavými kroky se nadnáším nad chodníkem. Veliké, veliké a hned zas malé. Ted' už stojím. A cosi se mi zdá stále divné. Až k neuvěření. Člověče, jen si vzpomeň! Loni tomu nebylo jinak. A přece! Přece se něco změnilo.

Hle! Malý Frantík utíká tam po mezi. »Ale, ale, Frantíku, a nepíchá tě to? I kdo by to byl do tebe řekl, že je už z tebe takový hrdina! Já bych to už ani nedovedl, co ty, a přece jsem větší a silnější.« Frantík se radostně usmívá. »Frantíku, a co tu máte nového?« Frantík zavyskne a jen se mu hlava zatočí a už není po něm ani památky.

A zase tu stojím sám. Nepřehledné zástupy zlatých klasů a nová vůně. Bože, to je tu jinak než ve městě. Tolik radosti, tolik života! »Pomoz Pán Bůh, strýče Hruboš!« »Dej to Pán Bůh. Tož kam, kam, chlapče? Kosit? A jak to, že jsem tě tak dlouho neviděl?« »Tož v městě jsem byl, strýče, v městě.« »Á tak. Na studiích. A ted' jsi už doma, a co je tam v městě nového?« Strýc brousí kosu a silně si odplivne. »Člověče, však se nadřeš o těch prázdninách.«

A ted' jsem na tom našem poli. Střevlík kus ode mne pokřikuje. Hajdy za ním. Vůně k poledni naplňuje pole. Těžké hlavy jetele leží na sobě už bez vlády a ani se nehýbají. Jan je už nakládá na vůz a nemluví. Jaksi je mi smutno. Já si rád pohovořím, když už jsem řady doma! Až cestou je plno výkladu. Jak je to tu přece krásné! Život veselý, i když se člověk dře od svítání až do soumraku. Večer si už odpočinu.

Den utíká pomalu za dnem. Jako bys to ani nepozoroval. Všechno, všechno se ti zdá stále rychlé a ani ses ještě nevžil do toho venkovského života a už zas musíš odejet do těch měst, plných špinavého kouře a dýmu.

S V Ě T L O H O R

František Weiser S. J.

Ze života mladého muže

»Vždyť veliké je také město a plné podivného života, bohaté na zlato a plodonosné, lidstvo vyživující a starobylé a pěkné. Jeden den je však takové a druhý den jinaké. Válka, oheň, revoluce — a jest zase polem nebo pustinou jako dříve.

Nechť však města burácejí a opět se uklidňují, celá pokolení povstanou a opět se do země rozpráší, hory přežijí vše ve své nepomíjejícínosti. Potřásají nade vši tou proměnou svou křticí zelených lesů a posílají své vody do roviny a své zdravé děti mezi staré člověčenstvo právě tak jako před tisíci roky. Ale své veliké, mlčelivé, dumavé hlavy, obrácené k věčným klenbám, činí nepřístupnými jako v první hodině světa, naše zdravé, svaté hory.«

H. Federer.

Teprve po maturitě jsem poznal Federerův román »Hory a lidé«. Třikrát jsem jej dosud četl, po každé o hlavních prázdninách na vysoké škole, když jsem sám pro osvěžení dlel v horách. Poslední stránku románu jsem však četl dobře třicetkrát. Větu za větou, jako bereme s lehkou hrůzou do ruky skvosty z cenných drahokamů a těšíme se ze hry světél a barev; potom vřele a bouřlivě ve dravém toužení po tomto vzduchu tu nahoře, kde vábí skála a sníh a vítr a protěž. — Avšak když jsem dočetl, zavíral jsem oči a uklidňoval jsem se, docela uklidňoval. A náhle se děje něco vznešeného: Nevýslovně něžné, svaté vzpomínání jde duší. Ze svitu věčných sněhů a z modrých stínů hloubky se pomalu vynořuje postava mladého člověka, který se mi stal přítelem a vedoucím nahoru ke světlu hor, s nichž přišel...

I.

Trošičku zneklidněn jsem byl již od rána. Není také divu. 16. září! Vždyť příštího dne začíná škola. Koupil jsem si modrý balicí papír, abych si pěkně čistě zabalil školní knihy. Musil jsem to učiniti již k vůli otci, vždyť on si je pak vždycky prohlíží. Je to kříž, že se v 6. třídě, v 16 letech, ještě s člověkem zachází jako s malým dítětem.

Se stůčkem papíru v ruce loudal jsem se dolů k Šottenringu a zahrnul pak k Wallgasse. Před naším domem jsem zůstal stát a hleděl jsem na všechny strany. Nad Rossavskými kasárnami se smála do ulic bezmraká letní obloha; rovněž od Náměstí Svobody. Skutečně blbé počasí! Dva týdny teď pršelo a bylo šeredně. Nyní, kdy začíná škola, klene se obloha modře a jasně nad Vídní a slunce se směje škodolibě dolů na všechna gymnasia, reálky a obchodní školy, v nichž budeme zítra zase sedět u knih! —

Nevrle jsem vkročil do domu. Na schody mně přišel naproti Otto, můj bratr. Malý darebák byl rozpálen rozčilením: »Haló, Bedro, Tyrolští jsou tu!« Chopil mne za rameno: »Ty, strýček vypadá jako Andreas Hofer. A hlas — jako medvěd.« Jako louskáček protáhl třináctiletý šibal obličej a namáhavě napodobil hluboký bas. Pak se jasně zasmál, ohlédl se na všechny strany a pravil tajuplně: »Teď musím donést pivo. Ale dej pozor, strýček vychlastne celý džbán sám.« — Jako blesk sjel po schodech dolů a byl pryč.

»A Jindra —?« volal jsem za ním.

»Ten je tu také.«

»Hlupáku,« pomyslíl jsem si, »přirozeně je tu. Ale jak vypadá, to bych chtěl vědět.« — Uprostřed na schodech jsem zůstal stát a díval se upřeně nahoru. Tam navrchu v našem bytě je teď strýc — vlastně jakýsi vzdálený bratranec mého otce — strýc ze Štubaitalu se svým synem Jindrou. Ten byl pro mne hlavní věcí! Šestnáct let starý jako já, měl nyní se mnou sdíleti světnici, se mnou choditi do školy, do téže třídy! Tu je pochopitelné, že jsem byl na něho strašně zvědav. — Ještě jsme se nikdy neviděli. Jeho otec psal před několika týdny mému otci, zdali by mohl Jindrovi ve Vídni poskytnouti byt. Hoch že studoval v Innsbrucku — dosud pět tříd gymnasia. Nyní že ho chce dáti do

Vídně, aby přišel z hor trochu ven do volného života, a aby také poznal jiné kraje a lidi. Zdráv že tak dalece je a také hodný...

Tatínek hned slíbil. Jindra měl bydlet v téže světnici jako my chlapci. Mne se samozřejmě nikdo neptal, je-li mi to vhod. Když jsem se chtěl ohradit, tatínek se rozzlobil. Proto jsem mlčel a spolkl nevoli. Co zrovna já mám mít takového hloupého Tyroláka s sebou ve světnici? A s ním se patrně vláčeti po Vídni — s bratrancem z venkova! Aby se mně všichni spolužáci vysmáli. —

Ponenáhlu se přece nevrlost utišila a nastoupilo zvědavé očekávání. Hodný byl Jindra, jak jeho otec psal. Přirozeně, to jsem rád věřil. Takový nevědomý, zaostalý kluk z hor! — Jen ať pozná život důkladně, není-li tak docela příliš blbý! Moji spolužáci by to mohli skvěle obstarat. Já bych sice také pomohl — opatrně ovšem a dokonce bych trochu brzdil — neboť jsem jeho příbuzný a člověk nemůže vědět... Ale přece by to bylo skvělé, takového nezkušeného chlapečka pomalu a krokem vpravovati do velkoměstského života...

Tedy Jindra je tu. — To mne náhle vytrhlo z přemýšlení, vyskočil jsem po málo schodech nahoru a vešel do našeho bytu. V předpokojí visely dva šedé plstěné klobouky a těžké lodenové pláště. Zevnitřku zaznívaly v hovoru hlasy mých rodičů a nějaký hluboký bas. — Chvilí jsem poslouchal, tu vyšla matka. Když mne spatřila, otevřela široko dveře a postrčila mne dovnitř. U stolu seděl strýc a kouřil. Byl oděn v šedý myslivecký oblek. Strašlivý černý plnovous nádherně obepínal ostře vykrojený obličej. — Vstal a pozdravil mne. Dobrácky se usmívaje podal mi ruku a pravil pomalu hlubokým hlasem: »Pozdrav tě Bůh, Bedro! Budeš jistě tak dobrý a ujmeš se Jindry!«

No, kdepak ale je Jindra? — Ohlížel jsem se. Matka ukázala do chlapeckého pokoje a šla napřed. Šel jsem za ní. — Tu stál Jindra u své postele. Umýval se. Nyní si zapínal rukávy.

Prohlížel jsem ho mlčky. Hltavě se pídil můj pohled po prvním dojmu. Okamžik nejvyššího napětí. — Pak jsem si ulehčeně oddechl. Díky Bohu, to není blbý, neohrabaný selský kluk. — Nyní jsme stáli v plném světle naproti sobě. Byl stejně vysoký jako já, mrštný a štíhlý. Oděv městský, skoro elegantní. A jak se mu dobře hodil!

Byl jsem zmaten. Podával jsem mu ruku a chtěl jsem se představit: Bedřich Eger; — polkl jsem však slova ještě včas. Předešel mě: »Servus, Bedro!« — Jaké nádherné oči mají tihle horalé! Do hněda zářice sršely na mne jeho pohledy. Od studené vody hořely mu tváře, vlasy visely ještě vlhké a nečesané do čela. Se smíchem hladil je zpět. Jako vánek svěžího horského vzduchu to na mne působilo, vypudilo poslední kousíček rozhořčení a nevrlosti z duše. »Servus, Jindro,« odpověděl jsem a stiskl mu blahovolně ruku. Přáteli jsme se my dva mohli státi, to jsem cítil.

A kdyby se nechal vésti, pak by to bylo asi parádní tento školní rok. Jen nudný nesmí být. Ale nevypadal tak vůbec. Těšil jsem se, že budu jeho učitelem ve vši lehkomyšlnosti, která na gymnasiu tajně a bujně kvetla. — Snad toho ani nemá zapotřebí. Jeho otec sice psal: Zdráv je a tak dalece také hodný. Přirozeně! Já jsem přece také »tak dalece hodný«. Copak vědí rodiče! — — —

Tu noc zůstal strýc Jindřich u nás. Seděl s otcem a matkou v »pěkné« světnici. My chlapci jsme se měli chystat ke spaní. Ne, k tomu jsme neměli dlouho chuti! Hořel jsem touhou poznati blíže svého bratrance. Stál jsem v chlapeckém pokoji u stolu a balil pečlivě knihy do modrého balicího papíru. Jindra vyprazdňoval svůj kufr. Otto se na něj díval. Šaty položil na postel a potom uložil do skříně. Pravý tyrolský oblek byl při tom: kožené kalhoty, již staré a obroušené, světlé nákolnice a červenohnědá kazajka. Zamyšlen, skoro vážně se díval Jindra na ty součástky oděvu. »Tak vystupuji na hory,« pravil. »Bylo to už víckrát na život a na smrt.«

Podíval jsem se na něho velice nedůvěřivě: »To asi nebude tak strašné!« — Musím doznati, že jsem neměl tehdy ani zdání o horách.

Jindra se ohnul mlčky ke kufru, vyňal knihu a podával mně dva obrazy, které ležely mezi listy. »Tu se podívej!« řekl jednoduše. — Byly to fotografie.

A jak jsem se díval! Bylo mně docela zima a děsně. Stál tu ve svém tyrolském obleku na nejvyšším skalním výstupku. Za ním v dáli bílé, zasněžené horské hřebeny, dole kolem dokola vlnící se moře mlhy — a nad tím vším jen ještě prázdnější, bezměrnější

obloha. Takřka bys vykřikl úzkostí, že může zakolísati — docela maličko jen... Ale Jindra stál nahoře a smál se.

Na druhém obraze visel zadrápnut do kamene na nějaké skalní stěně. Každý prst na život a na smrt napjat, oči upřeny nahoru. Hluboko pod ním, nedozírně hluboko se otvírá rozsedlina. V ní je něco bílého, hadovitě zkřiveného, jako čára křídou na černé tabuli. Asi bystřina. V pozadí se blíží šedé mlhové cáry jako plížící se tygři... Tak ho vyfotografoval nějaký cizinec na jednom z nejtěžších míst, aniž on to tušil. — Strašné! Otřásl to mnou. —

»Hurá,« křičel Otto. Listoval horlivě v knize, kterou Jindra nechal ležet. Byly v ní obrazy a všelicos napsaného.

»Dej sem!« — Jindra, poněkud se zardívaje a netrpěliv, chtěl mu knihu vzíti. Otto se však bránil a prosil a loudil očima: »Tu jsou docela veselé věci. Co je to, Jindro?«

»Má kniha z cest. Když provázím do hor letní hosty, vepisují mi do ní něco na památku.«

»Nech mne podívat! Nech mne podívat,« prosil Otto.

Jindra povolil. Listovali jsme knihou a četli různé průpovědi a verše. Povětšinou byl také vedle toho vlepen obraz nádherné alpské scenerie. Otto předčítal verše, vážné rychle a potichu, veselé pomalu a hlasitě:

Co šunka mezi salámy,
co žemle mezi rohlíky,
královna mezi kněžnami,
je Peilspitz mezi vrcholky.

23. srpna. Jan Lachner, vojenský kuchař.

Bratr se ohýbal smíchem. Líbilo se mu to nadmíru. Také Jindra se smál. — Četli jsme pak dále, list za listem.

Většina dalších průpovědí byla vážných a důstojných. Pro Ottu nebylo tu už nic k smíchu.

Konečně přišel poslední list. Otto jej chtěl obrátit. Jindra mu však zachytil ruku: »To již nic není,« pravil.

»Proč ne? — Dovol, prosím,« žebрал Otto. »Je to něco veselého?« Ale Jindra mu knihu vzal.

»Co je to, Jindro?« ptal se Otto velice zvědavě.

»Ach, co, verš, který jsem napsal, když jsem byl sám na jedné hoře.«

»Ty sám? Ach, to je pěkné, to musím číst. Dej sem — sic ti knihu jednou ukradnu.«

»Ne,« pravil Jindra příkře, vložil knihu do kufru a zavřel jej. »To nebudeš číst nikdy!« — Klíč strčil do kapsy u kalhot.

Pak jsme šli spat — — —

*

Mně to nedalo pokoje. To musím vidět, co Jindra tak sám na vrchu hory napsal do své knihy. Posadil jsem se v posteli a tajně naslouchal... Pravidelně a klidně oddechovali oba.

Teď! — Váhal jsem. Bylo to přece sprosté, to jsem pociťoval jasně. Tam však ležel Jindra, spal tak tvrdě a klidně. Pohled na něho mne dráždil. Musím mu vyrvat jeho tajemství. — Tak jsem ležel a bojoval dobře půl hodiny. Pak to přišlo.

S kapesní lampou v ruce plížil jsem se k bratrancově posteli. Dychtivě se třesoucími prsty vytáhl jsem mu tiše ze šatů klíč a otevřel opatrně kufr. První sprostá krádež v životě! Na to jsem však již nemyslel. Úplně rozechvřen sáhl jsem po knížce. Poslední list! — — —

Byl tu vlepen obraz: hora velkolepé vznešenosti — trojúhelníková skála, která ve skvostné souměrnosti čněla k nebi. V popředí alpská louka, posetá myriadami bílých hvězdiček. A nic než ta louka a za ní nádherná hora. Pod obrazem bylo pevnou, jasnou chlapeckou rukou napsáno:

Dnes 20. dubna, v den svých šestnáctých narozenin, jsem sám zde nahoře na Serles. Byl jsem ráno v Lesním Klidu u sv. přijímání.

Dopřej, aby v srdci mém,
veselém či bolestném,
čistota vždy zůstávala.
Dej, by na mém čele,
které září sněhobíle,
radost jen se usmívala.

Jak jsem dal knihu zpět, jak jsem zase lehl do postele, to nevím. Jen jedno cítím ještě dnes: horký stud, který pátil mé srdce.

(Příště pokračování.)

Jaroslav Fiala: Stráně mé země

*Poledním tichem zníte, vy stráně země mé,
velebným zvonem zazvoníte
houfnice lásky, když na rtech píseň neseme
pro mízu jar, pro jaro skryté.*

*Hospodář kráčí po vás a pluhem vyorává
smuteční píseň, podzimní krev.
Na nádrech vašich veselá kvete svěží tráva
a z dlaní teče píseň a zpěv!*

*Jabloně míznaté, pod váš usedám stín,
na hlavách kvetou vám zahrádky vůně,
smutek jen hořko má, hořko tak z těžkých vín,
z pohádky o štěstí v mateřském lůně.
V dalekém koutku, v zákoutí, břízou jaro prolne,
jako když ticho promluví
k mateřským brázdám a k zradě duše bolné
za zimní slunce a za jarní zásluhy.*

*Nový den rodí se. Sedím sám tiše v zasnění.
Znám vás už, ale je, od dávných let,
když jste se rodily v brázdě a v kamení,
zdál se vám neznámý na stráních svět.*

*Radosti krásné na jaře, takové už vás znám,
jste milé a bez vší viny.
Jen já těžko radost na vás vyzpívám
a na srdce domoviny.*

Jindřich Skopalík: Podivný sen

*Když noc se sesychala a stávala se dnem,
měl jsem dnes podivný sen,
jel jsem na lodi s kormidelníkem,
který se řídil kompasem
ve dne
a v noci znameními na nebi
a já myslel, že Pannu Marii neb Pána Boha velebí,
neb jen ten, kdo se modlí, tak zbožně k nebi oči zvedne.*

*A on se v pravdě modlil.
Modlil se k Pánu Bohu a své Hvězdě Mořské
a z jeho očí mu zářilo štěstí opravdu božské,
jež odráželo se od černých vod, vlitých do propastí hluboko,
tak jako ta mléčná dráha od temnot tam na nebi vysoko —
a on se modlil... byl knězem si... duši a lásku si v oči své rozlil.*

*A když se noc docela seschla a stala se úplně dnem
maminky hlasem přerušen byl můj podivný sen
a já litoval, že já nebyl tím kormidelníkem,
který se řídil kompasem
ve dne
a v noci znameními na nebi
a který svou prací svou Mořskou Hvězdu a svého Pána velebí
a který k nebi v své práci zářící, šťastné oči zvedne.*

Noc na Lužnici

V. Baruch

Poslední paprsky sluneční se rozběhly po lukách do lesů jak poslední pozdravy a požehnání před poutí nocí a tmou. Tiché, ještě narůžovělé mlhy pomalu klesají do údolí k řece. Opona setkaná z večerních mlh a pozlacená posledními paprsky klesá. Konec jednání? Ne, konec představení! Návštěva se rozchází do svých domovů. Tiché šero se rozlévá v trávě a první zášlehy tmy se rozkládají na gigantické postavy borovic.

Bledá luna se vyhoupla nad les. V ten okamžik zaleskly se mlhy protkány stříbrnými nitkami chladu. Tichý vánek se spustil se skal a zatlačuje mlhy do stínu mezi smrky. Mlhy se protrhávají a skulinami se rozlévá na zem světlo podivného chladu. Modravé dálky vesmíru zazářily a zlatá světélka se roztančila na pěšinách mléčné dráhy. Stříbrné provazce dopadají na zemdlenou zem, zaslepují ti oči a omamují myšlenky. Jedna nitka dopadla na hladinu řeky — rozbila se na kusy — a rozptýlila se po skelné hladině.

Nahlédni blíže! Vidiš? Řeka se změnila v stříbrolesklé zrcadlo. Co v něm vidiš? Nezměrné hloubky vesmíru prosycené chladem tmy; vzdušné zámky a kdo v nich? Mlha a šedé postavy z mlh. A čemu lidé říkají hvězdy? Proč se bojíš nahlédnouti do hloubky těchto očí?

Ani nemusíš hledět v takovou dálku. Ohlédni se, rozevři široce oči. Musíš vidět ty hrady ve skalách měsíčního světla. Musíš vidět šeré postavy ve tmě stínu. Tebe však láká ta hudba? Proč se jen neohlédneš, nevidíš vánku hry v koruně stromu, neslyšíš písně peřeje řeky. Proč jsi zatvrzelý, ohlédni se přece. Náhle se utrhla ve vesmíru hvězda — letí přímo k tobě — a přetrhává mlhy vidin. Již jsi procitl? Šerem se mihla postava. Zbytečně jsi prchal, hvězda zapadla daleko za lesem. Již vidiš tu krásu okolo sebe?

NEJVĚTŠÍ Z NICH

Ivan Stránecký

Ze země vyrůstá tma, s oblohy padá plamen a žár, ve vzduchu zvedá se vítr a bouře snů zavíjejí srdce člověka. Moře se jízví brázdou lodí, poušť je poutána řetězem nohou a stop a podzemní jeskyně zaznívají odvahou člověka kráčejícího. Světlo je zatmíváno postavou na obzoru a tma je smývána svítilnou poutníka. Různá jsou břevna cest, jimiž země je křížována a různá jsou obtížení, jež jsou jimi snáta s beder žíznících. Divný je růst kráčejících srdcí a záblesky, svítání a planutí jejich jsou neznámá světu.

Hladina života je plochá, vír dne sžírá a zachvacuje druhá po druhu. A přece plášť slunce odívá všechno člověčenstvo a ruka tepla hladí veškeren svět. Osedlavše koně, neodjíždíme prudce do cizích končin, neboť zadní nohy zvířat jsou k sobě spoutány. Pole naše jsou zalita stejnou zemí, táž hlína vymodelována slouží za naše těla a stejný úděl shání nás pod jeden prapor. Týž prach jsme a v týž se obrátíme. V jednom každém je kousek nás ostatních. Jedině v nás samých jsme sobě ztraceni a svého kousku nenalézáme.

Nuže, bratři, vyjdouce, posvíte a s láskou hledejte, snad naleznete ve svých, ach, nebo v těchto srdcích, vrstvení tajemné kráčejícího života (a třebaš na posledním místě i tříštičku mne utonulého).

V í r a.

Den střídal se s nocí, zvuk jejich proměny nebylo slyšet a čas věsil svá křídla a usedal. Prsty větru byly tiché, rosa smáčela vlas jeho a prostor se nechvěl, nestenal a netesknil. Na obzoru rozbřeslo se světlo, jitřní mlha jasem a záře stékala s výšin na zem, upínala se na ni, zrcadlila se v ní a jínila ji. Květenství bílých barev uhostila se ve vzduchu, jenž chladný a modrý vyšil svůj příboj zářivých vln, dešť slavnostních výdechů rán jiskřil se v slunci a stín prosvítající byl připjat koruně probuzených rostlin. Oblaka chodila po zemi a čirost jejich se zavěsila na lesklé a němé stromy. Království planých šípkových růží přišlo, slunce se snížilo k zemi a znepatrnělo v rudou kapku sedmitečnou a bosé nohy vykročily, aby došly nebe svítajícího. Kůra borovic jevila rýhy krvácejících zlatých žil, ovce vlny beránka velikonočního s rudou stužkou u krku roztáhly bílé hrozny svých těl po pastvě zelené a člověk průzračný slávou blahoslavenství zvedl své ruce, plné svaté lesní vody k obloze posvěcující. Lilie polní vzklíčila na zemi, obilí nezaseté vzešlo a ptáci nebeští létali povětrím.

Chudobný byl svět, čas i život Martinův. Na jeho stole se leskl černý chléb a na zelených kachlových kamnech stál hrneček kozího mléka. Vlas Martinův byl plavý, oči sevřené zemí a ústa němá a tichá. Čtyři stěny klidu zasklily srdce jeho, planost nevědomá dýchala (ach, vždyť ani dýchat si netroufala) v jeho nitru a rány a tmy nepřicházejíce, nemrazily a nepálily; cesta Martinova byla úzká, prašná a bez křížovatek. Zmar, smutek a mlhy se nezavíjely a vodopád záře, nebe se zemí spojené neobluzovalo a nevstavovalo korunu věčné slávy. Prostovlasá tišina zatloukla a vstoupila v Martinův svět a cínový zákal potáhl oblohu a zemi, přehrazuje a utiňuje je všechny a vespolek. Chudoba neznámá mžila a usedala v prostoru záře i srdce.

Přišel však čas, kdy tichý, vrstvicí se klid zmizel v prohlubni žíznivé krasové země, noc složila útěšný svůj vějíř a srdce odložilo popel odříkání a neuvědomělosti. Tepané sny prožehly křivkami a vinnými listy svých rytin vzduch, beránčí srst tříštěné vody usedla nad splavy a tichý hlas vzcházejících semen roztáhl hladinu milostiplnosti po rozsvětlených obzorech. Ve slunci rozčesané vlasy vidin prochvěly tělo, prostor a kraj, ústa rozkvetla mocí těchto a oči čisté prohloubily se a omlženy byly nevnimatelným světlem. — Její

obličej byl osněžen krásou, hlava schýlena břemenem vlasů a tělo bílé a tvrdé jak hruška z homole cukru. Schýlena bolestným štěstím, dotýkala se ruky drobného, kostmi ztíženého chlapce se srdcem na nebe vzatým. Stín záře sestoupil na ně, vlas její oblil dvě utichlé hlavy a oči jeho utonuly v hlubinách.

Když se tvrdost a soudnost zeptala Martina, kdo byla ta dívka a jaké bylo její jméno, zůstal dlužen odpověď. Podoba její ztratila se mu a žádná vůně či záře nezůstala po ní. Nikdy ji neviděl a nikdy nepocítil pravidelnost jejího dechu. Když se srdce zeptalo, kdo byl ten chlapec a jaké bylo jeho jméno, zůstal mu dlužen odpověď. Nebyl to on, hořká chuť zasnění nelpěla na jeho rtech a úd života tepal, ach, znatelně v jeho hrudi a nebylo stopy po jeho pobytu na nebesích. Nehodnost a chudoba známá vrstvila se znovu, ale v slepotě potomních dní se vztyčila jistota, že Martin prohlédne a uvidí odplatu a dar jemu připravený.

Nechť kráčí čas, příhody vplétají tělo v těžké kolo a hlad svírá a zvučí vyprahlými útroby, nechť uzlí se cesty Martinovy jakkoliv, jednoho dne vynoří se z temnot krystal záře, ponížení a uražení pomine a oči a uši a ústa se otevrou, aby promluvila. Nechť se vzpírá Martin jakkoliv a jakkoliv je mu zabraňováno, jednoho dne přijde a zavolá láska.

N a d ě j e.

Řehořův den byl sirý, pustý a bez slunce. Obzory byly táhlé, země hořela kamením a trnám tvrdých rostlin, vzduch stékal hořce, zahaluje dýmem živé a mrtvé. Vody vystoupily z břehů, odrazily temnotu, kudy uniklo slunce a hvězdy, zvrásnily a shladily tvářnost polí, ornici splavenou vnesly do moří a rákosí. Vlasy sítin přebíhaly těžkými vlnami větrů a ostrovy bahnitých mračen uhnízdlily se v nich.

Stromy smolily, sedřeny jsou z kůry, zvěř chycena byla do želez a mnohé kusy ukousaly nohy své a po třech se brodily sečí. Mráz trhal rány a pálil tkáň, nohy člověka pukaly, hlava jeho kvetla prameny potu a ledem, ruce se tyčily a vzpínaly, hodlajíce zadržet nížící se, ach, pravidelně sklesávající, drtící strop. Bolest vtínala tupým mečem do Řehořova těla. Větrné noci plály, ohýbaly vrchy stromoví a vrstvy krvavých barev dusily požárem světlo a klid. Utrpení bez konce tráslo Řehořem a čas krutým chodem jej srážel do hlubin, sotva poněkud zaschla krev a otoky údů poněkud se zmenšily. Jistota jdoucích let a střídajících se nocí a dní a klid sluneční záře a útěsné tmy byly násilně zapuzeny, hák úzkosti vryt do boku a provaz i s tělem vytažen. Řehoř (jak hořce chutná rybinou ř na počátku a konci tohoto jména!) krácel sám, život proudil a plynul a nebylo nikoho, kdo by prstem podvázal tekoucí cévu a záplatou zahřál vytržené srdce.

Připadla na něho, když stará učitelka se steklými hojnými vlasy a tlustými skly poručila nesmlouvavým gestem, aby dívky řadou předstoupily před nás, stojící po obvodu sálu. Svě jméno mu řekla tiše a ruku ponechala jen okamžik v jeho dlaních. Podobu její nevnímal, neboť uzlík prostřed parket rigorosně počal řídit nácvik kolového tance. Tančila vedle něho neslyšně a Řehoř mlčel a usilovně dbal příkazů učitelského hlasu.

Průzračný vítr naplnil přítomnost, přinesl s sebou šumění listnatých korun, vlhkost oblak byla jím rozptýlena a kraj i povětří zasklily jeho obraz. Rokle a trhliny kůry zemské, bída a zloba pouště a plameny trnitých strání se zavály závějí, bystřiny divokých a nenasytných vod přešly do rovin a zpomalily běh a tmý a požáry ran byly utěšeny a uhašeny stínem klenoucím se oblohy. Cesty, hle, staly se bezpečnými, hospody bílé přicházely umdleným vtříc a na hlavy, zbělené přestálými útrapami, byly vloženy samarské ruce a olej, víno a datle přisunuty k zarostlé tváři. Jehličnatá záře vrásní se a rýhy jasu proudí vzduchem. Šírá kola tlumí své vlny, světlo a zvuk tlejí na zemi a z výše zalévá, po kapkách kane, tíhne a splývá ticho. Sen dýchá neviditelně, hlubinná modř a bílé zlato se prostupují. Klid mží

a dech slunce, moře a srdce je zastaven. Řinoucí se hlas smáčí prostor Řehořovy hlavy a průsvitné plaménky hřebenem tmy rozčesané se usazují na obrysech jeho těla.

Po celý čas se Řehoř připravoval na dva a jediné večery týdne. Když však ucítil její dech, užasl a úsměv, jenž vešel nevolán na rty, byl jejich jedinou řečí a neslyšným projevem. Řehořův ohnutý prut těla se utišil pádem okvěti a oči jeho zvroucněly svatostí okamžiku, jenž právě zajal přívalem záře zjízvené, Bože, kvetoucí srdce. Obličej Mariin byl bledý a rty její dýchaly povinným úsměvem. Moře s lagunou klidnou a oblaka odrážející stálo v jejích šedých očích a Řehoř oslepl vlnobitím, ohluchl praskáním tříštné vody a oněměl zpěvem delfínů. Marie kvetla jíním a ticho i náhodně krvavé slovo Řehořových úst nebylo s to je roztáti. Spolužák Aleš sršel smíchem, kýval se, zacloňuje jedno oko, roztahoval ruce, vřeštěl i věsil tvář, sdrhnutou v úsměv paňácy. Marie tiskla jemně, ale důrazně rámě Řehořovo a připojovala se k bílému kruhu bavících se. Vplula s radostí do vlnivých vod slov a grimas a Řehoř se ztichle obdivoval zázraku, jenž se stal s ní, uzřel novou, a nikoli nezajímavou tvář, již brala na sebe její postava, a pocítil nový rašící život jejího neslyšného hlasu a úsměvu. Na poslední zkoušce v sále, kde měl být tanec proveden, hodlal Řehoř promluvit s Marií o sobě, tlumočit jí krásu pro ni probdělých nocí a hrůzu, jaká jímá srdce při myšlence na mlčící její ústa a čelo. Řehořovo odhodlání se nezastavilo před ničím a vzdor nemohoucnosti jazyka, tohoto nejubožejšího svalu jeho těla a sžíravé tísnivosti chvíle, pronášel ztělesnění představ statečně. Prostor při jeho prvních slovech byl neprostupný, ale s plynutím dalších myšlenek a konečně v doslovu nabýval opět světla a stínů, obrysy prostoru se zhmotňovaly a tvrdost i rýhy jeho času opět přišly ke slovu. Odpověď Mariina byl úsměv, mráz jeho zapálil Řehořovo chřípí a sevřel koutky očí, dýchajících slzami. Okamžik, drcený tlakem oslepující jistoty, se zableskl na nočním nebi nepravd a pošetilých snů. Řehořova hlava se schýlila a její usmívající se a povzbudivá slova (ó, jak studený pot se leskl a chladil v jejích nitrech) nebyla slyšela. Strom tmy, volání jitřního světla, sestup po rzivých schodech a klid. Hlubinný výdech, pohled znovu vidoucího, žhoucí mráz rozepře představ a skutečnosti a ticho. Sklon hlavy, stisknutí hořké čepele dvojsečné pravdy kolon dlaní, tma odevzdání a zvuk kroků odcházejících — *Polonaise d'amour*.

V noc, kdy byla polonéza předváděna, byla Marie k Řehořovi laskavá. A Řehoř tichl, mlčel a proti svému zvyku se neusmíval. Větrné trouby duly, půlnoc, temnoty přicházely dlouhými kroky. Smích řídil a vzduch se třásl, zbělen jsa prameny kouře. Hladina dne se blížila a vršky stromů umazávaly deštivou tmou. Kruh světla byl ukut a sevřen kolem Řehoře. Stěny nevysvětlitelnosti a hluchoty vyrostly a vrstvily nepřátelství na zlobu. A samota tiché záře žhnula, sen pokoje padal na kamené lůžko jámy sv. Ivana a pramen léčivých vod zapraskal v nezajízvené ráně člověka.

Obraz Mariin byl uzavřen v Řehořovo srdce (z důvodů jiných, šťastný Waltře von Der Vogelweide) a zlatý klíček uzamykající byl vhozen v daleké jezero. Oči Řehořovy se propadly do výšin a tváře i tělo jeho bylo ztráveno prošlehlým jasem. Opuštění rozevřelo ruce a místo po boku tanečníka zelo prázdnotou.

Ticho a klid, mír a stín zasněžily srdce, neboť nesmírná krása vešla v ně. Marie odešla, avšak opět vrátí se.

Čas noční, hle, pozdravil a zasedl za Řehořův stůl. Avšak je jisto, že temnoty budou zaplašeny, na nebesích se ukáže znamení a království slunce přijde. Den vystřídá noc, příliv odliv a občerstvení obtížení.

Ať odešla bez rozloučení kamkoliv, přijde. Ať bude bytost a tvář její jakkoliv neznámá (Marie tato nebude už vtělením Marie oné) o nepřátelství zpěčujících se budoucích dnů jakkoliv kruté, zas vrátí se.

L á s k a.

Znali se už dlouhý čas a přece o sobě nevěděli. Potkávali se často, krajkoví všednosti se jim věsilo v tváře a kroky obou se nezrychlovaly, když se oči svázaly v jediný proud, ani nezpomalovaly, když těla se střetávala a mījela. Ulice se nebortila a divoký vír barev země i nebe neobvazoval oči, když náhodný plamen myšlenky přeskočil z jednoho srdce na druhé. Řeč jejich byla jasná a smích věcí nepatrných a každodenních plnil ubíhající čas. Chod tohoto světa hřměl a chlad kovu byl rozbit v prostor je odlišující.

Vítr, jehož křídla se smočila v tichu a jehož vlasy prochvěly nebe, přinesl poselství nedoručitelné nikomu jinému než osobě, čekající na rozlomení jeho tajemství. Slunce rozkvetlo na zemi, voda shrnula všechnu hloubku oblohy a zapustila čisté a vlnami lesku přebíhající kořeny do vyborcených polí a strání, cestičky zadýchaly teplem a dech probuzení velikonočního odvalil kameny s očí a údů veškerenstva. Bok nevinného zel otevřený a hlas volající proudil prostorem dalekým a hlubinným i blízkým a nicotným. Raimund nechtěl se více s ní potkat, ulice dřívější cesty byla opuštěna a kroky jeho poutaly bezstropou chodbu jiného konce města. Avšak bezpečnost bývalého jeho klidu byla rozptýlena hlasem neznámým a volajícím a žádná oklika, třeba nově zvolená, nebyla s to zpevnit Raimundův krok a setrásti s jeho očí třpyt jitřní oblohy a jas země vzkříšené. Pramen záře pronikal tělem i cévami duše a člověk cítil praskání žízně na svých rtech. Když spatřil Raimund Gabrielu, kráčející jeho novou cestou, znehybněl a vzkřikl úžasem. I ona stanula a dech i purpur vytryskly z překvapení. Neboť i Gabriela chtěla se vyhnout Raimundovi a soudnost pro klid srdce našla cestu, o jejíž bezpečnosti a nezranitelnosti byla skalopevně přesvědčena. Vyhnutí Raimundovo a Gabrielino bylo časně a vrátké, jakož nicotné je vše, co člověk míní a ruka vládnoucí mění. Cesty z oboustranné vůle měly se minouti co nejdále, avšak čas spřadl trati jejich zakrátko a znenadání, prameny chtěly vplout do různých úvodí, avšak byly moudře slity v řeku jedinou, kroky z téže úzkosti byly vedeny od místa klidu a v témž ustrnutí byly svedeny v růženec uzavřený. Ne jejich, ale vůle hlasu neznámého a volajícího se stala. Raimund stojí proti Gabriele a ticho, sněžení oblak i jíní měsíčního zahaluje jeho zrak. Gabriela sklání hlavu a zří rozřešení mnohých bezesných nocí i neklidem zažehlých dní, rouška padá s tváře nepřekročitelnosti a nebesa i země jsou plna slávy i vítězství naplnění. Záře vyrostla mezi ní a Raimundem, navštívení andělské sestoupilo v příbytky těl a vlny za vlnou stahovaly prstence jasu stále úžeji kolem nich. Počalo být světlo, příchod času nepomíjejícího byl zvěstován. Odkudkoliv necht pramenil dřívější pokoj Raimundův a necht jakkoliv nezčeřena byla chvíle jeho útěšnosti, poznání hluboké prožehlo a nicotnost bývalá i uspořádání nové věci bylo změřeno. Necht obrys štěstí byl kreslen kdysi jakkoliv, Gabriele bylo jisto, že ztvárnění snů se přiblížilo v blízkost člověku oslněnému již nevnímavě. Necht Raimund i Gabriela byli vyrostlí, nebyli celí. Jestliže co hledali, nenacházeli vše, jestliže usilovali oč, nedocházeli celku. Cesty i život jejich byly jednohlasé, vzájemná ozvěna dokonalosti ležela za cizími řekami. Teprve v hodinu tuto Raimund i Gabriela byli zceleni v krystal a trs jednosměrný. Necht jejich život minulý byl jednoramenný, půl srdce a duše přebývalo v něm, a druhá půle nyní byla vítězně s rukama napříč prsou skříženými nalezena. Řád světa jejich se změnil. Tělo jeho se stalo slovem Gabrieliným a tělo její slovem Raimundovým. Slunce, jež ssálo obrys obou jednotlivě, nemohlo nadále zůstat na obloze, leč v případě, že by se dalo zastínit jasnem duší navzájem v sobě utonulých. — Vyšli a cesta jejich byla společná.

Den vrásní se na hodinu, avšak měřítko času ztraceno jest životu Raimunda a Gabriely. Události plynoucích sklesnutí, na povrch vycházení, víření i trpného odpočívání věcí

tohoto světa nezaplavují povodní dům a zahradu jejich, aniž který jiný oheň, kromě růstu duší splynutých, ztravuje obě nitra.

Každý z obou osamocen, nevydává ze sebe ničeho, jeden v druhém nabírá ze studnice síly a lesku rozžihajícího. Nic bez druhého nezmůže jeden. S nebe padá ticho, ze země plane světlo, strom radosti větví se a roste, dosahuje obzoru nejvyššího v nadhlavníku, neboť zajisté jest dobré a lahodné pobývat v jednom bratr a sestra.

Puch smrdutosti vrážel své šípy do těl, vzájemně ke kmeni země uvázaných. Síru a žár dštily nebesa a všeliká nečistota pukala krysím masem, hózeným do ohně. Hlava hadova jest rozdrčena patou Gabrielinou a plášť Eliášův spouští Raimund se svých ramen. Plamen lázně rozkvétá na obou tělech a meč archandělův jest vřát v srdce vítězíci. Křídla těl nejsou sežehnuta, aniž záhon lilií jest posečen či sklán nočním mrazem. A aj, duch pramení z pórů a pokožky těla, oblévaje září obrysy dvojice sjednocené. Holubice bílá slétá a hlubiny jsou otevřeny skrze prameny jordánské, vyšlé z rukou hlasu volajícího na poušti. Vodstva se bouří, pláně moří tryskají na všechny strany a vír se zařezává hloub a hloub, z dna štol temnot zemských je vidět za bílé noci propadliště bez konce a počátku, tmu modra a jasnost hvězd. Spodiny, ó hlubiny! Duše bez těla, svoboda bez rozumu.

Raimund a Gabriela žijí a jsou nesmrtelní. Jejich království není z těchto těl a těchto duší. Nížádná moc nenavrství překážky v jejich jednotu.

Nejsou smrtelní. Smrt nedobude pevnosti jejich a vítězství nebude plát na cimbuří jejím, ale toho, kdo zůstane z obou.

Neboť kdo zemře, nezhyne, setrvává. Kdo zůstane, bdí.

Láska nikdy nepřestává. Láska všechno snáší.

J. Machoň: Naděje

*Kaine, synu, hořkost ti dána údělem,
do vínku dostals stesk a berlou žebráckou
měřils marnost svých bezútěšných cest, a přece láskou
svých prvních dní a andělem
dětství zkonejšen v podobě nemluvnátka
v loktech své matky kdysi spals přešťasten.*

*Milost vzpomínek podobna trestu a trýzni
tvou žízeň vedrem bičuje,
ale ty doufáš, ty toužíš,
jako každý, kdo v pravdě miluje:*

*ó, ať už nic nebude naslouchat slavičímu tlukotu,
až tepot tvých tepen dozní
a až se dochvěje tětíva tvých dní —*

*ó, ať nesmírnou nespoutaností náhlého vzletu
ve dví se rozlomí luk tvého těla,
až duše se zatetelí jak střela, jež doletěla.*

František Adamec: Večerní zvoník

Modrá škála noci se vzňala na dřevěné zvonici

*Stojím a hledím jak opilec na hvězdu rozhoupanou
a nevím zda pláč žluté žárovky rozžaté v mlhách
zda zsinálá bludička
či ztracené srdce to pláče pod teplými křídly kovových zvonů*

*Po fialovém asfaltě noc rozpustila svou lesklou hřívu
noc a zvon
a ještě nachlazený měsíc snad ulehl do hnízda cest
po bok malověrným jež opustila lítost a láska
A z netopýřích hnízd tajemství vylétlo několik bublin
vrkajících holubic zklamaných
na štít nejbližších střech když padl stín jak meteor
a zbořil dům*

*Žlutá pleť všech světél a reflektorů v ulicích
jak líce umírající stařeny
nakřaplý výkřik tonoucích v bahně močálů
srší krev ze rtů které zapomněly*

V dálce za hvězdami někdo rozkládá rukama

*Kovový dusot zvonů
na zlaté pšenici světél tep cepů
a to každého večera
pro mimojdoucí ruku v ruce*

*Stojím s horkými slzami v očích
včely světél mě bodají do bílého čela
neboť to místo zvonu vyzvání oprýskané srdce zvoníka
jenž pláče nad bílými dívkami
jdoucími večerními mlhami*

*A kdybych nebyl ničím chtěl bych být zvoníkem té staré zvonice
modrý kapesník vyňatý slib už vítr rozerval
v hvězdném přístavu noci už ticho sní
u splavu světél
pod vinnými keři hvězd
a kdybych nebyl ničím
chtěl bych to ticho přepadnout dusotem cepů
na snopy světél holýma rukama
pšenici zlata a pokory rozeset po celém světě
a celému světu se vyžalovat vynaříkat a vyprosit
a kdybych nebyl snad ničím
chtěl bych být zvoníkem anebo básníkem té staré zvonice
aby lidé věděli že mám taky srdce*

František Adamec: Dětství

*Opodál modrá lampa jak zátiší palem
Noc voní vanilkou pod okny kde sním
Poslední doutník naděje vyhasl žalem
Černé srdce se brouzdá snů mých tichým opatstvím*

*A zahrádka dětství tolik průsvitných černoušků tají
V mých očích maják se zřítíl v hrstku tmy
Měsíční stíny děravých větví s hadů kůží si hrají
Už nevím zda o dětství snít se smí — — —*

*Vždyť jsem si hrával v těch modrých zákoutích
Dnes v báchorkách lesk králů churaví
Jak laciný náhrdelník o poutích venkovských
V žlutý banán vleptaná noc tam tiše rezaví*

*Tam v modrých zákoutích kde vyhaslá lampa sní
Pod palmou kde poutník odpočívá
Tam z dětských hraček si stavím zasněžené chaloupky pro
skleněné své sny
Jsem tulák vyštvaný jenž nad lampou dětství své ruce zhrívá*

*Krabička bláta z práchnivých dětství duh se směje
Láska blouznivá pošetilče zabouchni dvířka a utec hadu
Můj svět snad proto tak černý jak věnec beznaděje
Jenž pod hlavu noci má ti kladu*

*Opodál modrá lampa jak zátiší palem
Noc voní vanilkou pod okny kde sním
V dlani mám hračku Neumru bolestí nepláči žalem
Červeným šátečkem kdos mává sbohem Ach už vím
věcností hřmící písně, vysvobození!*

A. P. Ze zápisníku starého profesora.

Všeho druhu byliny se objevují ve zkumavkách na chodbě našeho ústavu. Pan profesor je shledává v neděli po mezích, lukách a lesích, přináší v pondělí do školy, zapisuje příslušné názvy české i latinské na tuhé lístečky a rozeštvává na lištách, aby si žáci mohli všechny ty rostlinky prohlédnouti v pěstávkách.

Ale to byste neznali naše sekundány! Jednoho dne si dovolí malý žertík: zaměňují na liště lístečky a dělají z javoru koniklece a z plicníku lékařského sasanku lesní. Pan profesor přijde, podívá se — a v první chvíli se zdá, že se rozlobí — ale ne. Má nápad: čím kdo hřeší, ať jest i trestán. Dá odnésti celou lištu do třídy a lístky nechá pomíchány. Sedne za katedru a začne: „Tyto byliny jsou označeny nesprávnými nápisy. Budu vás nyní zkoušet a to tak, že kdo bude vyvolán, přijde sem a bude dávat lístky na správné místo.“ Tak je hezky „převezl“.

Ale co je mnoho, to je mnoho. Za nějaký čas se nastrkal kterýsi sekundánek do jedné zkumavky množství různých bylinek a na lísteček

napsal: Studentská směs. Snad to udělal jen pro pobavení spolužáků a měl v úmyslu tu věc zase odklidit. Ale pan profesor se k tomu nějak namanol, pachatele zjistil a věren své zásadě: čím kdo hřeší, tím ať trestán jest, zadržel si kloučka na chodbě, poslal ostatní žáky do třídy a osaměv s ním dal mu jeden pohlavek, jeden zátylek a jeden rýpanec do žeber, řka: „Tak, tu máš profesorskou směs.“

Tohoto pana profesora mají studenti velmi rádi. Hlavně se jim líbí, že si s nimi všechno vyřídí na místě, a to způsobem přiměřeným, řekněme, jejich klukovosti. Nestěžuje si třídnímu, nezapisuje do třídní knihy, nehrozí špatnou známkou z mravů, nevzkazuje si pro tatínky. Dává pohlavyky. To snad může pohoršovat zásadní odpůrce tělesných trestů a rozcitlivovat členy Spolku na ochranu zvířat a jiné sentimentální lidi. Ty kluky v sekundě to nepohoršuje a nerozcitlivuje. Trestati jen „na duši“ je konec konců jakási gnosticko-platonská hereze.

Člověk není jen duše. Člověk je duševně tělesná jednotka. Celý člověk chybuje: celý člověk má býti trestán. Nejlepší trest je tedy trest integrál-

Základní otázky etické

Dominik Pecka

A. Svoboda.

1. Svobodná vůle.

Hlavní rozdíl mezi člověkem a zvířetem je v tom, že člověk jedná účelně, zvíře se řídí »pudem«. Člověk stojí mimo přírodu a nad přírodou a řídí se sám: Zvíře stojí v přírodě a jest od ní řízeno: animal non agit, sed agitur. Jen člověk má možnost a schopnost vystoupiti nad řád nutnosti, je-li muž ostatní bytosti jsou podrobeny, a jednati svobodně.

Kdyby měli pravdu deterministé, kteří tvrdí, že »svoboda« jest jen náš sebeklam, znamenalo by to, že pojmy povinnost, svědomí, zásluha a vina, chvála a haná, odměna a trest jsou zcela nesmyslné a že tudíž v praxi se řídíme něčím, co v theorii vůbec neplatí.

Při výkladu svobody je třeba držeti se toho, co vskutku jest dáno v našem svědomí. Svoboda vůle zahrnuje v sobě tyto pojmy:

- a) nezávislost na vnějším nátlaku,
- b) nezávislost na nutkavé příčině vnitřní,
- c) vlastní rozhodování pro cíle obsažené v pohnutkách.

a) Je nepopíratelné, že jednání lidské jest do určité míry určováno vnějšími vlivy: výchovou a prostředím. Ale tyto vlivy nikdy nejsou tak mocné, aby se jim člověk nemohl vzepřít. Právě vnějším nátlakem se někdy ve výchově dosahuje pravého opaku, neboť vnucujeme-li dítěti svou vůli, vyvoláváme v něm jen větší touhu po nezávislosti.

b) Lidské jednání jest určováno i vlivy vnitřními, a to jsou dědičnost a charakter. Člověk žije z duchovních a mravních sil svých předků. Ale ani tyto síly nezabavují člověka svobody. Právě badání o dědičnosti ukazuje, že nedědíme vlastnosti nebo dokonce jednání, nýbrž vlohy a náklonnosti, ne obsahy, nýbrž formy. Dědi se dispozice. Ale ty nikdy nejsou tak mocné, aby nás zbavovaly možnosti vyvíjeti se po svém. Tvrdí-li se, že naše jednání je závislé na charakteru jakožto vnitřním určujícím prvku, je třeba říci, že toto tvrzení se vyvrací samo, poněvadž charakter není nic neměnitelného, nýbrž právě výsledek našeho vlast-

ního vývoje: Tedy ne něco, co určuje, nýbrž něco, co je určováno a co je tedy v naší moci.

c) Jest neklamným svědectvím našeho vědomí, že člověk se svobodně rozhoduje pro různé cíle. Vůle lidská je snaha o dobro rozumem poznané. Předmětem vůle může býti jen dobro. Zlo jakožto zlo nemůže vůle chtít. To neznamena, že by vůle nemohla chtít to, co je zlé. Chce-li však vůle zlo, chce je vždycky jen proto, že rozum jí je předkládá s nějakého hlediska jakožto dobro. Tak i sebevrah volí smrt ne proto, že je to zlo, nýbrž proto, že smrt se mu jeví jako určité dobro. Jde-li o chtění dobra vůbec, vůle není svobodna, nýbrž nutně tihne k dobru.

Avšak tam, kde jde o určení, v čem hledati své dobro, vůle svobodna jest. K tomu, aby vůle něco svobodně chtěla, musí býti předmět poznán nejen jako dobro, nýbrž také s jiného hlediska, s něhož se jeví i jako zlo. Neboť jen potud může vůle něco odmítnouti, pokud jest to poznáváno jako zlo. Svobodný úkon vůle musí tedy předcházeti rozumová rozvaha, v níž je předmět pozorován jak s hlediska dobra, tak s hlediska zla. Kde této rozvahy není, tam není možný svobodný kon vůle. Zaslí-li někoho vášně, takže není schopen rozvahy, není ani schopen svobodného úkonu vůle.

Kořen svobody vůle je v tom, že každé dobro, které náš rozum v tomto životě poznává, může s nějakého hlediska býti pozorováno jako zlo. Cokoliv poznáváme v tomto životě, je omezené a nedokonalé a nebo je aspoň omezené a nedokonalé poznáváno. Avšak každé dobro omezené, pokud je omezené, má nedostatek toho, co dobro činí dobrem. Pokud však má nedostatek dobra, je zlem. A poněvadž každé dobro, jež lidský rozum v tomto životě poznává a vůli předkládá, může býti pozorováno jako zlo, proto lidská vůle vůči každému dobru zůstává svobodna, mohouc je voliti nebo zamítnouti.

I moderní etikové, jako I. Kant a N. Hartmann, zastávají tento řecko-středověký názor a spatřují v člověku bytost, která může chtít jen to, co se

ní. Ovšem to samo, zdali trestati na duši či na těle nebo na obojím, není ani zdaleka tak závažnou otázkou, jako je otázka trestu přiměřeného a spravedlivého — neboť trest má výchovnou hodnotu jen tehdy, je-li i trestaný si vědom své viny a uznává-li vnitřně oprávněnost trestu.

Ve Skutcích apoštolských čteme, jak byl Petr vyveden ze žaláře. „Anděl Páně postavil se u něho a světlo zazářilo v obydlí; a udeřiv Petra v bok, vzbudil ho a řekl: Vstaň rychle.“ (12, 7.) Nejprve zazářilo světlo. Ale Petr spal. Proto ho anděl udeřil v bok. To je snad trochu neandělské. Snad — ale anděl nebudil anděla, nýbrž člověka. A člověk je duše-tělo. Proto zazářiti je málo: je třeba udeřiti. Je-li tato exegese příliš sublimní, prosím pány biblisty za odpuštění. Ale každý má právo na svou zkušenost. A my, kteří vychováváme, víme až příliš dobře, že světlo stačí snad jen těm, kdož bdí, ale ne těm, kdož spí, ba dokonce ne těm, kdož jsou spoutáni řetězy, řetězy netečnosti, lenosti a smyslnosti.

* *

Dvě studentky na prázdninách: jedné je šestnáct, druhé osmnáct. Ta osmnáctiletá prý dostala od maminky příkaz, aby dávala pozor na tu šestnáctiletou. Plní svůj úkol svědomitě. Pořád tu svou sestřičku okřikuje, napomíná, varuje: „Nebrouzdej se, rozmočíš si boty; nesedej si do boudiči, zamažeš se; nelez tam, spadneš; neplav tak daleko, utopíš se!“

A tak jsem si dovilil tu starší napomenout, aby se tak tuze nestrachovala o svou sestřičku: jednak že už je velká, jednak že ta její přílišná péče a starost je v rozporu s přesvědčením křesťanským, že každý má anděla strážného a ten přece chce také něco dělat a jistě to dovede lépe než my lidé. Z toho napomenutí měla ta mladší velikou radost. Ale ta starší se durdila, že prý jsme všichni stejní, totiž jaksí nerozumní. „Kdo všichni?“ smál jsem se, „anděl strážný, vaše sestřička a já? Nuže, je-li mezi námi anděl strážný, buďme tedy nerozumní!“

ji jeví jako dobro, a ne »bylost satanskou«, která chce zlo, poněvadž jest to zlo.

Představy a myšlenky, jimiž rozum ovlivňuje vůli, nazýváme pohnutkami. Počáteční motivy, které působí na vůli, může rozum buď zeslabiti nebo zesíliti. Kdyby člověk nebyl svoboděn, jednal by vždy nutně podle prvních motivů, které na něho zapůsobily. Všechní příklad: povinnost — zábava. Motiv zábavy je jistě vždy mocnější než motiv povinnosti. Ale dříve než se člověk rozhodne pro zábavu, tedy ve smyslu silnějšího proti slabšímu, může rozum svými úvahami zesíliti motiv povinnosti: čest, smysl pro pořádek, zlé následky nečinnosti — to jsou představy a myšlenky, jež původně slabému motivu povinnosti dávají převahu nad motivem zábavy. To však by možno nebylo, kdyby člověk nebyl svoboděn.

2. Síla vůle.

Rikává se lidem, že mají mít silnou vůli. Je možno, že si pak leckdo představuje vůli jako nějaké svalové vypětí duše, činnost její jako činnost zápasnickou, vítězství její jako vítězství sportovní — s napjatými nervy a zaťatými zuby. Moderní psychologie však ukazuje, že síla vůle nevyrůstá tak z napětí vůle samé, jako z motivů, jež vůli řídí. Tak jako organismy nemají svou životní sílu jen ze sebe, nýbrž i z jiných látek obsažených v potravě, tak vůle nemá sílu jen ze sebe, nýbrž i z určitých představ, myšlenek a citů. Nestačí tedy doporučovati silnou vůli; je třeba naplňovati duši myšlenkami a představami zdravými, jasnými a ušlechtilými. Slovem, je třeba vytvářeti příznivé vnitřní ovzduší. V něm teprve sílí vůle a stává se rozhodnou a pevnou. Ani křesťanská askese nezahájí trainingem vůle, nýbrž rozjímáním. Čin vyvěrá z myšlenky. Kontemplace je základem akce.

Moderní psychologie upozorňuje také, že každá myšlenka, ať dobrá, či zlá, je zároveň silou, která směřuje k uskutečnění (idée-force). Bylo by velikým omylem domnívati se, že myšlenka je něco nehybného nebo dokonce mrtvého. Mechanismus duševní je takový, že žádná síla v něm nepřichází nazmar. Duševní síla se často hromadí, snaží se ovládnouti člověka a přiměti ho, aby jednal určitým způsobem. Každá myšlenka a představa směřuje k činu. Víme ze zkušenosti, jak dobrá představa znásobuje naše síly a jak naopak představa špatná je podlamuje. Vezměme si zcela obyčejný příklad: není žádným uměním přejíti po desce čtver metru široké a deset metrů dlouhé, leží-li ta deska na zemi. Ale myslíme si, že ta deska je položena mezi střechami dvou domů. Málokdo z nás by se odvážil po ní přejíti. Téměř každý by se chvěl na celém těle a spadl by při prvním kroku. Proč? Věc je ve skutečnosti stejně těžká, ať leží deska na zemi nebo ve výšce. Ve výšce však ovládne člověka špatná představa: já spadnu. Ta představa zcela ochromí jeho síly, takže není schopen přejíti. Strach, který mají lidé z určité nemoci, způsobí, že se nemoc skutečně objeví, a to se všemi příznaky. Opačný účinek mají v těle představy dobré. Nabude-li nemocný důvěry v uzdravení, jest již na cestě ke zdraví. To je tím více hodno pozorů, že lze pouhým povzbuzováním dobrých představ vyléčiti všechny nemoci, které vznikly působením představ špatných, i když to nejsou nemoci čistě duševní. Spálili-li si dítě prst, »vyléčíme« je tím, že mu jej trochu o-foukáme. Dítě vzbudí představu, že to nebolí, a utiší se. A naopak, litujeme-li je a nařikáme-li nad ním, rozpláče se ještě více.

Myšlenky a představy směřují k tomu, aby nás ovládly a přivedly k určitému počínání. Z toho vyplývá poučení, že je třeba, abychom v sobě udržovali myšlenky a představy přiměřené skutečným, které chceme konati: chceme-li konati dobro, představujeme si dobro. A naopak je třeba, abychom potlačovali ve svém nitru myšlenky a představy směřující k činům, jichž se chceme varovati. Nač člověk myslí, to také pravděpodobně udělá. Myslí-li na dobro, učiní dobro; myslí-li na zlo, učiní zlo. V mysli je počátek dobra i zla. V tom byl blud farizeů, že hleděli jen na vnější činy, nikoliv na vnitřní smýšlení. Podle jejich mínění bylo hříchem zabiti člověka, ale nebylo hříšné hněvati se na bližního. »Já však pravím vám«, poučil je Kristus v kázání horském, »že každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu.« (Mat. 5, 22.) Podobně dokonané cizoložství bylo podle jejich názoru hříchem — ne však nedůležité myšlenky a pohledy: »Já však pravím vám«, řekl jim Pán, »že každý, kdo hledí na ženu, aby ji požádal, již cizoložil s ní v srdci svém.« (Mat. 5, 28.) A jindy jim pravil: »Z nitra, ze srdce lidského, vycházejí zlé myšlenky, cizoložství, smilství, vraždy, krádeže, lakomství, neslechtnosti, lest, nestydatosti, oko zlé, rouhání, pycha, pošetilost. Všecky tyto věci zlé vycházejí z nitra a poskvřňují člověka.« (Mar. VII, 21—23.)

3. Svoboda jako úkol.

Svoboda není jen metafysická a psychologická skutečnost, nýbrž také mravní úkol. Bylo by velikým sebeklamem, kdyby někdo zaměňoval svobodu a nezávanost. Svoboda pravá není v tom, aby se člověk oprostil od mravního zákona a vyhnul svým povinnostem, nýbrž v tom, aby se oprostil od překážek a obtíží, které mu znesnadňují či dokonce znemožňují konati dobro. Nejde tedy o to, od čeho se chceme osvoboditi, nýbrž k čemu. Pravá svoboda není možnost činiti cokoliv nebo dokonce možnost páchat zlo, nýbrž možnost činiti dobro.

Náleží k bytnosti svobody, že ji musíme vždy znovu dobývat. Jako filosofie věčně buduje svůj chrám, tak i svoboda mravní vůbec a křesťanská zvláště ustavičně pracuje na svém zdokonalení. Kdo hledá svobodu v nezávanosti, nenajde toužnou volnost, nýbrž otroctví. Lenocho válející se v posteli je vlastně otrok svého těla. Píjan jest otrok své nezřízené vášně. Lakomec je otrok zlata. Člověk stydlící se vyznati víru jest otrok veřejného mínění.

Svoboda jest výsledkem kázně. Kázeň pak je v tom, aby nižší bylo podrobeno vyššímu a vyšší nejvyššímu. A proto silná a svobodná vůle se nevytváří jen vlastním úsilím člověka, nýbrž také působením Božím. Podle křesťanské nauky se nikdo neutváří jen sám, nýbrž všichni jsou synové milosti. Modlitba — jakkoliv nezvykle to zní — jest nejdůležitějším cvičením vůle. Předsevzeti sama nám nejsou mnoho platná, nepoklekáme-li a neprosíme-li o osvětlení, sílu, odpuštění a mír. Kdo se nemodlí, zápasí sám. Kdo v modlitbě se spojuje s Bohem, má Boha na své straně. Já a Bůh — jaká přesila!

Svobodná vůle je člověku dána od přirozenosti. Obdrželi jsme ji zrozením. Ale mravní svoboda, vedoucí k vládě nad sebou a k mravním vítězstvím, jest úkol mravní, jehož nedosáhne člověk bez znovuzrození v milosti. Teprve »osvobodí-li vás Syn, budete v pravdě svobodni« (Jan 8, 36.)

(Pokračování.)

O zlém andělu

Dr. Ota Katzer

Víru v čiré duchy, kteří nějak mohou vejíti ve styk s lidmi a mohou jim pomáhati nebo škoditi, nacházíme téměř u všech národů země. Klademe-li pak představy, v jakých tito duchové jednotlivých národů před nás předstupují, vedle sebe, vytváří se pestrý obraz. Jaký div, že mnohý člověk při tomto pohledu již dále o věci nepřemýšlí, s úsměvem přenesse se přes důvody, které by alespoň poněkud mohly mluvit pro jsoucnost bytostí duchových vůbec, a s odmítavým gestem mluví o představách lidstva jsoucího ještě v plénkách. Víra v duchy nemá prostě v naší době, kdy vládne hmota a stroj, místa. To je úsudek velmi pohodlný a přitom, jak jinak ani nemůže býti, povrchní.

Setkáme se však také s opakem, s lidmi, kteří vidí tyto duchy všude. Jsou to většinou lidé duševně slabí, jak běžně se říká — nervosní. Vzpomínám si na jakousi paní, která dříve, nežli šla spat, kropila celý dům svěcenou vodou a ještě i potom s chvěním uléhala na lůžko.

My katolíci nebudeme pochybovati o jsoucnosti bytostí duchových, neboť to nám zapovídá koncil IV. Lateránský a Vatikánský, který na základě Písma sv. dává za pravidlo víry, že Bůh kromě tohoto viditelného světa stvořil též říši neviditelných duchů, ale nebudeme viděti působení jejich všude. Protože však víra naše musí býti rozumná a my připraveni odpověděti každému ve věcech víry, pokud jest to lidem vůbec možno, musíme si sami položit otázku: »Jest přítomnost těchto duchů proti rozumu nebo ne, můžeme se s úsměvem přenést přes tuto myšlenku nebo ne?« Proti rozumu byla by tato pravda víry pouze tehdy, když by vůbec jsoucnost bytostí duchové byla vyloučena, kdyby vůbec žádný duch, ani žádné duševno nebylo možné. Potom by však nebylo ani Boha, ani lidské duše a tudíž zbytečno o tom vůbec mluvit. Proti myšlence duchové bytosti staví se lidé jednak proto, že ji nemohou zcela proniknouti, ale hlavně proto, že se vymyká a musí vymykati jejich představivosti, neboť tím více stává se nepochopitelnější a nepřijatelnější, čím více je bytost tato zhmotňována a antropomorfována. Vyvraceti pak laciné tvrzení »věřím jenom v to, co vidím« si při dnešních poznatcích vědy ušetříme.

Mnohem snadněji, nežli se domníváme, můžeme odůvodniti působení zlých duchů, padlých andělů. Ve světě nacházíme dobro a zlo. Dobro všechno přichází od Boha. Odkud však přichází zlo v člověku a mimo něj? — a není bohužel málo toho zla ve světě, kdo by o tom pochyboval? Odkud tedy přichází, když od Boha přijíti nemůže, neboť on toliko dobré nám dává, a zlo přece v tomto světě nalézáme? Kdo to byl, jenž vnesl onen nesoulad ve svět? Světu může se ta otázka zdáti směšnou, nechť však odpoví, kdo naučil člověka pozvednouti se proti svému Tvůrci a v pýše vmetnouti Jemu do tváře: »Non serviam, nebudu Ti sloužiti?« Či slouží člověk tomu Bohu, a plní Jeho vůli? Podivný pak bůh, který jej za to odměňuje bídou a utrpením bezmezným.

Jednoho zimního dne šel jsem v Brně domů. Ač teple oblečen snažil jsem se přece jenom uniknouti mrazivému vichru, který se hnal ulicemi a bičoval jakoby ostrými jehlami ve tvář. Tu pojednou stanulo přede mnou maličké, asi osmileté děvčátko. Podivuhodně krásné, avšak bledé, chudokrevné, zabalené v hadrech, s roztrhanými botami. Svýma velkýma, čistýma očima dívalo se na mne, aniž řeklo slovíčko. »Copak chceš, maličká,« tázal jsem se jí. »Pár krejčárků bych chtěla.« Při pohledu na ni zahleděl jsem se na okamžik v dál. V myslí se ukázaly velebné štíty hor, kde na maličkých pláních mezi modrým hořcem a růžovými sáskami se zvedá k slunci v jeho zlaté čistý bílý květ protěže. A nyní jakoby nešťastný kys vichor zanesl seménko až sem na rumišťě periferie velkoměsta. Zde vyrostlo, než co je čeká? Což neviděl jsi kvítí utržené na silnici, pohozené a pokálené? Ano, co čeká to dítě? A kdo to učinil, snad Bůh — či ten, o němž Písmo svaté praví, že obchází jako lev řvoucí, hledaje koho by pohltil?

Každý jinoch, jemuž se nedostalo silné a svaté výchovy, zakouší po nějaký více nebo méně dlouhý čas tužby bez předmětu. Celá literatura byla tímto mladým mužem, a tak máte romantismus. Romantismus, toť stav duše, jíž neštěstí připomenulo vážnou stránku života a jež naprosto neví o svém cíli a své cestě. Tu zjišťuje své neduhy, aniž jim hledá léků, a slovo lidské není již leč nářkem. Člověk jest unaven bývalým smíchem, jest velmi vzdálen radosti, říká a dovolává se svými křiky čehosi, co nemá jména a co neodpovídá. Proto také žádost romantická zřídá se jakéhokoliv ukojení, přítomného i budoucího; jest hudebním přijetím organisovaného zoufalství. Hledá se, nenalézá se: a hledající příliš se tomu nediví, neboť co hledal, toho není. Ví se, že se nenalezne; ještě se hledá, volá se, nic nepřichází; z toho, co se vidí, vzniká nechuf. Žádá se něco jiného, ale co? Nic se o tom neví a tak vzniká mlhavá neurčitost vášní. Romantismus jest žádost nekonečna, sesazeného tím, jenž jest neko-nečno.

Romantismus jest pokusem o mysticismus bez Boha.

E. Hello: Misky váhy.
(Stará Říše.)

Vzpomínka na prázdniny.

Foto Šeba.

Archiv »Jitro«.

Pavel Štěpánek:

Nad Bridelovou knihou »Co Bůh? Člověk?«

Ó, kdo mi půjčí křídla...
na zemi nechci být více.
Bridel.

Baroko. Ne již bezpečná jistota gotického mystika, naleznuvšího klid a rovnováhu v Kristu. Ne již požitkářská renesance estétů. Dnes všude svár a boj. Křesťanství zdánlivě otřeseno. Člověk v tvrdém boji o víru s rozumářstvím a tělesností. Velebný vznos gotiky i uhlazená linie renaissance na ústupu před tvary zrocenými a pokřivenými a křečovitými. Klidná a logická perioda humanisty? Dávno nahrazeno výtryskem ohně a síry, zasyknutím bolesti, modlitbami se stenáním, úpějící modlitbou, klením, slovem názorným až k násilnosti, útvarem, který touží obejmout ve své (trochu neohrabané) rozsochy celý dvojnásobný a dvojlomný svět.

Což nepozorujete, jak blízká jest naše doba baroku? I tehdy převratné války, i tehdy prudký zlom, i tehdy tisíce nevyrovnaných protiv. Popálené a větrem zkrivené i větve je jich stromu jistot. Byl snad proto méně krásný než štíhlé smrky gotiky, než renesanční keříčky skleníkové kultury?

Ale tehdy byla doba heroičtější. Kde dnes voják myšlenky tak obětavý jako Bridel? Jeho je život pochodem a prací. Smrt smrti ošetřovatele nakaženého morem. Hle, právě dnešní doba skloněná nad jeho dílem. Jak to vysvětlit?

Četl jsem málo básní tak spontánních a vášnivých. Protiklad »Co Bůh? Člověk?« udává ráz celému dílu. Kypivým, dravým, vášnivým proudem smělých antithes a útočných oxymoronů řítíme se vpřed krajínou, kde vedle sebe bez přechodu leží hnus a nadšení, odpor a láska, nepatrné a velké, nízké a božské:

Já škaredý, tys pěkný,
já zlost, a tys oslavení;
já mrzký, tys počestný,
já pátka, tys zvítězení,
já bitva, tys můj věnec:
já práce, tys má odplata:
tys potejkání konec,
tys odplata drahá zlata. (—21—)

Úžas nad nepochopitelností božství vybíjí se oxymorony:

Ty jsi koule tříhranná...
...jsi voda a nejsi vlhký...
...v tomto se světle zatmívám...

Úsilí o názornost vedlo místy k slovu téměř drastickému:

Já nad oteklé vředy,
i nad hnůj jsem ohavnější:
všechn zapuchlý, bledý,
nad jed i mor ohyzdnější (—22—)

Ovšem ani Bridel netvořil vždycky pod tlakem tak vysokým a z takového napětí. V »Rozjímání o nebi« má na př.:

Ej Pán, jenž jest nejvyšší,
teď se skládá do jesliček,
učiněn hned nejnižší,
plno vůkol má hvězdiček.

Tohle psal člověk vysoko mířící duchem, hluboko vlečený tělem. Musel se slovem — čím silnějším, tím líp — vykupovat ze svého pokušení. A v tomto odvážném, znovu a znovu opakovaném, posléze vítězném boji vidím největší mravní krásu knihy. Souhlasně i největších účinků básnických bylo dosaženo právě vtělením tohoto boje ve smrtel antithesi a oxymoronu, v řetězec veršů explodujících a vybičovávajících.

Žil-li kdy básník, který při tvorbě nemyslí na čtenáře, byl to Bridel. Ať vás nematou některé, dnes zdánlivě efektnické obrazy! Nebyly tak myšleny. Není bez významu, že Bridel vydával své knihy bez podpisu.

A ještě jedna myšlenka mě znepokojuje, myslím-li na české baroko: tehdy bylo na vsi hrozně zle, mnohem hůře než dnes. A přece: tvůrčí byl venkov tehdy, nikoliv dnes. Což opravdu se umění rodí jen z bolesti, utrpení, žalu?

Lítost jest obvození se člověka před Bohem. Skutečná lítost může být jen tvář v tvář Absolutnu. Nikoliv však tvář v tvář absolutnu abstraktnímu, pouhému imperativu nebo mravnímu zákonu, nýbrž jen tvář v tvář Bohu. Lítost znamená, že se stavím na stranu Boha, proti sobě samému. Že se nestavím na vlastní spravedlnost, nýbrž že беру na sebe vinu — před Bohem a s ním.

R. Guardini: Těžkomyslnost a její smysl. (Stará Říše.)

NOVÉ KNIHY

Václav Renč: *Trojzpěvy*. Kruh dvanácti ód vydalo nakladatelství Vyšehrad v knihách Řádu r. 1940. Kresby od E. Frinty. Stran 60, cena 19.— K. — Nová knížka Renčova přináší jistě novum do jeho poesie i do poesie jeho generace. Je to útvar hymnické lyriky, která se rozkládá k novým cílům. Motivicky tu přibývá k motivům lásky milostné, lásky k zemi a jejím symbolům ještě motiv větru a hudby, který rozechvívá jeho plné verše v melodičnost úžasné působivosti. Na jeho básni si ověřujeme, jak lyrika je jen variace základního motivu. Ale u Renče ku podivu nejsou základní osnovou jen tanec a hudba, jež doprovázejí vznícenou lásku, nýbrž také motiv plastický, statický, který je jakoby opěrným pilířem harmonisovaného ruchu. Hlas Renčův touží být hlasem, »jenž jenom lačností se sytí, / lačností srdce po úhrnném bytí / uprostřed krátkých, krátkých dnů, jež chladnou.« Dvanáctero ód, jež jsou uzavřeny básněmi s motivy hudby, znamená také dvanáctero různých strofických a rytmiických útvarů, jež spojuje v jednotu především též pathos myšlenky a neustále rozvíjených obrazů. lv.

Karel Jilek: »Cesta k mrazu«. Vyšlo roku 1940 jako 1. svazek nové edice »Erbu«, kterou pro nakladatelství Václ. Petra v Praze rediguje Karel Bednář. (Stran 56, cena 12 K. — V loňském ročníku »Jitra« přinesli jsme na těchto stránkách zprávu o první Jilkově básnické sbírce, vydané v Petrových Prvních knížkách s názvem »Čítanka jaro«. Některé verše, které otiskuje básník v této druhé sbírce, jsme měli možnost čísti v Kritice, měsíčníku a v Akordu. »Cesta k mrazu« přináší několik krásných čísel opravdové poesie, vytvořené mladou duší, která má své originální vidění světa, plné hloubky a jemnosti, ale i své ovládnutí básnické formy (být ne tak vytříbené a melodické, jako je tomu na příklad u Ivana Blatného, snad největšího talentu této mladé básnické generace). Je až zarážející výrazová příbuznost těchto dvou mladých básníků (srovnej s Jilkovými knihami Blatného překrásnou »Paní Jitřenku«!), stejně jako příbuznost jejich svěžího vidění, objevitelského zvláště v oblasti divčí duše, která je u obou plna čistoty a světla. Za nejšťastnější zde pokládám básně »Malá elegie«, »Dívka a strom« (báseň plná tajemství dosud neznámých vztahů mezi člověkem a přírodou), »Sklon se k trávě« a »Báseň kamene«, věc úžasné hutnosti v »krátkovité nápořdi a zdrcující pointě. Přesto tato knížka Jilkova dává za pravdu tvrzení Durychova, že vytvořiti druhou sbírku poesie je mnohem obtížnější než vytvořiti první knížku. A je štěstím pro básníka, že je si těchto obtíží vědom v básních »Cesta k mrazu«, »Daleké svítání«, »Na plný hlas«, »Sen« a zvláště v básni »Vesele, vesele«, která přes nepotlačovaný ohlas poesie Rilky a Holanovy vyslovuje nynější největší

básnickou trýzeň: »Vesele, vesele jsme byli vysloveni. / Kam znít? Kam šeptati? Kam zmlknout? Kam se chvát? / Směr mrtev. Mrtev cíl. Žije jen opičení / a to nás dovede už dávno nazpamět.« —mn—

Miloslav Bureš: »Zpěv na Justina Michla«. Vyšlo roku 1940 jako 2. svazek edice »Erbu«. Obálka a úprava Jaroslava Švába. (Stran 34, cena 9 K.) — Při výběru této sbírky Burešovy měl Kamil Bednář rozhodně méně šťastnou ruku než při vydání 1. svazku »Erbu«. Má to být zpěv na zidealizovaného hrdinu románu Terezy Novákové »Drašar«, P. Justina Michla, který podle tvrzení Burešova »žije stále v srdcích lidu na Českomoravské vysočině«. Nemůžeme v tom nevidět ohlas poslední Horovy básnické knihy »Jan houslista« a přece nelze tyto dvě básnické knihy ani srovnati. Co je u Hory básnická stavba a melodie, to je u Bureše rozkolísanost a polotvar. Je to jen plané veršování, vyplněné na některých místech dokonce naprosto nepoetickým rozumováním o životě, vyvolaným nejpravděpodobněji potřebou rýmu (s. 12., 14.). Jinde se čtou i takové »verše«: »Váš hlas / vyvěrající ze stínů (?) / vrací se na Vysočinu / jarní bouří, nad tající závějí« — nebo jinde: »... a mění se (touha) v chléb / jenž věncí (?) stoly. / To rodné slovo / jež v stínu chudých klečí (?) / nechal jste rozkvést / lidskou (!) řečí« — nebo konečně: »a na dně Vysočiny / bloudí váš čas / oden v roztrhané stíny« — což je dokonale klišé a vycpávka. M. N.

Jiří Suchánek: »Znamení větrů«. Vyšlo jako 3. svazek nové Petrovy edice »Erbu«. Obálka a úprava Jar. Švába. (Str. 46, cena 12 K.) — Ani o této knize, vyšlé jako 3. svazek Erbu, nelze říci, že byla vybrána šťastnou rukou. Suchánek, jehož první knížku jsme měli možnost čísti loňského roku, není z rodu básníků, jako není na příklad básníkem Mil. Bureš (viz předcházející recenzi!) nebo Jiří Soukup, autor sbírky »Praha jediná a nejkrásnější« (1939), jejichž knihám se dostalo vydání v nakladatelství Petrových. Nelze se široce rozepisovat o nedostatech tohoto veršování, jehož vybledlá mnohohlavnost a snaha po lživosti neví nic o výboji mladého českého verše, který učinil na příklad J. Zahradníček, Fr. Halas, Jar. Seifert, Vl. Holan atd., z nejmladších na příklad J. Blatný, K. Jilek, K. Kapoun a jím. Verše laciného optimismu (»Vzpouza«, »Zvon sv. Jiří na Řipu«), plné kulís, drahocenného šatstva, ozdobných předmětů a draperií (»Po boji«, »Píseň o Praze« atd.) s násilným spojováním osobností (»První poutník«) a nemožným personifikováním (»Meluzina« —: »Za výstřih (!) dá si jehnědy«) svědčí o naprostém nedostatku tvůrčího vkusu u Suchánka. Snad jen 2—3 čísla této »poesie« mohou býti jakž takž uznána za básně

(«Miluji vítr», «Ocúny»). Naprosto však nelze pochopit, jak mohla být za »Píseň o Praze« udělena Sucháňkovi «I. cena v soutěži hlavního města Prahy», jak hlásá reklamní páska nakladatelova na knižce. M. N.

Klement Bochořák: »Jasy«. (Básně.) Vydal jako 4. svazek edice »Erb« Václav Petr v Praze 1940. Obálka a úprava Jar. Svába. (Stran 48, cena 12 K.) — Bochořákovu knihu poesie můžeme sméle přiřadit k Jílkově »Cestě k mrazu« (1. svazek »Erbu«). Liší se od sbírek Burešovy a Sucháňkovy poctivou tíhou svého básnického kovu, jasnou ražbou verše a stavebností vpravdě básnickou. V básních, z nichž jsme některé čtli v posledním ročníku »Akordu« a v Krit. měsíčníku, jeví se Bochořák jako velmi slibný a samostatný žák Zahradnickův, místy snad i Březinův a nepochybně (což je nejpozoruhodnější!) zvláště Demilův. Je to pokorný křesťan, v němž pevně kotví matčina víra a něžná láska k Panně Marii. Básník Kl. Bochořák je si plně vědom integrity dokonalého básnického díla i života a vyznává pokorně cudnost života bez fanfár a pentli, bez pýchy, ješitnosti a sebelásky («Svému srdci a písním»). Původní gesto, v němž se sklání k věcem, tvorům a Bohu je pak onen nepřirozenější, ale zároveň nejušlechtilější pohyb, kterého je člověk schopen: je to sklon prosby, modlitby, která překonává tíhu země a vrhá nás přímo do sladké náruče Boží: úvodní báseň, dále přečistá »Modlitbička«, v níž prosí básník za zachování svého největšího pokladu — zraku, a zvláště závěrečná »Modlitba ke konci roku«, v níž prosí: »K přípravě vyjit ze sebe / at všechny jemné síly při mně stojí.« — Vše je v této poesii nadlehčeno a vše je — jak tomu u pravé poesie musí být — plno tajemství: tajemství tryská z nádherné demlovské básně »Bez názvu«, plné hudby a světla vánočních koled. A kdo z mladých dovedl napsat takovéhle verše na smrt: »Jen stmpení, jen dočkání / a vzejde velké svítání, / až paní rakev v slunce veselosti / milostí klidnou duši mou i kosti / tak obejmě, tak obejmě«?

Miloslav Hauser: Bloudíme. Básně. Vlastním nákladem. Ten nadpis vystihuje nové verše Hauserovy. Nejsou než syrový zápis pocitů mladého člověka, jen a jen lyrika milostná v duchu sensualismu Šrámkova. Pořád ještě v zajetí vzoru, a přece by mohl vytvořit vlastní báseň. Vytvořit! Ne improvizovat.

Průza doby Karla IV. (Vydal ELK pro své členy 1939 za 67 K.) Náš nejlepší znalec středověké literatury dr. Jan Vilikovský vybral pro Evropský literární klub nejcharakterističtější úryvky pro prózy z doby Karla IV. Jsou to hlavně části prózy rytířské a duchovní (tak zv. pekelných románů). Škoda, že místo výboru nebyl vydán soubor, zvláště, když jde o díla téměř nedostupná.

Tkadleček. (Vydala Česká grafická Unie a. s. 1940 za 27 K.) Toto vydání je určeno hlavně širší veřejnosti. Proto byly omezeny poznámky jen na nejnutnější, čímž se stal text pro laika dosti nesrozumitelný. Bylo tedy dosaženo právě opačného účinku. Také úvod dr. Šimka je velmi strohý. O vlastní hodnotě »Tkadlečka« se netřeba šířit: »Je to kromě Dcerky, kromě Nároku Matky Boží skladba nejučinější, jakou vydal střední věk«, jak praví Ferdinand Pujman ve své »Zhudebněné mateřtině«. Knižka je téměř knihomilsky vypravena a dvoubarevný tisk je doprovázen stylovými iniciálami Zdeňka Gutha. Snad jen personifikace Neštěstí do ženské podoby se neshoduje s autorovými představami. Tak hned v prvních řádcích nazývá Tkadleček Neštěstí »ukrutným a vřucím zhladitelem všech zemí, škodlivým škudcem všeho světa, smělým morděrem všech dobrých lidí«.

Vlastní životopis Karla IV. (Vydal Melantrich 1940 jako první svazek v Odkazu minulosti české za 14 K.) Životopis Karla IV. ve znamenitém překladu dr. Jakuba Pavla je nejen důležitým dokladem literárním, ale také historickým. Úvodní stať dr. Chaloupeckého nám dokonale osvětluje Karla vládce a člověka. Ani v tomto díle by neškodila větší důkladnost a pečlivost. Tak na příklad hned na začátku pod podobiznou Karla IV. je za autora označen Jan Očko z Vlašimě. Je to zatím detail z votivního obrazu, malovaného asi pro hlavní oltář kaple ve věži roudnického zámku a darovaného pražským arcibiskupem Janem Očkem z Vlašimě. Autor není znám. Někteří (Popov, Kugler, Pangerl-Woitmann, Glaser) jej přisuzují Theodorikovi, ale jejich tvrzení není dosti odůvodněno. I na maličkostech velmi záleží.

Karel Schulz: »Peníz a noclehárny«. Povídky. Frontispic V. Maška. Úprava Bř. Štorma. Vydal »Vyšehrad« v knihách Rádu. L. P. 1940. Stran 108, cena 18 K. — Po delší době čteme zase K. Schulze a je třeba říci, že tyto povídky jsou psány básníkem, jenž vidí. Vidí krásu na mrtvé tváři, mezi dvěma ošklivými stařenami,

uprostřed věcí odložených a neužitečných, v prostém gestu prosící žebráčky, na cestách bídy a utrpení. A protože jeho pohled je pokorný a odevdaný, nalézá ji. Ale Schulz vám dovede také vypravovat s naléhavou sugestivností o přízracích porušených nervů moderního člověka, o krocích kohosi neznámého, o obraze v chrámu, o marném hledání penize v noční tmě noclehárny, o přízračném zrcadle, a to vše dovede povýšit na platnost podobenství života. Ví, odkud ta hrůza, odkud ty přízraky, odkud ta opuštěnost uprostřed lidí. »Ujišťuji vás, že bych se bez Boha bál žít na světě.« Naděje, to je ten zázrak, jenž zachraňuje. Jeho vypravování je účinné, věta je monumentálně prostá, do široka rytmována, má znaky vyspělého umění. Myslíte na J. Durycha i na Francouze M. Jouhandeaua při četbě těchto osmi pozoruhodných povídek.

Körmendi Ferenc: »Omyl«. (Vydal ELK pro své členy 1940 za 29 K.) Körmendi není u nás neznámý. Čtenáři si jistě vzpomenou na jeho »Pokušení v Budapešti«, které svého času tolik rozvířilo literární veřejnost. »Omyl« se nevyrovná »Pokušení v Budapešti«, ale přece v něm poznáváme toho znamenitého psychologa Körmendiho, toho úžasného rutinéra, který se stal svou retrospektivou příznačný. Ve své nové knize řeší problém ne sice nový, ale s novými postřehy, zachycujícími každický záchvěv duše; jeho psychologická kombinace je úžasné pravdivá. Je vidět, že se Körmendi učil u Dostojevského. Omylu se dopustila ošklivá Anna Waltrová a doktor Jan Fülöp, že se vzali, omylu se dopustili rodiče Anny, protože nepřipustili, aby se Anna dověděla o své ošklivosti, omylu se dopustila Annina setra, krásná Anežka, protože dopustila, aby se Jan a Anna vzali, třebaže sama Jana milovala. Tragický konec je přirozený důsledek těchto omylů. VS₄.

Rachel Fieldová: »To vše a ještě nebe«. (Vydal ELK pro své členy 1940 za 29 K.) »Los Angeles Times« píše o této knize, že to je »nejvíce vzrušující historický román, který jsme čtli v uplynulém desetiletí«. Jak vidět, libují si Američané v nadsázkách, jinak by román Fieldové nemohl nazvat historický. Fieldová se snaží podat obraz života své prarodiny, avšak neomezuje se pouze na historické doklady, pomáhá si také intuicí a psychologickou kombinací. Fieldová se snaží s dosti velkým zdarem o analýzu ženské duše, ale často promítá do hrdinky sebe. Historický zůstává na konec jen námet. Sloh je velmi svěží a osudy Jindřišky Desportesové-Deluysové dovedou skutečně upoutat. Autorka se se zdarem snaží nezabřednouti do bahna laciné sentimentality. VS₄.

I. B. Malá: Bez počátku a konce. Román. Třetí svazek trilogie. Kresby Fr. Koblihy. Obálka, úprava a vazba Otty Stritzky. Vydal Vyšehrad jako 2. svazek IV. roč. KLK. L. P. 1940. Stran 364. — Poslední svazek rozlehlé trilogie, jež by mohla mít v podtitulu Dichtung und Wahrheit, má dva oddíly s významnými nadpisy: Boží dar a Návrat domů. Vypravování začíná tou chvílí, kdy mladí novomanželé uprostřed války vstupují do svého domova, kde spatří světlo světa jejich dcera, Boží dar, Adeodata. A tato dcera, která zaujímá značné místo v tomto svazku, jehož je nejen hrdinkou, nýbrž i v jistém smyslu spoluvědkyní, zvidňuje a přirozeně, dětsky věřící, zasáhne podstatně do pochyb a rozumování své matky tím, že jí ukazuje, kde má člověk hledat odevzdanou a pravou víru. I Rudolf zatím už (hlavně po cestě Francií a po pobytu v Lurdech) se navrácí ke katolictví svých venkovských otců, třebaže nikdy nepřestal být katolíkem. Pokračuje ve svém dile, ve svém hledání pravdy cestou křesťanského realismu. Francie a Italie, kde ztrávil všichni tři několik let, Italie katolická, umělecká, Italie světců a chrámů, nejsou jen vnější epizody, nýbrž závažné etapy na cestě domů — do domu srdce, k Bohu. Kniha je nabita reflexemi, drobnostmi kulturně historickými, ale to je právě na závalu tohoto svazku. Je to jen hrubý materiál, nezvládnutý umělecky. Jako celek je však trilogie dílo pozoruhodné. ly.

Ferdinand Pujman: »Operní režie«. 7. svazek knihovny článků a profilů Pro život. Vydal »Vyšehrad« 1940. Cena K 3.60. — Známý úspěšný režisér Smetanových oper promlouvá v tomto svazku nejen jako teoretik, poučený dokonale o technické a výrazové stránce středověkého i novověkého dramatu, ale i jako praktický režisér. Víc než polovina studie je věnována rozboru náboženských her středověkých, barokních a také lidových, z nichž mnohé prvky přešly i do divadla nového. Pak probírá své vlastní — originální — pojetí režie oper Smetanových, proniká do hloubek, o kterých se režii před ním ani nesnilo. Pujman je režisér, který dává svému autoru, co mu patří. V tom je objevitelem prvního řádu. lv.

Poklady národního umění. Řídí dr. Alžběta Birnbau-
mová. Sbírka průvodců po českých výtvarných památ-
kách. Pořádá Sdružení přátel baroka pro studium ba-
rokního a církevního umění v Umělecké besedě v Praze.
Vydává »Vyšehrad«, Praha. Cena svazku K 5.—.
1. svazek: Dr. A. Birnbau-mová: Kostel sv. Ignáce.
2. svazek: Dr. Wachsmannová-Jurová: Loreta na
Hradčanech. 3. svazek: Dr. Z. Drobná: Karlův most.
4. svazek: Dr. O. Blažiček: Náhrobek sv. Jana Nepo-
muckého u sv. Víta. 5. svazek: Dr. V. Guth: Říp.
7. svazek: Dr. O. Stefan: Klášter sázavský. — Upozor-
nili jsme již minule na tento zásluhový počín, kterým
jen splácíme povinný dluh své minulosti. Každý svazek,
obsahující 12 až 13 stránek textu (i s literaturou před-
mětů) a 6 fotografií, pečlivě provedených a snadno
oddělitelných, se obírá některou významnou výtvarnou
památkou. Historický úvod a popis je svěřen odbor-
níkům vskutku zasvěceným. Vřele doporučujeme.

**František Bureš: Dějiny Církve katolické pro vyšší tří-
dy škol středních.** Velehrad, nakladatelství dobré kni-
hy, Olomouc 1940. Stran 195, obrazové přílohy stran
16. Cena váz. 25 K. — Burešova učebnice sleduje vý-
značné děje Církve až do přítomna posledních dvou
desítek let. Všude přihlíženo k novějším výsledkům vě-
deckého bádání. Samozřejmě je zachycena, a to vý-
stižně, též podstatná kulturní činnost katolicismu. Ne-
bývále bohatý zřetel bere k dějinám vlasti. Bylo by
chybou, kdyby se ty dějiny odvíjely pořád jen ma-
cesky, pouze jako postradatelný přívěšek. Vždyť te-
prve průhledem z uší a širší domoviny se ujasní ději-
ny zahraniční. Jde tu nejen o Čechy, nýbrž také o ze-
mi Moravskoslezskou a Slovensko, kterých si Bureš-
ova učebnice všímá podrobněji než všechny dosavadní
knihy tohoto oboru. Olánky jsou rozděleny souměrně
v nedlouhé odstavce. Každý z nich začíná typově vý-
značným titulkem, v němž má učitel i žák stručný
obsah stati. Je to pro paměť dobrá podpora a mělo by
se jí víc užívat. Všechno podává profesor Bureš průměrné
úrovni žactva srozumitelně a slohem jadrným.

J. Christiano: Mladí hrdinové. Příklady mučedníků a
vyznavačů z řad mládeže. Přeložil a doplnil St. Bra-
bec. Vydal »Velehrad«, nakladatelství dobré knihy v
Olomouci. Stran 86. Cena brož. 10 K. — Tato kniha
staví před oči naší mládeže stručné a úsečné, podle
údajů vždy pravdivých, život mladých katolíků nej-
různějšího věku, kteří bránili svou víru a kteří, aspoň
ve většině případů, zpečetili věrnost k víře svou smrtí
nebo obětovali svůj život jako hrdinové lásky k bliž-
nímu. Tato hrdinství mládeže se probudila zejména
v dobách nejrušnějších pronásledování. Nejdříve uvá-
dí příklady hrdinství dětí z prvních století křesťan-
ských. Pak poukazuje na hrdinnou statečnost mladých
duší za pronásledování na ostrově Korei, v Číně, Rus-
ku, Francii a zvláště v Mexiku v době nejnovější.

P. Jaroslav Ovečka S. J.: »Svaté přijímání«. Třetí svazek
sbírky pomůcek pro apoštolskou práci »Slovo a duch«,
kterou rediguje P. dr. Jan Ev. Urban O. F. M., má
dva oddíly: Sv. přijímání časté a Sv. přijímání rané.
Obě tyto stati jeví se jako zvláště potřebné naučení
laikům, kteří nezřídka jen jednou za rok přistupují ke
stolu Páně, domnívajíce se, že tím vrchovatě splnili
svou povinnost. Každý den a po všechny dny zůstává
však Ježíš Kristus s námi v Nejsvětější Svátosti. Tímto
svátostným pobytem zve také nás, abychom i my k němu
přicházeli a jej přijímali. Je známo, že v prvotní církvi
přistupovali křesťané při eucharistické oběti zpravidla
ke sv. přijímání. Teprve zvláště a netečnost vedly
později k méně častému sv. přijímání, takže Církve sv.
vydala předpisy, v nichž se uskrovnila na míru co nej-
menší, předpisující pod těžkým hříchem jen jedno svaté
přijímání za rok. Jelikož však sv. přijímání je síla,
lék a strava potřebná, aby život duše byl zachován a
rozmnožován, nemá býti život s každodenním sv. při-
jímáním výjimkou několika zbožných duší, nýbrž obec-
nou zvyklostí všech křesťanů od prvotního sv. přijímání.
Z povinnosti chrániti si život milosti vzniká také útlé-
mu dítěti povinnost přijímat, povinnost od Boha ulo-
žená. — Časné první svaté přijímání dítěte jest povin-
nost těch, jimž jest o dítě pečovati, tedy především
rodičů, učitelů, vychovatelů, farářů atd. O této povin-
nosti mluví autor v druhé části knížky, věnované ra-
nému sv. přijímání. — Sbírka »Slovo a duch«, jejímž
dvěma svazčkům dostalo se neobyčejně vřelého přijetí
celou křesťanskou veřejností, přináší práci P. Jaroslava
Ovečky opět dílko nemalé ceny a důležitosti. Vydalo
nakladatelství »Vyšehrad« v Praze. Cena K 1.50.

Marko Weirich: »O českou kolébku«. 6. svazek kni-
hovny článků a profilů Pro život. Vydal »Vyšehrad« 1940.
Cena K 3.60. — Autor tohoto svazku už delší dobu volá

k národu výstražně, aby nebyla zanedbávána rodinná
politika, protože statistická data posledních dvaceti let
ukazují, že český národ, nestoupne-li ihned počet jeho
dětí, spěje k stárnutí a dokonce k vyhynutí. Jeho stu-
die je doložena statistickými fakty, krutě přesvědču-
jícími. Vyvrací námitky přelidněnosti i výběru a po-
žaduje, aby se především podporovala populace psy-
chologickými motivy, ale aby se nezapomínalo stejnou
měrou na podporu hospodářskou. lv.

Mirko Očadlík: »Poslání české hudby«. 5. svazek
knihovny článků a profilů Pro život. Vydal »Vyšehrad«
1940. Cena K 3.60. — Smetanův výrok »V hudbě život
Čechů« není fráze. Studie Očadlíkova, stručně shrnující
vývoj české hudby a odlišující ji od hudby cizí, to pře-
svědčivě dokazuje. Ukazuje, jak česká hudba úzce sou-
visí s životem národa i jednotlivce a v tom právě, že
vyjadřuje v dokonalém tvaru citový vztah uvědomělého
člověka k zemi a prostředí, ze kterého vyšel, sledává
její hlavní poslání. Rozumí se samo sebou, že úkolem
české hudby je také měřit se svými objevy a vývoji
s hudebním děním světovým. Očadlík pak si všímá pře-
devším díla Smetanova a syntetickými rysy zachycuje
speciální charakter české hudby. Zásluhový článek.
lv.

Pokyny vedoucím dětských besídek. Druhý svazek
sbírky pomůcek pro apoštolskou práci »Slovo a duch«,
kterou řídí P. dr. Jan Ev. Urban O. F. M., obsahuje
cenné a praktické pokyny všem přátelům dětí a zvláště
těm, kteří zakládají nebo vedou dětské besídky. Kniž-
ka, napsaná jasným a srozumitelným slohem, přináší
veliké množství materiálu, podložného dlouholetou
zkušeností. Probírá po řadě všechny důležité otázky
mimoškolní výchovy dětí a je po této stránce neoby-
čejně dobře promyšlena. — Výchova dětí v duchu křesťan-
ské lásky je hlavním motivem této příručky, oprav-
du nezbytné pro toho, kdo chce vychovávat děti tak,
aby se jim dobro vtisklo navždy do duší. Sbírka »Slovo
a duch« vychází péčí Apoštolátu III. řádu sv. Fran-
tiška a studijního ústavu Studium Catholicum v nakla-
datelství »Vyšehrad« v Praze. — Cena jednoho svazku
K 1.50. Expeduje se nejméně 5 výtisků pod jednou
páskou pro úsporu porta. Šestý výtisk je zdarma.

»Kalendář Vincentina« na rok 1941. Vydala správa Vin-
centina, Praha-Břevnov. Cena 7.50 K. — Kalendář Vin-
centina je i letos jak obsahově, tak i po stránce vnější
úpravy dobře uspořádan a velmi pečlivě vybaven. Ka-
ždý nalezne v něm něco, co odpovídá jeho zálibě, povaze
i povolání. Přijmete proto laskavě i letos tohoto na-
šeho posla milosrdné lásky, jako jste jej přijali roku
minulého. Máte-li snad náš kalendář po prvé v ruce,
dobře si jej prohlédněte; pak jistě poznáte jeho veli-
kou vnitřní hodnotu a nejen že si jej ponecháte, ale
doporučíte jej i svým známým.

Bohdan Chudoba se narodil r. 1909 v Brně
jako syn vynikajícího anglisty brněnské univer-
sity. Po studiích v cizině (v Rakousku, Anglii,
Španělsku a Francii) se stal středoškolským pro-
feso-rem. Knižně vydal »O dějinách a pokroku« (r.
1939 v edici Akord). Vedl redakci posledního roč-
níku Kuncířova Akordu a prvního ročníku brněn-
ského Akordu (1934). Své studie z rozmanitých
oborů historie (Jan Sedláček, baroko, styky se Špa-
nělskem atd.) otiskuje v časopisech odborných a
v různých sbornících. Je rovněž překladatelem
(Barina, Walpole, Shelly, Hans Carossa) a jeho
zájem se upíná i na krásnou literaturu, politiku,
sociální otázky a sport.

D o p i s y

Pavlu Štěpánkovi!

V 8. čísle loňského ročníku Jitra byl uveřejněn
Váš článek »Nad městem«, který byl plný pesi-
mismu. Jistě mi dovolíte několik poznámek.
Tvrdíte, že naše současná lyrika nese na sobě pe-
čeť nestálosti, zbabělosti, že básník podává ne dí-
lo, nýbrž třísky díla, vtipné nálady, plody něko-
lika minut, zatím co se vyhýbá soustředění, kte-
rého je třeba k rozsáhlému dílu, na př. k románu.

Co vy nazýváte plody několika minut, je podle Šaldy část vnitřního dramatu, kousíček díla, které má vnitřní spojitost. Básně je nutno pokládat za slova dlouhé myšlenky, ukryté v duši básníkově, ale v různých úsecích svěřené čtenáři. Kde není smyslu pro celek, není umění. Z toho také vyplývá, že básník musí být soustředěn, má-li dokonale rozvinout koncepční myšlenku a básněmi stavět.

Další Vaše výtku, že se lyrika odcizuje širším vrstvám, je správná, avšak jak tvrdá je práce lidu, tak tvrdá je jeho řeč: lid nevybírá slova. Poesie naopak zdůrazňuje výběr slov a jemnost řeči (Šalda nazval poesii seismografem, a to je přístroj velmi jemný). Chápete, jak velká propast je mezi poesii a prostým lidem? Tu propast je ovšem možno překlenout mostem vzdělání, které umožňuje i vesnickým synům chápat, ano i tvořit poesii (Zahradniček). Styk poesie s lidem takto ovšem existuje a nemusíte se obávat, že by se poesie stala záležitostí papírových intelektuálů. To by tak bylo vše, proti čemu se vzepřela má duše po přečtení Vašeho článku, který jinak ukazoval strašnou pravdu.

S pozdravem Zdeněk Leininger.

V knize »Znamení času« od L. Conradiho jsem čtl a pak si opsal báseň, která prostě, ale přitom výstižně ukazuje, že znavené lidské srdce může klidně spočinouti jen v Bohu, svém nebeském Otci, a že vše ostatní je pomíjějící, marné:

Člověka život — trávy to květ,
sláva i štěstí — prchavý sen;
zjeví se, zajde, nepříjde zpět,
slabou zde stopu zanechá jen.
Mocní a silní mnozí zde byli,
není jich více. Vitr jen kvílí
nad jejich hroby, hlásaje zvěst:

»Bez Boha na světě marné vše jest!«

Na světě jest vše marné, vrátké, pomíjějící, časné. »Vše na světě je marnost«. Pravá rozkoš a pravá spása záleží jen v milosti Boží. Jsme na světě jen krátkou dobu, proto mějme na zřeteli především Boha a spásu duše. Miliony lidí byly zde před námi a kde jsou nyní? Odešli tam, odkud není návratu. Odešli bohatí, odešli chudí, všichni za stejných podmínek přirozenosti, neboť »souzeno jest lidem jednou umřítí«... Když takto přemýšlíme, poznáváme, jak mnoho pravdy obsahuje latinské přísloví, které je možno číst i na nejdělejších dveřích hřbitovů: »Omnia transibunt, nos ibimus, ibitis, ibunt, cari et non cari, conditione pari...« Všechno pomine, i svět pomine, až příliš zestárne. Vše, co je staré, ustupuje a dává místo novému. Jest však přece jedna výjimka: Ten, který jest nejstarším, který trvá od věčnosti a nikdy nevezme svého konce, Bůh, nemizí, neztrácí se přes všechna přání a »důkazy« nevěřících, je stále tentýž: nesmírný, mocný, velebný. »Když se vše ve světě mění, Ty sám jsi bez proměny«, praví píseň »Bože, chválíme Tebe«.

Tohoto mocného, velkého Boha lidstvo poznávalo již od svého počátku. I klamné představy a nepravá náboženství (nezaviněně nepravá) byly lidstvu pradávnému, tonoucímu ve tmách prvního pohanství, zdrojem požehnutí. Dokud trval takový kult božstev, dotud byly v národech dobré mravy a ctnost a s tím vším i blahobyť. Stačí uvést jen starověké Římany. Dokud ctili bohy, byla u nich spravedlnost a řád. Jakmile však se vloudila do státu nevěra, bylo zle. Národ počal tonout v hrozných hříších a cizopasní, nenasytí

štváci lid bez ustání oddalovali od kultu a všeho vzdělanosti. Nastal nutný rozklad. Co bylo příčinou této zkázy? Byl to hřích nevěry, jenž je dostal do svých tenet, z nichž se již nedostali. — »Hřích nešťastné činí národy«, praví Písmo sv. Hlodá na jejich těle jako červ. Římané starověcí zmizeli a s nimi i jejich obrovská říše. Jen rozbité sloupy a trosky staveb připomínají zašlou jejich slávu.

A opět jeden obrázek ze starověkého ovzduší: Jak známá pověst vypráví, otevřela prý se jednoho dne na římském fóru ohromná propast. Římané se strachem se u ní zastavovali. Obávali se, aby snad celé město nevzalo za své v jejich útrokách. Římské matrony obětovaly své šperky a házely je do propasti s prosbou, aby se zaceľila. Ale vše bylo marné a zdálo se, že to, čeho se Římané lekali, totiž zkáza města, se každým okamžikem uskuteční, neb propast stále více se rozšiřovala. Pohanští kněží prorokovali, že se zavře teprve tehdy, až pohltí to, co je v Římě nejdražšího. Tu se přihnal na svém koni mladý šlechtic Marcus Curtius a vrhl se do hrozného jícnu, který se ihned zavřel, jakmile ho pohltil.

Rozhlédneme-li se po dnešním světě, zdá se nám, že žijeme v novověkém, zkaženém Římě, který se co do svých hrozných hříchů vyrovná, ba ano, i předčí zkažený Řím antický. A nemůžeme nepozorovat, jak pevná, jistá půda křesťanství, se stále zmenšuje a jak na jejím místě rychle se rozvírá hrozná, obrovská propast? Dobře je duchovnímu zraku patrná tmavá hlubina novopohanství, nevěry, sektářství; hrozný jícen, široký otvor, na jehož dně mokvá bahno nemravnosti a tupého, falešného lžipokroku, který nás odvádí od Boha, našeho jediného, pravého cíle. Nesmíme se strachovat, že v té propasti zahyne celý svět?

Než přichází někdo, kdo chce ono strašlivé neštěstí zažehnat. Zachránce... Nový, dokonalejší »Marcus Curtius«, Ježíš Kristus! Chce svět skryti do svého, proň kopím probodeného srdce, krvácejícího a plného lásky. Chce být králem světa, jeho Spasitelem. Dává světu nové směrnice svým božským, vznešeným učením.

Přikloní se svět k němu, k jeho učení lásky k bližnímu, pravé humanity, nebo přijde dále vyslapnou, pohodlnou cestou, která ho vede k propasti, k jeho vlastní záhubě?

Svět potřebuje záchrany. I náš národ je včleněn do ostatního světa, a nebezpečí duchovní smrti hrozí i jemu. I my tvoříme národ. Kdyby všichni katoličtí studenti byli opravdu katolickými, přispěli by značnou hřívnou duchovní, náboženské obrodě u nás. Nepřestaneme žádat, aby katolický student v duchovním slova smyslu odložil špinavý, všední šat starého člověka, lpicího na hrouď země, žijícího pouze všedním, hmotářským, tělesným životem, nemajícího vyšších ideálů. Musí »obléknouti člověka nového«, nové, sváteční roucho milosti Boží posvěcující, neposkvrněné světským životním skolem, roucho, které jest svědectvím služby Boží, lásky k Bohu a k bližnímu. A proto, katolický studente, buď hrdý na onen přívlastek »katolický«! Snávej klidně a s příkladnou trpělivostí všecken posměch, všechno pohrdání svých kolegů ve škole. Ježíš Tě posílá. Dá Ti na přimluvu své nebeské Matky tolik své milosti, abys neklesl, ale vytrval, abys neztroskotl na nebezpečných vlnách mládí jako jiní, kteří neměli tak pevného korábu, kterým není nic jiného, než naše svatá, po otcích zděděná katolická víra, ale abys došel bezpečně k svému cíli.

H Á D A N K Y

Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

Přinášíme seznam odměněných křížovkářů z naší soutěže minulého ročníku Jitra. Všichni odměnění obdrželi knižní odměny během prázdnin; jsou to:

1. Miroslav Friš, Boskovice, Školní ul.
2. Jaroslav Souček, Čes. Budějovice, Kněžská 14.
3. K. Novák, stud. rg., Místek.
4. Miloslav Doležal st., Skuteč.
5. Marie Knotová, Lipník n. B., Hranická 195.
6. Jaroslav Pohanka, Nová Ves 23, p. Nové Město na Mor.
7. Alois Srovnalík, Dřevohostice 192, Morava.
8. Drahomíra Vejrostová, Tišnov, Rašínova 715.
9. Frant. Vrážel, juvenát salvatoriánů, Valašské Meziříčí.
10. Emilie Vavrušová, III. B dívčí rg., Prostějov.

PÁDOVKA.

O. Jaroš.

Je vždy v lese mile a tak tiše!
Tu okovy všedních povinností
rozlomí se z kovu, volně dýše
každý tady zbaven všech starostí.

Pod záštitou pohody té boží,
kdy jen slyšet ptačí zpěv z ořeší
a když údy na palouku složí,
rád pocestný taje tady řeší.

SLOVESOVKA.

K. Jungmannová.

Proč je před domem »správný« zas?
Ale budou »slovesovka« asi nás.

ZAMĚNKA.

J. Patočka.

S »š« dívenka malá
ke koupí nosí;
s »č« změna se stala,
zvířátka zná kdosi.

VSUVKA.

J. Zahradníček.

Bez »o« co v dopise znamenala,
s »o« mi šeptá slečna malá.

REBUS.

Sláva Kerner.

Menší plakát poletuje,
doby špatné prorokuje...

SOUZVUČKA.

J. Hojda.

Přes řeku se klene,
město hledej, Jene!

MNOŽENKA.

M. J. Čejda.

Rozmnožená lest,
v mém pokoji jest.

Zprávy edice Jitra.

V Edici Jitra vyšla před několika pracovníce našeho časopisu, Gertruda dny básnická prvotina předního spolupracovníka Jitra - Jana Ryby. Sbírká veršů „S Bohem, má krajino“ je cenným přínosem současné poesii mladých; obálku navrhla rovněž spolu-
pracovnice našeho časopisu, Gertruda Göpfertová. Cena knihy 10.— K. Odběratelé Jitra mají slevu, přiloží-li k objednávce pritištěný odběrní kupon. Objednávejte v knihkupectví „U zlatého klasu“, Praha II., Karlovo n. 5.

KUPON EDICE JITRA.

Jan Ryba:

S Bohem, má krajino

Redakce a administrace Jitra vypisují pro své přispěvatele a odběratele příspěvatelskou a odběratelskou

SOUTĚŽ

Soutěži může se zúčastniti každý, kdo je odběratelem Jitra. Soutěž potrvá po celý rok, odměňovány budou příspěvky z každého čísla zvlášť, za nejhodnotnější báseň, krásnou prózu, prózu cestopisnou a j., essay, fotografii, kresbu a j., za studentský snímek, anekdotu, vtip atd.

Vedle této soutěže oznamujeme také soutěž širitelskou. Ti, kdož získají nové odběratele, budou rovněž odměněni knižními cenami.

Zprávy o výsledcích soutěží budeme otiskovat v jednotlivých číslech Jitra.

Redakce a administrace Jitra.

Doporučujeme!

Bohdan Chudoba:

O dějinách pokroku.

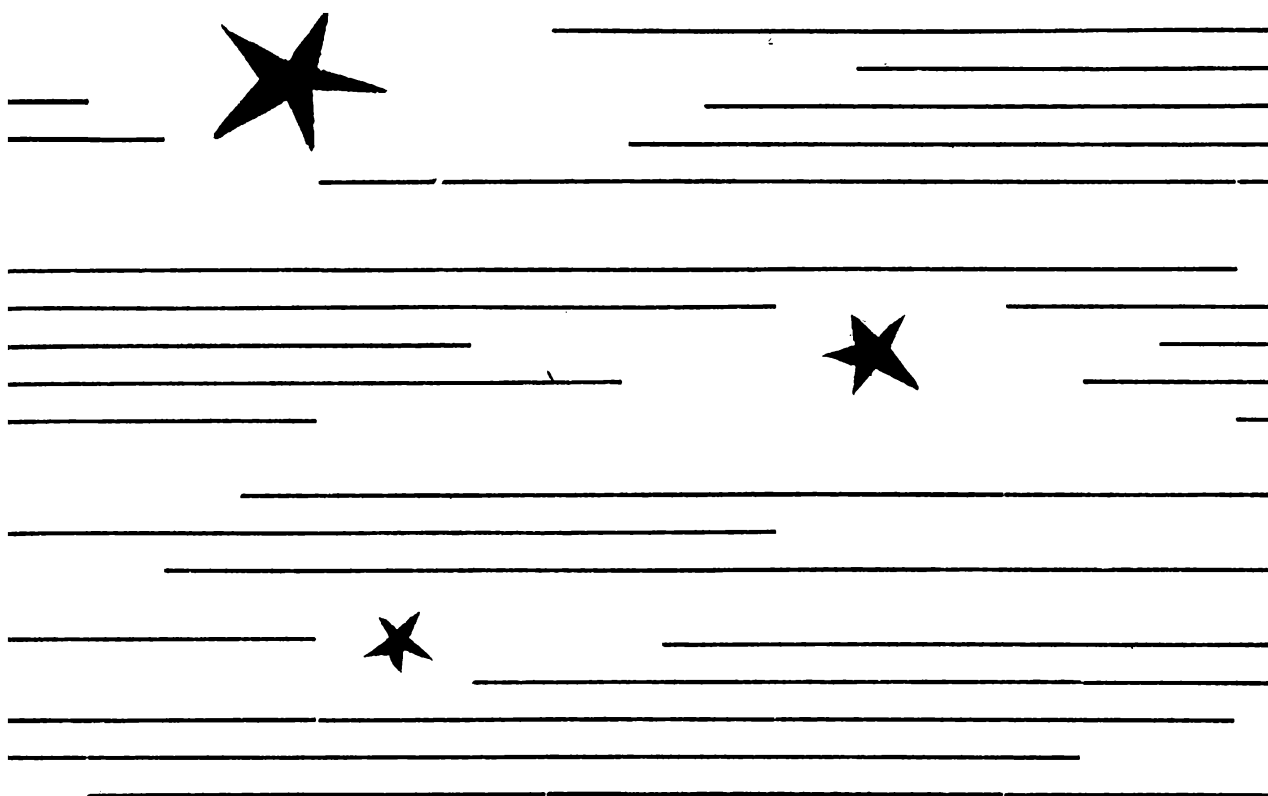
Cena 14— K.

Emil Baumann:

Znamení na rukou.

Román, který vycházel v XIX. ročníku Jitra.

Obě knihy vydala edice Akord, Brno, Běhounská ul. č. 22.

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII.

POESIE • F. Adamec, V. Ara, L. Binovský, V. Bolar, V. Doležel, B. Janoušek, K. Klika, O. Kovárnová, F. Luska, F. Mácha, V. Malík, D. Milec, M. Němec, Zd. Říhoš, Fr. Slanec, Vl. Strnad, J. Šlédr, Fr. Velíšek, L. Zábranský, R. Zezula

PROSA • A. Bartušek, E. Liška, V. Lhotská, R. Schlosser, V. Smetana, V. Tichý, K. Zámečník, P. Zhor

STATI • Jos. Vašica, D. Pecka, J. Andrenik, F. Merth, F. Slanec

VÝTVARNICTVÍ • J. Friedl, A. Machourek, Unger

2

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 18—, ostatní K 28—. Po 1. lednu 1940 studenti K 20—, ostatní K 30—. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII, Jičínská 44.

zprávy dopisovatelům

B.: Prózu ne. Z básní dvě. Jsou dobré. — E. L.: Ano, ale na konci jsem něco škrtl. Dík za listek a pozdrav. I druhou prózu. Ale pokuste se i o vyprávění. — V. D. Vzpomínku a Adagio. Příliš improvizujete. Forma! — Z. L. Dopis jsem dal do 1. čísla. Báseň je slabá. — K. K. Láska je lepší než Dvě podzimní. Tu otiskneme. — E. Z. Jen Omšelý námět. — Juv. Z celé zástilky jen jednu. Ukázněte se ve výrazu. — F. S. Ano. — O. K. Snad obě. Některé verše nemají rytmus. — ŠER. Jsou lepší. Ale jen jednu. — M. S. Nevím. Pozdrav. — K. Z. Ano, jenže bez pointy a věnování. — K. K. Meditaci. Je dobře, že začínáte básni dávat pevný tvar, ale některé verše vám ulpívají ve vzduchoprázdnu. — J. F. D. Próza není špatná, byl bych však raději, kdybyste zachytil kouzlo vaší Sázavy. Učinil jste k tomu náběh. Ten příběh je trochu sentimentální, ale uschovám prózu a časem ji asi otisknu. Potřebuji však adresu. — F. P. Otiskneme, ale některé verše jsou dosti násilné. — V. M. Jsou docela působivé, třebaže operujete většinou jen substantivy bez spojování. Otiskneme Vzpomínku. Léto uschovám. — F. A. Počítám, že nám zůstanete věren i teď. Schovávám Báseň... Myslíte, že jste na křižovatce? — M. P. Srpnovou neděli. — V. S. Prózu ano. Učte se vypravovat. Pozdrav. — V. L. Ano. — J. F. Snad Krajínu se stromy. Jistě napíšete lepší. Adresa? — V. T. Vaše báseň je hodná pozoru. Zdá se mně však, že některé verše z ní unikají. Sem tam jsou ještě neurčitosti. Ale uschovám si ji. Prózu otiskneme. — R. Z. Obě. Časem. — L. P. I já mám radost z úspěchu. Z básní Dům pohody. Pozdrav. — J. R. Napište něco jiného. Máte k tomu jistě předpoklady.

Žádáme všechny kolportéry a odběratele, pokud změnili svá bydliště, aby nám sdělili své nové adresy

Vyšlo 1. října 1940. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Nová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

Václav Ara:

Skály u Akhisar

Dravosti šakalů nezdolává tělo, na rožni písku první sup —
na kostech těla a v duši bělma mramory moru sákne krev,
(znamení křivé do hvězd je dáno: osudům křížáka úzkostný cíl)
porážka meče s Tatary prchla, zůstane smrt,
těžištěm pohledu kamkoliv zvrátí se noc
v dědictví nepravé jak zvůle do kometních drah.

A zpátky cesta: samum je stále na cestách
jak víčka žen do kolejnic krásy
a vedle ta poslední jeseň v nejposlednějších osevech mře,
ve květech ztuhlá jak skály akhisarské a hrozby v půlměsíc minaretu.
Na západ uniká hrozba do země cizí, pálicí pokrop polední země,
jen stínu není, do tepla přelit a v jícen lží.

Sláva je v úzkostech o nové jítro.

Otročit osudům za peníz cizí nechvátá kupčik ze Smyrny,
neb marno obracet peníz jak mrtvého do prachu lstí
a svědčit křivě pro nález pokladu, jenž desetkrát méně vydá
než příští den, v němž otročit budou ústa a srdce —
měsidla hořkosti a krve sladké v ústřety všem.

TRADICE CYRILOMETODĚJSKÁ

Josef Vašíčka

Příchod sv. Cyrila a Metoděje na Moravu v roce 863 značí beze sporu epochu v dějinách západního Slovanstva. Jejich smělý zásah do ustálených řádů, zavedení lidové řeči do bohoslužby a pokus o vybudování samostatné církevní organizace, nezávislé na okolní hierarchii, byl v sousedství sledován s nedůvěrou, ba záští. Nebýt těchto dvou východňanů, živelná expanse francké říše byla by se převalila přes území českých kmenů, a „aťsi chtěli či nechtěli“, byla by je podrobila převahou své moci. Cyrilometodějství se svým láskyplným porozuměním pro potřeby lidu získalo trvale český národ pro křesťanství, zbavené zásluhou svatých bratří všech těch průvodních zjevů, které je dříve činily nenáviděným pro strach před dobyvateli, a ušetřilo mu osud jeho polabských soukmenovců. Výsostný dar písma a knih ve vlastním jazyce přispěl jistě značnou měrou k hrdému sebevědomí, jaké se na příklad ozývá o něco později na půdě bulharské z Chrabrovy apologie, a urychlil sjednocovací proces národní. Zde je třeba hledati příčiny toho, že si Čechové dovedli uhájit za podmínek velmi nepříznivých svou národní svěbytnost a v slovesné tvorbě našli záhy cestu do proudu evropské kultury.

Teprve v posledních letech se začíná nově hodnotit význam církevní slovanštiny ve vývoji českého písemnictví. Nebyla to jen pomíjející a bezvýznamná epizoda, co se ujalo v Čechách po pádu říše velkomoravské a odchodu Metodějových učedníků na jih. Celým desátým a jedenáctým stoletím táhne se řada dějinných fakt, svědčících o živé přítomnosti slovanských tradic cyrilometodějských, třebaže ze zevní a oficiální ráz českého státu se odívá formami západu. Kouzlo Byzance, přinesené do našich zemí oběma Soluňany, ještě dlouho září, nejen z předmětů hmotné kultury, nýbrž i z projevů ducha. Ani sv. Vojtěch, častý host v řeckých klášterích Itálie, důvěrně obeznámený se zásadami řecké hymnografie, byl-li skutečně, jak se zdá, ať přímo či nepřímo autorem polské „Bogurodzice“ a české písně „Hospodine, pomiluj ny“, nebyl odcizen tomuto ovzduší. V legendě svatováclavské, sespané na jeho popud Křišťanem, čtou se slova plná vroucího uznání apoštolskému dílu sv. Cyrila a Metoděje na Moravě a jejich statečnosti, s níž hájili užívání lidového jazyka v bohoslužbě, čímž prý „se mnoho duší Kristu Pánu získává“.

Literární produkce česká v jazyce církevně-slovanském byla značná přes to, že se nám dochovaly jen nahodilé drobtý z toho všeho v Rusku nebo na Balkáně. Nejobsáhlejší je svatováclavský legendární cyklus s bohoslužebnými zpěvy, hojně jsou též překlady z latiny. Ku podivu, známe jménem jen jedině místo, kde slovanská liturgie byla domovem, a to teprve až z XI. století: je to Sázava sv. Prokopa a Božetěcha, udržující styky se slovanskými kláštery v Uhrách a s Kyjevskou Rusí, odkud dostává ostatky prvomučedníků sv. Borise a Glěba, opanovaná naposled mnichy latinskými, z nichž jeden potom s vřelou účastí vyličil její založení a pohnuté děje: Slovanská Sázava nebyl import z ciziny. V Čechách a snad i na Moravě bylo jistě víc takových středisek, povážíme-li úlohu, kterou hrála slovanská

liturgie při založení pražského biskupství, nebo ještě v roce 1080, kdy se stal nový, arci marný pokus o její obecné zavedení.

Slovanský živel se projevil v české církvi hned s počátku velmi důrazně. Nejen na poli literárním, nýbrž i v oboru liturgie. Jak svědčí Kyjevské listy, pronikaly do modliteb slovanského misálu podle obřadu římského některé výrazné formule a slovní obraty z byzantského ritu, a tím byl vytvořen nový typ mešní liturgie, v níž se ozývají i tóny vlastenecké vroucími prosbami.

Latinská církev, opírající se o mocné vlivy západní, a církev slovanská, střežící odkaz velkomoravského cyrilometodějství, nežily ve vzájemném odcizení, v nepřátelské izolaci, spíše možno říci, že se k sobě blížily s porozuměním a v plodné spolupráci.

Konečná roztržka mezi východní a západní církví v polovině XI. století a zesílená snaha v církvi západní o jednotnou latinskou liturgii podřaly životní kořeny církevnímu slavismu u nás, ale nezahradily nikdy docela vzpomínky na to, že se na Moravě a v Čechách užívalo lidové řeči v bohoslužbě s povolením nejvyšší církevní autority. Toho se přímo dovolávají později čeští utraquisté, spojující tak houževnatě se svými požadavky znárodněné liturgie trvalé úsilí po udržení církevní jednoty. Dřívější dvoustletá symbiosa české řeči s církevní slovanštinou neprošla bez vlivu ani na další vývoj jazykový. Přechodné století dvanácté a počátek třináctého, kdy zrála a utvářela se píseň „Svatý Václave“, doba to plná rušné výstavby společenské, zanechala sice jen příležitostně a úryvkovitě záznamy, v skrytu však jistě česká řeč spolu s mohutnějším uvědoměním národním žila svým plným životem, neboť brzy nato, za Lucemburků, shledáváme ji už na vrcholu rozvoje jako jemně zladěný nástroj i pro nejsmělejší úkoly národné tvorby. Ale ještě i tehdy možno postřehnouti jisté, ovšem skrovnější, než bychom se nadáli, stopy prvotních vlivů církevně slovanských, jmenovitě v biblických překladech. Nových podnětů se však dostává dávným vzpomínkám cyrilometodějským, stále udržovaným přepisy legend, zřízením slovanských Emauz. Karel IV., který si zjednal k tomu povolení od papeže Klimenta VI., nebyl při tom snad veden podivnou zálibou pro cizí a exotické řády, jak se dříve mysli, nýbrž spíše vědomou snahou získat slovanskou bohoslužebnou řečí rozkošníky a nevěřící, obývající na pomezí Čech a odmítající kázání latinské. O tom se zmiňuje výslovně papežský dekret a později zdůrazňuje tuto uniijní hodnotu slovanské liturgie také sám císař Karel ve svém listě srbskému caru Dušanovi, v němž ho vybízí k sjednocení s církví římskou právě poukazem na jedinečnou výsadu liturgického jazyka slovanského. Ovšem tehdy v Emauzích sv. Cyril a Metoděj, třebaže i jim vedle sv. Kosmy a Damiana, sv. Vojtěcha a Prokopa je zasvěcen kostel, byli zastíněni sv. Jeronýmem, vlastním titulárním patronem kláštera, překladatelem Písma svatého, jak se dí v základací listině Karlově, z hebrejštiny na jazyk latinský a slovanský, jehož kult se k nám dostal s charvátskými mnichy, usídlenými na Slovanech. Ještě Bohuslav Balbín se drží této jeronymské tradice, zanikající až v době nové, když ve své Obráně

B. Janoušek:

Přichází podzim

Již podzim přichází po temně rudém
listí révoví a na oblohu zavěsí se
modré pavučiny dětských snů.

Cesty oslepnou mlhavým deštěm
a šedé silnice zní jako klávesnice
podivnou hudbou spadlých kaštanů.

Květy chrysantém se tiše plakat zdají,
když pole k večeru se odívají kouřem,
a probuzeny větrem spolu rozmlouvají.

Listí odpovídá jen suchým smíchem,
když člověk dychtí roztoužen
po paprsku lampy tichém.

To už je podzim.....

Archiv Jitro

Foto Unger

U Medvědích ostrovů

L. Zábranský: A večer je blíž...

*Znám onen čas
kdy silnice pustá
uléhá do stínu stromořadí
a v dálce psi strachem vyjí
Roztoužení poutníci klesají v tmu
stromy se bojí
děsivých stínů na jezeře
oživlý vodník
hraje si v síti a čeká na duše děv*

*a stesky jež kvílí
zabloudí v zrosených vřesovištích
Ach domov blízký
je nesmírně vzdálený tak
že slzí proud
chce uvolnit žal
jenž srdce ti spal
Ruce své vztáhneš
ke světlu v tmách...*

slávu slovanského a českého jazyka odvozuje na prvním místě od tohoto církevního učitele. Tehdy již se začíná soustřeďovat úcta k sv. Cyrilu a Metoději, a s ní též vzpomínka na jejich historický význam, v cisterciáckém opatství na Velehradě, založeném již na počátku XIII. století. Jeden z tamních českých mnichů, Kristián Hirschmentzel, se pokouší o dějiny kláštera a slovanských apoštolů, ale stejně jako o něco později ve své rozsáhlé historii Moravy (1710) farář J. J. Středovský, bez kritické průpravy. Teprve Josef Dobrovský zahajuje novou éru v bádání cyrilometodějském, jež odtud je hlavním tématem moderní slavistiky. Čechové vedle Rusů se nejvíce zúčastnili této práce a u obou těchto národů se stala v 19. století myšlenka cyrilometodějská, zvláště svou stránkou jazykovou, důležitým faktorem politickým a organizačním, opouštějíc kolikrát svou historickou základnu a podléhajíc výkladům více méně libovolným. Také její jádro náboženské, pokud se zdůrazňovala sjednocovací role slovanských apoštolů za vznikajícího rozkolu církevního, bylo rozvinuto v soustavnou akci, spjatou od jubilejních let (1863—1885) s moravským Velehradem, kde se konalo od roku 1907 do 1936 sedm mezinárodních sjezdů unionistických.

Přes to, že literatura cyrilometodějská je i v českém jazyce značná, marně tu hledáme v krásném písemnictví, kromě několika skladeb Sušilových, zhudebněných Křížkovským, díla takové monumentality, jako jsou oba první slovanské životy soluňských bratří nebo vroucí pochvala Klimentova. Ani výtvarné umění, ač podalo několik dobrých komposicí sochařských, nedovedlo shrnout všecek jejich dějinný význam v tak mohutný postoj, v jakém Meštrovič ve Splitu ztělesnil legendárního charvátského bojovníka za práva hlaholice, biskupa Grgura Ninského. Je tu jen jedno dílo, které možno právem pokládati za svrchovaný hold tisícileté minulosti českého cyrilometodějství, a to je Janáčkova Hlaholská mše. V bohaté polyfonii orchestru a sboru i v jásavých výkřicích a naléhavých prosbách sólových propuká tu vášnivá touha dát v rodném jazyce výraz svému náboženskému cítění. Hlas, který zde jásá, prosí, lká a doufá slovy cyrilometodějské liturgie, vychází z krve nesčetných pokolení a mísí se s hlasem země.

(Přetištěno ze sborníku „Strážce tradice. Arne Novákovi na památku“, 1940.)

Z K R V E R O S T E

Václav Smetana

1.

Listopadové brázdy se prodlužovaly, byly o poznání delší a přece se nijak nelišily od těch, jež byly máčeny potem a požehnány křížem seschlých dědů. To ten listopad, zamilovaný do smutku a samoty, dovedl nemilosrdně ničití místa, v nichž se ještě před nedávnem shlížela radost očí lidských a Boží pokora duší lidských. Nahota polí, zastřená jen tu a tam mlhovou zástěrou, nedovedla již svou cudností rozvířiti radostné chvění lesa: i tam jako by odumřel cit pro rozzpívanou lásku z léta. Proto byl ten kraj cizejší, osamocenější, proto byly ztuhlé brázdy snad delší a mizející v nedohlednu.

Podivný odchod, provázený zástupem tesklivých vzpomínek. Ti dva, jichž kroky jsou měřeny společnou vůlí, zůstávají nyní pozadu, pohled zpět nemá již tu vábnost žhavých chvil červenců. A již ničím, dozajista ničím neoživí ta místa, jež okouzlovala dechem sličné Lásky. Proto ani ti dva velicí milenci nezatarasí cestu temnému obzoru. Vejděte tedy do jeho panství.

Odějte se nezbytnou nutností a ve vašich slovech se snad objeví i to jediné, jež může býti nazváno statečností.

2.

I Mirko se už dávno smířil s místy, s tou zlou pahorkatinou, na níž ještě provlhčovaly kruhy sražené krve. Přivykl drsné tváři Kamenného vrchu. Přijal z rukou osudu boj, nevýslovně těžký, předem ztracený, a přece co hrdinské síly vyvstalo po cestách a pěšinách od jihu ke Kamennému vrchu a od Kamenného vrchu na výmluvný jih. A jaké nadšení zdobilo ten kus drsného kraje! Jaká to podivná tradice, jejíž dodržování žádá nejprve utvrdlé mozoly rukou, jak kapky krve a konečně celý veliký proud této krve! Co je to za podivný odkaz, jehož splnění ubíjí životy a pobuřuje kraj? Ubíjí životy? Nemyslíš, Mirko, že tento odkaz se rovná nejprísnějšímu zákonu a že jeho splnění je pouhé naplnění nutně žádaného? A čím vyhovím tomuto domnělému odkazu? Smrt, Mirko, jen smrt se rovná splnění — — —

Historie Kamenného vrchu je drásající a neuvěřitelná. Zakryta krví, neobměkčena slzami podivných dobyvatelů, jde bezohledně vpřed, žádajíc nové a nové. Jen na horách možno sprádati tak neproniknutelnou síť nemilosrdných osudů, tolika drásajících postav, zahalených rouškou tajemnou! Jen na horách se nebe neotřásá nad zaklením, rozvratnými víchřicemi a zas soužícím suchem, větrem, sluncem, deštěm. Jen na horách prý je nebe stejně drsné jako země . . .

Políčko, vtěsnané pod Kamenným vrchem, si připadalo jako ustrašený kolibřík v čapím hnízdě. Tolikrát přeoráno, rozrýpáno, nakrmeno mrvou a zas přeoráno, vydávalo z neplodných rodidel poslední kusy chleba. Vláhly nepotřebovalo, bylo zaléváno potem a slzami . . . A nad ním se zdvíhal monumentální Kamenný vrch s příkrou skalou.

Musí ustoupit!

Srovnán se zemí!

Tak zněl tvrdý odkaz předků, kteří vlastnili Kamenný vrch. Ta zem nás neuživí! Kamenný vrch musí býti srovnán!

A tak jedno pokolení odevzdávalo druhému přesně o jednu líchu zvětšené ovesné nebo bramborové pole a navlas stejně zmenšený Kamenný vrch. Na těchto podivných místech se tedy utvářela náplň úmorného života, neboť po posledním z dobyvatelů zde ještě víří krvavé kruhy v hnědém písku. A před ním ještě několik naposled vydechlo pod zřítivším

se balvanem. Některý z nich ještě vstal, zavolal naposled na jižní cestu, zaryl ztrhanýma očima do uschlých hlíz a klesl. Některý z rodu Harachovců . . .

Hrozný Kamenný vrch. A přece k němu přicházeli znovu a znovu, aby zkoušeli ostří krumpáčů a tvrdost rukou. Nevyhnutelný . . . Nevyhnutelný osud, od něhož se nikdy neodlepí. Po každém krvebití sice nastává malá pomlka, ale koho by nezlákalo to nedodělané dílo, ta lákavě zející stěna hlíny a kamenů, když ty oči a ruce vzešly také z písku a hlíny veliké Matky a když se i to srdce harachovské zrodilo někde pod kamením?

Pod Kamenným vrchem se rodily a umíraly životy Harachovců, plny vřící krve a obtěžkané láskou k tomu místu.

Kamenný vrch byl život sám.

3.

(Vyprávěno s údivem.)

Krásná byla Mirkova láska. Tak jako dovedou Harachovci žít, umírat, tak dovedou i milovat! Tvrdě, bezohledně, a přece se srdcem, plným vroucího citu. Jako na horách . . . Mirko, nejmladší z Harachovců. Prudký, vášnivý a vznětlivý, neúprosný a zas plačící jako chlapec na klíně své milenky. Mirko milující a milovaný . . .

Potřísněn tvrdým dnem, vcházel do večerů, plných lásky, nechávaje se ukolébati podivnými sny, jež neuměl tvrdou duší pojmenovati. Věděl, že mu je Bůh dává odměnou za krutost Kamenného vrchu.

Mirko měl dvě lásky. Dvě, stejně veliké, krásné i bolestné a sužující. První povstala ze země, promíchané kamením a pískem, propletené hadími kořeny staletých sosen, z žebrácké hrsti země, provždy zasnoubené s chudou vůní lesního vřesu, z hor, ode všech prokletých, bojujících neustále s černými záclonami mraků, tato první láska prýštěla z nedozrálých klásků nebohých políček, jejichž míza usychala chudobou a steskem. Podivná byla milenka Zem, utápějící polibky v teplé krvi, a Mirko její vášnivé rty líbal a líbal a zas se svíjel pláčem, když jeho láska nebyla opětována; zvykl si konečně býti drsným a nemilosrdným jako všichni kolem, ale časem poznal, že to je jen povrchní a marná rouška krásného a toužícího, a proto slabého . . . Bylo prošeno o milosrdenství.

Druhá láska se jmenovala Marian. Když se vpíjel do lesku jejích cikánských (ano, tak vášnivých) očí, zapadal do nich stále hlouběji a už z nich nenalezl cestu zpět . . . A vždy, když zaslechl často pohrdlivá slova o zemi, úpící mezi kamením, o chlebě, narozeném ze zatvrdlých hrud a drnů, nevěděl, kam položití raněné srdce, kde hojiti zející rány. Hlavu zamačkal do rozpálených dlaní a slzami utápěl blouznící oči.

Ale osud si hrál, hrál a hrál.

Milenčin dech, dech Marian, slitý s hukotem večerů, přiváděl Mirka do rovin, kde prý rozkvétají z jara krásné sady, utíká zlatovlasá řeka a zaznívá smích ve vinicích od rána do noci. Tam vévodí Marian . . .

Mirko, kam?

Mirko, kam jdeš?

Mirko, chalupy, klečící u rozhledaných plotů od kopřiv, pláčí. Už ani neslyšíš jejich vzlykot, táhlý jako rudé vlasy pasteveckých ohňů?

Na severu se někdo drsně zasmál. Někde tam praská kus pěšiny, temnem smolnatého lesa se prolétá meluzina a na oholených kopcích se zastavuje čas. Někde se tam valí kus skály, rachot ostrých balvanů otřásá bídou nedorostlých bramborových hlíz. Jásot, mocné houknutí z plného hrdla a — krev — — —

Mirko, pohled', Marian je krásná. Oči má průsvitné a vidíš se v nich; čím déle se do nich

díváš, tím více se tvůj obraz prodlužuje. Ale nikdy nezmizí . . . A vlasy má teplé jako jarní hnízdo skřivánčí. Vonějí, když je líbáš, vonějí opojným vínem . . . Láska tvá . . . (Na severu se někdo drsně zasmál.)

4.

Do hor se nesmělým krokem loudalo jaro. Na holých cestách se zas v chuchvalci bosých šlépějí převaloval májový dešť a za oponou mraků vyrážel smích skřivanů. Radost z dětí byla nezměrná: ty, jež blýskaly očima jako zjevení duhy, poněvadž se často lovily v štavnatých kopretinách, si sypaly do zlatých kadeří prohřáté víry písku.

Kdekdo se smál.

Smály se zející otvory na slaměných střeších, poněvadž Pán Bůh prý viděl, co hospodyně vaří o polednách, kaskády smíchu zvedaly zvětralé paseky, neboť tam přišli znova tuláci. Hory zkrásněly. To, co se valilo jako lavina od kraje ke kraji, nebyl zpěv, byl to jediný proud neznámých sil, tužeb, jež svírají rozjítřená srdce a jako mor zaplavují vše žijící. Hory zdívočely a ostré sálání dechu z chvějících se pórů země omamovalo spánky a oslepovalo oči.

Každý nevydrží jaro na horách. Horské jaro je jediný ohromující nástup krásna a touhy, touhy vésti a řítícím se krokem jíti vpřed, nepodléhati, nezdolnou silou bezohledného optimismu se rváti s okolím a vítěziti, horský jarní van je samojediné mládí, jež nezná překážek a ústupků, poněvadž je prodchnuto šíravou touhou a nekapituluje v naději. Běda, kdo se nedovede sžít s tímto velikým hlasem hor!

I Mirko, jehož láska zatím rozrostla do oblak, byl stržen ohnivou horskou fontánou a vlečen její lákavou vlnou vpřed. Neohlížel se kolem, jen nenasytně hltal tu překypělou slávu a chtěl se rvát se vším a zas se mazlil jako pyšné dítě s tvrdou hroudou.

Byl obklopen vlnou životů, pohyblivou hmotou, všechno bylo živé a volající po růstu a vybití. Střemhlav se pustil vpřed, aniž se rozhlédl. Nevnímal přítomnost, jen očima ztrhanýma a lačným sobectvím hltal v bezmezné surovosti v diamantových dolech. Hory ho pozdravily u rozskřípané kolébky úsměvem rusalek a skřítků, v horách rozprádal sítě dravého dětství (bosýma nohama dupal do jalovců), hory se rozbouřily a on zůstal celý, jejich, aby se neodcizil a mohl se rvát. Přilnul k bídě poznamenaných polí, strání, pahorků, hlin a polí.

Blouznivče! Pohane, a přece je tvůj svět úzký a nepatrný, přece se najde úskalí, na němž se roztrhne vír tvých divokých myšlenek, vzpoury a neukojených dohadů!

Jedno ráno však bylo zvláště čisté. Byl čas, kdy všechna zeleň z lesů a modř z bystrin mluvila nadějí, lesní zvěř chodila píti do horských potoků a usměvaví bozi sestoupili mezi lid. Nádherné ráno. Musíš políbiti dívčí rty, jež se ti nastavují a prosí. Bereš do rukou zemi, necháváš se omámiti její vůní a hledáš v ní život. Neodbytné ráno.

Síla a růst.

Mirko zůstal zcela tím vyzvědačem horských dálek. Posnídal s bohy, byl dravější než předci. Zapaluje motouz s dynamitem a šklebí se do praskající skály. Jaká to nádhera, jaké to ráno! Hory nemluví a hory houkají. To ráno. A já jsem tím jediným vládcem.

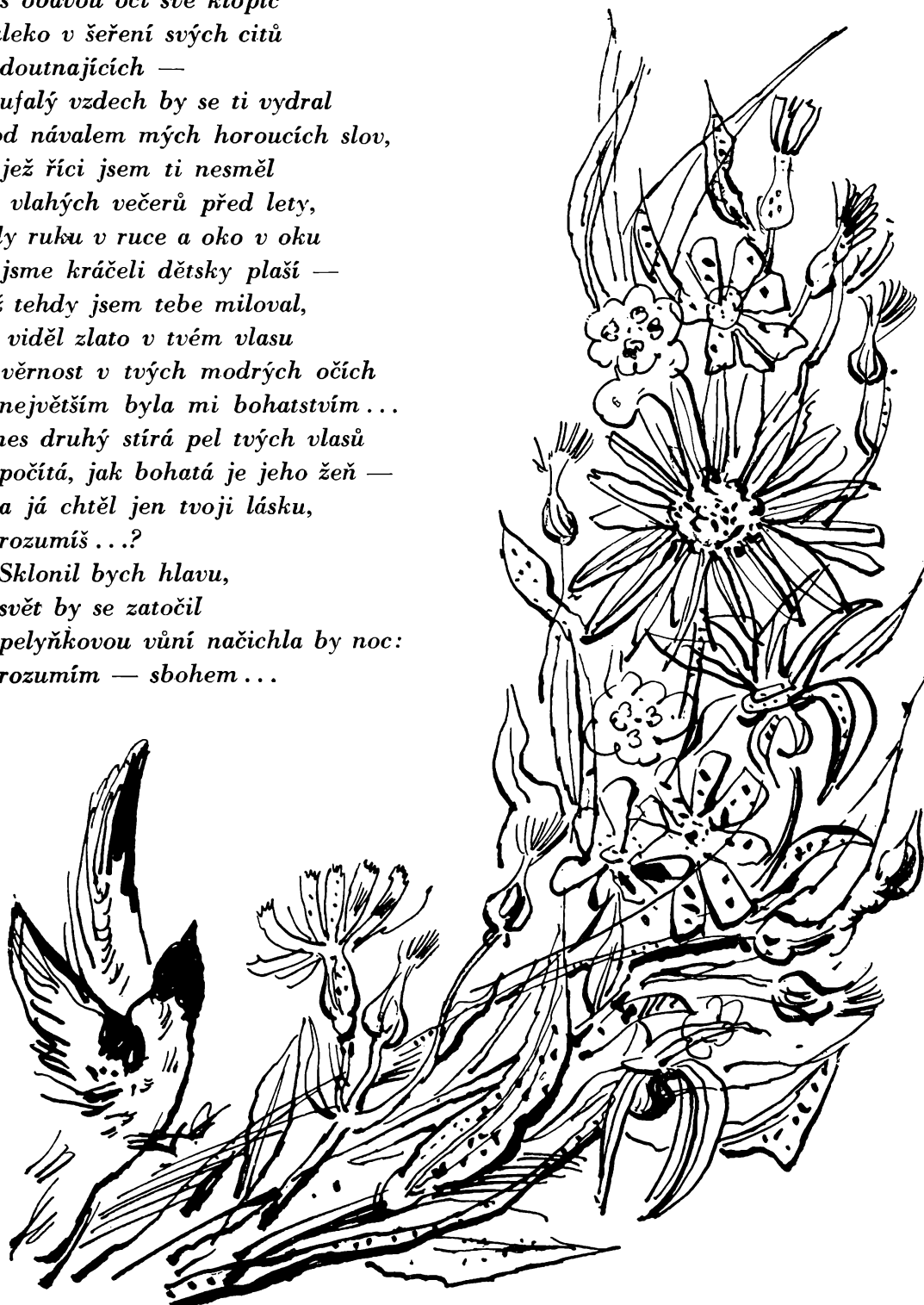
Skála se posunula blíž. Kameny? Jsem tvrdší. Chybný krok. Je pozdě.

Kruh tryskající krve se zvětšuje a jistě v těchto místech vyrostе oves nad kotníky. Mirkovy oči ztřeštěně hledí k jihu a najednou se chtějí polaskati se vším, co dříve pansky a brutálně přehlížely. Vteřiny blouzní a nad jeho zkrvácenou hlavou se klene vyčítavý pohled Marian. Naposled.

Svět mu už dohasl a Božská šíř se ukázala nedohlednou. Bylo to nádherné ráno poznání, ale hory se zahalily do věčného smutku.

V. Bolar: Polibek

*Kdybych tě potkal v podvečer
za mlhavého svalu hvězd
rozkvetlou chrpu jak červen
samotnou —
postála bys chvilku se mnou
s obavou oči své klopíc
daleko v šerění svých citů
doutnajících —
zoufalý vzdech by se ti vydral
pod návaem mých horoucích slov,
jež říci jsem ti nesměl
za vláhých večerů před lety,
kdy ruku v ruce a oko v oku
jsme kráčeli dětsky plaši —
již tehdy jsem tebe miloval,
já viděl zlato v tvém vlasu
a věrnost v tvých modrých očích
největším byla mi bohatstvím ...
Dnes druhý stírá pel tvých vlasů
a počítá, jak bohatá je jeho žeň —
a já chtěl jen tvoji lásku,
rozumíš ...?
Sklonil bych hlavu,
svět by se zatočil
a pelyňkovou vůní načichla by noc:
rozumím — sbohem ...*

Archiv Jitro.

Kresba: A. Machourek.

N Á V R A T Y

Ludvík Binovský

(Zdaleka, jakoby v stínu, jsem uslyšel zpívat tu píseň.
Zhluboka, jakoby vyvěla pramenem
slzavě tichým, jenž odlévá nápoje stesků:)

Hle, slunce zčeřilo síto svých mateřských dlaní
a nový vozataj mraků již rozpřáhl perutě světél!
Večery našedlé slávy na měsíčním vřetenu předou
kouzelná přání, když kolovrat snů pěje nokturna dálkám.
V té chvíli zrozená prosba se zaklesne
do luku napjatých klouků a modlitba počne:

Závrtné cesty zná Neznámý Hospodář kosmu
k milostem přeštedrých rukou! On zemi, plačtivou matku,
navštíví dary všech tajemství zvečera v klekání zvoníc,
výparech tůní a okvětích zahrad. Stín zázračných větví
v závanu bezelstné lítosti přiléhá
do ranní trávy a z rozkazu Jeho ji roší.

Přiblížím tváře až k obloze světelných zdrojů,
zvedaje pahýly slov, abych omlouval průzračnost prosby
o nová stvrzení lásky. A Veliký, Božský pak prostře
teplo svých nebeských pažitů pro kroky rytmů mé písně
a v tichu andělských klekání vyslyší
hlasy všech šepotů, výkřiků, průrazů tepen.

Blažení věřící v ztajené plameny síly!
Užíte sestoupit doprostřed zástupů poselství Jeho
v znamení lásky a smíření odvěkých sporů!
Tavení mečů v dech pokání sklesne a velebnost varhan
rejstříkem svátečních mší, harfou radosti
zjasnění modliteb zapojí v jednohlas chrámů:

Vítězný, Mocný, svým štědrostí nasládlým darům
nedávej hynouti pro skelné mrtvosti vybledlých víček!
Ať svícny večerů nad stoly rozloží posvátnou vůni
rodinných krbů a milenců obětí navěky spjatá
opijí sladkostí hroznů své čistoty,
zjevení oltářů způsobí, pokorně jasné!

Nejčistší, hněvem se nezavrdí nad krovy tvůrců,
ale v luh blahoslavení změn prázdnotu mých všedních prací,
Velebný, Krásný a věčností Vládoucí! Rubáše noci
pozdvihni v proudění vlhkých par nového zbrojného rána,
které se nadýchlo pramenů slavných dnů,
pochodů polnic a zeleně lipových stránek!

Dej, ať se, hladový návratu mystických září,
přikloním v posvátném úžase k studnicím tvé živé vody,
k panenství země! Ať propasti závratí nadějíplných
nad práh se sklenou a napojí žíly svou věřící krví!
Pak tichem usmířen, zaslechnu slova snu
v radostné výzvě nad zástupy klesajícími

(Konečně přichází poutník, jenž zdaleka zpíval tu píseň,
storuký malíř a s převrhlou paletou,
stohlasý skřivan nad rodnými brázdami v slzách.)

M Á J O V Á V Z P O M Í N K A

U mé hlavy omamně voní kytice šeříku . . .

Včera jsem ji něžně vložila do vázy a od této chvíle stojí na stole a šíří celou místností přímo kouzelnou vůni. Ponořuji hlavu do fialových kvítek, do těch malých hlaviček, zelené lístečky chladí mé rozpálené čelo a já se zatoulávám svými myšlenkami pryč. Pryč ze čtyř stěn pokoje — ven — pod klenbu nebes — — —

Maně přivírám oči, a tu se mně vynořuje včerejší den. Zda byl ošklivý? Zda nebyl krásný? Oh, Bože, děkuji Ti, tisíckrát Ti děkuji, že jsem našla toho hocha. Jak jsem touživala po někom, s kým bych si mohla do nekonečna porozprávět. Jak jsem se cítila povýšena, že on, právě on, mně otevřel své nitro. Nejednám snad nesprávně, neřekla-li jsem mu o své minulosti ještě něčeho? Snad, až, až . . .

Mé srdce jásá a zpívá ten nejkrásnější hymnus. Našla jsem duši, která mi rozumí. Přítel na trpké životní pouti, někoho, před kým se nebudu muset horce chvít na sklonku dne. Láska k tomu Nejvyššímu, láska k Bohu nás spojila.

Bože, nedovedu slovy vyjádřit vše to, čím překypuje mé nitro. Šeříku, líbezný, vonný šeříku! Tys byl němým svědkem včerejšího dne . . .

Májový den. Na obloze se válely mraky, jen občas vyskočilo slunko ze svého zlatého kočárku. Uličník vítr cuchal vlasy, teplým vánkem hladil naše tváře, rozmarně s námi laškoval. A my, děti, rozpustile jsme se všemu smáli.

Sněžné pole bílé nádhery — toť rozkvetlá jabloň.

Žlutý nádech louky, do zlatova hýřící krásou pampelišek — — — rozkvetlý hloh — — — zurčící potůček — — —

Měkce jsme kráčeli po navlhle půdě, pod šumícími větvemi starých stromů.

A pak návrat . . . Ohnivá koule slunka se rychle nížila k obzoru a vůkol se západ rozhořel krvavým plamenem. Majestátné Středohoří, jak mocně se tyčilo k rudému nebi.

Procházka zšeřelým hřbitovem . . . Štíhlé, panenské břízky nás přijaly ve svou náruč. Pomalu jsme propadávali do kouzla májové noci i přese všechno skotačení. Snad včerejší večer nás touhou opojil. Kdož to ví?

A dnes? Dnes zbývá jenom vzpomínka. Vzpomínka, která bude věčně žít. Je mně, jako bych se probouzela ze sna. Ale sen to nebyl! Šeřík voní dále u mé hlavy . . ., spínám ruce, poklekám před obraz Krista a přes mé rty přecházejí slova díky i prosby: »Bože, zachovej nám i nadále, prosím Tě, mezi námi přátelství. Přátelství stále tak něžné a čisté — přátelství trvající až za hrob . . .!«

Miroslav Němec: **T M A Ř E Č I**

V podzemí se rozednívá
neskonalá noc v níž žasna
odhaluji jurodivá
slunce skvoucí divukrásná.

Jiskra byla objevena
Nebeskými končinami
dují jména neproměnná,
hvězdný průvan vane námi.

O všech těchto tajných silách
zvíš až zteplá do nachova
rudý průboj v našich žilách
pod mohutným tlakem Slova.

D. Mílec: **P R O M Ě N A**

Do studní slov jen zvuk jsme naházeli
jen dojem zůstal z přílbice obrazů
a chlapecký úsměv touhou rozechvělý
vpil se nám v tajemno všech našich příštích dnů.

Jak hledači zlata žárem roztěkaní
pravdu jsme hledali ve zvonech slov
a necítili její něžné vání
z matčiny mluvy, jež v nás bušila
jak kladivo v kov.

Hle řeky slz už opadly a zůstávám jen já
s loňským svým snem
hledáč pravd tichý zatrpklý němý
a cítě že naleznu duši svou halím do proměn
ale tak úzko a teskno pojednou je mi.

Miláček bohů

Přes sebe plášt coby řasnatou togu, na hlavě nehomérovský klobouk, aby mu bůh Aeolus neodfoukl poslední zbytek vlasů, před sebou bakchovské břicho; tak vstupuje »miláček bohů« do třídy. — »Který dareba zas otevřel to okno? Napiše si dnešní přípravu latinsky, česky, metricky a naučí se jí nazpaměť!« »Prosím, ale já...« »Mlč a sedni si! Votruho, co je odmlouvání?« »Prosím, náběh k drзости.« »Napišeš si totéž, co ten uličník. Odmlouvání je drzost vyššího stupně!«

Konečně vytáhne z »útrobu« notes a nastává zkoušení. »Slovička nám ukáže na příklad — Kavka!« Postižený »civis Romanus« vydá ze sebe táhlé zamručení a odevzdaně složí na stolek slovička s posunkem kapitulujícího Vercingetoriga. »Umíš? Učil ses?« doléhá na něj »miláček bohů«. »Prosím, dost!« »Nó, uvidíme, jestli to bude na dost!« A jede se. Nešťastník, který vyvázne z této křížové palby, řekne si cestou do lavice s Pyrrhem v krásném esperantu: »Noch einmal hanc victoriam et je suis perdu!«

»Opakování o Orfeovi nám přeloží na příklad — Beránek!« — Nešťastný »Orfeus« nevytáhne varyto, aby obměkčil vládce podsvětí, ale vytáhne knihu a kvílí žalostně v hexametrech, aby uspokojil »miláčka bohů«, spokojeně odfukujícího za stolem a čekajícího na »vážné chyby«, »chybný přízvuk« a »šedou úroveň překladu«. Třída vysílá k Jovovi jedině zbožné přání: kéž zaplaví třídu prudkými vlnami a odnese na nich »miláčka bohů« někam až mezi Kyklopy, kde snad není ani gramatika, ani Čapkova latinská čítanka...

Konečně zvoní. »Miláček bohů« nasadiv zas klobouk a obléknuv togu, opouští s »tučnou kořistí« hradby pokořeného města... —bsk—

František Adamec: Báseň za oknem

*Noc česala skleněné růže z pramene
kouzlo extase v neznámé dálce
celý měsíc bylo pro mne nebe ztracené
až pak jsem je našel na obálce*

*Listonoš je rychlejší než holub a aeroplán
nikdo se tě neptá ani šeptem
Bolí tě něco? Krvácíš z ran?
Ó ty sladké noci nad Egyptem!*

*To bylo tehdy v exotickém kraji
zem dýchala hvězdy a růže voněly za sklem
každý den nám něco nového tají
každý den srdce touží po něčem krásném*

Víno a housle

*Víno se v číších perlí a šumí,
cikán hrá na housle — ty tiše zní,
kdo zná tu píseň, kdo jí porozumí,
v ní vše hned jásá a zas tiše sní.*

*To víno, které sladce chutná,
to víno rudé zase vrátí smích,
to víno, kamarád, když nálada je smutná,
víno tě potěší, když na rtech usměv ztich'.*

*Když šumí, zlatě hoří, pění,
když horké retы líbá rozpálené,
přinese vždycky sladké zapomnění,
zahojí srdce májem rozbolené.*

*A cikánovy housle,
jež mu v rukou lkají,
toť jako pohádka,
v níž moře hřmí a vlnky šepotají.*

Zdeněk Říhoš:

Má bledá dívka dnes ráno

*Zas snímá tvář hlíny
krůpěje noci
tu kadeř černou
pohledů do hlubiny*

*Jak by se po prvé dnila
z růžových výkřiků
má holubice
má země bílá*

*v loktuši obláčků zpěněné
krví a pohybem srdcí
čeká svůj zázrak
Tohoto jitra ještě ne*

*zašeptá v rudém úběhu
má bledá dívka
má země: v řídkých rtech
stonek úsměvu*

Jiří Šlédr:

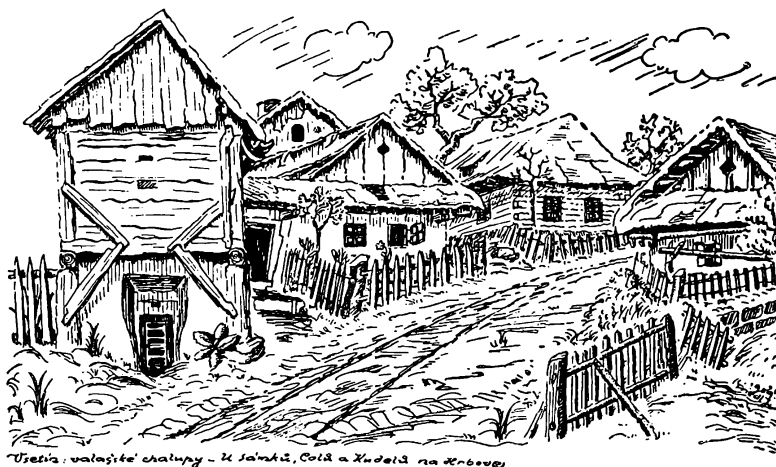
Ty zřid' krok podle mne

*Ty zřid' krok podle mne
když noha nohu miji
když slavík rozemne
svou něhu v melodii*

*Ty zřid' krok podle mne
ať na rtu zemře vzdech
ať pláč se rozpadne
ututlán v pa-rytmech*

*Ty zřid' krok podle mne
ať shodně tepe v tichu
ať skřivan vylije
své trylky smíchu*

Vsetín: valašské chalupy — U Sámků,
Colů a Kudelů na Hrbovej
Josef Friedl Archiv Jitro

Věra Lhotská:

Zápisky z léta

Léto, to je gázový šátek nebe, gobelinová výšivka tráv a děvče. Děvče, ne růžová gladiola s nedotknutelnými a nádhernými lístky hedvábného papíru. Gladioly. Mám právě sladkost mečíků v bílém džbánu (jejich křehkost, zrozená v křišťálu a babiččin džbánek). Nemám je ráda. Nemaž nevůň a prostodušnost zvonků a jetelíku. Nemaž ani tradiční královskou pověst růže. Jsou jen obdivované, královské milénky, obdivované, ale nekorunované.

*

Sedím opřena o stín borovic. Předě mnou hádek prašné pěšiny, za ní mez se žlutými drápkami a pak už jen obloha. A tam stojí dívka: mák a chudobka, materiďouška a modroočka. A snad i živa nebo upolín.

Ano, ano, to je léto, léto.

Dole, za mnou, kde je pěšina vlhká a kluzká, je studánka. Stařenka, už bez úsměvu, jde s hrnečkem — ne, nevidím tam, ale vím to — na kterém se mihotají omytá kvítka a zlatá obručka je svírá (možná, že je na něm obrázek Svaté Hory, potrháný jako špatně stáhnutý obtisk dítěte). Dědeček odchází s láhví plnou mrtvé vody. (Ne, dědečku, není to živá voda, ani vy nejste princ a princezna — jak je to dlouho, co už je babička v zemi?).

Ne, to není léto.

*

Ve včerejším dopise Ludmile jsem napsala, jak v Praze miluji kámen a zde vůni země. Ano. Divám se po cestě, chtěla bych očima spolýkat vůni chleba, která vychází jako obětní kouř na oltáři z rozpuklých dlaní země (jak dlaně dělníka a matky).

*

Nad kalužinou poletuje modrásek, v modři vykoupáný jak lístek chrpy zhlíží se v ní, jako by tu zbyla jen proto, aby viděl, oč modřejší jsou jeho křídélka než potrháná obloha. V kalnosti nevidí trhlinky skvrn na sobě a raduje se jen z modře. Lenko, i my hledáme zatřísněná zrcadélka, aby se v nich neodrážely skvrny našich křídel.

To není léto. Léto je čisté a plné a požehnané. Plné jak nebe, požehnané jak země, čisté jak dívka.

*

Nad údolím, tam, kde holý lom je libán sluncem, jako nad propastí stojí se sepjatými rukama sama. Borovice. Snad již kořeny se plazí jen po skále, snad už je její kmen rozervaný a vadnoucí. Ale stojí pevně ve své zkrivenosti. Sama.

František Luska:

Rudý šáteček

Hořely v polích rudé máky
a v lukách bílé kopretiny
Na mne se usmívej ne na tuláky
až budou padat k zemi šeré stíny

Kovově zalkají dva smutné zvony
o lásce budu mluvit znenadání
vím jaké rozezvučím v duši tóny
a jaké bude tvoje slitování

Budu tě prosit květem růží
echo dvou zvonů spadne do údolí
láska k nám přijde, dech se zúží
umlkne vše, co bolelo a bolí

Šáteček rudý jako polní máky
konečně zvedlas k rozloučení
a usmíváš se zase na tuláky...
Láska to byla — ale není.

Václav Malík:

Vzpomínka

Ukazovatel u křižovatky
ohníček kluků někde večer v poli
Alenčina píseň suknička za vrátky
bílý odraz slunce u stodoly

Loďka Racek zrezavělý zámek
Hučící jez tolik krásných chvil
Venkovská světnice malovaný džbánek
štetcem by ho malíř nezpestřil

Vy večery vy večery
šeptají si s námi lesy
Hukot vlaku Noc se zatetelí
Padla hvězda Práli jste si

Archiv Jitro

G. Göpfertová

Svatý Prokop oře s čertem

Jako já?

Ale jen ona je oblévána stále milostí slunce, jen okolo ní vane vítr prudce a bouře zpívá krásou blesků, jen ona stojí nejvýše u bílých mraků a nebe.

Jako já?

...šáteček, v každém rohu kvíteček a uprostřed z rozmarýny věneček...» — na modrém šátečku nebe (to je léto, léto) jsem viděla rozházené trsy rudých korálků (děvčátko s červenými perličkami, jak's bylo krásné!) jeřabin a pletenec růžiček mraků na čele panny (nevěsto, mnoho štěstí, mnoho!).

Na paloučku, kde potůček tvoří hradby a smrky věže, děvčátka (růžové a bílé listky kvítků jsou jejich rozvláté sukénky) tančí. Bosé a hnědé nožky, tóny harmoniky v rukou holčičky hladí teplý dech trávy.

Léto, léto!

Poslouchám (Jak je to dlouho, co už jsem neslyšela hudbu, Lenko? Země stále hraje a zpívá, Věro) a usmívám se.

Proč se směješ?

Potkala jsem léto.

Naučila ses žít v létě?

Naučila, naučila. Léto tančí a směje se a zpívá a hraje. Léto dává. Stále. Plně a dobře dává, Věro.

Ano, ano, chci dávat jako léto, jako léto.

Bože, to je Tvá píseň? Píseň léta. Směji se růžovým a bílým sukénkám a kývám jim rukou.

Neladnými píšťalkami a strunami zní jejich: Dobrý den.

K. Klika: L á s k a,

*Ó víno až lisovat budem tě slovy tlumenými
a kvasit až budeš v podzimních večerech
a jednoho jarního dne
až vyplníš číši a plnými doušky
si nahneme z vratkosti tvé
tvá sladkost se rozleje po žilách našich
i trpkost a kal tvůj
budeme chutnat avšak již nevzpomínat*

*žes bylo jen hroznem
visícím na víčkách toužících očí
tyčkami snů jsouc podepřeno
Kdy divně jsme hleděli na tvoji kulatost rudou
na tvoji tušící sladkost
a jak často jsme hrozny tvé nezkvašené
drtili rukama hnusu
Kolikrát před tebou jsme se zakoktali
brkali o větve tvé*

*A tak znenáhla ničeho nepozorujíce
v rukou tvůj držíme pohár
a více snad zvědavě než klidně a pevně
ke rtům svým dychtícím
jej pozvedáme*

VI. Strnad: K n i h a

O d r a z

*vylétl po betonových zdech
a poplašil holuby ve změti drátů*

Z v u k

*zvonů pomalu přšel krajem
a vlaze kanul do moře času*

V e s m í r

*se smál a sypal hvězdičky
chudákovi do klobouku bez dna*

Č a s

*se rozmarně koupal v krvi
a potom poháněl život dokola*

čas stekl a nezacelil ran

A básník stál

a listoval v duši.

S V Ě T L O H O R

František Weiser S. J.

Ze života mladého muže

(Pokračování.)

Příštího dne, byl první v novém školním roce, šel jsem s Jindrou starými obvyklými ulicemi ke gymnasiu. Jasná záře sluneční ležela na střechách, vlnila se ve zlatém proudu tisíci štěrbinami dolů do úžlabí ulic. — Pro mne však bylo léto toho dne u konce. Ačkoli školní rok mohl později přinésti ještě tolik změn a napínajících zážitků, první den pocítil jsem jen ztrátu svobody, cítil jsem nevrlost a hnus. Přítomnost Jindrova nepřinesla mi ulehčení. Nic netuše kráčet vedle mne. Já však jsem musel myslet na včerejší večer! Navenek jsem vypadal sebevědomý a nepředpojatý jako vždycky. Byť jsem si v duchu řekl i desetkrát: Je to můj spolužák jako všichni ostatní — přece to nic nepomohlo. Odhalené tajemství cizí duše leželo na mně. Včera večer jsem tlačil hlavu v hlubokém studu nad svou sprostotou do měkkých podušek a již jsem se neodvážil pohlédnouti na svého bratrance. Bylo mi, jako kdyby kolem mne proudila záře, která oslepovala mé oko. — Dnes jsem již nepociťoval mnoho studu a lítosti. Jen hněv mne mučil. Hned zrána postavil Jindra na svůj psací stolek obraz, který mi vháněl do tváří červeň, když jsem se naň díval. Byla to ona hora, na které napsal svou báseň. Netušil, že tento obraz byl mi trapnou výčitkou. — Nyní šel po mém boku tak svěže a nenuceně ulicemi velkoměsta, jako kdyby bylo jeho domovem. A v srdci nesl světlo, před kterým jsem se musel skláněti. — Cítil jsem se prostě přemožen, bez pomoci poražen. Cožpak jsem skutečně nic neměl, čím bych tohoto Tyroláka předčil?

Nenadále a prudce vzpínalo se všechno divoké a vzdorné v mé duši. — Počkat! křičel jeden hlas ve mně: V horách je lehké hráti si na zbožného a čistého. Ale zůstaň jen nějaký čas v našem městě! Pak napíšeš do svého alba jinou báseň...

»Ty,« řekl jsem náhle a tichý posměch škubal mi kolem rtů, »co je to za obraz na tvém stole?«

»Obraz?« ptal se Jindra roztržitě.

»Nu, ta trojhranná hora. Proč ji stavíš na svůj stůl?«

Cosí v mém hlase ho zarazilo. Díval se okamžik nedůvěřivě na mne. Také můj pohled se mu právě asi nelíbil — leželo v něm příliš mnoho tajného vědomí. Ale jak by mohl něco tušit? — Konečně se lehce zasmál a pravil: »Ach tak, Serles. Je to umělecká pohlednice od dra Defnera. — Víš, ta proslulá hora u Innsbrucku. Tam jsem býval často navrchu.«

»Je ta Serles tak něco zvláštního?« ptal jsem se dále. A opět ležel v mých slovech číhající posměch.

Tentokrát však nezpozoroval Jindra nic. Líčil nadšeně, jak často a s kterých stran již na horu vystupoval. Přitom hrál v jeho očích zase plamenně hnědý, blýskavý svit jako včera při prvním uvítání. Skoro zapomněl, že kráčíme daleko od jeho nádherných hor šedými ulicemi velkoměsta. O svém zážitku v den šestnáctých narozenin neřekl ovšem ani slova. Mně však bylo při každém kroku jasnější, proč Jindra napsal svou báseň právě tam nahoře. V těchto horách asi ležela síla, o které my, měšťáci, nemáme zdání, světlo, jež se třpytících se sněžných polí září do lidí, kteří z nížin všedního dne stoupají vzhůru do keuzelného kruhu tichého alpského světa...

Toto světlo chtěl nyní Jindra opatrovati, to jsem věděl. — Co se však stará bouře velkoměstského života milionů tlejících, krvavě červených pochodní, rozdmýchaných k jasnému plápolu, o tento bílý zbloudilý plamének s horských výší! Již jsem jej viděl bojácně plápolati pod Jindrovou ochrannou rukou — poslední vzplanutí ještě... Zahnuli jsme za roh ulice.

»Gymnasium,« řekl jsem suše a ukázal na temné stavení naproti v ulici. V šeděbílý háv zahalena, zrovna jako nějaký Říman v toze, stála budova cize a svátečně mezi činžáky. Při pohledu na tyto kasárny se strašně nudnými řadami oken a nejasným

nápisem: »Státní gymnasium« šla mi ze všech údů lehká hrůza vzhůru ke krku a dusila mne. — Též Jindra pozoroval stavbu s nepříliš přátelskou tváří.
»No tak, teď to zas nastane,« řekl konečně a hodil aktovku mocným smykem pod pažď. Pak jsme přešli napříč ulicí a kráčeli mlčky po schodech nahoru ke dveřím, vstříc novému školnímu roku a jeho osudům.

II.

Jindra byl jediný »nový« v naší třídě. Ostatní bylo vše stejné jako před prázdninami. Měli jsme čtyři strany: Rudé, černé, Židy a »klub«.

Skupina rudých se skládala z pěti žáků: tří socialistů a dvou komunistů. Oba komunisté a jeden socialista byli bez vyznání. Ale všech pět prohřívalo horoucí nadšení pro revolucionářské myšlenky. Denně večer, často do půlnoci, konali těžkou službu pro dílo své strany. Jeden vedl velkou skupinu »Rudých sokolů«, druhý pořádal kursy pro socialistické vedoucí. Nejohrožněji hnal věc komunista Karel Schauer. Agitoval ohnivě a horlivě pro své ideály. Ve školních hodinách psal »poučení« o komunismu a rozdával nám ty lístky. Výsledek byl, že v málo měsících získal čtyři židy a tři měšťany. — Pozorovali jsme s tichou hrůzou a tajemným nádechem podivu činnost »rudých« v naší třídě.

Skupina Židů čítala dvanáct členů. Neměla však vlastního výrazu, poněvadž jedna část táhla s rudými, druhá s měšťany. Oni sami bedlivě dbali toho, aby se neoddělovali od Nežidů; proto se jejich skupina jako spolek zřídka objevovala.

»Černých«, to znamená přesvědčených katolíků, bylo nejméně: Tři muži. Dva z nich byli kongregisté, třetí ministroval denně ve svém farním kostele. Říkali jsme jim »bratři svěcené vody« nebo »dragouni Srdce Ježíšova«. Jinak jsme jim dali pokoj, protože nám nestáli v cestě. Byli to dobří, slušní chlapci, zvláště jeden kongregista. Proti třídě však nepovstávali a museli býti rádi, že jsme je nechali na pokoji.

Největší skupina, asi dvacet mužů, tvořila »klub«. To byli svobodomyšlní měšťané. Náboženství platilo u nás jako soukromá věc, po které se nikdo neptal. Mohl jsi být neznabožem nebo vyznavačem všebožství, protestantem nebo katolíkem na papíře, na tom nezáleželo. Jen ses nesměl pro žádné vyznání rozhodně vysloviti. Nejlépe bylo, když jsi náboženské věci — mši, zpověď, vyučování náboženství, papeže atd. — pomíjel s větším nebo menším posměchem. To vypadalo velmi vznešeně: Kdopak se stará o takové věci...

Člověk byl v »klubu« přirozeně velice osvícený a »moderní«. Společenský život kvetl. Bohatší se scházeli večer v kavárnách, kde s cigaretami v ústech seděli u zrcadlového okna a duchaplně mluvili. Sprosté vtipy byly zvláště oblíbeny. Druzí se zase přimkli k cechu hlavního svazu středoškoláků. — Měli svoje pitky ve skrytých lokálech a sekali si paže v šermu, kterým měla býti usmířena »uražená čest«. Obličeje smělo býti k tomuto ušlechtilému účelu použito teprve na vysoké škole. Po těchto hrdinských činech mohl ses pak se svým »ideálem« z dívčího reálného gymnasia spokojeně potloukati po večerně osvětlených ulicích nebo zevlovati na napínavé mravní drama v kině Heliotrop s chtivými draždily.

Ve škole opatroval klub veřejné mínění. Jen fanatičtí »rudí« se mu odvážili vzpírat, kde se jim to nehodilo. Také mezi svými vlastními členy měl klub několik, kteří byli daleko lepší, než se zdálo. Ale běda tomu, kdo se odvážil postavit se proti svobodomyšlnému duchu třídy. Měl co dělati s Bernerem. — Kurt Berner byl vedoucím klubu. A nebylo lehké zdvihnouti se proti němu; neměl k tomu ostatně nikdo chuti. Ten chlap měl přímo úžasné výhody: syn bohatého bankovního ředitele, nadaný, hezký k zbláznění, obratný a elegantní v každém ohledu. Za touto skvostnou fasádou číhala již od nižšího gymnasia bezmezná mravní zkaženost. Co se o tom vědělo ve třídě, byl jen nepatrný povrch. Do tajnějších hloubek dovolil nahlédnouti jen několika stejně smýšlejícím. Byl to kroužek čtyř nebo pěti vynikajících členů klubu. — Musím doznati, že mne Kurt Berner na konci minulého roku poněnáhu přivolával do kruhu svých »důvěrníků«.

Týden po začátku vyučování šel jsem s Kurtem domů. Chtěl se mnou mluvit. Jmenoval to »konferencí«. Věděl jsem již, co přijde. Nyní se, Jindro, připrav. Tanec začíná. — — —

»Ty,« pravil Berner, zatím co si zapaloval elegantním pohybem cigaretu, »tvůj bratranec Moll je správný chlap, jak vidím. Jakkak je to s ním? Pravděpodobně je černý?« Kývl jsem.

Berner se smál: »Škoda. Ale doufejme, nebude to tak zlé. Pomysli si, Moll, dragoun Srdce Ježíšova. Vždyť se to vůbec nehodí dohromady. Víš, Tyroláci jsou zkrátka všichni od přírody zaostalí a černí. S v a t á země Tyrolská, chachacha. Ale u takového chlapa, jako je Moll, se to nechá lehko seškrábnout. — Je nudný?«

»Nevím,« řekl jsem chladně, »ale myslím ne.« Vystupoval ve mně tichý pocit, že zde hraji Jidáše. Ale brzy jsem jej zaplašil.

Berner se rozohnil: »Ty, to bude parádní křivka.« Tak jmenoval práci, kterou měl v úmyslu. — »Ten chlap musí do klubu, toho musíme namydlit. Půjde-li s černými, pak bude ostuda. Celá třída tleskala, jak minulou hodinu udělal veletuč. Ten je eso. — Chceš to převzít? Vždyť to s ním půjde strašně lehko.«

Myslel jsem na Jindrovo album. Tak lehká, jak mínil Berner, ta věc jistě nebude! Ať si Kurt sám spálí prsty! — »Ano,« řekl jsem váhavě, »já již pracuji. Ale sám, to nepůjde. Víš, tihle tyroláci jsou strašně houževnatí — a on je můj příbuzný, to musím být opatrný...«

»Dobrá,« odpověděl Berner, »pak to udělám já. Ty mně ho musíš jen navnadit, ostatní již obstarám. Dej pozor, za měsíc ho máme úplně v kličce. Ujednáno.«

Podal jsem mu ruku. Tiše se smál. Pak jsme se rozešli.

*

Jindrovo stanovisko nemohlo zůstat dlouho skryto. Již v příštích dnech se položilo mezi něj a část třídy dusno bouřky příšerného napětí. Cítil tlak, ale neustoupil. Svou přirozenou, příkrou a svěží odhodlaností prolomil nátlak tyranského zákona třídy. Neslýchaně odvážný čin to byl. V bezduchem napětí pozorovaly nezúčastněné skupiny tvrdé zápasení nového žáka se svými odpůrci, kteří dosud každého, kdo se nechtěl podvolit, zbabělým úskokem a bezměrnou surovostí přinutili k zemi. — V úterý druhého týdne začala ta historie.

Měli jsme za profesora náboženství staršího duchovního, dra Schlitzra, milého, dobrotivého pána. Chyběla mu však energie a nutné porozumění pro dnešní poměry. Neměl také ve vnějším vystupování zvláštní vlastnosti, kterou by v nás snad vzbuzoval úctu. — V hodině náboženství seděl nebo stál u katedry s knihou v ruce a předčítal z ní větu za větou. Někdy učinil v textu poznámku na vysvětlení, pak četl zase pomalu dále. Z žáků však málo jich dávalo pozor. Ba, několik jich hrálo v jeho hodině v karty, jiní opisovali od svých sousedů matematické domácí úkoly, jiní zas čtli romány a noviny. V dávání známek měl dr. Schlitzer svůj vlastní způsob. Nedostatečnou nedal nikdy, na to byl příliš dobrosrdečný. Také s dostatečnou zacházel krajně setrně. — Již po dvě léta bylo pravidlem, že se ve třídě nikdo náboženství neučil. Když dr. Schlitzer zkoušel, řekl každý, co právě pochytil ve vyučování nebo co mu jeho soused z knihy napověděl. Často napomínal profesor třídu k lepším výkonům, mnoho jí domlouvaje. Nepomohlo to přirozeně nic. Když pak přišla konference, zakázalo mu jeho dobré srdce dávat tolik špatných známek. A my jsme se smíchem přijali své »dobré« a »velmi dobré«.

Ještě jinou vlastnost měl dr. Schlitzer. Kdo se zúčastnil školní zpovědi a školního přijímání, tomu to připočítal ke známce. Důsledek byl, že všichni, také členové klubu, spoluúčinkovali při veřejném školním přijímání. Ale jak...!

Nuže, onoho úterý zažil profesor a s ním celá třída nezvyklé překvapení. Vyvolal, jak to vždycky činíval, na začátku několik žáků a ptal se na látku z poslední hodiny. Věc šla ovšem velmi špatně — až se zdvihl Jindra. Zdálo se, že dr. Schlitzer nevěřil svým uším, když ho »nový« až do všech podrobností plyně a obratně zpravil o pravosti a nepadělanosti evangelií, nezapomněl na žádnou poznámku, která byla v textu přičiněna. Deset minut mluvil Jindra, aniž zůstal vězet. Profesor dokonce zapomněl v radostném úžasu říci své: »Nu dobře, stačí.« Teprve když Jindra sám přestal, vzpomátoval se z překvapení. Obrátil se na celou třídu slovy: »Tu máte příklad, jak se učí náboženství. Když to může Moll, můžete to také vy umět. Teď vidíte sami,

jak jste vlastně lenošní, že ano? Tedy, kdo v budoucnu chce mít velmi dobrou, ať si vezme Molla za vzor.«

Po hodině přišel Berner zuřivě na mne: »Egere, ty jsi osel, proč jsi Mollovi neřekl, že se do náboženství ničemu neučíme? Ten chlap nám sníží všem známky, půjde-li to tak dále.«

»No, poslouchej,« odpověděl jsem, »jakkak mám vědět, že hned dnes přijde na řadu a že si náboženství tak strašně našplhal. Ale dnes večer s ním promluví.«

»Tak dobrá,« míní Berner, »bude-li se ti vzpírat, pořádně mu jen pohroz, rozuměl jsi? Takového něco prostě nejde, to si nenecháme líbit. Ale neříkej mu nic o mně! NSS tuto věc převezme. Já musím zůstat v pozadí, rozumíš?«

Toť se ví, že jsem rozuměl. Jindra mně téměř způsobil bolest a přece jsem pocítil jakousi ukrutnou radost, když jsem na to pomyslel, jak se bude beznadějně bránit proti společnému náporu — — —

Večer po jídle jsem zkoušel své štěstí. Otto byl v kině, tedy jsme mohli nerušeně hovořit.

»Ty, Jindro,« řekl jsem, »dnes jsi vlastně udělal velikou hloupost — ale tys o tom nevěděl.«

Přiklápí knihu, posadil se na postel a hleděl zvědavě na mne. »Hloupost?«

Vyprávěl jsem o rozhodnutí třídy nic se neučit do náboženství. — Klidně poslouchal a uvažoval. — »Ten dr. Schlitzer,« řekl konečně, »vám skutečně věc ulehčuje. To chápu, že se nic neučíte. Že mne postavil za vzor, není mi také vhod. Ale víš — náboženství budu přece studovati. Musím stále myslet na našeho profesora v Innsbrucku, na dra Haidera. Ty, to je profesor náboženství! Kdyby ten mohl mít hodinu v naší třídě, to by na to ti svobodomyšlní chlapi koukali! Vždyť ti nemají ani ponětí, co je vlastně náboženství! — Tedy od těch si nenechám vůbec nic předpisovati.«

»Jindro, buď moudrý,« napomínal jsem, »nebo bude poprask, uvidíš. Třída si to nedá líbit.«

Teď se rozohnil také on: »Ale, prosím tě, Bedro, kdopak mi může předpisovat, čemu se mám učit a čemu ne? Vždyť je to prostě směšné, po tom přece nikomu nic není.« »Nuže, dobře,« odvětil jsem, »ale pak budeš mít co dělat s NSS. Pak již uvidíš, co je.« Jindra se díval tázavě na mne: »NSS? Co je to?«

»Nevíš to z Innsbrucku? Národní spolek středoškolský. Deset hochů z klubu přísluší k němu.«

Jindra se smál: »Jsou-li ti chlapi tak udatní, jak je dlouhé jejich jméno, pak se ovšem velice bojím.«

Přešla mne trpělivost. »Tady není co žertovati, Jindro, uvidíš! Věř mně, bude rozumnější, přidáš-li se. Když tě to těší, vždyť se můžeš učit náboženství, jak chceš, jen to nesmíš ukázat ve škole,«

Jindra vzkypěl a blýskl po mně očima: »A to zrovna ne. Nenechám si nic předpisovati! O známku mně nejde, to víš, ale ať ten NSS vidí, že mu po tom nic není!«

»Tedy se nepoddáš?«

»Ne!«

»Dobře,« řekl jsem suše. »Chtěl jsem tě jen varovat. Nesmíš mně to míti za zlé, vždyť já sám vůbec u NSS nejsem. Ale když se ti povede zle, nemohu za to.«

Jindra vstal a hleděl na mne. »Nemám ti to za zlé, Bedřichu, to je samozřejmé. Nepotřebuješ míti strach, já se nenechám tak lehko přemoci — — —«

(Příště pokračování.)

František Slanec: **PODZIMNÍ PÍSEŇ**

Šedivé mlhy plují krajinou,
listí se stromů padá,
vzlykoty houslí podzimu
smutně zní z černého lesa.

Hladová stáda po lukách
pomalu k domovu táhnou,
u malých ohničků po mezích
písničky pasáků bolestně hasnou.

F. Velíšek: Již více nepůjdu

*Již více nepůjdu zavátou cestou klekáním,
modravým pozdravem nevzkřiknu v prodlení,
odejdu, chladí mráz. A v očích s pokáním,
s jiskřivým steskem chudého osení.*

*Já musím. Odejdu. Pěšinou zbloudil bych,
na polních cestách zrosených pavučin
našel bych zahořklý úsměv a tvrdý smích,
já tulák a ozvěny plachý stín.*

*Chudobko, úsměve zbloudilý na lukách nesvých,
rozžatý obzore s bolestí Polednice,
proč mne tvůj výsměch v zasnění zastih',
je málo bodláčí, ty přidáš více?*

Foto Unger

Archiv Jitro

Magdalurský fjord na Spitzbergách

R U S A L K A

Karel Zámečník

Štíhlé kmeny smrků protínají ostře chvějivý závoj slunečního světla, který náhle změnil paseku v třpytivé jezero, zářící myriadami kapiček stříbrného pelu ranní rosy. Dlouhé pruhy stínů táhnou se od paty smrků celou pasekou, lámou se o zažloutlé hlavy pařezů a vytvářejí prudkými kontrasty působivou mosaiku zeleně na nízkém mlázi, vybíhajícím úzkým jazykem až do středu paseky. Kyprý mech dýchá zvláštní ztuchlou vůni. Ztajený život prodral se v zeleném borůvčí spleti kořenů na povrch a bije do očí jasně červenou hlavičkou muchomůrky. Vzdálené klepání datla doprovází v pravidelných intervalech já-savý ptačí hymnus obdivu Tvůrci.

Sukovitá větev již netlačí a nitro plní se něčím nevyslovitelným, něčím, co šíří hrud' a vhání sílu do paží, ale co zároveň sráží na kolena svou neobsáhlostí a velebností. Každický nerv vzrušeně vnímá nádheru chvíle, kdy se z šera par rodí nový den, zářící stříbrem rosy a blankytem nebes.

Seskočil jsem tiše z koruny rozsochaté borovice. Vysoká lesní tráva šlehá do opálených lýtek a dlouhý stín hledá cestu pasekou.

Zelení smrků kmitl se náhle plavý bok. Svezl jsem se zlehka do trávy — srna. Rozhlédla se nedůvěřivě, pak sklonila krásnou hlavu a rozvážně ukousla trs trávy. Několik lehkých skoků a znovu se sklonila. Nízko nad pasekou zašuměl párek hrdlíček. Obrátil jsem neopatrně hlavu. Srna zvedla veliké, nádherné oči — četl jsem v nich jako v otevřené knize: údiv — poznání — neskonale úzkost a — — — letmý skok, krátké zadupání, šelest větviček. Polekaný kos zaplácal zděšeně křídly v nízkém podrostu. Mlázi se zavřelo, ale já stále vidím ty nádherné oči — — —. Jejich kouzlo doznívá v krátkém plačtivém beknutí. Rozhrnul jsem hustou spleť větviček a opět hledím do udivených očí — zvědavých, dětsky naivních očí kolouška. A laskám rozkošnou hlavičku, směšná ouška a skvrnité tělíčko.

Někde docela blízko zapraskala suchá větvička. Štíhlé děvčátko seskočilo lehce s ležícího

kmene. Hnědá sukénka zvlnila se kol opálených nožek, na růžové halence zahořel včlčí mák. Ranní slunce zaplálo v jejích zlatých vlasech a z akvamarinových očí promluvila radost. V snědé ruce nesla džbánec jahod.

»To jsi ty, rusalko?« ptám se docela zbytečně, jako překvapen při něčem nedovoleném. »Podívej se, srnčátko!« Proud neskonalé něhy vytryskl z rusálčiných akvamarinů. Klade džbánec do vysoké trávy a sklání se k mláděti. »Ty maloučký, hezoučký, kolouška,« šeptá mazlivě do heboučké srsti, »kdepak máš mamku? Bojíš se, vid'!?« Rusalka bere poddajnou hlavu kolouška do malých dlaniček. »A jaké má hezké oči — a pusinku — a uši,« září jí oči nadšením. »A jejej, jaká maloučká kopýtko.« Staví kolouška na nepoměrně vysoké, nemotorné nožky. »Tak si zase lehni, ty nešiko,« vzdává se svého pokusu a rovná srnčátko do měkkého důlku. »Už půjdem, rusalko — aby ho máma neopustila.« Ještě jedno pohlazení — mazlivé a konejšivé, ještě jeden pohled zpět — a travnatá cesta vede nás ztemnělou olšinou na jasný palouk.

Azurem nebe se toulají bílé obláčky. Pestré babočky přelétají se stromu na strom. Jdeme — ruku v ruce — a mlčíme. Vždyť slova jsou němá a ústa nemohou promluvit. Chvilé důvěry a porozumění bez profanace slov. Proč tak krátká?

Vyběhl z hustého mlází. Rozježená hlava, vyjevené oči, záplatované kalhoty visí na provázku a k ušmudlané košilce tiskne — — naše srnčátko! Hlava mu bezvládně visí z klukovy náruče.

»Pustíš ho, ty zlý — — ty — — —,« láme se rusalce hlas lítostí. Lojza rudne až po kořínky ježatých vlasů. Oči má zabodnuty před bosýma nohama. Rusalka mu bere kolouška z náručí. A z Lojzova tmavého oka se koulí po tváři veliká slza až k širokým, borůvkami umazaným ústům. Stydí se za tu slzu. »Nu, já vím, žes mu nechtěl ublížit,« tahám Lojzu přátelsky za ucho. »Chtěl jsem si ho vychovat — — byl bych ho naučil pít mlíko — — z flašky,« vzlyká kluk a již se jeho bosé nohy kmitají v trávě a mizejí v záhybu cesty.

Ukryli jsme kolouška poblíž místa, kde jsem spatřil srnu. Na shledanou, darebo? — — — V hlubokém úvoze blízko městečka jsme zaslechli hlasy. V hloučku kluků poznali jsme — nepozorováni — Lojzu. »Byl mně asi pocád',« ukazoval k otřepaným nohavičím, »a byl bych ho naučil pít mlíko z flašky.« — — Usmáli jsme se na sebe. »Víš,« zašeptala rusalka, »já jsem si ho také chtěla vzít, ale, víš, bylo mně líto — mámy.«

A rosa v jejích očích byla ještě krásnější než ta ranní na pasece.

Z u z k a

Antonín Bartušek

Srpnový den se zmítá v horečném plání a plouží se únavně zamlklostí pralesa, provlékaje se nekonečností světél, vůně a stínů. Cesta, jež se bolestivě prodírá ustavičnou proměnou zrodu a růstu, rozpadu, tlení a umírání, tváří se příliš nenávistně k tíži mých kroků, jež si dovolily vejít do toho kraje, který jim nepatří. Nevím dnes, co znamená, řeknu-li, že les šumí nebo oddychuje, zpívá nebo voní, mluví nebo pláče. A nevím, proč se mi zdá, že nerozumím dnes ani jedinému tomu slovu, proč mne tíží cosi zalykavého, když tísní kypivého a zanikajícího života prochvěje se zvuk onoho lidského hlasu, který byl očekáván. Ale nic na tom není, řekli mi dole ve vsi, je to vojenský hřbitov, jakých jste už viděl jistě několik v Karpatech. Možná, že uvidíte bláznivou Zuzku, měla tam muže a moc si to brala...

Poslouchám. Slyším ji zpívat.

Moc si to brala, opakuji si poněkud stísněně.

Zpívá dutě, prochází vysokou travou mezi hroby a zadívá se najednou nepřítomně s rukama za hlavou sepjatýma.

A pak je ticho, ticho až úděsné.

OMŠELÝ NÁMĚT

R. Schlosser

S obvyklou tirádou pestrobarevných plakátů a vyvoláváním osmahlých cowboyů přijel do města cirkus. Rozložil se na planince za městem a naplnil okolí exotickým hlukem a pachem divokých zvířat.

První představení naplnilo stan od loží až po plachtu. Místní honorace si hověla na vyhrazených místech, obletována zářícím ředitelem a nevrlá v ohni závistných pohledů. Představení započalo. Mistrní střelci udivovali přesnými zásahy a ustřelovali nešikovnému paňácovi doutník z úst. Pak se objevila růžová krasojedkyně a mihla se kolem jako veselý větřík.

Pořad ubíhal, až došlo na zlatý hřeb programu — akrobacii mezi nebem a zemí. Dusno a napětí se usadilo na hrudích diváků. Světla byla stlumená, jen úzký kužel prorážel zvířeným prachem k lesklé hrazdě. Hudba zmlkla a do kruhu vstoupil malý mužík. Vyšplhal se na hrazdu a zvolna ji rozkomíhal. Postavil se na ruce a pak následoval celý řetěz obrátů, nad nimiž divákům tuhla krev. Mužík cvičil s matematickou přesností. Dnes provádí totéž, co včera, totéž, co stokrát před tím. Chybit nemůže, ovládá své cviky dokonale, ale přece je vždy znovu a znovu vzrušen. A k vůli tomu kouzlu zapomíná na strasti svého života, který je navenek sláva a uvnitř starost o zítřek.

Mužík provádí přemet za přemetem. Nahoře u stropu se zvolna uvolňuje matka. Mužík se houpe, manéž se pod ním směšně komíhá. Matička se otáčí kolem posledních závitů. Mužík visí hlavou dolů, matička vypadla, šroub už nepodpírá. Létající muž ucítil, jak hrazda povoluje, krev se mu stáhla k srdci. »Co kdyby,« myslí si. Vtom kolem něho prolítne uvolněná matka. »Bože, matička!« šlehne mu mozkiem a už letí dolů. A divno, nevidí patnáct metrů hloubky pod sebou, ale svou matičku, snědou a vychrtlou jako všechny horácké matičky. Usmívá se na něho a podává mu krajíc s máslem. Vždyť to je jeho první cesta ze školy!

A. P. Ze zápisníku starého profesora.

Když jsem na svých cestách přišel do Země Moudrosti, spatřil jsem v jednom městě budovu s nápisem Dílna lidskosti. Pochopil jsem, že je to škola, i vešel jsem tam a zaklepal na dveře ředitelny. A vešel dovnitř a představiv se jako cizinec, prosil jsem muže, kterého jsem tam spatřil, o poučení, jak se řídí střední škola v Zemi Moudrosti. A on mne vyzval, abych setrval v jeho přítomnosti celé dopoledne: tak že budu moci na vlastní oči vidět, jak se řídí takový ústav. I počal jsem se omlouvat říka, že nechci překážet, neboť vím, co spočívá na bedrech ředitele ústavu: úřední akta, statistiky, kvalifikační tabulky, očkovací seznamy, objednávky uhlí, jednání s natěrači a drogisty, revise školního, přehledy a výkazy. On však se usmál a mávl rukou. I udivovalo mne nemálo, když jsem zpozoroval, že ředitel se celé dopoledne zabývá jen nepatrnými osobními věcmi: telefonoval do cukrárny, aby poslali nějaké dobroty sekundánu, který si vymkl nohu v tělocviku a ležel v nemocnici; zavolał si septimána, který napsal básničku do místního týdeníku a pochválil ho za jeho snaživost; měl rozhovor se školníkem, ptal se ho na různé věci a nakonec mu půjčil román, který podle jeho mínění by se líbil jeho ženě; pět minut hovořil s jedním třídním profesorem, v jehož třídě se poslední měsíc projevil

špatnější prospěch, a nakonec vyslovil přesvědčení, že třídní profesor za to nemůže a že v příštím měsíci se to určitě zlepší; přijal pozvání kvintánů, kteří hodlali koncem týdne uspořádati fotbalový zápas se sextány; domlouval se se seniorem profesorského sboru, že by v sobotu večer se hodilo, aby profesorský sbor se sešel k přátelskému večírku, jehož by se zúčastnily i manželky pánů profesorů.

Tak uplynulo dopoledne. Poděkoval jsem řediteli za jeho laskavost, ale nezdržel jsem se, abych se ho nezeptal: „Zabýváte-li se, pane řediteli, jen takovými maličkostmi, kde, prosím, vezmete čas, abyste skutečně řídil ústav?“ „Řídil ústav?“ tázal se ředitel, „přece jste viděl, že jej skutečně řídím!“

*

Vzhledem k nynějšímu úpadku klasického vzdělání se vsadím, že ani setina studentů, chodících do gymnasia, neví, co původně znamenalo slovo gymnasium. Gymnasium je slovo řecké a jest odvozeno od gymnos, což značí nahý. Gymnasium u Řeků bylo místo, kde naří hoši se věnovali tělesným cvičením. Později teprve se stalo gymnasium i střediskem snažení duševního. Gymnasium by se tedy dalo doslova přeložit „nahárna“. To je trochu směšná etymologie a celkem nepěkné slovo. Ale nechtě, zasmějte se mu, studenti, i vy, kteří neetymologisujete a říkáte gymnasiu bouda nebo ještě hůř. Smějte se

Když se probíral z bezvědomí, ležel na bílém nemocničním lůžku. Nechápal vůbec nic. Měl stále ještě dojem tupého úderu v boku a čerstvých pilin v ústech. Pak si zvolna uvědomil, co se mu stalo, a srdce se mu roztlouklo radostí z vyvážnutí a sevřelo starostí o zítřek. Ale nemusil se obávat o svou budoucnost. Jeho tragická nehoda vzrušila celé město a občané si vzali za povinnost starati se o jeho blaho. Neminulo dne, aby ho někdo nenavštívil a nepřinesl nějaký dárek. Ubožák jen rozpačitel pod soucitnými pohledy —

Pobyt v nemocnici se prodlužoval a zároveň ochaboval zájem o raněného mužika. Nyní ho navštěvovalo jen pár lidí, kteří tak činili z opravdového zájmu. A ti se též postarali, že se po uzdravení neoctl na dlažbě, ale že byl přijat jako zahradník do vily jednoho boháče s dobrým srdcem. Špatně se mu nevedlo. Zkrivené nohy a pokroucená páteř mu nevadily v ošetřování květin. Život jeho plynul klidně a bez příhod. — Rok tu vydržel. Pak utekl a dělal v jednom malém cirkus clowna.

Vratislav Doležel: *Vzpomínka*

*Šla cestou vzpomínka
oděná v roucho snů,
Šla cestou zavátou
dálkami dnů
a pláč
ji kanul po tváři.
Vzpomínko,
tou cestou chořoval jsem já,
hazardní hráč,
jenž vysmíval se lidské hlouposti,
a pláč?
Byl smíchem oblaků,
byl vínem nebeským,
jež pije přírodu.*

*Proč pláčeš,
vzpomínko?
Vždyť kaštan rozkvetl,
vždyť vzkvetl vlčí mák
a vstříc ti přišel bílý stín.
A pláč?
Vysušil divčí klín.
Vzpomínko,
oděná v roucho snů,
jdi dále cestou zavátou
dálkami dnů
a zpívej,
neplač již,
vždyť kaštan rozkvetl,*

*vždyť roztál krutý sníh,
jenž mrazil dívčí smích,
a pláč
tvůj měnil v střechýle.
Vzpomínko,
tou cestou chořoval jsem já,
hazardní hráč.
Však cesta nyní zaváta
a pláč
je lékem směřících
a vzpomínka
je touhou pějících
o době dávno minulé.*

a říkejte gymnasiu po svém, jen když já vyhrají svou sázku. Ale věřte, že raději bych ji prohrál.

Jeden profesor matematiky měl zvyk psát žákům, kteří nic neuměli, nulu. A stalo-li se, že žák projevil zvláště chabé znalosti z matematiky, napsal mu dvě nuly. Ani po letech nedovedli žáci toho profesora pochopit, jak mohou dvě nuly platit méně než jedna nula. Jedním z nich byl slavný francouzský básník Francis Jammes.

* * *

Rozdíl mezi profesorem řádným a mimořádným je prý v tom, že mimořádný profesor neví nic řádného a řádný profesor neví nic mimořádného.

Velmi se zdůrazňuje ve škole potřeba snášlivosti. Zdá se však, že pojem ctnosti té nebývá dosti jasný ani těm, kteří ji doporučují.

Snášlivost není lhostejnost. Lhostejnost je jakási nestrannost mezi pravdou a bludem. Lidé lhostejní si počínají, jako by pravda i blud měly stejnou oprávněnost na světě. To je snad možno jen když se hledí na myšlenku jako na něco neživého. Myšlenka však směřuje k činu. Dobré myšlenky vedou k činům dobrým, myšlenky špatné k činům špatným. Nemůže strom dobrý nésti ovoce špatné a strom špatný nésti ovoce dobré.

Jako strom plodí podle své přirozenosti ovoce buď dobré nebo špatné, tak i myšlenka plodí buď dobro, buď zlo, podle toho, je-li dobrá nebo špatná. Dobrá myšlenka nemůže škodit. Špatná myšlenka nemůže prospívat. Lidé indiferentní, totiž lidé, kteří nerozlišují mezi pravdou a bludem, jsou velmi nedůslední. Nečiní-li rozdílu mezi myšlenkou dobrou a špatnou, neměli by činit ani rozdílu mezi dobrým činem, jenž pochází z myšlenky dobré, a mezi činem špatným, jenž pochází z myšlenky špatné.

Pravda jest jen jedna. Má-li někdo pravdu a je-li prost jakékoliv pochybnosti o správnosti svého poznání a své víry, není možno, aby rozumně připustil, že v téže věci mají pravdu i jiní, ač tvrdí něco zcela opačného. Tak zvaná úcta k cizímu přesvědčení jest vlastně neúcta k přesvědčení vlastnímu. Nemůžeme ctít každé přesvědčení, nýbrž jen přesvědčení správné. Úcta k přesvědčení nesprávnému by byla uctíváním bludu a potupou pravdy.

Pravda jest a musí býti nesnášlivá. Předním úkolem pravdy jest potírati blud. Jako jsme povinni milovati pravdu, tak jsme povinni nenáviděti blud. Nesnášlivost je správný poměr k bludu. A snášlivost není nic jiného než správný poměr k osobě. Výstižně to vyjádřil svatý Augustin: Nenáviděti blud, milovati člověka. Zřetel k individualitě, chápající láska, povinnost dobrého příkladu — to jsou základy snášlivosti pro denní náš styk s nevěrci, bludaři, sektáři,

Ryto do kamene

Petr Zhor

Cítím, jak ruka osudu píše můj život, již v tomto okamžiku prohlédám smysl jejího písma — je mi jasný, jako by byl psán na mé dlani — hledím svými dny zpět k výhonkům dětství, opravdu, vše je psáno touž rukou — říkám rukou osudu, vím však, že rukou Boží; tato ruka píše příliš jednoznačně, abych si správně nevyložil tahy písmen, význam slov a vět — je mi to přílišně jasné a přece se v marné lítosti vzpírám přijmout jho, které mi klade na ramena.

S plným rozmyslem se modlím Otčenáš! Víím, jak odsuzuji své tělo slovy: Přijď království Tvé! A všechnu svou svobodu kladu do Tvých rukou: Buď vůle Tvá! Dělán to vědomě, bez donucení, a když dnes Tvá vůle přichází, vzpírám se jí. Chci před ní utéci.

Vedeš mne k sobě — tolikrát jsem se zdarem před tebou unikl — až teď, je to rána mezi oči a já přece cítím sladkou rozkoš v slabosti a v přemožení, mne zase unášíš, jako bych viděl do budoucnosti, víím, že mě čeká bezbřehá radost — přece však obracím pohled k ztracenému, k tomu, cos mi teď vzal, a v myšlenkách tě soudím, Tebe, Soudce.

Je mi jasné, proč mi tolik bereš. Jen mi dej sílu, abych pro zítřek byl připraven.

Otka Kovárnová: Bolest

*Trpím jak Werther pro lásku,
která je jenom v románech.*

*Slyšíš,
bláznivý Quichote,
idealisto,
snílku,
už není moderní
na lásku věřit?!*

*A já přec věřila
tomu, co není.
Tolik to bolí...*

*To bylo včera.
Dnes to nic není,
dnes už to nebolí:
Vždyť mám jen rozbité srdce.*

odpadlíky, atheisty, indiferentisty. I když nemůžeme souhlasit s jejich nesprávnými názory, přece je třeba chápat, že ti lidé se nestali takovými vždy jen vlastní vinou a že leckdy stojí v odporu proti pravdě jen v dobrém mínění, že jejich subjektivní přesvědčení je správné. Ve styku s nimi nestačí býti skvělým debatérem a umlčovat své odpůrce. Lidé dneška jsou plni negace a nelze je získati negací, nýbrž kladem porozumění. Nestačí býti výmluvným kazatelem, který hřmí lidem do duší, je třeba dáti duším živný chléb pravdy a ukazovati cestu věčného pokoje. Nestačí býti kritikem, který palcátem logiky rozbíjí hlavy protivníkům, nýbrž je třeba ukazovati jim Boha tím, že ho necháme vyzařovati z duše, kde žije. I když v zásadách nikdy nemůžeme ustupovati a získávati odpůrce smlouváním a zamlčováním, musíme vždy a všude jim projevovati krajní laskavost a shovívavost na důkaz, že přesvědčení, které zastáváme, jest hybnou silou pravé lásky k bližnímu.

Lidé naší doby mnoho mudrují. Snad je to dědictví devatenáctého století, které se holedbalo, že rozřeší všechny záhady a najde odpověď na všechny otázky. Proč je to na světě tak a ne jinak? Proč Bůh těm neb oněm událostem na světě nezabrání? Jak se může Bůh na to neb na ono dívat? Samá proč. A s těmi proč přicházejí lidé na theology a žádají si vysvětlení, totiž racionální, plně uspokojující odpovědi na své nesnáze a pochybnosti. Snad nevědí, že i v theo-

logii jest mnoho různých stupňů jistoty: některé nauky předkládá theologie jako nauky stavené Církvi, totiž obecným sněmem nebo papežem jakožto nejvyšším učitelem (de fide definita), jiné jako nauky velmi blízké pravdě víry (fidei proximae), jiné jako nauky theologicky jisté (theologicae certae), jiné jen jako mínění obecná (sententiae communes), jiné jako mínění obecnější (sententiae communiiores), jiné pak jako mínění pravděpodobná (sententiae probabiles). A podle toho také může theolog odpovídati na různé ty otázky, námítky a pochybnosti.

Zapomíná se však, že jsou věci důležitější než věčné debatování, dokazování, namítání a pochybování. Na konci slavnosti stánků spatřil Pán v Jerusalemě člověka slepého od narození. „I otázali se ho učedníci řkouce: Mistře, kdo zhřešil, tento-li či rodiče jeho, že se slepý narodil? Ježíš odpověděl: Ani tento nezhřešil, ani jeho rodiče, nýbrž aby se na něm zjevily skutky Boží.“ (Jan 9, 1—3.) Otázku proč nahradil Pán otázkou na č. Odváděl takřka mysl učedníků od neplodného hloubání k účinné lásce, jako by chtěl říci: „Netažte se, proč je tento člověk slepý, ale ťažte se, jak mu pomoci, jak na něm vykonati skutek Bohu milý.“ Zajisté, co bychom řekli o člověku, který by se díval na požár domu, z něhož se ozývají nářky a volání o pomoc — a on by stál a dával by si různé otázky, na příklad, jak asi vznikl ten požár, zdali rukou zlo-

Eugen Liška: *Sestřička Gertruda*

*Na Sv. Kopečku, jenž se podobá žlutému míči,
s kterým si hraji andělé...
Gertičko, máš ráda borůvky?
Šimon by ji snesl celý les.*

Tak přece začíná každá pohádka. Ale Gertička nemá ráda pohádky. Vždyť vy ji znáte! Má jiné oči než naše děvčata z vesnice a umí malovat takové krásné obrázky.

Gertička je z hor a miluje nové obzory, hledá a touží po tajemství, zachycuje duhu, která se vlévá do ledovců.

Kostění beránci na obloze, s vámi odlétá do modrého zvonu, znějícího písni skřivanů. Slunce je paleta barevných střepeň a sasanka s krajícem medu. Gertička si nehraje (snad nemá ani panenku). Nebojí se večerní mury a toulá se po lesích. A ještě neviděla loupežníka ani vílu, o kterých vyprávěla Šimonovi babička. Nevěří, že měsíc vysvobodí ze zajetí jen políbení. A Šimon tak rychle ztrácí skutečnost a odchází mezi obilí a sen, mezi děti (Karlíka, Pepíka, Mařenku a Honzu) a anděly u kříže na rozcestí, protože miluje sedmikrásku a šater polní.

Šimon je z Hané, má rád dálky a modré nebe. Modlí se za Gertičku a těší se na prázdniny.

Přijede Gertička! Slyšíte, přijede Gertička!

Každý den ji bude čekat na nádraží. Pozná ji podle těch jiných očí a žluté sukénky.

Čeká, až přijede.

(Nepřijela. Někdy se musíš vyplakat do mateřidoušky a mamčiná zástěra plná tymiánu je nejlepší kamarád.)

Přijela. Drží si žlutou sukénku...

Šimone!

Gertičko!

Rozběhli se k řece. Šimon chytal ryby a divil se dálkám v očích Gertičky. A Gertruda kreslí. Kreslí Šimona.

Šimone, proč říkají vašemu kraji široširá Haná?

Protože u nás nezabloudíš, a babička říká, že nás má Pán Bůh rád, protože se pokřizujeme zrána.

A Gertička zase kreslí a Šimon sní.

Kreslí mrtvou sasanku a prozpěvuje písničku babiččinu.

Gertičko, viš, že tě má Šimon rád?

Líbí se ti u nás, Gertičko?

Neslyší. Kreslí a modlí se z modlitební knížky s obrázky Marie Panny.

Gertičko, dej mi obrázek!

A Gertička se usmívá a podává mu obraz v rámečku sedmikrás.

Gertičko, tvoje přání roztrousím ozvěnou po lesích, po horách... Na Nebevstoupení P. Marie odešla a již se nevrátí. Odešla a Šimonovi zůstal jen obrázek.

činnou či náhodou, a dále by se rozpomínal, že hoření je jakési okysličování, potom by se tázal sám sebe, neměl-li snad pravdu Herakleitos, když učil, že základem světa není nějaký pevný a stálý prvek, nýbrž pohyb a změna, jež obrazně naznačoval ohněm, a konečně by vzpomínal i na Herostrata, který se chtěl proslavit zapálením chrámu Diany efeské? Řekli bychom, že by tento člověk učinil lépe, kdyby místo takových otázek a reflexí popadl konev a šel hasit nebo pomáhal lidem zachraňovat jejich majetek.

Autora tohoto Zápisníku nazývá kritik Lido-vých novin (7. VII. 1940) „veselým křesťanem“. To adjektivum je zbytečné. Křesťan veselý — to je pleonasmus. Křesťan nemůže býti jiný než veselý, protože křesťanství jest spojení duše s Bohem v Kristu Ježíši. Míti Boha — toť jediné a pravé bohatství. Býti dítkem Božím — toť největší urozenost. Očekávají příchod Páně — nejvyšší naděje. A utrpení nynějšího času podle svatého Pavla „ničím nejsou proti budoucí slávě, která se zjeví na nás.“ (Řím. 8, 18.) Křesťan smutný — to by byla contradictio in adiecto. „Un triste saint est un saint triste“ — „smutný svatý je smutný svatý“, napsal svatý František Saleský. „Proč se chmuříš?“ tázal se svatý František z Assisi, viděl-li, že některý z jeho bratří je smuten, „máš snad na svědomí těžký

hřích? Pakli ano, jdi a vyzpovídej se, ale nemrač se na nás!“ Správně cítil, že tvář zachmuřená je známkou špatného svědomí a že smutek sluší leda hříšníku nebo, chcete-li, ďáblu.

* * *

„Jak se můžeme vždy znovu přesvědčiti, jest u většiny živočichů velmi složitá stavba těla podmínkou, aby se subjekt mohl hladce spojití se svým protějškem. Stavba těla není nikdy dána od počátku, nýbrž každé tělo počíná svou stavbu jako jediná buňka, jako jediný zvoneček zvonkové hry, který se dělí a člení se podle určité útvary melodie ve znějící zvonkovou hru. Jak je možno, že dvě věci tak odlišného původu, jako na příklad čmelák a květ hledíku, jsou tak stavěny, že se k sobě hodí ve všech jednotlivostech? Zřejmě je to tím, že obě útvary melodie se vzájemně ovlivňují — že melodie hledíku jako motiv zasahuje do melodie čmeláka a naopak. Kdyby tělo čmeláka nebylo květinové, jeho vývoj by se nikdy nezdařil. Uznáme-li tuto základní větu přírodní techniky, jest i otázka, je-li v přírodě vývoj od nedokonalého k dokonalému, rozhodnuta ve smyslu záporném. Neboť jestliže cizí významové motivy utvářejí svými všestrannými zásahy vývoj živočišstva, nelze připustiti, že by na tom mohla měniti sebe větší řada pokolení.“ (J. von Uexküll, Bedeutung der Sprache. J. A. Barth, Leipzig 1940, S. 57—8.)

Jediný den z července

Václav Tichý

Temné šero se dívalo do okenních tabulí a do prázdných ulic města. Čerstvý vzduch, trochu ještě ospalý, vydechoval vesele na cestu. Komíny čněly k obloze ještě tiché a prázdné, jako by v nich nebylo života. Ani dechu, ani slechu. Veselé rozčarování bez odpovědi. Pavel takové už odedávna neviděl. Sluníčko vyskočilo a pozdravovalo první chodce na ulicích. Užasle pohlédl na jejich tichost a klid.

Když se začal ohřívát ranní vzduch, byl Pavel už daleko za městem. Opustil kolébku domů a kráčet sám po silnici. Jen sem tam uviděl sekáče, kteří šli kosit louku. Ranní skřivany měl za průvodce. Cesta mu byla rodnou sestrou. Za městem vítala ho pole a za poli vesnice. V jejich klidu se pozastavil a poohlédl, jako by tu někoho hledal. A potom už se neohlížel. Až za dědinou, na okraji polí. Pohlížel do kotlin, v nichž ležely české vesnice. Radost mu naplnila celou hrud'. Dávno už tak nebyl šťasten. Až teď. Až na cestě.

Přibližovalo se pomalu k poledni. Pavel měl žízeň. V polích pracovalo plno lidí. Ženci kosili a hezká děvčata odbírala za nimi. Pavel se zastavil a pohlížel na jejich obratnost. To si o nich snad nemyslí. A jak dovedně. Hezky odbírají za sekáči. Uprostřed polí se posadil. Stříbrné paprsky svítily ve vodě. Děvče nabíralo v ní džbánem. Pavel se ani nehnul. Snad, snad je vám něco, zašeptala dívka trochu nesměle. Pavel pokývl, a když přiznal, že má i žízeň, přijal z jejího džbánu. Slova utíkají rychle a někdy těžko dostaneš slůvko ze sebe. Zůstane jen prázdná němota. Děvčata ji nemilují. Pavel nenahával slov.

Dívka se za ním dívala dlouho od studny. Nespouštěla ani na okamžik očí. Rázem se rozběhla a utíkala za Pavlem. Divné děvče. Opravdu. Pavel si tolik nikdy nemyslí. Měl víru, ztrácel však naději. A lásku znal jenom z románů. Konečně se dala přesvědčit, že přece nemůže s ním, když jde až na hory a že už jistě čekají na ni s vodou.

Cesta utíká a jednou se přece nadáš jejího konce. Je plný radosti, která se nejvíce rozproudí. Bylo právě k večeru. Z daleka vítaly Pavla zelené vrcholky lesů. Bylo už slyšet hymnickou píseň. Radost naplnila Pavlovo nitro.

Základní otázky etické

Dominik Pecka

B. ZÁKON.

1. Boj o mravní měřítka.

Dobré je to, co je v souladu s rozumnou přirozeností lidskou. To, co je nelidské nebo protilidské, nemůže být pokládáno za dobro. Přirozenost lidská však jest odleskem bytnosti Boží, neboť člověk je stvořen k obrazu Božímu. Je tedy třeba říci, že dobro je to, co je v souladu s bytností Boží. Co je proti Bohu a jeho vůli, nemůže být dobré.

V době rozkvětu křesťanského života bylo dobro více jen otázkou pro vůli. Nikdo nepochyboval o tom, co je dobro. Ovšem i v té době lidé hřešili, ale byli si dobře vědomi, že jejich jednání je v rozporu s vůlí Boží. V době moderního subjektivismu jest, bohužel, dobro i otázkou pro rozum. Na otázku, co je dobro, odpovídají si lidé naší doby různě: jedněm je dobro to, co vždy bývalo (tradicionalismus); jiným to, co prospívá (utilitarismus); jiným to, co se líbí (estetismus); jiným to, co dělá většina a co je jaksi pokrokové (modernismus).

V každém tom názoru lidí na dobro jest jiskerka pravdy, ale není to pravda celá. Jsou to měřítka jen subjektivní. S těmi může snad vystačiti na čas jedinec, ale ne lidstvo. Mravní subjektivismus vede jen k zmatku. Měřilo se kdysi na stopy. A byly různé stopy: anglické, holandské, francouzské, vlácké a kdo ví jaké. Každá byla jiná. Byl z toho zmatek. Konečně se národové shodli na jednotné

míře, a tou je desetimiliontá část kvadrantu zemského, čili metr. Metr se stal objektivní jednotkou míry. A byl vyroben vzorný metr, a to tak, aby co nejméně podléhal změnám teploty a kolísání vzduchového tlaku. A podle toho prametu řídí se výroba ostatních metrů na světě.

Podobně i v životě mravním je třeba objektivního měřítka a tím jest bytnost Boží, jejímž odleskem jest přirozenost lidská. To znamená, že člověk se musí rozvíjet k obrazu Božímu a že musí jednati ve shodě s vůlí Boží, čili objektivním řádem od Boha stanoveným. Jen tak se člověk stane dobrým člověkem. Dobrý člověk je především člověk celý — pěstující a zdokonalující všechny své vlohy a schopnosti, duševní i tělesné, rozvíjející se podle obrazu Božího a připodobňující se Bohu nejvyšší moudrému, svatému, spravedlivému, dobrotivému, milosrdnému a věrnému.

Cele dobrým může se stát člověk jen v Bohu. Člověk není jen tělem, jest i duší, není jen jedincem, jest i údem společnosti, a to nejen jedné, nýbrž i více společností. Není jen bytostí časnou, nýbrž i bytostí věčnou, není jen bytostí poznávající, nýbrž i chtějící, nemá jen cit, nýbrž i rozum, a naopak, nemá jen rozum, nýbrž i cit.

Jeho síly, jeho úkoly, jeho vztahy jsou nesčetny a on je musí všechny spojit v celek. Nesmí vytrhnouti jednu část a na ni se omezit, nemůže říci: mne se dotýká jen to, co je tělesné, nebo: mne zajímá jen vlastní osoba; jak se daří druhým lidem, jest mi jedno. Nemůže říci: jsem jen bada-

tel nebo jen umělec; neboť je také občanem, je také služebníkem Božím. Nemůže říci: žiji jen přítomnosti nebo času pozemskému; musí, ať chce nebo nechce, žít i budoucnosti, ba věčnosti. Musí vždy a v každém okamžiku být něčím celým, to jest, musí užívatí všech svých sil, musí dbátí všech svých vztahů, musí plnití všechny své úkoly a povinnosti.

2. Formy zákona.

Vůle Boží, která jest objektivním pravidlem mravního života, projevuje se trojím způsobem, a to

a) jako přirozený zákon mravní,
b) jako zjevený zákon Boží,
c) jako lidský zákon autority církevní a světské.
d) Přirozený zákon mravní jest společným statkem všeho lidstva. Zakládá se na zdravém rozumu. Jeho mluvčím jest přirozené svědomí. Jeho příkazy jsou základní požadavky mravnosti: úcta k Bohu, ohled na bližního a jeho práva, rozvoj vlastní osobnosti. Obsahem se přirozený zákon kryje s Desaterem, ale má svoji platnost i tam, kde Desatero není známo. A mělo ji ovšem i před zjevením Desatera. Proto mluví svatý Pavel o pohanech, kteří nemají zákona, ale přirozeným způsobem činí to, co zákon předpisuje. »Nemajíce zákona, jsou sami sobě zákonem, neboť ukazují, že dílo zákona jest vštípeno v srdcích jejich.« (Řím. 2, 14—15.)

b) Druhá forma zákona, přesnější a určitější, jest obsažena ve Zjevení Božím Starého a Nového zákona.

Na hoře Sinaji zjevil Bůh svou vůli lidu izraelskému:

»Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. Nebudeš mítí jiných bohů kromě mne. Neučiniš si sochy ani jakéhokoliv obrazu něčeho, co jest shora na nebi nebo dole na zemi, nebo těch věcí, které jsou ve vodách, v podzemí. Nebudeš se jim klaněti, aniž jich ctiti; jáť jsem Hospodin, Bůh tvůj silný a řevnivý, jenž do třetího a čtvrtého kolena stihá syny za nepravosti těch otců, kteří mne nenávidí, avšak milosrdenství prokazuje do tisíců kolen těch, kteří mne milují a zachovávají přikázání má. Nevezmeš jména Hospodina svého nadarmo, neboť nenechá Hospodin bez trestu toho, kdo bude bráti jméno Hospodina, Boha svého, nadarmo. Pomni, abys den sobotní světil; šest dní budeš pracovat i konati všechny práce své, sedmého dne však je sobota Hospodina, Boha tvého. Nebudeš tcho dne konati žádné práce ty, syn tvůj, dcera tvá, služebníci tvoji, zvířata tvá, ani cizinec, který jest ve branách tvých. Neboť 6 dnů Hospodin činil nebe, zemi, moře a všechno, což jest na nich, sedmého však dne odpočínul; proto požehnal Hospodin den sobotní a posvětil jej. Cti otce svého a matku svou, abys dlouho žil na půdě, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. Nezabiješ. Nesesmílíš. Nepokradeš. Nepromluvíš krivého svědectví proti bližnímu svému. Nepožádáš domu bližního svého. Aniž požádáš jeho manželky, služebníka, služebně, býka, osla, ničeho, cožkoliv jeho jest.« (Ex. 20, 2—17.)

Kromě těchto přikázání dal Bůh lidu izraelskému mnoho jiných zákonů sociálních, soudních a obřadních.

Starý zákon, pokud zavazoval jen židy, byl zrušen smrtí Kristovou nebo v den Letnic.

Kristus nezrušil přirozený zákon mravní, nýbrž potvrdil, vysvětlil a zdokonalil: »Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákon nebo proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.« (Mat. 5, 17.) Proti

nepravé a vnějškové mravnosti farizeů požadoval mravnost vnitřní, založenou na lásce k Bohu a bližnímu, dobrém úmyslu a čistotě srdce.

c) Na přirozeném zákoně mravním a na zjeveném zákonu Božím se zakládá i zákon lidský, to jest zákon autority církevní a světské. Tyto autority dávají křesťanu příkazy a zavazují ve svědomí ne z vlastní moci, nýbrž z moci Bohem jim dané. Obě jsou vázány zákonem Božím, neboť jejich moc jest jen odvozená a zástupná. Představení v Církvi a vladaři ve společnosti lidské jsou zástupci Božími. Jejich příkazy zavazují tím hlouběji, čím více se shodují s vůlí Boží. Kdyby však v určitém případě se odchýlili od zákona Božího, přestávají pro ten případ býti zástupci Božími a křesťan není povinen jich poslouchati, poněvadž Bůh by nepřikazoval zlo. V tom smyslu platí prohlášení Petrovo před velerádou: »Poslouchati sluší více Boha než lidí.« (Sk. ap. 5, 29.) A tak křesťan poslouchá vlastně jen Boha; poslouchá ovšem také lidí, ale jen pokud jsou mluvčími vůle Boží. Autorita lidská má pro něho platnost, jen pokud za ní stojí autorita Boží. Poslouchati člověka jako člověka by vlastně bylo nemravné: člověka můžeme poslouchati, jen když v tom, co přikazuje, se jeví jako mluvčí zákona Božího. Křesťan se podrobuje zákonitě autoritě, ale ne slepě, neboť má právo i povinnost zkoumati ve svém svědomí její příkazy. A teprve, jsou-li v soulase se svědomím jakožto hlasem Božím v duši, stávají se pro něho závaznými. A po té stránce lze říci, že křesťan, byť musil tak mnoho poslouchati, vpravdě jest nejsvobodnějším člověkem na světě.

3. Zákon a svoboda.

Smyslem všeho zákonodárství jest vésti k dospělosti syny lidské i syny Boží, i když před Bohem a Církvi nikdo se nestane zcela dospělým, neboť nikdy nemůžeme úplně vyrůsti ze stavu dětství. Smyslem zákona jest ochrana a zrání života, výchova k správnému a co možná nejlepšimu užívání svobody. »Svoboda budiž účelem nátlaku.« — »Zajisté zákon jest svatý, i přikázání jest svaté a spravedlivé a dobré« (Řím. 7, 12.), i lidské přikázání, pokud slouží svobodě; avšak odcizuje se svému smyslu, chce-li jen vládnouti životu a omezuje-li jej, místo aby mu pomáhal k rozvoji. Vždycky musí platiti věta: svobody, kolik možno, zákona, kolik potřeba. Poslušnost pouze vnější, již se člověk podrobuje zákonu jen proto, že je to zákon, není nemravná, ale je méně mravné, než poslušnost zároveň i vnitřní, která je spojena s pochopením smyslu zákona.

Zákon není násilí. Zákon doplňuje a zdokonaluje svobodu. Kdo se učí malovat, je vázán pravidly perspektivy. Je to překážkou svobody malířské? Může ovšem někdo malovati bez ohledu na perspektivu, ale obrazy takto vzniklé nebudou obrazy, nýbrž neladné čmáranice a bezduché mazanice. Kdo pěstuje hudbu, je vázán pravidly harmonie. Každý může komponovat a hrát, jak chce — ale jde o to, najde-li se lidské ucho, které snese ty nesouladné zvuky. Tak je to i v mravním životě. Je možno žiti nevázaně, ale takový život skončí jen mravním scestím, znehodnocením a zkázou života.

Touha člověka po svobodě je velmi mocná, zvláště v mládí. A proto se člověk vzpírá přikázáním, závazkům a povinnostem. Ale neuvědomuje si vždy dobře, že právě zákon ho chrání před poblouzením a rozvratem a uvádí ho na bezpečnou cestu k štěstí časnému i věčnému. (Pokračování.)

800 let strahovského kláštera

František Slanec

Mezi nejstarší kláštery u nás patří pražský klášter na Strahově, který letos oslavuje 800 let svého trvání.

Klášter strahovský byl založen roku 1140 Vladislavem II. a olomouckým biskupem Jindřichem Zdíkem na místě hlubokých lesů, které skýtaly bezpečný úkryt loupeživým tlupám, jichž se každý strachoval a musel býti na stráži — *s t r a h o v a t i*.

Kostel, zasvěcený Nanebevzetí Panny Marie, byl zprvu dřevěný, ale když roku 1141 neopatrností jednoho z mnichů vyhořel, byl znovu vystavěn a jako stavebního materiálu použito již kamene. Klášter byl pak ještě několikrát přestavován, ale podnes stojí na původních románských základech. Největší stavební úpravy byly podniknuty za opata Jana Lohelia a jeho nástupce Kašpara z Kvestenberku, kdy klášter dostal podobu, kterou má podnes. Kašparu z Kvestenberku se také podařilo po mnoha marných pokusech získat posvátné ostatky zakladatele premonstrátského řádu sv. Norberta a převézt je z Magdeburgu do Prahy. Stalo se tak 2. května 1627 za ohromné účasti duchovenstva a všeho lidu, jak o tom svědčí zachované rytiny. Klášter strahovský se tak stal mateřským kláštelem premonstrátským u nás. Vpádem Švédů do Prahy roku 1648 klášter mnoho utrpěl. Švédové jej vydrancovali a velkou část sbírek zničili...

Je nesnadné v krátkém článku vypsati všechny pamětihodnosti, které klášter ve svých zdech skrývá. V kapli Panny Marie Pasovské je mramorový náhrobek generála Pappenheima, který bojoval na Bílé hoře. Na velké varhany, zbudované Fr. Fassmannem, hrál za svého pražského pobytu i W. A. Mozart.

Klásterní knihovna, jedna z největších u nás, byla vystavěna v letech 1783—1790 Ign. Palliardim. Tento potomek italské rodiny, usazené v Praze, dovedl dáti svým dílům vhodné usměrnění pravou barokní stylisací a docílil tak mohutných, hluboce působivých dojmů. Knihovna je stavěna do čtverce — kvadratury, a jádrem jejím jsou dva sály, filosofický a theologický. Menší sál theologický, čistě barokní, byl vymalován členem řádu Siardem Noseckým. Mnohem větší sál filosofický, jeden z nejkrásnějších sálů světa, má hlavní ozdobu ve svých skříních, zhotovených původně pro zrušený klášter v Louce u Znojma. Skříně zakoupil opat Mayer a jsou dílem J. Lahofera. V knihovně je na 80.000 knih, rukopisů a prvotisků, vše v krásném pořádku. Vždyť také knihovníky zde byli mnozí znamenití mužové, J. Dlabač, K. Straka, R. Ungar, Dr. Zahradník. V klausuře kláštera je velká obrazárna, kde jsou umístěna mnohá nesmrtelná díla slavných mistrů (do nedávna »Růžencová slavnost« od Albrechta Dürera).

Kulturní bohatství strahovského kláštera je dokladem vyspělosti našeho národa. Za dlouhá léta blahodárného působení premonstrátského řádu v našich zemích bylo nastrádáno velké umělecké bohatství, posvěcené dávnou minulostí, generacím budoucím. Členy řádu byli mnozí vynikající mužové, učenci, politikové, básníci a spisovatelé. Čeští panovníci dávali své syny do kláštera na výchovu a za Karla IV. vyučovali řeholníci na universitě. Nynější opat J. M. dr. M. Zavoral a opat-koadjutor J. M. dr. B. Jarolímek vedou klášter ve šlépějích svých předchůdců a pokračují ve slavné tradici řádu.

R. Zezula: *Slunečnice*

žlutý výkřik
vespod se hrbí tma
váš věrný stín
statečná slunečnice
nuceně měří čas
sluneční hodiny
ciferník vašeho květu
a výkvět půvabů
krasavice
můj maják radosti
svítí po celý den
večer zesmutníme oba

František Mácha: *Zaslíbení*

Co dal ti život?
Co dá ti ještě v žití tvém?

Vím k metě své, že půjdeš rád,
jdi, já s tebou půjdu — tvůj kamarád.
Ne zpátky, však kupředu plát bude zrak,
nechť třebas sami jak v poli rudý mák,
půjdem, nechť nemá nás svět rád,
vytrváme, nechť padnem kolikrát.
To nejsou slova planá,
za nimi skutky jdou,
podej mi ruku, příteli, na víru mou.

Duchovní život a misál

František Daniel Merth

Dvě slova tak podivně blízká a přece tak sobě vzdálená a nám cizí. První vznikající v myslí člověka, pozorujícího hvězdnaté nebe, rozkvetlé louky, kraj oživený až v poslední kapku vody, hledajícího své místo a úkol mezi tím vším a nacházejícího svou duši — podobnost s Tvůrcem. A slovo druhé značící mešní knihu, starou a přece tak neznámou, jediné drahou a jedinou, jež stačí a jiná už nemusí být. Neboť duchovní život je má zvláštní, jediná cesta k Bohu v čase, který mi byl dán. »Je remonte au Principe,« slovy Hella. Cesta k smrti vítězství po poctivém boji, jak učí Skupoli, ale zároveň jediné možné, správné, plné rozvinutí života na této zemi ve vrcholných milostech duše — pokoji, moudrosti a radosti — jak učí sv. Bonaventura. A misál, toť kniha Ducha svatého, původce a udržovatele tohoto života duše obětí mešní a mimo ni: neboť v mešní knize jsou slova, která když vysloví kněz, Bůh sestupuje na oltář, a v mešní knize je inspirované bohatství myšlenek, které v nádher-ném souladu učí životu duše mimo mešní účast. A právě tato stránka misálu, t. zv. mešní formulář, ony úryvky Písma od introitu až po postcommunio, a to v celém církevním roce (proprium de tempore) tvoří soustavnou učebnici duchovního života od neděle k neděli, od první adventní až po poslední po Duchu svatém.

Stvoření člověka končí tragedií, pádem prvních lidí. Člověk je zbaven nadpřirozených darů Božích: et viderunt se esse nudos (Gen. 3, 7). Z tohoto úpadku si člověk sám pomoci nemohl: nekonečnou urážku může smířit jen ten, kdo má nekonečnou cenu. Avšak musí to býti člověk, poněvadž člověk to byl, kdo urazil. Bůh nechav nějakou dobu člověka, aby poznal, do jaké bídy se dostal, sestupuje na svět v lidském těle, které přijal z Neposkvrněné Panny. »Když však přišla plnost času, Bůh vyslal Syna svého, učiněného z ženy, podřízeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří byli pod zákonem, abychom obdrželi přijetí za syny« (Gal. 4, 4). Bohočlověk Ježíš Kristus svým utrpením a smrtí odčinil urážku prvotního hříchu, učiniv nás opět syny Božími. Avšak památka na hřích v ráji nám na duši zůstala jako znamení hněvu Božího: rozum náš nemůže chápati »věci vysoké«; podoben topolu, jehož vrcholek sražen bleskem je suchý, vůle naše je odtržena od rozumu ke smyslům, nakloněna zlému. Nemůžeme v důvěře jen sami v sebe projíti správně tímto životem, aby smrt nám byla vstupem k věčnému životu u Boha. Proto Pán osvětil rozum evangeliem a ku pomoci je zachovávati dává nadpřirozený dar, živinu milosti. Tyto dvě věci každý, kdo obdržel víru na křtu svatém, musí si zachovati: osvěcení duše, t. j. poznání mé cesty k Bohu, vzniká rozjímáním (meditací) a vykonání této cesty k Bohu je možno jen spojením s Kristem, přítomným neviditelně (hle, poraněná duše) ve viditelných znameních, svátostech, především spojením s Kristem Svátostným. Prvé musí předcházeti druhé. Rozjímání pravidelně a vědomě konané rozvíjí mohutně duši. Spočívá ve dvou složkách: samotě a uvažování. Samota je nutná pro soustředění. Uvažování je usebraná činnost rozumu, vůle a citu, v níž člověk dostává od Boha milost posvěcující. Rozjímání předchází t. zv. praeludium, t. j., že před meditací si projdu námět, o němž budu meditovat. Vyústění meditace je t. zv. tessera, nově objevená pravda, v jejímž prožívání chci zůstat a proto o to Boha prosím. Modlitba přípravná a děkonná je zde přirozená. — Duše, která je propracována rozjímáním, rychle stoupá k Bohu a majíc živinu milosti ze spojování s Pánem Svátostným (sv. přijímání), žije svůj život plně. Takový člověk se týdně očisťuje ze svých hříchů, poněvadž je poznává a ví o jejich závažnosti a správně Boha chválí neděli, mešní spoluobětí s communiem.

Vraťme se k prvé naší myšlence: duchovní život a misál. Nyní již víme, že základní hybné síly duchovního života jsou Meditatio a Communio. A právě obě tyto složky obsahuje misál. Prvou proměnlivý mešní formulář církevního roku, druhou neměnný mešní Kánon. Mešní formulář pro meditaci má pět částí: introit, oraci, epištolu, graduale a evangelium. Offer-torium obsahuje obyčejně doplňující příklad. Secreta se obsahově vždy stejně vztahuje k obětinám, chlebu a vínu; stejně Communio k přijímání Eucharistie a Postcommunio jako prosebné díkyčinění. Proto těchto čtyř částí si při meditaci na nedělní formulář celkem nevšímáme. Z pěti shora uvedených členů tvoříme látku k rozjímání tak, že začneme evangeliem. Je doplňuje a vysvětluje epištola. Detaily rozebírá introit a graduale. A vše shrnuje v tessera, hl. prosbu — orace. Tímto způsobem meditovaný církevní rok tvoří stoupající linii duchovního života od první neděle adventní, kde je hlavní myšlenkou dar víry (k jejíž

nutnosti duše dochází, uvažujíc o konci světa, života, posledním soudu v evangeliu, odhodlána obléci nového člověka podle epistol a prosic touhou po víře v oraci pro vytržení z hříchu, pro spásu), přes vánoce (zrození Krista v naší duši milostí), velikonoce (plnost křesťanského charakteru), svátky svatodušní (nadšení) až k té poslední neděli posvato-dušní, která jako by nás propouštěla z výuky církevního roku řečí o věcech posledních. — Nesmírná životnost a žár plnosti života udivuje tu člověka nad misálem. Až hmotně cítíš Ducha svatého, jehož dílo zde tvoří nádhernou soustavu, v níž jeden článek vyplývá z druhého, již není možno ve zkratce popsat, ale meditací na nedělní formulář, celý týden určitým úmyslem žitou, se ukáže pravá velikost a hloubka. Toto je život s misálem, podivuhodné connubium, kde vyniká především tvůrčí stránka duše, dnes tak zapomenutá. Budiž těchto několik řádek vyzváním, po němž jde čin; vždyť jsou psány bohoslovcem z lásky k bratrům a sestrám laikům.

Ivan Andreník:

Štědré dárkyni

(K podstatě duchovních prvků nové poesie Jaroslava Seiferta »Vějíř Boženy Němcové«.)

Němcová náleží k těm našim klasikům, k nimž právě směřuje ne-
tušený zájem a znovuzrozená láska nejširších vrstev. Není divu.
Vždyť patří k těm řídkým osobnostem, na něž můžeme směle avoko-
vat nesmrtelné verše Bérangerovy: »Son coeur est un luth suspendu,
titôt qu'on le touche il résonne.« Němcové věnoval již dávno před
lety vřelé verše Viktor Dyk v »Deváté vlně« a nebylo ani dost málo
pochyby, že po Halasovi, Seifertovi a E. F. Burianovi ještě přijdou
mnozí jiní, již posílí kult tvůrkyně české moderní prózy. A před-
tucha se vyplnila více než makatelně. V poslední době se přímo
vyrojíly nebetyčné chvalozpěvy kritiky, vzpomínky, dílka i díla všech
možných autorů, která nesporně vhodným způsobem doplňují rovněž
úctyhodné svazky sebraných spisů Boženy Němcové. Zatím co Julius
Fučík přináší do schránky příspěvků studii »Božena Němcová bo-
jující«, kde konfrontuje B. Němcovou s M. D. Rettigovou, Vinzy
Schwarz zase objevuje neutuchající folkloristické elementy ratibo-
rického kraje. Hledají se rozličné vztahy mezi díly současníků Něm-
cové a především korespondence a kroniky jsou přímo roentgenicky
vystaveny průzkumům a novým pohledům. Tak vydání rodinné
kroniky Pavly Kytlicové »Rodiče a děti« (vyšlo v Elku) odkrylo
barvitý a svérázný pohádkový jazyk, dramaticky viděný život a přes-
nost zachycených dojmů. Jak to vše připomíná milou srdečností sloh
Němcové v dopisech Karlovi! Z četných básní se stačí zmíniti
o Nohově In memoriam v »Pastorale«.

Proč jest Němcová právě nejbližší národní tradici a českým du-
chovním kořenům? K odpovědi stačí podívat se na dobu její a dobu
dnešní. Brzy shledáme, že není mezi nimi většího funkčního rozdílu.
Obě znamenají hluboký kvas a ideový přerod, který jest vytyčen
na macharovské spirále střídaících se epoch, jež nejsou nadarmo
příhodně zvány stále se opakujícím romantismem a realismem. A do-
ba Němcové byla přechodem pravého romantismu v pravý realismus.
A jaká doba, taci lidé! Jak se možno potom divit, že už dávno za
romantismu vycítil Novalis onen dualismus přerodu a tak vlastně
podvědomě předpověděl charakter Němcové: »Es gibt eine Reihe
idealischer Begebenheiten, die der Wirklichkeit parallel läuft.« (Mo-
ralische Ansichten.) Na týchž místech čteme jinou větu: »Menschen
und Zufälle modifizieren gewöhnlich, die idealische Begebenheit, so
dass die unvollkommen erscheint, und ihre Folgen gleichfalls unvoll-
kommen sind.« Zde jsme u kořene věci, u kořene stromu lidské bídy,
ubohosti a marného snažení, a není třeba ani připojovat ani ono

HUDBA PRAMENŮ

V každé vzdělané zemi jsou jistí lidé, kteří dostávají plat, aby říkali dětem a mladým li-
dem: „Nad všemi řemesly, za-
městnáními a nad vyššími od-
bornými povoláními, na něž
vás připravujeme, stojí jistá
aristokracie, dosažitelná všem,
nikdy však počitelná, jistá
aristokracie neviditelná, ztra-
cená, bez jakýchkoliv znaků
vnějších, bez existence ofi-
ciálně uznané, bez diplomů a
bez patentů; a přece skvělejší
než kterákoliv jiná; bez časné
moci, která však přesto drží
tak značnou moc, že často ři-
dila svět a měla v ruce jeho
budoucnost. Z ní vyšla knížata
vskutku svrchovaná, jaké kdy
poznala historie, jediná, která
i několik let, a v jistých přípa-
dech i století, po smrti ovliv-
ňují činnost mnoha lidí. I vy
můžete patřit k této aristokra-
cii, zve vás, čeká na vás a je-
diná podmínka, již ukládá, aby
vás mohla přijmout, je, abyste
se oddali bez míry a po léta
jistému druhu zábavy, již na-
zýváme četba.

Valery Larband.

Podstata modlitby se zakládá
na přiznání hluboké slabosti,
hluboké ohraničenosti. Modli-
tba je tam, kde „já nemohu“.
Kde je „mohu“, tam není mod-
litby.

V. V. Rozanov.

Láska je bolest. Kdo neli-
tuje (jiného), ten také nemi-
luje (jiného člověka).

V. V. Rozanov.

Život potřebuje správného oka
a silné ruky. Život — to nejsou
slzy ani vzdechy, nýbrž boj.
Slzy jsou „doma“, „uvnitř“.
Zvenčí je železo. A jenom ten
dům je pevný, který je ob-
klopen železem.

V. V. Rozanov.

Církev jest kovadlinou, na které se otloukají a od které s hřmotem odskakují kladiva do ní bušící. Kolik již těch kladiv se na ní opotřebovalo za osmnáct století! Kolik se jich otlouká dnes a kolik se jich otlouče ještě do konce časů, aniž otřesou v nejmenším její pevností! Vědouc dobře, že více trpěla mnohdy svými protektory než svými pronasledovateli, církev po moci světské nežádá nic, než aby ji bez překážek nechala plnit veliké poslání, které jí dal božský zakladatel.

Ventura de Raulica: Církev a stát. (Stará Říše 1937.)

Člověk čas od času, aby jakž takž zastřel svou hanbu, vynajde si nějakého dvojníka pravdy, nějakou novou filosofii, která ovšem naprosto pohrdá Desaterem a Katechismem, nějakou tu psychoanalýsu, hysterii, neurasthenii, eugeniku, humanitu, a je-li hodně pokrytecký, značněji totiž rozumem omezený, vždycky je to sub specie aeternitatis... Jaká to zbabělost a jaké okleštění rozumu, tento útek do záchodových pavučin paintelligence. **Jakub Deml, „Katolický sen“,** Tasov 1932.

Nečinnost, uspokojení v sobě samém a lhostejnost k druhým, toť jsou podmínky zániku nebo otroctví.

Jaroslav Durych v Rozmachu r. 1926, č. 1. (Ústava).

Theokracie vůbec má za cíl uskutečnění náboženství (t. j. svazku Boha s člověkem) v celém životě národů. Pro úspěšné splnění této úlohy jsou nezbytné tři podmínky: 1. Úplná samostatnost náboženského principu ve společnosti, neboť v této zásadě je podstata a hlavní zájem celé věci, a jestliže zaujímá náboženský prvek v obecném životě podřízené nebo závislé postavení, tu nemá theokracie žádného smyslu; 2. pravidelné rozčlenění společenského tělesa a pevný pořádek v jeho spravování, neboť bez tohoto nemá náboženství stálých a účelných metod, aby uskutečňovalo svůj vliv na život a usměrňovalo jej v theokratickém smyslu; 3. posláze svobodná a energická činnost osobních sil, neboť bez takovéto činnosti i nejlepší společenská organizace zůstane prázdnou formou.

Vladimir Solovjev, největší slovanský filosof: **Židovství a křesťanská otázka.**

prévostovské (dnes také nezvalovské) »neházejte kámen na ženu!« Odtud vyplývají také všechny přirazené okolnosti, donucení ke lži a přetvářce, občasná deprese, ale zároveň i stále neukojená touha jít za pravdou. Božena Němcová, žena smyslová a zároveň i citová, myslila, že sahá po ideji nacionalismu, jenž vyplní její širokou, dychtivou duši, ale ozáblé prsty nahnátly jen cary neuvědomělé romantické fantasie. Chtivost, pohánějící všechny činy v každém čase, přivedla ji často pod okap, zatím co ona se domnívala, že je již ve vyhráté světlici. Jaký div, že pak nimbus světských pozlátek spadl s kvapným odchodem mládeže a život se omezil na kusé fáze mezi hodinými ručičkami. Je na bílé dni, že ke všem složkám její geniální bytosti přistupovala i notná dávka melancholie. To konečně vysvětluje už staré Aristotelovo »Omnes ingeniosos melancholicos esse« a není poetikou, jež by se o podobném, dávno dokázaném faktu zapomněla zmínit. »Prokletí básníků«, avantgardisté a vůbec všichni zrozenci přechodných dob neoplývali monumentální výsostností a grandiositou svých děl. Každý z nich, i Božena Němcová, byl nevyhraněným typem, plným protikladů, a proto jejich díla jsou více snem i více lékem a hrou, než dosud literární historie tušila. Dilo Němcové jest pouhé stimulans jejího života, pouhý snový surogát, ale přece (nebo spíše právě proto) dovedlo vsugerovat své tvůrkyni nedozírně mohutné a pevné morální zásady na pojem lidské práce (»Lépe být mučedníkem než být darmochlebem, který neví, zač a proč živ.«)

V lyrické žni, komponované na počest Němcové, vyniká nad ostatní sbírka veršů Jaroslava Seiferta »Vějíř Boženy Němcové« (Nakl. Fr. Borový, Praha 1940, brož. 20 K.) Srovnáme-li ji pro zajímavost s poesii Františka Halase »Naše Paní Božena Němcová«, dospějeme k zajímavým postřehům. V Halasově podání spočívá především sláva Němcové v její lidské prostotě. U Seiferta naproti tomu navštěvuje postava Němcové, vyvolaná z minulosti, dosud nevykrytalizované smutky dneška. Zatím co se Halas oddává pathosu, Seifert elegicky, tlumeně intimisuje. »Vějíř«, poesie bez graduačního napětí, není žádnou nákladnou toiletou, do níž přioděl Halas svou Němcovou. Proti Seifertovi, jenž ve své široké písni nemá vnitřní potřeby zdramatizování životního osudu Němcové, musíme vytknouti Halasovi malý nedostatek. Halas Němcovou zbožňuje pouze v jejím lidském charakteru a právem se ptáme, proč tak (jistě opět právem) činí. Seifertův »Vějíř« je vlastně jediná, téměř rovnoměrně komponovaná báseň, rozdělená na pět částí s dvojí veršovou strukturou a pointou. Básník dopovírá opojením a zpěvným veršem českého ducha na exodu k představitelce nejvyšší duchovní hodnoty. Pod vějířem, jež chlípticky povznáší k oblekům Morpheovým, Seifert vdechuje zatačavající, ale ještě vonnou esenci moiré:

Ten vějíř, který vznesl políbení,
je pro mne něčím víc než pouhým vějířem,
snem hovoříme s tím, co vlastně není,
a já se dneska potkal s jejím snem.

Hudba dávných polonéz uspává básníka, jemuž přecházejí ve snu před očima obrazy světla a stínů jako na plátně. V proudě paprsků světelného zdroje rozpoznává vzácnou reliквиu — vějíř, na němž jsou vyryty nesmrtelné iniciály B. N. a za nímž je skryta bledá dívčí tvář s úsměvem ilusí a křehkých ideálů. Básník jakoby somnambulně vztahuje po vějíři ruku, přejímá jej z její dlaně a tu náhle procitá. Sen zmizel, ale musejní rekvizita zůstala. Básník se nad ní zamýšlí a po chvíli bere do ruky pero a píše kouzelnou, nadýchanou lyriku. Pero však skřípe, v hlavě se honí myšlenka za myšlenkou a celé nitro volá: »Pamatuj!« Tu básník počne chápat a spojí hned snové vjemy s obsahem svého nitra, zcela ponořeného do osudu národa, a vše přetavuje do subtilní písni — svého lyrického intimissima. Ptáme se, odkud ta blízká podoba a příbuznost s Horovým »Janem houslistou«, dosud nejdokonalejším poetickým výrazem pocitu vnitřní »solidarity věků?« Lehká odpověď! Seifertův »Vějíř« je podobně jako »Jan houslista« a Nezvalova nejnovější sbírka veršů »Pět minut za městem« prostá, srdečná meditace o pokorném návratu básníka — marnotratného syna, jenž prošel cizím duchovním světem a vrací se kajícím zpět, »přivonět si k rodné růži«.

Z těch písní, které slyšel jsem,
když poznával jsem cizí kraje,
nejdražší jsou, jež naše zem
na ústech lidu rozehraje.

Vztah k okolí je snad příliš důvěřivý, až naivní, ale v tom právě spočívá básnickova svěží vroucnost. »Vějíř« je verlainovská lyrika melodických krůpějí a živelné sympatie a solidarity s trpícím člověkem. Při zvuku citery, jež sladce zpívá i bolestně truchlí, dokresluje se tu opojivě pozvolná přeměna reálného zjevu v symbol živelné trpělivé síly.

Citově a smyslově rovnovážný Seifert je básníkem vrcholného životního optimismu, neboť v každém zlu vidí již nadcházející vlnu dobra, krásna a bezpečí. »If Winter comes, can Spring be far behind?« (Shelley: Ode to the West Wind...) Co bylo v ranném rozpuku bojem (proletářská poesie), pak dlouhou generační epochu štěstím a radostí (poetistické hříčky), je teď pouhý sen, subtilně promítnutý lehkou, ale přesně vymezenou písňovou formou. Jak už Šalda dávno bystře postřehl, Seifert ztvárňuje virtuózně mlhavě naznačenou ideu v konkrétní hmotnou představu. »Akt básnický je mu Aktem svátečním. Jeho polyfonie není rozlehlá, ale při své poměrné úzkosti čistá a přesná. (F. X. Šalda: O nejmladší poesii české.)

A učinil, aby z jednoho všecko pokolení lidské přebývalo na veškerém povrchu zemském, ustanoviv určité časy a meze k přebývání jejich, by hledali Boha, zdali by se ho snad domakali nebo našli, ačkoliv není daleko od jednoho každého z nás...

Skutky apoštolské, z řeči sv. Pavla v Athénách, 17, 26.

Skutečný básník, začte-li se v dílo předchůdcovo, ničeho nepřejímá, nýbrž sám v sobě zraje.

Albert Vyskočil, Cesta básníka, Kuncíř 1927.

NOVÉ KNIHY

Jan Karník: Dooráno. Verše z let 1935-40. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 15.—. Sedmdesátiletý novoměstský lékař, ušlechtilý a horlivý pracovník pro kulturní slovanskou vzájemnost, podává ve své poslední sbírce veršů kleče svého pluhu potomkům, aby orali tam, kde pro něho je už psáno: Dooráno. V křesťanský oddaném a důvěřivém očekávání smrti, jež ho přivede do kruhu předků, s nimiž neustále pobýval ve svých verších, je dojímavá síla jeho mužného stařectví. Neubylo jeho novým veršům ani na půvabu sládkovské prostoty, ani na síle básnického slohu. To motivy, které se tu rozvíjejí, jen pokračují v tom, co bylo jím už vícekrát řečeno. Není tu žádného přelomu, jen neustálá cesta k Tomu, který se schyluje k umdlenému poutníku. K motivům domova, předků, vzpomínek rázu intimního, k oslavě rodného Horácka přibýly motivy velkopáteční i s nerudovskými působivou symbolikou. Není ještě dooráno, máme-li tolik síly. lv.

Josef Berka: Chléb v kamení. 5. svazek básnické knihovny Studnice, kterou rediguje Jan Čarek. Úprava a obálka F. J. Müllera. Vydala Novina v Praze před vánocemi 1939. Cena neudána. — Josef Berka, nadaný verbalista z okruhu čistokrevných básníků půdy, vydal po dvouletém oddechu svou třetí básnickou sbírku. Neposlouží mu moc ke chvále, dodáme-li, že mu ten dlouhý odpočinek příliš neprospěl. Tu a tam se objeví nějaká ta jiskřerka skutečně vyspělé poesie (na př. Před jítrem, Za létem), ale kruh básnickova vznachu mučí nadměrná úzkoprsost, jež ho zbavuje pestřejších zážitků. Za to však vjemová koncentrace, tak potřebná k tvůrčí básnické činnosti, je tím dokonalejší. Virtuózní konkrétista má takto možnost vybrousiti svoje verše do spolehlivé tvrdé formy. Celá sbírka je roztomilou selankou, echem přírody i souzvukem s ní, neboť Berka je především celou duší rolník. Krise jeho rolnického stavu utvrdila ještě více rodové kořeny (Snad jsem se loučil...). Ač je Josef Berka tak robustní v naturelu, jest jinak básníkem čistě neutočným a pasivním. Jeho pasivita v básni »Mlčení zbožná« maně připomíná mladého Oldřicha Mikuláška. Básník se přiznává k přechodné lásce, k svodům města a k mladistvému blouznění po erotice, ale brzy se zas navrácí ke svým intimním přátelům, chudobce, rožci a močně husí: »Snad jsem se loučil, ruku podávaje / ulicím měst, snu dalek, hradům v písku / snad jsem se loučil, zpět se obraceje / k vám, chalupy a mušky v třasovisku«. V budoucnu můžeme od něho čekat verše mnohem a mnohem působivější! ia

Josef Waluš-Strunz: Kouzelný hlas. Básně. Ve 212 výtiscích vydal Jaroslav Oma v Hradci Králové r. 1940. Nový sešit básní J. Strunze, psaných většinou na jaře 1940, je poznamenán bolestí ze ztráty milé. Ta bolest jest však zmelodiosována slovem básníka ve verších lehce plynoucích a rytmicky bohatých. Zdá se, že i pro J. Strunze je poesie, slovo vhodně nalezené, verš, rytmus s měnivou melodií tím kouzelným hlasem, který plaší smutky mladých lidí. Odtud také písňový ráz i u básní inspirovaných tragikou lidského života. lv.

J. E. Bor: Zápisky starého študenta. 12. svazek Edicie Prameň, Urbánek a spol., Trnava 1940. Cena 18 Ks. —

Rádi a s chutí jsme si přečtli tuto knihu předního slovenského kritika. Je psána svěže a zajímavě, ať kreslí profily osobností, místa, země a události, jež vnímavému duchu mladého Slováka přinesly obohacení prvního řádu. Ať je to Šalda, Vyskočil, Durych, Kopal či kdokoliv jiný, všichni v něm našli oddaného čitele a žáka-studenta, který se neustále učí i na věcech nejnepatrnějších. Vedle portretů jsou tu i skizy z cest po rodné zemi i cizině (Německo, Francie, Polsko) a zápis přímých dojmů z posledních událostí, jež přinesly bratrskému Slovensku to, po čem dlouho toužilo. Bylo by ovšem možno s autorem o lecčems polemizovat. lv.

Dominik Pecka: Cesta k pravdě. Základy otázky náboženské. Dominikánská edice Krystal, Olomouc 1940, str. 204, cena 14 K, na lepším papíře 18 K. — Po takové knize v českém jazyku jsem toužil od r. 1915, kdy jsem začal přednášet bohoslovcům apologetiku, to jest právě nauku o základních náboženských otázkách. Neměli jsme až do té chvíle knihy, která by ukázala čtenáři českému, že je požadavkem rozumu, aby věřil křesťansky a katolicky. Peckovo dílo postupuje v rámci tradiční apologetiky, ale již v rámci se jeví nová práce, odpovídající požadavkům duší v přítomnosti. Nejsilnější části knihy je oddíl 2. a 3. a příčinnosti a hmotném vesmíru, kde autor s podivuhodnou svědomitostí a přesností zjednal spojení s moderní přírodovědou. Druhý vynikající klad knihy jest, že přivedl myšlenku knihy přes hranice sice vlastní apologetiky, ale k nezbytnému zakončení dosažené již víry, totiž ke Kristu eucharistickému. Nyní má každý knihu, po které bývalo tolik poptávek, knihu, kterou může dáti směle do rukou i člověku naprosto cizímu víře, aniž se musí obávat, že se nepročte spoustou stránek nebo nezajímavými stránkami. -es-

P. Dr. Dacík O. P.: Bůh ve svátostech. Dominikánská edice Krystal, Olomouc, str. 156, cena 16 K. Věrouky pro laiky, díl V. — »Svátosti zasahují do celého křesťanského života, pozvedají jej k výšinám Boží krásy«, praví autor v první části této knihy. Je tento pátý díl Věrouky pro laiky opravdu nejvíce životním — nepravím jen pro křesťana, nýbrž prostě pro každého člověka, protože každý člověk musí usilovati o pozvednutí z všednosti k Božské kráse. Autor se vyhnul všem úskalím únavnosti, která jsou velmi blízká, když je nutno zpracovávat knihy svatého Písma, knihy dějin a knihy bohovědy, pronikající do tajů Božsky hluboké myšlenky. Četba tohoto dílu Věrouky pro laiky jest ideálně schopna odstraniti všechny jaksi magické názory o významu křesťanských svátostí a přesvědčiti nejen o naprosté nezbytnosti svátostí, nýbrž ukázati způsob užívání svátostí a také krásu tohoto užívání. To je nutno nejvíce zdůrazniti, a to je také nejlepší doporučení krásného díla Otce Dacíka. -es-

Stanislav Berounský: Střední stav v dnešní společnosti. Pro život sv. 9. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — St. Berounský se dobře vyzná v národním hospodářství i v otázkách sociálních. Má přímý přístup k statistickým datům. I tato studie se opírá o statistiku. Vymeziv, co je třeba rozuměti středním sta-

vem, přehlíží vývoj jednotlivých jeho složek, to jest řemesla, obchod a selský stav, upozorňuje především, jak za éry liberalismu právě tyto vrstvy značně utrpěly. Nato podává řadu návrhů, jak zlepšit životní úroveň a prosperitu středního stavu, nepřestává zdůrazňovat význam tohoto stavu pro národní společnost. lv.

Svatý Tomáš Akvinský: Theologická Summa. Vydala Dominikánská edice Krystal v Olomouci. Redigoval P. Emilián Soukup O. P. Část I. přeložil P. Emilián Soukup O. P., stran 1042, r. 1937, část II.-I. přeložili Dr. Ant. Čala O. P., Dr. Jar. Durych, Dr. Met. Habán O. P., Em. Soukup O. P., str. 1038, r. 1938, část II.-2. Dr. Reg. Dacik O. P., Tom. Dittl O. P., Dr. Pavel Škrabal O. P., stran 1490, r. 1938/39, část III. přeložil Dr. Silv. M. Bráto O. P., str. 968, r. 1937. Doplňk přeložil Dr. Prokop Švach O. P., stran 766, r. 1940. — Život svatého Tomáše Akvinského byl život genia, cele zasvěceného práci filosofické a theologické. Dopršil dílo započaté Albertem Velikým a dal vývoji západní vzdělanosti pevný směr, postavil duchové vědy na základnu upravené filosofie Aristotelovy. Vrcholem jeho činnosti učitelské a spisovatelské jest jeho Summa Theologica, to jest souhrn veškeré theologické nauky soustavně uspořádaný. Summa se dělí na tři části, z nichž druhá má dva díly. První část jedná o bytnosti Boží, o rozdílu osob v Bohu, o původu tvorstva a jeho rozdělení, zachovávání a řízení; první díl druhé části jedná o posledním cíli člověka, o cestě rozumného tvora k Bohu, všeobecně o prostředcích této cesty, a to o lidských skutcích, o vnitřních složkách lidských skutků a konečně o jejich složkách vnějších; druhý díl druhé části jedná o víře, naději a lásce, o základních ctnostech, jakož i o některých zvláštních ctnostech stavovských; třetí část jedná o Kristu jakožto naší cestě k Bohu: o vtělení, životě a utrpení Kristově, o svátostech a o životě posmrtném. Nauka Summy se zabývá trojím problémem, který nikdy neumlkne v myšlícím duchu a který je obsažen ve slovech: Bůh, člověk, cesta člověka k Bohu. Tyto problémy jsou tak staré jako hlouběji myslící lidský duch. Stejně staré jsou i námítky, jež lidského ducha stavěly proti křesťanskému řešení těchto problémů. Řešení svatého Tomáše je tak hluboké, že není ani v době moderní duchovního problému, pro nějž by se v Summě nenalezla zásada pro uspokojivé řešení. Tak vyznívají závěrečné otázky první části jasnými pravidly pro duši trýzněnou záhadou bytnosti Boží a ukazuje se v nich Bůh jako bytost nejinteligentnější, veškerenstvo ovlivňující: v otázkách o dobru, pravdě a nesprávnosti jsou obsaženy rozhodující zásady proti myšlenkovému lhostejnosti, proti deismu, agnosticizmu a skepticizmu jakéhokoliv druhu. V prvním dílu druhé části se vykládá přirozená etika a ukazuje se, že ne vnější vlivy, nýbrž vlastní přirozenost činí člověka morálním a zavazuje ho k mravnímu jednání. Stejně důležitost pak má tu myšlenka, že mravnost souvisí s pravidly rozumu, tak jako pravda souvisí s dobrem. A tak je patrné, kudy a jak na názory, že mravnost má základ v citu, v užitečnosti a jiných podobných. Druhý díl druhé části, pojednávající o víře, naději a lásce, jest zbrojnicí myšlenek proti duševní netečnosti nebo zoufalosti a hlavně proti moderní nevěře: píše a opovíživosti, jež chce nalézt sílu jen v sobě. Třetí část, která podává nauku o Boho-člověku, ukazuje, jak a v jakém poměru jest spojeno božské s lidským, aby rozum na sebe odkázaný a nedosti prohloubený nebyl odpuzován od tajemství vtělení. — V Summě svatého Tomáše má každé slovo svůj ráz. Proto při překládání Summy nesmí se hleděti jen na ducha řeči, do níž se překládá, nýbrž hlavně na ducha řeči, v níž bylo psáno, sice jinak by se s díla setřel ráz středověkého Magistra, promyšlené razícího výrazy a věty skládajícího. A proto překladatelé usilovali o překlad doslovný, řídíce se zásadou, že odborné výrazy scholastické filosofie a theologie jsou jako prázdné nádoby, jímž školské zvyklosti daly obsah, který musí znáti, kdo chce rozuměti. Překlad Summy do češtiny jest velikým dílem především hmotnou velikostí práce, jež vyžadovala devítiletého spojeného a organizovaného úsilí sedmi lidí a jež zabírá 5304 strany velké osmerky. Ale jeho hlavní význam je na poli duchovní kultury, poněvadž se ukázalo, že přes všechny odchylky novodobé filosofie od soustavy svatého Tomáše, není spolehlivějšího základu pro rozvoj myšlenky, než který položil on, a že není ani na poli experimentálního badání vědeckého nic, co by zásadně bylo v rozporu s jeho naukou. Čeští dominikáni podnikli dílo odvážné, záslužné a potřebné, které jim slouží ke cti. Jest nyní jen věcí českého národa, aby ocenil jejich snahy a splatil jim svůj veliký dluh.

Miroslav Mičko: Výtvarné dědictví Rukopisů. Pro život sv. 10. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — Mičkovi nejde o to, zda RKZ. jsou pravé nebo ne, on si položil otázku jinou: Jak zasáhly RKZ. do vývoje našeho výtvarnictví a kolikrát inspirovaly naše výtvarníky. To, co zjišťuje, je dosti veliké. Jména Mánes, Aleš, Myslbek, Konůpek a řada jiných svědčí o tom, jak tyto podvržené památky zasáhly do vývoje národní kultury výtvarné a jak ji zásobily četnými motivy, podporujícími národní sebevědomí. Studie je jistě záslužná. lv.

P. Gabriel Hevenesi S. J., Jiskry svatého Ignáce. Nakladatelství Velehrad v Olomouci 1940, stran 453, cena 25 K. — Gabriel Hevenesi, zemřelý r. 1715, posbíral památné výroky svatého Ignáce a rozvrhl je na jednotlivé dny v roce, přičiniv k nim vlastní rozjímavé poznámky. Vydal je jako knihu r. 1712. Jak výroky samy, tak i připojený k nim výklad jsou podány úsečnou formou průpovědí, z nichž každá obsahuje hlubokou životní moudrost. Kniha jest určena ku přemítavé četbě: kdo jiný než svatý Ignác, jehož Léon Daudet právem nazval králem psychologů, dává lepší podněty k hlubším úvahám mravním a umí zpevnit duchovní páteř člověka, usilujícího o věci veliké? Kniha vystižně přeložil P. Leopold Skarek S. J. a vydal jako vhodný příspěvek k letošní oslavě čtyřstého trvání Tovaryšstva Ježíšova.

Dr. Rudolf Fikrle: Obrázky z dějin hudby. A. Neubert v Praze 1940. Stran 80. Za K 9.— Tato příručka podává stručným a poutavým způsobem vývoj hudebního umění od nejstarších dob až po naše časy. Autor vysvětluje slohem přístupným i každému prostému hudebnímu nadšenci podstatu hudebních reforem a vzájemné jich pronikání. Vynikající skladatelé defilují tu v celém svém hudebním růstu od závislosti děl mládí až k samostatnému tvůrčímu pojetí. Srovnávaním ducha děl hudebních genů objasňuje význam každého jednotlivého tvůrce a jeho podíl v dějinách hudby. Příručka jest určena všem milovníkům hudebního umění, jímž vědecká díla, vyžadující odborného vzdělání, jsou obsahem i rozsahem nedostupná.

Listy svaté Kateřiny Sienské. Přeložil Dr. Karel Vrátný, Dominikánská edice Krystal v Olomouci 1940. Stran 225. Cena 22.50 K. — První výbor z listů svaté Kateřiny Sienské vyšel u nás v překladu Dra Vašici u Kočího v Praze 1930. Obsahoval 61 listů. Výbor Vrátného jich obsahuje 54. Všechny listy svěťce, dosud známých a publikovaných, jest jistě přes čtyři sta. Podle obsahu by bylo možno je rozdělit na dvě skupiny: v první se jeví Kateřina jako mistryně duchovního života, zdůrazňující nezbytnost sebepoznání, jež vede k pokorě a připravuje půdu k lásce k Bohu; v druhé jako apoštolka, která usiluje přivést duše k pravdě a naplnit je nadšením pro svaté zájmy Boží a potřeby jeho Církve — jako apoštolka píše kněžím, opatům, prelátům, biskupům, papeži, knížatům a králům, «přeje si je viděti lidmi zmužilými, bez všelikého strachu a lásky k sobě samým». Slovo mužnost se nejčastěji objevuje v jejich listech. «Buďte mužem mužným,» píše nerozhodnému Řehořovi XI. Její slova jsou proniknuta zvláštním voluntarismem, naléháním a nutkáním, jež se prýští z její veliké lásky k Bohu a duším. Jest nepřítelkou ustrašeného sobectví, jež jest v rozporu s láskou. Kristus nepřinesl světu zbabělý mír, v němž by se zlu lépe dařilo než dobru. Přišel s mečem a žhavým železem, jež jako lékař přikládá na hnisající rány hříchu — a proto žítí v míru, chtějí jen pokoj znamená někdy největší krutost. Přes svoji úpornou důraznost jsou listy Kateřininy plny uctivosti a něhy — papež jest jím Tatičkem nejsladším a druzí všichni drahými otci a nejmilejšími bratřími v Kristu, sladkým Ježíši. Listy psané osobám vynikajícím jsou dokladem vzácné svobody ducha v Církvi a důkazem, že pro samo horlení opravné nikdo v Církvi nebyl stíhán, byť mluvil sebe odvážněji: po té stránce zvláště příznačný jest ostré karmý list Kateřinin třem kardinálům italským, kteří opustili Urbana VI. (str. 168—175). Překlad Dra Vrátného je velmi pečlivý, jako všechny jeho práce toho druhu a iitujeme jen, že se již nedočkal tohoto krásného vydání, na němž jistě pracoval s velikou láskou.

Gertrud von le Fort: Magdeburská svatba. Román. Z němčiny přeložila Jitka Fučíková. Obálku, úpravu a vazbu navrhl Otto Stritzko. 2. vydání. Vyšlo v červnu 1940. Vyšehrad, Praha. Stran 284. Cena K 27.—, 37.—, Trivětá, dramaticky komponovaná skladba německé konvertitky, je dílo neobyčejně silné. Thematicky sáhla

autorka do jedné z krvavých událostí třicetileté války: obléhání a dobytí Magdeburgu, jenž má ve znaku pannu. To město, protestantské a váhavé, zaplatí krutě svou nerozhodností a oportunností. Vzdá se nejprve švédskému obristovi Falkenbergovi, ale když nepřijde na pomoc král švédský, padá do rukou stařícké Excelence Tillyho, jenž je podán u le Fortové zcela jinak, než jsme zvyklí. A souběžně s osudem panenského města se rozvíjí intimní osud jedné panny magdeburské a jejího ženicha Willigise, který miluje své město a za jeho záchranu je s to obětovati vše. Ale jeho panna nevěsta je taková jako její město. I ona přijme obristu, domnívající se, že ji ženich opustil zrovna před svatbou. Ale i ona, zneuctěna a zhanobena, uslyší z úst svého ženicha zavazující a odpouštějící ano. Kolik je tu opravdového života, kolik tragiky, kolik strhujících stránek! Vzpomeňme jen na ono místo, kde Willigis prosí Tillyho o smilování pro rodné město, nebo toho nádherného konce s doktorem Bukem. To vše svědčí o velikých fabulačních a kompozičních darech básničky, která se vyzpovídala ze svých krisí v Roušce Veroničině. To je dílo zcela subjektivní. Kdo by od ní očekával dílo tak vzácné objektivitě a kázně! A přece je tu a my jsme za ně vděční. lv.

Ant. Kostohryz:

O práci, vzdělání a moudrosti

Vzdělání není jen prostředek k vydělávání peněz, není to jen podmínka určitých zaměstnání. Návrhová škol nemá být jen dobou příprav, dobou učení k nějakému úřednickému řemeslu, nýbrž k vzdělání se váže také odpovědnost. Člověk vzdělaný se stává odpovědným za své bližní, za své okolí, které pracuje na jiných úsecích národní práce, které pracuje třeba tělesně a rovněž koná své povinnosti a rovněž má své vztahy odpovědnosti k někomu jinému. Obojí způsob práce, ať duševní či tělesné, má každý svou hodnotu. Stává se však, že tělesní pracovníci, dělníci, řemeslníci a sedláci vykonávají dobře své povinnosti, kdežto duševní pracovníci jen zřídka jsou si vědomi své odpovědnosti a zřídka vyplňují správně svůj život. Ale to souvisí s podstatou a cenou práce vůbec. Sedlák na příklad vždycky, až na nepatrné výjimky, pracuje poctivě na svém majetku, má rád své zaměstnání, miluje svou pole a pečuje o ně, jak nejlépe dovede. A tak jeho práce je opravdové národní dílo, ze kterého má celý národ užitek. Tak je tomu i u řemeslníků. U tak zvané inteligence je tomu jinak a mnohem hůř. Mezi vzdělanými lidmi jen někteří dělají svou práci se zaujetím celé své bytosti a jen někteří milují svou práci tak, aby mohli říci, že nic jiného by už dělat nemohli a nedovedli. To je tím, že svrhli se sebe vznešenější povinnosti nebo že neměli pravého povolání a že si nezvolili zaměstnání, ke kterému by se jediné hodili. Ale není člověka bez talentu. Každý člověk má od Boha nějaký zvláštní dar, nějakou schopnost, kterou jest však nutno objevit a pěstovat, aby vzrůstala. A na základě této schopnosti si pak vybrat zaměstnání. A vyberete-li si své zaměstnání správně, děláte je dobře a s láskou. Nejen to. Pak vaše zaměstnání jest opravdovou prací a dílem. Nejen tedy pouze prostředkem k vydělávání peněz. Výdělečná práce toliko opatruje obživu, kdežto dílo jest práce, která vyplývá z přirozeného nadání a která jasně a co nejvíce prospívá bližnímu, národu a lidstvu. Dílo je tedy pojem vyšší než práce toliko výdělečná. Ideálem je, aby práce v zaměstnání splynula pokud možno s tímto vznešeným dílem, aby výdělečná práce byla podložena nadáním a aby byla úspěšná. Podmínkou úspěchu však jest ná-

lézt svůj talent, který určitě každý má. Nenašel-li se nebo zničil-li se dokonce nějakou nedbalostí, a to se stává nejčastěji, zhudlaří si člověk život. Dělá-li člověk to, co dělat nemá a co nedovede, těžko nalézt spokojenost v práci.

Někdy však není vyhnutí a člověk musí dělat to, k čemu se nehodí, co ho nebaví, po případě k čemu nemá ani vloh. Ale pak musí dělat v soukromí ještě to, k čemu má nadání, co dovede dělat ještě lépe než své výdělečné zaměstnání. Neboť tuto práci je jeho první životní povinností, která mu přinese osobní hodnoty. Třebas by to byla práce naprosto nezištná.

U žen tohoto problému skoro není, neboť dílo ženy je jednoznačně dáno přírodou a naplní se v manželství. Vznešenějšího díla pro ženu není. Každá jiná práce mimorodinná je nižšího druhu. A poněvadž na rodině stojí duchovní i fyzický růst národa, je prostá matka pro národ důležitější a užitečnější než sto doktorů či profesorů. Výjimku činí pouze ženy se zvláštním nadáním pro činnost vědeckou nebo uměleckou.

Vaše práce, když už jste na studiích, jest částečně usměrněna. Ale ještě dále máte možnosti specializovat své vzdělání, abyste se stali odborníky, vynikli v určitém úseku práce. Musíte se snažit, aby vaše životní práce se stala vznešeným dílem, dílem nehynoucím. A tu, poněvadž budete patřit do skupiny lidí, kterým se říká inteligence, musíte být opravdu vzděláni.

Tak zvaná inteligence nebývá vždycky vzdělaná. Ke vzdělání nestačí pouze mít maturitu či zkoušky na vysokých školách. Vzdělání není závislé na množství vysvědčení. Opravdové vzdělání má základy v něčem jiném než ve školení. Opravdové vzdělání musí být opřeno o mravní příkazy křesťanské.

Celkem smutný jest obraz lidí, prošlých mnoha školami. Někteří z nich vědí mnoho, jiní nevědí nic. A ti, co vědí mnoho, jsou na tom ještě hůře než ti, co vědí málo, neužívají-li svých vědomostí k šíření slávy Boží a k prospěchu bližních. A je ještě smutnější, když člověk studovaný se pyšně domýšlí, že je mezi prvními ve vývoji lidstva, že moderní doba jest ve svém vývoji, ve své kulturní úrovni nad všechny doby minulé a on že je mezi nejvzdělanějšími této vrcholné doby.

Co je do vědomostí a znalostí, které létají v povětří, nejsou-li přikovány k základu Božích příkázání? Jak možno tady mluvit o vývoji kulturního života, když v základních věcech se lidé nestali lepšími?

Řekneme-li, že skutečné vzdělání je soulad a stmelení hodnot mravních a intelektuálních, pak nemůžete čekat, že by vám toto vzdělání dala škola sama. Škola vám dá znalost určitých faktů a ke vzdělání tím však jen přispěje. Jádro vzdělání, to mravní jádro, musíte mít z domova a ze sebe. Ze své dobré vůle a z vlastní zkušenosti. A to bude teď vaším úkolem, kterým prospějete sobě. Přimknout se k mravním příkázáním křesťanství, všechno vědění a další vzdělání i veškerou práci podřídít těmto příkazům.

Toto opravdové vzdělání, o kterém mluvím, předpokládá moudrost. Ani moudrým není možno se naučiti jen ve škole. Moudrost je vzácné bohatství. Někdo má moudrost od Boha, kterou si už na světě přinesl, jiný si ji musí těžce vydobýt zkušeností. Moudrost je vidění Božího uspořádání světa a Božího řízení života.

Ženám — matkám je dána moudrost jako součást jejich duševní podstaty. Proto od svých matek jste se učili dívat se na svět a matky vás

poučovaly o zákonech života. Jiný pramen moudrosti, moudrosti vyššího druhu, je moudrost básníků. Básníkům ze zvláštní milosti Boží byly dány pronikavé oči a citlivé srdce, aby viděli život v čistotě obrazu Božího a ve špině nevěry lidské. A proto musíte číst jejich knihy, neboť z nich můžete vydobýt zkušenosti a moudrosti pro svůj život. Pro četbu si vždycky musíte najít čas tak, aby četba ze všech zábav byla na předním místě. Ovšem, ne číst všechno, co vám přijde do ruky, tím méně si vybírat knihy špatné nebo neužitečné, ze kterých byste nic neměli, ani radost. Musíte si vybírat knihy básníků, mužů od Boha moudrých, nikoliv jen spisovatelů, kteří sice dovedou psát, ovládají techniku spisování, ale jsou nezkušené nebo dokonce ani životu nerozumějí. Skutečný básník, ať už píše básně či romány, je prorok, který vidí dopředu, který vidí život skutečně takový, jaký je, vidí krásy života a zároveň dovede odhadnout spojitost hříchu a trestu v životě lidském. A takové knihy vám nahradí tlusté svazky knih filosofických, sociologických či psychologických, které mají své místo až v druhé řadě, až po těch knihách, v nichž je moudrost nejvyšší. A ta jest: víra v Boha, vidění Božího řízení na zemi a chápání Božích zákonů. A teprve, když budete mít tyto vlastnosti, budete mít předpoklady ke vzdělání, ke skutečnému vzdělání. A teprve tehdy vám budou vědomosti, které získáte ve škole, na prospěch. A pak teprve budete skutečnými inteligenty a lidmi vzdělanými.

Zdeňku Leiningerovi!

Vaše kritika mých názorů mě potěšila, poněvadž každá opravdová kritika vede k lepšímu ujasnění, domýšlení a zřetelnějšímu formulování názorů... Váš nesouhlas vzbudila hlavně Janova slova o dnešní lyrice. Tvrdíte, že k tvoření lyrické básně je rovněž třeba velkého soustředění, má-li básník básněmi stavět. To je ovšem pravda. Kolik básníků však opravdu staví? Jejich knihy bývají — zdá se mi — obyčejně sebráním veršů, napsaných v určitém období. Březina jistě psal své verše záměrně, jako části básnické architektury (viz P. Fraenkl.: O. Březina). Stavěl však Vrchlický? Staví Nezval, Seifert, Hora? Podávají-li větší cykly básnické, podávají je teprve v poslední době. Nechci také popírat, že i k tvorbě lyriky je třeba soustředění. Tvrdil jsem však a opakuji, že pro vytvoření rozsáhlejšího díla je třeba většího soustředění než k drobné básni. Budiž i mně dovoleno vzpomenouti F. X. Šaldy, který v syntetické studii o Jar. Vrchlickém (Duše a dílo, IV. vyd., 147+8) píše: »...drama... žádá si soustředění nejintenzivnějšího, objektivisace a názorosti nejvášnivější... v lyrice a epice... ověřil snadno zákon, že čím báseň jest méně rozměrná, tím bývá pravidlem dokonalejší, t. j. názorově cele a organicky uzavřena.« Nemluvil jsem ostatně proti lyrice. Docela ne. Viděl jsem v ní však symptom slabosti doby. Na nezdravost tohoto zjevu ukázali již dříve Croce, Jirátko, Polák. Neřekl jsem nic jiného, než co již před lety neobyčejně bystře vyzníval J. Zeyer: Naše doba nemůže být velká, poněvadž je přechodná (Dům u tonoucí hvězdy).

Nesoudil jsem současné umění přísněji než americký filosof Santayana (Essays o filosofii, nábo-

ženství a umění, čes. překl.): »Naši básníci jsou mistři ústřížků a příštípků. Podávají nám epizody a studie, zde zajímavý náčrt, tam náběh k románu; nemají celkového vidění, nedovedou se zmocnit celé skutečnosti a ani nemají dosti sil pro zdravé a vytrvalé zpodobení této skutečnosti. Tento věk zpracování hmoty nemá smyslu pro dokonalost. Jeho fantasie hledí zpět, je náladová a prchavá, jeho ideály, má-li nějaké, jsou negativní a kusovité;... jeho poesie je poesie barbarství.« O poměru »poesie-lid« řekl bych toto: nevyčítám poesii, že počítá se zjemnělým vkusem lidí budoucích. Jan Mukařovský ukázal (Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty), že i umění, tak se lidu vzdalující jako za renesance, působilo nepřímo na lid, obohatilo a rozšířilo jeho tvorivost. Zdá se mi však, že lid ztrácí smysl pro krásu a že je kažen znemravnělými polovzdělanci, kteří dovedou těžít z jeho slabých stránek a vyrábějí mu knihy bezcharakterní, špatné a nevkusné. Zamíloval jsem si Jakuba Demla, básníka jistě výlučného. To proto, že pod jeho větou pulsuje horká krev, že jeho dílo je živé a životné, ne šumivé víno, ne přeslazená limonáda, ale živá voda. »Die Muse läßt sich nicht gebieten von euch,« řekl Goethe. Umělcům nelze předpisovat. Nebude-li však jejich tvorba mít těchto vlastností, nedožije se nikdy pochopení, to jest okamžiku, kdy se zrodí lidé, které obdaruje a posílí. A je-li pravdivá věta Santayanova: »Cena umění záleží v tom, že činí lidi šťastnými,« nebude jejich dílo mít žádné ceny. Toužím jako ruští teoretikové, aby umění dělali všichni, ovšem ve smyslu výroku A. France (Zahrada Epikurova): »Pochopiti mistrovské dílo znamená stvořit je v sobě znovu.« Toužím po době, kdy budou všichni lidé tvůrci v tomto smyslu. —

S pozdravem

Pavel Štěpánek, Holešov.

Listárna redakce

J o s e f V a š i c a, profesor na bohoslovecké fakultě Karlovy university (předtím na fakultě CM v Olomouci) je rodem Slezan ze Štítiny (1884). Jeho vědecká práce jde dvojím směrem: Jednak se zabývá studiem biblických textů staroslověnských a staročeských (Staročeské evangeliáře 1931, vydání Bible olomoucké) a slovanské liturgie (Slovanská bohoslužba v českých zemích, 1940), jednak se obírá českým barokem. Tu zasáhl neobyčejně podnětně a objevitelsky. Jeho vědecká metoda je velmi plodná a úspěšná. Soubor statí o baroku (České literární baroko) vyšel 1938. Vydal řadu památek slovesného baroku, opatřiv je důkladnými úvody a poznámkami (B. Bridel, Písně o čtyřech posledních věcech člověka, B. H. Bílovský, Fr. M. Krum, O. Fr. de Waldt atd.). Vyzná se však i v novém písemnictví slovanském, obzvláště ruském.

Za příspěvky 10. čísla min. ročníku byli odměněni: Z d. B r a b e c za báseň a Z d. M a r k o v á za prózu. — Za příspěvky 1. čísla tohoto ročníku: F r. A d a m e c za báseň Večerní zvoník, I v a n S t r á n e c k ý za prózu a P a v e l Š t ě p á n e k za essayi.

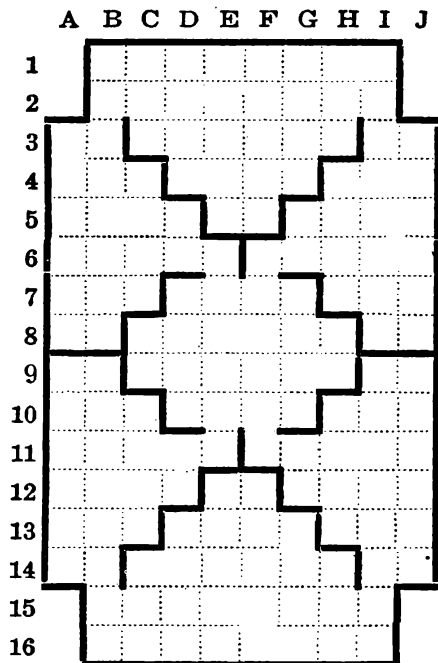
H Á D A N Ě

Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

KŘÍŽOVKA

Salvaer

VODOROVNĚ: 1. Přístrojek. — 2. Obchodní společnost putující pouští. — 3. Povel vozky; autor libreta k opeře »Prodaná nevěsta«; pozdrav dětí. — 4. Hrob; sportovní potřeba; mys. — 5. Biblická osoba; pobídka; evropský poloostrov. — 6. Český hudební pedagog; Kmochovo rodiště. — 7. Řecká litera; Mojžíšův bratr; osobní zájmeno. — 8. Básnický zápor; ruský státník; spojka. — 9. Slabika kohoutího zpěvu; vábení; předložka. — 10. Papoušek; jarní hračka kluků; potom. — 11. Výrobce per; musa divadelnictví. — 12. Ráj; dopisní zkratka; přísný vojenský výcvik. — 13. Bor; řecká bohyně duhy; kusy ledu. — 14. Staročeské zájmeno; prvek, kterého se používá k výrobě barev; latinská spojka. — 15. Jiné jméno minerálu skorylu. — 16. Piloti.

SVISLE: A) Zřídlo; sbor hudebníků. — B) Cirkusoví zaměstnanci; politická snaha připojit národ. menšiny v cizí zemi k zemi vlastní. — C) Průkaz k cestování; dopravní prostředky; dopisní zkratka; řecký bůh války; chemické značky zlata a vanadia. — D) Rumunské město; popěvek; útok; staročeské zájmeno vztažné; nápis na kříži. — E) Židovský kněz; venkovský dopravní prostředek; značka jakosti. — F) Návěští; posvicenské pečivo; soudce Krista. — G) Válečný obrněnec; hlas slípky; ruské ženské jméno; iniciálky Rud. Deyla; zesiluje. — H) Španělská exkrálovna; vel; básnický zápor; sad; méně než málo. — I) Tekutina; lakování. — J) Plat panovníka; kajčovník.

OBLOŽKA.

Ot. Jaroš.

Jak prvního muže zážrak v ráji
překvapil, tak děvče moje taky
udiveno pouli modré zraky,
ryby jak se v říčce mihotají.
Naděno je děvče lesy, polh,
sady ovocné když rozkvétají,
tisíce když lhbých vůní v máji
rozline se z květů po okolí.

MOCNĚNKA

J. Pohanka.

Vyšli do hor mladí muži,
mezi nimi starší žena.
Každý svoje svaly tuží,
paní padla vysílena,
— — — — k výšinám
nejde k duhu této ženě.
»Snad na cestě umře Vám!«
rokovali zaníceně.

RODOVKA

J. Pohanka.

V ruce — —, na rtech píseň,
v srdci lásku k rodné zemi.
Nezná rolník v práci tíseň,
milován je lidmi všemi.
Po práci — — zlobá
milé ženě a i dětem.
Nenajdeš snad více lásky,
i když půjdeš celým světem.

ZDROBNĚLKA

Jos. Zahradníček.

»Velký« v lese padá,
»malý« potravu si žádá.

POLOVSUVKA

Jos. Zahradníček.

Část atlasu cevy skrývá,
Panna Maria se na nás dívá.

ZDROBNĚLKA

J. Pokorná.

Řemeslník švarný na ocel buší,
že mé srdce bolí, zda-li tuší?
Na travličku když jdu v luh i sad,
zdrobnělku vidám já častokrát.

LISTÁRNA HÁDANEK.

ÚMRTÍ.

Dne 14. srpna t. r. zemřela ve věku 21 let
nadšená čtenářka a horlivá luštitelka Jitra

ANNA MELZCHOVÁ,

abiturientka učitelského ústavu,

tak tiše, jako byl tichý celý její život, vě-
novaný pouze pilnému studiu a přípravě na
budoucí povolání. Ti, kdož ji znali, necht' jí
věnují tichou vzpomínku a pomodlí se za ni.

Čest její památce!

Řešení dnešních hádanek, na které vypisují 5
knižních odměn, zašlete nejdéle do konce t. m.
na adresu redaktora této rubriky.
V příštím čísle zahájení velkého řešitelského
závodu. — Autorům! Doufám, že v nejbliž-
ších dnech obdržím od Vás objemné zásluky při-
spěvků. Děkuji Vám!

-jk-

ČTĚTE BÁSNÍKY SVÉ GENERACE

Klement Bochořák: JASY 12 K.

Svět, v němž se tento lyrik pohybuje, je světem v Bohu, jehož znamení čte v tvorech i věcech, v přírodních zjevech i dějstvích, jež jsou mu svědectvím boží jsoucnosti a moudrosti. *A. M. Piša.*

Václav Renč: STUDÁNKY 15 K.

Jedna z prvních knih dnešního představitele katolické poesie.

**Jiří Suchánek: NA KONCI ZEMĚ 12 K.
ZNAMENÍ VĚTRŮ 12 K.**

Dvě sbírky mladého autora, jehož báseň o Praze byla poctěna první cenou hlav. města Prahy.

Kamil Bednář: ROK 10 K.

Báseň, v níž události historického roku jsou viděny očima snu, smrti a nově formulovaného češství.

**U KNIHKUPCŮ • VYDAL
VÁCLAV PETR, PRAHA II.,
JEČNÁ 32.**

Znovu Vás upozorňujeme

na

VELKOU

ŠÍŘITELSKOU SOUTĚŽ,

v y p s a n o u v 1. čísle

- **Pošlete nám adresy známých, abychom jim mohli poslat ukázkové číslo**
- **Oznamte nám včas každou změnu adresy**
- **Do tohoto čísla přikládáme složenky**

Děkujeme

Administrace

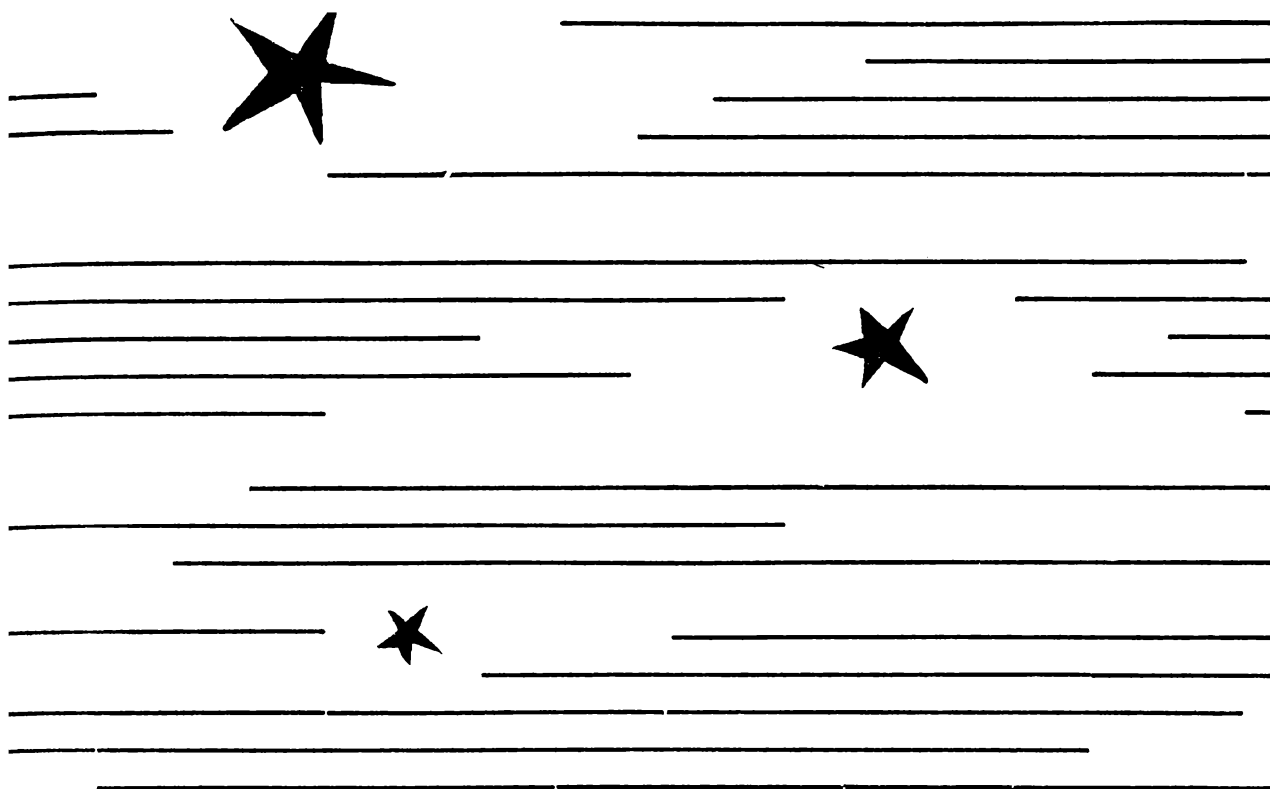
zprávy edice Jitra.

***Knižní vydání Prof. Dom. Pecky: ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO
PROFESORA, bude již brzy rozebráno.***

***Básně Jana Ryby: S BOHEM, MÁ KRAJINO, vyšly
o prázdninách, cena K 10.—***

***Během tohoto měsíce vyjde základní dílo o českém baroku
z pera Vil. Bitnara: ZROZENÍ BAROKOVÉHO
BÁSNÍKA.***

čtete a rozšiřujete svůj časopis - JITRO!

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII.

POESIE • F. Adamec, J. Andrenik, V. Ara, A. Bartušek, N. Borová, J. Bystřina, J. Fiala, V. Grulich, J. Hradský, F. Chudárek, J. Javůfský, R. Kalčík, K. Kladeký, X. Komrs, J. Krajan, M. Němec, S. Pehová, M. Ulmanová, J. Weluš-Struna, R. Zezula

PROSA • B. J. Bojan, S. Boxan, L. Freiová, V. Lhotská, V. Smetana, M. Smutná

STATI • R. Černý, J. Hobzek, D. Pecka, V. Smetana

VÝTVARNICTVÍ • G. Göpfertová, A. Machourek, M. Stritzková-Florianová

3

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 18.—, ostatní K 28.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 20.—, ostatní K 30.—. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrly, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 44.

zprávy dopisovatelům

J. F.: Sen je nejlepší. Otisknu. Některé verše konstruovány násilně. Pozdrav. Jsou Vaše ty verše? — J. S.: Bolest je pěkná, ale vadí mně v ní několik neobratných spojení předl. (z zloby). Chcete-li, upravte. — S. B.: Maminka vypravuje. Je to docela svěží. — B. Sch.: Ani tentokrát bohužel ne. Neznáte cenu slova. Váš úmysl je dobrý, ale to je málo. — O. K.: Jednu. — B. J.: Prózu a jednu báseň. — M. V.: Nemohu. Vadí mně ta skrytá výčitka. — V. L.: Děkuji Vám za recenzi, ale neotisknu. Próza je pěkná. — J. K.: Snad Podzimní. — J. Kr.: Ta vzpomínka je docela pěkná. Poznal jsem podle písma. — J. H. S.: Jednu. — V. G.: Ano. Rád. — J. Br.: Pozdravuji Vás. Není vše v mé moci. Napište dopis o příspěvcích, ale stručný. Nezáleží na tom, zda se shodujeme v hodnocení. Někdo musí začít. Nezapomeňte adresu. — M. D.: Nechal jsem si Večer, ale dáváte se příliš rychle unášet rytmem. Pozdrav. Pošlete něco jiného. Třeba prózu. — R. K.: Báseň otiskneme. Próza začala velmi pěkně, ale její druhá půle se mně nelíbí. — F. P.: Zatím ne. Didakce se nesnáší s uměním. — O. N. 302: Je to jen kompozice. A pak: psáno po obou stranách. — J. D.: Přijímám. — J. P.: Pošete jiné práce. Próza je slabá. — V. S.: Obojí. Pozdrav. Jsem rád, že jste se uchytil. Co se tkne úpravy, nesdílím Váš názor. Není dobře ustrnout. — V. K.: Probuzení je zajímavé, ale založené jen a jen na obraze. Pošlete jiné věci. — M. S.: Ano. — V. H.: Zatím ne. — E. L.: Vybral jsem Řeč. Pozdravuji Vás. — A. B.: Zlepšujete se. Dík za dopis a pozdrav. — I. F.: Tiché vyprávění se Vám nepovedlo. Pošlete něco jiného a adresu. — K. K.: Jen Georga. — Z. L.: Zápisník ano. Ale báseň je pořád změt obrátů, není tu dost kázně. — F. A.: Jednu a pozdrav. — M. Ul.: Prózu a Podzim. Pozdrav. — J. S.: Ne, ní dost naléhavě vyjádřena myšlenka. Nezapomínejte, že báseň je určena čtenářům. — Jav.: Žádnou tentokrát. Krotte svou výmluvnost. Básník nemusí říci vše. Je také umění zkratky. — J. U.: Návrat. — V. S.: Oči. — F. Ch.: Docela rád. — F. Vel.: Taková oslava tu byla už několikrát. Nově vidět. Vyberte si třeba jen Vltavu. — M. S.: Váš list je upřímný a nějak milý, snad proto, že jste kvintán. Ty dvě básničky svědčí o tom, že můžete napsat verše dokonalejší. Zatím je to jen improvizace. Mohlo by se to říci prózou a Vám skutečně se mění verše v prózu. Pracujte dále. — Tůň: Myslím, že jste kvartánka. Na Váš věk je próza slušná. Báseň je dost násilná. — J. Z.: Jsou dost slabé, radil bych Vám, abyste je nevydával na světlo boží. Rým je Vaším pánem. Nejlepší je Prší, ale v tom jí vadí užívání zájmena který. — Ivan Str.: Děkuji Vám za Váš projev a přeji šťastnou budoucnost. — M. Ob.: Nemůžeme referovat o knihách, které nám nebyly zaslány. — Cíl: Je to nejasné a zmatené. — Dr. M.: Ten Vítězslav je příliš platonický a ta Věra zcela nedobrodružná. — Z. K.: Zdá se mi nezralé. Básník volí slova ne pro jejich pojmový obsah, nýbrž spíše pro jejich citový přízvuk. — V. P.: Více hloubky.

Vyšlo 1. listopadu 1940. - Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

Miroslav Němec

DOMOV

Můj kraji domove kolébko náručí
jež matka úzkostlivá stlala před můj pád
Hlas dětí z polesí šelesty deště v tmách
jih dýmů snují v bělostná jha pavučí

Přístěnku zelený kterýs mi otvíral
ráj klíčem radosti Do tebe ponořen
jsem bloudil po horách bojoval za mořem
sto draků zahubil sto saní sťal

Když přišly časy mé ty víš můj podzime
jak střechu nad hlavou jsem pozvedal
Dech dětí horoucí tah ptáků sesbíral
mne dálka vyzvala k radosti své

Ó těch dnů bez konce kdy slunce stojící
nehnutě v lůžku svém mi dalo znamení
Svítání zardělá mlh bílá mámení
přepady hor a tich krok stromů silnicí

A vše co kolem šlo mne bralo ve svůj plen
do mne se propadly sny stromů tíha skal
květ každý průzračnost svou očím otvíral
les vzdával se hrou stínů pozdvižen

Ó duše ty to víš jak slavný byl to čas
kdy sladcí strážní andělé nocemi chodili
a hvězdy před tou růžovostí hasly na chvíli
Hle zajímavá tma se vzdouvá na úžas

O DOBĚ SVATOVÁCLAVSKÉ

Josef H o b z e k

Ve století devátém vstupoval český národ do společenství vzdělaných národů evropských. Stalo se tak přijetím křesťanství. Teprve od té doby máme vůbec bezpečné historické zprávy o osudech našeho národa: našim světcům křesťanským vděčíme v první řadě za bohatství a bezpečnost zpráv o počátcích národních dějin našich, bez nich bychom byli o nich zpraveni jen kuse a neúplně.

Vedle svatých Cyrila a Metoděje vděčíme tak sv. Ludmile, první české světici, a především svatému Václavu, knížeti českému, jednomu ze zakladatelů národní pospolitosti české.

Ve století devátém byli Čechové ještě rozdrobeni na několik různých kmenů. Kmen, sídlící na západ od levého břehu dolní Vltavy, zvaný český, domohl se od druhé poloviny tohoto století postavení vedoucího: ponenáhlu se předáci kmenů ostatních podrobovali knížeti kmene Čechů. Bořivoj, první historicky známý kníže tohoto kmene, stal se křesťanem, spolu se svou manželkou, svatou Ludmilou. Jejich vnuk, svatý Václav, dovršil tento vývoj, svým životem a mučednickou smrtí povýšil svůj národ mezi národy křesťanské, mezi rovnorodé členy společnosti vzdělaných národů tehdejšího světa.

Narození knížete Václava spadalo do doby velikých převratů ve střední Evropě. Národ maďarský, jenž se byl na samém konci devátého století usadil ve středním Podunají, vyvrátil mocný stát kdysi Svatoplukův, Říši velkomoravskou. Přetrhl kulturní spojení českého kmene se světem byzantským, jež bylo tak mocně navázáno bratřími věrozvěsty. Od té doby přiklání se Čechy ke kulturní oblasti vzdělanosti západní, ač tradice slovanské liturgie dávno ještě nezanikla: svatý Václav se byl sám v mládí naučil čísti knihy, t. j. bohoslužebné knihy slovanské.

Za vlády svatého Václava vzrostla též podstatně po období vladařů slabých moc krále německého: r. 919 stal se jím Jindřich, vévoda saský, jenž tak byl zastínil bavorského vévodu Arnulfa, ucházejícího se též o důstojenství koruny královské. Svatý Václav přiklonil se k Jindřichovi saskému a žil s ním v trvalém přátelství, podle legendy obdržel od něho část národního pokladu saského, rámě sv. Víta, kterémužto saskému světcovi zasvětil kostel na hradě pražském.

Svatý život Václavův byl ovšem něco nového a nezvyklého v názorech předáků českého kmene, v názorech vojenské družiny dvůr obklopující. Neboť pohanství se všemi svými zvyky a neřestmi bylo stále ještě hojně rozšířeno v čes-

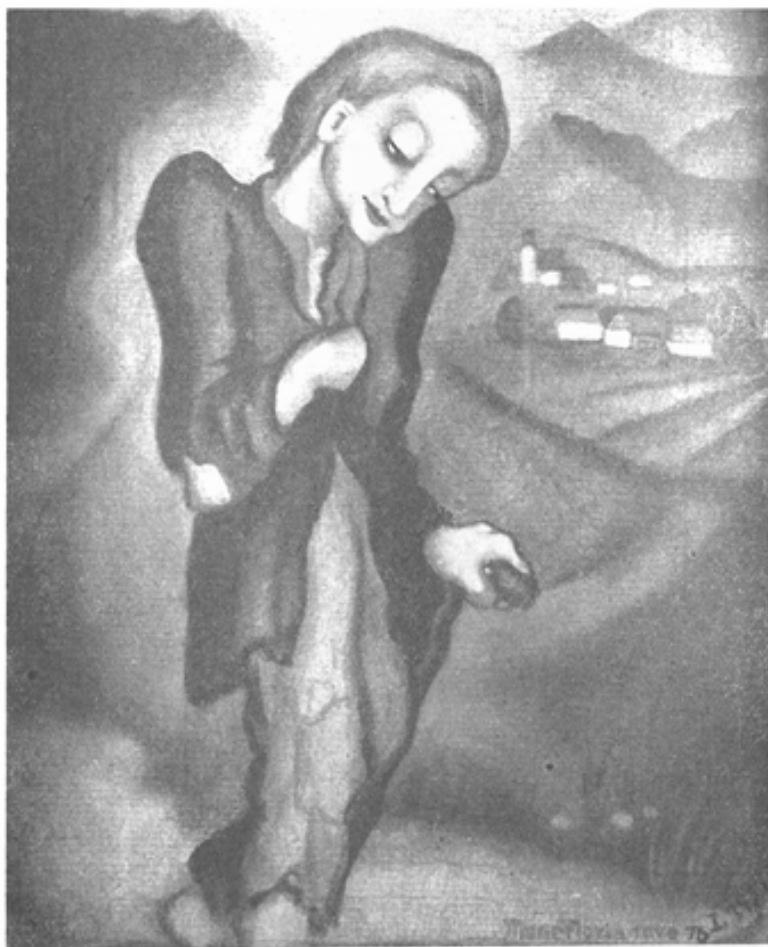
kých zemích. Tyto motivy, odpor a nechut k „mnišskému“ způsobu života mladého knížete vedly — ovšem vedle prosté vládyčtivosti Václavova bratra kněžice Boleslava — nakonec k tragickému konci života knížete — k zavraždění jeho ve Staré Boleslavi. Mučednická smrt Václavova dovršila ovšem svatozář kolem jeho osoby a stvořila z knížete světce.

Současnému světu znamenalo takové zrození světce nejvyšší kulturní hodnotu, nejvyšší metu, jíž mohl národ dosáhnouti. Krásně o tom praví několik desetiletí po události boleslavské mnich Kristián, když byl vyličil mučednickou smrt Václavovu: „Ale ten blahoslavený voják povstává z utrpení a potupy k slávě hojnější, stává se společníkem andělů, soudruhem apoštolů, spolumučedníkem, účastníkem pokoje vyznavačů a neporušenosti panen a dostává se mu věčně věčně se zelenajícího a půvabu krásy nehynoucí. Tak pohrdnuv vévodstvím vznešenosti pozemské, jímž dříve mocně vládl, v království nebeské jako pravý vévoda a mučedník vešel...“

Vskutku sláva svatého knížete rostla neobyčejně doma i v široké cizině. Jí děkujeme, jak svrchu podotčeno, hojnosti zpráv o počátcích našich dějin, zachovaných v legendách, jež v počtu stále větším a větším oslavovaly českého světce. Svatý Václav stal se tak jaksi záštitou českého národa, přímluvce jeho u trůnu božího po celá příští staletí. Vskutku také po době života a vlády sv. Václava nenastává dlouho — po stránce kulturní — vzepětí, jež by dobu počátků našich převyšovalo. Století 11. a století 12. nemohli bychom označiti jako dobu kulturně pokročilejší než dobu našeho století desátého. Český národ měl ještě i po sv. Václavu světce: sv. Vojtěcha a sv. Prokopa, ale ti právě těžce bojovali proti svému okolí, stále ještě v pohanství tvrdošíjně setrvávajícímu. Sv. Vojtěcha několikrát vyhnaly neutěšené poměry domácí z vlasti, sv. Prokop sloužil Bohu v ústraní kláštera sázavského. Několikrát se věci zlepšily za mocných a slavných panovníků, ale po nedlouhých obdobích rozkvětu upadla naše země do těžkých rozbrojů dynastických, kdy bratr válčil proti bratru s drsností a tvrdostí dnes těžko chápající. Ač byl všem Čechům panující rod Přemyslovců takřka posvátným, neštíteli se čeští předáci spolčovati se proti jednotlivým členům rodu ve vzájemných půtkách s urputností, jež se dotýkala samých základů veřejného zřízení a pořádku. Teprve od konce století 12. nastává konsolidace českého království v dobách silných panovníků, z nichž Přemysl Otakar II. náleží mezi největší, jež jsme měli. Začíná vzkvétati národní

Marie Stritzková-Florianová
(ke knížce Paul Féval: Svatý Diot)

Archiv Jitro

KDYŽ VÍTR RVE LISTÍ...

Artur

Je ticho ...

zelené listí k půlnoci žloutne -

slunce už odchází

na druhou půli země -

protože všechno má čas svůj

a není nic stálého na píscích země

kde vládne smrt

která rve listí a zhasíná světla

a každému vtiskne svou pečeť

dřív než se zrodí

a znamenáným v jejich čas

dává polibek ticha -

tehdy jen vítr smí zpívat

a dešť naříkat na oknech

aby se zkyprila půda

a zjihlo nám srdce.

literatura česká, pěstěná jazykem lidu, docházejí k rozkvětu výtvarná umění a země zvelebují se hospodářsky. Dříve však ještě, nežli nastane zlatý věk Karla IV., potká naše království rána nepředvídaná — r. 1306 vymření panujícího rodu

Přemyslovců, rodu, z něhož vyšel svatý Václav, a pak řada let těžkých zmatků a převratů, jež teprve pohnáhlu se odklízují a rovnají. Uplynulo několik desetiletí, než nastoupil vnuk předposledního Přemyslovce — král a císař Karel IV.

NEVÍM

Saša Pechová

*Něco mi v duši zpívá
jako kytara za jarní noci
a přec tma se mi do očí dívá.
Snad má mne někdo v dlaních,
do kterých smutek se tiskne
a tulí jak malé dítě při bouřích,
nevím, proč hučí mi hlavou
poslední akord jakési písně,
nevím, proč volám si známou
růžovou loďku do noční samoty,*

*proč dávám se dovést do sladké pohádky
veselým princem s modrýma očima,
s kyticí bílých němých orchidejí,
s náručí rozpjatou jak širá lučina,
s princem u nohou svých,
u světlé fontány
v kobercích smaragdů s bílými krajkami
nevím, proč troubadour duši mi roztoužil,
vždyť já teď tolik už dlouhých chvil
byla tak sama a srdce jen podivně smutné.*

MŮJ RODNÝ KRAJ

Václav Smetana

Když jsem unášen proudem oživené ulice, zaslechnu často slova o horách, po nichž prý lidé chodí osamoceni a budí jitra, aby nezaspala. Ohlížím se udiveně zpět, chtěl bych zavolat, ale nemohu, běsní kol mne spěch večerní ulice.

Když někdy proletím od profesorské katedry hladící a zase drsné slovo o mém rodném kraji, odkládám nevědomky pero a hledím nečinně do prázdna, ach, jak je těžké ubránit se vzpomínkám.

Už vím... Můj rodný kraj je vpleten do úchvatné panoramy hor i prořídilých strání, rovinných lánů i horských polí, provázených zástupem horských cest a do klubka pochýlených vesnic. Je stejný, stejně drsný a tvrdý jako jiné kraje, a přece je tento kus země zcela odlišný, zvláštní a tak přitažlivý a milovaný jeho utíkajícímu synu, přece je vzpomínka naň neodvratná. Radost a bolest a radost. Jsou místa, na nichž by měl býti postaven pomník krásnému dětství, jsou místa, na nichž dobojoval hrdinný život některý z mých dědů, třímaje v kostnatých rukou pluh do posledního dechu — umírají zde i jiní.

Mým rodným krajem je Pošumaví.

V mém rodném kraji roste ještě chleba z kamení, stařenky, rozeté po polních cestách, jsou pochýlenější a v kostkovaných šátcích na dlažbě chrámového ticha v uschlých prstech růženec v nedělním odpolední, hospodáři jsou udřenější a vážnější, a přece, když druhého slavného dne velikonočního před východem slunce žehnají posvěcenou jehnědou políčkům rozhozeným po stráních nebo když se zase za parného červencového dne opásají modrou zástěrou, aby sklidili požehnaný dar, přece se v tu dobu rozjasní pohledy a zahoří oči nad slavným dílem. Snad právě tato tradičnost nejčistšího selství, ty pyramidy kamení, písku a hlíny a brázdy, tolikrát přeorané a nerodící, snad právě tato drsná tvář jest důvodem k nezměrné lásce k rodné hroudě. Nikdo z vás nepochopí, proč pod touto omšelou a drsně všední rouškou skrývá se veliké, citlivé a hrdé srdce šumavského sedláka, protože jste neokusili slast i tíhu tajemní niti, vlečené od nepaměti s pokolení na pokolení, s děda na otce, s otce na syna, a proč přicházejí básníci, aby se jí obdivovali?

Ne, já nikdy nebudu sám. Až budu bloudit světem, ještě nebudu sám, protože budu mítí přátelství němé tváře, vod, strání a lesů. I kdybych měl zůstat u úbočí hor se srdcem, milovaným láskou, s hliněnými prsy, ne, ještě nebudu sám, protože tyto hory kamenů, jež objímám ve svých zracích a s nimiž hovořím, mě nikdy, nikdy nezradí!

MAMINKA VYPRAVUJE

Stanislav Boxan

Stráně a lesy podpradědských hor, přikryté teplými lesy, se probouzely v bledém světle. Z údolí luk a potoků, vroubených vrbovým porostem a zelenými olšemi, vydechovalo červnové ráno bílou páru jako z chlebové peci. Slunce si ještě přičíslo paprsky a potom vyhodilo do výše klobouk světla a nastal nový den. Ujetá cesta pod klášterským hájem byla polita rosou a v květnaté jetelině pod vysokou mezí se umývali čtyři zajáci. Už i brouci přebíhali z jednoho lánu žita do druhého a za pšenicí bažantí kohout, rozhrabuje hromádku mravenčích vajíček, svolával rodinu. Ve vesnici kokrhali kohouti a slepice seskákaly s hřady, tísnily se u dvířek kurníků a klovaly netrpělivě do spárů, jimiž vnikalo modré světlo, budily hospodyně starostlivým křikem, aby ještě časné nasbíraly u zdí přes noc odprýskané omítky.

Nato jim hned odpovídaly husy, jen Cikán ležel pokojně v boudě na Kubíčkově dvoře, s hlavou nataženou na předních prackách. Jen chvílemi otevřel černé oči a podíval se ke dveřím, nejsou-li pootevřeny. U nich na prahu předla trojbarevná kočka, mazlíc se s teplem. Ještě chvíli je ticho, až pojednou klep, klep, klep! Kdosi kuje ve vsi kosu. Louky čekají husté jak smetana a křehké jako salát.

Však si kosy pochutnají. Na kamenném náspu zaklapaly pantoflíčky a Kubíčková Amálka se báživě rozhlédla na všechny strany. Zavrzla branka, vedoucí do zahrady, a košilka jí jenom vlála, jak hbitě běžela travou k potůčku. Vykouzla z křápků, nabrala do dlaní klokotavé vody, shýbla se a koupala sny ještě rozpálená líčka. Slunce se vyhouplo nad stráň a jeho paprsek se zajíkl radostí, když se zlomil na jejím čistém těle. Amálka nabrala ještě několikrát vody do dlaní, až poslední rozspělchla do vzduchu, jenž zazářil duhou, radostí vykřikla, navlékla pantoflíčky, růžová se ještě opatrně podívala k sousedovi do zahrady a sadem zazvonilo:

Dej krásu, vodičko,
a zdraví, sluníčko . . .

— — — — —

Na prahu pohladila kočku a zmizela v nízkých dveřích. Ospalý komín si protřel oči, zlostně zabafl, ale stará hruška červinka jako by neviděla a jistě si pomyslila: »Zlob se, černý morousi, nic ti to nepomůže.« Nevelká chalupa, ale Kubíčková rodina v ní měla dost místa pro radosti, ba i strakaté krávy věděly, že je tu všeho nadbytek. Tulila se pod korunami jabloní a hrušní nahrbená stářím, nakukujíc malými okénky do polí, jež končila až u knížecího lesa, a zpředu objímána velikou zahradou, již protékal čistý potok. Nač dobrého si děti pomyslily, to měli u Kubíčků v zahradě. Lepkavé třešně syrovátky, karlátky, hrušky ovesnice, slívy, renety, ořechy a co jen toho kvítí se Amálka naopatřovala! Divili se sousedé Kubíčkoví a leckdo při řeči s ním nadhodil, že by tu chajdu rozkopali a postavili z cihel novou. Bylo kde stavět! Zahrada byla rozlehlá jako stůl a u Kubíčků nebyla nouze o zlatky. Jednou povídal Frantík, urostlý Kubíčkův syn, že by se do toho s chutí dal, ale Kubíček si zacpal uši, pohleděl přísně na syna, až se jeho žena lekla, a povídá: »Až budeš jíst ze své mísy, drob si do ní třeba rohlíčky, ale dokud su tu já, budem' po starém! Je nám tu dobře, vid', Frantino?« Zahleděl se dobrácky na svou ženu, která byla krev a mléko. Frantík špatně pochopil, ač měl dobrý úmysl. Kubíček nevydržel ani v zimě v lůžku, což teprve v létě! Sotva bylo před nos vidět, už šukal po dvorku, ve stodole, v dřevníku, zase se byl dívat v chlévě, jsou-li krávy na řetězech, nebo stál u králíčích bud, počítal mladé a pochvaloval si, že je jeho Frantík do hospodářství. O všem ví, všemu rozumí a do práce, ať doma nebo ve fabrice a na poli jako kůň. Dnes si přivstal ještě dříve a přímo na luka. Vzal si na pomoc Frantíka. Když dva, tak dva! Půjde to jako strojem. K deváté přinese Amálka za nimi snídaní a rozhodí pokosy, aby to schlo.

Frantík o hlavu větší než otec, zavalitý po matce, s jiskřivýma očima, s vykasanou košilí a kosou na rameni vážil kroky vedle otce a oba se těšili na dnešní práci. Po levé straně chromečské silnice táhnou se kožichy nepokosených luk, od Olšanské pa-

pirny podél dravé Děsné až k Bludovu. Jimi se žene struha, jež spadá do klína velkého dřevěného kola a roztáčí žernovy i šrotovníky chromečského mlýna. Ač ji svírají hráze, už dvakrát se vylila a zaplavila louky. Ty se vděčností zazelenaly, i nejmenší travička toužila dostati se co nejvýše k slunci a rozkvetlo na nich tisíce zvonků, smetánek, pryskyřníků, kohoutků a co kvítí již odkvetlo a je to týž krásně utkaný ubrus Všemohoucího! Otec a syn svlékli si košile, ještě na zkoušku přetáhli kosy, zapíchli krbce do měkké země, sevřeli pevně do tvrdých rukou kosiska, ještě jednou Frantík přeměřil očima lán a udělal kosou nad zemí kříž. Kubiček dodal: »Pán Bůh rač nám požehnat a pomáhat!« a pod lesklými kosami se hrnuly náruče křehké trávy. Frantík se rozmachoval, jako by v lese pařezy rubal. Dělal široké pokosy, že sotva kosu utáhl. Jindy by se byl Kubiček dozajista durdil, že není třeba tolik dřít a spěchat, ale myslil si, dokud je rosa, jde to jako po másle, a proto nepovolil a držel se stále za synem, až měl starost, aby mu kosa nezajela nějak do nohy. Říkával, že s kosou nejsou hračky. Zobne jako zmije, ani člověk neví, ale neuteče, zůstane v ráně vězet jako pijavice a chce se jí co nejhloběji. Už po šesté se vraceli k místu, kde si byli ráno košile vysvlékli a krbce zabodli. Slunce kroužilo bílé jako jestřáb, vzduch se tetelil vedrem. Rosa usychala, sekáči každou chvíli brousili a sedmitečné slunečko lezlo po minutníku běžícího času. Kolikrát ustal Frantík v práci, setřel si se spánků hrachy potu a zahleděl se k nedaleké struze. Jednou se i za tatínkem otočil, chtěl mu něco říci, ale ústa se mu otevřela naprázdno. Hned nato se rozkročil a rozmachoval se silnými pažemi jako šátkem na pozdrav. Při každém máchnutí se mu utvořilo na osmahlých údech množství uzlů, a kdykoliv o něj Kubiček očima zavadil, říkal si pro sebe: »Inu, mládí má sílu! Já byl taky za mlada do práce jako drak, ale dnes už to takové není!«

»Pomáhej Pán Bůh, vy už máte hodně uděláno!« Tak je pozdravovala Amálka, stavějíc proutěný koš s desátkem na zem, pobízejíc je, aby toho na chvíli nechali a šli se posilnit. To by musel být člověk bez žaludku nebo churav, aby nebyl hladov. Nedali se dvakrát zvát, uvelebili se s jídlem pod košaté vrby a olše ke struze. Amálka, děvče jak jahoda, chodila poslední rok do školy a Kubičková nemohla přečkat těch posledních čtrnáct dní, poněvadž jí děvče doma chybělo jako pravá ruka. Byla radost se na ni podívat! Rychle odložila škrobenou zástěrku, zula se na boso a jen běžela po pokosech a roztřepávala vidlemi travu, až jí těžké, tmavokaštanové pletence létaly jak fábory. Frantík odhrnul s košíku režný šátek a vytáhl hliněný pekáč kaše sypané perníkem. Sedli si s Kubičkem k sobě jako dvě děti, opřeli se zády o vrbu a dali se do jídla. Frantík měl pekáč na kolenou a ubíral z jednoho konce, Kubiček z konce druhého. Byla to dobrá kaše! V másle plovla a cukrem nebylo skrbleno. »Jen, synku, jez, ať z tebe něco je! Když dělat, tak dělat, a když jíst, tak jíst a je to tak se vším. Pamatuji si, že dříve, než jedeš na pole, musíš sebe i krávy dobře nakrmit. Dáš-li před ně, můžeš dát taky za ně.« Tak pobízel k jídlu otec syna. Frantík celý sluncem rozpálený přikyvoval a hrábl cínovou lžicí do pekáče, až to zavržalo o dno. Kubiček si zapaloval fajčičku, aby dostal novou chuť do práce, ale dlouho sedět nevydržel. Několikrát zapukl jen tak na posilněnou, jak vždycky říkal, a zase ji postavil k vrbě. Napil se z hliněného džbánu hořkého černidla, jež nikdy na poli v celém kraji za takového vedra nechybělo. Frantík vstával zároveň s ním, ale on mu v tom bránil a radil mu, aby si ještě chvíli oddechl, on že je z hrubšího kamene. Musel by být Frantík z jiné krve, aby vydržel chvíli lelkovat. Sevřeli do dlaní kosy, krajem i z luk sousedních se ozývalo zvonění brousek, louky se pařily a se vzduchem se mísila vůně schnoucího sena. Co už vyplašili skřivanů, hejn špačků a chřástalů! Kam se nyní nastěhují, oloupení o hnízda a úkryty? Matka příroda je zase přijme, zase jim dá nová útočiště na mezích, v stinných křoviskách a dozrávajícím obilí. Pamatuje na všechny úzkostlivě. Na broučka i na člověka. Slunce kroužilo výš a výš a hodiny po sobě nezanechávaly dráhy. Smetl je čas.

Frantíkovi se podařilo přemluvit tatínka, aby nechal práce a šel už domů. Zbýval jen pokos a poledne již drahnou chvílí odzvonili a práci chtěli dodělat. Frantík byl téměř u konce a ještě nabrousil kosu, aby dílo započaté slavnostně dokončil. A co se dívá před sebe, vidí, jak sebou na hustém paloučku hýbá vysoký pchál. Položil kosu a šel opatrně jako po trní s očima a krkem napjatým. Zadíval se na třesoucí se bodlák

a leknutím sebou cukl, když zpod husté trávy vyletěla polekaná koroptev a naříkala, strachujíc se o své mateřské štěstí. Aby tam, šlaka, hnízdo bylo! zaradoval se v duchu Frantík. A bylo tomu tak. Čtrnáct kroupenatých teplých vajec. Nastrkal jich pět do kapsy a radostí uzardělý si zavýskl na Amálku, aby ten kousek dodělala. Ač byl dvacetiletý chlapík, utíkal domů, co mu nohy stačily. Přímo vlezl do kurníku a rovnal je pod bílou kvočnu ještě teplá. Nu, uvidí, co z toho bude! Ani doma nic neřekne, to by od maminky dostal, kdyby jí tak zkazil celou sádku kačátek. Amálce šla práce od ruky! Zнала všechny práce a dnes už rozhodila cosi trávy. Bylo jí až po kolena husto. Letos obzvláště požehnal Bůh louky i pole. To by bylo, aby nedovedla taková děvčice síci kosou! Vždyť bude mít za čtrnáct dní vyšlou školu a jde jí na patnáctý rok. Jedna dvě měla kousek dodělaný. Hořela nedočkavostí, než přišla k pcháli, jenž tu stál nyní smutně zamyšlen, ale když uslyšela z Šimkovic louky volat koroptev, bylo jí úzko, ozvalo se v ní něco, co mužský nikdy nepocítí, a spěchala odtud. Byla prací celá upocená, ale krásná a zdravím jen voněla. Šaty se jí lepily teplem na tělo a pravé ramínko košile pod červenou blůžičkou se jí svézalo dolů. Když si je spravovala, zahlédla na silnici Šrotovic Frantíka, jak hrdě jede na černém Princí, rozhlíží se kolem, jako by mu celé panství náleželo, tleská koně po krku a zpívá si: »Jenom ty mě, můj koníčku, jenom ty mě pěkně nes.« V blesku se schovala Amálka pod mez a skrčená si zapínala knoflíčky bluzky. Celá polekaná a uzardělá studem si spěšně uvazovala škrobenou zástěrku. Tu ji hned uviděl Frantík Šrotův, kývl na ni, chce-li, že ji svezí domů. Amálka se zachvěla, cítila jakoby strach před něčím zakázaným, zároveň však jakousi tichou radost. Když Frantík zastavil Prince a čekal na odpověď, přiklusala k silnici a selhával jí hlas, když říkala, že se bojí a že třeba až jindy. Půjde prý lukama a dají si závod, kdo bude pod lipami dřív — — — Na celý kraj se snesl boží večer. Kostelník odzvonil klekání a chřestil těžkými klíči. Celý vesmír se sklání s láskou k zemi, děti na postýlkách sní o ohnivém muži, na nějž si ještě před hodinou na návsi hrály. Maminky je zaprášené přivedly domů, umyly, nakrmily a nyní leží klidně, kypící zdravím; ani peřiny se jim nechce, jak jsou rozpáleny, převalují se, vyhrnují si nevědomky košilky, rozkládají buclatýma ručkama a brumljají — — Nastává soumrak, červánky odběhly v řadách za sluncem, jež se zase koupá v moři a skomírá život. I nejopozdilejší hospodyňky mají v kuchyních uklizeno, v peci každou jiskerku zalitou, a pokud je ještě přede žněmi čas, vysedává se v chládku na kamenných pavlačích, které sám hospodář opatřil vkusně vyřezávaným, do zelena nabarveným deskovým plotem a březovými lávkami. Hospodáři obešli stavení, zkusili každou petlici, zadívali se na nebe, není-li okolo měsíce kolo, aby věděli, jaké bude zítra počasí a potom vešli klidní do stavení a uléhali na tvrdá lože. Tu a tam zaštěkal pes, tichl tlumený rozhovor mladých, cvrček zacvrkal »dobrou noc«, zakřičel chřástal v pokosených lukách a měsíc nakukoval okny do nízkých útulných světniček. I u Kubíčků tak bývalo. Amálka v komůrce dořekla: »... rač mne chránit této noci«, udělala tři křížky, na čele, na ústech a na prsou, a vskočila do postele. Měla již zavřené oči, ale zase je otevřela a posadila se, když ji polil měsíc bledým světlem. Děvčeti se oči rozšířily, zahleděly se do ustrnulé tváře měsíce jako do zrcadla a v očích se jí zaleskly slzy radosti. Její ústa šeptala tak, jak ji kdysi naučila maminka, když byla malá: »Vítám tě, měsíčku, nebeský poslíčku...« Potom jí hlava klesla do polštářů a usínala jako mezi růžemi.

ČTYŘI SLOKY O ŠTĚSTÍ, NADĚJI A LÁSCE

František Adamec

Když ponocný z jahodových zahrad odchází
a měsíc pláče na lavičkách u parku
mému štěstí odbíjí deštivý orloj počasí
smíšený s brambořím a vůní oharků.

Nať bramborová hoří ve vzpomínkách králů
hvězdy napadaly večer do džbánku
má naděje je blízko u močálu
kde dívky hledají milence a ještě studánku

Má láska pro niž tak rád žiji
je noc s melouny a vůní zápalek
Stačí i to, že nacházím noc a tragedii
místo svých rusálek

Když opakuji si písně o štěstí o naději o lásce
promenádou třebas u parku
sbližuji si život v procházce
i když jdu sám brambořím a vůní oharků

S V Ě T L O H O R

František Weiser S. J.

Ze života mladého muže

(Pokračování.)

Příštího rána chytil mne Kurt Berner: »Ty, Egere, jak to šlo?«

»Špatně,« řekl jsem. »Nepoddá se. S tím to půjde těžko, to je tyrolská lebka.«

Berner škubal rameny a smál se posměšně: »No, dobrou chuť, ten něco zažije...!«

Dr. Schlitzer přišel do třídy, sedl si za katedru, otevřel knihu a díval se přes brýle pátravě kolem. »No tak, Molle, co víte o věrohodnosti evangelií?«

Hluboké napětí leželo nad třídou. Všichni se dívali napjatě po očku na Jindru. Věděli, že jsem ho varoval. Opakoval však zcela klidně, přesně a obsírně látku poslední hodiny.

»Dobře, stačí,« přerušil ho konečně profesor. »Výtečně! To je vidět, co by mohla třída vykonat, kdybyste vy všichni ostatní nebyli tak lenošiví.«

Sotva bylo po hodině, přistoupil vedoucí NSS Erich Rutmeier k Jindřichovi. Zcela viditelně se snažil, aby ovládl své vzrušení. — »Ty, Molle,« povídal a díval se na Jindřicha se slídovou ostrostí, »neřekl ti bratranec Eger, že se u nás nikdo náboženství neučí?«

Jindra se mu díval, vesele se usmívaje, do zamračeného obličeje. »To víš, že mi to říkal. Chceš-li, mohu ti to písemně potvrdit.«

»Blbost!« syčel Rutmeier. »Ale to ti povídám, odříkáš-li ještě někdy celé to žvanění, tož uvidíš, něco se stane — varuji tě.«

Jindra se již neusmíval. Jeho tahy se stávaly tvrdými, ostrými, železnými. Pevným pohledem změřil svého odpůrce a náhle vzplály v jeho očích zelené blesky, jako příšerně hrozící světla věčných sněhů v Alpách. Byl to rozkošný obraz, jak tu mlčky stál, bojuje očima s druhým. — Takový pohled nebyl Rutmeier s to snést. Zbabělá nenávisť sršela několik vteřin z jeho oka, pak se náhle stal nejistým, trhl víčky a hleděl pryč.

Ale Jindra se klidně otočil, aniž řekl slova, vzal své knihy a šel. —

O tři dny později, před příští hodinou náboženství, ležel dopis na Jindrově místě. Byl psán strojem a zalepen. Na obálce bylo napsáno: Jindřich Moll, VI. třída. — Jindřich jej vzal do ruky, hleděl užasle kolem, co to má znamenat, a otevřel. Zdálo se, že toho nikdo ze třídy nepozoruje, a přece jsme všichni šilhali tajně na něho. Četl, trochu červenal, četl ještě jednou. Pak list v půli roztrhl a strčil do kapsy.

Po škole mně dopis ukázal. Zněl:

»Budeš-li příště v náboženství vyvolán, pak padne rozhodnutí. Varujeme tě. Víš, co třída požaduje. Nepřipojíš-li se, připočti následky sobě! N. S. S. — VI. třída.«

V příští hodině náboženství vzal Jindra rozhodnutí na sebe. Přivolal je takřka mocí, poněvadž se sám přihlásil k řeči. — Po dvě léta se nikdy nikdo v náboženství v naší třídě nehlásil. — Profesor z veliké radosti nad touto horlivostí chválil Jindru a nechal ho opakovati celou látku poslední hodiny. Zatím co Jindra ještě mluvil, kolovaly třídou lístky s nápisem: Zrádce Moll je vyloučen. Kdo nebude spolupůsobit, bude přísně potrestán. — Za NSS: Rutmeier.

Jindra neměl tušení o tom rozkazu třídy. Všiml si jen toho, že s ním o přestávce nikdo nemluví a že se mu vyhýbám. Když se kohosi z klubu na cosi otázel, otočil se ten k němu beze slova zády. — Do třídy vcházel právě kongregista Herbert Hölzl. Jindra ho oslovil. Herbert, který byl vždy udatný muž, vzdoroval zákazu NSS a mluvil s Jindrou. — Po dvou minutách rozlehl se třídou křik. Hölzl si sedl, aniž to pozoroval, na tři rýsovací hřebíčky, které ležely obráceně na jeho místě. Třída řvala nadšením. První trest. Herbert bolest polkl; to nebylo vůbec těžké. Ale musel bojovat, aby zadržel slzy, které se mu zlostí a vztekem valily do očí.

V hodině napsal lístek a podal jej Jindrovi, který seděl před ním. »Milý Molle! Jsem v každém případě s tebou. Od nynějška se budu také vždycky do náboženství všemu

přesně učivat. Weinmannovi a Gillovi to řeknu také. Budeme-li my čtyři pohromadě, pronikneme. Jsi srozuměn?» — Jindra četl dopis a kývl.

Hölzl byl pro tento nový styk s vyloučeným potrestán pohlavkem, který nenadále dostal od Rutmeiera v přestávce na záchodě. Bránil se odvážně a povstala rvačka.

V příštích týdnech se opakovaly den co den takové scény. NSS se přepočel v jednom bodě: Nestál proti samotnému Jindrovi, nýbrž měl co činiti také s ostatními třemi »černými«. Weinmann, Gill a Hölzl se nestarali o Jindrovo vyloučení, naopak. Teď teprve s ním pořádně chodili. Také při vyučování náboženství napodobovali jeho příklad. — Pevně a věrně stála pohromadě malá skupina a vzdorovala všem výbuchům vzteků odpůrce. Rutmeier, kterého tajně popouzel Berner, zkoušel nejsprostší prostředky, aby ty čtyři zastrašil. Na výletě, který jsme konali do Kaltenleutgeben, přepadli Jindru, když zůstal trochu vzadu v lese, Rutmeier a tři jiní a docela sprostě jej ztloukli. Bránil se vši silou, ale proti zbabělé přesile čtyř mužů přirozeně nestačil. Tahali a tloukli ho chvíli, pak utekli. Jindra krvácející na rukou a z nosu, kulhal za třídou s vyvrtnutou nohou. U nejbližšího potůčku se umyl a rány zalepil náplastí. — Večer před spaním mně vypravoval o tom přepadení, které nikdo nezpozoroval. Já jsem byl jediný, jemuž to řekl. Ani jeho tři přátelé se toho nedověděli.

Vedle takových sprostých surovostí použil NSS každé příležitosti, aby pohanil katolickou víru. Jindra a jeho druhové měli býti drážděni a rozzlobeni až do krve. Ještě dnes mne naplňuje hluboká ošklivost, když na to myslím. Jako krupobití padaly nejpodlejší posměch a nejsprostší vtipy proti náboženství a všemu, co je svaté šlechtěnému hochu.

V den sv. přijímání, když jsme šli ke kostelu, rozdával Rutmeier svým lidem tabulky čokolády a oni ji docela otevřeně jedli. Při tom říkal s kousavým posměchem: »Škoda, že popové nedělají hostie z čokolády, to bych chodil k přijímání každý den.«

To bylo pro Jindru přece příliš mnoho. »Vy zbabělé opice,« pravil, »můžete si na tom zakládat, když před přijímáním žerete čokoládu. Chodíte jen pro známku do kostela, vy pokrytci! To jsou mně desetkrát milejší, ti zůstanou aspoň poctivě stranou.«

Rutmeier neřekl nic, ale v kostele si sedl se svými lidmi těsně vedle Jindry. Po celou mši dělali nejsprostší vtipy, že se Jindra zardíval studem až ke spánku. — Pak šli všichni k přijímání — — —

Jindra trpěl strašně vnitřními mukami, která mu způsoboval posměch. Zároveň se však v něm hromadila žhavá zlost a beznadějný vztek. Potřebovalo to jen náhlého podnětu, pak se muselo napětí jedním výbuchem vybit. Dlouho nemohl již čekat, to jsem věděl.

A měl jsem pravdu. Tři týdny po začátku boje, 20. října, se strhl velký poprask, na který nikdo nikdy nezapomene. V přestávce v jedenáct hodin vystoupil Rutmeier na podium, obklíčen svými devíti věrnými. Měl v ruce lístek a začal z něho předčítati litanii — sprosté opičení a zesměšnění Loretánské litanie. Výskání a smích uvítalo každé vzývání. Několik jich křičelo odporně: »Oroduj za nás!« — Většina třídy seděla v lavicích jako nezúčastnění diváci. Zdálo se, že se Jindra skloněný nad svou knihou, o nic nestará. Náhle však, když už zesměšňování dosahovalo vrcholu, vyskočil. Několika kroky byl vpředu u katedry.

»Ztraťte se odtud!« — Kruh okolo Rutmeiera se otevřel, nalevo a napravo se rozletěli výrostci... V mezeře stál »nový«, svrchovaně rozčilen, oči červeně naběhlé, obličej bledý, ovládaje svou zlost. Bylo mrtvé ticho ve třídě. —

»Pse, už je toho dost. Tady máš!« — Již seděly Rutmeierovi dvě facky s obou stran. Jako blesk seskočil Jindra zase zpět a obrátil se proti Rutmeierovým průvodcům: »Vy zbabělí chlapi, deset proti čtyřem. Nechte mne samého proti němu.«

»Popadněte ho!« supěl Rutmeier...

Ale tu se stalo něco neočekávaného. Skoro celá třída, mimo NSS, se postavila na Jindrovu stranu. — »Má pravdu,« volal jeden z rudých, »vy zbabělci, nechte ho samého s Rutmeierem.« Všechno pospíchalo ven z lavic a obklíčilo oba odpůrce. Když viděl Rutmeier, že je to vážné, zaváhal, postoupil pak nerozhodně několik kroků kupředu... V okamžiku se od něho jeho skupina odloučila. »Neutrálové« se stavěli vpřed a zabraňovali jim v zasahování.

Jindra přistoupil k Rutmeierovi přímo a náhle ho uchopil. Vedoucí NSS po prvé

odkázán na sebe, bránil se slepě a vztekle. Kousal, škrabal, tloukl a uhýbal. Ale Jindra ho nepustil. Pomalu, zhluboka dýchaje, tiskl ho železnými pažemi k sobě. Pak se sehnul supěje dolů. — Mocný smyk — Rutmeier ztratil oporu a převrhl se. Jindra ho držel při pádu v objetí a spadl s ním. Chvilí zápasili na podlaze. Náhle se Jindra vymrštil vzhůru, vrhl se ihned zase na svého odpůrce, který chtěl vyskočiti, dal mu dvě ohromné facky a tlačil zpět k podlaze... Po několik vteřin bylo slyšeti divoké supění obou. Pak sklesl Rutmeier úplně. Jeho lopatky se dotýkaly prken...

Schauer počítal nahlas a pomalu: Jedna..., dvě..., tři...

Jindra byl vítězem.

Divoké tleskání hřmělo třídou. — Výborně, Molle! — Velkolepé! — Slušný chlap! Jindra ho pustil a ustoupil. Z rukou a ze rtů mu hrnula krev, pot stál v jasných kapkách na jeho čele. Gill a Hölzl mu stírali se šatů prach.

Rutmeier nekrvácel. Ale měl dost, bylo to na něm vidět. Namáhavě se zvedl, celý jeho obličej škubal nenávistí a vztekem. — Tu přistoupil Jindra blíže a podával mu ruku. »Chceš mne teď nechat na pokoji?« řekl prostě a čestně.

»Ty prase,« zasyčel Rutmeier a otočil se — —

A to bylo Jindrovo největší vítězství. — »Fuj, Rutmeiere, prase jsi ty,« volal Schauer.

»Výborně!« řvala celá třída.

Pak zvonil zvonek k počátku hodiny. Jindra si ještě rychle umyl u pánve ruce, vytukal ručníkem krev a šel, hluboce si oddychuje, na své místo...

Od té hodiny už Jindra nebyl »novým«. Náležel ke třídě. — O náboženství již nikdo nemluvil. Jindra a jeho tři přátelé byli zase volni, měli právo býti katolíky. Neboť: »Náboženství jest věcí soukromou,« říkali.

III.

Kurt Berner se držel v boji NSS proti Jindrovi opatrně v pozadí. To bylo od něho velice chytré. Teď mohl v každou dobu předstoupiti s novými plány, aby Jindru zpracoval a získal ho.

Týden po sporu s Rutmeierem pozval mne Berner do svého bytu k delší »konferenci«. Bylo to po prvé, co jsem vstoupil do Bernerova domu. Ve vilové čtvrti při parku na Tureckých hradbách stál nádherný dům bankovního ředitele.

Kurt se na mne díval s okna a přišel mi do předsíně naproti. Se strojenou zdvořilostí pomáhal mi odložití plášť a vedl mne pak nahoru do salonu. Tam mne představil své matce: »Můj přítel, mami, Bedřich Eger.«

Paní doktorová Bernerová mi podala s úsměvem ruku, na které se skvěly prsteny a diamanty. »Ach, jak pěkné, že jednou navštívíte mého Kurtíčka! Již mně o vás vypravoval. Teď ovšem přijdete častěji, že ano?«

»Když paní doktorová dovolí,« řekl jsem ukláněje se.

»Ale ovšem, milý pane Bedřichu, těší mne, když má Kurtíček tak dobré přátele, u nichž nalézá povzbuzení a porozumění. — Ale nyní vás nechci déle vyrušovat. Vždyť mi Kurt řekl, že se chcete spolu učit. Studenti to mají opravdu dnes těžké, požaduje se od nich ve škole čím dále tím více.«

»Lilli,« volala ven do dveří, »doneste Kurtíčkovi do světnice svačinu pro dva pány.« Odporučili jsme se a šli jsme do Kurtovy »boudy«. Toto jméno se k tomu dobře nehodilo. Byl to veliký, krásný pokoj s koberci, cenným tmavým nábytkem — opravdový salon.

Kurt se vrhl na pohovku, složil nohy křížem a nabízel mi se smíchem stříbrnou tabatěrku s cigaretami. »Slyšels, moje paní matka nás lituje, že musíme tolik studovat. Hahaha, víš, ta mne má stále ještě za svého mazlíčka. No, mně je to vhod; čím méně staří vědí, tím lépe.«

Nedbale a elegantně se opřel nazpět, rozpomínaje se a vyfoukl vzhůru modrý kouř. Pak náhle obrátil hlavu a hleděl na mne: »Tak jak je to s Mollem?«

»Všechno při starém,« řekl jsem.

»Zatraceně,« vrčel. »Věc s náboženstvím se zhatila. To jsme si mohli ostatně myslit! S něčím takovým chlapa nezdoláme. Musíme začít s druhé strany. — Mám plán: Ty musíš jednou z něho dostat, co ještě neví, rozumíš. Vždyť on je jistě ještě zcela nevinný. Musíš vzbudit jeho zvědavost. Na to se jistě chytne, tu se nikdo nikdy

nebrání. Jen ho musíme mít pořádně v ruce. Ne hned všechno najednou. Nejprve objasnění, až se rozhoří, to druhé pak přijde samo sebou.»

Služka vešla se svačinou. Pozdravila nás, položila podnos na stůl a předkládala jídla. Pak zase krátce pozdravivši, odešla.

V její přítomnosti změnil Berner přirozeně hovor a mluvil o jiných věcech. Teď přešel zase na Jindru a rozvíjel mi svůj plán. Bylo usneseno, abych jej v příštích dnech důvěrně prozkoumal. To nebylo nebezpečné a já jsem se rád k tomu propůjčil. Zdálo se mi, že to bude pěkné dobrodružství. —

Když jsme se loučili, setkali jsme se na schodech s Bernerovou sestrou Helmou. »Servus, Egere,« volala na mne veselá patnáctiletá dívka. Znali jsme se již. Studovala na reálném gymnasiu v páté třídě.

»Servus, Helmo!« pravil jsem. Podali jsme si ruce.

»To je pěkné od tebe, že k nám jednou přijdeš. To budu vyprávět Elišce Langerové,« smála se taškářsky. Neboť Eliška Langerová byla můj »ideál«.

»Ty hloupá huso,« pravil Kurt: »Myslíš, že nemáme nic jiného na práci než vám holám nadbíhat? To by se vám ovšem líbilo, děťátka.«

»Jdi, nepřetvařuj se, ty pokrytče,« volala pronikavě. »Vždyť ty běháš každý den s Eli Schoberovou. Myslíš, že to nevím?«

»Drzá ropucho,« zabručel.

Chechtajíc se vyběhla po schodech nahoru a kývala přívětivě shora na nás.

»Dáblova holka, tahle Helma,« řekl jsem.

»Ach tak.« Berner udělal pohrdlivý pohyb rukou: »Ona je ještě docela dítě.«

»Bohudík,« projelo mi hlavou...

(Příště pokračování.)

Archiv Jitro

G. Göpfertová: Kresba

Jiří Hradský:

Podzimní vítr

*Přišel k nám pročesat koruny stromů,
rozvát jim listí na písek cest,
otevřít pohled na střechy domů,
daleko barevný pozdrav nést,
daleko do kraje,
do očí pro krásu.*

*Pod nohy zanechat koberce z barev svých
prosvětlit koruny pohledem do oblak
tehdy, když podzimem vánek dých'
a vysoko vznesl se k nebesům kluků drak
v strništích daleko
podzimu pro krásu.*

Sd.: S E N

Na cestách domova hledal jsem sen
v hovoru větrů ženoucích se do neznáma,
když v hodinách večerních umíral den
a řečí mluvila pole rozoraná.

V šedivém mlčení znavených jedlí,
jež vzdech svůj volaly do výšek k vyslyšení,
když slova tužeb mých v šumot svůj spředly
a zněla truchlivá hymna opuštění.

Nejistým krokem zraněných gazel
dětský sen klopýtal rybníků na hrázi,
kde květy hřejivé dávno jsem sázel
a duše chvěla se jako slunce extasí.

Jen dálky zůstaly s tajemství hávem,
svědkové bez řeči, zakletí ve snu,
když den už minulý ohněm byl ztráven
a popel šedí svou naplnil cestu.

Hlad v Číně

Václav Ara

Stran čiší vůni. Meč svůdnosti, jenž mizí nahý, nehoří, nevzplane magnolie květ. Pekelný klíč se otočil a ústa chtivá velryby Jonášovy měří svůj hlad; budou se chvět půlnoci novolunní a mstivá zem, jež množíc si údy na skály vrhá je zpět.

A v síti marnosti, již neprotrhne Jang-ce, na ústa padá plachost i vzdor; jak velký bůh, jenž vyšel z pagod, v bolestech plazí se mor.

Celá je sláva z písku a ze třtin, milenců jediný ráj, kam prchli ve své vášni: pro krásu, pro boha, falešnost snů.

U nohou věž; nemnohá dnů k slezení třeba — moudrostí nebožských — znamení příští — na ústech zmátla jim noc.

Patřiti na meč a z jeho moci prchati stále!

Kam neprcháš, cesto, když rýže již není a dole výheň prázdná jak smrt zubatí zraky?

Pekelný klíč se otočil; do těla, z boku a ze všech stran, pálí se kůže, na dehet hlasy rozdupal strach.

Ve výhni naděje o rosu denní budou se tkát zlomeným hrotem žádostí mých, vtržením marností posloupnost staletí zvrátí se z lích.

Ze základů troudových červivost plodů jen kořen bezmízný k úpalu nese jak travič masti své z pokladu dědictví Jesse.

Patřiti na meč, jenž z pochvy vratkosti vytasen lživě jak křivé přísahy jazyků mých; nezdolné plamenům na věčnost výhněmi musejí téc'.

Chapadlo lstí do morku času provází den, jak tresty Tantara klamavost snů.

Rána zní hluchá, jež trestem je útěků chvil;

vratidlo modliteb kamkoliv vítr, kamkoliv plachty otvírá pláč.

Je noci déšť, jenž tajně hlodá rýhu do hradeb tvrdosti, v pirátskou ves.

Džunkami sevřen je osud, pestrostí nevládne los,

všem krásám ráje vášnivě oddán zítra a dnes.

Džunkami sevřen je osud, pestrostí nevládne nebe, rukama tísni;

černá a bílá v úzkosti hvězda: zlomený obolos a Píseň písní.

Přichází tiše...

Marie Smutná

Znáš ho přece tak dobře. Kytice hrdých jirín, náruč fialových aster, krvavé západy slunce. Znáš, nahořklá vůně tlejícího listí, šedé závoje mlh, mísy sladkých, ojíňených plodů. Večerní ulice zšerelá a zadýchaná novým ruchem, plným očekávání. Vzpomínáš na léto? Myslíš, že podzim je smutný? To tvrdí jen básníci! Cožpak se už nepamatuješ, jaké byly loni večery? Jak voněly pozdní květy a svítily hvězdy? Nevzpomínáš, jak bylo krásné projít tou osvětlenou ulicí, na jejímž konci tě očekával někdo milý s třemi nádhernými poupaty podzimních růží a s radostí v očích, že jsi přišla?

Přichází tiše, ale bude velký a panovačný. Vlákna babího léta ho nesou. Je krásný, dává zlato... Listí padá — — — Kraj usíná...

Znáš ho přece tak dobře. Vyjdi si ven, do přírody, nastav mu náruč a rty a nebude ti smutno. Vždyť kraj jenom usíná, aby znovu

za několik barevných snů se oděl ve svatební roucho vonějící tisíci květy. A mlhy jej zahalí... Jen červené trsy jeřabin budou plát jako šňůrka rudých korálek na krku malého děvčátka. Zůstanou pyšné a svítivě lesklé a budou připomínat poslední akord symfonie léta, dokud je nespálí mráz. Vidiš, jak malý vodopád hučí a zpívá? Jak les tiše šumí a loučí se se sluncem? Bude stát němý, ztichlý v slepém očekávání a vzpomínat na omamné chvíle, kdy slunce horce milovalo zemi, kdy se chvěl štěstím, jež mu dávala opojná vůně zrajících plodů a těžké sny letních nocí. Loučí se se sluncem — — — usíná...

Na lukách už kvete ocún a tam někde daleko a vysoko v horách se dívají do zamžených dálek modré oči hořce...

Přichází tiše, ale bude velký a panovačný. Vlákna babího léta ho nesou — — — Kraj usíná — — — neruš ho — — — usíná — — —

Frant. Chudárek:

NA PODZIM

*Tlí váhavě tvůj krunýř zajízvený rzí
a zrádné léto dýmá lokty brambořišť,
hrst zítřků prchavě z tvé mošny odchází,
podzime, mlhy do vlasů ti vrství šedou tříšť!*

*A zdá se, jak by děda s holí vstoupil do kraje,
tak šouravě čas zraje k neskutečným žním,
má dětské ruce, se vším si jen pohraje
a dozní dřív, než se svůj úžas nad ním domodlím.*

*Snad ještě vložky chrysantém se vrátí do zahrad
a pak jen obzor beze slov nám zakrouží mdle nad dlaní,
meč zmaru rozloží vše ostrím v mramorový chlad —
jdi, stařečku můj, z ráje vyhnáný, a konej pokání!*

G. Göpfertová: Kresba

Archiv Jitro

KLÁŘINY MACEŠKY

Věra Lhotská

Klára stála uprostřed širé pláně dní sama, bez skály, o jejíž pevnost by se mohla opřít, bez tepla lidských dlaní. Pod jejíma rukama vzkvétaly jen heboučké macešky a jejich tmavost se odrážela v Klářiných očích. S modlitbou slz kladla oběť macešek k Božím mukám na rozhraní cest života: Pane, což můj život jsou macešky?

* *

S rukama v klíně, už bez otazníku života a smrti na rtech, ale s vykřičníkem údesu v očích, seděla Klára u ležící Anežky. Naproti ní Antonín, zmatený a vytržený z klidu svého času, se díval na bledé ruce umírající. Ticho domu, kde se sklánějí čela zoufale před mocí smrti, přerušil skřípavý zvuk zvonku. (Před jejím zrakem vyvstala blýskající se kosa. Kosa a smrt.) Klára vstala a šla otevřít knězi.

„Pozdrav Pán Bůh, pane faráři.“ „Pochválen buď, Kláro. Jak je?“ Klára rozhodila bezmocně rukama. Bílá hlava knězova pokývla.

Bez hlesu, za tiché modlitby sluhy Páně, se spojoval Život se smrtí a zanechal odlesk vyvolených na čele Anežky.

Klára přivedla děti. Josefka se strachem v desetiletých očích se blížila k matce, Petřík zůstal stát nechápavě u dveří a pak pomalu, pomalu šel za Josefku. Anežka otevřela oči a podívala se na Kláru: „Děkuji Ti.“ Petřík zatáhl za příkrytku a zajíkávě zašeptal: „Mami . . .“, a jako by ho smrtelný pot zarazil, umkl. Anežka pohladila děti a obrátila se ke Kláře: „Postarej se o ně, Kláro — Antoníne — a ruka jí sklouzla k jeho dlaní, Antoníne a Kláro . . .“ Pak šepotem, tak jak vypráví odlesk stříbřitých vzpomínek, pokračovala: „Když jsem poznala Antonína, nevěděla jsem, zda se nestaneš jeho ženou, Kláro. Tak dobře jste si rozuměli, byli dobrými přáteli, a přece Antonín jako by hodil peníz — hlava nebo orel — a on padl na mně; tak jsem si to myslela, když mi řekl o můj život. Byl krásný, Antoníně. Děkuji ti.“ — Jeho rty políbily Anežčinu ruku těžkou slzou. „Kláro, budete si rozumět. Budete . . .“ hlas jí slábl, děti se třásly a Klára seděla se skloněnou hlavou, držela Anežčinu ruku a v hlavě jí třeštila sestřina slova. Má se stát Antonínovou ženou a macechou Josefce a Petříkovi. Macechou! (Na dlaní záhonu kvetou macešky, Kláro!) Hlava se jí zatočila a bláznivý pocit, že celý pokoj zpívá žalostné Osířelo dítě . . . jí zachvěl. V očích dětí viděla nenávist k maceše, po těle ji mrazil stín mrtvé, která s nimi společně zasedá ke stolu, která ji doprovází na první cestě k manželskému loži. Hrůza jí zalézala za nehty, bodaly ji pohledy sousedů, plné posměchu; za tu chvíli procházela očistnými mukami let. Sen mládí za snem se strhával s ramen a teď tu stál život. Rty jí třaslavě odporovaly. Ne život, ale mrtvá Anežka, živý Antonín, nenávidící děti. Macešky. Přece však zdvihla oči a řekla: „Anežko, neboj se, Josefce a Petříkovi neublížím.“ Posledním dechem se zachvěla umírající: „A Antonínovi?“ Klára ulekaně sebou trhla a zavrtěla hlavou: „Také ne.“ Anežka se usmála a . . . Klára vstala a zašeptala: „Antoníne . . .“ Pokývl hlavou a zatlačil nebožce oči. Klára klekla a bezzvučným šepotem začala modlitbu. Pak pobídla děti, aby naposled políbily matce ruku, a poslala je pryč. Zastavila se a čekala. S rukama

bezvládně spuštěnýma, s překvapením úkolu na očích. Čekala. Antonín vstal a měl oči upřeny na tvář mrtvé. Podala mu beze slova ruku. „Děkuji vám, Kláro. Až přijde čas, splníme její poslední přání.“ — „Antoníne...“ a její strachem rozšířené oči křičely to, co ústa nedořekla: „Mlčte, pro Boha, mlčte, Antoníne...!“ Divné zasnoubení, u lože mrtvé... A rychle (tak, jak se může, když v domě je mrtvý) odešla.

Macecha, macecha stalo se truchlivým zpěvem dne Kláry. Znělo jí, když se dívala na žlutou tvář mrtvé s chvěním bludičky záře svíc, slyšela je v krocích herců pohřbu se škraboškami smutku, slunce jí je vrhalo v oči, zarudlé marnou prosbou o klid. (Uvadlé macešky?) Dopad hrud na rakev se hlásil za svědka zlému zpěvu tváří přítomných a pláči dětí. Macecha. Vetřelkyně. Klára si stáhla ruce na rty a s výkřikem upadla.

*

Bledá stála vedle Antonína, její ruka byla chladnější štoly a pevnější než nekonečnost zlatého kroužku, svazující jejich životy. Po celý život. Život? Ano, Kláro, život. Klára přisvědčila a vítězně se postavila v boj. A tehdy se jí po prvé zdálo, že stín mrtvé Anežky je mezi ní a Antonínem. Anežko, Bože, klid! Anežko, smiluj se!

Když přestoupila práh domova Antonínova (a Anežky) jako jeho žena po prvé, postní (jak fialová modř postu) očka macešek, ve větru se klátící, jí zvonila na uvítanou.

„Antoníne, bojím se.“ — „Neboj se, Kláro. Jsem u tebe.“

„Antoníne, bojím se...“

Po prvé hladila Petříkovy vlásky jako matka a jeho „Mami“ ji bodlo nenávistí a ne láskou jako bývalé „Teto“. Po prvé políbila mateřsky Josefku a zdálo se jí, že na dětských rtech je vůně voskovic a pohřbu, polibek mrtvé. Po prvé pronášela nad jídiem žehnání modlitby a přece se modlil stín mrtvé Anežky a ne živá Klára. A když zaznělo její „Antoníne...“, hrdlo se jí sevřelo rukou mrtvé. Ale Klára bojovala. Láskou a silou. Vždyť byla Antonínovou ženou a matkou Josefky a Petříka.

(Macešky uvadnou, mráz je sežehne.)

Nebyla vetřelkyní, nebyla macechou.

Antoníne, braň svou ženu!

(Anežku? Kláru?)

Petře, braň maminku!

(Maminku? Tetu?)

Anežka s nimi žila. Jako stín a mrtvá, kdž líbali pohlazením zelenou travu na hrobě.

(Klára jako žena Antonínova.) Jako žena. Kdo věděl, že mrtvou navštěvuje také její sestra, její sestra Klára (když sama zaběhla do domova těch, kteří s rukama sepjatýma spí)? Kdo to věděl? Kdo? (Macešky na hrobě: My, my.)

Mnoho let bojovala Klára jako žena, jako matka. Prázdné byly její ruce, když stála nad mrtvým Antonínem. (Nad švagrem? Mužem?)

Prázdné bylo téměř i srdce, když vše dala Josefce a Petříkovi na cestu do života. Přece tam zbylo trochu lásky, aby byli nasyceni hladovějící.

* *

Zase stála sama, samotná Klára. Jen v dlani kus lásky, kus lásky k těm, kteří odešli. V dlani lásku, na šedém popelu vlasů dech mrtvých, macešky za podnoží, v očích vzpomínku na život.

Byl to život? Kláro, byl?

Byl. Anežka, Antonín, Josefka, Petřík, macecha, vetřelkyně.

Stála sama. Usměv s polibky zemřelých i těch, kteří živi odešli, ruku podávanou k poslednímu pozdravu (neohlédli se ti, kdož odcházeli s šatem její lásky a nechali jí relikvii svého srdce), tak stála sama Klára.

Tak sama odešla.

Klářiny macešky uvadly.

MODRAVÝ VÍTR

Rudolf Kalčík

*Na návsí vál a v mlhavém dešti
Modravý nesl se kolem mne vítr
Navlhlý byl země a voda
Byl tvrdé ruce a toporná slova
Klečel jsem sám a sepjal jsem v kapli
Obrysy nálad svých v prosící ruce
Klečel jsem sám jen kolem mne vítr*

*V tváře mi vál a v oltáři zpíval
On se mnou stál a po boku zůstal
Tobě když chtěl jsem dát všechno své bytí
Zmrtvělá svatozář zmodrala tehdy
Když kol ní odletěl zanechal stopy
Na starých tvářích a na mojí duši
Modravý vítr*

Antonín Machourek: Kresba
Archiv Jitro

Karel Kladský:

Meditace k letní zemi

*Pohodou zraje letní den,
klas nitro silou laská,
koruny klidem dýchají
a rezaví jen maska.*

*Z pluhů už dávno vypřáhli
oráči žízni zpítí,
ted' chystají zas kosy
velebou oslaviti.*

*Z dlaní mluvy rodné
Bůh označil jen čas,
my sami čekáme,
co srdce mluví v nás
o zemi mezi poli.
Z kořenů žitím dýchá
hrst hlíny na úvrati
v bráně odvždy tiché.*

*Do dne se kroky mísí,
v stodolách těžší mlat,
studánky v zásnubí
jdou lesky rámovat.
Na opratích jim usne čas
a dálka dne zas ustane,
samy jsme je potkaly,
když byly bezbranné.*

*Ve snopech sklizeň celoroční
čeká jen na mlácení,
v chalupách vládne mír
od zimy ztracený.
Na rukou tvrdá dlaň
mění se v hebkou zástěrku.
Už dávno zoral hospodář
a zbyl jen ohlas paběrků.*

Je to mé údolí

Jindra Javořský

Je to mé údolí oděné v smaragdu osení
hrající na harfu krásného dne
když první poupata chvějí se v toužení
když rosa na lukách nerada schne.

Brázda se promění ve skývu chleba
pod měkkým závojem skřívání písně
klasy se nakloní pod heslem léta
s posledním oddechem do smrti tísně.

Větrík se prochází po holých polích
poháněn jásotem zrajících zahrad

a babího léta když lehký stříbra svit
do pozdních stébel jemně pad'

Utichly zpěvavé pohádky nad hrobem léta
pole se stulila do zmrzlých paží
údolí usnáno pod krovem chladného stříbra
třpytí se v pláči studené mlhy zmrzlého hloží.

Je to mé údolí vždy stejně krásné
když jaro zapálí v zeleni květ
pod rudým vínem smavého léta
i v bílém rubáši je to mé údolí
dětský můj svět...

Když na nočním nebi lilie vykvetla...

Xaver Komrs

Když na nočním nebi lilie vykvetla a růžové šípy
labutí písně
zabodla v duši krásnou a milující,
ach, chudobky, bylo kdy smutnější srdce mé?
Když však zlatou číši svého světla přilnula
k myrtovým rtům
a chvějíc se jak košíček fialek v májovém vánku,
rosu svou rozprskla v tisíce hvězd,
tu jsem vykřikl výkřikem, který zná každá růže
vykvétající v žáru slavičí lásky:

Ach, luno, krásná čarodějko májových květů!
V oleandrech usnula smutná touha má
jako červánky k večeru nad šumavou,
a on mne probudil, když kráčel kolem tvých
zlatých břehů,
když do tmavých dlaní chystal
růže hasnoucí po západu slunce,
když černou zástěrkou ti stíral stříbrné slzy.
Ach, luno, zlatá беруško na černém prstíčku tmy!

Od dob prvé touhy píší růže do lidských srdcí
svou lásku,
ale žádná z nich nevykřikla jako má ústa ve
chvilí utrženého leknínu:
Ó Bože zamklých polibků, miluji Tě!
A to bylo vyznání mé lásky,
snivé jak laní oči v úplňku půlnočního smutku,
prosté jako to chlapecké srdce, jež neví,
zda vesmír je katedrála nebo perníková
chaloupka
pro jarní růže.

Ach, co říkají oleandry naší lásce?
Ó luno! V růžové sukýnce hoří jitro a ministranti
jdou do kostelíčka.
Řekni jim,
až v tvých zlatých dlaních naleznou kropenku
svěcené vody
pro svá modrá očka,
že jejich malý kamarád se zamiloval,
ať se modlí, aby velká byla jeho láska!

Letní večer

L. Freiová

*Stříbrotkané paprsky slunce již zastřela noc
svým temným závojem, posetým rubínovými
hvězdami. Mdlé světlo luny slabě ozařuje usí-
ňající zemi. Tajemný svit hvězdných draho-
kamů odráží se od hladiny lesní tůňky a ma-
gicky přitahuje tvé zraky. Hle, zavál větřík
a v tůňce sprádají hvězdy své sny v podobě
mihotavých světélek. Za tůňkou lákají tě blu-
dičky. Poskakují, kličkují, přibližují se a
opětne vzdalují. Podivná tesknota se loudí
v duši, zdá se ti, žeš samotén. Leč les kolem
tebe pln je života. Zapraskala větvička, před
tvými zraky se objevila srna, aby vyrušila tě*

*z tvé dumy. Na stromě nad tebou se ozvalo
poslední slabé tiknutí lesního ptáčete. Srna
se napila a opět zmizela v lesním šeru. A za-
se ticho, temnota, tíseň. Tma se stává stále
hustší, z lesa vystupují podivné přízraky. Sníš,
aniž spíš. Jasně rubíny na obloze i v tůň-
ce ztrácejí svůj třpyt a lesk. Sedíš schoulen
na pařezu a zíráš na poletující chmury v po-
dobách netopýrů, kteří tě patrně považují za
část pně, o který jsi opřen. Pomalu tvé myš-
lenky postrádají určitosti. Usínáš s mimoděč-
nou tesknoutou v duši, uprostřed mátoch a hrůz,
které nyní opřádají tvé nesouvislé sny.*

G Göpfertová: Mosaika — sv. Lidmila
Archiv Jitro

Vyznání

O. Kryštofek

Chtěl bych tak prostě mít rád
jako pták jako pták
před celým světem svou lásku uschovat
jako pták jako pták.

Či jste už někdy viděli jak miluje skřivánek?

ZE ZÁPISNÍKU MLADÉHO STUDENTA

Chlubíval se jeden pán, že jeho syn navštěvuje nejlepší gymnasium v X. A opravdu. Ten jeho syn gymnasium pouze navštěvoval.

Kdysi jsem slyšel, že člověk nemá být otrokem cizího mínění. Nechápu však slova profesora náboženství: Vox populi — vox Dei.

Povídal jeden profesor literární historie: Durych je člověk barokní (pro svou literární práci totiž). Tak teď nevím: možná, že se narodí ještě, jako na ukázkou, člověk neandertalský.

Řecký výraz σχολή (scholé) znamená prázdnost, chvíle pro duchovní věci. Kdo se tedy dopustil té nerozvážnosti, že degradoval chvíli pro duchovní věci na šprtání? A proč?

Kdysi bývalo napsáno nad dveřmi klášterních škol: Scientia et sanctitas. Nyní, poňvadž škola musí dát každému základy „všeobecného“ vzdělání, tam stává: Dítě, uč se moudrým býti!

Ještě k té všeobecnosti školy. Rozanov píše, že když se setká s člověkem s všeobecným vzděláním, umírá prostě. Všecek se odmlčel a roztavil takový člověk: ani rozumu, ani vůle, ani slova, ani duše.

Vytýká se studentům a mužům vůbec, že nemají smyslu pro pořádek. To je velký omyl. Muži mají smysl pro pořádek, ale ne pro dělání pořádku.

Co mne nejvíc zaráží, když přemýšlím o škole, je fakt, že škola je z velké míry zbyrokratisována.

V septimě koloval „bezvadný“ vtip. Jeden venkovský řečník prý pravil: „My máme svoje cíle, za kterými jdeme, jdeme a také kráčíme.“ Když však za půl hodiny někdo řekne, že tam a tam byla přinesena „kultura a vzdělanost“, nesměje se žádný a dokonce i profesor mnohdy takovou řeč strpí.

Schopenhauer tvrdí, že svět je představa. Nuže, páni profesori zeměpisu, dopřejte žákům volnosti, ať o každé zemi vykládají, jak si ji představují, a netrapte je učním.

Na klasickém gymnasiu se musí student od kvinty učit řečtině. Dva roky se učí gramatice. V septimě se začne s četbou klasiků. Když se tato četba studentovi začne líbit (někomu se také nelíbí), musí z gymnasia pryč. A v životě se mu pak již nikdy nenaskytne příležitost seznámit se tak bezprostředně s antikou.

AŽ NA KONEC SVĚTA

B. J. Bojan

Fialový soumrak se vrství na cestách. Lesy se paří a padající mlhy mají nádech temně červený. Slunce ještě několikrát hodí šipy paprsků po kraji a propadne se v obzoru. Mír a ticho se snáší s klidného nebe. Je večer po bouři. Bílý květ dne uvadl a tma — tajemná vůně z květu noci — se rozlila nad krajem. Svatojánské mušky jako svítivé kapky rosy padají do kalichu kraje.

Petr jde lesem. Listí mu čvachtá pod nohama. Chvilími mu padne kapka vody do vlasů a do obličeje. Zastaví se. Poslouchá. Zní to jako píseň. Voda si hledá cestu dolů po rozbrázděných kmenech. Příjemně to šumí. Občas se vrcholky stromů ohnou, jako by se protahovaly. Petrovi se to líbí. Rád chodí do lesa po bouřce. Tady nachází klid. Les mu neublíží jako lidé. To on ví, že les vypadá tak tajemně a hrůzostrašně? To se jen zdá. Malému Petrovi je neocenitelným přítelem. Pod mráčkem vyhlédl stříbrný penízek měsíce. Petr si sedá na pařez a dívá se na krásu hvězdného nebe. Tak často vidí hvězdy a nikdy nebyly tak krásné jako dnes. A je jich tolik. Nikdy dosud nepomyslel na to, co asi hvězdy jsou. Možná, myslí si, že jsou to věčně svítící jiskry, vykřesané dvěma kameny, láskou a pravdou, aby říkaly světu, že jsou nesmrtelné. Možná, že jsou zlatým prachem na cestách andělů nebo každá ta hvězda je duše zemřelého, jasně zářící, navždy zbavená vši viny a strastí. Petr začíná chápat nemohoucnost, když se podívá na nebe. Otřásl se zimou. Je chladno. Jako by slyšel v zašumění borovic: Petře, jdi domů! Domů? Nemám domova. Nemám ani matky, ani otce. Jsem obecní dítě, obci na obtíž. Každý den chodím jinam na jídlo. Nestojí za mnoho. Pracovat musím. Neumím-li něco udělat, jsem bit. Prstem na mne ukazují: Vidíte, to je Petr z pastoušky. Nemá otce! Nepoznal jsem mateřskou lásku. Náhle se ve strachu obrátil. Nikdo ho neslyšel. Jen les. Les je mlčelivý, Petře, ten nic neprozradí. Petr jde domů. Mállokde mají rozsvícená okna. Dívá se před sebe na kaluže. Také do nich spadaly hvězdy a svítí. Bojí se do nich šlápnout, aby je nerozbil. V pastoušce nesvítí. Potmě najde svůj kout se slamou.

Sluníčko již seskočilo s cimbuří hor. Přišli pro Petra. Musí jít na obecní úřad. Petr je dán do sirotčince. Odchází s ranečkem v ruce. Na vršku nad městem se zastaví. Naposled zaboří své oči do kraje. Pohledem hladí vrcholky stromů, pod nimiž tak rád sedával. Dvě perličky slz zanechá kraji na památku. A jde s hlavou schýlenou.

Město mu ani nepřipadá cize. Leží v krásném údolí, obklopeném se všech stran vrchy, a protéká jím říčka. Po stranách jsou rozházené domky.

V sirotčinci dostal šaty jako ostatní děti. Již se seznámil se všemi dětmi. Všechno se mu líbí. Nemůže se však toulat po lesích, pozorovat veverky, mraveniště. To mu chybí. Je mu teskno. Začíná být samotář. Vyhýbá se hrám dětí. Nejraději sedává pod hruškou, kolena skrčí až ku bradě a pozoruje nebe. Často jeho oči utkví na zalesněných vrcholcích hor při západu slunce. Bývají navečer tak krásně modré. Copak je asi za nimi? Ohromné moře, v němž slunce smyje svoji krvavost, aby ráno vyskočilo na hory čisté? Nebo snad nádherné království, v němž smutně zapadající slunce se rozveselí a ráno vykročí na oblohu se skřivánčí písní na rtech? Snad je tam konec světa. Při těch slovech se zarazil. Jak asi vypadá? Neumí domyslet. Rozhodl se. Ano, vydá se tam, na konec světa. Druhého dne, když Anděl Páně děti zvonil o talíř, se vytratil. Vypátral své staré roztrhané šaty.

Před ním se táhne silnice. Tak lehce se mu jde. Žádnou únavu necítí. Silnice je do běla rozpálená. Předjela ho fůra sena. Kus se veze. Napadlo ho: Což budou-li mě hledat? Seskočí a pádí do lesa. Nikdo ho neviděl. Cesta mu ubíhá. Na vrcholcích stromů v dálce

se usazuje purpurový pel slunečního západu. Borůvky jsou Petrovi večeri. Tma prolézá všechny kouty lesa. Petr se začíná bát. Všeho se bojí. Každý šustot ho poleká. Utíká, vráží do stromů. V dálce zahoukal sýček. Chce se mu křičeti, ale nemůže. Hrdlo má sevřené. Konečně vysílen klesá u stromu a usíná.

První záblesk dne mu otvírá oči. Les stojí v mlžném oparu. Stromy se koupají v ranní páře. Těch stromů se mohl bát? Něco šustlo. Schovává se za strom. Nedaleko od něho teče potůček. Přichází jelen a pije. To ještě Petr neviděl. Slýchal o něm jen v pohádkách. Kéž by mě vzal tak na parohy a odnesl mě na konec světa! Jelen zmizel v lese. A Petr jde dál. Na konec světa. Již se nebojí. Cesta je kamenitá. Musí vylézat na skály a skákat přes potoky. Nohy má poškrabané od trní. Je k poledni. Kraj tone v slunečním jasu. Odkudsi přiletěl tenký dětský smích. Rozhlíží se. Nikoho nevidí. Až za chvíli. Děti sbírají na pasece borůvky a maliny. Tázavě se na něho dívají. Mlčí. Jeden z chlapců jde Petrovi vstříc. Kam jdeš? Za hory na konec světa. A pokračuje v cestě. Jde s hlavou vztyčenou. Je hrdý na cíl své cesty. Děti jsou zaražené. V očích mají obdiv nad Petrovou smělostí a přání šťastné cesty. Vždyt jde na konec světa! Daleko za hory!

Petr spatřil mezi stromy něco bílého. Jde blíž. Je to stavení. Psi se rozštěkali. Vychází hospodyně. Čípak jsi, chlapče? Zabloudil jsem. Máš hlad, vid' ? Počkej chvíli. Vrací se s chlebem a sýrem. Prosím vás ještě o jeden krajíc pro kamaráda. Tak ty máš ještě kamaráda? Petr je celý zmatený. Tak, tady máš ještě jeden. Poděkuje a prchá pryč. Lhal z hladu. Všechno snědl najednou. Teď odpočívá.

Zase se před ním rozvinulo klubko silnice. Svítí prachem a je tajemná dálkou. Každým krokem je blíž k svému cíli. Sluneční výheň chladne. Na dlani kraje stojí město. Petr je obchází, aby se vyhnul lidem. Je docela neznámé. Zastavuje se u stohu za městem. Tady přespí. Usedl na kraj a dívá se. Dívá se daleko, jak jen nejdál může. Vidí zas nové hory. Jedny přešel, druhé ho lákají k putování. Hledá na nebi hvězdy. Tamhleta je nad naší vesnicí. Co asi dělají? Kostelník se šourá ke kostelu. Za chvíli bude zvonit klekání. Nad Věžkou vychází měsíc a výměnkářky promílají mezi prsty Zdrávasy. Ozvěna kroků vytrhla Petra ze vzpomínek. Nějaký člověk. Tulák. Co tady chceš, kluku? Petr se bojí té zarostlé tváře. Tak mluv. Jdu za hory. A sám? Ano. A co tam? Jdu na konec světa. Tulák se chraplavě směje. Petr se diví tomu smíchu. Dvacet let se toulám, ale tam jsem nedošel. Třeba ty budeš mít štěstí a dojdeš tam. Tulák jde se smíchem spát na druhou stranu.

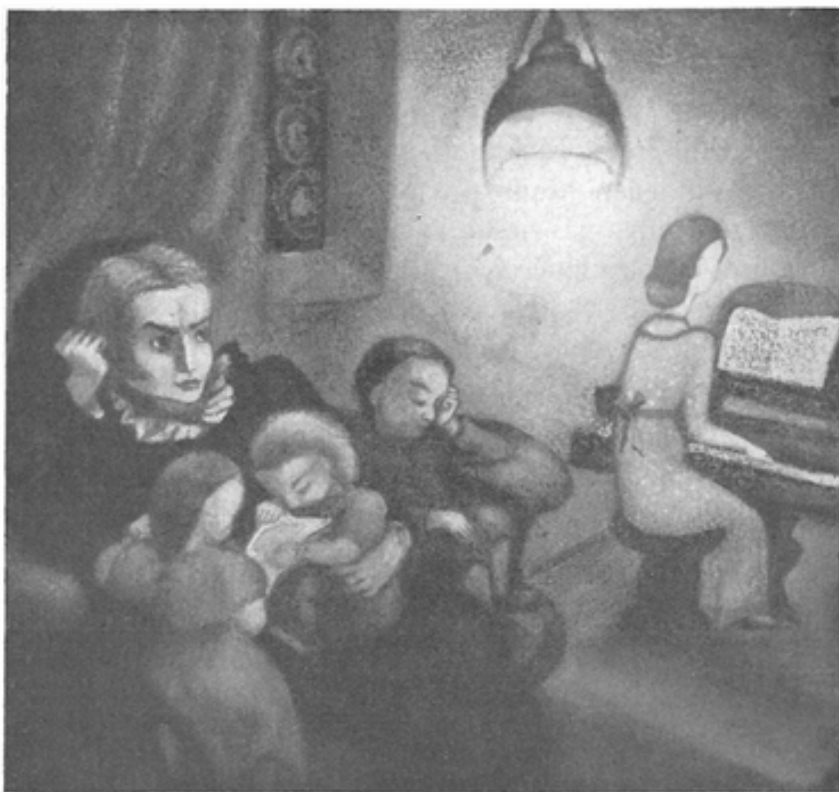
Sluníčko spatřilo Petra již na cestě. Míjí lesy, lány obilí, stráně mateřídoušky, hluboké propasti. Stále sám. Je mu krásně. Dovede ho všechno zaujmouti. Květy obláček, let vážky nad potůčkem, zatřepání křídel neznámého ptáka, klepání datla, kterého nikdy nevidí. Proto je Petrovi to klepání tajemné. Je po poledni. Petr si lehl do trávy pod borovicemi. A dívá se přes jejich vrcholky. Zdá se mu, že stromy sahají až do nebe. Mezi větvemi prosvítá modř. Stromy jsou jako sepnuté ruce. A v nebi je Bůh. Sestra v sirotčinci dovedla o Něm tak krásně vyprávět. Vzpomíná si. Bůh je milosrdný a nejvyšší dobrotivý. Petr Ho prosí za zdar své cesty.

A jde dál. Prochází údolími a divokými roklemi. Nohy má rozedřené. Bolestná pout. Nastávající noc zastírá nebe tmou. Hledá místo k noclehu. Mezi stromy vyskočilo světýlko. Jsou to cikáni s vozem. Malé děvčátko obíhá kolem vozu. Spatřilo Petra. Zůstal zaraženě stát. Děvčátko má dobrácké oči. Pojd' k nám! Ale tiše! Petr jde bojácně. Víš, narodil se nám chlapeček. Maminka musí mít ticho. Děvčátko mu podává v hrnečku jídlo. To víš, je to skrovné. Petr hltavě jí. Tobě chutná? A kampak vlastně jdeš? Otázka projela Petrovi až k srdci. Jdu — — jdu — do nejbližší vesnice. Poslední slova ze sebe vyrazil. Jak se jmenuješ? Petr. To je hezké Pe—tr. Přichází otec děvčátka. Petrovi je

divné, že ho nikdo neodhání. Možná, že také hledají konec světa. Ptá se otce. Víte, kde je konec světa? Nevím. Petr bude spát pod vozem. Děvčátko mu půjčilo svou deku. Dívá se na hory. Rozplývají se ve tmě. Nedovede si představit nekonečný svět. Tam za těmi horami bude také tak krásné nebe, jako je tady. A Bůh tam také bude milosrdný. V přemýšlení usíná.

Ráno ho dovedli do vesnice. Poděkoval jim. Zůstal stát a díval se za vozem tak dlouho, až zmizel v lese. Chalupy se na něho dívají cize. Uprostřed vůně lip stojí kostelík. Jde dovnitř. Tam na oltáři sídlí Bůh. To si pamatuje od sestry ze sirotčince. Zpovídá se Mu ze všech svých bolestí. Pan farář na kůru všechno slyší. Petr mluví nahlas. Petře, svět je nekonečný. Nikdy nenajdeš konec. A začátek? Nemá začátku ani konce. Zde, ve Svatostánku, je Začátek i Konec všeho, Petře! Petr poznal něco velikého.

Vrací se zpět. A je šťasten, i když nenašel konec světa.

Milena Ulmanová:

Na podzim

Je nudný podzim
nedosněné snění
miluješ všechno
a přece nic není
jen bláto dešť
a oheň zapálený.

Zbožňuješ krásu
pouhé představy
doufáš že v tichu
čas se zastaví
že nikdo nerozbije
sen mlhou zahalený.

M. Stritzková-Florianová

Ilustrace ke knize A. Fourniera:

Velký Meantnes

Archiv Jitro

Krajina se stromy

Jarda Fiala

Štěpnice

Malinké, jako děti jdou,
tak hezky v řádku za sebou
a jeden převyšuje jiný,
aby se koukl do krajiny.

Sady

V klidu vždy a v stálém snění
mluví k lidem v ůzardění,
za rozhovor provždy sklídí
vůni nových dum a přízí.

Vinice

Vinaři víno dopili.
Slunce jim radost obilí,
zima je zato zrání,
a přece jsou šťastni v požehnání.

Lesy

Posvátné dívají se s hor
kamsi až dále za obzor,
do krvava mají líce
a krásný hlas borovice.

Poslední pozdrav

Ivan Bystřina

*Stíny slepnou a potokem uplývají,
dech mlžných stromů v posledních mracích vzlétá,
nazlátlé paprsky na střeše blesknou a tiše hrají
poslední pohádku léta.*

*Třesk vesel proti proudu,
vodopád osleplého stínu,
víc hvězdy blednou a ticho nalézá slova,
výš a výš duha kapek na rukou slunce chová.*

*Rozpjatá náruč větrů objala svíce smrků,
výš a výš vlaj smuteční závoji,
střípek slunce se roztopí v posledním vzlyku,
dřív než jej večerní oblaky rozkrojí.*

Na hřbitově

Otka Kovárnová

*Město leží pode mnou.
Necítím bolesti,
i když vše halí se tmou,
v duši mám klid a mír.*

*Smuteční vrby a tuje
šeptají tiše svou melodii.
Soumrak se snáší do kraje,
daleko vzdálen je ruch ulice.*

*Mrtví sní svůj věčný sen
po strastiplném žití.
Mlčí hroby mužů i žen,
jen tuje šeptají svou melodii*

O chvílích svátečních

Václav Smetana

Přicházejí chvíle, v nichž odkládáme tíživou masku člověka, oblékáme se do svátečního šatu a každý svým způsobem dáváme průchod skryté radosti. Jsou opravdu skryté, tajemné a neviditelné ty opravdové radosti každého z nás, řekl bych, že je to jakási duševní pohoda, zapomenutí všednosti, rozprostřené kol nás, odchylka z jednotvárné a unavující cesty. Duševní dílna každého člověka se liší a určuje lidská jednání, povahu a rozhodává nebo sčeluje charakter. Povaha lidská jest neusměrněná, jedna ubíjí druhou a proto jest velmi obtížné proplouti bez pohromy přílivem těchto zkoušek, svodů a rozvratů.

Vše dohromady nazýváme mládím. Kolik mladých životů dneška nedovedlo se odpoutati od té šikmé plochy a skončilo v neodvratné propasti! Říká se, že mládí je život. Mládí je předzvěstí života, mládí nám určí bezpečně dny budoucí. Neboť, i když se později odpoutáme od svých špatností i dobrých skutků, nikdy se nezabavíme základního rysu své povahy, tvrdě utvářené mládím. Chtěl jsem vlastně mluvit o chvílích svátečních. Ty jsou krátké, daleko kratší než mládí samo. Je to něco, co se v nás perli a krystalizuje jako zlatá zrnka! Je to radost nad nenadálým úspěchem. Rolník se raduje nad šťastně skončenou

sklízni, dělník nad dobře vykonanou a zaměstnavatelem oceněnou prací, stejnou radost má i úředník, student má radost nad úspěšným zakončením studií, básník, spisovatel, malíř, sochař, umělec vůbec pokládá za radost dobré přijetí a ocenění svého díla.

Jest však ještě celá řada radostí speciálních, osobních, radostí, jež nelze přesně definovati, o nichž nelze vyprávěti pro jejich tajemnost a nevyzpytatelnost. Jsou bez názvu a přece, dovedeme-li využití jejich kouzla, bývají nejkrásnějšími okamžiky lidského života. Jsou naše, nikdo o nich neví a právě pro tuto tajemnost se jim tak obdivujeme! Všichni jistě znáte ty sváteční chvíle, pod jejichž podivnou silou měkne i zatvrdlé srdce...

Kam se otočíte, slyšíte o rekordech lidských rukou tělesné práce. Je to nezbytnost každé doby. Zůstane však nedoceněna, nebude-li harmonisována důstojným protějškem: vyspělou duševní prací. Jedna bez druhé nedojde úspěchu, neboť tělo bez duše mrtvé jest...

Nebylo by ani radostí, o nichž jsem hovořil, nebylo by ani těch speciálních radostí, kdybychom nevykolejili občas z jednotvárného řetězu dnů a neoblékli se aspoň na chvílku do svátečního šatu. Nezapomínejme tedy na slavení duší!

R. Zezula: *K o n e c*

úsměv
podoben slze na dně víčka
rozpačitě ciseluje slova

rozlehle voní vřes
tolik bdělý vítr modrá noc
co víc

hle
světlo mží
každý paprsek křehce cinkne o zem
dosti beznohý dosti bezruký stín
zamlká krása

chvěješ se
je chladno
vzpomínáš
procesí zimomřivých svěc
plačících kajících sžíraných vlastním
plamenem svědomí
jak byla podivuhodná
barevná okna s hejnem roztěkaných mráček
je tomu dávno
tolik zbožná vůně
proč pláčeš

máš rád slunce

Vladimír Grulich

Nad krajem

Dálko!
Hory tvé
do šíře rozteklé
mlhami dýší.

Stříbrem rybníků, řek,
stuhami svítivých cest,
bílými korálky domů
ozdobená,
jak k tanci jde žena.

Snivými chomáčky borů,
barvami polí a luk
a modří dalekých tuh
zněžnělá
jak nad kolébkou žena.

O b l a k

Nad' a Borová

Modravý závoj protkaný perlami z hvězd zahalil nebe,
znáš ho, ten oblak zářící modří tvých očí?

Pojď, sedni si vedle mne, budem se dívatí spolu,
nechť svět se směje, proklíná a bláznivé provádí reje
ty ruku v moji vlož a pojď,
čeká nás pohádková loď,
my poletíme po vlnách moře,
od sebe odvrhnem bolest a hoře,
nám postačí stisk našich dlaní, —
rychle! Pospěš, úsměv těch dálek mne vábí,
chci vrátit se do svítání.

Modravý závoj protkaný perlami z hvězd zahalil nebe.
Znáš ho, ten oblak zářící modří tvých očí?
Znáš tajemství šedavých stínů, v něž duše se skryla?

V srdci je studeno, mrazivě zebe,
modravý závoj protkaný perlami z hvězd zahalil nebe.
Znáš ho, ten oblak zářící modří tvých očí?

Základní otázky etické

Dominik Pecka

1. Co je svědomí.

Svědomí je soud rozumu o mravní dobrotě nebo špatnosti lidského činu, který byl nebo má být právě vykonán či pominut. Tento soud jest osobní a proto i svědomí jest osobní a přímé pravidlo lidských činů. Svatý Tomáš mu říká pravidlo podřízené, poněvadž ve vlastním smyslu není pravidlem, nýbrž užitím pravidla nebo zákona nebo jakéhokoliv jiného vědění.

V období materialismu pokládalo se vše duchovní za nicotné a nejsoucí. Duše byla pouhým slovem označujícím souhrn vnitřních vztahů, to jest myšlenek, představ a citů. V objetí toho boje proti duchovnu se stalo i svědomí. Tvrdilo se, že svědomí jest jen výtvořem zjemněné výchovy, tedy něčím umělým, jakýmsi přeludem, který zabráňuje člověku přístup k volnosti a radostem života. Kdyby svědomí bylo jen výtvořem výchovy, bylo by možno člověka převychovati tak, aby svědomí neměl. Čemu se člověk naučí, může zapomenout. I mateřskou řeč zapomene člověk zčásti nebo úplně, nemluví-li ji delší dobu. Čemu si člověk navykne, může si i odvyknouti.

Výchovou lze pěstiti jen to, k čemu jest již základ v přirozenosti. Kdybychom se rodili bez svědomí, zůstali bychom bez svědomí přes všechny, byť sebe mocnější vlivy výchovné, právě tak jako člověk nehudební ani nejlepši výchovou hudební se nestane hudebníkem.

Není člověka bez svědomí. Je pravda, že svědomí není u všech lidí stejně jasné a určité, ale pravda jest, že každý člověk svědomí má. I svědomí otupělé se časem ozve, někdy i silou netušenou. Proti výtkám svědomí je člověk bezmocný; často ho dohánějí až k zoufalství. To by možno nebylo, kdyby svědomí bylo výtvořem jen lidským a kdyby pocházelo jen z výchovy nebo sebevýchovy. A tak ukazuje-li nám někdo člověka bez svědomí, dokazuje to proti svědomí právě tak málo, jako by dokazovalo proti rozumu, kdyby nám někdo ukazoval člověka bez rozumu.

Svědomí slouží náš rozum. Tvoříme si úsudek o dobru a zlu, právě tak jako si tvoříme úsudek o pravdě a bludu. A tento úsudek nemá platnost sám pro sebe, nýbrž uplatňuje se nad námi a nad naším životem. Svědomí slouží i vůli. I vůle se cítí ovládána vnitřním hlasem, který přikazuje: musíš! Rozum a vůle slouží svědomí, ale nejsou totéž, co svědomí. Hlasem svědomí k nám mluví sám tajemný základ duše.

2. Svědomí jako nejvyšší mravní autorita.

Mýlí se, kdo se domnívá, že křesťan je slepým služebníkem autority. Život křesťana se zakládá na svědomí. »Co není ze svědomí, je hřích,« praví svatý Pavel (Řím 14, 23). Vlastním smyslem všech příkazů je svatému Pavlu »láska z dobrého svědomí« (I. Tim. 1, 5). Základním pravidlem křesťanské mravnosti jest: jednej podle svědomí! A to pravidlo je závazné i přes nebezpečnost, že by svědomí mohlo být bludné. Vše, co činí člověk proti svědomí, je hříšné. Hříšné i v tom případě, že by věc sama o sobě (objektivně) hříšná nebyla. Věřící křesťan ctí ve svědomí hlas Boží. Ovšem ne v tom smyslu, že by Bůh vždy neprostředně mluvil každému člověku do svědomí. A jako hlas Boží má svědomí autoritu — spoléháme totiž oprávněně, že zdravé a poctivé svědomí nemůže býti v rozporu s vůlí Boží, naopak, že jest mluvčím té vůle. A proto také, co otázek mravních se týče, je spor věřícího křesťana s Církví sotva myslitelný, neboť Církev jest právě hlasatelem onoho věčného zákona, na němž my všichni máme účast správným rozumem. A Církev nemá za úkol svědomí vytvářeti, nýbrž je vychovávat. Ať mluví Církev, ať mluví svědomí, mluví vlastně vždy věčný zákon Boží.

3. Výchova svědomí.

Zakládá-li se celý život křesťanský na svědomí, je třeba věnovati rozvoji svědomí největší péči. Tato péče má za úkol vychovati svědomí a) správné, b) jisté, c) bdělé.

a) Nestačí, aby svědomí bylo poctivé, to jest, aby to člověk »myslil dobře«, nýbrž je třeba, aby svědomí skutku bylo ve shodě s vůlí Boží. Jest cílem náboženskomravní výchovy, aby vypěstila svědomí správné, to jest, svědomí označující dobro jako dobro, zlo jako zlo; tento cíl se neuskuteční pouhým prikazováním a zakazováním — je třeba vypěstiti v duši lásku k dobru, aby bylo patrné, že dobro není jen to, co je předepsáno, nýbrž to, co jediné je správné a co by člověk vlastně i sám našel a za správné musil uznati. Také nelze vychovati svědomí pouhými zákazy. Tím se dává zlu jen jakýsi půvab zapovězeného ovoce. Rovněž osudné by bylo říkati jen, co se dělati nemá, místo aby se pozitivně naznačovalo, co se dělati má. Zlo je totiž podle nauky scholastické vlastně jen nedostatek povinného dobra, tedy ne realita,

nýbrž jakási prázdnota. Naplní-li člověk svůj život dobrem, zlo zmizí samo, poněvadž ono »prázdno« bude vyplněno. Při výchově svědomí musí tedy stát v popředí otázka, co je dobré, a ne otázka, co je zlé.

Mimo to je třeba vychováti svědomí také k rozeznávání hodnot. Hodnota je dobro, které je hodno, aby se uskutečnilo, a které také člověka k uskutečnění vábí. Hodnoty jsou nejstejněho řádu. Zhruba možno rozeznávat hodnoty vyšší a nižší. Člověk je bytostí tělesně duchovní. A poněvadž celý člověk je tvorem Božím, není vlastně v člověku nic nehodnotného, to jest nic, co by bylo o sobě špatné a mělo být podceňováno nebo snad ničeno. Ale co je nižší, má sloužiti vyššímu a vyšší má mít přednost před nižším.

b) Svědomí musí být jisté; člověk nesmí ustavičně kolísati — ale také nesmí jednat na slepo. Musí jednat odvážně, ale ne opovážlivě, s rozvahou, ale ne vypočítavě; s rozmyslem, ale ne váhavě. A k tomu je třeba, aby si odvykl sníti a nechati se postrkovati a naučil se sám kouti své štěstí a konati denní dílo s vědomím odpovědnosti.

c) Je třeba bděti nad sebou. Znáti sebe pokládali už staří filosofové za základ vši moudrosti. Je třeba se zkoumati a skládati účty Bohu. Proto je radno často, ba denně zpytovat svědomí. Denně bychom si měli dávat aspoň tyto otázky:

I. Jednal jsi v něčem proti svému svědomí, když ano, co bylo toho příčinou?

II. Jak jsi konal své povinnosti?

III. Jak jsi se choval k svým bližním?

IV. Jaké byly tvoje náladové a duševní stavy? — Tato otázka je často důležitější než otázka první, poněvadž příčinou, proč se špatně chováme k lidem nebo špatně konáme své povinnosti, bývají často naše špatné nálady. Musíme tedy bděti nad svými náladami a dbáti, aby bylo vždy takřka dobré počasí v duši.

Ale i denní zpytování svědomí je vlastně jen poloviční dílo. Křesťan žije a jedná ve stálé bdělosti ducha. Bdělé svědomí není nic jiného než vědomí přítomnosti Boží, jeho vševědouce a svatosti. Při zpytování svědomí není třeba probírat se celou škálou zla. Hlavní otázka jest: Je se mnou Pán Ježíš spokojen? On sám jest nejlepší zrcadlo zpovědní.

4. Nesnáze svědomí.

Svědomí může být člověku ramenem velikých nesnází. Nesnáze ty jsou dvojího druhu:

a) buď vycházejí ze svědomí chorého,

b) buď pocházejí ze svědomí ocitnuvšího se ve sporu s povinností.

a) Je mnoho lidí, jichž svědomí je přecitlivělé a úzkostlivé. Každá myšlenka jest jim nemravná,

A. P.: Ze zápisníku starého profesora.

„Ty troubo, nedři se, opišem to!“ slyším v přestávce na chodbě. Nějaký kvintán tak promlouvá ke svému spolužáku. A poněvadž zbývá ještě několik minut do zvonění, mám čas k rozboru této věty. S hlediska přísně mravnostního jsou v té větě tři hříchy: ty troubo — to je urážka; nedři se — je výzva k lenosti; opišem to — navádění k podvodu. Jaké thema pro rigoristického moralistu! Jenže ti hoši nejsou jansenisté, aby všude a ve všem viděli hřích. Ty troubo — jest v jejich slovníku důvěrné oslovení; nedřít se — to neznamená neučit se vůbec, nýbrž znamená to učit se rozumně, s měrou, s výhodou; opišem to — ach, bez těch podvůdků, bez opisování a napovídání to, prosím, nejde, když je tolik předmětů a tolik látky — a oni to berou jako vzájemnou pomoc a službu bližnímu. „Ale nejsem snad laxista?“ táži se nyní sám sebe. Zvoní. Mám jít do třídy a říci: „Studenti, buďte k sobě slušní, dřeťte a nepodvádějte?“ Ne, neřeknu to. A je-li tohle laxismus — raději chci býti laxistou.

Až ze mne bude opravdu starý profesor — jednou to přece jen bude — možná, že už vám nebudu rozumět, milí studenti, a vy mně také ne. Snad budu dědečkovsky shovívavě omlouvat všechny vaše neplechy a vašim záludnostem už nepřijdu na kloub. Možná, že vám všem budu psát jedničky a až se bude pan ředitel divit, že právě v mém předmětu je prospěch tak znamenitý, řeknu mu: „Za to já nemohu, pane ředi-

teli, že ti hoši mě mají rádi a ty druhé pány ne.“ Jako odměnu za dobré chování budu na konci školního roku dávat v dívčí třídě předčítat nějakou „dojemnou“ kapitolu své knihy — a ty dívky budou plakat dojetím, jenže já nepostřehnou, že si stříkají do očí cibuli a budu plakat také. A též je možno, že mi budou studenti „vyřizovat“ pozdravy mých bývalých žáků, s nimiž se „náhodou“ setkali a kteří na mě stále vzpomínají — a já nepoznám, že si to vymýšlejí pro svou zábavu. To bude, přátelé, melancholický, ale zasloužený konec starého laxisty.

„Učenec sem nevcházej“ mělo by výstražně napsáno býti na bráně střední školy. Profesor nesmí žít pro vědu, nýbrž pro studenty. Učenec patří do knihovny, laboratoře, akademie. Do školy ne. A když už tam chodí, musí by dbáti, aby v jedné větě neřekl „tedy“ častěji než dvakrát, nanejvýš třikrát, aby nezapomínal doma kravatu, aby nenosil v kapse vesty kartáček na zuby, aby si neobouval jednu botu černou a druhou žlutou, aby neplival do kamen a když stojí u okna, aby si nenavíjel šňůru od záclony kolem krku.

Dr. F. zkoušival tak, že dal otázku a — zamyslel se. Žák spustil a zastavil-li se, dostal pětku. Vydržel-li mluvit, a to o čemkoliv, tak dlouho, dokud se pan profesor neprobral ze svých dum, dostal jedničku. Žák, který dostal otázku o koni, odpovídal třeba takto: „Kůň je překrásné zvíře: je od hlavy k ocasu právě tak dlouhý

každý skutek krokem do pekla, každé pokušení hříchem. Ustavičně zpytují své svědomí, stále se jim zdá, že nemají pravou lítost nad hříchy nebo že jejich předsevzetí nejsou opravdová. Bez ustání pochybují o správnosti svého jednání a nikde nenalézají klidu. Tito úzkostlivci (skrupulanti) mají svědomí choré. Sami o sobě smýšlejí velmi zle: domnívají se, že jsou ztraceni. Po stránce psychologické vyvíjí se skrupulosita jako zvláštní směs strachu a trudnomyslnosti. Strach je představa budoucího zla. Trudnomyslnost je náchylnost mysli ke škarohlídství, omrzelosti a beznadějnosti. Je tedy patrné, že svědomí úzkostlivé má jakýsi podklad v těchto sklonech a pocitech. Proto je třeba probouzení a pěstění představy a city opačné — naděje, důvěry v sebe i v Boha, přátelství, radost, veselí. Úzkostlivci bývají někdy tělesně neduživí — a v takovém případě jest nutno, aby se náležitě léčili a dbali rozumné životosprávy. Velkou vadou u lidí úzkostlivých jest, že se dávají vésti jen citem. Svědomí skrupulosní jest právě svědomí precitlivělé. Není sice žádoucí, aby člověk všechn cit v sobě potlačil, ale není správné, převládá-li cit nad rozumem. Právě rozum nachází pravou víru a určuje životní směr a může také ukázat nesmyslnost a zbytečnost duševní sebe-trýzně a upravit cestu k prostotě a střízlivosti. Skrupulant se musí snažiti, aby žil z víry, a to z

víry pravé, ne ze své víry překroucené a zvrhlé, která mu ukazuje Boha jako tyрана, věčnost jako holé peklo, milost jako prázdný pojem, milosrdenství Boží jako něco neskutečného, neboť Bůh jest dobrý Otec, jenž nechce smrti hříšníka a tím méně smrti skrupulanta. Skrupulant neví a nechápe, že život křesťanský jest život podstatně radostný. Evangelium jest radostná zvěst o vykoupení. Křesťan je člověk náležící Kristu. Má Krista a v Kristu jistotu spásy. Je známo ze života svatého Františka, že nerad viděl, když byl někdo z jeho bratří smuten. »Proč se chmuříš?« říkával takovému smutnému bratru. »Máš na svědomí těžký hřích? Je to tvá věc a Boží. Jdi a vyzpovídej se!« Správně vycíťoval světec, že smutek je vlastnost hříšníků. Hříšník ať je smuten, neboť ztratil Boha, a to je největší, ba jediné neštěstí. Smutek sluší hříšníku, ale ne člověku krvi Kristovou vykoupenému. Ba možno říci, že smutek sluší ďáblu, poněvadž pohrdl láskou Boží a odloučil se od ní navždy. Více radosti — musí býti heslem křesťana. Proto velcí přátelé a vychovatelé mládeže: svatý Filip Neri, svatý Klement Hofbauer, svatý Jan Bosco byli nepřáteli neradostnosti a povzbuzovali své svěřence k svaté radosti, čisté zábavě a družné hře. »Veselte se, synáčkové,« říkával svatý Filip Neri svým hochům, »ale nehřešte«.

d) Ve světě ideálním, ve kterém by všechno bylo,

jako od ocasu k hlavě. Na hlavě má toto zvířátko dvě oči: jedno pravé a druhé levé. Pravým okem se dívá napravo a levým nalevo. Také má na hlavě dvě uši: jedno pravé a druhé levé. Pravým uchem stíhává napravo a levým stíhává nalevo. Kůň se vyznačuje také tím, že má čtyři nohy, a to dvě přední a dvě zadní, dvě pravé a dvě levé, čili dohromady osm noh. Z kopyt koňských se dělají hřebeny, držátka a různé jiné náčiní. Z koňských žíní se dělají smyčce, kterými se hraje na různé smyčcové nástroje, jako jsou housle, bubny, posauhy a harfy. Smyčcové nástroje rozeznáváme veliké, prostřední a malé. Z toho vidíme, že kůň je zvíře velmi užitečné... „Dobře, záče,“ řekl Dr. F., „je vidět, že jste se učil...“

Mezi studenty pozorujeme díče, básníky, herce, rváče, kazisvěty, tuláky a ulejšáky. Nejhorší jest, že někteří psychologové, jak se zdá, přenesli své zkušenosti, jichž nabyli stykem se studenty, na člověka vůbec a objevili v něm množství „základních“ pudů: pud napodobovací, vyjadřovací, uplatňovací, tvořivý, ničivý, bojový. Mc Dougall zná osmnáct základních pudů, Watson dokonce padesát. Thorndike se specialisoval na pudý bojové a objevil jich v člověku šest.

Jaké pudý v člověku jsou či nejsou, je konečně zábava pro ty, kdož v sobě mají nepřekonatelný „pud vysvětlovací“ Ale jistě jest, že znáti sebe je počátek a základ vši životní moudrosti jakož i psychologický předpoklad ctnosti nejdůležitější

— pokory. Podle nauky svatého Tomáše Akvinského jest úkolem pokory zdržovati ducha před přílišným a nevázaným úsilím o věci veliké a neschopné. Velkodušnost i pokora mají též předmět, ale liší se způsobem. Velkodušnost je totiž částí statečnosti, kdežto pokora je částí mírnosti. (S. Th. 2-2, a 161, a 4 ad 3.)

Pokora se jeví především správným úsudkem o sobě samém. V každém člověku je něco velikého, a to je dar Boží; a nějaký nedostatek — a to je slabost přirozenosti. To, co je v nás dobrého, musíme připisovati Bohu; sobě můžeme přičísti jen to, co je v nás nehodnotného. Pokorný člověk se pokládá za hodna cti vzhledem k darům Božím, avšak za ubohého vzhledem k svým nedokonalostem.

Již svatý Tomáš se pozastavil nad tím, že Řekové mluví o všech ctnostech, jen ne o pokoře. Vysvětluje si to tím, že nejpodstatnějším rysem pokory jest úcta k Bohu a podrobení člověka Bohu. (S. Th. 2-2, 161, a 1 ad 5.)

Pokoře se může člověk naučiti, jen když má pravý pojem o Bohu. Jen kdo ví, že bez Boha nebyl by ničím, může býti pokorný.

Od Boha máme vše, co máme. Jsme pouzí žebřáci. Od hlavy až k patě jsme složení z almužen Božích. Ani o jediném vlasu své hlavy nemůžeme říci, že bychom ho nebyli obdrželi od Boha. „Co máš, abys toho nebyl dostal?“ táže se svatý Pavel. „Jestli však jsi dostal, proč se chlubit, jako bys nebyl dostal?“ (1. Kor. 4, 7.) Je třeba, abychom dobré své vlastnosti připisovali jedině Bohu. Jediné, čím bychom se mohli chlubit, jsou hříchy naše a slabosti. Proto dí též apoštol: „Sám sebou nebudu se chlubit, leč jen svými slabostmi.“ (2. Kor. 12, 5.) Bůh je život

jak býti má, bychom měli jasný vhled do každé situace životní. Žijeme však ve světě, v němž království Boží není ještě uskutečněno a v němž těžce doléhá na člověka tíha četných povinností. Člověk není jen bytost individuální, nýbrž i bytost sociální. A jako bytost sociální má různé vztahy k celkům, jejichž jest částí: k rodině, k stavu, k národu, státu, k Církvi. Tyto mnohotvárné a mnohonásobné vztahy ukládají člověku velmi četné povinnosti. A člověk je nemůže vždy vyplniti všechny a tak vznikají tak zvané kolise svědomí. Tyto kolise jsou tragickým údělem člověka na zemi. Tragické jest, že nemůžeme uskutečniti všechno dobro, jež chápeme jako svou povinnost. Uskutečnime-li totiž jedno dobro, musíme opustiti druhé. A tak je patrné, že kolise povinnosti je v podstatě jen zdánlivá, poněvadž jen jedna z nich může býti povinností skutečnou: závaznost ostatních přestává, pokud kolise trvá, neboť jejich splnění je nemožné; nikdo však není povinen konati věci nemožné. Nejvyšší důvod k povinnosti je v Bohu — avšak Bůh, jenž je moudrost sama, nemůže chtít, abychom současně konali činy, z nichž jeden vylučuje druhý.

Kolise svědomí jest možno rozdělit na dvě skupiny, a to jsou:

1. spory mezi povinností a povinností,
2. spory mezi povinností a právem.

1. V situacích, kdy člověk nemůže splniti všechny povinnosti, které mu ukládá svědomí, a kdy přesto se musí rozhodnouti pro jednu nebo pro druhou, je třeba dáti přednost povinnosti vyšší. Zhruba se dá říci, že povinnost spravedlnosti (platiti dluh) má přednost před povinností lásky (dátí almužnu), povinnost stavovská před povinností rodinnou, povinnost k příbuzným před povinností k cizím, povinnost k celku před povinností k jedinci, povinnost k Bohu před povinností k člověku. Příkazy zákona přirozeného mají přednost před příkazy pozitivního zákona Božského; příkazy Boží mají přednost před příkazy lidskými; příkazy církevní mají přednost před příkazy zákona občanského. Příkazy záporné (nezabíješ, nesesmílíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví) mají přednost před příkazy kladnými (pomni, abys den sváteční světil, cti otce svého i matku svou).

Není pochyby, že v mnohých případech je těžko se rozhodovati, ale odvaha k určitému rozhodnutí není jen povinností, nýbrž i zásluhou. Ostatně, nemůže-li člověk ani po bedlivé úvaze naléztí východisko uspokojující a je-li rozhodnutí neodkladné, nehřeší, ať už zvolí tu neb onu cestu. Dobrá vůle tu pak platí jako skutek. V naléhavých případech je daleko více potřeba, aby se vůbec nějak rozhodlo, než aby dlouhým uvažováním a otálením věc se stala ještě zmatenější.

našeho života. Bůh nás vede. Bůh nás osvěžuje a k dobrému povzbuzuje. Co dobrého činíme, činíme s pomocí Boha. „Důvěru takovou máme skrze Krista k Bohu, ne, že bychom sami od sebe jako ze sebe byli způsobilí něco mysliti, nýbrž že způsobilost naše jest z Boha.“ (II. Kor., 3, 4-5.) Býti pokorný před Bohem neznamená ovšem ležeti stále jen v prachu. Týž svatý Pavel, který napomíná k pokoře, vyzývá i k vzestupu a růstu v milosti a ctnosti: „Horlete o dary lepší.“ (I. Kor., 12, 31.) Ovšem tento vzestup nesmí býti vzestup proti Bohu, nýbrž k Bohu.

Avšak pouhé poznání sebe není ještě ctností. Nestačí pouze nahlédnouti v propast vlastní nicoty a tak nabýti správného úsudku o sobě, je třeba tímto úsudkem se řídit v jednání, slově i smýšlení. Veškerá ctnost se jeví snahou vůle a vrcholí se životem. „Neboť je-li někdo posluchačem slova“ — tak poučuje svatý Jakub — „a ne činitelem, ten se podobá člověku, jenž patří na přirozenou tvářnost svou v zrcadle: on totiž na sebe popatří a odejde a hned zapomene, jaký byl. Kdo však pohlédne v dokonalý zákon svobody a při něm vytrvá, nejso posluchačem zapomínavým, nýbrž činitelem díla, ten bude blahoslaveným ve svém konání.“ (Jak. 1, 23/5.) Do zrcadla se dívá člověk, aby poznal, co by měl opravit na svém vnějšku. Neopraví-li toho hned před zrcadlem, nýbrž odejde po své práci, zapomene na to, co měl opravit, neučiní nic a zrcadlo mu neprospěje. Nestačí tedy míti správný úsudek o sobě, je třeba podle něho svůj život upravit.

První věc, již nás učí pokora, jest viděti se správně a bez zkrášlování. Druhá pak věc — učí nás správnému chování k lidem. Celé naše

chování a vystupování má býti proniknuto skromností, prostotou — pokora má vyzařovati ze způsobu řeči, odívání, pohybů. Ovšem nesmí to býti pokora strojená, která není ničím jiným než skrytou pýchou. Mnohý se tváří pokorným, aby byl za to pochválen. Jednomu filosofu, který chodil po ulicích athénských v roztrhaném plášti, aby vzbudil pozornost, řekl Sokrates: „Děrami tvého pláště prosvítá tvoje pýcha...“ Pravá pokora je také daleka nedůstojného sebeponižování a hrbení, sebeponižování: kdo se vsutku podceňuje, nemá správného úsudku o sobě samém — a tudíž také ne pokory. Člověk pokorný usiluje o pravé sebepoznání. Jest však také ochoten otvířeti si správný úsudek o bližních, uznati a oceniti jejich přednosti a vzdáti jim chválu, jaká jim přísluší. Pokora je melodie, jež doprovází všechny křesťanské ctnosti, poněvadž její podstatou jest podrobení duše Bohu.

Pokora jest základem všech ctností. Bez ní není pravého života křesťanského. Každá ctnost je v jádru svém pokorou. Víra je pokora, neboť věrou se člověk vzdá myšlenek svých a přijímá myšlenky Boží. Naděje je pokora, neboť nadějí se člověk vzdává svých přání a podrobuje se tomu, co chce Bůh. Láska je pokora, neboť láskou člověk opouští vlastní blaho, aby sloužil Bohu a bližnímu. Poslušnost je pokora, neboť poslušností se vzdáváme vlastní vůli a podřizujeme se vůli dokonalejší. Modlitba je pokora, neboť modlíce se uznáváme svou slabost a dožadujeme se pomoci. Bez pokory nemůžeme opravdově nabýti žádné ctnosti, aniž se líbiti tomu, jenž řekl: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“ (Mat. 11, 29.)

Osobnost a víra

Ing. V. H.

Osobnost, toť vědomí, pravdivost, důslednost, cesta a cíl.

Osobnost, toť růst.

Být osobností neznamená býti originálním stůj co stůj, neznamená býti domýšlivým, cizímu vlivu nepřístupným, býti sobeckým, pohrdati jinými.

Osobností se člověk stává cestou pokory, podřízením, uvědomením, cestou práce a odvahy — cestou víry.

Osobnost, to znamená především duše.

Člověk, jenž nezná duše, jest individuem, živočichem přírodním, nemůže však býti osobností, člověkem tvůrčím.

Neboť duše jest vědomí a vědomí v nejčistší krystalisaci je osobnost.

Řekli jsme, že osobnost jest duše. To vyjadřuje vše. Dav nezná duše. Nese v sobě zákon hmoty, zákon tíže. Dav nezná vědomí. Jeho cesta jest slepota, sugesce, emoce, impuls.

Duše je víra — víra ve vyšší cíl života, víra v dobro, víra v Boha.

Člověk-jednotlivec podobá se v dětství prázdné nádobě, jež čeká na svou náplň. Nikdo není více než to, co má v sobě. Jest na nás, chceme-li býti nádobami prázdnými či nikoli. Jediné v naší moci jest, chceme-li býti individui nebo také osobnostmi.

Všechny věci kolem nás nesou odlesk naší vlastní vnitřní hodnoty.

Čím hodnotnější jest člověk, tím hodnotnějším a hlubším se mu jeví svět.

Prázdnému je všechno prázdným.

»Není nic mimo nás, co není zároveň i v nás« — praví Goethe.

Proto i hodnotnému člověku — osobnosti — zůstává svět tajemstvím, dílem božským, jehož zevní formy svým rozumem si sice dovede objasniti, jehož příčinu však, účel a cíl si rozumem vysvětliti nedovede.

Axiomy jsou milníky na cestě k Bohu.

Proto není osobnosti bez víry a není víry bez osobnosti.

Jen ten, komu celý vesmír se stal měřítkem vlastní hodnoty, jenž v sobě cítí nejhlubší měrou tíži odpovědnosti a lítosti, jen ten s Boží milostí se dovede před Bohem skloniti v pokoře a pravé víře.

Ne bázeň určí jeho pokání, nýbrž nejhlubší lítost nad okamžikem, kdy jeho lidská povaha zhřešivši zapomněla na Boha. V této odpovědnosti před Bohem a vlastní duší spočívá jeho víra, která se nenechá oklamati.

Smýšlení rozhoduje o činech.

Z hlubokého vědomí o Bohu a lidské duši prýští ona vroucí úcta, již osobnost pociťuje před duší každého člověka, vidouc v každém tvorů obraz Boží.

Cítí s nejmenším tvorem v radosti i žalu. Proto i život osobnosti jest radostnější a bolestnější. Její víra však ji povznáší nad světskou časovostí, nad jejími smysly a nesmysly.

Vzpomínka z jihu

Jaroslav Krajan

*Včera jsem roztrhala Tvůj šátek na nádraží
máváním slzou posledním úsměvem
taková ztráta se lehce nevyváží
slíbenou růží — v ní svěřuje mi osud
hledat zas měkkou dlaň s vlašickým pozdravem
pokorně bláhově jak hledal jsem až dosud.*

*Od jihu vane chlad sen léta dohořel na ústech
a hořce zraží brázdy na nichž umíráme
se srdcem puklým po desítkách a stech —
až zítra koleje navrátí slzy i nám
nebudu žalovat veršům jež oba známe
výčitky s nadpisem já vzpomínám.*

*Včera jsem odejel a dnes se vracím zpět
zde nemohu zůstat nikým nepozván
hovořím do dálky sta nesouvislých vět
když večer zapadá a jitro volá z cest
žiznivý vítr se opírá do prázdných lan
přistavy hučí děti si hrají na pláži bílých měst.*

*Můj domov není ve směsici lodí
kde žlutě doutná otrávený čas
slunce krvácí a pozdní loďvodi
dopíjejí ke dnu vrásčitý žold dlaní —
už nechci znát ty dny jež vracejí se zas
jak věčný tulák tiše znenadáni.*

Co je pravá poesie? Nové vidění života a světa, vidění úplné a syntetické, vidění podle Goetha až děsivé. Vidění syntetické, pravím, a to znamená: vidění celou bytostí lidskou. (F. X. Šalda.)

Poesie jsou esencí života na zemi, jsou nasycena všemi jejími šťavami a překypují její bohatstvím a nádherou, bude vždycky vydávat svědectví o básnících jako nedobrovolných chudých. Nevývolili si chudobu jako svou paní, nýbrž chudoba jim byla proti jejich vůli vnucena, byla jim dána jako úkol, aby z nutnosti docházeli k svobodě — a k radosti. I básník, který byl obdařen pozemskými statky, by se na ně jednoho dne musil podívat, jako by nebyly jeho. Žádný dům není pro něho dosti pevný, žádné přístřeší dost jisté a nic ho nemůže uchránit před tím, aby mu nepřelo do očí.

Jan Zahradníček v Akordu, r. 1936, č. 5.

Umění učí lidi blaženostem ducha a protože je samo smyslové a přizpůsobeno jejich přirozenosti, může je nejlépe dovést k ušlechtlejšímu, než je samo. Hraje tak v životě přirozeném tutéž úlohu, možno-li tak říci, jako „smyslové slasti“ v životě duchovním; a velmi zdaleka, ani na to nepomýšlejíc, připravuje pokolení lidské ke kontemplaci (ke kontemplaci světců), jejíž blaženost duchovní převyšuje všechnu blaženost vů-

K základům poesie

Miroslav Němec

*Říkám si stále poesie
je to jen přelévání věčnosti lasturou
přibude trochu štěstí
údivu a zoufalství
nic víc.* František Halas.

Mezi t. zv. krásná umění, to jest ta umění, která směřují vysloveně za vytvořením díla krásného, neohlížeje se při tom po jeho užitočnosti, patří — téměř v první řadě — poesie. Poesii chápeme jako tvorbu krásy slovesné (což je výměr se stanoviska funkčního,¹⁾ se stanoviska tvůrčí práce) a krásu slovesnou samu o sobě (pokud ji definujeme se stanoviska stavebního materiálu poesie, t. j. slova).

Předmětem poesie je — jako u všech krásných umění — krása sama jakožto transcendentní jsoucno. Poesie vychází za krásou: za krásou, kterou je dáno člověku spatřit ve věcech stvořených a za nejvyšším květem této stvořené krásy — za krásou vidoucí a tvořící lidské, duše, jejíž tvůrčí rozmach se svou nejvyšší stránkou podobá svrchovanému gestu samotného Tvůrce. Principem poesie můžeme nazvat i shodě s Poem a Baudelairem ono čisté toužení lidské duše po kráse nadlidské po čemsi nevýslovném a stále unikajícím, jehož existence vpadá do našeho života jako tajemné svědectví druhé, vyšší skutečnosti.

Básník, tvůrce poesie, je jakoby zajat věčnou krásou. S úžasem pociťuje náhle její zářivou přítomnost a je pln vnitřního nutkání, aby se pokusil ji vyjádřit. Podaří-li se mu dostátí tomuto úkolu, dochází vzácných chvil soustředěné plnosti duše, zvláštní harmonie a blaženosti duchovní, které plynou z vědomí dokonalé aktivity ducha. A řekneme hned na počátku, abychom předešli všem nedorozuměním, jichž bývá při výkladech o podstatě poesie nemálo, že básník tímto vyjádřením spatřené (nebo procítěné) krásy duchem *neopisuje* toliko skutečnost, již předem danou, nýbrž *tvorí sám novou skutečnost duchovní krásy*, dosud neznámou. Tímto způsobem nepřekročuje však tvořící básník hranice schopností, dané jeho lidskou přirozeností, nýbrž zůstává v oblasti lidské tvorby, která byla ponechána člověkově svobodě, k jeho dokonalosti: aby byl podoben Bohu.²⁾

Co zde bylo řečeno o poesii, bylo by možno bez výhrady říci i o ostatních druzích krásných umění, neboť jejich společným předmětem a ostnem jest krása, kterou se snaží vyjádřit. To, co však odlišuje jedno umění od druhého, je látka, materiál, z něhož určité umění tvoří svá díla, a potom ovšem i způsob, jímž tato díla tvoří. Každé umění má totiž svou hmotnou stránku, která je jakýmsi podkladem, nositelem stránky vyšší, stránky ducha, již je umělecké dílo organisováno (sochařství užívá kamene, hlíny, kovu, malířství linie, barvy, hudba tónů). Hmotnou stránkou básnické tvorby, ovšem v silně přeneseném slova smyslu, neboť poesie a hudba jsou nejsubtilnější druhy krásných umění, je *slovo*, samostatný útvar lidské řeči. Mluvíme-li zde o básníkovi, musíme vysvětliti, co zde tímto slovem označujeme. Básníkem nazýváme (v těchto počátečních úvahách) tvůrce poesie, ale i tvůrce prosy (t. j. prozaika). Poesie a prosa jsou dva různé způsoby uměleckého vyjádření slovem; jsou to tedy dvě různé disciplíny slovesného umění, neboť jejich společnou látkou je slovo. Obě se však spravují samostatnou zákonitostí,

¹⁾ Poněkud širě, ale v témž smyslu určuje poesii Poe jako »rytmické tvoření krásy«.

²⁾ Tím předem popíráme správnost tvrzení, že by skutečné *tvoření* bylo vyhrazeno toliko nejvyšší inteligenci samé, tvrzení, které kdysi zastával u nás na př. Jaroslav Durych ve svých genetických studiích a poznámkách ke svému dílu.

takže je možno mluvit o řádu poesie a řádu prosy, jak činí na př. Albert Vyskočil ve své knize *Básníkovo slovo*.³⁾ Abychom ukázali samostatnost a rozdílnou zákonitost obou těchto druhů slovesného umění, uvedeme aspoň stručně hlavní rozlišnosti.⁴⁾

a) *Rytmika poesie*. Rytmus poesie není dobře snesitelný jakožto stavební substrát prosy. V prose na př. i stejně znějící kadence dvou vět, jdoucích po sobě, budí čtenářovu nelibost. Naopak: pouhé zachování rytmických pravidel bez vnitřní poetické náplně (t. j. bez vlastní básnické tkáně obrazů a metafor) nemůže tvořit poesii. A. Vyskočil upozorňuje ve zmíněné knize ve studii »Řád poesie a řád prosy« na některé »verše« Macharovy, v nichž kromě rytmu nic se neúčastní na stavbě poesie. Rozepíšeme-li tyto Macharovy verše prostě vedle sebe do řádku (bez veršových předělů), dostaneme věty dobré běžné prosy, rušené jen nezvyklým rytmickým členěním.

b) *Struktura poesie*. E. A. Poe vytýčuje hranici mezi poesii a prosou tvrzením, že to, čeho nelze vyjádřit prosaicky, je vyhrazeno básni. Ve verši, který je vlastním tělem (a jednotkou) poesie, dospívají slova, seskupena v jistém pořadí a do jistých souvislostí významových a akustických, té plnosti a váhy, které by jinak nedospěla.

Možno říci, že úhelným kamenem poesie je básnický obraz, metafora. Slovo poesie nezobrazuje prostě skutečnost, organisujíc ji podle určitého rozumového řádu (řádu fabulistiky), přítomného stále v tvůrčím duchu, jak to činí slovo prozaikovo. Básníkovo slovo (jímž je metafora, někdy dokonce celý verš) naopak běžnou skutečnost *rozrušuje*, trhá ji, obrací na ruby (vzpomeňme výbušnosti poesie Rimbaudovy!). Teprve z této desorganisované skutečnosti, z tohoto materiálu, který rozmetala výbušnost básnickovy imaginace, z této rozrušené běžné souvislosti mezi věcmi buduje básník souvislost novou: silnější a odvážnější a proto často i poněkud nepochopitelnější. Klenbou této nové souvislosti je metafora. Ona překlenuje vzdálenosti dříve nepřeklenutelné, slučuje věci a živly neslučitelné — jakoby zároveň rušíc vědomí veškerých až dosud známých vztahů mezi věcmi. — V prose naopak není metafora na místě; zde vadí chod přerušovaný a vybuchující. Metafora v prose upoutává na sebe pozornost čtenářovu a ruší tím významový i zvukový celek věty. Jan Čep praví kdesi, že řeč prosy jest ve srovnání s řečí poesie do jisté míry asketická, chudší, ale že tato askese musí být vyvážena na jiné straně: »V základě dobré prosy musí být určité základní ladění, jakási vnitřní ústrojnost, již je organisován zobrazovaný svět« (= to, čemu někteří říkají ideologie básníkova). Její řeč nesmí ovšem být všední, vylučující a priori jakýkoliv obraz a figuru. A. Vyskočil praví v jmenované studii (s. 41): »Umělec prosy dojista užívá týchž figur, trópů, metafor a obrazů jako básník. Ale tyto metafory a obrazy, jež jsou takřka *tělem* básně, jsou v prose nazývány »slohovými příkrasami«, ač nejsou a nesmějí být pouhou dekorací jakési prosaické šedi, nýbrž účastní se jako nezbytné ventily prosaického proudu... »I do prosy vane jejich průduchy ona tajemná neurčitost, jež je svrchovanou známkou poesie, ale umělec prosy sotva odolává pokušení, aby ji nevklobil v nějaký společný smysl, aby ji neučinil oporou svého pojetí světa a tím neomezil její působnost jakožto jednotlivosti, otevírající průhled do světa divů.« Tím je dostatečně osvětlena funkce metafory v prose, na rozdíl její stavební i akustické funkčnosti v poesii.

c) »*Obsah*« *poesie*. (Slovo »obsah« rozumí se zde v přeneseném smyslu, neboť není možno užívat bezpečně kategorií logiky v oblasti umělecké tvorby.) »Obsahem« poesie je přímé, zásahem běžných (obecných) rozumových pochodů nečleněné vidění světa. A. Vyskočil o tom praví: Básníkovi dostačuje *jistota* pravosti a skutečnosti věcí, kterým se máme především divit, jejichž pochopení je však mimo mez našeho rozumu.« Prosaik naproti tomu organisuje bleskovou chaotičnost vidění do určitých následných (nebo sousledných) rovin, budovaných na základě jistých spojitostí (časových, příčinných nebo obou současně), rozkládá ji a učleňuje v jistý »obsah«, sdělení, fabuli. — »Jestliže báseň především unáší, prosa obohacuje naši známost života... Tak se stává prosa nástrojem idejí, věcí odtazitých, více produktů myšlení, než přímých vidin.«⁵⁾

³⁾ Kniha vyšla jako IV. svazek Pourovy edice v Praze 1933.

⁴⁾ Při tom musíme dát za pravdu tvrzení Vyskočilovu, že zatím co normy poesie jsou velmi průkazné, stojíme při určování norem prosy téměř před neznámou pevninou.

⁵⁾ Albert Vyskočil v citované studii.

bec a která se zdá býti cílem všeho lidského konání.

Jacques Maritain: Umění a scholastika.

Každý člověk, ať velký, ať malý, jak řekl básník, je směsí ohně a neřádu. A největší z lidí jsou ti, kteří jako Dante dovedli nízké prvky vypudit anebo spálit, aby oživilí plamen. (Giovanni Papini: Živý Dante.)

V nejvyšších chvílích života, v svobodném letu myšlenky, v šťastném růstu díla, v lásce, myšlenka smrti pozbývá své živočišné hrůzy. Kosmický život vane naší bytostí a šumí harmonicky jako vítr v korunách stromů, zpívaje, a necítíme smrti, ale jen život, jediný, všemi světy vanoucí, věčně přítomný, všem bytostem bratrský, všemi slávami budoucnosti a minulosti zářící. Vědomí o věčnosti života řítí se všemi smysly do našeho srdce a činí naši bytost lehkou a průzračnou nejskrytějším světům vesmíru; zdá se nám, že rozpíná křídla, citlivá a eterná, do všech propastí nekonečna, a v sladkém trnutí že se třese pod rozkošně palčivými jiskrami dalekých sluncí, které se na ně sesuly jako zlatý prach pohnuté ze svého místa jejich máváním v letu. To, co působívá hrůzu smrti, zjevuje se jim jako nedorozumění, jehož příčinu jsme konečně s radostným opojením síly našli. A každý děs před smrtí jest uvědomením velikosti a nádhery života, k níž nejsme ještě připraveni.

Ot. Březina: Dílo smrti.

O Marii Florianové a O. Stritzkovi

Rudolf Černý

Loni zjara byla v Praze u Beauforta výstava skupiny malířů, u nichž referenti a kritikové zjišťovali přes troji základní různost jeden společný rys: originalitu. Byli to sourozenci Florianovi, Otto Stritzko a Kamil Lhoták. Referenti zvali čtenáře k návštěvě této výstavy a slibovali návštěvníkům každý podle svého rozumu požitky z umění, poesie a půvabnosti či zajímavosti a bizarnosti. I malíři (v Lidových novinách) se tu vyznávali, že měli-li by si koupit obraz, na který by se vydrželi dívat, že by si jej koupili na této výstavě.

Nejvíce pozornosti bylo věnováno Marii Florianové. Širší veřejnost tu měla po prvé příležitost vidět obrazy této umělkyně, jejíž práce znali do té doby jen návštěvníci Staré Říše a odběratelé Dobrého Díla. Nebylo správné mluvit o ní jako o samoukovi: její umění se nevyvíjelo v izolaci, nerostlo samo a neškolené, naopak, prostředí ji dovedlo dát víc než mnohá škola: pochopení, kritiku a vedení. Kolem sebe viděla dosti vzorů k napodobování, neboť dům Florianův, chudý na pozemské statky, je bohat statky jinými, i dosti soupeřů v kresbě a malbě. Florianovi sourozenci tvoří totiž jakousi školu, obrazy a obrázky jejich členů mají mnohé společné znaky, dané společnou kulturou. V Staré Říši vzniká stále umění cestou kolektivní součinnosti; spolupracovníci si nezasahují přirozeně do díla přímo, jsou si navzájem korektivy. Jejich náměty jsou věci nejblíže, květiny, zvířata, venkovské postavy, krajina, často se šafáží děti i dospělých, genre a ilustrace. Obrazy jsou často zřejmě malovány podle vzpomínky. T. zv. umělecká paměť tu má úlohu výběru: uchovává toliko charakteristické tvary, charakteristická gesta a výraz-

nost typů. Barvy se vyrovnávají jaksi samy sebou, maluje se potom opravdový barevný dojem, barevná nálada, a je-li tu vůbec stylisace, je prosta intelektuální složky. Obraz je hotov v představě, vznikl bez pracovního usilování o kompozici a vůbec zvládnutí motivu a nese stopy jenom technického zápolení. Působí potom dojmem zdařilé improvisace a suverénní naivity.

V tomto bodě se umění Otty Stritzka velmi odlišuje od obrazů Florianových. Zatím co jejich obrazy neprozrazují účast uměleckého tvárného úsilí, jako by byly vyrostly samy od sebe, a působí především básnicky, nemá Stritzkovo umění této lehkosti. Je to umění čistě výtvarné. Málokdy má jeho obraz motivem básnický pohled, který by jej nadlehčoval, nadnášel. Zatím co umění Florianových čerpá ze světa věcí, tvarů, má Stritzko k dispozici toliko materiál, plochu obrazu, kterou vládne a člení linie a barva. Věc je Stritzkovi velmi často jenom příležitostí nebo téměř záminkou, aby barvy, jejich sousedství, tóny, valéry, poměr jejich ploch a struktura, to jest všechno, co tvoří výtvarníkův svět, vydalo ze sebe něco ze svých možností. Prvky tohoto výtvarnického světa tu jsou obdobou prvků hudebních tónů, akordů a melodie, a obraz působí jako hudební skladba. Je však v povaze výtvarného díla, aby bylo konkrétní, hmotnější než hudební dílo — vzpomeňme výtky literárnosti některým malířům — a tak ani tyto prvky výtvarné nejsou úplně volné, nýbrž vázány na motiv. Se stanoviska motivu se tento způsob uměleckého projevu jeví jako nový způsob znázorňování.

NOVÉ KNIHY

J. F. Munclinger: Hercova tvář a maska. (Umění masky.) Vydal Českomoravský Kompas v Praze v březnu 1940 jako 2. sv. knižnice »Umělci o sobě a o všem, kterou řídí Dr. J. M. Kvapil. Obálku navrhl Tibor Honty. Brož. K 30.—. Dosud jsme neměli v naší literatuře ani jediné knihy, která by obsahovala všechno nezbytné vědění o umění maskérském. Protože ani cizí literatury neuspokojují, odhodlal se operní režisér a náš nejlepší maskér J. F. Munclinger vydati knihu, pojednávající o umění maskérském jak po stránce praktické, tak i s hlediska jakési filosofie maskování. Dílo je věnováno a určeno všem umělcům z povolání, ochotníkům i přátelům činohry a opery. Munclingrova práce je tím cennější, že se neopírá o žádnou cizí literaturu, ač jde o dílo odborné. Kniha je psána vlastně jako essay, ale některé kapitoly, které by jinak snad čtenáře laika poněkud unavovaly, jsou psány formou feuilletonu, dopisu, epistoly, ba dokonce i dialogu. Podstata herecké masky je tu důkladně osvětlena ve vztazích k masce lidské, k masce posmrtné a citové. Čtenář se doví o účelu masky, o masce fantastické, o patváři, pošklebku, obměně, citátu, deformaci a lidovosti a všednosti masky. Porozumí, jaký je rozdíl mezi kresbou či sochou a hereckou tváří. Pozná systém Delsartovy stupnice trojrozměrného pohybu, doví se o existenci zevního a vnitřního obrazu a zjistí tak, že maska není jen pouhou škraboškou. Munclinger seznamuje čtenáře-ochotníka se všemi technickými prostředky líčení, tedy s líčidly, barvami, tmelem, náhražkovými triky, vlásenkou a vousy, s umělými řasami a obočím, plastickými kouzly a rekvizitami. Ale nezapomíná ani na nejdůležitější podstatu líčení, totiž bedlivou znalost vlastní tváře a všech jejích nejtajnějších koutků a záhybů. Ale i ruce, kožturny, vycpávky, světlo a šaty přispívají valnou měrou k vytvoření masky. Dobré stati o výstřednicích, hygieně a vlastním autorově líčení vhodně doplňují bohatý a poučný obsah. A aby skutečně každý čtenář přišel na své, je kniha provázena 24 znamenitými fotografickými reprodukcemi

mi masek, většinou autorových, které zpodobňují různé typy výtvarných vztahů a jsou popsány heslovitými vysvětlivkami.

Výbor z listů a instrukcí svatého Ignáce z Loyoly. Přeložil Jaroslav Ovečka S. J. Nakladatelství Vyšehrad v Praze 1940. Stran 346. Cena 120 K. — Všechny listů a instrukcí svatého Ignáce se zachovalo několik tisíc a byly téměř všechny již vydány ve dvanácti svazcích. Překladatel se řídil při sestavování českého výboru zásadou podat co možná všestranný psychologický obraz velikého světce a zakladatele Tovaryšstva Ježíšova ve vlastních jeho projevech a zahrnouti co možná nejvíce z jeho duchovní nauky. Každý list opatřil úvodem a kritickými poznámkami, velmi jadrnými a výstižnými. Překlad sám svědčí o úzkostlivé péči a přesnosti známé z jiných prací Ovečkových. Svatý Ignác sám není uhlazeným stylistou: věčnost, zdá se, že jest mu hlavním zřetelem všeho vyjadřování. Jeho sloh není estetický, nýbrž účelový. Jak patrně z listu scholastikovi Janu de Bianchim, který si líboval v elegantních frázích, jsa horlivým čtenářem románů a veseloher, nařizuje, aby psaní, jež měl týdně psát o svém chování, nebylo delší dvou řádků. (309.) Bobadillovi vytýká, že nedbá pečlivosti v psaní dopisů a dokonce o požadavcích světcových v té věci vtipkoval. (57.) I když listy a instrukce svatého Ignáce nestačí k úplnému historickému obrazu jeho života a činnosti, jsou přesto i velmi cenným pramenem historickým. Překladatel jistě úmyslně zařadil do svého výboru vše, co se v nich týká Čech a Čechů (259—307.) Tyto instrukce mají cenu i jako podklad pro získání správného úsudku o působení jezuitů v zemích českých: v nich klade svatý Ignác jezuitům do Čech vyslaným na srdce, aby dbali duchovního prospěchu města a království, prospívali ve vědách a duchovním životě, věnovali se úkonům křesťanské lásky a kacířům prokazovali veškeru lásku a stýkali se s nimi, aby se jim pomohlo. (284—5.) Zejména pak zdůrazňuje potřebu učiti se česky. D. P.

Em. Žák: Písmo svaté jako četba laiků. Dr. Jan Merell: Krása Starého zákona. Krása evangelíí. Vzdělávací knihovny katolické sv. XVII., seš. 1. V. Kotrba v Praze 1940. — V době, kdy zvláště u laiků jest zájem o Písmo sv. mimořádně veliký, i toto dílo přichází jako na zavolanou. Kniha, která pojednává o obsahu bible, o potřebě výkladu bible, o pravosti Pisma sv., o poměru přírodních věd k biblí, o výchovném významu bible a celé řadě jiných otázek, přispěje laikům nejenom k porozumění bible, ale i touze Knihu knih čísti. Vždyť bible, jak ukazuje dr. Jan Merell v kapitolách o její literární hodnotě, je krásným dílem světového písemnictví.

Dr. Josef Gross: Výstup duše k Bohu. Přeložil Josef Tymel. Vydal Velehrad v Olomouci 1940. Stran 226. Cena 18 K. — Kniha rozjímání, sepsaná zesnulým litoměřickým biskupem dr. Josefem Grosse, nese podtitul: Úvahy pro ty, kteří se snaží o život v Bohu, obzvláště pro řeholní sestry. — Je to kniha o duchovním životě pro každého křesťana. Z třiceti kapitol jen 2 jsou věnovány zvláště řeholnímu stavu, ostatní mají obecnou platnost a směřují k oslavení Ježíše Krista příkladným zbožným životem každého člověka dobré vůle. Je to dobrá příručka pro pěstění duchovního života. Úvodní slovo napsal k českému vydání dr. Silvestr M. Braitto O. P., jenž zdůrazňuje, že v knize je podána celá soustava duchovního života, dobrá rukovět pro vedené i vedoucí v duchovním životě.

Poklady národního umění. Vydává Vyšehrad, Praha. Každý svazek 5 K. Upozorňujeme na nové svazky této sbírky průvodců, již řídí dr. Birnbaumová. Jsou to: Sv. 6. Z. Drobná: Farní chrám sv. Jakuba v Brně, sv. 8. A. Birnbaumová: Svatá Hora, sv. 9. A. Masaryková: Národní museum v Praze, sv. 10. E. Sedláčková: Klokoty u Tábora, sv. 11. Z. Kotlíková: Pecka.

Josef Vašica: Slovanská bohoslužba v českých zemích. Pro život, sv. 11., vydal Vyšehrad, Praha, 1940. Stran 32, cena 3.60 K. Nelze pochybovat o tom, že Josef Vašica je odborníkem v otázkách, které už od Dobrovského znovu a znovu lákaly učence. Kolik už studii bylo věnováno slovanským bratřím sv. Cyrilu a Metodějovi, slovanské liturgii a literárním památkám toho období, jež nebylo jen episodou, nýbrž po několik století spolutvářelo kulturní tvářnost našich zemí. Vašica tu podává srozumitelně ve čtyřech kapitolách poučení o svatých bratřích, o jejich působení a jejich tradici v českých zemích. Jsou to věci, jež nikdy nelze dost zdůraznit. Vždyť svědčí o naší kultuře už v 9. století. Iv.

Jarní knížka na rok 1940. Z archivu Scholy cantorum v Praze-Břevnově 1, uspořádal Miroslav Venhoda. Cena 6 K. Velikou radost způsobí milovníkům zpěvu, ale nejen jim, nýbrž všem lidem, kterým záleží na křesťanském a národním duchu naší vlasti. V Břevnově založili chlapeckou školu duchovního i světského zpěvu. Nejde jim jen o to, aby vzkřísili starou tradici gregoriánského zpěvu, ale aby také naučili zpěvem chápat gesta katolické liturgie v tvorbě umělé a lidové. Z jejich praktického potřeb vznikla tato milá Jarní knížka, v níž písně duchovní, hymny i písně a hry lidové jsou tištěny samostatně a po jedné straně, takže je možno jednotlivé archy si uspořádati podle obsahu a použití jich (tím, že se jich natiskne víc) jako notového materiálu. Miroslav Venhoda, jenž řídí Scholu cantorum, napsal sem velmi pěknou, zaměřenou předmluvu. Přichází se s touto uslechlou a nejvyšší nutnou obrodou zpěvu právě včas. Iv.

Román divokého koně. Z krásného horského kraje pod Karpaty, z polonin a lesů panenské přírody v západní Ukrajině, vytěžil Josef Kovář zajímavou knihu, na kterou třeba upozorniti jako na jednu z nejzdařilejších »povědek o zvířatech«. Jmenuje se »Šarkán« a je to román nezkrotného divokého hřebečka, který se stal ohloubou i postrachem ruských pastevců. Jeho mládí na kvetoucí Poljance, kde Petr Dačuk opatroval gazdovi stáda koní, dospívání koně a jeho vzpoura proti jhu, které na něho chtěl gazda vložit, útěk ze stáda a toulky po divokých poloninách, boje s vlky a zloději koní a konečně dobrovolné podrobení se Petrovi, jedinému pánovi, jehož nezkrotný Šarkán nad sebou uznával — tento sled osudů divokého koníka je autorem vylíčen s citovostí, která knihu určuje také za četbu mládeže. Krásná země s divokou, dosud neporušenou přírodou, kde dosud žije medvěd, toulá se divoký kanec a smečky vlků v zimních nocích vyjí u lidských obydlí, tvoří vhodný rámec této prosté a při tom vzrušující povídce. Vyšla v nakladatelství Toužimského a Moravce v Praze s obrázky Zd. Buriana. Cena je 12 K, vázaná 22 K.

Dominik Pecka: Ze zápisníku starého profesora. Jako 2. svazek druhé řady své knihovny vydala edice Jitra, Praha, 1940. Stran 208, cena 20 K a 30 K. — Čtenáři Jitra dobře znají ty neobyčejně bystré postřehy, charakteristiky, vtipné poznámky ke školním událostem, knihám i osobám, ty hluboké myšlenky o vznešeném úkolu vychovatelském, o práci, modlitbě, životě, bez nichž si ani nedovedou už Jitro představit. V tomto pěkném svazku je jich množství sebráno a jsou rozděleny do sedmi oddílů. Kolik je tu životní zkušenosti, kolik překvapujících paradoxů, kolik přirozené moudrosti v otázkách výchovy naší mládeže! Na každé řádce se přesvědčujeme, že jen člověk hluboce věřící, člověk, jemuž se tento svět prodlužuje do úběžníku věčnosti, dovede pochopit, milovat a vést mládež. Jen takový učitel, ne přecpaný vědomostmi, ale oplývající moudrostí, dovede si získati srdce mládeže, aniž pozbývá svého vedoucího charakteru. Škola vyžaduje lásku a trpělivost. Co myšlenek na to téma vyslovil tu zkušený, úsměvný, milující a milovaný profesor! Nejkrásnější na knize jest její opravdovost; to znamená: není to jen teorie, je to hluboké přesvědčení, vzešlé ze života, z denního styku se školou. D. Pecka se stává opravdovým duchovním otcem studentské mládeže. Iv.

Staročeská lyrika. (Vydal Melantrich 1940 jako druhý svazek v Odkazu minulosti české za 14 K.) Staročeské lyrické skladby byly až dosud téměř nepřístupné. Tento soubor je proto zvláště vítán, protože jde o věci velmi důležité a pozoruhodné. Zvláště písně duchovní jsou skutečnými skvosty naší poesie. Velká škoda, že aspoň v poznámkách nebyla zaznamenána melodie aspoň u některých písní. Jinak je dílo dělano velmi důkladně a pečlivě a dr. Vilikovskému a nakladatelství Melantrichu patří dík celé české veřejnosti za toto znamenité dílo.

Ferdinand Pujman: »Zhudebněná mateřština«. (Vydal Melantrich 1940 za 20 K.) Koho jen trochu zajímá naše mateřština, ať si přečte toto objevitelské dílo, z něhož byly otištěny dva výňatky v loňském »Jitru«. Je to zvláštní pocit, když člověk nachází poklady tam, kudy denně chodí. Pujman ukazuje na zákonitost a melodičnost naší staré mateřštiny s takovým jedinečným a jemným postřehem, takovou suverénní jistotou, že chváliti toto dílo bylo by nositi sovy do Athén. Vezměte a čtěte! Četba těchto děl prospěje naší národní věci daleko více než stovky nabubřelých frází. VS₄.

Josef Hobzek, oddaný žák prof. Pekaře, se narodil r. 1908 v Hradci Králové. Samostatně vydal práci Majestas Carolina a římské právo. Přispívá do různých časopisů a revuí (Všehrd, Řád atd.). Svému velikému učiteli věnoval několik zasvěcených článků a studií (ve sborníku O Josefu Pekařovi, Josef Pekař - národní dějepisec v knihovně Pro život, doprovod k fotografiím).

D o p i s y

Po první konferenci...

»Maminko, ale ujišťuji tě, že to byla jen směla... Nebýt toho osudného vyvolání...«

»A nebýt tvého lenošení, vid'! Jen to řekni upřímně. Ale počkej, ode dneška se mi ani nohou nehneš, doma budeš sedět a učit se! Já ti dám honit kamarády; a učení potom plave...«

A Jenda nemůže za nic na světě pochopit, proč právě takovými tresty má odpykávat svůj nezdar ve škole. Marně dnes večer čekal Jirka před domem, netrpělivě přecházející po chodníku, marně už po kolikáté opakoval smluvené hvízdání, přiraveným, do tvrdá nakuštěným mičem bouchal

do země. Konečně se objevila Jendova maminka a překvapenému Jirkovi hlásila: »Jenda dnes nikam nepůjde, musí se učit!« a zavřela dveře.

V Jendovi se probudil prudký vzdor. Takhle si to nepředstavoval. Celé odpoledne se poctivě učil, aby měl večer volnou chvíli a zahrál si s kamarádem, a teď... k vůli jedné špatné známce... Jenda se dal do pláče. V koutku duše si umiňoval, že už nikdy nezanedbá přípravu do školy.

Tisíce studentů si bude tohle umiňovat po první konferenci. Milí přátelé, vy »Jirkové«, kteří jste šťastně absolvovali první čtvrtletí, ujměte se svých slabších kamarádů, povzbuzujte se navzájem a hledejte společně oporu a posilu pro svůj dobrý předsevzetí u božského Učitele.

A vy »Jendové«, nemračte se na ten »těžký život« studentský, ale učinite si jej veselejším a radostnějším, obětujte každý den svou námahu Kristu Králi, připojte své studentské oběti k Nejsvětější Oběti, ke mši svaté — uvidíte, jak se vám lehčeji ponese ta jednotvárná každodenní práce.

To vám vzkazuje váš věrný přítel a student z P.
(Frà Joannes)

MARIA!

Životní shon, dnešní době vlastní, záleží v usilovné práci. A často mi připadá, že mnozí z našich pracujících lidí ani nevědí, proč pracují, za jakým účelem věnují dílu svůj čas. Lidé tohoto druhu pracují bezmyšlenkovitě, mechanicky, jako stroj, neznajíce požitku, který z dobře vykonané práce vyplývá. Nevědí, že jest vrcholným příkazem Božím, ale i současné doby, krásné heslo »Modli se a pracuj!« Mnohý moderní člověk by potřeboval jako sůl poučení našich zbožných předků, kteří se tímto příkazem řídili, vědouce, že práce bez modlitby není nic platná a pamatující na to, že »bez Božího požehnání marné naše namáhání...« Jim byla práce požitkem, rozkoší a radostí, ale což hlavní jest, žebríkem vedoucím do nebe, poněvadž ji kořenila vroucí a pravá modlitba. — Naše skutky, veškerá naše práce má nás přiváděti k našemu cíli — Bohu. Ale tomu často zabraňuje stále činný pokušitel, který nasazuje do duše naší i do našich činů hříchy, kterého se snadno dopouštíme jakožto křehcí lidé. Hříchem urážíme Boha a naše práce z hříchu se rodící postrádá pečeť Božího požehnání.

V jedné knize jsem četl, že jeden z dvořanů, bydlících při dvoru mocného krále, svého pána urazil. Velice jej hněv králův soužil a proto se rozhodl, že si ho usmíří darem. Ale neměl odvahy vkročiti do komnaty svého pána. Odebral se proto ke králově matce, aby ji odevzdal dar, určený králi. Jejím prostřednictvím král dar obdržel a provinilému dvořanu odpustil. — Nejsme i my provinilými dvořany našeho svrchovaného Pána a Krále Ježíše Krista? Není nám také třeba Prostřednice, která by cenný dar našeho sebepoznání, pokání a polepšení života odevzdala svému Synu, našemu rozhněvanému Pánu?

Staré jezuitské přísloví praví: »Skrze Marii k Ježíši!« A nyní se otažme sami sebe: Kdo nás přivede k Spasiteli a naše dílo mu doporučí? Kdo ho s námi usmíří, když nám nebude chyběti dobrá vůle? Nikdo jiný než jeho Matka, kterou ozýváme v liturgií loreánské jakožto Bránu nebeskou. Nikdo se ještě k Ježíši nedostal, když napřed neprošel onou Branou. Z toho dobře poznáváme, v jakém omylu setrvávají protestanté, domnívající se, že mohou dokonale ctiti Syna Božího, když odpirají čest jeho nejsvětější Matce.

Všichni pocítujeme touhu žítí v milosti Boží. Dří-

ve se však musí uskutečnit smíření s Bohem, které nám na Něm vyprosí Jeho Matka, ke které přece tak často voláme: »Paní naše, Prostřednice naše, Orodovnice naše! Se Synem svým nás smíř, Synu svému nás poroučej, Synu svému nás obětuj!«

Prosme ji, aby všechny složila do rukou svého Božského Syna, od nás svůj milosrdný a láskyplný zrak neodvracela, spolu se svým Synem naší práci zehnal a ukryla nás pod bezpečný a útulný plášť svého neskonaleho milosrdenství. — Dbejme o to, aby v našich řadách, to jest v řadách katolických studentů, nebyl ani jediný, kdo by nebyl vroucím ctitelem mariánským. Dobrý příklad katolického studenta-mariánského ctitele způsobí, že přesladké jméno »Maria« bude i od jiných, ctěno po celé naší drahé vlasti!
F. Korb.

Voláme všechny studenty k radostné spolupráci!

Katoličtí studenti jsou povoláni a mají povinnost spolupracovat na prohloubení náboženského života ve studentstvu!

Tak zní výzva svatého Otce.

Naši studenti začali s radostí novou činností: Probouzeli mezi svými druhy a ve svém okolí radostný život z víry! Mnozí z nich chodili dříve k sv. přijímání se školou, chodili i v neděli na mši svatou, ale časem přece pocítili potřebu nového života, potřebu velké obnovy duší, a poznali, jak žít z Krista.

Studentská Katolická akce spojuje všechny katolické studenty v radostné práci, v níž ukazují svým studentským druhům cestu ke Spasiteli, aby z nich vychovali nejnadšenější apoštoly království Kristova.

Stud. Katolická akce vyžaduje dokonalého sjednocení všech studentů, takové, jaké si přál Kristus Pán, když pravil: »Aby všichni jedno byli.« Být jedno, být dokonale jedno, být spojení mezi sebou i s Ním. Jednotu vnitřní i vnější. Jednotu úplnou, dokonalou. Jednotu Církve, skutečné Církve, živého to organismu, jednoho to těla.

Tedy nikoli jednotu stavebnicového domku, nikoli jednotu mechanického stroje.

Tělo je víc než mechanická stavba, Církev je víc než organizace lidí, majících jedny stanovy. Církev je živé tajemství, protože ji tvoří miliony křesťanů, v nichž žije a zůstává jeden a týž Kristus. Mezi nimi, u nich a uprostřed nich, ale ne pouze mimo ně, nýbrž přímo v nich, přímo v každém z nich, v nitru každého z nich, a to celý, celá jeho osoba, nikoli pouze jeho část, celá jeho bytost, nikoli pouze nějaká jeho síla nebo účinek. On sám, živý Ježíš Kristus zůstává v každém živém křesťanu, protože to sám řekl: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.« Kdo však nejí a nepije anebo jen zřídka jí a pije Tělo a Krev jeho, to není opravdový křesťan, nebo je vlašný, a nemiluje Krista tolik, jak by měl, a kterému je Kristus pouhou představou, ale ne, žel, že ne, přítomnou skutečností.

Jen ti katoličtí studenti, kteří budou rozuměti naší jednotě v Kristu, jen ti mohou býti hrdinnými apoštoly Kristova království, a oni vnesou radost eucharistického života do našich ústavů a učeben!

My studenti věříme, že najdeme na všech ústavech kamarády, kteří nás pochopí, kteří radostně přijmou krásný SKA-studentský program, a sjednocení Eucharistií, budeme všichni spolupracovat na největším ideálu Spasitelovu: »Aby všichni jedno byli ve mně.«

H Á D A N K Y

Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

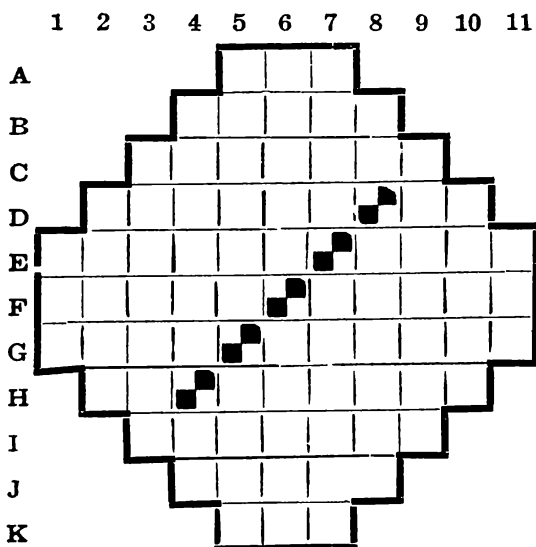
II. ŘEŠITELSKÝ ZÁVOD.

Dnes vypisujeme II. řešitelský závod o 15 cen, který bude celkem čtyřkolový. Bude obsahovati jak křížovky (za řešení 5 bodů), tak i hádanky (1 bod). Řešení zasílejte na adresu redaktora této rubriky vždy do konce měsíce.

V druhé polovině tohoto ročníku chceme uspořádati turnaj o pohár a jiné pěkné ceny. Proto se obracíme na vás, abyste každý přispěl na právě založený »Hádkářský fond«. Dary zasílejte pouze na adresu J. Kubáta. Děkujeme vám. Turnaji a všem zdar! —jk—

KŘÍŽOVKA

Ot. Jaroš

VODOROVNĚ: A) Tnutí. — B) Evropan. — C) Kuchynský nábytek. — D) Skříňka; italsky veletok. — E) Hordubalova žena; stará bodná zbraň. — F) Obtížný hmyz; zemědělský moravský malíř. — G) Vyvřelina; irský politik. — H) Ukazovací zájmeno; nížina. — I) Věda o poznání. — J) Ruská řeka. — K) Spojka vět účelových.

SVISLE: 1. Točna. — 2. Okovávat. — 3. Tichomořský ostrov. — 4. Kurník; předložka. — 5. Posypávání solí; vinný kef. — 6. Smetánka; hrad u vranovské přehrady. — 7. Jarní hračka kluků; nebezpečí horolezců. — 8. Předložky; střevní onemocnění. — 9. Ženské jméno. — 10. Zpěvohra. — 11. Fotoznačka (fon.).

ZÁMĚNKA.

J. Pohanka.

....í..... pro člověka mívá
cenu jen,
je-liá jídla dodržena
každý den.

ZÁMĚNKA.

Fr. Kosař.

Zříceninu zříš v s »d«,
odpor cítíš k s »v«.

BARVÍNEK.

Jurča, O Slov. trio.

V zahrádce, kde »správné«
v létě kvetou,
paní »barvínek« dítě
se starou tetou.

PROTIVKA.

Ot. Jaroš.

Trudný pohled podzim skýtá,
— létu hranu zvoní —
pole celé teta sytá
orá s párem koní.

SOUHLÁSKA.

J. Zahradníček.

O tom přemýšlí dívka mnohá,
proč opěvuje poeta boha.

HÁČKOVKA.

J. Chládek.

Nauč se s »háčkem«,
nebudeš bez »háčku«.

POLOVSUVKA.

J. Vinárek.

V část přístavu vešel žebrák
výrustek tvář kryje.
Nevlídný lid dá mu málo.
Muž' kys štedřejší je...

ČÍSELKA.

J. Vinárek.

Dlouho 1256 1614 zima,
měsíc 9342 teprv tu je.
Až nás z toho strach vždy jímá,
jak ten vítr 5 8736 duje.

OBLOŽKA.

J. Pohanka.

Oblož obě strany látky,
na ni pocol není sladký.

LISTÁRNA HÁDANEK.

Řešení z 2. čísla: Hádky: 1. Ráda má dívka přírodu. — 2. Naše stoupání. — 3. Rádlo; radlice. — 4. Žaludek. — 5. Mapa; tkáně — Matka Páně. — 6. Kovář, kovářiček.

J. Pohanka: Děkuji za milou spolupráci. — B. Qudrát: Těším se na brzkou shledanou!

—jk—

Kolegové a kolegyně • čtenáři Jitra

propagujte a přispívejte na

Mikulášský dar

jehož zakladatelem byl zesnulý arcibiskup olomoucký Dr. A. C. Stojan, který si byl dobře vědom toho, že katol. studentstvu je třeba vedle podpory morální také podpory hmotné.

**Mikulášský dar je jediným finančním zdrojem
vydavatelstva časopisu „Jitra“,**

nejrozšířenějšího studentského časopisu. Jitro vydává ve své edici hodnotné knihy za levné ceny. Každým příspěvkem na Mikulášský dar získáte si tedy zásluhu o zdárný vývoj naší práce a našeho poslání v duchu lásky k Bohu a národu.

Číslo Pošt. spoř. 206.271.

Redakce „Jitra“ Praha II., Voršilská č. 1.

Zprávy Edice Jitra

Edice Jitra má na skladě:

Dominik Pecka: Tajemství života, 10 K

Ed. Jitzovský: Hrdá srdce, stud. román, brož. 20 K, váz. 30 K

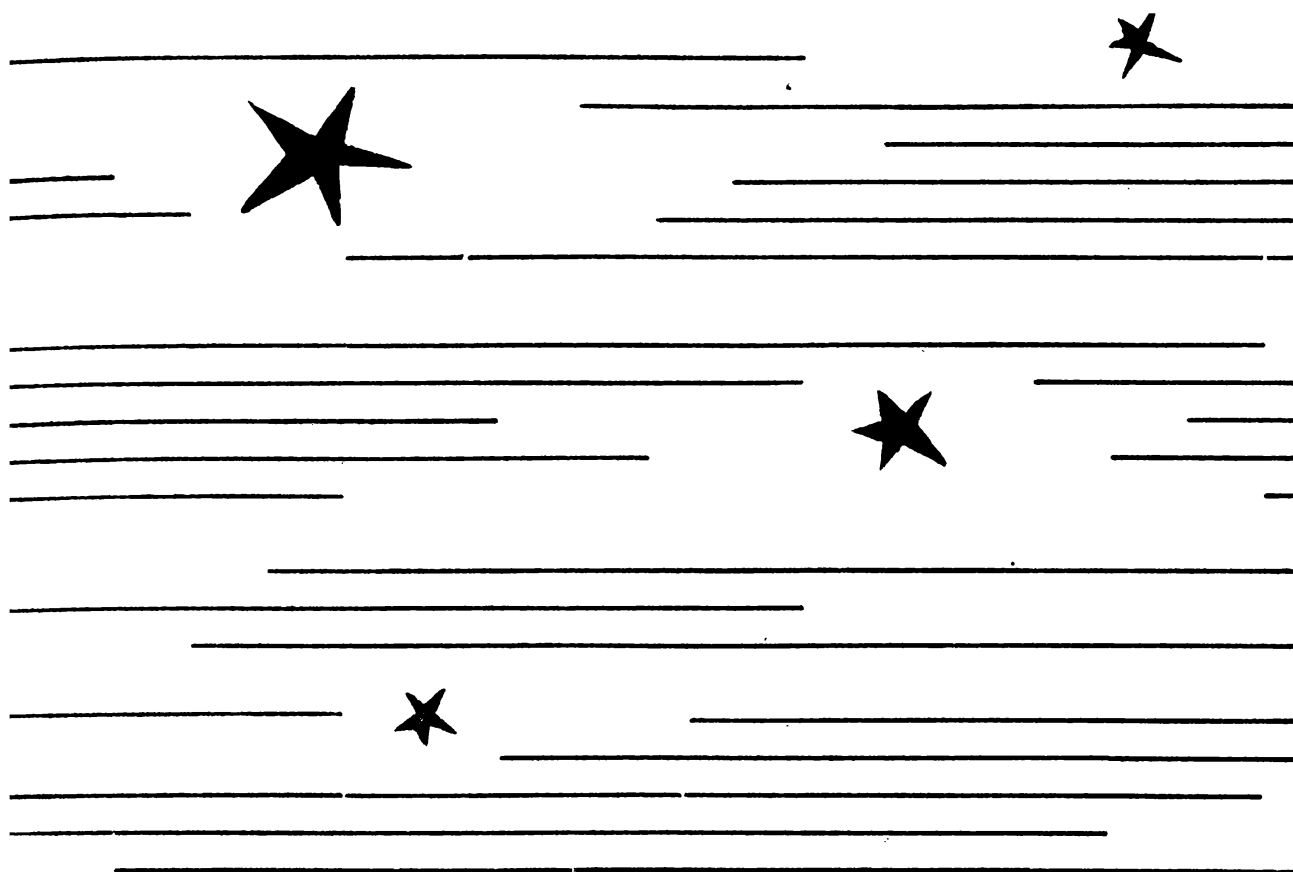
Jan Ryba: S Bohem, má krajino, poesie, 10 K

***Dominik Pecka: Ze zápisníku starého profesora,
(již jen několik výtisků) brož. 20 K, váz. 30 K***

V nejbližších dnech vyjde v Edici Jitra základní dílo o českém baroku od Viléma Bitnara: Zrození barokového básníka a druhé vydání Psychologie Dr. Mag. M. Habáně O. P.

**Kdo si objedná pět knih Edice Jitra, obdrží zdarma
vánoční bibliofilský tisk**

**Administrace Jitra má na skladě ještě několik exemplářů
desek na loňský, XXI. roč. Jitra, Cena 7 K. Objednejte si je včas!**

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII

POESIE • F. Adamec, M. Baldík, S. George, I. Andreník, B. Janoušek, S. Lehner-
tová, F. Prokeš, Z. Brabec, F. Mácha, J. Karen, O. Sirovátka

PROSA • R. Holinka, F. Weiser, K. M. Mreč, J. Ryba, B. J. Bojan, E. Liška,
D. Pecka, I. Stránecký

STATI • J. Kova, Artur

VÝTVARNICTVÍ • Paolo Veronese, El. Greco, Štenci, Hauser, Ploy-
harová, F. Koukal

4

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 18.—, ostatní K 28.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 20.—, ostatní K 30.—.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII, Jičínská 44.

zprávy dopisovatelům

Zd. M. Myšlenkově neujasněné. Naším měřítkem jest také otázka, jaký prospěch mohou mít čtenáři z takového článku. Pokuste se o něco jiného a vyjadřujte se prostěji. — List. Jedna věc přijata. To už je také úsudek. — A. S. Velmi primitivní rýmování. — M. Sr. Bezduvodné generalisace a mnoho silných a bombastických slov. Znáte přece úsloví: Fortiter in re, suaviter in modo! — M. S. Pohádka je velmi pěkná, jenže je psána po obou stranách. Pošlete ji znovu a trochu ji zhuštěte. Příliš improvizujete. Pozdrav. — S. F. H. Jen Zásnuby. Pošlete. — M. B. Rorate. Je vás víc v Brně. Seznamte se s ostatními příspěvateli a dejte jim posoudit své věci. — M. Š. Vaši báseň otisknu. Váš přítel ať pošle jiné. Pozdravujte prof. F. D. — A. J. Jízdu. — ŠER. Ten Smutek je pěkný, ale mám strašně mnoho básní. Pošlete však zas. A pište na zvláštní lístky své básně, jen po jedné straně. — O. K. Ano, po menších škrtech. — Mi-Ja-Va. Próza je teď nečasová. Snímek je příliš pravdivý. Jste vy to cháska. Čekám něco jiného. — Jindra. Zatím ne. Proč tolik pesimismu? — I. T. Po menší úpravě. — K. C. Prózu ano. Pozdrav. — Marf. Počkám na jiné. Pište po jedné straně. — J. Z. Ano. — O. S. Vyznání podzimu. — Z. K. Zpracujte ta témata znovu. Nemají formu. — F. P. Máte v básních některé pěkné verše, ale to nestačí. — V. S. Knížka recensuji. Z básní žádnou. — K. M. Ještě ne. — V. V. Nechci říci, že jste bez nadání. Ale je třeba práce a boje se slovem. Pozdrav. — N. M. Nelze, jsou anonymní. — L. P. Otiskujeme. — V. G. Pošlete nové. — B. P. Nevybral jsem nic, ale to ať vás neodstrašuje. Pište po jedné straně. — Ant. Vr. Velmi rád bych otiskl, ale nesmím. — J. K. Básně jsou celkem pěkné, ale sem tam mi něco vadí. Próza je psána po obou stranách. Těším se na lepší. Dovedete to. — F. M. Jsou o mnoho lepší. Otisknu jednu. — L. P. K. Navečer. Pozdrav. — M. P. Jen Touhu. Vítám vás. — V. D. Podzimní etudu. — V. B. Tentokrát ne. Zdá se mně nastavovaná. — K. K. Zpěv k zemi a pozdrav. Napište o sobě. Chcete adresu? — V. D. Děkuji vám a pozdravuji vás i vaše spolužáky. Je to pěkné. Jen častěji. — R. T. Jednu nebo dvě. Srdečně vás zdravím v daleké samotě. — B. J. B. Prózu a snad i Konec lásky. Madona by potřebovala pregnantnějšího vyjádření. — Vl. Str. Náladu. Pozdrav. — F. Ch. Rád, ale bez věnování. — J. V. Neslyšné kroky. — J. Min. Dám do lednového čísla. Pozdrav mému městu. — V. Sm. Prózu až příště. Pozdravuji.

Vyšlo 1. prosince 1940. - Majitel a vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čís. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

Cesta a vánoce

František Adamec

Už letos nespátřím cukrové růže v zahrádkách na záhoncích
tma sněží na slaměné dívky v předsini.

Už letos ne Nadarmo k vám přijdu o vánocích
hledat loupežníky již hrají si na dně s delfíny.

Cesta a vánoce

až přijdou naproti mé lásce jež nepatří žádné z žen
za záclonou pod vánočním stromkem všem se rozhoří sladké ovoce
jen můj stromek letos zůstane v lese zasněžen

Až přijdou vánoce do srdcí nasněží mír štěstí a kouzlo dětských her
andělům hvězdy do tváře nadýchá vánice a zmatek
ach bude to krásný podvečer
až svou písní se rozpláče srdce kolovrátek

Cesta a vánoce Ach kdyby už byly vánoce

už letos nespátřím v sněhu dívčí dlaň krásné to znamení

Na stromcích se houpají svíčky a ovoce

Vánoce Jimi mluví láska srdce k srdci kámen ke kameni

Paolo Veronese | Klanění sv. Tří Králů

Archiv Svatováclavská liga, Praha

Rudolf Holinka

(17. I. 1899 v Trhových Svinech) je docentem České Karlovy university. Jeho zájem se upíná především na náboženské dějiny minulosti české i slovenské. Vyniká duchem kritickým, smyslem pro výstižnou syntézu a ušlechtilým slohem. Náboženské poměry před reformací, její začátky, složitě otázky sektářství na české půdě poznal dů-

věrně a bezpečně (»Sektářství v Čechách před revolucí husitskou«, 1929, »Círk. politika arcibiskupa Jana z Jenštejna«, 1933). Závěrečný úvod napsal k břevnovskému vydání Brunonovy legendy o sv. Vojtěchu (1935) a k právě vyšlým traktátům Petra Chelčického (1940). Redigoval sborník O Josefu Pekařovi (Řád 1937), kam také napsal významnou kritickou studii o svém učiteli. Přispívá do různých časopisů, hlavně do ČČH a Řádu.

Duchovní profil doby lucemburské a poděbradské

Rudolf Holinka

Po vymření panovníků z rodu Přemyslova nastává v českých zemích období neklidu a značný pokles vážnosti i moci státu. Vláda Rudolfa I. Habsburského, kterého Čechům vnutil otec jeho, římský král Albrecht, netrvala ani rok a Jindřich Korutanský, jehož si Čechové zvolili za krále, překonavše odpor strany rakouské, byl panovníkem slabým, a nemaje potřebné autority, nedovedl zjednatí pořádek v zemi, kde se již ohlašovaly rozpory ústavní i národnostní.

Také první léta vlády Jana Lucemburského byla velmi bouřlivá. Nastoupil na přemyslovský stolec podle ujednání českých velmožů s otcem jeho Jindřichem VII., který nedlouho před tím byl zvolen za římského krále. Mezi podmínkami, za kterých souhlasili předáci čeští přijmouti Jana Lucemburského a opustiti neschopného Jindřicha, bylo především, že mladý král pojme za choť Elišku, dceru Václava II., »poslední Přemyslovnu«, aby trůn český byl zachován domácí krvi královské aspoň po přeslici, a že vyšší šlechta pojistí náležitý podíl na moci veřejné. Bylo totiž příznačným rysem doby s hlediska ústavního, že přední rody z české šlechty, to jest vlastního politického národa, se snažili uplatniti svůj vliv ve správě státu, a to se mohlo státi jen omezením panovníkova absolutismu. Oba velcí králové, Přemysl Otakar II. i Václav II., pokoušeli se brzditi tento vývoj vnitřních poměrů a uniknouti tak tíživému vlivu šlechty budováním silné moci korunní, zakládáním měst na půdě královské a podporováním jejich rozvoje všemi prostředky. Důchody z těchto měst plynuly pak do královské komory a panovník nebyl aspoň ve věcech finančních vázán tolik na souhlas a spolupráci se šlechtou. V královské radě zasedali pak stále častěji vážení měšťané i preláti (hlavně opati cisterciáckých klášterů) a byli znamenitou oporou

králi proti velmožům ve správě státu. Jan Lucemburský sice potvrdil zvláštním diplomem politická práva šlechty české a moravské a slíbil vládnout s radou domácích velmožů, ale teprve po dlouhém zápasu, který rozvrátil zemský řád, podařilo se šlechtě vymoci na králi skutečné splnění této korunovační podmínky. Bojem tím však utrpěla královská autorita a šlechtická oligarchie dosáhla většího vlivu, než bylo prospěšno celku. Ostatně král Jan od té doby nejvíce většího zájmu na českých věcech a ponechává správu země předákům šlechty, zdržuje se stále častěji v cizině a zabývá se po výtce politikou zahraniční. Nedovedl sice udržeti české panství v Itálii, které tak překvapujícím způsobem založil, ale jeho východní politika, zvláště připoutání některých knížetství slezských k české koruně bylo značným úspěchem mocenským, z něho pak později obratně těžil Janův syn a nástupce Karel IV. Byli to však již poslední Přemyslovci, především Václav II., kteří ukazovali české politice tuto cestu na východ. Také kulturně navazuje se v této době na starší podněty epochy přemyslovské. Prostředí pražského dvora bylo od poloviny XIII. století prosyceno vlivy kultury německé, která však mezi šlechtou nemá většího ohlasu a jen velmi povrchně je přijímána, pokud nějak souvisí s rytířstvím, zasahujícím k nám ze západu prostředím německým (na př. německé názvy hradů a j.). Domácí reakce politicko-kulturní, nesená ostatně zase šlechtou a duchovenstvem z ní pocházejícím, zabírá již hlouběji a stýkajíc se zajímavým způsobem s předzvěstí raného humanismu italského v našich zemích, připravuje rozličně půdu slovesnosti, psané v jazyku národním, která pak na počátku XIV. století vydala již pozoruhodné plody (na příklad *Alexandreis* a *Dalimil*). Literatura ta i svým duchem je česko-aristokratická se zřejmým ostnem proti myšlení a představám mohutnějšího měšťanstva, které se tehdy pořád ještě pocítovalo jako cizí živel v českém prostředí.

V čele tohoto národně kulturního ruchu stojí pražský biskup Jan IV. z Dražic jako hlavní představitel a ochránce jeho. Uchovává z duchovního odkazu přemyslovské doby to nejpodstatnější, byl zároveň ukazovatelem nových cest. Poznal z vlastního názoru Avignon a severní Itálii a seznámil se s duševním pokrokem obou těchto zemí. Založením roudnického kláštera pro řeholní kanovníky řádu sv. Augustina a celou svou orientací uvádí do Čech s novou zbožností i kulturní snažení raného humanismu, jehož střediskem se stával augustinánský klášter v Pavii, kdež odpočívalo tělo světcovo. Tím jednak navazuje na domácí hnutí myšlenkové, rozvíjející se od poloviny XIII. století a potlačené nepřízní doby, jednak dává mocné popudy a stane se takřka předchůdcem duchovního snažení, které rozkvetlo v českých zemích za Karla IV. již pod přímým působením vyspělého humanismu italského.

Karel IV. naplňuje přemyslovský odkaz po stránce politické, církevní i kulturní. Jako císař, hlava svaté říše římské, udržuje dobré styky s papežskou Stolicí, zvláště s papežem Klimentem VI., a provázen štěstím vladařským, měl ovšem i jako král český výhodnější postavení a mocnější ruku, než jeho předkové, Přemysl Otakar II. a Václav II., k nimž se s pýchou vždy hlásil. Brzy zakotvil v zemi jako »domácí král«, těšil se obecné úctě a tak se mu v krátké době podařilo najíti rovnováhu mezi královskou autoritou a svobodami obce národní. Uspořádání ústavních poměrů v Čechách dovršil přesným a slavnostním vytčením státoprávního postavení české koruny v říši římské, které bylo v podstatě velmi výhodné pro politický a hmotný rozkvět českých zemí. Povýšením pražského biskupství na arcibiskupství, jímž byl pojištěn autonomní vývoj české provincie církevní s hlediska právního, správního i spirituelního, a založením university, které dalo pevný základ k pěstění mezinárodní vědy a tím i popudy k domácí literatuře, vyšel jen vstříc dávným potřebám země, které si tak naléhavě uvědomovali již poslední Přemyslovci a pracovali v tom směru, třebaž neměli konečného úspěchu. I zde je Karel IV. spíše důsledným vykonavatelem myšlenek svých slavných, ale méně šťastných předků. Vidíme to i v ostatní jeho činnosti, ať je to již zakládání měst, kostelů a klášterů, nebo v jeho zájmu o nové proudy duchovní a v podporování věd a umění. Co na tomto poli vykonal, zůstane vždy trvalým památkem jeho vladařské velkorysosti a důkazem, jak se snažil odposlouchati duchovní tep země — ale i zde pozorujeme, že v podstatě jen dovršuje úsilí minulých generací a navazuje obzíravě na podněty, které měly v této zemi již domovské právo. Ukázalo se, že dílo Jana IV. z Dražic nezůstalo bez ohlasu, ba lze říci, že v duchovním profilu doby lucemburské mělo rozhodující význam. Roudnický klášter stal se střediskem kulturního

snažení s národně českým přízvukem na rozdíl od university, která dlouho ještě tradovala latinskou učenost mezinárodního rázu. Také Karel podporoval rozličně českou literaturu, zvláště dějepisnou, sám byl vynikajícím spisovatelem, udržoval a doporučoval styky s italskými humanisty, zvláště s Petrarcou. Záslužnou po té stránce byla činnost jeho kancléře Jana ze Středy, arcibiskupa Arnošta z Pardubic, Jana Očka a Vojtěcha ze Šternberka.

Karel IV. byl oddán církvi a vykonal pro ni mnoho zvláště v českých zemích. Hlavním pomocníkem v tom a často inspirátorem byl mu první arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic, muž v každém ohledu vynikající, jehož činnost jest zvláště slavnou kapitolou českých dějin církevních. Jako organisátor a správce církevní provincie neměl ve své době soupeře. Stoupající blahobyť všech vrstev, zvláště duchovenstva a měšťanstva, měl však i své stíny. Takovým zlořádem byla na př. simonie a nekanonický život kněží, což hleděl arcibiskup vyhladiti všemi prostředky. Nebyla to však jen česká místní zvláštnost, neboť zlořády takové tkvěly hlouběji v organismu celé církve tehdejší. Odtud ozývá se stále častěji volání po opravě života kleru i laiků, po reformě v hlavě (to jest u kurie) i v údech. Co se tenkrát v Čechách vykonalo pro tuto reformní myšlenku, ukazuje velmi jasně, že česká církev byla ve svém jádře zdravá a oprav schopná a že také odpovědní lidé chápali jasně vážnost tohoto stavu. Karel a arcibiskup podporovali reformní kazatele, jako byl Konrád Waldhauser a zvláště Milíč z Kroměříže, kdysi úředník král. kanceláře a humanista, duch stravující se křesťanským ideálem, veliký a neúporný kazatel ve třech jazycích, zakladatel české reformní školy duchovní. Jeho žáky a stoupenci byli »mistr pařížský« Vojtěch Raňkův z Ježova, muž evropského věhlasu, Matěj z Janova, Jan z Jenštejna, Tomáš ze Štítného a jiní. Třeba u nich možno pozorovat vlivy německého mysticismu (u Janova), italského spiritualismu (u Milíče a Janova) a occamismu (u Vojtěcha z Ježova), jest přes to zřejmo, že oddanou službou myšlenky se vypracovali na jednolité osobnosti vlastního charakteristického ražení. Mezi těmito stoupenci nové české zbožnosti byly ovšem rozdíly, ale spojoval je vždy ideál, pro který pracovali a strádali, totiž úsilí překonati »člověka tělesného« člověkem duchovním a náboženství litery nahradit životem vpravdě a činně křesťanským. Odtud snaha po těsnějším spojení s Bohem častým, po př. denním přijímáním, a volání po odstranění rozličných formalit, které nemají s vlastním ritem a kultem církve nic společného, po vykořenění nevědomosti a pověřivosti lidu, ale také zápas o skutečného sluhu božího, proniknutí duchem evangelia, pokorného kněze Kristova, neúnavně pracujícího na vinici Páně. Ale nejen to, někteří z těchto reformátorů, na př. Jenštejn a Štítný, burcovali soucit s údělem prostého člověka a šířili novou sociální morálku ve vyšších vrstvách společnosti. A svědčí pro tehdejší vyspělost národa, že oba ideály českých horlivců, náboženský i sociální, byly namnoze se souhlasem přijímány a že se tak vytvářelo plodné duchovní prostředí, které věštilo do budoucnosti možnost skutečné nápravy, prospěšné národu i církvi, bez revoluce a otřesů. (Pokračování)

**Každé umělecké dílo
hodné toho jména sní
o nesmrtelnosti. O. Březina.**

Rorate | Metoděj Baldík

Zátiší zaválo chaloupky sněhem
i vítr v modlitbách pokojných spí
pod křídlem těžkého probuzení.
Vesnice zburcuje ze sna!

Promluvil na věži spěšový hlas
zvon rorát zrazeným ještě se vrací
do srdcí svedených.
Probud'te své srdce ze sna!

Pán přijde

Strhejte se srdcí sobectví hráz
nakrmte u domů hladové ptáky
z lakomství dávejte
štedrostí mírněte hlad.

Vraťte se do domů
nechoďte do krámů pro pyšná slova.
Vraťte se k modlitbám.
Kajícně čekejte čas.

Lucerny svornosti vezměte na cestu
ku branám pokoje zasněženým.
Připravte na poušti silnice Páně.
Rosu nám dejte, nebesa, s hůry.

Na Rýně | Stefan George

Rychle pluje v pestrém šatě
Malá loďka po vodě —
Hudba zpěv jsou v pohodě.

Smutný vineš na své stráni
Slunce praží do tvých bot —
Těžká práce trpký pot.

Na hřbitově čerstvá hrobka.
Mrtvý už v ní usíná —
Z pláče vane plísňina.

Mrtvo tady stíny berou.
Kraje časy ochvějné —
Vše je už tak lhostejné.

Přeložil Karel Kladský.

Tajemství snů

Ivan Andrenik

Bůhví čím jsme v ten den
Kdy hrajem' v kostky s nocí
Sám znám odpověď jen
Hraje v ně havěť i mloci

Sny znát to není jen
Dívat se do nebe zrána
Však svět není než sen
Zapadlá mizivá hrana

Než jas bílých svitů
Promáčí světy snů rosou
Zříš as stopy kmitů
Jak tudy šla černá s kosou

Sasanka | B. Janoušek

Je tichá a pokorná.
Jen mlčení v sobě hostí
a září mi vstříc
bělostnou umělostí.

A přec ta bělost je docela jiná,
než jakou se odívá kopretina.
Je to běl ticha, žalu i lkání,
je to běl zpěvu i milování.

To zbyla jí krása zimního sněhu.
Až jednou hledat budeš
a nenajdeš, teprve potom
spatříš v ní ukrytu lásku i něhu.

Jdi svou cestou a nech lidi mluvit.

Dante.

Tři dni později přišlo mi štěstí na pomoc proti Jindrovi. Seděli jsme spolu sami v chlapeckém pokoji. Obdržel z domova dopis se zprávou, že přišel nový bratříček do rodiny. Bylo to páté dítě v rodině. Nyní měl právě dva bratry a dvě sestry.

Pln radosti ukazoval mi psaní. »Jsem strašně zvědav,« pravil, »jak ten maličký vypadá. A ani mi nenapsali, jak se jmenuje. Na to docela zapomněli.«

Četl jsem dopis a blahopřál mu k jeho novému bratrovi. — »Ty, Jindro,« ptal jsem se pak, »věděl jsi předem, že u vás přijde dítě?«

»No, ovšem. Než jsem odjel sem, řekla mi to matka.«

Nezdál se tedy tak nevědomý.

»Ty, řekni mi,« povídal jsem dále, »co myslíš vlastně o těchto věcech, víš, o sňatku a tak dále?«

Hleděl na mne velikýma očima. »Jak to míníš?«

»Můj Bože,« odvětil jsem, »když člověk není již dítětem, tak se zajímá zkrátka o tyto věci a chtěl by všelicos vědět. Víš už to?«

Jindra se trošičku začervenal. Hledě zamyšleně před sebe . . . Pak náhle pohleděl vzhůru a jeho oči zářily silným třpytem: »Bedro, já jsem se v tom dříve také nevyznal. Minulý rok jsem se pak na to ptal svého profesora náboženství, dr. Haidera. Ten mi jen krátce osvětlil, jak jemně a svatě to Pán Bůh zařídil. To mi stačí. Jiného vědění nepotřebuji. Kdyby to každý hoch tak věděl jako já, pak by o tom nemluvili sprostě tak mnozí. Vždyť ti výrostci v naší třídě vůbec nerozumějí, oč jde. Ti mluví o lásce! Kdyby tušili, jak veliká a svatá je pravá láska! Co ti svou láskou míní, to je buď dětinství anebo sprostota. — Řeknu ti jedno: „Přijde-li někdo z nich za mnou a bude mi chtít vysvětlovat, pak dostane facku, že si poleží tři dni v posteli.“«

Když jsem pak ulehl, nemohl jsem ještě dlouho usnouti. Nový svět stál před mýma očima. Bylo to po prvé, co ke mně někdo promluvil čistým a šlechetným způsobem o těchto věcech. Dosud jsem čerpal všechno svoje vědění z bláta a louže . . .

Hluboká ošklivost mne popadla před Bernerem a jeho plány. Jak vysoko stál Jindra proti němu! A já jsem měl hráti Jidáše . . . ? Horkými vlnami vystoupil mi stud až ke spánkům. Když jsem konečně o půlnoci usínal, byl jsem rozhodnut: Ať svůdce sám zkusí své štěstí! Se mnou nesmí již počítat.

Svou zprávu jsem podal Bernerovi, až se sám přihlásil. To se stalo o několik dní později. V přestávce mne vzal stranou: »Jak je to s Mollem?«

»Výtečné,« řekl jsem usmívaje se. Překvapeně hleděl na mne. »Jak to? Cos udělal?«

»Nic jsem neudělal. Vždyť ten chlapík již nepotřebuje objasňování. Ten už ví všechno.«

Berner se opřeně díval k zemi: »Nemožné! Takový pokrytec! To bych si byl nikdy nepomyslel.«

»Co by sis byl nikdy nepomyslel?« tázal jsem se suše a posměšně.

»No, právě to,« potřásl užasle hlavou. »Neuvěřitelné! — Ale teď vypravuj přece! Co jsi všechno zkusil?«

»O tom ti nemohu mnoho vypravovat. Nezkusil jsem vůbec nic. Ale nějaký kněz mu věc vysvětlil. A Jindra se teď dívá na věci jako na něco velikého a svatého, proti čemu se nechce prohřešit.«

»Hrome, tož tak je to? To znamená: V nevinnosti vědoucí. To je hotový blázen, ne?« Přikývl jsem.

Z jeho úst uniklo zaklení. »Co uděláme teď?«

»Nejchytřejší bude, když jej necháš na pokoji,« pravil jsem.

»Ty zbabělče,« vzplanul. »Teď teprve začneme. — Už vím, co uděláme. Mám pěknou knihu, — s obrázky, rozumíš? Tu mu dáš na čtení. Ale nesmíš prozradit, že je ode mne.«

»Ne, v tom ti nebudu pomáhat,« řekl jsem rozhodně. »Myslíš, že si budu pálit prsty?« Uvažoval. — »Dobře, pak to udělám sám. Pošlu mu ji jednoduše poštou. Nebude vědět, odkud je. — Ale toho pokřivce se za žádnou cenu nevzdám. Však uvidíš, že jej dostanu.«

Krčil jsem rameny. Nejraději bych mu byl dal facku. Ale docela si to s ním rozbít, to jsem nechtěl. Toho člověka mít za nepřítele bych neradil nikomu.

Již příštího dne obdržel Jindra knihu. Seděli jsme zrovna a studovali. Adresa byla psána strojem: Panu Jindřichu Mollovi, u dr. Egera, Vídeň IX., ul. Na Valech 126. Jindra roztrhl obal a četl název. S údivem hledal odesilatele na obálce. Nic nenašel. Otevřel knihu a listoval. Díval jsem se, jak prudce červenal, když spatřil obrázky.

Náhle vyskočil. »Tak se podívej, Bedro! Kdo mi to poslal? Co to má znamenat...?« Všemožně jsem se namáhal, abych zůstal klidný. »Copak je?« tázal jsem se, vzal knihu a prolístoval ji. Znal jsem ty obrázky už dávno. Ale dělal jsem velice udiveného a pohoršeného.

»Kdo mi to poslal?« ptal se Jindra opět. Jeho hlas zněl hrozivě.

»Nemám tušení, Jindro. Ale počkej, — snad někdo z NSS, aby tě rozzlobil.«

Tu se mu rozjasnilo. »Máš pravdu,« řekl. »Na ty je to zcela podobné. No, ten může dlouho čekat, než to zase dostane.«

Vzal knihu, aniž ji ještě jednou otevřel, šel ke kamnům a hodil ji do ohně. Pak se vysoko vzpřímil rozpálen rozhorlením a teplem kamen: »Vidíš to, Bedro! Až se tě někdo na to zeptá, můžeš mu vypravovat.«

»Proč se tak ukvapuješ, Jindro?« ptal jsem se. »Přece není třeba takovou knihu hned spalovat.«

»Víš, viděl jsem doma ve Fulpmes u salesiánů divadelní kus o špatných knihách v mládí. Takové divadlo by se mělo hrát u nás na gymnasiu. Kdybys je viděl, také bys to tak udělal. Tehdy jsem si předsevzal, že každou takovou knihu, která mi přijde do ruky, hned spálím. Pomysli si jen, kdyby tu knihu polapil na příklad Otto! — Taková sprostota!«

Musel jsem mu dát za pravdu. — Pak jsem myslel na Bernera a byl bych si jen přál, aby zde byl. Tu porážku bych mu přál. —

Když se mne Berner Kurt ptal, zdali Jindra obdržel a četl jeho knihu, řekl jsem mu prostě, že jsem nic neviděl, že ji asi dostal, když jsem nebyl doma. Co s ní dělal, že nevím.

»Jistě ji četl,« mínil Berner.

»Myslím, že ne,« pravil jsem. »Pokud jej znám, hodí ji pravděpodobně do kamen.« —

Listopad se blížil ke konci.

Příští tři týdny minuly pro Jindru klidně. Berner jej neobtěžoval. Ale svých plánů se nevzdal. »Snad to půjde později,« řekl mi krátce před vánočními prázdninami.

Ve škole se již nestarali o Jindrovo stanovisko. Posmívali se tu a tam, jinak mohl dělat, co chtěl. S většinou spolužáků — mimo NSS — byl dosti zadobře.

IV.

Dne 18. prosince přišel dopis od mého strýce, ve kterém zval bratra a mne, abychom přijeli s Jindrou na vánoční prázdniny do Fulpmes.

Když se to Otto dověděl, strhl se pravý indiánský tanec. Byl jsem ostatně také v podobné náladě. Kdo by byl pohrdl nabídkou zajet si do hor, a k tomu po prvé! — Spojenými silami jsme útočili na rodiče, abychom obdrželi od nich dovolení. Též Jindra nám horlivě pomáhal. Posléze otec svolil. Měli jsme odjet z Vídně 22. XII. ráno. — Maminka měla ještě jeden pěkný nápad: »Ale pak oslavíme Štědrý večer

**Člověk, který večer vykoná svou modlitbu, jest kapitánem,
který postavil stráž. Může klidně spáti! Charles Baudelaire.**

Archiv Svatováclavská liga, Praha.

I. Greco | Narození Páně Řím Národní galerie

21.,« pravila. »Kdybychom jej měli otec a já sami slavit, bylo by to příliš nudné. Musíte přece také při tom být.«

Nadšeně jsme souhlasili. Tak jsme mohli oslavovat vánoce dvakrát.

Příští tři dni uběhly docela rychle při balení a horlivé přípravě. Jindra byl značně vzrušen. Očekávání opětného shledání s domovem a s horami naplňovalo jej celého. 21. jsme tedy měli Štědrý večer. Radostná vánoční nálada byla ještě daleko zvýšena napjatým očekáváním blížící se cesty. Jako dar jsme obdrželi šaty a knihy. Bohužel chyběly lyže, které jsme si Otto a já přáli. Ale poznal jsem na rodičích, že to není nijaké nedopatření. Měli pro nás přichystáno asi nějaké překvapení.

Jindra dostal od mých rodičů album s mnoha Defnerovými pohlednicemi a několik alpských prací. Byl přešťastný. Otec připadl zrovna na to pravé. —

K půlnoci se konečně pohroužilo radostné slunce Štědrého večera do blaženě neklidné dřimoty, ze které se mělo příštího rána ještě krásněji a zářivěji vynořiti . . .

22. o sedmi hodinách ráno jel s námi tatínek autem k Západnímu nádraží. Byli jsme všichni tři v nejbujnější náladě. Otto napolo ztřeštěný radostí hrál se svým batohem kopanou. Musel se nějak vybouřiti, když radost přetékala jeho chlapecké srdce. Auto! D-vlak! Hory! Údolí Stubai! Sánkovaní! Lyžování! Toho bylo skoro příliš mnoho najednou pro něho.

Za půl hodiny jsme stáli u okna vlaku Vídeň—Lindava a podávali tatínkovi dolů ruku. Dopravní úředník přišel na kolej, aby dal znamení

»Už zdvíhá plácačku,« volal Otto nahlas.

Lidé v oddělení se smáli, venku se smál tatínek a hrozil svému nejmladšímu varovně prstem. Zatím se vlak rozjížděl. Ještě poslední stisknutí ruky, dlouhé radostné kývání, — opouštěli jsme nádraží. Ostře a řezavě objalo nás chladno zimního rána.

Jindra zavřel okno. Pak jsme se posadili a spokojeně oddychující užívali jsme radosti z dlouhé cesty, která se konečně uskutečnila.

Hluk . . . Bez zastavení proklouzl vlak stanicí. Z mlhy zimní noci třpytila se proti nám světla Inšpruku. Visela jako lesknoucí se hvězdy za tabulemi oken pokrytými ledem.

My tři jsme byli v oddělení sami. Otto ležel na jedné lavici a spal. Dojmy dlouhé cesty jej unavily. A k tomu přece poslední noc rozčilením sotva spal. — V Saalfelden, když se stmívalo, mu Jindra radil, aby se položil. Rozhněvaně odmítl pouhé pomyšlení na to. Styděl se spát ve vlaku »jako kojeneček«. Tu mně Jindra prostě pokynul, chytil chlapce a položil jej po délce na lavici. Já jsem mu strčil pod hlavu batoh, pak jsme jej přikryli svými pláště a otočili světlo. Otto se bránil a smál. — Ale konečně se poddal, zůstal klidně ležet, — a hle: po pěti minutách skutečně spal tvrdě a hluboce. Ted' jsme jej museli vzbudit. Hleděl zpod plášťů ven, protíral si oči a ptal se zívaje: »No, co je?«

»Inšpruk,« pravil jsem.

Prudce sebou škubl, takže skoro spadl s lavice, a díval se oknem ven. Ale nebylo nic vidět než mnoho světél v dálce. —

Náhle se otočil k Jindrovi: »Copak je to tam nahoře?« Ukazoval ven do temna. Právě před námi lesklo se na černém nebi veliké zářící světlo.

»Horská stanice na Patscherkofelu,« odvětil Jindra. »Vpravo za ní leží Serles a Fulpmes. Za dne je vidět Serles odtud nádherně.«

Oblékli jsme si pláště a vzali batohy, pak jsme opustili oddělení. Venku na chodbě stálo již více lidí připravených k vystupování. Vlak udělal právě ostrou křivku a jel pak přes most.

»Inn,« pravil Jindra k Ottovi a ukazoval dolů na lesknoucí se vlnky.

Ted' jsme byli uprostřed mezi světly města. Nalevo a napravo silnice a řady domů. Červené, bílé, zelené signály letěly kolem okna. Stále pomaleji klapala kola. Pak to šlo rachotivě přes mnoho výhybek.

Konečně, přesně v šest hodin večer, vjel náš vlak po jedenáctihodinové jízdě pomalu do inšpruckého hlavního nádraží. Otto sebou netrpělivě vrtěl na chodbě. Trvalo mu to přespříliš dlouho, než lidé před ním opustili vůz. Strkal a tlačil se veškerou silou.

Konečně přece přišel také na řadu, poskočil mocným skokem dolů na nástupiště, otočil se a zvolal na nás: »Inšpruk, Hlavní nádraží, všechno vystoupit, prosím.«

Jindra jej chytil se smíchem za límec a strkal jej před sebou zástupem cestujících. Hleděli jsme na všechny strany, abychom našli Jindrova otce. . . . Tu stál znenadání vedle nás, širokoramenný a veliký jako ostrov v dravém proudu. Jinovatka zahalovala černý plnovous. »Pozdrav Bůh vespolek! Dobrou jízdu měli?« Podal mně i Otto-vi ruku. Pak objal Jindru a hleděl mu vteřinu do očí. Otcovské usmání hrálo kolem jeho obličeje. — Dal se do kroku. »Tak pojděte, hoši! Něco teplého do žaludku, to je teď hlavní věc. Pak pojedeme na Fulpmes. Všichni už na vás čekají.«

Při jídle v nádražním hostinci si dal vyprávět o cestě, ptal se na rodiče a smál se při tom srdečně svým hlubokým basem, když jsme vypravovali něco veselého. — Pak se šlo ven do studeného zimního večera. Strýc vzal auto. Za málo minut jsme byli na Stubaitalském nádraží. Jindra nám ukazoval horu Isel, zatím co strýc kupoval lístky. S němou a uctivou bázní jsme pozorovali noční obrysy zalesněné hory, která nám byla od časného mládí známa a prozářena hrdinskou postavou Ondřeje Hofera a jeho udatných tyrolských bojovníků za svobodu.

O půl osmé jsme zase jeli. Brzy ležela světla Inšpruku u našich nohou. Od západního nádraží se třpytily červené signály. — V příkrém vzestupu vylézal elektrický vůz nahoru, vždy výš a výše. — Nyní to šlo temnými lesy, sněhem zavátými, přes osamělá návrší, mimo dvory a malé osady: Mutters, Natters, Kreit, Telfes . . .

Jindra nás poučoval radostně a horlivě o okolí dráhy, o horách, tu a tam o údolích a silnicích. Každý kolík na trati byl mu milým, starým známým. Kde jsme my spatřovali jen temnou noc, tu viděl skvostné věci. Z temna venku zářil mu vstříc domov tisíci světly.

Za Telfes náhle ztichl a zmlkl. Vyšel na plošinu vozu a hleděl velikýma, radostně blaženýma očima dolů na světla Fulpmesu, která se před námi vynořovala z mlhy. — Šel jsem za ním, stál jsem mlčky vedle něho. Bylo mně, jako by tu klesala odněkud shora hluboká, svatá síla do mé duše. Neviditelně a přece vědomě zahalovala mne síla hor

Uvnitř vozu zazníval zářivý smích strýce, jemuž Otto v rozpustilé živosti vypravoval o svých klukovinách. (Příště pokračování.)

Proč křídla nemám | Sláva Lehnertová

Po cestách, které vedou zpátky,
alejších mládí, po mezích vzpomínání
s náručí slunce a vůně luk a modrého zlata,
po úzkých chodničkách s věnečkem sedmikrás.

Po cestách, které vedou zpátky
za sluncem zapadlým do mraků zapomnění,
za chmýřím lampíček, z nichž před lety odkvetly květy,
za vším co bylo a již dávno není.

Přes bílé dny a jasem zlacené svátky
do ráje mládí, za hudbou včel,
po cestách, které vedou zpátky
alejších mládí, po nichž jsem kdysi šel.

Proč nemám křídla, abych se rozletěl?

Podzimní soumrak, spletený ze žlutnoucího listí, krvavého příděchu západu i nenasytných dálek, přestal sypat do očí ostré obrysy věcí a zakryl hmatatelnou tíhu pozvolného umírání pod kolem času bělavou mlhou, z níž se rodila hladová chuť tmy. Leptala žíravinou neúprosné moci hvězdovitou vůni paprsků, které dosud zahalovaly světlem západní obzory. — Svěží osení na dlouhých pásech kamenitých polí hledělo naději budoucí žně a vyprávělo o skřípající radlici a velkých krupějích potu. — Jedna role vedle druhé a všechny se usmívají — — —

Kde jsem již viděl jejich úsměv? — Ten široký, tak milý, klidný, laskavý, při tom však neústupný úsměv, jenž je zároveň výzvou na souboj?

Ano — vzpomínám si — zrovna zde na tomto místě. Vypřáhal koně z rádla. Dal jsem se s ním do řeči. Z celého jeho zjevu se nabízela radost a spokojenost vykonané práce. — Přisedl jsem k němu na vůz — — —

Vrata statku byla otevřena dokořán. Na zápraží stála mladá selka, v náruči držela hošíka. Natahoval své masité — někdo z těch, kteří nevidí úsměv hroudy, řekl by — nemotorné ručky, tleskal jimi a volal žvatlavým hlasem: »Tata, tata — !«

»Dobrou noc!«

»Dobrou noc!« — odpověděl sedlák na můj pozdrav, hodil mně na rozloučenou ještě jeden zemitý úsměv, pak práskl vesele bičem a opakoval si s něhou, kterou bych u něho nikdy nehledal — tata, tata.

Vtom okamžiku jsem pochopil hranatou krásu nebojácného selského úsměvu. —

Dnes se zelená na místě, kde tehdy orat, květ práce, ale šlépěj dosud nesmyl čas. Je tvrdá jako dlaň, jíž pevně držel rádlo.

— A až havraní hlas zimy se bude koupat v tklivém zoufalství, všude bude sníh a nikde ani jeden zelený lístek, až praskne poslední nitka naděje, pak musím jít, i kdybych měl zahynout v uspávající hloubce závějí. — Víte, kam půjdu? — Sem na toto místo, k tomu poli ssát do své duše nektar širokého úsměvu našich lánů. Mnoho smutných jako já půjde kolem, ale úsměv se jim skryje, poněvadž nedovedou milovat čistá srdce prostého lidu. — Bůh poroučí, kost země, ukutá polibkem mrazu, volá: »Přijď jistě!« — A já přijdu. Stanu pod hnátem staleté lípy a budu z ní číst smích věčejšků a probuzení zítřka. Podívejte se! — Vy také nevidíte? — — Povím vám tedy melodii nepsaného zákona země. —

Krajem kráčela smrt s pochodní němoty, loupila ohebná srdce, ale nedovedla nikdy otrávit lásku. — Laviny roků se řítí vzdáleným nánosem trosek a snad ještě celá desetiletí budou si zvykat na jejich ničivou milost. — Nebojte se! — Na naději osení napadl sníh — — vrata jsou zavřena — na zápraží ticho — slunce rodinných krbů však svítí. — Tata, tata! — Osmahlí mužové a pracovitě ženy zaorávají do útlych srdcí lásku.

Široký úsměv, schovaný v zajetí stěn, otevře radostně vrata, práskne bičem. — »Mámo, táto, je jaro!«

Pak zvlhnou oči a tichý šepot — snad smutný, ale veselý čistým svědomím — se zladí s jástotem prvního listí. Možná to bude modlitba, možná jen vzpomínka, ale konec bude stejný — vděčnost, že nenechali krb vychladnout a zavřeli vrata dětských duší.

»Maminko, jedu orat! Hled'te, je to jako tenkrát, když se tatínek vracel z pole. — Vy jste mě držela v náruči a já volal na něho první od vás naučené: »Tata, tata!« — Dnes já jedu orat a zase někdo stojí na zápraží — —

Táto, mámo, můžete klidně spát, naučím ho milovat oheň čistého slova, jak vy jste naučili mě! — Dej vám Bůh pokoj věčný v rozkvetlé zemi!

Dávej chudým, co nemůžeš podržet, abys získal to, co nemůžeš ztratit.

Sv. Augustin.

A. P. Ze zápisníku starého profesora

»Prosím, je to hřích, když se v adventě tančí?« ptají se mne kvintánky. Hřích to není, protože není církevního zákazu tančiti v adventě nebo v postě. Ale je to nevhodné tančiti v době, která má ráz kající. Kdyby vám umřela babička, nosily byste smutek a nechodily byste do zábav. Bylo by to, řekněme, nepietní. Co si podobného je i v poměru ke Kristu Pánu. Je vhodné tančiti, když Kristus trpí? Církevní rok je právě mystické opakování a prožívání života Páně. Křesťan žije s Kristem. S Kristem narozeným se duchovně znovuzrozuje. S Kristem umírajícím odumírá tělu, světu a ďáblu. S Kristem vzkříšeným povstává z hrobu svých hříchů. To je základ staré tradice o kajícím rázu doby adventní a postní.

A pak, milé studentky: nemám rád ty otázky: »Prosím, je to hřích?« To proto, že nechci, abyste se spokojovaly jen s jakýmsi nehřešením a dělaly to, co ještě ten neb onen moralista může připustiti jako nehříšné. Chtěl bych, abyste volily vždy to, co je jistě a bezpečně dobré a z dobrého si zase volily to, co je lepší. O svaté Terezii praví Římský breviář: *Maxime arduum votum emisit efficiendi semper quidquid perfectius esse intelligeret.* »Učinila velmi nesnadný slib, že bude vždy konati, co by poznávala jako dokonalejší.« — Nechtěly byste to také zkusit?

Nejsem však škarohlíd a měl bych si velmi za zlé, kdybych se díval na tanec jen jako na příležitost k hříchu. Víím, že v tanci se uspokojují různé, a to i vyšší potřeby a touhy: potřeba hudby, rytmického pohybu, slavnostního projevu, společenského styku, erotické symboliky. Na jednom dívčím prázdninovém táboře jsme slíbili dívkám,

Útěk do Egypta Relief z roku 1194 v chrámu sv. Michala v Groppoli u Pistoje

Archiv Svatováclavská liga, Pra

že si budou moci zatančiti, zachovají-li po večerní modlitbě řádné mlčení. A tak jsme uspořádali taneční večer při harmonice. A dívky tančily s velkým nadšením a potěšením. Jedna poznamenala: »Děcka, vždyť to jde i bez kluků a je to docela hezké!«

Ale ty maminky! Ty vás strojí a vodí do tanečních hodin se zjevným nebo skrytým přáním, abyste se tam seznámily s nějakým slušným mladým pánem. I pro toto přání musíme mít porozumění, my moralisté. Na podzim jsem se sešel v sadech s jedním panem kolegou, který tam četl Josefa Heyduka *Zpívající Arabii*. Přečetl mi z Doslovu: »Arabský chudšas El Mohlek má tři dcery, které nemůže a nemůže provdat, i učiní poslední zoufalý pokus, kterého by se jinak nikdy neodvážil: pozve básníka El Aše a pohostí ho, jak nejlépe může. Druhého dne se hrnou do jeho domu bohatí nápadníci, z nichž každý chce býti zetěm muže, z jehož číše pil básník.« Tomu jsme se velmi zasmáli, či, lépe řečeno, pochechtali. Ten příběh je ovšem svědectvím téměř neuvěřitelným, o účtě, jaké se těšil v Arabii básník. Škoda, že je receptem nepotřebným v naší střízlivé době, jež sice se vyznačuje nadbytkem básníků, ale naprostým nedostatkem úcty k básníkům. A tak nezbyvá než voditi dcery do tanečních hodin.

Člověk jeden měl dva syny — tak začíná podobenství o marnotratném synu. Cosi tam chybí: není tam zmínky o matce. Ano, matka byla již mrtva. A kdyby žila, kdož ví, byl-li by mladší syn opustil dům otce svého?

Ti terciáni dnes zlobí jen což. Napomenu je. Nepomáhá to. V každé lavici se děje něco nepatřičného: mluvení, smích, šoupání židlemi, a to se rozumí, nezbytné pohazování papírovými kuličkami. Vzadu někdo pořád bručí. Napomenu po druhé. — Pouhá slova. Pohrozím trestem. Nijak to nepůsobí. Poznamenám si jednoho výtržníka do zápisníku. Tuze to neodstrašuje. Aha, už vím — Spalding připomíná, že hlavní, co žádá žák od učitele, jest, aby ho nenudil — jen začít něco zajímavého vypravovat — a hned budou dávat pozor. Ano, zpříjemnit vyučování — asi tak, jako to dělal Basedow, který přinášel dětem pečená písmenka. — Hoši se ztiší a zapomenou na hlouposti — ale já nemohu pořád vypravovat, musím také zkoušet a musím postupovat podle osnov.

Stoupnu si před lavice a přísným pohledem přehlížím třídu. Chci říci: »Tak, bude ti-cho nebo ne?« To je otázka hrozebná — a odpověď může býti také: Ne! Ano, já vím, nebožtíku pane profesore R., že jste nám říkával v pedagogice: Když vás budou žáci nejvíce popouzet k hněvu, držte se pevně stolu a počítejte v duchu do dvaceti. A já vím, že když se člověk rozzlobí, řekne obyčejně něco neuváženého a leda se zesměšní, jako jeden pan kolega, který na studenty vzadu hlučící volal: »Jen počkejte, až bude opakování, však já tím zadkem zatočím!« Tak přece jen bude lepší počítati do dvaceti. A ostatně neklid ve třídě je příležitost k cvičení v trpělivosti. Hm, vyšší, asketické hledisko. Někomu jdou takové duševní prostocviky docela k duhu. Ano, avšak škola není na to, aby se v ní zdokonaloval učitel, nýbrž žák. Ale — proč nepřiznat, že je člověk někdy v koncích a že někdy nejsou nic platny pokyny, rady a formulky a vůbec cizí zkušenosti: zkrátka dnes asi s těmi kluky nic nesvedu. To není jen tak: »lidi lo-viti.« Někdy si musí člověk říci s Petrem: *Magister, tota laborantes nihil cepimus*. To už patří k řemeslu: »Mistře, celou noc pracovavše nic jsme ne-chytili.« (Jan 5, 5.)

Ve světě i v životě jest lad i nelad. »Souhrn života,« praví Peter Wust, »dělen rozumem, nikdy nevychází beze zbytku.« (*Ungewissheit und Wagnis*. Kösel-Pustet, München 1940, S. 15.) Stvořiv svět pohleděl Hospodin na vše, co byl učinil, a viděl, že vše je velmi dobré. (Gen. 1, 31.) Kosmos, nádherné, nepřeložitelné řecké slovo to vyjadřuje skvěle: řád, krása, harmonie — to značí výraz kosmos jako opak chaosu, neladu, neskladu a neřádu. Tak to vystihuje i genius české řeči. Slovo svět pochází od *svítiti*. Svět je světlo, jas souladu a krásy.

Svět však není jen harmonický. Jest také disharmonický. Ale všechny disharmonie: horko, zima, tma, hlad, žízeň, nemoc, nebezpečí směřují k harmonii. Vyvolávají totiž v člověku určité napětí, a to napětí je tvůrčí. Nebýt disharmonií, nebylo by lidské práce a vynalézavosti: dům, dveře, klika, kamna, lampa by byly věcmi neznámými, nebylo by ani vědy, ani techniky, ani umění lékařského. Je ve světě mnoho neúčelného: ale při bedlivějším pozorování i to neúčelné se jeví jako účelné, uvážíme-li že to nutí

člověka k přemýšlení, vynalézání a tvoření. Kdyby člověk nebyl tvorem trpícím, nebyl by ani tvorem tvořivým. Matkou tvůrce je bolest.

Filosofie není věda exaktní. Není v ní jistoty matematické, nýbrž jen jistota filosofická. Těm, kteří všechno chtějí mít »dokázáno«, stačí dáti otázku, jak dokázati pravdivost věty: »Všichni lidé jsou smrtelní.« To je věta zkušenostní a jako taková má platnost jen statistickou a jest tedy jen velmi pravděpodobná. Vědecká biologie má ovšem mnoho důvodů pro tu větu, ale ona platila již v době, kdy ještě nebylo vědy, za všech dob a u všech národů. Přímo dokazatelná není, poněvadž se nijakým pokusem nemůžeme přesvědčiti, jsou-li vskutku všichni lidé smrtelní. Ba nemůžeme ani o všech lidech, kteří kdy žili, dokázati, že vskutku zemřeli. A konečně, když řeknu »všichni lidé«, míním i sebe — a ani o sobě nemohu nijak dokázat, že jsem smrtelný, poněvadž dosud žiji. — Ač je to tak zřejmé, ač nikdo o smrtelnosti všech lidí nepochybuje, přece není matematického důkazu smrtelnosti všech lidí.

Ani jsoucnost Boží nepoznáváme přímo a empiricky, nýbrž jen nepřímo a úsudkově. Ke klasickým důkazům Boží existence, jež všechny budují na zásadě příčinnosti, sotva lze ještě co přidati. Ty důkazy však nejsou stringentní, nutkavé. Kdyby byly, zjevil by se nám Boží majestát v drtivé síle — pak už by nebylo možno Boha popíráti. Ale stali bychom se podobnými loutkám, jež sice dobře gestikulují, ale v nichž není života, a ztratili bychom možnost svobodného rozhodování. Tajemství Boha jest tedy nerozlučně spjato s tajemstvím lidské svobody. Bůh nás nenutí, abychom ho uznali, poněvadž větší mravní cenu má, uznáme-li ho a rozhodneme-li se pro něho nejspíše do nucení.

Co píše dr. Hans Schmalfuss, profesor hamburské university, v úvodu ke své knize *Stoff und Leben* (J. A. Barth, Leipzig 1937): »Jsem povinen díkem panu prof. Adolfu Meyerovi v Hamburku, který mne vyzval, abych tuto knihu napsal, a panu prof. baronu J. v. Uexküllovi, jehož nauku dále rozvádím, za rozmluvy. Dal jsem knihu prohlédnouti zástupcům oněch oborů, o nichž jednáme nebo jichž se dotýkám. Tak děkuji pánům profesorům P. Rabemu, H. Wincklerovi, P. Harteckovi, pánům soukromým docentům dr. J. Ritterovi a dr. J. Frersovi v Hamburku a panu dr. ing. K. Schmalfussovi, kteří buď úplně nebo zčásti prohlédli mé výklady se stanoviska svých oborů, ač zastávají částečně jiné názory. Dále děkuji panu prof. H. Hauschildovi v Hamburku, členu Německého jazykového spolku, za zkoumání po stránce jazykové čistoty a panu dvornímu radovi dr. A. Meinerovi za ochotu, s kterou mi stále vycházel vstříc při tisku této knihy. Zvláště vděčen jsem svým spolupracovníkům a neméně i svým žákům, kteří mi při práci a na společných vycházkách svěřovali své tužby a zápasy. A právě proto se kniha neobrací k lidem hotovým, nýbrž k hledajícím, chce pomáhati a podněcovati. Vroucí dík přísluší konečně mé paní, která mi jako neúnavná spolupracovnice ve všem pomáhala.«

To je krásné a poučné svědectví. Především je třeba vděčnosti. V každém úsilí a zvláště ve vědeckém, jsme odkázáni na druhé, stojíme takřka na ramenou bližních. Za druhé je třeba skromnosti. Nepokládati se za neomylného, uznávati i soud druhých pracovníků a vážiti si jejich úsudku. A za třetí je třeba důkladnosti: kolika rukama prošel rukopis knihy Schmalfussovy, než byl vytištěn! Jak se autor snažil, aby kniha byla po všech stránkách dokonalá! Kdyby všichni spisovatelé šli touto cestou, je jisto, že by se tisklo knih méně, ale lepších. Ubylo by také nevraživosti, kritikaření a planého polemizování, které nikomu není k užitku, poněvadž vědečtí pracovníci by si své rozpory vyřídili v soukromé rozmluvě a nepřednášeli by je na forum veřejně. A konečně mladí by se věnovali studiu takových knih s větším porozuměním, když by věděli, že svými otázkami a pochybnostmi dávají plodné podněty svým učitelům.

**Hudba je jediným jazykem světa, kterým
není možno vyjádřit nic podlého.**

Euskive.

Krev dětství | František Prokeš

Krev dětství z žil se ztrácí
jde kolem v stínu roků neúnavný čas ...
to slovo se mi stále vrací
ač trpkost jeho vyssává mně hlas.

Poslední vteřina dětství odkládá svůj šat
život nový v srdce se vkrádá ...
dnes dostal jsem novou masku
naposled viděl svá léta mladá.

Naposled slyšel šťastného dětství hlas,
naposled opakoval znova a znova
života všech nás nejkrásnější slova.

Sbohem buď, dětství, ztracená chvíle mládí ...

Dálka | Zdeněk Brabec

Tak letěl nad krajem stmeleným z plátů času
znamenáným vršky a nánosem lesů
ruce jsou silnice, jimiž si podávám dálku
a cílem meze, kde pole se v lesy hloubí

Tak mávat křídlem slepeným z krásy cest
hvízdát si na modř oblohy, šaty si robít
z pokory lásky a z výsosti hory
A popel země si na hlavu sypu, ať bolí

můj obzor rozšlapaný do dálek, jímž opásán je čas
Je trpko obnovovat rány stehované kroky
a pěšinu, po níž se vrátím, zazpívat
z kolika lesů smích mi větrem uhasil oči

**Není nic drahocennějšího, než čas! Ale ach,
lidé ničím lehkovážněji neplýtvají. Sv. Bernard.**

I.

Teprve teď padla vlhká opona před Antonínův zrak. Už dlouho se chystala zakrýt neveselé dětství, jež se odehrávalo na nástupišti. Teprve teď semkl prudce oční víčka, aby přemohl palčivost, která se pod nimi usadila. Ovšem, poslední rychlíkový vagon už zmizel roztesknělému pohledu. Už poklesla paže a kapesník, před chvílí větrem rozevlátý, padl na zem. Že nelze vlak zadržet holou rukou, je už otec nadobro pryč.

Mladý Zlámal se prodíral zástupem netečných lidí jako zabloudilý lesem.

Sám. — Jsem tady sám, táhlo mu hlavou. Měřil různost dvou osamění. Toho, které tak rád vyhledával pod rozesmátou oblohou domova, někde na lukách u strouhy a toho dnešního uprostřed písčité obličejů, barev a zvuků. —

Protože osamělec zahloubaný do trpkého srovnávání nedbá zákonů městské chůze, vrazil Antonín do někoho, aniž se omluvil. Proto uslyšel sykovou kletbu a: »Venkovane, uč se chodit!«

Vida, je znát, že nejsem zdejší, pomyslel si a nevraživě pohlédl na mladíka, jehož tvář byla pihovatá a vlasy červené. Neurvalec! Dobře, že pospícháš; byli bychom si spolu promluvili důrazněji — zlobí se Antonín. Potom loví v paměti číslo električky, která jede na Žižkov. Marně. A to je zlé, když se člověk nechce zbytečně vyptávat. Zlámal nedůvěřoval Pražanům. Připadalo mu nyní, že se vysmívají každému, kdo je z venkova. A zvláště nám z Moravy, pro nějaké »včik«, jako kdyby jejich zpěvavý hlásek nebyl komičtější, uvažoval.

Šel tedy nazdařbůh hřmotícími ulicemi a naštěstí dobře. —

Poslední srpnový den byl parný a Zlámal zpocen, unaveně stoupal do kopce. Posléze se zastavil nedaleko za nádražím. Sebevědomí nastávajícího žáka »mistrovské školy malířů písem«, kterým byl naplněn ještě dopoledne, pojednou bylo to tam a zbyl jenom stesk a neurčitý smutek. Bojoval s nutkáním vrátit se co nejrychleji domů. Snad ještě dnes jede nějaký vlak, uvažoval, opíraje se o jakési trámy, složené podle chodníku. Za oprýskanou zdí zvedalo se bednění veliké, betonové stavby. Mohutná nákladní auta přivázela na staveniště písek, dlouhé železné pruty a klející šoféry. Jednotvárné vrčení míchaček splývalo s pohvizdováním dělníků. A ve výškách, úzkými stezkami dřevěných žlabů procházeli se betonáři, podobní trpaslíkům. Až se Zlámalovi točila hlava. »Babylonská věž«, napadlo mu. Potom si přečetl ve spleti lešení: »Do práce, hochu!« —

Rodiště Gutenbergovo na dřevorytu z roku 1562

Archiv ELKu

Hřmot šicího stroje v kuchyni u Chramostů podobal se bzukotu hejna rozlíceného hmyzu. Jenom mistr krejčovský a jeho žena měli dosti odvahy naslouchat od rána do večera nezřízené muzice. Člověk časem uvykne každému neřádu, uvědomili si dávno oba, avšak dítě Jiřík utíkalo z doslechu té hudby, pokud mohlo.

I studenti, obývající jediný pokoj bytu, ucpávali si uši vatou, jestliže byli doma v době, kdy stroj lomozil. —

Rodina krejčího Chramosty žila v Praze teprve dva roky. Mladí lidé —; přistěhovali se z kteréhosi polabského městečka a věřili pevně, že je tady »potká štěstí«. Ovšem, přepočítali se. To, co rozuměli »štěstím«, obtěžuje se totiž málokdy až do pátých pater domů s otlučenými fasádami. —

Chramosta šil kalhoty. Jen a jen kalhoty. Dodával je malým konfekčním obchodům, odkud si potom odnášeli dělníci z vysočanských továren, aby je promašťovali strojním olejem, anebo třísnilo kapkami suříku. Kupovali si je také drobní úředníčkové z ještě drobnějších pisáren starého města, kteří je vzadu brzy oblýskali jako zrcadlo. Navlékali je dokonce i hřbitovní zaměstnanci; tehdy na kalhotách mistrem Chramostou ušitých ulpívala hlína Olšan. Je mnoho takových lidí na světě a že měl Chramosta ruce jenom dvě, nezbylo, než vzdát se snů o oblékání »pánů«. S počátku doufal, že »snad přece jednou . . .« Ale všechny naděje záhy zapadly do mlhovin toho »jednou«.

Studenti ani kalhoty nejsou zlatým dolem, vážený mistře, a proto se raduj, že zbývá aspoň na čistý, nový slabikář synovi, který začal chodit do školy. Ba zbylo i víc, protože neváhal odepřít si nějaké to nedělní pivo. (Beztak hospoda nesluší ženatému chlapu.) Tak dostal kluk vytouženou koloběžku a ty máš blahý pocit, že nejsi právě nejhorší táta.

A Jiřík si hodného táty zaslouhuje. Vždyť je nejlepším počtářem ve třídě a čist uměl dříve, než začal chodit do školy. Jeho záliba v číslech projevila se i na sklonku prázdnin. Počítal dny, kdy se opět vrátí »pan Vašek« s »panem Emanem«.

Avšak Chramostovi Jirkovi neřekli, že na jednoho z nich čeká marně. Stejně by nepochopil, že Václav Chadim vystoupil ze školy pro nedostatek peněz. —

»Nekonečné schody,« posteskl si Zlámál, stoupaje k novému obydlí. Počítal pavlače, které se navzájem tolik podobaly. Červen jejich dlaždic bodala ho do očí ostřeji než kopí světla, pronikajícího sem nemytými okny: slunce zapadalo.

Nahoře se Antonín zastavil, aby změřil prohlubeň dvora zaneseného smetím, kde uprostřed zčernalých beden stál pochroumaný dvoukolák jako raněné zvíře v nečistém doupěti.

Obličej protějších domů vyhlížely přívětivěji. Zdály se usmívati očima bezpočtu oken, která leckde prozrazovala zatuchlá tajemství žižkovských bytů až příliš upřímně.

Zahlédl kdesi mohutnou matronu, jež se oháněla pletacími dráty bedlivě pozorujíc činžáky před sebou. Od střeš ke sklepním průduchům. Pro vzdálenost nemohl Antonín uzříti zelenavou blánu na jednom jejím oku. Tím ostřejší však bylo druhé. Bdlá Scylla ihned postřehla rozpačitost neznámého příchozího. Nový student se objevuje, uhodla správně. Byla to matka Julie Havránkové, téže Julie, která se tak často dorozumívala abecedou posuňků přes dvory s Václavem Chadimem. (Tato neslyšitelná řeč matku podivně znepokojovala.) Mladý Moravan si vždy představoval Prahu jako město báječných zahrad a právě takových paláců. Protože se Žižkov pramálo podobal této vidině, Antonín zatrpkl a nasadil si jakési literární brýle, které mu ukázaly jedenáctou čtvrt, jak se jevila periferie velkých měst určitým romantikům minulého století, jejichž díla kdysi čítal: Není tu nároží, na kterém by se nestkvěl pestrý štít špinavé hospody. Aniž je tu chodeb či průjezdů, odkud by nevycházely podezřelé, nakyslé zápachy s ještě podezřelejšími ženštinami neurčitého stáří a nemytí chlapů v pruhovaném tričku, kteří znají všechny odrůdy hazardních her a duchamorných nádek.

Z neveselých myšlenek vytrhl mladíka dětský smích vycházející z bytu, označeného nápisem: »Chramosta Jan, zhotovitel pánských oděvů.« Za těmito dveřmi je tedy jeho »druhý domov«.

Vstoupil a spatřil malého chlapce na kolenou červenovlasého mládence. Krejčí položil žehličku na obrácenou podkovu, aby příchozímu potřásl rukou:

»Tak, tady máme pana Zlámala!«

Mládenec zahlaholil: »Neviděli jsme se někde? Bože, ta Praha je hnízdo. — Emanuel Pavlinec — ale říkej mi Emane . . .«

Mezitím, co se Antonín probíral z překvapení nad nečekaným setkáním s člověkem, do kterého vrazil na nádraží, obrátil se Pavlinec opět k chlapci:

»Pane strojvůdče, vezměte si lokomotivu a jedem.«

Jiřík popadl koloběžku a s pokřikem vyběhl ze dveří. Eman za ním volal ve smíchu: »Ne-
utíkej — sraziš vaz!«

První večer v novém domově. —

Antonín div nelitoval, že neposlechl Pavlince, který ho prve přemlouval, aby šel také oslavit začátek školního roku.

Stěny domu byly tenké, takže sem pronikal ze sousedního bytu řev rozhlasu spolu se zlomky hlučného rozhovoru, který se zdál spíše hádkou. A v této vřavě spát?

Teprve po desáté umlklo radio za zdi. Konečně ticho, oddechl si a otevřel okno. Ihned však na něho zaútočila jiná hudba. Vyklonil se do ulice a spatřil červeně svítící nápis nad vchodem do protějšího domu:

»Curaçao — Dancing — Bar«

Tato tři záhadná slova byla štítem umouněného lokálu, kde vyhrávalo k tanci několik ztrápených hudebníků. Antonín se však domýšlel, že je to jakási veselá hospoda, ve které se dává vale smutkům. Snad hádal správně — —.

Potom se vrhl na postel, ale věděl, že neusne. Dlouho se převaloval a před očima odvíjel se mu dlouhý film posledních dvaceti čtyř hodin, které jako by byly dvaceti čtyřmi dny. (Dnes vpravdě prožil každých šedesát minut více, než jindy od východu do západu slunce.)

Když se už toto dějství stávalo ztřeštěným a ztřeštěnějším, když konečně se loď vzpomínek odpoutaly od kotvišť skutečnosti, takže na březích rybníka tam daleko doma ozvalo se drnění tramvaje a do vod ozářených měsícem nořil se poslední vagon rychlíku, jenž odvážel otce, proměnilo se hvízdání lokomotivy ve známou odrhovačku; Eman přišel s veselou.

»Promiňte, že ruším, pane —!«

Antonín se posadil a Praha se zvolna vracela do jeho vědomí. Vyslechl předlouhou tirádu na »ohromný večer«. Eman kdesi tančil s kterousi herečkou z Moderní operety, čímž vyhrál sázku.

»Člověče, já ji viděl několikrát na jevišti a představoval jsem si, že je to docela mladé děvče. Vžij se tedy do mých pocitů, když mně kluci ukázali podnapilou „skorobábu“. Odvážil jsem se však a vyzval ji na parket, třebaže se její společník na mne mračil. A tak ztroskotaly mé iluze o Martě Vlasákové — —.«

Pavlinec zřejmě nezpozoroval naprostý nezájem kolegův a rozvazuje si kravatu, líčil dál své dobrodružství. Nakonec se zeptal:

»A jak se tobě u nás líbí?«

»Je to zde až příliš veselé — — —«

»Na to si zvykneš,« řekl Eman klidně a zouval se při tom, »takové je to tady dnes a denně. Do desíti vyhrávají vedle u Rambousků a potom se rozhlaholí „Curaçao“.« A popěvoval si, doprovázen melodií, která sem zalétla oknem:

»Růžové psaníčko

znamená randíčko — —«

Antonín se obrátil ke zdi. Pavlinec se tvářil, jako by nepostřehl výzvy:

»Lila až z Jablonce

bez známky dokonce — — «

Potom řekl náhle:

»To všichni „od Holómoca“ jsou takoví mrzouti jako ty?«

Zlámal zabručel nevrlé: »Prosím tě — — co ty víš o Moravě — —«

Eman se opřel o pelest: »Člověče, tys' ze stejného těsta jako Vašek. Víš, Václav Chadim. Ale Chadim, ku podivu nebyl z Moravy. — V Benátkách, ve Starých Benátkách se narodil,« škytal litostivě, »a děvčat si neuměl vážit — —. To máš tak: Tady ti chodil — jen tak z legrace — s jednou dívkou. Člověče a s jakou! Neuměl si jí však vážit. Tos' neviděl, jak vyváděla, když jí oznámil, že odchází a že se tedy už spolu neuvidí. — — Doufám, že ji letos nějak utěšíme — —.«

Zlámal předstíral spánek. Úspěšně: červenovlasý hmátl po vypínači a za chvíli Antonín uslyšel zdravé chrápání, které téměř přehlušilo zvuky »jazu«.

Usnul až k ránu. —

(Pokračování.)

Zimní melodie | B. J. Bojan

Když se tak zadívám na zimní krajinu, vypadá jako připravená předloha pro umění nejjemnější rytiny. Bože, jak je to všechno krásně modelované! Jen se ohlédni kolem sebe a pozoruj okolí! Zaujmu tě lehce načrtnuté koruny stromů a celé lesnaté stráně na stejném sněhovém podkladě, který se liší od našedlého nebe jen jasnější bělí. Jdeš dál po ní cestou a zastavíš se na rozcestí před barokními Božími mukami, zdobenými sněhovou čepičkou a obklopenými dvojicí starých ořechů, jejichž větve, zprohýbané krouživými pohyby, jsou ve svém zasněžení pravidelně stínovány a tvoří ornamentální výplň, předurčenou pro ozdobu uměleckých tkanin. Na skalní stěně, modelované dešti a plískanicemi, vidíš, jak sníh, usazený na všech výčnělcích, podoben zhmotnělému světlu, padajícímu shůry, ozařuje a zároveň oceňuje toto dílo staletí. V mlze, stoupající z údolí, se střídavě vynořuje a mizí věž hradní zříceniny, která se černá na stráni.

Jako v ozvěně tisícerých pozdravů nebes snášíš se drobné sněhové vločky na bělostnou paletu zadumaného kraje, nad kterým v nesčetných krystalcích, hrajících všemi barvami, lesknou se závěsy zimy. Jasná modř nebe zledovatěla pod nárazy silných víchřů. Na oknech neviditelný umělec mráz kouzlí si z dlouhé chvíle předlouhé básně. Těžko je jim porozumět, vyprávět je a napodobit. A jsou tak krásné! To je tajemná melodie severních krajů, která se ozývá, když zima nahlíží do chudých příbytků a putuje po zavátých cestách. Tiše usnulo i léto, zmizely mosaikovitě obrazy luk a polí, zmizela zeleň a zlato tichých alejí, kde se duše probouzela v objetí sladkého, okouzujícího dechu luk, v náruči lehkého vánku šepotem vzdálených vln... Zmizelo kouzlo letního snu a jen dětská očka jiskří radostí nad tou sněhovou krásou. Dovádějí, skotačí na platinové desce kluzišť a zima si bělí svůj šat v doprovodu jejich veselých popěvek.

O smrti mezi sasankami

Eugen Liška

Na louce u rybníka je plno květů. A hnízdí zde divoké kačeny. Alžběta o nich ví již od malička. Jak se tenkrát polekala jejich křiku, když je vyplašila modrým míčem.

Modrý míč a Petr.

Dětství, zatoulané dětství mezi sasankami. Alžběta již tehdy tušila, když se toulala s roz-

těkanýma očima po travnaté stezce s několika oblázky a pozorovala let kačen, že jednou odejde a bude se jen ve snu vracet ke hrám u jezera. Ale někdy se vrátí, skutečně se vrátí, pustí papírové lodičky na cestu k Bílému leknínu a pak bude čekat, netrpělivě čekat, až se obrátí vítr. Dobrý vítr.

Petře, naše lodi se vracejí!

Kolik?

Dvě! — Ale Petře, Petříčku, kde je moje Divoká kačena?

Neplač, Bětuško, že tvoje lodička ztroskotala. Nikdo tak nepláče, nikdo tak netruchlí. Víš, lodi se smrti nebojí.

Bětuška již nepláče.

To rosa padala, Petříčku, nevěříš?

A pak se rozběhli podél břehu. Vyplašené kačeny vzlétají do modrých výšek a jejich zoufalý křik bolí. Alžběta prozpěvuje babiččinu písničku o krásné růži a Petr si říká, že svět je krásný.

Alžběta Havlová zkrásněla, jen její dětské oči jí zůstaly.

Zkrásněla.

Ale nikdo netušil, že její duši svírá smutek, bolestný smutek, kdy toužíme po návratu ztracených, kdy náš pozdrav odnáší vítr, dobrý vítr, protože vlaky již odjely a lodi odpluly... A někdy k ní přicházely dni, kdy se jí zdálo, že není v pokoji sama, jako by měla neznámého hosta obsloužit. Tehdy poklekala pod křížem a její modlitba byla pokorná a vroucí. Ale její smutné oči a bledá tvář působily zármutek matce, ač Alžběta se usmívala tak šťastně, že nebylo možno před ní zaplakati. A pak — Petr ji miloval.

Petře, chtěla bych se vrátit do dětství. Chtěla bych odhodit všechnu důstojnost, brouzdat se celá urousaná za kačenkami a vyhlížet lodi.

A Petr neví, co by odpověděl na její přání. Petře, divoké kačeny odlétají. S Bohem, divoké kačeny!

Tak rád by ji pohladil Petr po vlasech. Ale Alžběta nepláče. Ah, Petře, jak těžko jí porozumíš!

Odlétají jako sen a některé se již nevrátí.

A Petr zase mlčí.

S Bohem, Petře, dnes již naposled.

Podzim. Někde v cizích krajích prý ještě svítí slunce a kvetou sasanky. Tam odjela Alžběta, odjela deštivým dnům, odjela k moři — za sluncem.

Petr čeká, až přiletí divoké kačeny. Některé se již nevrátí. Smrt chodí i mezi sasankami. Ale její úsměv je tak šťastný, že nebylo možno před ní zaplakati.

Schola cantorum

Najednou se to jméno rozneslo po naší vlasti. A trvalo hodně dlouho, nežli i u nás vešlo ve skutek přání Svatých Otců, aby byla v každé krajině vybudována pěvecká škola podle vzoru svatého Řehoře, jenž určuje formu římskokatolické liturgie, měl ji za přední pomoc při šíření díla Božího. Neboť když veden jsa Duchem svatým sebral zapsal a přitvořil zpěvy hodné důstojnosti nejsvětější oběti, bylo třeba, aby je též rozšířil po celém křesťanském světě. Mše svatá, úkon tak zcela jedinečný v řádu veškerého dění, nesnese, aby k němu bylo přistavováno dílo nedokonalé, nejapné nebo dokonce nečisté. I jest při jejím slavném konání zachovat vše, co Duch svatý milostivě sdělil Božím přátelům, beze změn, bez vnášení osobních libůstek, pomíjivých, prchavých jako lidská osoba sama.

Dík vědeckým výzkumům ve století devatenáctém i našem bylo možno znovu přechřísti a tedy i obnoviti zpěvy prvních křesťanů, učiti se jim, a znovu je zavést tam, odkud vyšly, ke mši svaté.

Není naším úmyslem vychvalovati to zřízení. Tak, jak otcovsky papežové Pius X. a Pius XI. k zřizování Schól radí, tak oddaně máme poslechnouti jako dítky a sáhnout po stravě nejlepší, která se nám podává. Zde chceme toliko informovati vás o životě v přední škole toho druhu: V Schole cantorum v Praze-Břevnově.

Jistě není zcela náhodné, že vznikla na půdě posvěcené pobytem prvního českého syna svatého otce Benedikta i svatého Řehoře — svatého Vojtěcha, biskupa a mučedníka. U svaté Markety na území jeho kláštera vyrůstá dílo, které jako kvas má proniknouti celým jeho národem. V hospodářských budovách se pilně adaptuje pro školu, která den ode dne získává víc přátel a zájemců. Od rána do večera zní odtud zpěv i křik osmnácti živých chlapců, kteří se učí znát noty, zpívat, hrát, při čemž nemine dne, aby mezi sebou nesvedli hrdinnou bitvu o přední místo. Vyučení hrou o Goliášovi Soulovi, o zlé huse, znají gesto plného života a vedení k radostné odvaze, jsou dychtivi vytáhnout k dobytí světa.

Přijďte se na ně podívat. Za první branou dáte se vpravo do t. zv. starého pivovaru. Nedivte se nedostatkům zařízení, s kterými se setkáte. Ostatně jakmile vkročíte na schodiště domu, poznáte, že jste vstoupili do prostředí, které se neleká lecjakých překážek. Chlapci vás zavedou do své učebny s velikou tabulí na psaní not, s pianem a harmoniem, řadou houslí, s dlouhým stolem uprostřed stále umazaným od barev, kterými malují noty, obrázky svatých patronů, divadelní rekvisity, s vysokou policií, která skrývá všechna jejich tajemství: meč Herodova trabanta, mučednickou korunu svaté Doroty, vous žida Ráboně i sešity s početnými příklady a s německými slovíčky. A což když přijdete v čas zkoušky! Rozestaveni před pultem na zemi, na stupni i na lavicích pozorně hledí do velkého svazku not, někteří si dávají takt, jiní si pomáhají celým tělem docela zapomínajíce na své okolí. Přesně vyhledávané sol la si do střídá s dovednými ruládami vánočních motet, jednohlasý chorál s mnohohlasými skladbami klasické polyfonie. V sousední místnosti si připravují noty, listují v sešlých svazcích bohatého archivu, vypisují skladby jinak nedostupné, přepisují na formát, z něhož potom mohou zpívat všichni najednou, pod vedením nejmenšího, ale nejlepšího svého zpěváka. Jiní pomáhají v edici, skládají tiskové archy, balí zásilky, píší adresy. Každý v pilné práci s radostí a jen málokdy ve stínu rákosky pana ředitele.

Přijďte se podívat. A jestliže vám snad pro velkou vzdálenost není možná, pozvěte si Scholu do vašeho města. Chlapci vám rádi ukáží něco ze své práce, ať veselé písničky nebo lidové hry, posbírané po všech koutech milé vlasti, ať umělé skladby středověké i nové. Nebo si napište o jejich publikace a program, který oni chystají, přichystejte sami. Dejte se s Boží pomocí do práce a hleďte i u vás vybudovat mezi chlapci Scholu, v níž by se naučili i umění, i životu.

DA.

Veselého dárce miluje Bůh. Sv. Pavel.

D. MRAVNÍ SKUTEK.

1. LIDSKÝ SKUTEK.

Člověk jest bytost podvojná — duchově-tělesná. A proto i jeho jednání jest možno posuzovati s dvojí stránky: vnější a vnitřní. Ať člověk jí nebo pije, píše, čte, kupuje, prodává, pracuje, odpočívá — to vše má stránku vnější a vnitřní. Vnější stránka lidských skutků jest určena předmětem a okolnostmi, vnitřní pak úmyslem nebo účelem.

a) Předmět a okolnosti:

Mnozí se domnívají, že o skutku lidském nelze říci, je-li sám o sobě dobrý nebo zlý. Není prý dobrých a zlých skutků, jsou prý jen dobří a zlí lidé. Zdravý rozum však usuzuje, že lidské skutky už samy o sobě jsou buď dobré nebo zlé podle toho, shodují-li se s mravním řádem nebo odporují-li mu. Lháti jest již samo o sobě zlé, i když to nemá zlých následků. Pracovati samo o sobě jest dobré, i když to není oceněno a odměněno. Jest ovšem také mnoho skutků, které samy o sobě nejsou ani dobré, ani zlé — mluvit, psát, chodit, spát, tančit, jíst, pít. Takové skutky nazýváme mravně nelišnými (indiferentními). Dobrymi nebo zlými se však mohou stát podle úmyslu, s jakým je člověk koná.

A poněvadž člověk jedná vždy za určitých okolností, je zřejmo, že i tyto okolnosti mají vliv na mravní hodnotu jeho skutků. Buď tím, že mění druh skutku (kvalitu), anebo tím, že zvyšují nebo snižují mravní hodnotu (kvantitu) jeho. A to někdy dokonce tak, že to, co by o sobě bylo maličkostí, nabývá vysoké hodnoty mravní (almužna chudé vdovy, která dala do pokladnice chrámové dva penízky, celé své jmění, zatím co druzí dávali jen to, co jim zbývalo); a obráceně — to, co by o sobě bylo zlem nepatrným, vlivem okolností se stává zlem velikým (urážlivé slovo, které mezi sobě rovnými nepadá příliš na váhu, vmetené v tvář otci, bylo by hříchem těžkým).

Nejvýznamnější ze všech okolností jest okolnost osobní: kdo to dělá. Jinak je třeba posuzovati skutky dítěte, jinak skutky člověka dospělého; jinak skutky vzdělance, jinak skutky člověka prostého; jinak skutky kněze, jinak skutky laika; jinak skutky představeného, jinak skutky podřízeného; jinak skutky ženatého, jinak skutky svobodného. Také okolnost místa jest významná. Skutek zlý, spáchaný na místě posvátném, jeví se jako větší zlo, než kdyby spáchano bylo jinde; rozdíl jest, stane-li se věc veřejně nebo tajně (opije-li se někdo veřejně, je to větší zlo, než kdyby to učinil tajně). Podobný význam má okolnost času (rozpustilá zábava v době posvátné je větším zlem než v jinou dobu); rovněž okolnost způsobu (užije-li někdo k zlému činu jako pomocníka dítěte, je to větší zlo, než kdyby si vzal za pomocníka člověka dospělého).

b) Úmysl (účel):

Úmysl nebo účel jest jakoby duší lidského skutku. A tak jako v životě není těla bez duše, tak ani v oblasti mravní není skutku, který by nebyl jaksi oduševněn účelem, pro který je konán. I nejobyčejnější věc — procházku konáme s určitým úmyslem: osvěžit se, pohovořit si s přáteli, dovědět se něco nového; ba dokonce jednu a tu též věc konáme za rozličnými účely, z nichž jeden je hlavní, ostatní vedlejší.

Účel může býti buď dobrý, nebo zlý, nebo i nelišný. Účel mění mravní hodnotu skutku, a to různým způsobem:

1. Účel dobrý zmnožuje mravní hodnotu skutku dobrého (pracuje-li někdo s úmyslem, aby podporoval své rodiče); dobrými činí skutky mravně nelišné (napíše-li někdo potěšující dopis); nečiní však dobrými skutky mravně zlé (krade-li někdo s úmyslem pomáhati chudým).

2. Účel zlý znehodnocuje skutky dobré a činí je zlými (modlitba fariseů konaná pro lidskou chválu); zlými činí skutky mravně nelišné (jde-li někdo do společnosti s úmyslem křivě posuzovati své bližní); zmnožuje mravní špatnost skutků zlých (loupež spáchaná k získání peněz na hýření).

3. Účel nelišný nemá vlivu na mravní hodnotu lidských skutků (zpívá-li někdo, aby si vydělal peníze a podobně).

Podle těchto zásad jest možno i posoudit otázku, zdali účel světi prostředky. Lze odpověděti, že účel dobrý posvěcuje prostředky dobré a nelišné, ale nikoliv prostředky zlé. Zlo zůstane zlem, i když je konáno s úmyslem dobrým (chce-li někdo křivým svěděním prospěti příteli u soudu — křivé svědectví je tu prostředkem k účelu dobrému, ale tento účel nemůže změnit mravní špatnost prostředku, který byl zvolen). Tvrdí-li se někdy, že nějakí theologové kdy učili, jako by účel dobrý ospravedlňoval prostředky špatné, je to nepravda. Vyskytuje-li se zásada: účel světi prostředky v příručkách křesťanských moralistů, platí o účelu dobrém, jenž posvěcuje, to jest mravně hodnotnými činí prostředky nelišné (hráti v karty pro pobavení bližního), nebo mravně hodnotnějšími činí skutky mravně dobré (učiti se s úmyslem způsobit radost rodičům).

2. SKUTKY ZÁSLUŽNÉ.

Zvláštní vlastností dobrých skutků křesťanských jest, že jsou to nejen skutky, nýbrž zároveň zásluhy. Hodnota těch skutků jest taková, že jakýmsi právem můžeme za ně od Boha něco očekávati. Kristus mluví často o odměně pro své věrné: »Odplata vaše hojná je v nebesích.« (Mat. 5, 12.) Zásada, že hoden jest dělník mzdy své (I. Kor. 3, 8) platí i pro dobré skutky vykonané v milosti. Ovšem plné právo na odměnu nemáme — nemůžeme totiž vykonati nic tak hodnotného, abychom si zasloužili blaženost věčnou. Přístup k ní zjednal nám Kristus svou obětí; on nám otevřel brány nebes — my sami bychom si jich neotevřeli. Přesto však nebude odplata věčná pouhým darem Boží dobrotivosti, nýbrž i naší zásluhou, neboť dobré skutky, které konáme, musíme připisovati nejen Bohu, jenž k nim pomáhá svou milostí, nýbrž i sobě, pokud s milostí spolupůsobíme.

Dobré skutky jsou záslužné jen za určitých podmínek. A ty jsou:

- a) aby člověk vykonal ty dobré skutky v tomto životě — po smrti nelze již vykonati nic záslužného: neboť přichází noc, kdy nikdo nebude moci pracovati;
- b) aby vykonal ty skutky svobodně, prost nátlaku vnějšího i nutnosti vnitřní, poněvadž to, co činí člověk proti své vůli, nemůže býti záslužné;
- c) aby to byly skutky mravně dobré, s dobrým úmyslem vykonané;
- d) aby je člověk vykonal ve stavu milosti, to jest vnitřně spojen s Kristem, neboť skutky dobré vykonané ve stavu hříchu jsou sice dobrými skutky, ale ne skutky záslužnými;
- e) aby je člověk vykonal s pomocí Boží.

3. Odpovědnost a její hranice:

Lidský skutek jest plodem rozumové úvahy a svobodného rozhodnutí vůle.

a) Otázka mravní odpovědnosti jest především otázka mravního poznání. Mravní poznání jest úkon rozumu, který nám ukazuje, že nějaký předmět jest v souladu nebo nesouladu s normou mravnosti, čili, je-li mravně dobrý nebo mravně zlý. Toto poznání může býti různého stupně a různého druhu. Chybí-li při skutku mravní poznání a nemá-li člověk na tomto nedostatku vinu sám, nelze skutek vykonaný na základě nedostatečného rozumového poznání přičítati k jeho odpovědnosti. Zavinená a překonatelná neznalost povinnosti vůbec nezprošťuje odpovědnosti (lékař, který by léčil bez potřebných vědomostí a zkušeností). Neznalost nezavinená a nepřekonatelná ovšem omlouvá — nevědomost hříchu nečiní, říkává se. Neznalost částečně zavinená odpovědnost umenšuje.

b) Druhým rozhodujícím činitelem v mravním skutku jest vůle. Vůle člověka jde jen za tím, co jí rozum ukáže jako dobro, nebo se odvrací od toho, co jí rozum ukáže jako zlo. Ovšem plnou odpovědnost může míti člověk jen za skutky, které vykonal zcela svobodně a dobrovolně. Je-li svoboda vůle potlačena, nelze mluvit o odpovědnosti. Je-li nějak omezena, odpovědnost se umenšuje.

Na činnost vůle mohou míti vliv: a) vášně, b) strach, c) násilí, d) psychopathie.

a) Vášně, jako láska, touha, radost, nenávisť, děs, smutek, naděje, bázeň, hněv, zoufalství, jež předcházejí skutek, někdy zcela znemožňují, někdy znesnadňují rozvahu rozumu i svobodnou činnost vůle — a proto zprošťují odpovědnosti buď zcela nebo zčásti.

b) Strach, zvláště takový, jaký pociťují i lidé stateční, znemožňuje někdy rozvahu i svobodné rozhodování a proto snižuje odpovědnost anebo ji docela ruší, zejména když nebyla možná rozvaha rozumová.

c) Násilí je buď absolutní, když člověk ze všech sil se brání, a přesto jest k určitému skutku donucen; nebo relativní, když se nebrání, ač může, anebo se brání jen částečně; absolutní násilí ruší odpovědnost, násilí relativní ji umenšuje.

d) Psychopatie jsou různé duševní zábrany, vtíravé nebo utkvělé představy, nutkání, nerozhodnost, neurosa a jiné stavy, jimiž trpívají i lidé velmi vysoké úrovně duševní a mravní, traumata či duševní úrazy, stopy to otřásajících duševních zážitků, jež se vryly nesmazatelně do duše, duševní úchytky, získané dědičností, nesprávnou výchovou nebo pobytem v nevhodném prostředí, zřejmě umenšují odpovědnost.

Proto nestačí lidský skutek posuzovati jen podle shody či neshody s normou mravnosti, tedy čistě objektivně podle zásad etiky, nýbrž také subjektivně na základě vnímaného vzhledu do lidského nitra, o nějž usiluje morální psychologie. Morální teorie je vždy a všude stejná: pro všechny národy, pro všechna povolání, pro všechny povahy. Mravní psychologie však se přizpůsobuje jednotlivým duším a snaží se pochopit je. Vidí duše skeptické, svedené pseudomystikou, napojené polopravdami překotné a nezažité četby, domnívající se, že si utvořily přesvědčení o věcech víry, pochybující o vlastních pochybnostech, hynoucí nedostatkem víry a toužící po víře, chápající jen estetický povrch náboženských projevů, koketující s pověrami theosofie, anthroposofie a spiritismu, hledající čisté náboženství bez dogmatické přítěže a církevního formalismu, individualisticky vypjaté, myšlenkově nejasné, výbojně chaotické, osudy života zmítané. Duše patologické, šířané rakovinou pohlavních zvráceností, zatížené výstřednostmi a neřestnostmi otců, choré duševními i tělesnými traumaty, šťvané démonickými silami podvědomí, vysokou kulturou příliš diferencované, autosugestivními klamy šálené, špatnými hypnotiséry a psychoanalytiky zkažené. Duše problematické, s rozpoltěným vědomím a svědomím, hloubající věčně o smyslu života, neschopné činu a lásky, znásilňující sebe i jiné, skrupulosní k zoufání, nemocné nedostatkem vůle, otrávené civilizačním shonem, zničené alkoholem, kokainem, morfiem. (Pokračování.)

Žízně | František Mácha

Vím, těžko se dýchá hrdlem sevřeným.
Jak žebrák neznámý své kroky těžce kladu,
pradávný strom s kořenem zetlelým
sen jara do snětí chci vdechnout z hladu.

Zhořkla mi slova
a rány nezhojeny
jak v kapky olova
žal můj proměněný.

Jak popel chutná řada dnů,
když na své pouti vzpomínám.
Vše přijímám jak doušek snů
a stromu tíše srdce otvírám.

V mém srdci záliv hluboký
vlnami hraje notu písně.
Kořeny piji vodu zátoky,
však větev vadne z žízně.

Kdo zmazal horninu?

Začíná i končí to vlastně jako detektivka. Byl spáchán ohavný, hnusný zločin, vy-pátrán pachatel, a přes svou obhajobu i potrestán. Ubohous obětí nebyla však tento-krát žádná osoba z večerníkového světa sensací, ale prostý, prachem ušpiněný kus kamene, do jakých bezmyšlenkovitě kopeme, kráčíme-li po venkovské cestě. Místem činu byla jedna nejmenovaná pražská kvinta a pohnutkou asi lidově zvaná kanada, ale studentská kanada, která se v poslední době šíří i mezi dospělými jako nezadrži-telná lavina módy. Ale abychom neodbíhali od původního tématu. Hodláme se vy-nasnažit, aby naše podání příběhu s tak kriminálním nádechem bylo vyliče-no pokud možno věrně a logicky, s napětím a přesně vykonstruovaným dějem, jak se na slušné detektivce žádá. Tedy onen kus kamene, jak jsme řekli zcela všedního, kde se vzal, tu se vzal, octl se mlhavého podzimního rána v ruce profesora zeměpisu a ne-vědom si své důležitosti, byl okukován čtyřiceti páry očí jako vzorná ukázka horniny, zvané žula. Myslím, že onen kámen neuměl cítit jako člověk, neboť jinak by si byl jistě stěžoval na nešetrné zacházení se strany horlivých studentů, kteří neopominuli vyzkoušet jeho tvrdost rýpáním noži a pouštěním na zem.

Kámen vydržel to všechno, než se vrátil do rukou svého pěstouna, nevydržel však kan-tor pohled na inkoustem zakaňkanou žulu. Tichem učebny roznese se jeho drama-ticky vystupňovaný hlas:

»Kdo zmazal tu žulu inkoustem?«

Doufejme, že nečekal pan profesor, že vinník dá ruku nahoru, neboť bychom mu ne-přáli zklamání.

Obecenstvo zůstalo němo a hluché a podnítilo tak kantora k silnějším hlasovým vý-konům.

Konečně se však zeměpisec umoudřil a nahlédl rozumně, že mu zde není nic platný bohatý hlasový fond, ale že musí zavolat na pomoc svůj důvtip a detektivní talent. Hlavou mu prolétly mžikem nadpisy všech těch literatur, které za své kariéry již za-bavil a nyní v nich hledal inspiraci ke svému pátracímu počínu. Začal u první lavice a pomalu, důstojně kráčet kolem škamen a každého žáka se zeptal:

»Dostal jste to už zmazané?«

A každý žák odpověděl jistě:

»Ano prosím, zmazané, vždyť jsem se od toho celý zašpinil!«

Někde vzadu vyprskl kdosi v smích, který zanedlouho zachvátil celou třídu. Každý se smál, potichu a do kapesníku, ale nikdo nemohl vydržet bez úsměvu nad neomyl-nou pátrací metodou.

Archiv Jitro, Praha.

Ale ouha! Profesor se již dostal na konec vyslychání a zbývaly již jen dvě lavice k otázce, dostali-li tam kámen již zmazaný. Nezbyvalo nic jiného, než tu lživou vlnu zastavit. A tu druhá lavice prohlásila unisono, že dostala žulu čistou, neboť jinak by se bylo přišlo na to, že kámen dal zmazaný do oběhu již sám kantor.

Puma vybuchla a profesor překvapen vzhlédl:

»Komu jste tu ukázkou dali,« vybafl na zastávce pravdy.

»Sím, to my nevíme!«

»Jak to, že to nevíte!«

»Sím, my jsme to položili za sebe a víc jsme se o to nestarali!«

»Nesmysl!«

»Sím, ano!«

»Komu jste to dali? Tomu nebo tomu?«

»Sím, když my nevíme!«

»Tak dobrá!« A profesor vyzvídal v lavici za námi.

»Tak jste to tedy dostali čisté, že?«

»Sím, ano!«

»A před chvilkou jste říkali, že jste to dostali zamazané!«

»Sím, to jsme se spletli, my jsme to dali dál čisté.«

A tak to pokračovalo dále, stále více zpět a dozadu. Ten, kdo tvrdil před chvilkou, že přijal žulu zašpiněnou, mluvil nyní opak, ale profesora to zřejmě bavilo.

Žel, tato krásná zábava také brzy skončila. Vstal totiž jistý student a prohlásil, že dostal kámen již pokaňkaný. Skokem byl kantor v lavici před ním a změřiv si její obyvatele, ukázal neomylně doprostřed na jinocha jménem Heller, volaje prorocky nápadně zesíleným hlasem:

»Vy jste to byl, lumpe!«

Heller divoce protestuje. Hází rukama a vysvětluje záhadnou historii zmazaného kamene.

»Totiž, pane profesore, víte, on mi ten kámen spadl na zem a já tam měl rozlitý inkoust, ale prosím, já o tom nevěděl, já za nic nemohu, prosím, to se umyje a bude to zase čisté, ale prosím, já to opravdu neudělal!«

»Aha,« odlehčil si pan profesor s ďábelským úsměvem, »tak on ten kámen oživil, dostal křídla, sletěl na zem, vykoupal se v inkoustu a potom běžel dál! Cha-cha-cha, mladíku, to vyprávějte dinosaurům!«

A přiskočiv k třídnici, otevřel její stránky rozhodným pohybem, uchopil pero do ruky a spěšným, energickým písmem napsal onen osudový výrok.

Nikdo ovšem nemůže vědět, proč se dal profesor matematiky do smíchu, když příští hodinu otevřel třídní knihu a uprostřed bílé stránky uzřel větu: »Heller zmazal hor-ninu!«

—Oř—

Foto Edy Koukal | Vzpomínka z Alp

Foto Edy Koukal | Berchtesgaden

Archiv Jitro, Praha.

Smrt do očí | S. Růžena

Znal Smrt. z návštěv v nemocnici. Měla stále plné ruce práce. Procházela dlouhými chodbami jako stín. Občas vešla do některých dveří. Chladný dotek její ruky v mžiku uspával nemocného na věky. Odměnou za její rychlou práci byl jí úsměv na tváři mrtvol.

Jindy však otálela. Něco jí bránilo a vyhánělo. Snad pláč budoucích sirotek či zoufalství opuštěných srdcí. A když se konečně dostala až k loži, vrhla se na svoji oběť a sevřela její hrdlo ve svých kostnatých prstech. Běžte do márnice a vyčtete ze tváří mrtvol hrůzu její tváře.

Ted' stála u jeho lůžka. Každý krok, jímž se mu přiblížila, vyvolal křeče v jeho sva-lech. Odvracel od ní hlavu. Síla jeho mládí uklidnila opět jeho tělo. Nepodlehl... a Smrt vidouc marnost svého úsilí, opustila k ránu jeho pokoj.

Ne však nadlouho. K poledni se vrátila a byla již dotěrnější. Chlad z její ruky, opřené o jeho lůžko, zchlazoval tvář, rozpálenou stoupající horečkou. Pytlík s ledem na hlavě byl jako kapka v ohni.

Unaven dvoudenním bojem s ní, slábl a vzdával se naděje ve své vítězství. I myšlení mu vázlo. Jen ve chvílích, kdy ustalo naléhání Smrti a tělo bylo v klidu, vracelo se mu jasné vědomí. Vzpomínal na uplynulé mládí. Viděl již svoji matku plakat nad sebou.

Ne. to nesmí přijít. chci žít...

Odejdi... Smrti...

Bojoval z posledních sil. Chytil pytlík na své hlavě a mrštil jím po Smrti. Myslil, že ji tak vyžene. Ruka klesla na příkrývku. Pytlík zapadl. Zavřel oči a čekal poslední útok Smrti. Smrt jako by neměla odvahy dotknout se jeho čela. Něco jí bránilo přiblížit se k němu. Jeho mládí... Třikrát přistoupila, třikrát vzepjal se na lůžku v hrozných křečích. V jeho široce rozevřených očích četla stále touhu po životě. Jeho sevřené rty jako by šeptaly: Chci žít... chci žít. Odejdi... Zazvonil.

»Sestřičko... led... na... hlavu...«

»A vodu.«

*

Slunce vysoko na obloze zlatilo za tři týdny jeho cestu do nového života...

**Svět smysl má jen skrze člověka,
v něm přichází k své ceně strom i pták i plaz,
jen skrze něj se láme kletba odvěká
a hrůzu samoty své zapomíná čas!**

Jakub Deml.

Navečer v Čechách | Jiří Karen

Na sádku v zlatovo žlátne víno
Slunce má vlídnou tvář

t

V sedniče obláčků vybílino
Plůtky modlí se pokojně breviář

Na harfu strnišťat váneček drnká
Dívčí srdéčko milému přineslo z pouti

S ptáčky vlídně loučí se trnka
Mocný nedej nebohým zahynouti

Cvrčků tikají housličky něžné
Přehrávají sonátu z důvěřivých slov

Tak hedvábně tak tiše tak něžně
Jako je vzpomínka na domov

Vyznání podzimu | Oldřich Sirovátka

Snad někdy Tě mám rád.
Vždyť jsi všude:
V sladkosti ze zahrad
i v jinovatky trávy bílém plyši
rosou se brouzdáš napořád.
I z jitra v vzduchu z křišťálu Tě dýši.

Ředitelský den v sekundě | Irma Tomanová

Konec školního roku se blíží rychlými skoky a s ním nastávají nám dva ředitelské dny. Je tedy prázdný. V půl deváté vstávám a do oken na mne hledí pošmourné počasí. Déšť byl na spadnutí. Celé dopoledne ubíhá pomalu, jako by nás nechtělo opustit, a nevyjasňuje se. Konečně se rozhlaholí zvony, oznamující poledne. Ještě do dvou hodin trvá to počasí. Potom se mraky ztrácejí a místo nich se objeví jasně modrá obloha. Měla jsem velkou radost z té změny a vyběhla s míčem na dvůr. Ke čtvrté hodině přišla kamarádka a šly jsme

do lomu. Chtěla jsem hledat místo, kam bychom o prázdninách mohly chodit. A našly jsme. Místo u řeky, krásná louka a les. Celé odpoledne ztrávily jsme v této končině, kde jen hlásky ptačí rušily ticho.

Jsme pevně rozhodnuty zítra ráno v půl desáté odebrat se zase v toto místo osvěžení, zatěžkány knihou, míčem, dekou, plavkami a hlavně jídlem.

Tu prožijeme jistě krásné dny prázdnin. Avšak ještě večer toho dne jsme se dověděly, že je tam nebezpečná tůň, kolem které jsme celé odpoledne chodily bez nehody.

Jen srdce může srdcem získávati! Langbehn.

Večer se zaryl do dne. Slunce přešlo zase tak samo. Věčná lampa mlčí. Chtěl bych jí být — tak dlouho — věčně! Vzpomenu na to málokdy. Opojen vůní nových i starých knih, ulehnu, abych načerpal sil. Dávají životu různá jména. Nesplněná touha? Skoro. Pro velké srdce — ne! pro malé srdce — ba — pro každé srdce. Avšak život nemá jméno. Život je něco, co trpí, hoří, lká, ničí se, ničí se láskou — ale uvědoměle. Život potřebuje uvědomělého, čistého a silného jedince, aby byl naplněn podle věčnosti. Pro život by se snad hodilo částečně jméno »láska!« ve své ryzosti. Na západě je mračno krve. Východ tě pozdraví stočenými vlasy děcka. Chtěl bych ti, hvězdičko, něco povědět o životu. Snad si neodporuji — — Řekl bych to jen mlčením, zaroseným okem a — sám — — Dnes ta příroda umírá skutečně bolestně. Křečovitě drží poslední cáry na svém těle. Slyšíš? Umírá z lásky k zrnu! Umírá, aby zrodila život. A duše se svíjí, když pozoruje záhadu života. Jak se smířit s tím, že nežiješ sám, že vlastně nežiješ sobě, nikdy sobě — ale nutně třeba tomu, kdo tě udeřil — tomu, komu jsi dával lásku, a on ji poskvřnil a hodil ti ji k nohám!? Vítr čechrá prořídle tvé vlasy a ty se již neptáš, ba ani na to nemyslíš. Tolik životů — a každý jiný. Potkáš bratra — on tě nezná. Překvapí tě to ještě? Kdo mne sem přivedl? Děkuji Ti, Pane! Odpusť mi, že zase trochu pláči. Ano, vždyť já dal i ty oči ve služby života pro životy druhých — pro Tebe, Pane! Ještě včera jako dítě v Tvém náručí a dnes — cizinec! U Tebe však i tak jsem rád. Pane, smím prosit o život? Pro tak mnohé! Však víš, že vstoupili v nový prý život a — bez Tebe. Pane, nebude opovázlivostí, když prosím, abys omezil, je-li možné, jejich svobodnou vůli, naplnil jejich zkoušku životem podle Svě vůle a dal jim větší, silnější a čistší srdce?

Veselá čtyřka jede na exercicie

»Ve středu přesně o půl desáté!«
Tak bylo smluveno a přesně v tu chvíli se rozdrnčel na celé kolo zvonek u domu »kapitána« veselé čtyřky. Jenda s tlustým batohem na zádech se opřel vší silou do pevných dveří a jen taktak, že se neporoučel k zemi, když uzavřené dveře najednou ochotně povolily. A už letěl do schodů a za ním dva další členové »mužstva«. Kapitán Jirka jim vyšel vstříc na chodbu a úsečně sděloval.

»Už jdu! Řeči mám doma.«

»Jaké řeči?« — »No přeci, vždyť budeme mlčet, tak na co bych s sebou nosil řeči?« — »Ach tak. To my je tedy taky necháme tady. Ale nějaké si přece jenom musíme vzít s sebou, copak bychom dělali po cestě?«

To už byli opět na ulici, a vesele spěchali k nádraží.

Nejveseleji bylo ve vlaku. Zvědavému Milovi by byla málem uletěla čepice, jak se nahýbal z okna, neklidný Jenda zase každou chvíli přisedával na jiné, samozřejmě »lepší« místo. Hlavní zájem se ovšem soustřeďoval nedočkavě na exercicie.

»Jak to vypadá? Už jsi tam byl? A co budeme celý den dělat? Jak vypadá ten exercitátor? A je hodný?« Takové a podobné otázky kladli členové »mužstva« Jirkovi, který se chudák sebevědomě snažil vyličít jim prostředí duchovních cvičení, už asi po desáté. Největší obavy byly o to mlčení.

»Já nevím, Jirko, ale neporadil bys mi, jak to zařídit, aby mi to nemluvalo?« — »Jo, a tuhle Milovi to taky porad', Jirko, tomu se hýbají ústa i když mlčí!« — »Kdepak, já si jen pobroukávám potichu,« nedal se Míla. »Koukej, kouká ti rohlík z kapsy, ať ho neztratíš. Ty jsi říkal přece, že bys vydržel i půl dne nejíst...«

Konečně se objevily věžičky známého poutního místa, cíl našich veselých exercitantů. První byli z vlaku venku a koleje nekoleje hnali se k východu z nádraží. Ještě několikrát přeptání místních obyvatel, kdeže jako je ten exerciční dům (nevím, zda to vyslovovali tam přesně správně, ale hlavní věc: doptali se) a už to »napichovali«, jak se u nich říká, pěkně do kopečka vzhůru. Nebyla to tak snadná věc, dostat se k exercičnímu domu. Po cestě plno zajímavostí, nakonec ještě poutní krámky se svými tisícerými poutavými drobnostmi, obrázky, medajlonky, křížky... Kdyby byl Jirka nepobízěl, to že si prohlédnou ještě dost ve volné chvíli, byli by se snad ani do večera na své místo nedostali. Ale před exercičním domem je strhl nový údiv:

»Jé, to je parádní moderní boudička! A jaký to má hezký park okolo! Do toho budeme také chodit, Jirko?« Jirka to ovšem sám nevěděl, ale chtěje to tak nějak zamluvit, povídal něco jako o exerciční zahradě.

Čím více se blížili k budově, tím byla pro ně zajímavější.

»Jéje, heleď, Jendo, ta okýnka až nahoře pod střechou, tam bych chtěl bydlet! Tam by to

bylo prima, v mansardě! Pěkně vysoko, tak-
řka v oblacích, a jak je odtamtud asi báječ-
ný rozhled!»

»No, vy už si vybíráte bydlení, ale horší je,
že já nemohu najít vhod do toho domu,«
trochu netrpělivě je přerušil Jirka. »Už jsem
to obešel se tří stran, ale všechny dveře jsou
zamčeny a nikde žádný nápis. A, počkejte, tu
je zvonek!«

Jen to dořekl, dveře se otevřely a nějaká pa-
ní ukazovala udiveným poutníkům, to že mu-
sí jít za roh, tam že je vchod. Zazvonili tedy
u pravých dveří, a zaraženě zůstali stát, když
spatřili, že jim přišla otevřít ctihodná sestřič-
ka v bílém hábitě, a s milým úsměvem je zva-
la dál. Zapochybovali: »Prosím, ctihodná ses-
třičko, jsme tu dobře v exer... v exercičním
domě?« Jak se později přiznali, v první chví-
li se lekli, aby to nebyla nemocnice. Nyní cí-
tili, že vstoupili do jiného, zvláštního a po-
svátého prostředí. To nebyl obyčejný dům.
Všechno bylo nové, a pro naši čtyřku to bylo
zase jinak nové. Vážně si odložili svoje za-
vazadla do pokojíků, které jim ctihodná ses-
tra ukázala, a dychtivě si prohlíželi, kde co
bylo zařízení a kde co bylo napsáno.

(Pokračování.)

Hudba pramenů

Privést ke Kristu neznamená přihlásiti ho
do nějakého spolku, ani přivést ho na pout,
nýbrž přesně řečeno: Způsobiti, aby vstoupil
do stavu milosti posvěcující, a aby v ní vy-
trval! To by byl úkol jednotlivce — a tedy
také katolického studenta — v Katolické
akci.

Je však zřejmé, že předpokládá takováto
práce trochu víc, než pouhé katolické vyzná-
ní: Předpokládá touhu po slávě Boží a ne
vlastní, touhu, aby se vědělo o Kristu a ne
o podnikateli, pokoru a nade vše takovou sil-
nou křesťanskou lásku, aby překonala vše-
chny rozdíly názorů a dovedla všechny kato-
líky spojit. Spojit i jednotlivce i spolky.
A nemáme-li ji, nejsme hodni hlásat a nosit
jméno Kristovo a jsme jen povinni činit po-
kání z největšího hříchu: Z nedostatku lásky
k Bohu a duším.

P. dr. Jan Ev. Urban OFM.

Okolnost, že Ježíšova osobní ojedinečnost je
pro každého člověka rozhodující nábožen-
skou skutečností, není závislá na tom, zda
kdo vstoupí v tento poměr lásky k němu;
je tomu tak bezpodmínečně a samo sebou.
A proto, aby vstup v tento poměr byl takto

chápán, není ponechán náhodě jako probu-
zení náklonnosti, jež přichází jak se namane
— je požadován.

(*Romano Guardini: Podstata křesťanství.*)
Podobně jako Aristoteles, udává i sv. Tomáš
dvojitý smysl, dvojitý cíl světa. První, bezpro-
střední cíl je dobrý 'chod věcí, plnění záko-
na, který má každá přirozenost v sobě, usku-
tečnění světového řádu, vnitřní i vnější har-
monie jsoucna. Větším a posledním cílem
však jest sláva a radost tvůrce, kterou má
ze svého díla.

(*P. Jiří Maria Veselý O. P. ve Filosofické
revui, č. 4.*)

Sotvaže k nám dolehne niterný hlas někte-
rého velkého mistra slova, hned se spolu zje-
ví naši duši i jeho duševní tvářnost — ona
pravá, vnějškovému pohledu skrytá podoba,
v níž jest sepsáno všechno, co zažil, co spatřil
a o čem snil. Čím hlouběji vnikneme ve slo-
va mistrova, tím zřetelněji nám vyvstanou
symbolické rysy jeho duchovní podoby, tím
jasněji nám vynikne onen rys, který v ní pře-
vládá a zpodobuje základní tajemství jeho
osobnosti.

(*Leo Kobylnski-Ellis v Řádu, č. 8.*)

Pravý boj jest poslušenstvím Boha a pravá
síla jest jeho darem. Všechno ostatní jest
zbojnictvím a siláctvím. Výsledek boje jest
trvalý, kdežto výsledek zbojnictví, i kdyby
dobyhl ve světě úspěchu rozměrů gigantických,
zaniká.

Básník – dítě | Artur

Dítě, když vidí ponejprv slunce, diví se. Když
vidí ponejprv květinu, diví se. Diví se, pro-
tože stále vidí a slyší a vnímá nové. Dospělí
se nediví. Už tisíckrát viděli slunce a co jim
do toho, že dnes jim zase svítí. Svítlo včera
a zítra a pozítří a stále bude svítit. Oni už
všechno znají, všechno vědí, všechno zkusili
— a proto jsou tak chudí. Nedovedou se di-
vit. Nedovedou vidět. Nedovedou žít a roz-
umět a pronikat. Básník dovede být dítětem.
Pro něho neznamená nic, že večer bylo svět-
lo, že zítra bude světlo, dovede zapomenout
na všechno, co kdy o světle slyšel v učených
knihách — dívá se s očima zešířena otevře-
ným — diví se — vidí!

Příkaz vzdělanosti

*Míti vědomosti neznamená býti vzdělaným.
Vědění nabýváme studiem, pozorováním, pí-
lí a vytrvalostí. Vědění jest kvantitativním
výrazem všech našich poznatků.*

Vzdělanost však není množství, ale jakost vědění. Má v sobě kromě prvku rozumového i prvek etický. Možno říci, že vzdělanost jest propracovaná vědomost v nejryzejším slova smyslu, vědomost prožitá, s duší i životem pevně spojená — vědomost ne pro vědomost, ale pro duši, pro život. Stavíme-li duši před život, je to proto, že je nutno si předně uvědomovati vlastní duši, než vstoupíme před forum života. Jen člověk vědomý své duše může kladně působiti na poli života jak soukromého, tak i veřejného.

A tu jsme u jádra. — Jsou mezi námi mnozí, kteří se domnívají, že vzdělanost jest něčím soukromým, osobním, něčím, co náleží jen nám, co možno v sobě pěstovati pro okrasu vlastního života, pro povznesení sebevědomí a vlastního pocitu štěstí. Z tohoto eudaimonistického hlediska stává se každá vzdělávací a tvůrčí činnost jen ukojením egoismu. Na počátku a konci vši tvorby stojí slovo: »Já«. Tito lidé žijí stále jako ve vězení, neznají nic než vlastní ohradu, nepoznali a nepochopili smysl Boží milosti, která jim umožňuje nejenom žítí tělesně, ale i duševně. Kolik krásných chvil i věcí nebyli by poznali, nebýt této milosti, která jim daruje schopnost: poznávati, prožívati a tvořiti.

Tato milost zavazuje. Zavazuje každého, komu se věnovala svým tichým příkazem: vzdělanost zavazuje.

Nedostali jsme tuto milost jen pro sebe, pro ukojování vlastního já, svých egoistických choutek — nýbrž byla nám dávana, abychom účinně a pracně přispívali k radosti svých bližních, k povznesení a ulehčení života svých spoluobčanů a lidské společnosti vůbec. Ne egoismus — ale altruismus, toť příkaz vzdělanosti.

Čím hlubší a dokonalejší bude naše vzdělání, tím opravdověji budeme moci splnit tento příkaz. Proto vzdělávejme se a pracujme na sobě, abychom v míře největší byli prospěšnými členy lidské společnosti, ne pro vlastní zisk, ale pro blaho bližních.

Mnohem širší pole působnosti otvírá se tomu, kde tento příkaz pochopil. Z ohrady vlastní chtivosti vstupuje do radostné práce. Nebude už nečinně odpočívati na vavřínech své píce, ale bude se snažiti, aby svým spoluobčanům dával účast na vlastním poznání, na vlastní práci a vlastní tvorbě; aby jim předával svoje vědomosti, svoje umění, svou práci a svou radost ve formě co nejušlechtlejší a nejdokonalejší.

Jak slavný lékař Robert Koch a mnoho jiných před ním a po něm pracovali a oběto-

vali svoje vědomosti pro blaho spoluobčanů a lidstva, tak i každý z nás na svém místě, lhostejně v kterém oboru a v jakém prostředí, máme předávati, co Boží milostí nám bylo propůjčeno.

Ing. V. H.

Knihy

LIDOVÁ LITERATURA. Bedřich Slavík. Pro život, sv. 8. Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — Bedřich Slavík, obeznámený s literaturou regionální, promlouvá nejdřív o tvorbě lidové a písmácké a o jejich složitých a vzájemných vztazích k písemnictví vyššímu. V druhé části se zabývá literaturou pro lid, klade si otázku, co přináší venkov městu a literatuře a načrtává hutný přehled venkovské povídky a venkovského románu v Čechách i na Moravě, všímá si i čtenářského zájmu našeho venkova.

O PŮDSTATĚ ČESKÉHO LITERÁRNÍHO BAROKU. Vilém Bitnar. Pro život, sv. 12. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — Bitnarovo studium baroka se vyznačuje mikrologickou pečlivostí. Všimá si formálních prostředků barokní poesie a shledává velmi pilně motivickou filiaci. V této útlé knižcece zhušťuje syntheticky svůj pohled na toto období, vykládá podmínky, z nichž vyrůstá nový náboženský pathos, nový styl zbožnosti, odrážející se pak i v umění té doby. Vedle řádu jezuitského, jehož zakladatel sv. Ignác z Loyoly dovedl spojit nadsmyslné s čistě pozemským, dovedl ve svých cvičeních vzbudit smyslové reakce z podnětů duchovních, vytvářely styl té doby i řády jiné, na jejichž podíl Bitnar stále poukazuje. Knižka užitečná. Poučuje stručně o podstatě barokního umění. lv.

CO MÁME VĚDĚT O PRODANÉ NEVĚSTĚ. Mírko Očadlík. Pro život, sv. 13. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — Očadlík vyložil vědecky už dříve vznik Libuše. V tomto svazku se obírá historií opery, již se dostalo tak nadšeného přijetí až později, třebaže její hodnota byla chápána hned při prvních představeních. Přesvědčivě ukazuje i proti samému Smetanovi, jak hluboko sahají kořeny některých motivů a jak Smetana neustále upravoval tuto operu, jež dostala definitivní formu až při třicátém provedení. lv.

O DOBROU HUDBU DUCHOVNÍ. O. A. Tichý. Pro život, sv. 14. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — Tento svazek přichází včas. Už delší dobu se uskutečňuje u nás hnutí liturgické, ale o tomto tematě se dosud nemluvalo tak otevřeně jako tuto. O. A. Tichý rozlišuje hudbu liturgickou a duchovní. Pro liturgickou se opírá o dekret Motu proprio a za ideál pokládá shodné chorál gregoriánský. Jím mění hodnotu. Velmi zajímavé jsou jeho postřehy o úkolu varhan, o zpěvu, zpěvu lidovém atd. Všechno má spět k jedinému cíli: slavit společně Boha. Dlužno si přečíst tento svazek, plný dobrých myšlenek, určených nejen laikům, nýbrž především těm, kdož provozují hudební umění v chrámech, a kněžím. Jsou tu i výzvy k moderním skladatelům. Kéž by se autorova poctivá a rozhodná slova stala skutekem! lv.

ZVLÁŠTNÍ PŘÍPAD DR. JEKYLLA A PANA HYDA. R. L. Stevenson. Vyšlo jako první svazek druhé řady Pourovy edice v překladu Jana Čepa. 54 K. — Neuchvátí vás jen vypravovatelské umění Stevensonovo, ale i ona síla vtělení představ, nejsubtilnějších duchovních problémů, v příběh, který by se obyčejnému čtenáři zdál jen výplodem fantasie, fantasie, která má jen po dobu čtení napjati jeho nervy. Problém dobra a zla v povaze člověkově je v této knize rozebírán s neobyčejnou přesností. Spisovatel nám dokazuje, že člověk »se skládá z množství na sobě závislých, ba si přímo odporujících bytostí«, že život jedné z nich snaží se omezit, ba přímo potlačit život druhé. Tak se stává nitro lidské bojištěm, na kterém neustále zápasí dobré a špatné složky jeho »já«. Jednoho dne se může stát, že zlo zvítězí nad dobrem v člověku navždy — Dr. Jekyll se stane navždy panem Hydem. Kniha je ilustrována šesti krásnými hlubotisky Františka Tichého, které neobyčejně výstižně doprovázejí text. V. N.

OBRANA BLAHOŠLAVENÉHO JANA SARKANDRA PROTI ÚTOKŮM DR. FRANTIŠKA HRUBÉHO. František Šigut. Nakladatelství Velehrad v Olomouci, 1940. Str. 94. Cena 12 K. — V Českém časopise historickém (1939, str. 236 až 271; 455—478) uveřejnil profesor Dr. Hrubý studii, nadepsanou »Kněz Jan Sarkander, mučedník doby bělohorské a jeho legenda«, jež jako pokus o prohloubení znalosti o Janu Sarkandrově by zasloužila jen chvály, kdyby některá tvrzení autora neodporovala historickým dokladům. Tyto rozpory zjistil ve své důkladné revisi studie Hrubého František Šigut a ukázal především, že Hrubý neměl v rukou nejdůležitějšího pramene pro poznání života Sarkandrově, totiž holešovské matrikuly, rovněž neznal příslušného materiálu z archivu arcibiskupské konsistoře olomucké a nad to že se nesnažil správně hodnotiti ostatní prameny. Tak vyzněla jeho práce jako obdoba toho, co se před lety podnikalo proti účtě svatého Jana Nepomuckého a jako snaha zbavit Jana Sarkandra svatozáře. V drobném spisku podává Šigut jen věci hlavní, jakýsi letmý přehled života Sarkandrově, jak se jeví ve světle hodnověrných pramenů a nezaujaté historie, ale jistě záslužný pokus o dokreslení a správné zhodnocení zářné postavy Sarkandrově, jež jest chloubou katolické Moravy.

ROZTRŽENÝ CELOFÁN. Vladimír Sainer. Básně. Vydal B. Widimský, Plzeň, 1940, jako 2. knihu edice Osvobozených slov. Ilustroval Karel Hausdorf. — To, čím se nám v této sbírečce představuje mladý poeta Sainer, není jistě jeho pravá tvář. Víme, že dovedl napsat drobnou, zpěvnou a jako dřevoryt působivou báseň s motivem domova, ale to, co nám tuto předkládá, je daleko od skutečné poesie. Je to jako opožděný ohlas poesie, jaká byla v módě tak před 10—15 lety. Osvobozená slova — ale nic více. Škoda. Iv.

Psáno na okraj tří čísel

Mám je všechny před sebou. Znamenají začátek práce, či žni Jitra. Rád bych je srovnal s třemi prvními minulého ročníku. Klad, zápor? Obávám se, že přínos letošní je značně chudší než byl loňský. Chybí nám vyšší stupeň dokonalosti výrazové a co hlavně, nedovedeme vytvořit v Jitře svérázný kruh dobré poesie a prózy. Není tu určité

hladiny, průměru, výše, hodnoty příspěvků kolísají příliš hluboko a snad i vysoko nad bod dobré práce. Slovem roztržitost, rozklizavost. Chybí nám ráz, typičnost, originalita, zbarvení generací, chcete-li. Tím ovšem nevolám po tuctovosti a jednohlasnosti, spíše po sesílení všech toků a ztavení jich v mohutný proud umění, zacileného v slunce pravé a čisté krásy. Co bych radil: A ustaniť příliv nedobrych, sentimentálních prací v próze, vybírejte lepší a bližší náměty, neopovrhujte epikou. Více příspěvků typu Ant. Bradáče *Zakrvácená alej*, Věry Lhotské *Klářiny macešky*. — B. Poesie nechť je čistší, méně rozvěklá, sevřenější a pevnější v dikci! Vzor: J. Machoň: *Naděje*, Václav Ara *Hlad v Číně*, Jan Ryba *Cestou zpátky*.

Všimneme-li si stručně těchto tří čísel, můžeme říci, že v 1. č. vede v próze Ant. Bradáček svým čepovsky laděným, pravdivým příběhem. V poesii dominuje zmíněný J. Machoň a F. Adamec, jehož výraz leckde podivuhodný, zasluhuje zmínky. (*Báseň Děťství*) — 2. č. je slabší než první. Próza je reprezentována technicky vyspělou *Sestřičkou Gertrudou* od E. Lišky. Vnitřní hloubkou zaujímá próza Petra Zhora *Ryto do kamene*. *Návraty* L. Binovského mají březinový námet i výraz a zůstávají na prvním místě z básní ve vnitřku čísla. — 3. č. přináší Arovu *báseň Hlad v Číně*, převažující hloubkou vidění a přesnou plynulostí *báseň Skály u Aklisar*. Tématicky zajímavá próza jsou už citované *Klářiny macešky*. Autorka dobře zvládla námet bez valných nedopatření na účinnost. Vítám polemický dopis *Zdeňka Leiningera* z 1. č. *Gesto*, hodné následování, zvláště studenty středoškolský. *Bojovat proti pasivitě ze všech sil a dát svým poznámkám průchod v dopise!* — Rád bych proto připojil několik slov ke stati M. Němce *K základům poesie*. Především práce je málo původní, přílišný eklekticismus vrhá na autora podezření silné závislosti na vzorech. Zdárazňuje se tu rozdíl mezi poesii a prózou. Domnívám se, že toho není potřeba, alespoň ne v takové formě, jak činí autor (ostatně citovaný Albert Vyskočil se málo dobírá podstatných rozdílů a původních rozlišení, máje skoro heslo omnia omnibus). Poesie je báseň a próza společně a diference je pouze formální. Poesie je neutříděna, próza zdánlivě je, ale to není hlavní. Neboť i poesie dává životní zkušenost, i próza přichází k věcem, jejichž pochopení je mimo našeho rozumu. « Neboť podstata, z níž vyrůstají oboje, je v uchopení a ve vzbuzení nevysvětlitelnosti, snu, vidiny, v touze po mystickém splynutí s modlitbou, jak říká abbé Brémond. Je to nové umění, mající typický znak symbolického náznamu, zaměřující pomocí intuice na hlubiny podstaty života (viz Vančura) a vycházející ze základní tragiky ducha a hmoty. Očistou ode vši lehkosti dochází toto umění ke svému vrcholu — ke splynutí s nesmrtelným jasm — Bohem. Toto umění, provádějící jakousi Platonovu katharsis od smyslu a rozumu, usiluje úderností nového výrazu vznítit v čtenáři zlatý prach představ, vzájemně seřazených, jež jej na prvním stupni okouzluje, na vyšších přivádějí k poznání vanutí nesmrtelnosti. Ovšem to je umění nové, nemající nic společného s osvědčeným dynamismem, výmluvností, plynulostí horizontálního umění bývalého. Onomu umění lze brémundovsky říci zastav se (abychom se ztaveným dechem žasli), tomuto, utíkej (abychom rychle rozplekli pletivo horizontální fabulace a ploché, udychané epiky). M. Bradáček.

DAROVANÝ ŽIVOT. Richard Billinger. Román. Přeložil O. Reindl. Vydala Edice Akord, Brno, 1940. Stran 180. Cena 24 K. — Četli jsme o prázdninách Billingerův Popel očistcový a byl pro nás zjevním. Billinger je básník. Jeho výraz není složitý ani přetížený, ale zato působivý. A dovede vypravovat tak, že vidíte ten kraj venkova s horami v pozadí jako před sebou. Stáváte se ihned přímými diváky dějů, jež vypravuje. Jeho krajem, jeho ztraceným rájem je venkov. Myslíte byste, že vám vytvoří před očima idylu neporušeného venkova, vypravuje tak klidně, tak jistě, ale také tak monumentálně. Cítíte vůni selského stavení, polí a lesů, ale najednou k vám zazní tragický tón. Mladý artista, selský synek rodem, se vrací po smrti svého koně do rodného domova. Ale ten domov už je narušen tajemným Maďarem-správcem, jenž svádí Petrovu švagrovou. A Petr se stane zachráncem manželství i matčina života. Daruje jim svůj život, i když miluje Marii Petronilu. Očnete se tu najednou ve světě takřka mytickém. Zbožná služka Anežka, stará takřka jako statek, jediná ví, co se stane s Petrem. Miluje ho jako syna, a když oné noci, kdy Petr spěchá na zámek, aby rozhodl o své lásce k Petronile, padá ranou svého spolužáka (jako domnělý pronasledovatel), Anežka vykope hrob a pohřbí jej, utopí jeho kufry a řekne, že odcestoval. Všem, i Petronile, zachrání obraz Petra krásného, zdravého a odvážného. lv.

POUT ZA HVĚZDOU. Josef Vopařil. Povídky z let 1938—1939. Vydáno jako 64. svazek Bibliotéky fondu Julia Zeyera při České akademii věd a umění. Praha 1940. — S nedůvěrou čtete první prózu, spíše improvizaci než povídku, opatrně zkoumáte i druhou povídku o špatném a dobrodružném studentovi, kající se vrátivším domů, zbarvenou humorně, ale v dalších povídkách odkládáte pomalu svou nedůvěru a uznáváte, že autor dovede vyprávět o dějích sice velmi vážných, ale ne vždy hluboce pojatých. Jeho hrdinové spějí za hvězdou, tu naězají zde na zemi, v lásce, ve vzájemném porozumění, v osvobozujícím slově bližního. A nenajdou-li tu hvězdu, umírají. Vopařil umí vyhrotit situaci. Jeho prostředky slohové nepřinášejí však nic nového. Nejlepší je jistě povídka titulní. lv.

PRAŽSKÉ MOTIVY. Výbor německých novel o Praze. Uspořádal a přeložil Lad. Drůbek. Šesti obrázky vyzdobil a obálku navrhl Otto Stritzko. Vydal Vyšehrad, Praha, 1940. Stran 232. Cena 24 K, 34 K. — Z doslovu Vojtěcha Jiráta je zřejmo, jak mnoho německých spisovatelů bylo přilákáno nejrozmanitějšími tvářemi Prahy a jak dovedl leckdy právě oni vystihnout zvláštní půvab Prahy. Lad. Drůbek vybral z té četné novelistické tvorby jen šest povídek, jež se odehrávají na různých místech Prahy, v různých dobách. Nejrozsáhlejší z nich je novela Ed. Mörika o cestě Mozartově do Prahy. Je pozoruhodné, jak autoři novel se dovedli přizpůsobit stylu doby, o níž vypravují; je tu prostota a monumentálnost doby románské, strohá vášnivost Prahy valdštejnské, i legendární ovzduší baroka, hravost rokoka, zadumaná vážnost Prahy pobřežnové. lv.

NOVÉ SVAZKY VÝBORNÉ KNIŽNICE MONOGRAFICKÝCH PRŮVODCŮ po českých výtvarných památkách. (Vydává Vyšehrad, Praha. Cena 5 K.) Sv. XII. Dr. Alfred Piffel: Proboštský

kostel v Roudnici nad Lab.; sv. XIII. Dr. Jaroslava Drobná: Předklášteří u Tišnova; sv. XV. Dr. Jarmila Blažková: Klášter na Františku; sv. XVIII. Dr. Jarmila Blažková: Malostranský hřbitov v Košířích; sv. XIX. Dr. Václav Wagner: Jesuitský kostel v Klatovech.

Není sporu o tom, že nic nemáme přijímat nekriticky, tedy ani umění ne. Jde jen o to, abychom vždy užívali správných kritérií. A naléztí správné kritérium jest věc více než obtížná. Módní hesla svedou i neodborníky, i ti mohou — třeba jen na čas — ztratit rovnováhu. Dr. Jar. Hruban ve 4. čísle Filosofické revue.

O d m ě n y:

2. **ČÍSLO:** za báseň Ludvík Binovský (Návraty), za prózu Karel Zámečník (Rusalka), za essay Ivan Audreník (Štědré dárkyni).

3. **ČÍSLO:** za báseň Karel Kladský (Meditace k letní zemi), za prózu Věra Lhotská (Klářiny macešky), za essay Mir. Němec (K základům poesie).

Každé zralé dílo prochází spoustou odstavených možností a překonaných pokusů, nežli se zrodí jeho definitivní tvar, definitivní slovo. Básnické dílo jest novým zhnětením života. Každý člověk hněte svůj život určitým způsobem, básník to však činí mnohem vědoměji a vášnivěji než druzí lidé. A smyslem všeho zdravého umění jest *nabýt větší síly*.

(Miloš Dvořák v Akordu, č. 1.)

Umění je těsně spjato s životem celého národa. Právě dnešní doba víc než kterákoliv jiná nám ukazuje, že život národa je básnickým dílem, dobrým nebo špatným, jehož se účastní veliké množství pracovníků. Umění jest jednou z jeho složek, a to složkou podstatnou. Nepochybuji o tom, že, projeví-li se síla v umění, projeví se i v ostatním životě národa. V dnešní době jistě není na místě plynulost a mátožnost, nýbrž tuhost a houževnatost, která dovede vzdorovat. Umělec nesmí býti jenom pasivním odrazem své doby, nýbrž musí ji také spolu s ostatními utvářet, jak je tomu v tradici starších generací našeho národa.

(Miloš Dvořák v Akordu, č. 1.)

Čeho žádáme od umění? Vzbuzuje nás a vnuká nám k naší duši úctu, žádost, naději uskutečnití zahlédnuté nádherly vzdáleného záření. Radost, již nám přináší, je radostí triumfu: vzájemnost a souručenství vstupují nám do srdce a všechny lidské slávy jsou našimi slávami.

(A. Hello: Misky váhy.)

Samota připravuje k činnosti a často ji v sobě uzavírá, jako mlčení připravuje k slovu, a často jest slovem.

(A. Hello: Misky váhy.)

Pronikavé úvahy

na věčné téma filosofů a básníků
obsahuje kniha
hlubokého náboženského myslitele

THEODORA HAECKRA

CO JE ČLOVĚK?

Tato kniha dává uklidnění a osvobození v závratné směsici názorů, jíž trpí dnešní člověk.

Vydal „Vyšehrad“ v Knihách Řádu.

U knihkupců. - Stran 176, cena K 32.-.

Upozorňujeme čtenáře „JITRA“,
že od 3. prosince t. r. bude otevřena
umělecká výstava obrazů

mladých našich výtvarníků

v Praze II, v malém sále Č. A. T.

Nezapomeňte na Mikulášský dar

katolickému studentstvu!

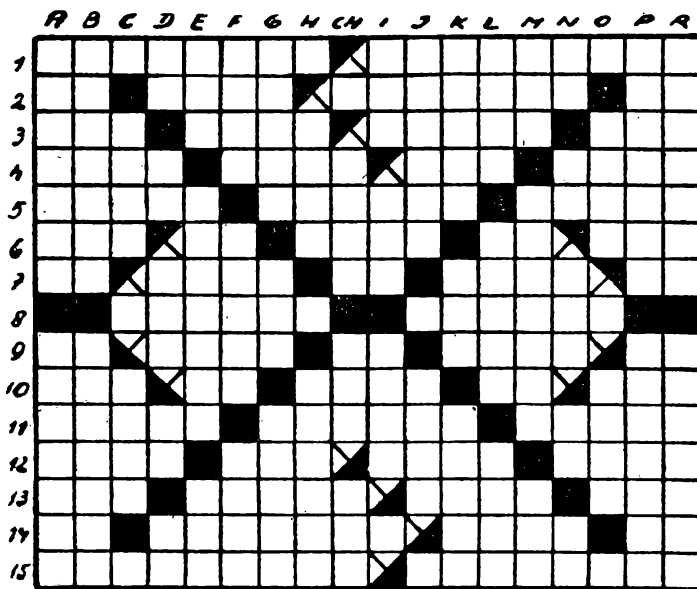
Číslo Pošt. spořitelny 206.271

Druhé kolo II. řešitelského závodu.

Dnes pokračujeme v turnaji vypsáném v minulém čísle t. l. Jelikož špatně vysazené hádanky v min. čísle (protivka a číselka) odradily některé čtenáře, prodlužujeme lhůtu k zaslání řešení z I. a II. kola do konce t. m. -jk-

VODOROVNĚ: 1. Samostatný americký stát; jeden z pražských parků. — 2. Římských 450; oznámím úřadu; ruský dopravní prostředek; filmové ateliery. — 3. Polévkové koření; biblická osoba; část obleku; anglicky sjedeno. — 4. Otvor; zpupný statek; nečistota; druh netopýra. — 5. Nejstarší překlad bible; lidově přesněc; opak silná. — 6. Maďarský zápor; zkratka staré automobilky; vykladač snů; kohoutí hlas; podnos. — 7. Zkratka atletického klubu; lyžařský pozdrav; začátek abecedy; kosodřevina; francouzský člen. — 8. Kamna; zemanulý český politik. — 9. Datová zkratka; člen divokého národa; a podobně; řecký bůh války; poštovní zkratka. — 10. Shluk včel; NL; pomluva; německá předložka; latinská modlitba. — 11. Divčí jméno; potřeba k broušení; zákopník. — 12. 60 kusů; má v účtě; štihlá; výrobce rybích konserv. — 13. Přivlastňovací zájmeno; kyselina; vinorodý keř; obruč (líd.). — 14. Používá pytlák; křičel; hudební list; Tobě. — 15. Dobývá rašelinu; drahokam.

SVISLE: A) Vodní povrch; hospodářský tahoun. — B) Výrobek kovolitu; druh hádanky. — C) Pracují pluhem; pražský obchodní dům. — D) Německé zájmeno; hliník; město smluv; popěvek; helium. — E) Konser-vuje maso; výčep; kuchyňská potřeba. — F) Plémě; mořský živočich; míří. — G) Zkratka ženského jména; domácí bůžek; kniha má mnoho. — H) Topivo; likér. — Ch) Španělský titul; turecké mužské jméno; německy »orek« (r = f). — I) Tlumok; otrok; americký stát. — J) Venkovský dopravní prostředek; nebeský klíčník. — K) Srážka s ceny; kus ledu; tluču na dveře. — L) Chrání zboží; ženské jméno; člen vyhynulého národa. —

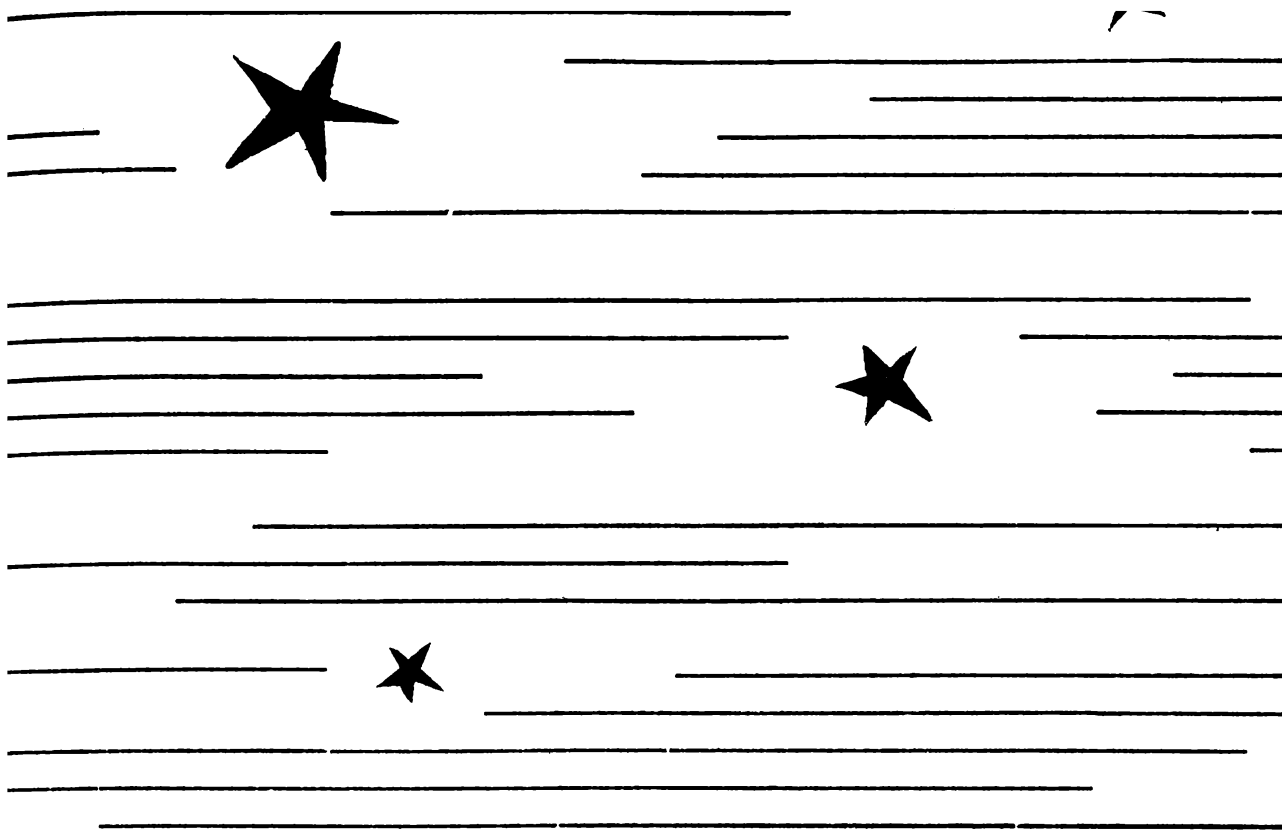
M) Konec šachové hry; německý fysik; německy »chudý«. — N) Osobní zájmeno; včelín; doba; argon a draslík; ukazovací zájmeno. — O) Představený kláštera; vyrážka na rtu. — P) Lidožrout; duchovní hodnostář. — R) Odchylka; látka podobná vosku. Pomůcka: 2. Šaraban. D) Špa. - Ch) Aar. - M) Arm.

**Všem svým přátelům a spolupracovníkům
na tiskovém apoštolátě přejeme ze srdce
milostiplné svátky narození Vykupitele
a boží požehnání do všech prací.**

Redakce a administrace »JITRA«.

**Knihy Edice Jitro žádejte u knihkupců nebo přímo
v administraci JITRA, Praha II., Voršilská ulice č. 1.
Generální komisi má knihkupectví »U zlatého klasu«,
Praha II., Karlovo nám. č. 5.**

**Zároveň objednávejte
tyto knihy Edice »JITRO«**

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII.

POESIE • I. Andrenik, F. Chudárek, Valuš-Strunz, Valja Kolinová, J. Ungerová,
B. Janoušek

PROSA • R. Holinka, D. Pecka, F. Weiser, J. Ryba, D. Rybinová

STATI • D. Pecka, Z. Řezníček, Frà Joannes, J. Šilhan, K. Čermák

VÝTVARNICTVÍ • Michelangelo, J. Tintoretto, A. Renoir, Pýcha,
L. Semotanová, E. Koukal, Z. Braunerová, E. Plo-
harová, H. Zemanová, J. Štichová, V. Maláček

5

j i t r o časopis katolických studentů

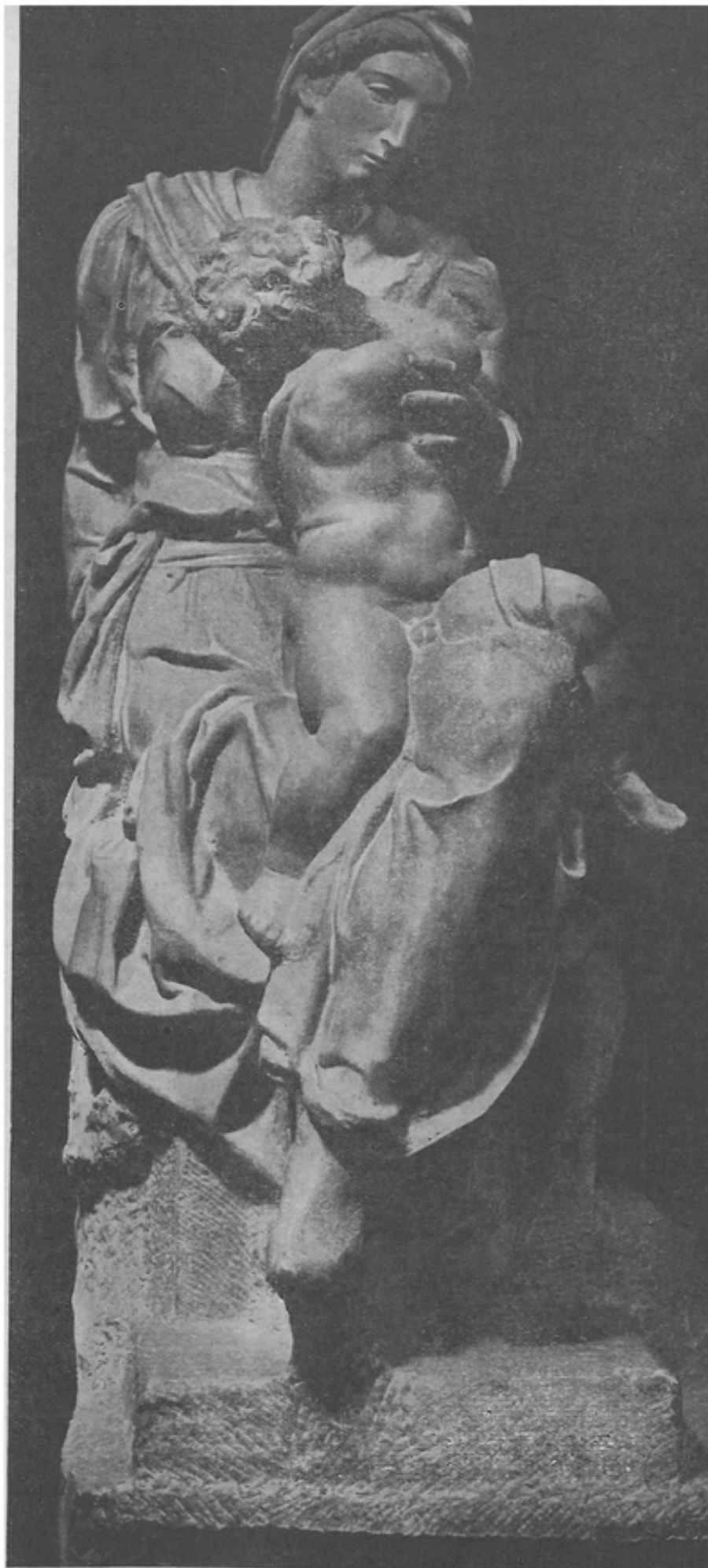
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: po 1. lednu 1941 studenti K 20— ostatní K 30—.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 44.

zprávy dopisovatelům

F. A. Básni nevaří délka, ale neotisknu ji z jistého důvodu. Mám radost z vaší imaginace. Pozdrav a dík. — Artur. Nic z této zásilky. Příště pište každou báseň zvlášť na obyčejném papíře. — G. G. Obě prózy jsou pěkné. Zlepšujete se. Pozdrav. — ŠER. Jen Blázne. — R. T. Jednu a velmi srdečný pozdrav. Napište i nějakou črtu o té jižní zemi a pošlete obrázek. — B. S. Jsou lepší, ale stále ještě strojené. Vadí jim obzvláště nepřehledné spojování řady substantiv a adjektiv. — M. P. Vzpomínám si. Prózu ano, třebaže je zbarvena hodně lyricky. Pozdrav. — O. S. Tu vzpomínku možná uveřejním. — O. Z. Máte dobré věci. Ovládáte i techniku. Ale z této zásilky nic. Píšte po jedné straně. — O. Kr. Jen Hledače. Lepšíte se. — A. B. Nejdřív dík za přání. Báseň ano. Próza není špatná, ale zatím ještě ne. Není dost přesvědčivá. Podporujte bratra. Jednu báseň Zimovu. Pozdrav. — A. M. Zatím je to jen rýmování. — D. R. Ano. — MVT. Bohužel, ještě ne. Potýkáte se se slovem. Ale zatím bez vítězství. Zatím stále jen slova, slova. — V. K. Jednu. — O. K. Ano, ale je dost chudá. — R. K. Nábřeží. — 95. Je to komponováno dramaticky, ale v námětu nic nového, a pak: adresa? — M. K. Komedianti jsou pěkní, jen ještě trochu upravit. Pošlete znovu. Adresu! — J. D. Střední část vaší prózy se mně líbí. Je však psána po obou stranách. — S. S. Pod krovem večera. Na kvartána pěkné. — Zd. L. Jen tu Pohádku, opravdu poněkud podivnou. Zapisník ne. Pošlete však příště. Dobré jsou poslední dva nápady. — R. Z. Jaro a vítr, ale svým časem. — B. R. Vaše báseň je hodná pozoru, ale příliš dlouhá. Pošlete jiné. — S. P. Tentokrát opravdu nic. Pozdrav. — M. N. Próza je velmi pěkná, jen je-li původní. — F. V. M. Lituji, že ten překlad nemohu otisknout. Proč ne do češtiny? Nebo něco původního. — J. T. Až otiskneme. — V. J. K. Poměrně nejlepší je K. H. M., ale i ta má kazy. Pokoušejte znovu múzu. — P. J. P. Ten článkuček ne, zato obrázek pošlu do Prahy. — V. S. Ano. — M. Š. Jen Říkánku. — R. V. Rád bych, abyste své básni dal pevnější tvar. Pozdrav. — L. V. Jednu prózu, Rybrcoula. — F. P. Po menší úpravě. — B. J. B. Otisknu Poutníka. S Madonou to můžete zkusit. Pozdrav. — L. Val. Je to veršování, které není poesii. Lituji, ale nemohu. — J. M. Chápu vás dobře, ale váš stav není dosti výrazně zachycen. Bylo by dobře, kdybyste se stýkal s ostatními dopisovateli u vás. Je jich tam dost a mají smysl pro poesii. — K. Č. Próza je dobrá. — Zd. V. Báseň je ještě slabá. Snad bude feuilleton lepší. Ale raději nějaký student, snímek. — J. V. S. Jednu. Pozdrav. — L. K. Velmi rád. Pozdravuji.

Vyšlo 1. ledna 1941. — Majitel a vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Nová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čís. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

MADONA — MICHELANGELO BUONARROTI

Archiv Svatováclavská liga, Praha.

Posvátnost Církve | Gertrud von le Fort

Hymnen an die Kirche. Přeložil Wojtěch.

Tvůj hlas mluví:
Mám v náručí ještě květy divočiny,
mám ještě křest ve svých vlasech
z údolí lidské minulosti,
mám ještě modlitby, kterým niva naslouchá,
vím ještě, jak ztiší se bouře a požehná voda.
Nosím ještě v klíně tajemství pouště,
nosím ještě na své hlavě tkanivo vznešené
ponurých myslitelů,
neboť jsem matkou všech dětí této země:
co mě haníš, světe, že smím být
veliká jako můj Otec?
Hleď ve mně, v mém jménu
klekají národové, kteří zde dlouho jsou,
a z mé duše prahnou mnozí pohané po věčnosti!
Byla jsem skryta v chrámech jejich bohů,
byla jsem temná v průpovědích všech jejich mudrců.
Byla jsem na věžích jejich hvězdářů,
byla jsem u osamělých paní,
na které padl duch.
Byla jsem touhou všech věků,
byla jsem světlem všech časů,
jsem náplní časů.
Jsem jejich veliký součet,
jsem jejich věčné jedno.
Jsem silnicí všech jejich silnic:
po mně krácejí tisíciletí k Bohu!

Dálavy... | Frant. Chudárek

Už nesvěřím člun návratům a zřeknu se všech strun,
jež závoj oblékly jak kraj, když čeká sníh,
 pryč od břehů, kde doutná lačnost nedočkavých dun —
i stařec nevrací se hledat kolébku svých rýh...

Jsou hloubky sňaté s úžasu a přece duní dnem,
i moře zaboří svou věčnost někde do písčin,
jen dálkám jde vstříc modro s něhou v rytmu beztvarem,
zde je můj věnec, zmare, včera dokonal ti syn!

Znám dálku nadějí a dálkami se těžce chvím,
když zelenavě zpívá příslib tvaru neznámý,
na koně chtěl bych vyskočit — jak větrům závidím,
ach ne, ať zlehka jen mží čas a obzor roste před námi.

Hlas dálav příchylností vláken opřádám
a třepot zítřka plaše naklání se nad můj dech,
tam někde čeká modř — má láska, snad i důvěřivý klam,
mé dálky mlčící, a přece napřažené po křídlech...

Duchovní profil doby lucemburské a poděbradské

Rudolf Holinka

(Pokračování.)

Než doba Václava IV. tyto nadějně výhledy zvrátila. Příčiny toho netkvěly jen v povaze Václavově, ba ani ve vývoji českých poměrů, které, jak jsme viděli, nebyly ani zdaleka neutěšené. Kněžský a vládycký proletariát, úchvaty církevního zboží, útoky na osoby duchovní, porušování církevního práva úředníky moci světské a podobné úkazy byly také obyčejnými zjevy v jiných zemích. Právní řád tím ovšem trpěl, ale víra v autoritu a vědomí nutnosti »zemského« pořádku byly stále ještě zárukou nápravy a nutné evoluce. Poměry se však zhoršily velikým rozkolem církevním, když byly dvě hlavy církve, navzájem se potírající, a když se k schismatu přidružil rozvrat v říši, kde později proti Václavovi byl zvolen nový římský král. Rozdvojení církve a úpadek říše měly za následek obecný pokles autority a dlouhé trvání církevních a světských zmatků, zasahujících do českých poměrů bezprostředně, byly hlavní příčinou české desorientace, neboť tak se uvolnila cesta rozličným tendencím, neseným mocnými afekty mladé a nadané rasy, které bylo možno v normální době udržeti v nutných mezích. Václav IV. zápasil těžce s následky schismatu, jeho říšská a italská politika selhala. Zde však byly okolnosti mocnější než vůle sebe více vynikajícího panovníka. Třeba však litovat, že se Václav nedovedl soustředit aspoň na vládu v Čechách s jistou soustavností a důsledností. Oba králové spory, které měly veliký ohlas a podryly jeho vážnost doma, totiž se stranou panskou a s arcibiskupem Janem z Jenštejna, zapříčinila vedle sobecké krátkozrakosti členů lucemburského domu v první řadě stranickost Václava IV., jenž příliš podléhal fronderství a neodpovědnosti svých rádců z kruhů měšťanských a zemanských, kteří si vykládali »zemský řád« (jak jim právem vytýkali páni) podle libosti a ignorovali úplně církevní právo i v té oblasti, kde dosud aspoň mlčky bylo trpěno. Páni se postavili za zemský řád a arcibiskup ohlásil boj za svobodu církve. Výsledkem toho zápasu, kterému rozvázný panovník měl zcela určitě zabránit, byla skutečnost, jak se později ukázalo, že byli poraženi všichni a že tím nejvíce utrpěl český stát. Situaci takto vytvořenou, jejímž předním znakem bylo zemzení autority církevní a civilní v našich zemích, zhoršila ještě náboženská otázka, ohlásivší se s nevídaným důrazem.

Vedoucí osobností českého náboženského hnutí na počátku XV. století stal se mistr pražské university a kazatel v kapli Betlémské Jan z Husince. Představoval zvlášť výrazně snažení oné reformní frakce české inteligence, která byla oslněna myšlenkami anglického novotáře Jana Viklefa. Některé z jeho filosofických názorů byly známy v Čechách již od osmdesátých let minulého století, ale jejich ohlas byl nepatrný. Teprve Hus a jeho stoupenci ukuli z učení Viklefova zbraň k útoku proti církvi a kněžstvu. Není pochyby, že reforma byla nutná, a v tom souhlasili s Husem i jeho protivníci a zastánci starého řádu. Ale nauka Angličanova podvracovala v základech dosavadní ústavu církevní (primát papežův, zákonodárnou pravomoc i světské panování církve) a jeho dogmatické novoty, vycházející z příliš jednostranného realismu (na př. nauka o predestinaci, o eucharistii a pod.), působily rozkladně na věroučnou soustavu církve. Je jasno, že tuto cestu nemohl nastoupiti katolický reformátor, naplněný obavami o církev, i když zjevy, jimiž se projevoval úpadek církve v jejích představitelích, byly skutečně pohoršlivé a snadno mohly vnuknouti myšlenku na radikální odstranění zlořádů. Hus a jeho přátelé svým bojem za očistu náboženského života v Čechách nechtěli ovšem rozvratu církve — naopak prohlašovali se vždy za dobré katolíky — ale osudné bylo, že ve své kritice zapomínali na rozdíl mezi institucí a jejími představiteli, kteří byli lidmi, a neproniknouce dostatečně ducha, podstatu a tradici katolické církve, podléhali úplně sugestivní nauce Viklefově — »pátého evangelisty«, jak mu říkali — takže ani nepostihli, co je v ní akademického pathosu a bezstarostného zanedbávání skutečnosti. Touto nekritičností jinak velmi důrazných kritiků se stalo, že namnoze opustili původní směr snažení českých reformátorů, svých »předchůdců«, které vyrůstalo organicky z daných poměrů a možností a již tím dávalo záruku skutečné nápravy. Tím si však dále vysvětlíme podivný paradox, že Hus, nadšený pro věc reformy a pln nejlepších úmyslů, dostal se na cestu vzpoury proti obecné církvi, již chtěl prospěti, a zaplétal se do názorů, které byly zřejmě he-

retické, ač stále ujišťoval, že je dobrým katolíkem, a věřil, že jím zůstává. Na jeho osudu, jakož i na vývoji celého hnutí, které neslo znamení svého původce, měly značný podíl i jiné skutečnosti, což třeba mít stále na mysli, abychom správně chápali podmíněnost myšlenkových reakcí a vázanost sil, jež vedly k bouři husitské: filosofické a národnostní spory na universitě mezi stoupenci nového učení, kteří byli realisty a většinou Čechy, a mezi zastánci staré víry, cizími mistry, i také Čechy, po výtce mírnými realisty nebo nominalisty; neprozíravost jinak dobrého a reformám přejícího arcibiskupa Zbyňka, nedostatečná znalost a podceňování českých poměrů u kurie papežské, a kolísavý postoj pražského dvora i moci veřejné — a konečně a hlavně celý charakter doby bez autority duchovní i světské, doby přechodní bez výrazných osobností a bez odvahy sledovat a realizovat nějakou myšlenku. Za těchto okolností nelze popřít, že husitství bylo skutečně hnutím, mělo sílu opravdovosti a přesvědčení a mělo i své dějinné poslání. To jistě tanulo na mysli již současníku, katolickému emigrantovi, vymítnutému z vlasti, Ondřeji z Brodu, když ve svém traktátě začíná krásný odstavec o vině katolíků na tom, co se v Čechách stalo, slovy: »Zaslouženě a spravedlivě nás, Hospodine, trestáš...« Odsouzení a smrt Jana Husa jako kacíře na koncilu kostnickém otřásla národem, který v tom cítil urážku celého »národa a jazyka českého«, jak to mohutně vyjadřuje protest české a moravské šlechty otcům koncilu. Pro rozmach nového učení nebylo toto rozhořčení bez významu. Avšak v hnutí, které ovšem nebylo nikdy jednoznačně náboženské, uplatňuje se nyní stále více také nespokojenost sociální a národnostní nechuť. To vše splývá v jeden proud stále hrozivější podoby. Král Václav, na němž spočinula tíha odpovědnosti, rozhodoval se nejistě, podle okolností, a zdá se, že si ani plně neuvědomoval vážnost situace.

Po jeho smrti otevřela se hnutí volná dráha a začíná se odboj proti církvi a novému panovníkovi Zikmundovi. Toto zlomení tradičního legitimismu má v dalších dějinách českých význam přímo osudový. Zikmund se sice pokusil ještě včas o nějakou dohodu s husity — ale smír Čechů s církví a s králem se nepodařil. Jednání se rozbilo nikoliv bez viny Zikmundovy, pro jeho ukvapenost, ale hlavní odpovědnost na zmaru dohody měla mocná radikální strana husitská, která odmítala každý kompromis. Husitství nebylo totiž ani sociálně, ani nábožensky a věroučně jednotné. Vedle konservativců a mírnějších radikálů (původních viklefovců) byla zde rychle rostoucí strana táboorská, velmi rozhodná v odporu proti církvi, jejíž nauka byla prosycena kacířstvím valdenským německé provenience. Odmítala celý kultus církve i její tradici, spoléhajíc jen na Písmo jako měřítko života každého křesťana. Katolíci, zastrašení, byli s počátku bezvýznamní, teprve později, když jejich věc vzali za svou přední panské rody v zemi, obávající se následků husitské revoluce, utvrdili se aspoň v jižních a západních Čechách — tedy ani tenkrát nebyl katolicismus u nás zcela utlumen.

Král Zikmund odhodlal se konečně potlačit husitství zbraněmi, ale vítězi dlouhodobé války byli husitští Čechové. Papež i císař se jasně přesvědčili, že za daných okolností nelze mocí Čechy podrobiti a navazovali znovu jednání diplomatická, v nichž byli skutečně šťastnější. Roztrhnouti jednotnou frontu odboje se jim však podařilo teprve pomocí Čechů samých. Valná část husitů, zvláště Pražané a šlechta, trpěla totiž již dříve pustošením Čech a nevídanou ztrátou hmotných i kulturních statků národa a znechutila si radikalismus Táborů. Porážkou jejich u Lipan ztupen meč revoluce husitské, zlomen nesmiřitelný odpor a uvolněna cesta k dohodě s církví a králem. Církev uznala Čechy za »pravé syny církve« a zaručila jim přijímání pod obojí — tento ideový symbol husitského pozdvižení. Také Zikmund byl uznán českým králem obecně. Národ však zůstal rozpolcen, bylo zřejmo, že stav tento jest jen jakýmsi velkým příměří a že dříve nebo později dojde k novému utkání. Kulturně znamená husitství opuštění karlovské tradice; české písemnictví v té době představuje záplava theologických traktátů, bez většího významu myšlenkového. Jen některé české spisy Husovy a zvláště díla Chelického, pozoruhodného myslitele sociálního, vynikly nad průměr této literární produkce. Zračí-li se duchovní ráz doby v jejím písemnictví, pak je zřejmo, že husitství bylo aspoň v počátcích hnutí silné, ale příliš jednostranné a že odmítalo slovesnost, pokud nesloužila přímo jejímu boji.

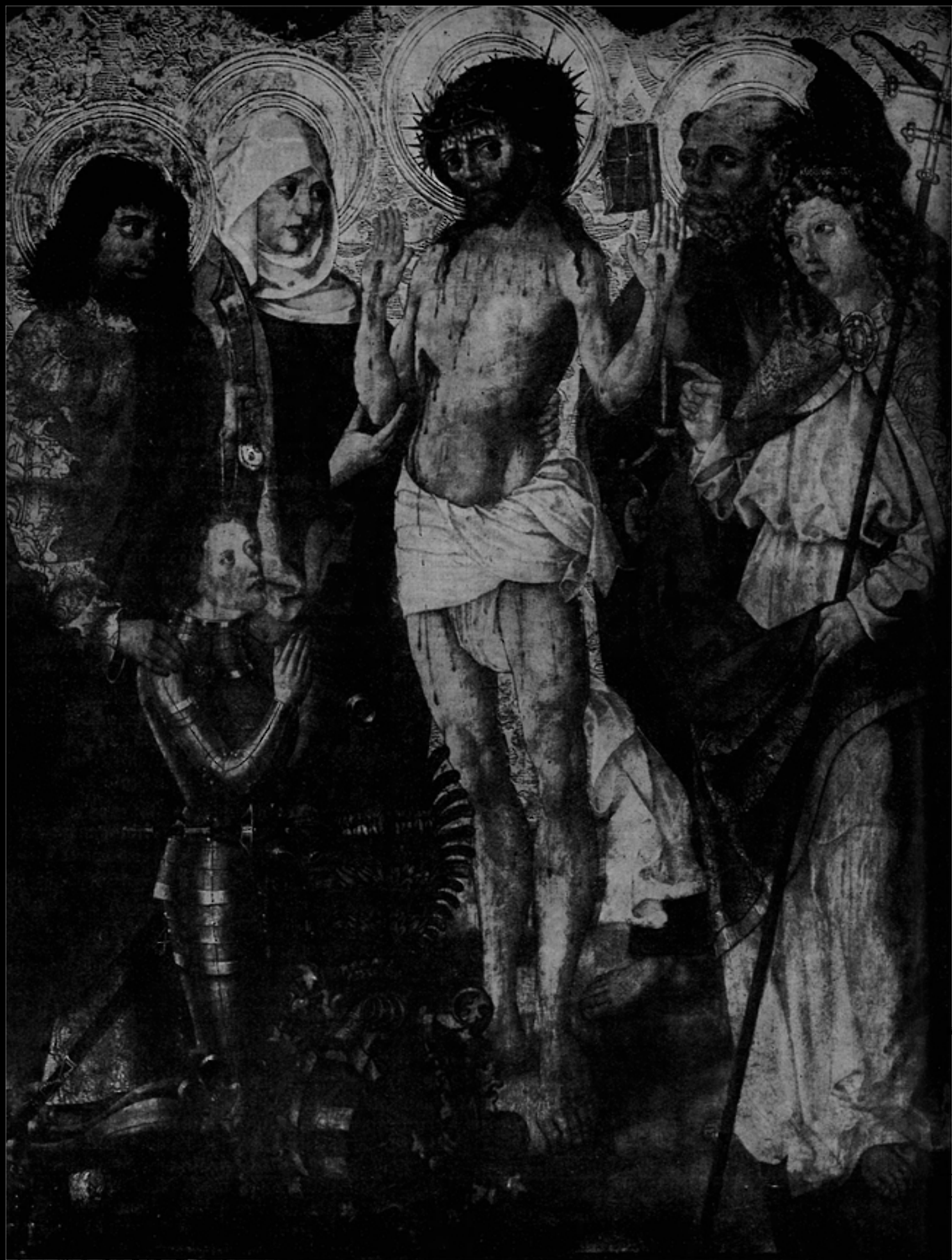
Brzy však bylo jasno, že církev nemínila tolerovati ani ty nepatrné ústupky, které

učinila husitům, když byla v nouzi, a bránila, pokud mohla, v ustavení právního i správního řádu husitské strany. Ukazuje to doba krále Jiřího z Poděbrad, jenž byl vynikajícím panovníkem. Již jako zemský správce zavedl pořádek a projevil velkou míru moudrosti i spravedlnosti. Jako král vytyčil si úkol obecné pacifikace země a uklidnění náboženských i národnostních vášní. Jeho diplomatické zručnosti podařilo se shromáždit kolem sebe podobojí i katolíky, Čechy i Němce zemí vedlejších, a navázati přervané svazky mezi korunou českou a říší, s jejíž hlavou, Friedrichem, římským králem, uzavřel úmluvy, svědčící o poměru nezvykle důvěrném. Kurii se zavázal již před svou korunovací, že ji bude poslušen, ale žádal o potvrzení kompaktát v zájmu pokoje v zemi. Když však nový papež Pius II. prohlásil kompaktáta za neplatná, přestal Jiří jednat s kurií, jsa hotov obětovati za kalich, povolený Čechům basilejským koncilem, korunu i život. Církev získala konečně k boji proti Jiřímu Matyáše, krále uherského. Než zápas, v němž vítězství se posléze chýlilo na stranu Jiřího, nebyl dobojován, neboť »husitský král« zemřel právě v době, kdy i vnitřní poměry české se vyjasňovaly a bylo možno se nadíti ustálení náboženského i státního řádu v zemi. (Dokončení.)

Jacobo Tintoretto | Umučení svatého Marka (museum v Bruselu)

Archiv Svatováclavská liga, Praha.

Archiv Svatováclavská liga, Praha

pítav neznámého člena rodu Sniburských z Riesenburku po 1504 (obrazárna Společnosti vlasteneckých přátel umění)

A. P. Ze zápisníku starého profesora

Přísnými tresty pohrozil pan ředitel všem, kdož by se opovážili čmárat, vrtat, rýt do nově natřených lavic. Pánům profesorům třídním vložil na srdce, aby bděli přísně nad neporušeností školního zařízení. Oni tedy bdí. Ale není to tak lehké, neboť na některé předměty se třídy stěhují; vyskytne-li se pak škoda na lavicích, svádí to jedna třída na druhou. Prší-li, bývá hodina dívčí tělesné výchovy odpoledne v některé z vyšších tříd. A právě po takové hodině tělesné výchovy byly zjištěny jakési vrypy čili »engramy« na jedné lavici v třídě VI. B. Z toho příslušné vyšetřování. Pan profesor tělesné výchovy předvídal, že nebude snadno zjistiti pachatelku, za prvé proto, že studenti jakož i studentky jsou tvorové lstiví a prolhaní, za druhé proto, že v jeho hodině nemají žákyně přesně určených míst. Ale zařídil to tak, aby příští dvouhodina tělesné výchovy dívčí zase byla v té třídě. Vyučování pak zahájil »cvičením pozornosti«, to jest otázkou: »Jestlipak si pamatujete, kde jste která seděla minulou hodinu před týdnem?« To se rozumí, že tak se lehko našla ta, která před týdnem seděla v poškozené lavici, a byla tak usvědčena, že ona to byla, jež tam do desky vrýpala obrázek srdce probodnutého deštníčkem.

Pan profesor se potom ve sborovně vychloubal, jak duchaplně zjistil vinnici. I dostalo se mu obecného uznání; někteří páni však litovali, že »cvičení pozornosti« jako pomůcky vyšetřování se nedá použítí vícekrát. Už po druhé by studenti vyvětrili, co za tím vězí, a ztratili by veškeru místní paměť.

»Nu, pro po druhé se musí vymyslet zas něco jiného,« řekl resignovaně kolega Píša. »To stojí za vymýšlení,« namítl mu kolega Novák pohrdavě, »propíchnuté srdce — takový otřelý motiv a my máme vymýšletí originální a důvtipné chytačky — to není výchova, to je závod kdo s koho!«

»Ovšem, nač ty chytačky?« připojil se k němu senior sboru, kolega Nečas, »proti našim ojedinělým nápadům mají studenti celé horoskopy lží a výmluv; a mimo to — chytračení není výchova: co jediné má smysl, jest vésti je k pravdivosti — když něco vyvedou, aby se sami přiznali. Ale řeknete mi — to je otřelý motiv, že?«

»Proč pláčeš?« ptám se tříleté Vlastičky. »Já neplaku!« odpovídá Vlastička. Z toho možno poznati, že je to dceruška profesora češtiny. —

»Já šem byla v koštele!« chlubí se mi Vlastička v neděli. — »A copak jsi tam dělala?« — »Já šem tam poslouchala.« — »A cos tam poslouchala?« — »Radio.« — Z této odpovědi je patrné, že Vlastička je dítě svého věku.

My vychovatelé mluvíme mnoho o brakové literatuře — a ještě více proti ní. Ale kdo z nás ji čte? Můžeme ovšem své vychovatelské svědomí uklidňovati výmluvou na naprostý nedostatek času: ano, kdopak z nás má kdy čísti ty Rodokapsy, Rozruchy a všelijaké ty Morzakory?

Onemocněl jsem infekční chorobou a odvezli mě do nemocnice. Mojí jedinou četbou po několik týdnů byly noviny, časopisy a výstřižky. Knihy mi dovoleny nebyly, poněvadž se nedají desinfikovat. A tak jsem se rozhodl, že budu čísti brakovou literaturu. A tak jsem přečetl 3'5, slovy tři celé, pět desetin dobrodružného románu. Na víc jsem se nezmohl. Byly to překlady starých amerických povídek: cowboyové na koních jezdí cesta necesta, pronásledují se bratr nebratr, střílejí z »coltů« hlava nehlava. To je tak hrubý dojem z toho čtení. Hlavní dějový motiv — pomsta. Každé bezpráví, ať domnělé či skutečné, musí býti pomstěno, »čest«, ať pravá či nepravá, obhájena, buď poctivě, buď úskokem. To je »zákon« divočiny: oko za oko, zub za zub.

Na základě půl čtvrtého sešitu nelze činiti tak všeobecné úsudky o tomto druhu literatury — namítám si sám.

Přicházejí za mnou k oknu infekčního pavilonu hoši ze sekundy.

Ukazuji jim, co čtu z dlouhé chvíle. Znají to čtení — jakpak by ne!

»Ale, prosím,« povídá Zdeněk M., »ono je to všechno na jedno kopyto, pořád dokola!« Quod erat demonstrandum. Ledaže by jakýmsi zpestřením mělo býti, když na příklad v Hornově románu »Vítězné přátelství« v kapitole V. paní Flo Briscoeová jest zastřelena, ale v kapitole VII. už je zase živá a má zdravého synáčka, takže čtenář se dožívá radostného překvapení.

Po letech jsem četl opět Platonova Faidra. Sokrates se prochází ulicemi athénskými a potká za poledne mladičkého Faidra. Faidros se pochlubí, že byl u svého učitele rhetoriky Lysia, kde slyšel znamenitou řeč na téma zcela nové, totiž, že »nezamilovanému jest třeba spíše býti po vůli než zamilovanému«. Sokrates hned prohlašuje, že jest dychtiv tu erotickou řeč slyšeti, neboť postřehl, že Faidros má tu řeč u sebe napsanou na svitku a schovanou pod pláštěm. I jdou spolu mimo zdi městské k potoku Ilissu a vyhlédnuvše si stinné místo ulehnou do trávy a tam Faidros počne předcítati řeč Lysiovu, která jest podkladem celého dialogu. Již na počátku »Faidra« je patrné, co zajímá Sokrata: člověk a nic než člověk. »Obdivuhodný ty muži,« praví mu Faidros, »jak jsi zvláštní! Podle toho, jak mluvíš, lze tě míti za cizince a ne za zdejšího občana. Tak nejen že nikam nejdeš z Athén do ciziny, ale docela ani za městské hradby nevycházíš, jak se mi zdá.« — »Promiň, příteli,« odpovídá mu Sokrates, »rád se poučuji — pole a stromy nemohou mi nic říci, ale lidé v městě ano. Ale tys, tuším, nalezl tu čarovnou vnaďu, abys mne ven dostal. Neboť jako vyvedeš hladovějící zvěř, kam chceš, ukážeš-li jí snítka nebo nějaký plod, tak ty, tuším, dovedl bys mne vésti celou Attikou a kamkoliv jinam by ti bylo libo, drže mi před očima sepsanou řeč.«

Sokrata neláká příroda, nýbrž lidé, mladí lidé, jejich názory, domněnky, sklony, záliby a bludy. Až do Megary a zpět jest ochoten jíti tento sebe sama ironisující stařík, aby vyzvěděl, co má Faidros ve svitku pod pláštěm. Ale jeho cílem není ovšem jen všečetně vyzvídati tajemství mladých srdcí, nýbrž naléztí podnět k výchovnému a poučnému rozhovoru. Nečeká, až ti mladí muži za ním přijdou, až se mu svěří, nýbrž sám vyzvídá, sám hledá. A v jeho touze jest jakoby předtucha vzývání Ignácova: Da mihi animas, cetera tolle! A přece jeho zžíravá ironie, kterou častuje své přátele i sebe, ukazuje, že byl dalek onoho duchovního otcovství, jež přineslo světu křesťanství. Jeho hovory s mladými lidmi jsou mu jakousi duchovní zábavou, rád poučuje jiné, ač ironicky říká, že hledá poučení vlastního. A ovšem mylí se hlavně v tom, že přeceňuje význam poučení domnívaje se, že pouhé poučení o dobrou již činí člověka dobrým.

Někteří theoretikové vychovatelští, příliš zaujatí ideálem hospodářského utilitarismu a eudaimonismu, těžko se smiřují s výchovným příkladem filosofů. Jakýmpak vzorem jest Diogenes, který bydlil v sudě a dokonce zahodil i svůj dřevěný pohárek, když uviděl malého hochu pít z dlaně — neodvádí-liž takový vzor od soudobého úsilí o zvýšení životního standardu, k němuž patří také zdravé, vkusné a pohodlné bydlení? Nebo jakým příkladem jest Archimedes, který sice vynalezl všelicos v oboru techniky, ale těmito svými vynálezy pohrdal podobně jako Thales, který úspěšnou spekulací »v oleji« dokázal, že by dovedl vydělávat, kdyby o to stál, nebo Hero, který vlastně znal princip parního stroje, ale se svou bání si jen pohrával, jakým příkladem jsou ti muži v době, která vidí vrchol štěstí ve zpeněžování myšlenek? A jaký příklad dal Sokrates, který místo aby doma řezbařil a týdenní výdělek odevzdával své manželce, potloukal se ulicemi a rozmlouval s přihlouplými mladíky athénskými, ano, jaký příklad dal ten muž době, která zřizuje nákladné ústavy pro zvelebování průmyslu a živností?

Ne, před zrcadlem výtěžkářského, výrobnického a obchodnického komfortismu neobstojí ani jeden z těch starých filosofů. Studium jejich života a názorů může prý i zhoubně působiti na dnešní mládež, která musí míti na zřeteli tak zvanou tvrdou skutečnost a která musí býti vychovávána pro cíle praktické. Ovšem, měří-li se vše pouze výnosností, užítkovostí a praktičností, je zřejmo, že veškerá činnost ryze duchová se jeví jako lenost, zahálka, maření času a plané theoretisování. Tak se prohlašuje prvenství činu před myšlenkou, *πρᾶξις* se staví nad *θεωρεῖν*, akce nad kontemplaci, činnost nad nazírání. To však vede k bludařství činnosti: zcela se zapomíná, že správné jednání může vycházeti jen ze správného myšlení. K čemu má sloužiti technika, vynálezy a vymoženosti, není již otázka technická, nýbrž mravní. Technika sama nám nepomůže. Neholedbejme se tolik svou činností. Nevychloubejme se tuze svou hospodářskou vyspělostí. Nazírání je konec konců také činnost; kontemplace je také akce. »Nečinnost«, vede-li k poznání pravdy, jest činností nejdůležitější. A »činnost« je vlastně nečinností, neví-li se, jaký jest její poslední smysl. Ať si člověk vyniká

v matematice, ať si je architektem, konstruktérem, obchodníkem: jestliže ten člověk nikdy nepohlédl k hvězdám a nedal si otázku: »Odkud je to vše a k čemu je to?«, ten člověk snad není ani na úrovni psa, štěkajícího na měsíc.

Bylo známo, že pramalé vážnosti se těší profesor, který neříká nic víc než je v knize. Studenti mívali někdy dojem, že ten profesor vlastně nic neví a že by se té látce sami mohli naučit z knihy i bez jeho výkladu. Byli ovšem i profesori, kteří se knihy nedrželi vůbec, měli svůj vlastní postup a své vlastní rozdělení látky — a studentům nezbývalo, než zachycovati školní výklad poznámkami. Učebnice byla pak jen přítěž v aktovce a předmětem obchodní nabídky na konci školního roku. To jsou dvě krajnosti, z nichž žádná plně neobstojí. Obecně se však dnes uznává prvenství živého slova ve výuce: ani nejlepší učebnice nemůže nahraditi učitele. Učebnice jest jen berlička: pomůcka pro domácí opakování. Jest však třeba si uvědomiti, že to živé slovo ve výuce není ještě hodnotou samo o sobě, nýbrž také jen prostředkem, nástrojem, vodičem, jímž se spájí duch s duchem a srdce se srdcem. Především záleží na vnitřním poměru učitele k věci. Učí-li někdo něčemu jen proto, že je to v osnovách, a jen proto, že se mu to nařizuje, a ne proto, že sám tím žije a sám tím je proniknut, není možno mluvit o živém slovu. Je to slovo, ale ne živé. A druhá věc: úkolem živého slova není nacpat do hlavy určité kvantum vědomostí, které se časem zase zapomenou, nýbrž úkolem jeho jest budit zájem o předmět, ukazovati, jak a kudy lidský duch se dobírá pravdy, jak postupovat od věcí známých k neznámým, slovem, jak duševně pracovat a jak se učit. Láska k duševní práci a umění učit se — to je to hlavní; co si má student odnésti ze střední školy: a to mu ovšem nemůže dáti kniha, nýbrž jen učitel.

Staří Římané měli slavnost zvanou saturnalie, při níž bylo zvykem, že páni posluhovali svým otrokům. Jak by asi vypadaly nějaké ty studentské saturnalie, při kterých by páni profesori usedli do lavic a studenti by je zkoušeli? Slavnost by mohla vyvrcholiti písemnou prací, při které by studenti střežili každý pohyb pánů profesorů, aby snad neopisovali a vůbec nepodváděli, nýbrž aby ukázali, co doopravdy vědí a umějí.

A přece to není jen groteskní žert, nýbrž zcela vážný požadavek. Profesor si má občas v duchu vyměnit úlohu s žáky. Jak by mu asi bylo na jejich místě, když je těch předmětů tolik, když skoro každý profesor se domnívá, že jeho předmět je nejdůležitější a že jeho požadavky jsou »minimální«? Ale právě tak by bylo užitečné, aby i studenti si v duchu vyměnili úlohu s profesorem a dali si otázku, jak by jim bylo, kdyby je někdo neustále vyrušoval, zlobil, obelhával, zesměšňoval či dokonce tupil?

Smutné město Rudolfa Medka | Jos. Valuš-Strunz

Město, město básníků,
ach, zas jeden odešel.
V tom srpnovém žhavém dni
prohrál svoje tažení.

Srdce mlčí. Vzpomíná
všech těch bojů s osudem.
(Smutná, smutná noc šla dnes
vyplakat se do kláves

věží města s erbem lvím).
Srdce mlčí. Vzdychne si
nad zlou sudbou, nad zlým snem:
Básníkem byls, básníkem!

Slavné město královen,
clonou stezku díváš se.
Teď v tvém znaku vlaje žal,
hle, zní i z tvých katedrál.

Město, město básníků,
ach, zas jeden odešel!
S Bílé věže černý flór
dusí vzlyk mých metafor.

Vltavě | Valja Kolinová

Na rtech Ti zvoní stříbrný smích,

Vltavo,

v kamenném objetí srdce Ti tluče
a zpívá a pláče tam dole pod jezem,
kde ve vlnách taje pěnivý sních,

Vltavo,

máš rudé rety, když slunce hasne,
máš jíní v hlubinách když měsíc vychází,
máš v očích vlahý lesk, když tmou se třpytíš,

Vltavo.

Proč vždy můj tep v tak prudkém rytmu bije,
když s Hradčan zazní měkké hlasy zvonů
a v něžném souzvuku s Tvým tichým šumem
se v šero vlétá slavná melodie,

Vltavo?

Základní otázky etické | Dominik Pecka

1. POJEM CTNOSTI.

Ctnost je soustavná a zřízená snaha konati dobro. Jak původ slova naznačuje, je ctnost vlastnost, která člověka ctí, zdobí a dokonalým činí. Latinské *virtus* jest odvozeno od *vir* — znamená tedy vlastnost, jež přísluší muži. *Vir* pak lze odvoditi od *vis*, což znamená sílu. Je tedy ctnost duchovní a mravní síla, která uschopňuje člověka ke konání dobra.

V pojmu ctnosti je třeba rozeznávat tři prvky: a) příčinu, b) podmět, c) předmět. Podle toho také se ctnosti rozeznávají.

a) Vzhledem k své příčině se rozeznávají ctnosti vlité a získané. Ctnosti vlité jsou duši dány přímo od Boha, ctností získaných nabývá člověk sám, a to opakováním, cvičením, navykáním.

b) Vzhledem k podmětu rozeznávají se ctnosti rozumové. v nichž vyniká dokonalost rozumu (moudrost, rozvážnost, umění, účelivost, obezřetnost), a ctnosti volní, v nichž vyniká dokonalost vůle (statečnost, mírnost, píle, vytrvalost, trpělivost).

c) Vzhledem k předmětu se rozeznávají ctnosti božské, jež určují poměr člověka k Bohu (víra, naděje, láska), a ctnosti mravní, jež řídí mravní život člověka, zejména pak jeho poměr k sobě samému a k bližnímu.

K podstatě ctnosti náleží jakási střednost či pravá míra, jež vylučuje jakoukoliv krajnost a výstřednost. Ctnost musí mít pravou míru. Co té míry nedosahuje, jest nectnost pro nedostatek (*per defectum*); a co ji přesahuje, jest nectnost pro nadbytek (*per excessum*). Tak štědrost je ctnost, jejíž pravá míra jest jaksi uprostřed mezi marnotratností (nadbytek) a lakomstvím (nedostatek). Podobně statečnost má svou míru mezi opovážlivostí (nadbytek) a bážlivostí (nedostatek). Ctnost, která nedostupuje pravé výše, není pravou ctností, právě tak jí přestává býti ctnost, která pravou míru překračuje. Tato střednost ctnosti není nějaké pohodlné a opatrnické středce (media via aurea), neboť je plodem plnosti, síly a dokonalosti. Opatrnictví vede k neúplnosti a projevuje se nedostatkem dobra, kdežto ctnost jest uskutečnění dobra celého, ovšem v náležitě míře, poněvadž každé upřílišňování a každá výstřednost již sama sebou je nectností.

Co se týká ctností božských, nejsou vázány středností, pokud se týká jejich předmětu, který jest absolutně dokonalý. Není možno si mysliti, že by někdo příliš v Boha věřil, příliš v něho doufal nebo příliš ho miloval. Avšak pokud se týče podmětu, platí i o božských ctnostech požadavek míry, neboť ve způsobu, jak tyto ctnosti se pěstují, lze se upřílišňovati.

2. DOKONALOST.

»Bud'te dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest,« (Mat. 5, 48) přikazuje Pán svým věrným. Dokonalost není jen záliba některých zbožných duší, nýbrž životní úkol každého, kdo křtem byl přivtělen ke Kristu. I když nám není dáno, abychom ideálu dokonalosti dosáhli plně, usilovati o jeho dosažení musíme se svatým Pavlem: »Právím to, ne že bych toho již byl dosáhl nebo dokonalý byl, nýbrž usiluji, abych též uchvátil, ježto jsem také uchvácen byl od Ježíše Krista.« (Filip. 3, 12.)

Jest přirozeno, že lidé si podle svých povah dělají různé představy o dokonalosti. Některé z těch představ jsou velmi omezené anebo docela nesprávné, na příklad myslí-li někdo, že dokonalost je v množství vnějších úkonů zbožnosti, v krutosti k sobě samému, v hojnosti předsevzetí, slibů a pravidel, nebo v zájmu o neobyčejné zážitky, zjevení, zázraky a extase. Podobně nemá pravé představy o dokonalosti, kdo různé prostředky k dokonalosti pokládá za dokonalost samu: mlčení, studium, samota, práce, půst, řeholní život, almužna — nejsou dokonalost, nýbrž jen prostředky k dokonalosti, a to ne jediné. Vstup do přísného kláštera neznamena ještě dokonalost, nýbrž jen počátek cesty k dokonalosti. I nej přísnější askese, kdyby byla sama sobě cílem, byla by jen bezduchou akrobatikou.

Také se nesmí zapomínati, že jmenované prostředky nejsou jediné prostředky k dokonalosti vedoucí a že cesty k dokonalosti mohou býti rozličné. A hlavně, že ty cesty, způsoby, prostředky a pomůcky vedou k cíli jen tehdy, jsou-li naplněny pravým duchem a láskou k Bohu. A proto dokonalost se neměří podle velikosti, neobyčejnosti, zvláštnosti a okázalosti prostředků, nýbrž jediné podle míry, lásky, která je oživuje. I obyčejné věci lze dělati s neobyčejnou láskou. A nezáleží nikterak na tom, co děláme, nýbrž jak to děláme. V každém stavu, v každém povolání a v každém věku lze usilovati o dokonalost. Dokonalost kvete a zraje u psacích stolů, u soustruhů, u kuchyňských sporáků, mezi dřevorubci i učiteli. A nástrojem dokonalosti může býti pero, žezlo, kladivo, srp, motyka i meč.

Těm, kdož toužili po dokonalosti, dával Pán rady. Tyto rady nejsou příkazy — nejsme tedy povinni se jimi řídit a můžeme dosáhnouti dokonalosti i bez nich. Ale na základě rad Kristových je možno lépe a zdárněji usilovati o dokonalost a získati si větší zásluhy. Rady, které dává Pán v Evangelii, jsou tři:

a) chudoba: »Chceš-li dokonalý býti, jdi, prodej, co máš a dej chudým a budeš míti poklad v nebi; a pojď a následuj mne« (Mat. 19, 21);

b) panictví: »Jsouť panicové, kteří se tak narodili z matky, a jsou panicové, kteří učiněni jsou jimi od lidí, a jsou panicové, kteří sami oddali se panictví pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej« (Mat. 19, 12);

c) poslušnost: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj každodenně a následuj mne« (Luk. 1, 23).

Rozdíl mezi radami a přikázáními je v tom, že plnění přikázání jest k spáse nezbytno, zachovávati rady nikoliv; a v tom, že přikázání jsou závazna pro všechny lidi, kdežto rady jen pro ty, kdož se sami k nim dobrovolně zavázali.

3. SVATOST.

Slovo svatost budí u mnohých lidí nejpodivnější představy. Svatý jest člověk bez chyb a slabostí; člověk, který dělá zázraky; člověk, který je pořád smutný a který vše na světě pokládá za hřích. — To jsou tak běžné názory na svatost.

Svatými nazýváme obyčejně osoby na výsost ctnostné a Bohu oddané. Ti pro své hrdinné ctnosti a zázraky na jejich přímělu od Boha učiněné byli po své smrti od Církve zapsáni do seznamu přátel Božích, čili byli kanonisováni. (Benedikt XIV., De beatif. et canonis. Sanct., lib. III., c. 21. učí, že ke kanonisaci se vyžaduje, aby světec měl v hrdinném stupni tři božské ctnosti: víru, naději a lásku, a pak aby měl čtyři ctnosti základní: opatrnost, spravedlnost, statečnost, mírnost a ctnosti příbuzné.) V životě svatých můžeme sledovati trojí prvek: a) lidský, b) hrdinný, c) božský.

a) Svatí byli lidé jako my. Nesmíme si je představovati jako bytosti nelidské, všech pokušení zbavené, mimo řád světa žijící. Byli podrobeni týmž chybám a nedostatkům jako my. Byli zkoušeni, trápeni, pochybnostmi zmítáni, tělem souzeni, světem i ďáblem sváděni jako my. Tuto lidskou stránku někdy zastírají špatní životopisci svatých: ve snaze postaviti světce do nejprázdnějšího světla popisují s důrazem a zálibou mimořádné stránky jejich života a pomíjejí vše, co v jejich životě bylo lidského a prostého. Rádi vykládají, čím se svatí podobali andělům, a zapomínají napsati, čím se podobali lidem. Svatí nejsou schemata — vychází z nich vůně země, z níž vyšli, temperamentu, jenž jim byl vrozen, osudu, který je utvářel.

b) Zdůrazňovati lidský prvek v životě svatých neznamena však popírati prvek vyšší, vskutku neobyčejný a hrdinný. Svatí jsou hrdinové — ovšem ne ve smyslu »hrdin« světa, jako jsou herci, sportovci, letci a tanečnice, ale hrdinové lásky k Bohu a bližnímu. Nemáme sice autoritativního rozhodnutí o tom, co je »hrdinná ctnost«, a čím se od obyčejné ctnosti liší, ale přirozeným citem tušíme, co je hrdinství. Hrdinné jest obětovati život pro pravdu Boží. Hrdinné jest dokonale ovládnouti nižší stránku lidské přirozenosti a překonat jakoukoliv vnitřní rozeklanost. Hrdinné jest snášeti těžká a dlouho trvající utrpení, křivdy, pronásledování, muky tělesné i duševní s myslí trpělivou a Bohu oddanou. Hrdinné jest postaviti se cele a velkodušně do služeb lásky k bližnímu, práva, spravedlnosti a spásy lidské a nedbati vlastního prospěchu, pohodlí a klidu.

Ovšem ani o jediném ze svých svatých netvrdí Církev, že je ideálem mravního života vůbec, byť označuje jeho ctnosti jako hrdinné. Dokonalým mravním ideálem může být jen svatost Boží, ne lidská. Každý světec představuje jen jaksi přibližné řešení mravního úkolu člověka, jež záleží v tom, že máme být dokonalí, jako Otec náš nebeský dokonalý jest. Úsilí světce o mravní dokonalost může být v určitém směru hrdinné, v jiném však směru může mít nedostatky, které nejsou sice hříchy, ale lidskými nedokonalostmi.

c) Hrdiny se nestali svatí vlastní silou. Bůh dal jejich lásce vysoký cíl — sama sebe; a dal jejich lásce sílu k dosažení toho cíle — svou milost. Charitas a gratia, Boží láska a Boží milost jsou tajemství svatosti. Jakkoliv rozdílné byly životní cesty svatých, jejich povahy, povolání, snahy a díla, jedno jest jim všem společné: milostí Boží jsou, co jsou.

A tak ukazují cestu nám všem. Svatost není výsada některých, nýbrž úkol všech. Svatí nám zjevují naše možnosti a naši důstojnost. A svým hrdinným způsobem života zvou k následování. Příklad Krista-Bohočlověka je pro nás někdy závratný. Musíme se tedy učit nejprve na vzorech čistě lidských — kdo se učí malovat, nekopíruje hned Raffaela; kdo se učí hrát, nehraje hned Beethovena: učíme se na vzorech snadných a prostých a od snadného teprve postupujeme k nesnadnému a dokonalému. Skutky svatých jsou nám bližší a přístupnější, mají také známku lidské slabosti a omezenosti, jsou to skutky stejnorodé se skutky našimi, poněvadž svatí byli pouhými lidmi jako my. A při tom nám ukazují cestu ke Kristu, poněvadž jejich život byl odleskem příkladu Kristova. V tom smyslu napsal svatý Pavel: »Bud'te následovníky mými, jakož i já jsem Kristovým.« (I Kor. 4, 16.)

Archiv Jitro, Praha.

Edy Koukal | Horský kříž (Garmisch) — Detail z Césarovy kašny v Olomouci — Obrázek z Alp

**Svět smysl má jen skrze člověka,
v něm přichází k své ceně strom i pták i plaz,
jen skrze něj se láme kletba odvěká
a hrůzu samoty své zapomíná čas!** Jakub Deml

Z. Braunerová | Po dešti v Somois

Archiv Jitro, Praha.

Světlo hor | František Waiser T.J.

Na nádraží ve Fulpmes nás očekával malý zástup. Kývali jsme jim vstříc již z dále. Když jsme vystupovali, byl Jindra v okamžiku obklíčen. Záře radostí objímal své sourozence. Potom k nim přistoupilo několik známých z vesnice a potřásali mu prosto-srdečně rukou. Byla to veselá smějící se směsice.

Otto a já jsme stáli vedle. První okamžik nás vůbec nepozorovali. Ale tu zasáhl strýc svými mocnými pažemi do skupiny a strkal své děti jednoho po druhém před nás: čtrnáctiletého Rudi, jenž studoval v Innsbrucku, dvanáctiletou Gretinku a sedmiletou Lízu. Podali jsme bratrancovi a oběma dívkám ruku. Tím bylo pozdravení skončeno a my jsme se dali na cestu. Jindra obklopen svými sourozenci šel napřed, strýc s námi dvěma vzadu.

Večer byl ledově studený. Náš dech plynul v bílých dechových obláčkách. Pod těžkými horskými botami zvonil sníh a skřípal při každém kroku jako praskající sklo.

Před námi na cestě a lukách ležela černá zimní mlha, ve které světla vesnice plula jako zářící pochodně. Ten pohled a k tomu nezvyklé venkovské ticho učinilo na nás podivuhodně slavnostní dojem. — »Můj Bože, jaký to rozdíl proti Vídni!« řekl Otto po delším mlčení.

Strýc Jindřich se srdečně smál. »Hrozně veliký!« mínil a chytl malého za rameno. »To je přece jinačí vzduch tady ve Stubai než u vás ve městě! A což teprv krajina! Počkej jen do zítřka, až si prohlédneš všechny hory kolem dokola!«

Zatím jsme dorazili na místo a kráčeli po ledových cestách mezi rozptýlenými domky, které pokrývaly svah křížem krážem. Nesčetné cesty a cestičky se vinuly na všechny strany nahoru dolů do stavení. Středem hrčel do údolí v hluboké strouze zamrzlý Kovářův potok. Na její dřevěné obrubě se leskly zelenavé ledové závěsy v záři několika lamp. Nalevo a napravo však zdravilo teple a mile ze zastřených okenních tabulí

světlo světnic. Když jsme přišli ke kostelu, našli jsme jej v jasném světle. Dlouhá úzká okna visela v mlze jako zářící tabule.

Jindra zůstal se svými sourozenci stát, až jsme došli. »Jděme dovnitř!« řekl ke strýcovi.

Kostel byl prázdný. Jenom kostelník pracoval vpředu na ozdobě oltáře. Nejprve klekli všichni do lavic ke krátké modlitbě. Otto a já jsme stáli zvědavě u nich. Žasl jsem nad vnitřkem tohoto vesnického kostela. Tak vznešeně krásný a čistý. Ta harmonie barokních tvarů a barev! — Zdálo se, že Otto pociťoval totéž. Zatahal mne za rameno: »Bedro, podívej se na tu zpovědnici! Víš, jak vypadá? — Jako skříň v císařském pokoji ze Schönbrunnu!« —

Mezitím Jindra vstal a zatím co nám strýc ukazoval oltáře, šel sám kolem kostela. Jeho oči se leskly v jasné radosti. Po své první dlouhé nepřítomnosti pozdravoval každou část domu Božího jako milého známého. Jak mnoho vzpomínek skrýval pro něho asi každý obraz a každé místo v tomto prostoru! — Také kostelník slezl rychle se žebříku a podával mu přes lavici k přijímání ruku na přátelskou uvítanou.

Potom se šlo zase úzkou vesnickou ulicí až na druhý konec obce a ještě kus za ni. — Žádný dům již nestál vpravo ani vlevo; jen ploty, za nimi sněhem pokryté louky. V temnu před námi mžikalo několik světél. — »To jsou naše okna,« pravil strýc. »Hned budem doma!« —

Nad branou do zahrady hořela elektrická lampa. V její záři jsme mohli přehlédnouti průčelí domu. Měl dvě poschodí. Zeď byla zčásti porostlá břečtanem. Nad okny prvního poschodí byl nápis: Vila Horský mír. Okolo domu se táhla zahrada. Ovocné stromy, malý smrkový lesík, květinové záhony se studněmi a jeskyněmi.

Rudi odběhl napřed. — Když jsme přišli zahradní cestou k domovním dveřím, čekala nás tam na prahu teta. »Mami!« zvolal Jindra a letěl po schodech nahoru. Objala jej oběma pažemi. Potom se obrátila také k nám a objala také mne a Ottu tak mile a srdečně, jako bychom byli jejími vlastními dětmi. — Nevěděl jsem, jak se to stalo: hned napoprvé mne okouzila bytost této paní. Zdálo se mi, jako by z ní zářilo slunce, veliké a tiché...

Uvnitř na chodbě jsem ji mohl blíže pozorovati. Byla mnohem menší než strýc. Pěkné šaty, přes ně jako květy bílá zástěra, dodávaly jí skoro něco dívčího. Týmž dojmem působil i její obličej. V jejích přirozeně svěžích tvářích však ležel tichý, trpký lesk mateřské trpělivosti, od práce a tiché oběti. Z očí však zářilo cosi vznešeného: vřelé a přece tak vážné světlo hluboké, nezištné lásky mateřské.

A všechno to mělo ještě zvláštní posvěcení u této paní. To bylo to nejkrásnější na ní, něco nepřístupně svěžího a čistého. — Nevěděl jsem tehdy, co to je. Tiché tušení mi říkalo, že to musí býti něco »svatého«. Cítil jsem jen, že moje maminka toho neměla, jakkoli byla milá a dobrá.

Později jsem našel rozřešení: Jindrova maminka nosila Boha ve svém srdci s neochvějnou věrností a silou. Přijímala každého rána Svátost oltářní. A nevýslovná Boží Dobrota a Láska zářila obšťastňujícím teplem ze srdce této paní na jejího manžela a její děti. — —

Odložili jsme na chodbě batohy a pláště, vyzuli okuté boty a vyměnili si je za teplou obuv plstěnou. Pak jsme vstoupili do pokoje, v němž již bylo prostřeno k večeři. Na stole stála ve velké váze kytice jedlových větvíček, palem a jmelí.

»Kde je Jeníček?« ptal se hned Jindra. Ano, malý bratříček, kterého dosud vůbec neviděl! Strýc ho chtěl zavést nahoru, tu však již přicházela teta dovnitř s malým v náručí.

Dlouhým zrakem hledělo dítě kolem a hrálo si prstíčky na koncích pokrývky. Matka mu přidržela malého. Jindra červenal, když mu po starém zvyku dělal křížek na čele, ústech a na prsou. Naše přítomnost mu byla trochu trapná; vždyť věděl, že takových zvyků v naší rodině nebylo, neboť moji rodiče byli »svobodomyšlní«. — Pak malého srdečně políbil na pusinku a vyzdvihl jej na ramena, načež se Jeníček právě tak srdečně rozběčel na celé kolo. Smějíc se odebrala mu teta zase bratříčka a zanesla jej zpět do kolébky. —

Modlitba u stolu před večeří byla pro Ottu a mne něco nezvyklého. Dodalo to v našich očích všemu slavnostního posvěcení. Avšak při jídle a po něm nevypadalo to

vůbec tak slavnostně. Museli jsme mnoho vypravovati, strýc a děti se smáli Ottovým vtipům, tázali se na Vídeň, zpravovali Jindru o všech novostech z Fulpmes. Kdykoli vešla teta z kuchyně a sedla si k nám, bavil jsem se s ní.

Za půl hodiny poslal strýc Jindrovu sourozence na postel. Podali každému ruku a šli pak nahoru do své světničky. Obě děvčata spala spolu. Rudi měl jako student vlastní »wigwam«, na nějž byl velice hrd. My tři však, Jindra, Otto a já jsme dostali dohromady veliký pokoj, právě tak jako ve Vídni. Teta to tak s jemným vkusem zařídila. Neboť jsme byli přece na sebe zvyklí a cítili bychom se jako cizí, kdybychom museli spát odloučeně od Jindry. Také jsme se z toho skutečně radovali, že můžeme zůstat pohromadě.

Když děti odešly spát, seděli jsme ještě hovořice se strýcem ve světnici, zatím co nám teta chtěla připravit čaj. Náhle Jindra vstal: »Půjdu na skok do kuchyně k matce.« Až dosud neměl ještě příležitost mluvit s ní samotnou.

Několik minut poté Otto kýchl a upozoroval při tom, že nechal svůj kapesník venku v plášti. Šel ven, aby si jej donesl. — Když se zase vrátil dovnitř, byl červený v obličeji. Zpozoroval jsem hned, že se asi něco událo.

Později, když jsme šli na lože a Jindra byl právě venku, pravil mi Otto po delším uvažování: »Ty, Bedro, Jindra v kuchyni brečel. Viděl jsem to skulinou ve dveřích. Opřel se o tetu a brečel, přímo brečel. — Copak je mu?«

V tom okamžiku se Jindra vrátil. Nemohl jsem již Ottovi říci, aby o tom mlčel. Ale myslil jsem, že snad bude sám tak chytrý.

Když jsme leželi v postelích a zhasli jsme již světlo, tázal se Otto náhle poněkud váhaje: »Jindro — nejsi rád u nás ve Vídni?«

Věděl jsem hned, co tím mínil. Kéž bych byl mohl tomu žvanilovi zadržet ústa! Ale bylo příliš pozdě.

Jindra se otočil v posteli: »Proč bych nebyl u vás rád?«

»Já jsem si jen tak myslel,« odvětil Otto, »poněvadž jsi — v kuchyni plakal.«

Tak teď to bylo venku! — Po nějakou dobu panovalo hluboké ticho. Cítil jsem téměř, jak Jindra červenal. To mu bylo asi strašně trapné. (Pokračování.)

In memoriam býv. redaktora »Jitra«, prof. Vlast. Dorazila

11. prosince 1940 zemřel ve věku 38 let profesor reál. gymnasia v Přerově Vlastimil Dorazil. Jestliže mu věnujeme aspoň několik řádek na stránkách našeho časopisu, konáme tím jen zaslouženou povinnost, neboť »Jitro« bylo velkou láskou Dorazilova mládí a psával do něho již jako student přerovského gymnasia a člen přerovského SSS. Bylť Dorazil z oné nadšené generace, jež za silného protináboženského kvasu na školách středních po r. 1918 zůstala věrna křesťanským ideálům, a přes všechno martyrium, jež musela podstoupiti od »pokrokových« studentů, hrdě se hlásila k svému programu, jež si vepsala na štít tehdejších Sociálních studentských sdružení. Přestože po příchodu do Prahy zvolil si Dorazil na filosofické fakultě Karlovy university obtížný obor (češtinu a latinu), zůstal i nadále »Jitru« věrným, horlivě do něho přispíval

a posléze se stal jeho redaktorem. Jeho éra redigování představovala nejsoustředěnější období z tehdejších ročníků, neboť Dorazil nebyl jen snílek-idealista, nýbrž i dobrý pracovník, proto se jeho redakce odrážela v poctivé práci, navazující na národní tradici a vyrovnávající se při tom se všemi literárními a kulturními aktualitami, na něž narážel student tehdejší doby. Zvláště se snažil Dorazil vésti studenty četbou »Jitra« k ryzímu vlastenectví — jaký to rozdíl od tehdejšího tápání v různých internacionálách! — a po této stránce dovedl nalézt i kladný poměr i k postavám nekatolíků, jen když pracovali poctivě na národa roli dědičné. A za tyto ideální snahy svého mládí, jimiž zapaloval ohně v duších studentské generace, zasluhuje Dorazil světlé vzpomínky dnešních čtenářů »Jitra«! O. v p.!

Prof. Oldřich Svozil.

Žalm radostný o zákonu | E. Liška

Hospodin je král nad celou zemí, jásejte národové,
raduj se nepochovaná, neboť Ježíš seje slzy,
rozšívá pláč, aby bolest vzkličila ve snění,
neboť tak budeš sklízeti radost z nářků
a svezíš do stodoly veselí z hluchoty.
Hospodin je král nad celou zemí, zaješ země!
Raduj se, kdo zachováváš řád a dbáš stanov!
(Nepochovaná má přívětivé oči
a syn její zdědí rodnou studánku.
Dívej se má milá, oči mám do modra
a syn náš bude mít bolestnou hádanku.
Odkud mám modré oči? Odkud mám modré oči?)
Hospodin je král nad celou zemí, zaješ země,
raduj se kdo zachováváš zákon a dbáš stanov.
Milá je Bohu bída statků pro jméno Kristus,
nouze, nemoc a utrpení pro slovo Pán.
Přívětivá je Hospodinu tichost srdce,
pokora lásky, neboť je hříchem milovati pohozenou,
hříchem je přetvářka kryjící svatební lože
a dítě této lásky není dítkem Jahve.
Blahoslavení tiší, neboť oni vládnouti budou!
Blahoslavení lkající, neboť potěšeni budou!
Umírajícím na poušti žízní po pravdě,
lačným vystrojíš hody a naplníš pohár, až přetéká.
Jak přemilý je u Boha i v chatrči bydlet!
Zapalte ohně, zapalte hranici na horách,
srdce svoje rozžhavte radostnou láskou.
Pro nás stvořil svět Bůh dobrotivý,
pro naše jásání tesal v ametyst nebe.
Do hor navázil modré studánky, v roviny tůně,
na srázích dal uzrát lahodným plodům.
v koberec pestrý proměnil pustou zemi.
I zelená se země a louky barví se jarem,
Zapalte ohně, zapalte hranici na horách,
srdce svoje rozžhavte radostnou láskou.
Lid jeho nahé své bratry šatí v roucho,
milosrdenstvím obyvatele Boží země.
Komu ukáže Bůh a Hospodin tvář svou bílou,
komu dá patřiti do jasu slunečných očí
a do hvězd vyšitých na bělostném rouše?
Očistím srdce své přes kaménky dna,
občerstvím duši douškem zpovědnice,
pokořím hlavu a vyznám vinu.
Lépe je bláznivému pro jméno Hospodinovo,
než pyšnému, kterého Pán trestem stihne.
Hospodin je král nad celou zemí, jásejte spravedliví,
kteří plníte zákon a zachováváte stanovy.
Hle, jak je milé bydlí-li všichni pospolu,
jak je rozmilý, zachovávají-li zákon!
Zapalte ohně, zapalte hranici na horách,
srdce svoje rozžhavte radostnou láskou.
Kristus je král — zaješ země!

ANTONÍN MACHOUREK

Archiv LL.

II.

Vůně akátů, které začátkem června kvetly na Vítkově a jež zaplavovala některé ulice žižkovské, vnikla otevřenými dveřmi i do kadeřnického »salonu« Rambouskova, kde soupeřila s výpachy kolínské vody, mýdel a pudrů.

V tomto provoněném ovzduší potil se jediný zákazník pod ubrouskem někdy bezvadně bílým a — pozoruje kmitání břitvy nad svým obličejem — propadal se v myšlenkách kamsi do vzdálených končin, kde také vonívaly kvetoucí stromy. Ale jinak. Sladčeji. Opojněji. A jejich koruny byly hustší, sytější zelené — darmo vzpomínat. —

Marně pečuje holič, aby řeč nevázla. Dostává se mu krátkých odpovědí a je na nich znát, že jsou pronášeny nazdařbůh. V neurčité obavě, aby zákazník v horku neusnul, činí poslední nápor:

»Šéf nám už zase postonává, pane profesore —«

Oslovený jako by se opravdu probíral z těžkého snu:

»Tak? — A co je s ním?«

Pohotová odpověď protíná dusné ovzduší holírny:

»Ledvinky, ledvinky. — Schází už od jara. A ke všemu nemá doma žádný ráj. Neklade to u nich —«

Jestliže navoněný muž v bílém plášti očekával pobídku, aby se rozhovořil obsírněji, byl zklamán. Ten, jehož zval profesorem, nepromluvil. Zčeřená hladina ticha byla by se opět uklidnila, neozvat se cosi nečekaného.

— Včela — tady? — profesorův zrak zatěkal po stropě. Kam zabloudilas cestou z pastvy na akátech? — A světlo dnů dávno zapadlých rázem se vylilo ze zrcadel. Hle, školní zeď s popínavým vínem...

»Račte poroučet ostrou kolínskou?«

... Tatínek míval šest nebo sedm úlů. Jaká to bývala letní odpoledne! Jizerský jez doprovázel včelí sóla na varhanách, zatím co otec, ctihodný pan řídící, v pokoji a míru zaléval kapustové záhonky...

»Poroučím se, pane profesore, poklona uctívá — —«

Vysoká postava vykročila nejistě na ulici. — Za záclonou v »dámském oddělení« se něco pohnulo:

»Už je pryč ten nemluva, pane Berka? —«

»Je to dobrý zákazník, Julinko. Dává mi po každé korunu,« řekl holič uznale a zamyslel se. Nerozuměl té ztuhlé, neproniknutelné tváři, kterou měl prve pod břitvou. Nacházel pro ni jediné vysvětlení: ten starý mládenec se na světě hrozně nudí. Já také nejsem ženat, táhlo Berkovi hlavou, ale o zábavu nouze nemám. Zasmál se do vousů a pozdravil mladíka, který právě vešel.

»Slečinko — manikýru,« zavolal holič trochu posměšně a vyšel na chodník, aby vykouřil cigaretu.

Rozviklané křeslo zastenalo tentokrát pod Antonínem Zlámalem.

»Máte vy štěstí,« řeklo děvče, »před chvílí tady byl Šafrán —«

Student sice mávl rukou, ale srdce se mu přece trochu rozbušilo. Pravda, dnes odpoledne jsou jenom nudné předměty. Písemnosti — kalkulace. Ale pomyšlení, že mohl být přistižen kantorem, který si na něho už dávno »zalezl«, nebylo z nejpříjemnějších.

»Myslíte, že se Šafrána bojím?« řekl statečně a v duchu si konstruoval rozmluvu, která by se pravděpodobně rozpráda mezi ním a profesorem odborného kreslení. —

Kolikrát mu už Zlámál přinesl domácí práci, se kterou zápolil po dvě — tři noci, upoután námětem, že ani neslyšel, jak hodiny kdesi odbíjejí čtvrtou ranní. A Šafrán jenom haněl. Zlámál kreslil s vášní. Do každé čáry sestupovala hrotem tužky jeho venkovská duše a snad proto byly ty výkresy trochu tvrdé a nelibivé.

Jednou si profesor Tůma takovou kompozici prohlížel a potřásl hlavou: »Dobře — dobře — ale naházel jste mi tam moc barev. A ta hrozná červená. Šetřte s ní, šetřte. Vzpomeňte si na šafrán. — Šafrán!«

Tehdy Antonín překřtil Tůmu na »Šafrána« a okázale na něho zanevřel — — —

Když se vymanil z tísně, způsobené vědomím nedávné přítomnosti Šafránovy, obrátil se k Julii:

»Přišel jsem, abychom se domluvili. V neděli bych totiž chtěl jít s vámi docela sám —« Doposud nic nenarušilo trojici: Julie, Eman, Antonín. Bývali občas vídání v různých končinách Žižkova. Bavívali se o škole, nebo o kadeřnických problémech slečny Havránkové. Dnes ponejprv zradil Zlámal kamaráda, hovoře s dívkou za jeho nepřítomnosti.

Julie přemýšlela. — Ovšem, musí jednou rozřešit tu ožehavou záležitost »volby«. Radovala se potají, že se nabízí právě Antonín. Ten druhý se jí přece jenom tak nelíbil. Naoko však namítla:

»Eman se těšil, že pojedeme k Labi do Čelákovic. Všichni tři. Ale já asi půjdu s maminkou k tetě —«

»Dobrá. Jděte si tedy, kam chcete. Ale se mnou nepočítejte už nikdy,« řekl s vážností, která mu připadala směšnou až mnohem později.

Julie se rozhodla poněkud rychle:

»Řekněte mi aspoň, kam mě zavedete...«

Přiznal se, že rád chodí na Vítkov.

»Opravdu nevíte o lepší procházce?« protáhla obličej, »— ale s Emanem si to vyřídíte sám —«

»O to se nestarejte, slečno,« odpověděl poznávaje najednou, že ho nikterak netěší snadnost, se kterou dosáhl jejího souhlasu.

»Dobrý den, pane Rambousek. Kampak, kampak? —« Holič se nevrle podíval na Emanu, který si povšiml, že obvyklá prázdnota v jeho zraku je dnes ještě dutější. Rambouskovy namodralé rty sotva se pohnuly, když odpověděl, víc pro sebe:

»Kam bych šel, mladý pane —? Nanejvýš taky jednou do baru,« ušklíbl se, »hýřit...« A skřípavě se rozesmál.

Potom Pavlinec zahlédl, jak zkřivil ústa, když sestupoval po schodech.

Že měl dnes dopal na všechny ženské, rozezlíl se student na paní Aloisii, která tak málo pečuje o toho ubohého nemocného. Nikterak holiči nevyčítal přechasté vysedávání v hospodách a opovážlivé spoléhání, že manželství už samo o sobě zavazuje k věrnosti. (Muže ovšem nikoli tak přísně.) Dnes byl Eman ochoten spatřovat v něm nevinného beránka, oklamného bezcitnou ženou. A to jenom proto, že se ho dotkla Julčina proradnost. Proč právě Antonín má tu čest chodit s ní ode dneška sám! Ke všemu je ten chlapec o dva roky mladší než já. —

Rodina krejčího vypravila se kamsi do krčských lesů, takže se Eman ocitl doma sám. Ticho místnosti ho dusilo. Měřil pokoj dlouhými kroky, obtěžkán trpkými myšlenkami.

Je mi jednadvacet roků. Otec si přeje, abych se staral o živnost, až vychodím školu. Rád by si už odpočinul. A zapomíná, že se mi právem nechce nésti tak záhy celé to břemeno. — Avšak ještě nejsem doma. Ještě zbývá měsíc času. Celý měsíc v Praze.

Rozhodl se, že toho měsíce užije co nejvíc. Má přece dosud nějaké peníze v kapse... A hned, dnes ještě, někam půjdu.

Postavil se před zrcadlo a zajel hřebenem do houštiny vlasů. Že byly nepoddajné, ponořil hlavu do umyvadla.

Vtom někdo nesměle zaklepal na kuchyňské dveře. Se stružkami vody v obličejí šel Eman otevřít. Na prahu stála Julie Havránková.

Kdyby se tu objevil sám turecký sultán, nebyl by Pavlinec mocněji překvapen. Což neodešla před hodinou s Antonínem? Což se před chvílí neodhodlával utopit svou prohru v potoce piva?

»Jdu se podívat, co děláš —«

To je dobré, to je dobré, žasne Eman, přemožen tím, čemu se říká »nevyzpytatelnost žen«. Vyhodím ji, napadá mu, ale ví dobře, že to neudělá. Štíhlá postavička přede dveřmi vypadá tak zkormouceně, až je to člověku líto.

»Nevěděl bych, proč tě to zajímá —« řekl mdle, při čemž mu voda stékala za krk. Julie mu otřela obličej hedvábným kapesníčkem. —

Na leckterém akátovém květu usadilo se více sazí než včel; vlaky jezdily příliš často po lesklých kolejkách tam dole. Stopy uhelného prachu rozeznávals v ovzduší vítkovských sadů stále, ale slunce zde svítilo přece trochu jasněji, než ve městě, pozastíraném typickou, kalně žlutou záclonou kouře.

Julie a Zlámal usadili se vysoko na stráni, pod kterou se táhla železniční trať. Tady bylo nebe o něco modřejší než kdekoli níže.

Nemluvili.

Živořící keř vrhal křivolaké stíny na vybledlou travu. Antonín pozoroval jejich pout. A tajně zalitoval, že tu není Eman, který nikdy nedopustil, aby řeč ustala.

Proč jsem vlastně chtěl, aby šla se mnou sama, napadlo pojednou studentovi. A pochybnost, která se vynořila současně s otázkou, uchopila Antonína za srdce a už nepustila. Jenom aby porušil trapné ticho, promluvil několik lhostejných slov. Julie naslouchala roztržitě, pohrávaje si s kovovým závěrem kabelky. Proč mi pořád vyká a oslovuje mě »slečno«, myslela si při tom. To Eman se k ní choval přátelštěji. Nevěděla, že Antonín neumí každému tykat a prokládat rozhovor nesčetnými »člověče«. V jeho řeči byl vždy jakýsi odstup a zdánlivý chlad. Nerad prozrazoval i zlomek toho, co skutečně cítil. Nikdy netykal ani otci, ani matce, třebaže je miloval víc, než koho jiného na světě. Bylo to u nich doma zvykem a Antonínovi připadalo, že jediným »ty«, které by řekl matce, porušilo by se cosi posvátného. Nedovedl však říci, co a čemu vydalo by se na pospas. — (Pokračování.)

Divotvorné koště | Zdeněk Řezníček

I.

Nikoliv ze zlomyslnosti, nýbrž z opravdového vnitřního přesvědčení o nastolení všeobecného dobra zde na zemi promlouvám tuto nevšední větu: jsem pro emancipaci žen. Neboť, čím budou ženy emancipovanější, tím budou i rozumnější. Nebo, chcete-li to mít výstižněji, pro samou emancipovanost zvenčí ztratí nakonec zájem o tuto novodobou nesmyslnost zevnitř a jejich smysl se navrátí k původnímu a reálnému poslání ženy: okouzlovati. Dnes již sotva znají ženy vlastní a původní význam tohoto slova, nechceme-li připustiti, že nemají vůbec ponětí o funkci této osobité a tak ryzí vlastnosti ženské. Ženy, místo aby okouzlovaly, chtějí se jen projevovati. Proto se zdržují tak málo doma, v rodině, kde kouzlo je nejpůsobivější, nejmocnější, nejnenahraditelnější a kde je možno projevovati se a nebýti viděn, nebo chcete-li, býti stále na očích a přec jen skryt po způsobu oněch indických žen, které ještě dnes nevycházejí z domu, žijí úplně o samotě a rodí svému muži děti; nedivme se, že horují tak podezřele vášnivě pro heslo dne: co nejméně býti doma a co nejvíce všude jinde, protože již neznají cenu osobního kouzla, přímého a bezprostředního uchvácení srdce, sílu opravdové vlády a mohutnost citů, jichž proudy jsou potopami všedního dne a paprsky nevšedních jiter. Okouzlovati, to značí připoutávati a svazovati, přiváděti v závislost a uplatňovati neobyčejný druh vlády nad osobou zvábenou kouzlem. Okouzlovati značí kralovati v dobrém slova smyslu. Vládnouti. Rozhodovati ve všech směrech a působiti do všech směrů.

Emancipovaná žena dosáhne pravděpodobně jistého stupně nezávislosti, nikoliv však osobité velikosti; dopracuje se i interesantní překvapivosti, ale nikdy se nestane tajemnou, zajímavou a kouzelně dramatickou. Zavalí ji mnohost všeho, což se nakonec rozplizne v neurčitou všednost, v cosi, co tu již bylo a co se opakuje, aniž to vydává nový, originálnější a přitažlivější tvar. — Ustřižené vlasy řeholnic pokládají ještě dnes moderní krátkovlasé ženy za jakýsi nemrav a zlořád páchaný nesvědomitou abatyší na důstojnosti a kráse mladých životů. Jejich námitky a důvody pokrokové rozumové však nejsou naprosto rozumné s hlediska všeobecné pokrokovosti. Řeholnice, jež moderní ženy tak chladně a nepokrokově napodobily, nepotřebují vlasů ke kontemplativnímu životu, k charitativní činnosti a pěstování květů v klášterních zahradách, poněvadž si nečiní nárok na »dlouhý rozum«. Moderní ženy, jimž se podle všeho k jejich moderním výkonům nedostávalo jak osobitosti tak i rozumu, rozhodly se vytlouci z převrácenosti lidového přísloví: — dlouhé vlasy, krátký rozum — malý kapitálek rozumu a proto se daly lavinovitě stříhat po způsobu řeholnic. Součet rozumů těchto nepodařených bekyní veřejných shromaždišť však sotva vydá za zdravý úsudek vesnické dívky, která se ještě nevidaně honosí dlouhým vlasem.

Kdyby se žena o kapánek méně emancipovala a o chloupek víc pěstovala v sobě vše-

chny prvky okouzlení, mohla by si vydobýti dědičný úřad presidentský ve všech republikách, které zanikají tak prosaicky právě proto, že neznají pravé kouzlo »věci lidu«. Vím velmi dobře, ač přiznání bych nemohl vytáhnouti ani nejhorší a nejkrutější torturou na tomto zbědovaném stvoření, že emancipovaná staropanenská poslankyně, bojující ohnivě-humorně na parlamentní tribuně o »kontrolu porodů«, plýtvá nekouzelnými frázemi jen proto, že z hloubi duše závidí kouzlo řadě prostých a neučených žen, okouzlujících národ početností zdatných synů. To je však jistý druh emancipovaného »šarlatánství« a ojedinělý zjev moderního čarodějnictví, které se ještě do poloviny XVII. století trestalo podle tehdejšího materiálního a formálního procesního práva obsaženého v Hexenhammru nejpotupnější smrtí — upálením.

Od okamžiku, kdy liberalisující jesuita F. von Spee vydal svou »Liber de processu contra sagas«, začaly se emancipovati netoliko jen ženy, nýbrž, jak se zdá, uvolňovalo se i myšlení, až dospělo k oné zdrcující a ohavné skutečnosti dneška, kterou středověká inkvisice nemilosrdně pronásledovala jen proto, aby se skutečnost nestala nakonec zákonem.

Začteme-li se do Sprengrovy knihy o čarodějnicích, do tohoto »Malleus maleficarum«, neujde nám leccos pro aplikaci na dnešní dobu. Středověké ženy neznaly sice veřejného programu novodobých sufražetek, ale nebyly o nic méně okouzlující. Postupovaly v okouzlování mnohdy tak daleko, že poklesávaly až ke kouzelnictví a k čarování. Podle Hexenhammru jsou pak k čarodějnictví nejvíce náchylny ženy, tyto fides minus mezi malověrnými. A čarodějnictví podle tohoto psaného práva, potvrzovaného neoprávně bulami papežů, prý nejen způsobuje bouře a rozbroje, ničí hmotné statky, nýbrž i činí lidi a zvířata neplodnými. Proto byl vymítán s takovou urputností, silou a houževnatostí po několik staletí ďábel, pouhý duch, z povolných jeho nástrojů, čarodějnic. Velký inkvizitor německý, Heinrich Institoris nechápal však věc jen diabolicky a nábožensky, nýbrž také politicky a nacionálně, čímž zachránil řadu měst a obcí od vyhlazení. I když se zdá toto tvrzení poněkud násilné a nezvyklé, je přec jen natolik pravdivé, nakolik zločinné je tvrzení moderních, emancipovaných žen o »oprávněnosti potratu«. Rozdíl je v tom, že středověk bojoval otevřeně proti skrytému zločinu nejtvrďšími a nejkrutějšími prostředky, kdežto novověk schvaluje veřejné zlo nejblahovolejšími a nejemancipovanějšími parlamentními řečmi, a zachází konečně tak daleko, že se hotoví legalisovati vraždu zákonem.

Moderní ženy jsou toho domnění, že emancipují-li se, dobývají si tímto veřejným aktem jistého stupně nezávislosti. Jsou však na hrůzném omylu. Uvolňují-li se (pochopme, že emancipovati neznamená osvobodovati se, nýbrž uvolňovati nejzákladnější hodnoty původnosti v sobě) od všech domáckých a tradičních krás, vstupují okamžitě a nezadržitelně pod jeho ohavných závislostí sociálních, které je nejen svazují, jimi smýkají a s nimi si kratochvilně pohrávají, nýbrž jim skýtají i možnost býti uvolněnu až k zoufalství. Ocítají se tak jednoho krásného dne bez opory rodiny a na dlažbě a nevědí co počít s mořem volnosti. Stávají se tak zcela nezajímavou a obyčejnou jednotkou kolektiva, o niž nikdo ani dříve nezavádí, zatím co se ale mohly stát královnami své domácnosti, pohádkové říše. Moderní ženy jsou na tom prabídně.

O středověkých ženách, které opovrhly v slabé chvíli vyšíváním v arkýři, modlitbou v sadě a které se počaly uvolňovati spějíce k čarodějství, se aspoň hovořilo, psalo a jednalo. Nanejmeně byly stavěny na pranýř a uvazovány ke kůlu a vůbec něco znamenaly. Jestliže se emancipovaly směrem k čarodějství, pak viděly aspoň to, že riskují svou občanskou vážnost a nabývají veřejné popularity. O našich moderních ženách se však nepopulárně mlčí, ba, nechce se mnohdy o nich ani vědět. Dokonce se neprojeví takové emancipované svobodné ženě, která z pohodlnosti a vypočítavosti nepomýšlí na vdavky, ani tolik úcty, že ji veřejně nezmrskají jako zbytečného příživníka a nevítanou zvláštnost. Středověké ženy — čarodějnice, byly sui generis událostí, mimořádným případem; naše emancipované ženy jsou pouze ničím.

Tyto středověké bytosti ženské, posedlé nejroztodivnějšími myšlenkami, měly venkem svůj cíl a směr, byť i pokřivený a v podstatě opovržením hodný. K něčemu zajisté šly, k něčemu zběsile létaly a s něčím se podivuhodně potýkaly. A konečně, veškeré své snažení symbolisovaly jediným, názorným a strašidelným předmětem — čarodějnickým koštětem. Naše sportovně vyspělé. vůněmi pačulí páchnoucí a ličidly pře-

tékající »bezdětky« však mají spoustu záměrů a nespočetně cílů, na něž nestačí jeden jediný symbol pro nesmírné uvolnění všech předmětů, které nemohou zvládnouti. Jedno však přece musíme našim náruživým »veřejným pracovním« přiznat: neznají hodnotu divotvorného koštěte a proto jsou pokrokově hodně pozadu. Zbrklá žena středověká se emancipovala pod záštitou čarodějnického koštěte, protože jím — před tím i v domácnosti mistrně vládla; naše nanejvýš zmoudřelá žena se od koštěte uvolňuje, protože nechápe kouzlo domova a nedovede smejit koštětem ani v oblačnu, ani na podlaze.

II.

Nebude tedy nijak na škodu, opřeme-li se jen na chvíli o hůl divotvorného koštěte a v poklidu, s rozšafností se zadíváme na hromádku smetí před námi. A nebude nám také vadit, jestliže s nezaujatou rozhodností se vystavíme v plen kouzlu ženy a dáme si zcela nevinně učarovati v nečarovném plynutí pokroku. Budiž hned v úvodu řečeno, že nás nemůže zajímati ani za mák kouzelnictví »dámy v nedbalkách«, kterýmižto kinematografickými zjevy se zabývají na výdělek pitomé žurnály, jimž by ostatně slušelo podle výroku Napoleonova, aby se »omezily na malého oznamovatele«; nám běží o cosi dalekosáhlejšího; o hluboké a nepokažené kouzlo, jakož i milý půvab ženy v rozkošně strakatém, vesele jásavém a radostně zřásněném fěrtochu; o nevypřchalé, stále živé a tajemně působivé kouzlo ženy v obyčejné režné kamizole. Nezajímá nás naprosto »odkouzlené obočí« (tyto nepřirozeně přičarované proužky sazí nad očima), jako spíše pátravý a starostlivý pohled ženy vladařící v pohádce čtyř stěn domova. Náš útrpný úsměv patří obecné módě žen emancipovaných, prchavému blahu časnosti; náš výkřik nadšení pak klubku dětí, které spatřují v koštěti nádherného rytířského oře a za neutuchajících pokřiků připomínají mámě, že kouzlo domova ještě nevyšlo z módy pro nemodernost koštěte.

Máme-li před sebou takovéto perspektivy, tak ojediněle nezvyklé v obecné módě dneška, obzory sotva postižitelné našim zkomplikovaným myšlením, jež si uvyklo objevovat všechno hned na špičce nosu a ještě k tomu obráceně, tu nám neujde v delikátní spletnosti otázky jedna výrazná zvláštnost tohoto divotvorného koštěte: jeho nepostradatelnost. A to jak v zájmu domova a rodiny, tak i v zájmu národa a státu. Kdybychom znali funkci obyčejného koštěte v našem neobyčejném světě tak, jak znaly kdysi »strigy« za časů Karla Velikého neobvyklé vlastnosti čarodějného pometa, měli bychom dnes nejútlejší a nejidyltější domácnosti na světě. Mohli bychom mít nanejmeně čistotu a pořádek v srdcích nepořádných otců i matek.

Politici sociologové by nám rádi namluvili, že společnost lidská, a z ní její nejzákladnější buňka — rodina — byla rozvrácena proto, že s pokrokem doby nebyl úměrně zvýšen blahobyt jednotlivců, takže se objevilo jakési sociální zlo v podobě nedostatku a neukojenosti životních potřeb. Mají pro to své duchamorné, statistické tabulky a důkazy a jsou hotovi uplatnit své názory i revolučními gesty; v své bohunelibé snaze však zapomínají na nejzákladnější vtip celé otázky, totiž, že rodina spočívá na autoritě otce a kouzlu ženy a posléze, že otcové zaměnili rodinu za spolkovou místnost, autoritu doma za podřízené kývání ve výboru a že ženy se emancipovaly nikoliv směrem ke koštěti, nýbrž od koštěte.

A přece, máme-li jen malinkou krůpěj obrazotvornosti, tu zjistíme, že to bylo na př. prosté březové koště, které rozkotalo sociální řád a rozmetalo zatuchlé blaho lidské společnosti nového věku. Vždyť koště je nervem domácnosti. Je jedním z ústředních nervů rodinné pospolitosti a je proto nejvyšší měrou drážděno, protože konec konců i samo dráždí. Od jisté doby »oslabených názorů« uvádělo ženy v nezvyklou zběsilost a posedlou náruživost vymaniti se z jeho »nedůstojné« blízkosti. Měly proto nejapnou výmluvu. Ztělesňovalo prý v sobě podle učení novodobých reformátorů a marxisticko-socialistických aranžérů nové lidské společnosti všechno, co prý ženu ve společnosti diskvalifikuje a co ji uvádí v námezdnou závislost na muži, dětech a rodině po výtce. Toto koště zapůsobilo tak divotvorně, že se ženy vrhly emancipovaně do prázdného prostoru snů nevědouce, že k čarodějnickému létání ve vzduchu je zapotřebí právě kouzelných proutí koštěte, vycvičených v poletování na podlaze. Vymrštily se tedy emancipovaně do výšky, ale nemajíce možností býti řízeny koštětem, spadly docela

prosaicky a všedně na trpělivá prsa matičky země, která všechno podle fysických i božských zákonů přitahuje zpět.

Moderní ženy vyslovily velkou pravdičku: chceme se vyrovnati mužům. Jiná maličká pravda nás však neodbytně utvrzuje v tom, že muži po této společenské nivelisaci netouží, nebo si aspoň v skrytu nepřejí všedních žen písarek, sekretářek, učitelek, nýbrž si neustále a vytrvale žádají, aby byli okouzlováni. Kouzlo žen totiž vůči hledě vyprchává, jakmile ženy sčítávají účetní knihy a nepřepočítávají peníze za nákup u hokynářů; jakmile zasedají s muži k témuž pracovnímu stolu, potýkají se s nimi s týmiž nevybranými vtipy a nesedají u kolébek a nelaškují se s dětmi vybranými nápady; jakmile s mužem obsluhují týž stroj a hulákají táž revoluční, neohrabaná hesla a netočí se kolem sporáku a bujaře si neprozpěvují s drobotinou. Muž vyhledává zaměstnání, i když nechce, protože nenávidí jednotvárnost; proto je také uschopněn, aby konal nejen těžkou, ale i jakoukoliv práci, jelikož by si strašlivě zoufal. Žena, tato nevšední bytost, je zázračně uschopněna k tomu, aby jednotvárnost rozbíjela na padrti trpělivostí; proto je vytrvalejší v jednotvárné a nezajímavé práci, protože je tvorem universálním a venkoncem zasněným. Práce v domácnosti se nezdála ženám potud jednotvárnou, pokud byly dobrými hospodyněmi a špatnými inženýrkami, pokud si prozpěvovaly a nepolitisovaly, a pokud postihovaly podstatný smysl koštěte a hluboké kouzlo rodiny, které jim aspoň vyčarovávaly na rty prostonárodní písně. Žena se dnes vyrovnává (píši jak slyším) muži na tenisovém courtu nebo v ping-pongu, předstihuje ho dokonce i na stadionu v lehké atletice, a je věru originální. Nikoli však zajímavá a okouzlující. Chce jen dokázat, že to t a k é dovede a že má právo na př. opít se do němoty tak jako muž. Ano, je to celkem originální, ale hovoří se o tom jen s útrpným pohrdáním, nebo se zlomyslností a poťouchlostí. O středověkých čarodějnicích se hovořilo s úžasem a bázni.

Jedno se však žena přec jen naučila. Býti mimo domov. A tak je žena všude a zároveň nikde. V rodině by byla aspoň d o m a, mimo domov je obyčejně »na dlažbě« a neví, co počít sama se sebou. Moderní klišé rozklížené společnosti lidské jsou postaveni před neblahý problém: jak zaneprázdniti ženu strašlivě nezaměstnanou, aby nemusela být jednoho dne opět oživena inkvisice, zapálena hranice a zalidněna katovna. Tito sociologičtí eskamotéři a celkem nepokrokoví moralisté by však měli otázku poněkud pozměniti: jak odemancipovati ženu úžasně zaneprázdněnou nejpitomějšími zaměstnáníčky mimo domov, mimo rodinu. Kdyby v slabé chvílce vrhli zarputile svůj jinak bystrý pohled na smetiště časnosti, které bylo vykouzleno věky pečlivým koštětem Prozřetelnosti, zjistili by nedoceněnou hodnotu onoho prostého, opomíjeného a na pohled tak všedního domácího pometa, na němž vlastně spočívá nejen štěstí rodiny, nýbrž i blaho národa a státu.

Zjistili by, že ženě je strašlivě křivděno, když je podporována hevery filosofie a vědy v posedlé emancipovanosti, která ji uvrhává do úžasně prázdnoty světnic zbavených roztomilého křiku dětí. Žena potřebuje kralovati. Žena je zrozena k vládě v rodině, opírajíc se u mužovu autoritu; a pojmáno metafysicky, symbolem její vlády je právě obyčejné koště, tato nebezpečná zbraň proti všem málo autoritativním a velmi nedbalým, lenošivým a nepořádným mužům. Posléze pak zaměstnání ženino mimo domácnost s hlediska sociální rovnosti není ničím jiným nežli sociální nerovností vzhledem k její společenské důstojnosti; a vzhledem k vážnosti muže jako hlavy rodiny, dokonce i hroživou zbraní namířenou proti jeho odvěké autoritě.

Toto uvolnění ženy od tradičního: »bytovati v rodině« jest zároveň pozbytím vlády nad sebou i nad druhými. Toť pouhé zaklesnutí v sociální mašinerii zcela nepůvabnou a neosobitou, která není ženě vlastní. Žena, která se uvolnila od domácího koštěte a upřela mu sílu divotvornosti, ztratila vládu nad mužem a octla se v úzkých se svými vysněnými ideály. Ztratila ji tak dalece, že koprní údivně nad nalezeným útržkem zamilovaného dopisu manželova, jež náhodou o něco šťastnější a dosud neemancipovaná služebná vymetla zázračným koštětem pod skříní a který s pocho-pitelnou ženskostí a tajemnou škodolibostí nyní odevzdává své polonahé velitelce, upravené do arény ctitelů. Údiv je však naprosto zbytečný, protože kouzlo domova již neochraňuje manžela; oživuje je čas od času jen překvapivá divotvornost koštěte v ruce dovedné služebné.

(Pokračování.)

Klekání | J. Ungerová

Večery bílé kosy brousí
Těžce jde tetka s jetelem
V ošatce tmu a kapky rosy
v slepených vlasech nad čelem

Navlhlý vítr zadrh' pláštík
na uzel kouře z ohýnků
Jeden děj ve dva děje naštíp
v noc a den — ostřím plamíneků

Zvon tmy se rozhoupal nad námi
Uvadlým jarem voní stráně
Bolavé údy zkříží klekání
Modli se s námi Anděl Páně

Jízda | Antonín Janouš

Pojedeme spolu, koníčku můj drahý,
u zahrádky tiché přeskočíme plot,
pojedeme spolu, koníčku můj drahý,
s větrem o závod.

Přes ty širé lány pojedeme spolu,
aspoň kousínek,
z vysočiny naší do nížiny dolů
pro hrst vzpomínek.

Hudba je vyšší zjevení než všechna moudrost a filosofie

L. v. Beethoven

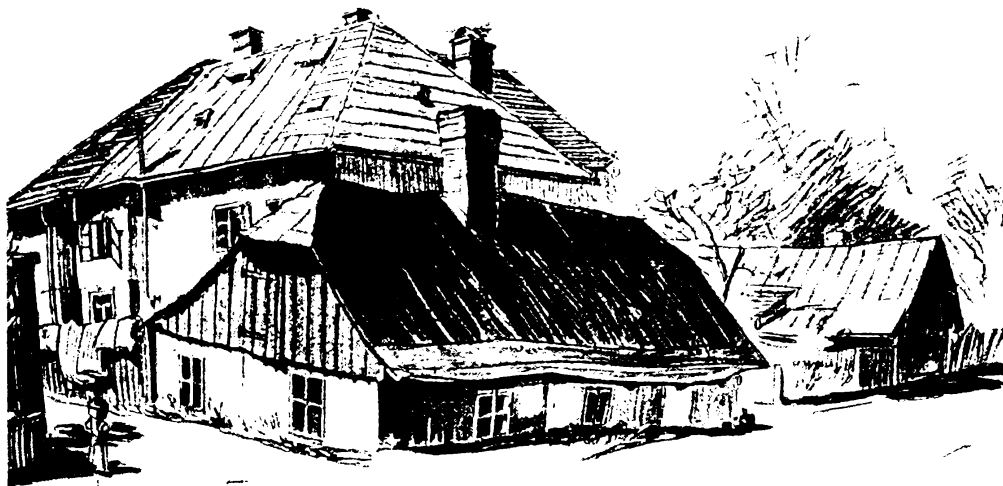
Kdyby člověk miloval všechny lidi, nosil by v sobě celý svět

Schiller

A. Renoir | Malá čtenářka

Archiv ELKu

Kresba | Pýcha

Archiv Jitro, Praha.

Hradčanské náměstí

Dagmar Rybínová

Motto Ant. Bebr: »Takový nikde v světě
není kout,
na nějž by vroucněji se mohlo
vzpomenout.«

Ty drahá, malá knížko! Který kout to
myslil ten, jenž napsal tyto řádky v tvé
bílé stránky?

Ach, já vím — já dobře vím! Když čtu ta
drahá slova, vidím náměstíčko malé, staro-
bylé, staleté domy ozářené sluncem, a sta-
ré akáty na zelené trávě v malém parčí-
ku, kde s vysokého sloupu usmívá se dolů
Matička Boží, a od věků k věkům prosí
za Pražany.

A to svaté ticho tady po náměstí! Zasmě-
ješ-li se, ozvěna ti odpovídá, hlasitě-li pro-
mluvíš, slovo jako zvon udeří do klidného
ticha. — A přec je tady veselo a milo!
Svým srdcem cítím, že zde je můj domov,
zde je mi krásně, jako na klíně matčině,
a věčně lačné moje oči hladí každý ten
dům i strom i bílý chodníček.

Řada staletých domů dřímá tu tiše na
výsluní a sní tu své vznešené, krásné sny.
Víš, tady kdysi bydlil starý Kosmas, dě-
kan vždy věrné kapituly, který nám na-
psal svou nesmrtelnou kroniku! Zde to
bylo, kde sedal v tiché noci u kahance a
na dubovém stole vršily se zvolna listy
pergamenu, jak léta ubíhala...

A tamhle v koutku — vidíš ten malý,
skromný domek s obrázkem v průčelí a
s hvězdou nad vchodem? Zde bydlil On,
— jenž býval v dómě knězem kanovníkem,

a vodou Vltavinou došel k Hospodinu; —
tenkrát, když za tmavé noci jej zmuče-
ného a umírajícího smetli biřici do hlu-
biny.

Před domem tím stálo kdys i popravčí le-
šení, když Ferdinand tu trestal vzpurné
měšťany. Co jen krve vyteklo tu po ná-
městí při ukrutném tom soudu!

A tady v koutku malé nízké staveníčko,
s malými, hustě zamřížovanými okénky,
prejzovou střechou, s vížkou nad koste-
lem. Z věžičky zvonek teskně zvoní Ave.
To sestry karmelitky právě v kůru po-
klekají.

Na náměstí se tiše snáší šero. Všude je
tichoučko, ani ptáče nezapípne. Za svatý
Sion ukládá se slunečko a poslední své
rudé světlo vrhá na věže Strahova jako
svatozáři. Akáty opojně voní. Na setmě-
lém nebi vycházejí první hvězdy a za-
krátko ukáže se i měsíc. Teď je čas sníti,
teď mnohé zřítí můžeš, co jindy oko lid-
ské neuvidí.

Hled' — tamto se zdí staré residence se
pomalu vznáší blíže velebný, usměvavý
stařec. Vrásčitá líce, oči jako hvězdy, fia-
lový talár halí mlžné tělo. Ruce své vznáší
vzhůru a žehná Hrad i město. Jeho zvadlí
rtové šeptají tiše svaté požehnání.

Toť strážný duch Prahy. On sídlí v těch
starých klenbách a denně vstává, když
slunečko zajde, a hlídá Hrad i celé svaté
město. On denně spíná své ruce k Hospo-
dinu a prosí o štěstí a o hojnost a pokoj,
aby přebývaly ve zdech našeho města.

A oko mé se dále stáčí po náměstí přes
starý park a nyní se zadívá na hradní
bránu.

Vtom slyš, na věži u svatého Víta bije dvanáctá do měsíční noci.

Dívám se, dívám, na drahé, milované obrysy Hradu, postříbřené světlem měsíce. — Což se rozednívá? Obloha nad pražským Hradem se pojednou jasní a chrámové věže koupají se v prudkém jasu, jako by samotné slunce, vstavši na východě, usedlo sobě na střeše dómu — —! V té skvělé záři vznáší se postava obrovská a majestátní, tyčí se až k nebi u veliké vznešenosti. Světlé kučery vlají kolem mladých skrání a knížecí vínek zdobí krásnou hlavu. Modré oči vlídně hledí dolů k zemi. Na silných bedrech jeho zvoní dobrá ocel, meč má u boku, štít s orlicí v ruce a od ramen dolů splývá mu hvězdný plášť. Pravou svou rukou svírá jílec meče a levicí rozestírá kolem svůj velký plášť a zahaluje teple Hrad i celé město. Ten jeho plášť nás stále obestírá a jeho blízkost cítíš všude kolem, když povzneseš se k němu duší pokornou a letíš mu vstříc srdcem rozdychtěným. — Ó, svatý náš dědici, kníže Václave, hle, tisíc let už hlídáš město své i zemi svou! Prosíme, pane, neumdlévej ještě na své věrné stráž! Tisíc let nás chráníš, chraň nás i dále, až do věků příštích, dalekých! Zastírej svým pláštěm celou svou zemi, která v Tebe věří, že jsi tu s námi.

Hvězdy putují dále odvěkou svou drahou, měsíc už zachází, na východě svítá. Obloha se kráší růžovým pruhem červánků. Nový den vstává. —

Ty, drahý koutku, nejmilejší v širém světě, buď za to pozhnán — a na shledanou!

Hudba pramenů

»...Nespokojujte se planým literátstvím. Nevěřte mladým literárním kometám, které horují pro katolictví, ale jež se nejeví v jejich životě. Vyhýbejte se na tisícere míle všemu literárnímu, estétskému katolictví! Království Boží není jídlo, ani literární a politické labužnictví a teoretismus.

Doplňte své studium poctivým studiem náboženských otázek.«

Brait, Hlub.

»V našem náboženství je ostatně všechno tak uzpůsobeno, aby nám dodávalo odvahy: slavné 1900leté dějiny, stamilionové vojsko spolubojovníků, zástup hrdinů — vzorů, spojenectví celého nebe, zřídla síly — svaté svátosti, odměna — věčná blaže-

nost. Zbabělost by měla být nemožností u katolíka. Když si řeknu: Jsem katolík, pak mám cítiti, jak mými žilami se valí proudy síly a důvěry. Mým válečným heslem jest pokora a svatá hrdost zároveň. Mohu vše v Tom, který mne posiluje.«

R. Mäder.

»...Odhození Krista znamená bezohlednost a nelásku všech vůči všem.«

Brait, 1937.

Pravé náboženství je uvědomení si pravd rozumem a jich uskutečňování vůlí.

Msgre Dr. O. Tauber.

Bez Boha život jest jen trápením.

Dostojevský.

Neznalost Otce není neviňoučká, nýbrž jest to nevinnost lidí, kteří z vnitřního vzdoru se vzpírají zjevení Božímu.

Willam, Živ. J. Kr.

Morálce, umění a náboženství nelze se naučiti stejným způsobem jako mluvnici, matematice a dějepisu.

Smyslu pro krásno a mystiku nabudeme jen tenkrát, vyskytnou-li se v našem okolí a tvoří-li součást našeho každodenního života.

Dr. A. Carrel.

P e k l o vlastně záleží v tom, že je to nesmírné zoufalství a hrozné zklamání, k němuž dojde člověk, namísto aby splynul s Bohem; hlavně výčitky svědomí; tělo je trestáno ohněm.

N e b e je místo, kde je člověk v rozkvětu svých schopností.

(Z exerc. pozn. u P. Dr. M. Habáně.)

LEGÁLNÍ POMĚR K CÍRKVI NESTAČÍ!

Nediv se, že necítíš nekonečného významu Církve pro svůj život, když vůbec náboženský život zanedbáváš, anebo jej odbýváš několika zvykovými ceremoniemi. NESTAČÍ několik náboženských zvyklostí, abys mohl být uchvácen velikostí a krásou své víry, svého s v ě t o v ě h o, k a t o l i c k ě h o v ý z n á n í!

Kdo se na střední škole nenaučil p o u ž í - v a t vedení Církve, č i n n ě s e z ú č a s t - n í t ž i v o t a Církve, brát podíl na jejích denních o b ě t e c h a spojovat s nimi své vlastní drobné studentské oběti (a je jich každodenně tolik!), ten nepocítí radosti z víry, nebude chápat proč má plnit náboženské příkazy, nebude viděti nutnost náboženství pro život každého člověka!

Prof. Dr. Hlouch.

Proč nepiši studenti do JITRA o svém náboženském životě, o svých každodenních praktických zkušenostech s náboženským životem ve svém prostředí? Mezi studenty žije velmi mnoho náboženského zájmu, ale třeba jej povzbuzovat, rozvíjet, sytit! Frá Joannes.

Bez lásky člověk býti nemůže; neboť láska je život a život jest láska; jaká láska, takový život, a jaký život, taková láska. Než, jakou má mít člověk lásku? Je dovoleno mít lásku jakoukoli? Nikterak, naše láska má býti krásná...

Někteří však milují hřích a nenávidějí ctnost. PhDr. E. Kadeřávek.

On: láska je hybnou silou v řádu milosti, podle nezměnitelného zákona vychází z modlitby a vede k činnosti. Zůstaň spojen s Ježíšem; On je láskou všemocnou. Což není psáno, že kdo zůstane v lásce, zůstane spojen s Bohem a Bůh přichází k němu a uděluje mu ze své všemohoucnosti? (1. Jan 14, 16.)

Oportet illum regnare.

Není bezpečnějšího prostředku dopracovati se lásky Boží, než láska k bližnímu.

Sv. Augustin.

Bojíš se, že se ti časté sv. přijímání stane jen zbožným zvykem. — Neboj se toho zvyku, není špatný. Bude to dobrou známkou, bude-li ti nemilým zanedbati každodenní mši svatou a sv. přijímání.

Eucharistica.

— Ať jakkoli je hluboký rozklad v osamocení, způsobené sebeláskou bytostí, přece zůstávají i v oblasti psychomateriálního bytí zbytky celosti, a to aspoň ve formě jednoty ideálních základů světa, čímž všechny stvořené bytosti zůstávají členy jednoho kosmu, svět má neustále svůj smysl, který je v možnosti putovat — třebas pomalu — po cestě ke království Božímu.

(N. O. Losskij v Řádu, č. 9.)

Každá důvěrnost mezi lidmi se nutně rozpadne v lhostejnou všednost.

D. Thalhammer, O lidech na druhém břehu.

— Dobrá kniha je statek kulturní, který má svou vážnost. Pomine-li tato vážnost, a kdyby se pak i sebe více potisklo papíru, nešířila by se jen vyprahlost a jalovost, chudoba nejtrapnější — chudoba srdce? Dobrá kniha žádá tedy mnohem více než pouhé přečtení. Ona chce vést. Sděluje nám víru, poznání a vidění. Svazuje nás s našimi předky a je částí soudu příštích generací nad námi.

(Karel Vach ve Vyšehradu č. 2—3.)

Moderní člověk byl stržen v temno svých strojů, a je třeba lidí, kteří by mu ukázali hvězdy.

D. Thalhammer, O lidech na druhém břehu.

Archiv Jitro, Praha.

Veselá čtyřka jede na exercicie

Hlasité zvolání zůstalo nedořčeno, an si Jenda vzpomněl na povinnost »mlčení«. Přitáhl tedy Jirku a oba kamarády za rukávy (čemuž se oni napřed udiveně bránili a teprve na významné znamení prstu na ústech podvolili) a ukazoval jim horlivě na vývěsní tabuli, kde se svítil tučně vytištěný *Exerciční řád*. Štěstí, že jim ctihodná sestřička vysvětlila, že povinnost mlčení začne až večer po večerních modlitbách. Ted' se jim najednou naválilo tolik zajímavostí k povídání, že se jim zdálo téměř nemožným vydržet nemluvit.

»A, podívej, tu jsou jiní kolegové! Zdař Bůh, chlapci, vy jste tu také na exercicie? Kolik vás je? Odkud jste?« Samozřejmě, že toto vzájemné poznávání se studentů z různých končin Čech naplnilo klidný a tichý dům docela neexercičním hlaholem, který utichl teprve při příchodu důstojného pána exercitátora. Všichni napjatě poslouchali první slova vlídného duchovního vedoucího, který je přátelsky přivítal a v družném rozhovoru si hned získal jejich důvěru.

To už ti nejmilejší se odvážili ptát se na podrobné pokyny pro jejich nastávající duchovní třídenní. Odkázání na první a informační promluvu, která bude po večeri, rozešli se ještě před dům, aby si popovídali, než se na tři dny uchýlí do svatého ticha a samoty. Někteří však si vyhledali kapli, aby navštívili Spasitele. Naše čtyřka kamsi záhadně zmizela.

Kam? Ah, už je můžete slyšet: Z oken posledního patra se vesele vyklánějí čtyři klukovské brady a nadšeně mávají ukazováčky směrem k blízkým i vzdálenějším obzorům. »Tady je prima! Jé, to je báječné! Jako na rozhledně!«

Ale vtom — jako když do vrabců střelí, zmi-

zeli všichni čtyři — Jenda taktak že nepřevrhnul ve spěchu umyvadlo — a už byli zase v přízemí, kde ctihodná sestřička opět s milým a povzbuzujícím úsměvem kynula nedůvěřujícím kandidátům duchovních cvičení, aby vstoupili do místnosti opatřené lákavým nápisem: *Jidelna*. »Však už jsem měl hlad,« dodatečně povzdechl si Míla. Přivolání hlasem zvonku, shromáždili se nyní všichni studenti, aby před zahájením exercicií povečeřeli, což bylo všemi vítáno s horlivým souhlasem.

»Večeře byla nóbl,« prohlásil potom odborně Jirka, který shodou okolností nepatřil mezi ty málo mlsné chlapce. Po večeri však už se šlo o patro výše, do vkusně a útulně připravené domácí kaple, a vroucí modlitbou k Duchu svatému, jehož pomoci nyní bylo tolik potřeba pro nastávající třídenní, a krátkou informační promluvou byl učiněn první krok v duchovních cvičeních. Od této chvíle vyžadoval řád exercicií úplné mlčení. Vážně a v tlumeném klapání bot se rozcházeli do svých pokojíků a zanedlouho se vznášely nad hlavami všech ty nejkrásnější sny...

Tři dny svatých exercicií uplynuly jako voda, ale zanechaly v našich studentech nejkrásnější vzpomínky a nesmazatelné dojmy. Jirkovi se zalíbila přesnost v denním pořádku. Inu, syn vojáka. Proto, jakmile se vrátil domů, první jeho starostí bylo, aby si zařídil určitý denní pořádek: V půl sedmé vstávat, v sedm snídaní, od osmi škola... Nezapomněl ovšem zařadit ranní a večerní modlitby, a co nového si zavedl: modlitbu před jídlem a po jídle. Jenda zase přišel z exercicií nadšen pro studentský apoštolát. »To kluci v naší třídě nic neví, oni jdou v neděli do kostela jenom tak na půl jedenáctou nebo na půl dvanáctou... A k sv. přijímání? No, to když jde celá škola, no tak oni taky, to že se musí.

H. Zemanová | Z toulek Polabím

E. Koukal | Salzburg (Festung) Archiv Jitro, Praha.

Ale to prý stačí. Ono prý by jim to při častějším sv. přijímání „zevšednělo“. A přece jsou mezi nimi i dobří hoši, kteří by rádi šli, ale nemají dost odvahy a lekají se posměchu ostatních. Ale já se o to přičiním, že celá naše třída se musí změnit! Však mi Pán Bůh pomůže.« Také Míla přišel z exercicií trochu změněný. Utkvěl mu hluboko v mysli ideál katolického studenta, jak o něm slyšel na exerciciích. Být prvním v prospěchu ve škole, a při tom být tak skromný a nenáročný, být veselý a kamarádský a při tom neustále myslet na Toho, kterému věnuji své nejvnitřnější přátelství, milovat přírodu a všechno dobré a krásné, protože se v tom odráží nejvyšší láska a dobrota Boží, žít obyčejně a při tom vést si svůj náboženský, duchovní život... něco jako byl Pier Giorgio...

Andra Horáček...

Naše veselá čtyřka se stala tím veselejší, že poznala nový způsob radostné činnosti, že poznala nové cesty a novou důležitost katolického studenta v dnešní době: Vždyť sám Svätý Otec si to přeje, aby všichni katolíci spolupracovali s Církví svatou na náboženské obnově, a tuto Katolickou akci, jak se nazývá soustavná práce pro tento cíl, Katolickou akci ukládá jako *povinnost* všem katolíkům!

Tedy také studenti musí se zúčastnit na životě a činnosti Církve, a musí se zúčastnit aktivně, *činně*, ne pouze trpným přihlížením, jak se to »vyvine«!

Jenda už získal *pět dobrých kamarádů*, s nimiž přistupuje nyní pravidelně první neděli v měsíci k sv. přijímání ve studentské kapli a doufá, že brzy se mu podaří získat ještě další kamarády, s nimiž by mohl provádět slavné heslo velikého papeže Pia XI.: »Apoštolem studentů buď student!« Ovšem, že mu v práci pomáhají též ostatní příslušníci *veselé čtyřky*. Míla docela prohlásil, že napřesrok pojede na studentské exercicie ne veselá čtyřka, ale *veselá kopa studentů*! Nebude některý z našich čtenářů snad mezi nimi?

J. J.

Hrdinové dneška...

Kde? tážete se dychtivě. Inu, mezi vámi, drazí bratři! Či je to malé hrdinství, když malý student je horlivým apoštolem častého, ano denního svatého přijímání mezi svými kolegy?

Rádi čteme často prosté, ale milé dopisy našich hochů, kteří s mladým ohněm a vřelým zápalem se věnují našemu apoštolátu mezi studenty! Jaká hrdinná odvaha i mužná vůle vytrvati věrně v ideálním boji o duše kamarádů se tu objevuje! Doufáme, že to povzbudí mnoho dalších kolegů k účasti na Studentské Katolické akci, uvedeme-li ukázky z některých dopisů:

»Jakmile jsem se dozvěděl o možnosti Studentské Katolické akce, hned jsem se rozhodl, že bych pro toto dílo mohl také něco dle svých možností vykonati, neb jsem poznal jeho důležitost a krásný cíl. Podařilo se mi získati též několik bohoslovců, kteří na naši SKA pamatují ve svých modlitbách. Také jsem si sestavil asi 15 bodů naší práce pro letošní rok. Je to na př.: rozšířit časopis Jitro, rozšířit modlitbu růžence, získávat pro účast na katolických podnicích a p., stále ovšem propagovat alespoň měsíční sv. přijímání. Práce je mnoho. Je tedy třeba, abychom se spojili a pracovali pro rozvoj tohoto apoštolátu. Jsem přítelem toho, aby se co nejvíce povzbuzovalo osobně k činnosti a ne nějakými agitačními přednáškami, jak si to zde někteří hoši představovali. Myslím, že vlídné slovo a vzorné chování o přestávkách, na vycházkách a při všech příležitostech zmůže daleko více. Doufám v pomoc Boží.«

Jiný dopis: »...nyní jsem se rozhodl pro novou ofensivu na takové »minuskatolíky«. Již mám získány tři studenty pro apoštolát SKA. Doufám, že se nyní i na našem ústavě rozvine.«

»Doufám a důvěřuji, že naši hoši ministranti by se ochotně podjali úkolu — stát se apoštoly mezi svými kamarády.«

»Chci se zde spolu se svými kolegy postarat o rozkvět tohoto vznešeného apoštolátu pro Krista.«

»Sice jest nás málo, ale lepší jest málo, ale pevných, kteří zůstanou věrní.«

»Mám naději, že se mi podaří získat některé studenty, kteří by měli zájem na zdaru tohoto apoštolátu. Zároveň si objednáвам časopis Jitro.«

»Přečetl jsem Váš článek, který se mi líbil. Ano, souhlasím s Vámi, ať žije Kristus Král! Naším úkolem jest, abychom Tomu svatému Srdci, které nás tolik milovalo, získávali zbloudilé duše...« (Píše tercian.)

»Sděluji, že se mi podařilo získat tři nové kamarády pro měsíční sv. přijímání.«

»Zájem je u nás veliký. Dp. profesor náboženství nám náš úmysl úplně schválil a slíbil úspěch. Žáky též upozorní a náš apoštolát jim doporučí.«

A tak bychom mohli uvádět dále... Je zřejmo, že naši studenti — i nejmladší — mají živý zájem o apoštolát a tato činnost je skutečně těší. Uvedené ukázky jsou psány hochy z nejrozumnějších krajů Čech. Ale i na Moravě jsou nadšení studenti, budoucí »dobyvatelé Kristovi«! Na mnohých ústavech by rádi studenti pracovali pro rozmach Kristova království na zemi, jen čekají na vlídný pokyn a povzbuzení svých dp. profesorů náboženství. I když snad jsou to někde jen jednotlivci, vždy si naleznou ve svém okolí další pomocníky pro tuto obrobnou náboženskou práci.

Dovoříme si přistě uvést ještě několik drobných obrázků z apoštolské horlivosti našich mladých studentů. Prosíme čtenáře, aby nám psali o svých snahách, o své práci a o svém prostředí. Budeme-li se navzájem povzbuzovat, bude náš apoštolát ještě radostnější i účinnější. (Frá Joannes.)

Katolický student v dnešní době

Motto: *S pomocí milosti Boží osudy lidstva jsou v našich rukou (Pius XI. Quadragesimo anno.).*

Dnes se již uznává, že není možno budovat na zásadách minulého století. Laicismus, který vytlačil Krista z veřejného života, zničil tím život lidské společnosti.

Jsme na rozcestí. Rodí se nová doba. Není dosud možné bezpečně určit, jaká bude její myšlenková náplň. Jen jedno je jisté: bude taková, jací budou lidé a jakou ji udělají. Slova Pia XI. »S pomocí milosti Boží osudy lidstva jsou v našich rukou«, nás katolíky zavazují. A zavazují nás tím více, protože i katolíci mají značnou vinu na zmatku dnešní společnosti svou malou průbojností. Stěžuje si již Pius XI. ve své encyklice Quas primas, vydané před patnácti lety (11. prosince 1925), že katolíci nemají potřebného společenského postavení — pro svou bojácnost.

Nová doba potřebuje náplň. Má-li být lepší než období, které právě skomírá, musí být její náplní Kristus a jeho zákon. Osud lidstva závisí na tom, zda uzná znovu nad sebou královskou vládu Kristovu — jediný to záchranný prostředek, tak zdůrazněný zavedením svátku Krista Krále. A uplatnit vládu Kristovu nejen v životě soukromém, nýbrž i veřejném, to je úkolem především nás, mladých katolíků — budoucí inteligence. Ustupující generace inteligence zavedla náš národ na scestí svým nerealistickým sněním o humanitě, nová dorůstající generace musí přivést národ ke Kristu. Stará inteligence nechala, ač nerada, Kristu kousek soukromého života, dorůstající musí mu otevřít znova, a to dokořán, nejen rodiny, ale i obchod, hospodářství, školu.

Bůh nás postavil do doby myšlenkového přerodu. Tím nám dal veliký úkol a každý z nás bude jednou skládat účty, jak ochotně plnil vůli Boží.

Bůh chce obnovit svět — královstvím Kristovým. Volá k tomu nás, katolické studenty, kteří zanedlouho povedeme duchovně národ. Máme zanést Krista do veřejného života. Dříve však každý z nás musí jej učinit králem vlastního svého rozumu, své vůle a svého srdce. Králem svých činů, svého jednání! Já svého, ty také svého. Žádná polovičatost. Kristus Král celého mého já — to je první podmínka záchrany společnosti. A druhá: Nést Kristův zákon a Kristovu lásku všude tam, kam sami se dostaneme svým vzděláním, svými schopnostmi, svou průbojností. Dostat se co nejvýš! Uplatnit se ve veřejném životě! Katolík nesmí být průměrný pracovník, katolický student musí být výborný, katolický učitel, podnikatel musí být lepší než ostatní! Tak zní příkaz naší lásky ke Kristu, to je jeho vůle, to je cesta ke Kristovu Království.

Při dobré vůli, při horlivé práci na svém vzdělání povšechné a především odborném, při vědomé práci pro Kristovo Království úkol svůj splníme — s pomocí milosti Boží. Bez Božího požehnání — marné lidské namáhání! Pomoc Boží si zajistíme obětmi a modlitbou, do níž vložíme všechnu svou důvěru. Modlitbou za Království Kristovo nad lidskou společností: »Přiď Království Tvé — —«

Jindřich ŠILHAN.

Několik poznámek ke 4. číslu Jitra

Čtvrté číslo Jitra předčí svou úpravou minulá. Jedině citáty, které jsou tištěny nepřiměřenými typy, působí poněkud rozladujícím dojmem. V básních se jeví jistý vzestup, pokud se týká celku, žádná však nepřevyšuje průměr Jitra. Za nejlepší pokládám Fr. Adamce Cesta a vánoce. Její čistá lyrická forma je stupňována formou, prostou jako věci, na něž se nejvíce těšíme. Jamouškova Sasanka má v sobě skutečně ničím nerušenou náladu. Výrazově dobrá Dálka Zr. Brabce trpí

nejednotností. Prokeš dal čtenářům v básni Krev dětství kus upřímného mládí, které se bojí jít kupředu a ohlíží se zpět. Na uspokojivou prózu je toto číslo Jitra skutečně chudé, vyjímajíc J. Ryby Na shledanou, Praho — —. Na první pohled poznáváme, že Ryba nepatří k těm, kteří se pokoušejí tvořit, nýbrž již tvořit dovede. Hodnotná je také próza E. Lišky O smrti mezi sasankami.

Pestrost obsahu by získala na ceně zdařilými obrázky ze života studentského, ale nesměly by to být pouhé parafrázy tolikrát otrápaných námětů ze Studentských snímků v minulých ročnících Jitra, jako je Kdo zmazal horninu?

Dnešní studentstvo uzavírá se příliš do svého nitra a bojí se jít výš — ke Slunci. Stupňovaná bezradnost mladíka, který se bojí dorůstat v muže, a nejistota dívky, která zapomíná, že bude ženou, se dá z některých příspěvků jasně vyčíst. A budeme to přece my, katolická inteligence, kdo musí jednou tvořit bezpečné cesty z harmonie těsné spolupráce ideí náboženských s národními, z lásky k Bohu a k národu, z lásky k vlasti a k církvi. Neškodilo by převést část tvořivé síly na toto pole.

K. Čermák.

Knihy

S BOHEM, MÁ KRAJINO. Jan Ryba. Verše. Obálku nakreslila Gertruda Göpfertová. Vydala v červnu L. P. 1940 edice Jitro v Praze. Sbírku expeduje knihkupectví »U zlatého klasu«. Cena 10 K. — Po dlouhé pauze opět jedna prvotina z mladého básnického kruhu kolem Jitra! V prche sbírek, která módně zaplavila v posledních dvou letech knihkupecký trh, je to vskutku zjev k pohledání. Nesvědčí to snad o nedostatku poetů, jak by se zdálo nezasvěcenci, nýbrž je to výsledek pečlivého výběru a znamenitého vedení nejmladší katolické básnické generace. Jaký potom div, když si můžeme přečíst opravdovské básně od opravdovského básníka. A tím Jan Ryba — Ernest Mach vskutku je! Po nesčetných pokusech v Jitru, kdy se omezil většinou na experiment a hravou improvisaci, zakotvil pevně v sonetu a v pracích posledních dvou ročníků a v almanachu »Chvála slova« vytrřil svůj sloh, dal mu hutný tvar a obohatil především svůj básnický slovník. Experimentování v nadrealistických slokách zaměnil v rýmové experimentování ve znělce a přizpůsobil přestárlé rýmové vzorce novým požadavkům. Některé přetištěné básně staršího typu jsou věrným dokladem, že se Rybovi nedostává občas plynulosti, jednotlivé strofy jsou vzájemně rytmicky roztržité a pointa zaniká v nejasném výrazu nebo úplně chybí. Ale to, jak se zdá, je znak nejmladší poesie a vina spočívá jen a jen ve vlně přechodu, kdy se tvoří nový názor na rytmus, metaforu a poesii vůbec. Ryba je básníkem odcházejícího mládí. Loučí se s nenávratným zanikáním času pohádek a snů, času větrného dětského smíchu. Dává sbohem své podzimní krajině, svým dětským hrám a sluní se v dohasínajících slunečních paprscích. Není mu na škodu, že se ohlíží i po jiných světech, jeví touhu po poznání Absolutna a bolestně tihne k věčnosti. K lásce vyjadřuje negativní, pasivní postoj jako každý básník etického tónu a silných morálních kořenů. Z jeho sbírky vycítíš, přísný čtenáři, boj hravosti, krásy a slunného léta s asketickou tvrdostí a naprostou

Knihy

abstinenčí od všech světských radostí. Prvotině zpravidla odpouštíme některé maličké nedostatky, ale Rybovi nemáme co odpouštět. Neposuzujeme jeho sbírku s kolegiální shovívavostí, nýbrž přísně kriticky. Řada nadprůměrně dobrých veršů (na př. úvodní báseň, Domove, Nad ohněm, Touha, Hrnčír a j.) zavazují autora na další vývojové cestě. ia

Z KUKÁTEK A OBRÁZKŮ VÁCLAVA KOSMÁKA. Z románových obrazů Václava Kosmáka. Uspořádal a doslovem opatřil Miloslav Hýsek. Kresby A. Machourka. Vydal Vyšehrad, Praha 1940, v knižnici Z domova a světa. Stran 320, cena K 40, stran 272, cena K 38. — Kosmák není pro nás objevem. Na venkově je stále ještě čítán, třebaže už ne tou měrou jako před 20—30 lety. Typická postava kukátkáře, jak se sám Kosmák stylisoval, byla velmi oblíbena, a jeho Kukátka, z nichž několik bylo vybráno, svědčí o velmi bystrém pozorovacím talentu moravského kněze, rodáka z Martinkova od M. Budějovic. Zastaralá-li některá čísla, jsou-li poněkud zatížena tendencí, neupřeme jim na druhé straně jistou sílu básnickou. Mají tu formu povídky, tu lehkého obrázku nebo feuilletonu, jenž má v sobě cosi nerudovského. A v románových pracích se nám jeví Kosmák, ten naivní naturalista, jak byl nazván, skvělým vypravěčem, jadrným a venkovsky boдрým, který neztratil důvěrný styk s lidem a jeho život a obraznou a výraznou mluvu, třebaže musíme zase přiznat, že se mu stavba nejednou bortí a její části jsou neúměrné. On už před Mrštíky, Herbenem a Jeřábkem objevil venkov moravský, ne proto, aby jej idealisoval, nýbrž aby jej vychovával, ukazuje mu stíny jeho povahy, stíny samosprávy obecní i zemské, stíny politikaření a židovstva. Nejednou dovedl strhnout svým vyprávěním k živé účasti, podléhaje občas své vrozené citovosti, která se projevovala jeho láskou k matce, k bloudícím a nešťastným lidem, a ke květinám. Tento výběr jistě dosáhne svého úkolu — jde mu o to, aby oživil zájem o tohoto prvního a vervního epika moravského lidu západní a jižní Moravy. lv

VYHNANSTVÍ P. BOHUSLAVA BALBÍNA. Václav Ryneš. Vyšehrad, Praha 1940. Stran 80. Cena K 20. — K obsáhlé a přece stále ještě nedostatečně literaturě balbínovské přibývá tato pečlivá studie, která si položila za úkol vyšetřiti, za jakých okolností a za jakých podmínek životních vznikalo a vycházelo veliké dílo Balbínovo Epitome rerum bohemicarum. Na základě četné korespondence kreslí věrohodný obraz souboje ušlechtilého jesuity a zaníceného vlastence s purkrabím Bernardem hr. Martinicem o vydání životního díla. Ale rámec této monografie je širší, otvírá také několik pohledů do historie místa a kraje Balbínova exilu — Klatov a jeho okolí. Práce jistě nenáročná, ale velmi svědomitá a záslužná. Dýše z ní zanícení pro poznání minulosti kraje a pro pochopení vlasteneckého nadšení nezdolného jesuity. iv

OBROZENECKÝ NACIONALISMUS. František Kutnar. Pro život, sv. 16. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — Pekařův žák, obírající se hlavně selskými dějinami v době obrozenecké, podává tu synteticky povahu obrozeneckého nacionalismu, který byl vlastně podstatou národ-

Knihy

ního obrození, jeho obsahem a cílem. Podává přehled vývoje nacionalismu, jehož počátky v dnešní podobě kladl do poloviny 18. století, probírá hlavní jeho znaky, vědomí společného původu, společnou kulturu, jazyk atd., zamyslí se nad skladbou společnosti národní a ukáže, jak a proč se měnila společenská struktura českého národa jakožto národa. Knižka velmi užitečná. lv

LIBERALISMUS V ČESKÉ VÝCHOVĚ. Bohdan Chudoba. Pro život, sv. 15. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. — Chudoba známe jako bystrého myslitele v oblasti pokroku, dějin a kultury. V tomto svazečku aplikuje své poznání na národní výchovu, kterou podrobuje velmi přísné a oprávněné kritice, shledávaje v ní i v dnešních časech mnoho pověr liberalismu, tolik nebezpečných pro zdravé myšlení, ba i pro budoucnost národa. Kolik je tu výborných myšlenek o smyslu výchovy, o pojmu národní kultury, o národu a o lásce k vlasti! Tento hlas musí být slyšen, protože je opravdový a rozumný. Je třeba založit svůj poměr k národu, a odtud plynoucí výchovu, na hodnotách, jež nesmetou proměny politické. Toť ono unum necessarium. lv

O LIDECH NA DRUHÉM BŘEHU. Dominik Thalhammer. Vydal Bohuslav Rupp v Praze v překladu Jana Krajcara. Cena 16 K. — Dvojí je cesta, jež vede křesťana k Bohu. »Cesta světského křesťana vede přes věci k Bohu«, přes hodnoty tohoto světa, které pominou, »řeholníkovy mimo věci« přímo. Mnich, který se celý oddal Bohu, bez výhrady, jenž nahradil své »já«, svou osobní vůli, vůlí Boha, stává se tomuto světu svým utrpením v Kristu spoluvykupitelem. Tak mnich už na tomto světě žije věk budoucí, je »člověkem na druhém břehu«. Nezbytné je však souřadění řeholníkovy s křesťanem světským. Křesťan světský zaručuje řeholníkovi bezpečný pobyt na této zemi, umožňuje rozvoj království Božího v tomto čase; a »řeholník má státi mezi lidmi jako Kristus«. Thalhammer nám ukazuje zároveň na nezbytný úkol dneška, který se okradl o víru v nadpřirozenost, na úkol provedení syntheses nadpřirozenosti — hlavního to znaku křesťanství a jedinou směrnicí života řeholníkovy — s přirozeností. Tímto novým pohledem do podstaty života řeholního, pohledem očima člověka dneška, stává se Thalhammerova kniha jednou z nehlubších studií svého druhu. RH.

PRINCEZNA Z KAPRADÍ. Karel Schulz. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Stran 164, cena 26 K. — Jaká radost pročitat Schulzovy pohádky! I ony jako jeho překrásné povídky v knize Peníz z noclehárny prozrazují v něm epika a básníka ryziho jazyka. Schulz nechce být za každou cenu moderní. Nemodernisuje svět pohádek. I v jeho pohádkách se setkáváme s bytostmi nadpřirozenými, s princeznami a princí, s lidmi dobrými a zlými, i v nich vítězí dobro nad zlem. Proto jsou nám tak milé. Nedovedl tak hned leckdo proniknout k duši mladičkého čtenáře. A tomu je tato milá knížka, pěkně ilustrovaná M. Marešovou, určena. Můžeme ji velmi vřele doporučit svým nejmladším čtenářům. lv.

Doporučujeme knihy edice Magnificat, jejímž úkolem je přinášet radost duši. Dosud vyšel Řezníček, Reynek, Billinger.

H Á D A N K Y

Rediguje JAN KUBÁT,

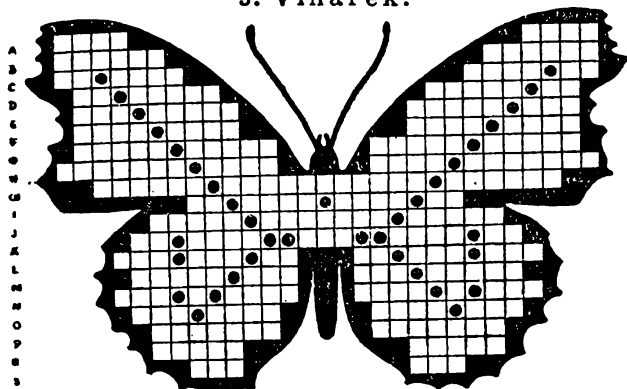
na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

Třetí kolo II. řešitelského závodu

Řešení zašlete do konce t. m. na adresu redaktora této rubriky.

KŘÍŽOVKA SPECIÁLNÍ. MOTÝLI.

J. Vinárek.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29

VODOBOVNĚ: A) Dovedu; korálový ostrov. — B) Tvar slovesa »choditi«; zdravotní sbor. — C) Předložka; okončetiina; barva v kartách; 100 m². — D) Egyptský bůh slunce; sladkovodní kaprovitá ryba; česká řeka; chemická značka uranu a draslíku. — E) Jihoamerických Kordiller; druh karet; slovenský kraj; zájmeno osobní. — F) Jugoslávská řeka; babička; jednoduchý dopravní prostředek; chemické značky vanadia a bóru; obyvatel Irska. — G) Mravověda; islamská kniha zjevení; tázala (se); obrovské. — H) Zemřete; silné provazy; mohutné evropské horstvo; části náhrdelníku. — I) Strašidlo; imitoval; motýl, zvaný též bekyně sosnová, jehož housenky ožírají stromy a tím ničí rozsáhlé lesy. — J) Zájmeno ukazovací; stejné souhlásky; etapa; slepičí slabika. — K) Ohmatává; nádherný motýl, rozšířený skoro po celém povrchu zemském; sladkovodní kaprovitá ryba. — L) Řecké písmeno; požívatin; latinsky »hněv«; hudební značka; dětský pozdrav. — M) Chrást; značka polévkového koření; popěvek; zkratka před letopočtem; pyšný pták; papoušek. — N) Pec; tvar slovesa »výti«; čísllovka; část pluhu. — O) Točna; zájmeno přivlastňovací; chemické značky kyslíku, vanadia, argonu a fosforu; tisíc mezi nulami. — P) Mužské křestní jméno; nerost; první letec; krále zvířat. — Q) Allegorie; motýl, podobající se sršni, létající v pravé poledne. — R) Žáci; besídka. — S) Existoval; popravčí.

SVISLE: 1. Část hlavy. — 2. Útlý motýlek, který po dešti sedává se soumráčky a jinými motýly u kalužin. — 3. 499 v římských číslicích; tělovědec. — 4. Pokoj; ruská řeka. — 5. Stará zbraň; motýlokvětý strom; světnice. — 6. Trnovník; a sice; mohutné asijské pohří. — 7. Obyvatel Arabie; citoslovce; egyptská řeka. — 8. Silná lihovina; vedoucí ruských kozáků; spojka. — 9. Sibiřský dravec, mající nejdražší kožišinu; Chateaubriandův spis; hroby. — 10. Napomínám; obchod s jednotkovými cenami; donucoval. — 11. Letopis; chyba. — 12. »Planá« v přesmyčce; noční motýl, mající přední křídla úzká a mnohem delší zadních. — 13. Anglicky »starý«; spojka odporovací. — 14. 550 + 1001 v římských číslicích. — 15. Obyvatel Irska. — 16. Chemické značky bóru, uranu a radia. — 17. Symetrála; filipínská sopka. — 18. Mužské křestní jméno; zříceniny hradu medaleko Bratislavy. — 19. Tíha; též. — 20. Tvar slovesa »okapnouti«; výkon při kopané; pastýř. — 21. Obdělávaly půdu; zánět sliznic; pracovala rýčem. — 22. Váha obalu; obyvatel Moravy; tři stejné souhlásky. — 23. Ranní nápoj; chemické značky draslíku a dusíku; pláče. — 24. Jugoslávská řeka; chemické značky vanadia, kyslíku a jodu; okysličován. — 25.

Papoušek; rytmická řada slabik ve slovech obsahem spojených; vůně. — 26. Souhlas; mrak. — 27. Zájmeno ukazovací; utekla. — 28. Motýl, jehož housenky ožírají řenykl, kmín a kopř. — 49. Římský domácí bůžek.

ZVRATKA.

V. Dubský.

Kde I. II. most
přes II. I.?

OBLOŽKA.

Z. Štáhlavský.

»Správná« divilo se obložka,
jež zdobily vánoční stromek.

SOUZVUČKA.

J. Pohanka.

..... převelice
svého muže nejraději,
se mu v líce,
potvrzuje slova její.

SOUZVUČKA.

V. Dubský.

Náš pan farář
vykládal nám »souzvučka«.

ZÁMĚNKA.

K. Jungmannová.

Kde otevřená náruč s s »l«,
v dobrá srdce spojena jsou s »p«,
tam radost je pak obývat;
kde nahrazena láska s »m«,
kterou nepoznal jsem já s »l«,
tam Bůh musí požehnat.

VSUVKA.

O. Jaroš.

Množství sneseného bláta řeka valí,
na břehu se rozprostírá lesík malý,
v němž je vždy klid. Odkvétá již háje kvítí,
chladnější je, slunce v podzim méně svítí.

Se stromů zas k zemi zežloutlý list padá,
do našich se srdcí tichý smutek vkrádá,
tady žena svojí dcery světlovlasé
klučínou tak jako včera vozí zase.

**Během ledna budeme expedovat
novou knihu Edice Jitra**

V. Bitnar:

Zrození barokvého básníka

Stran 624. Cena pro odběratele Jitra 50 K, pro ostatní 65 K. Vydání knihy, která vychází za spolupůsobení Společnosti přátel baroka v Praze, se blíží svým významem vydání Jungmannovy Slovesnosti. Teprve nyní má česká literatura autentický zdroj pro studium barokních autorů. Pečlivá práce Bitnarova zaručuje přesnost přetiskovaných textů. Bez této knihy se těžko obejde intelektuál, který chce dokonale pochopit ducha celé české literatury. Vzhledem k tomu, že kniha pro svou objemnost je dražší, povolujeme svým členům placení ve dvou měsíčních splátkách.

Všem, kteří odebrali nebo odeberou dříve vyšlé knihy II. řady Edice JITRO a objednájí i tuto 4. knihu, zašleme v nejbližších dnech svůj vánoční soukromý tisk.

J. Bartys:

Praha rozkoše zahrada

Z barokního textu vydal a poznámkami opatřil V. Bitnar. Rozkošné barokní kázání, pronesené ke cti sv. Jana Nepomuckého r. 1730 v kostele na Skalce v Praze. Výzdoba podle barokního originálu je tištěna na velkém formátu ve sličné úpravě Ant. Machourka. Je vydána v omezeném nákladu pro odběratele a přátele Edice Jitra.

**Knihy Edice JITRO objednávejte
přímou v Edici JITRA, PRAHA II.,
Voršilská ul. č. 1, nebo u generálního
komisionáře: Knihkupectví „U zlatého
klasu“, Praha II., Karlovo nám. č. 5.**

Kupon na Bitnarovu knihu byl ve 4. č. Jitra

**Prosíme vás, nezapomínejte
ani v lednu na Mikulášský
dar katolického studentstva**

**V novém roce - nový pořádek!
Vyrovnejte předplatné,
které činí pro studenty 20 K,
pro ostatní 30 K**

2 5 0 0 0 0

**SPOKOJENÝCH ČTENÁŘEK
VÁM DOPORUČUJE TÝDENÍK**

***Katolická* ŽENIA**

NEJLEVNĚJŠÍ LIST PANÍ A DÍVEK
Domácnost - Rodina - Móda -
Střihy Předlohy Povídky -
Romány Sňatková rubrika -
Různé poradny

**V 1. čísle VI. ročníku
velká soutěž o ceny
2 romány na pokračování
a jiná překvapení**

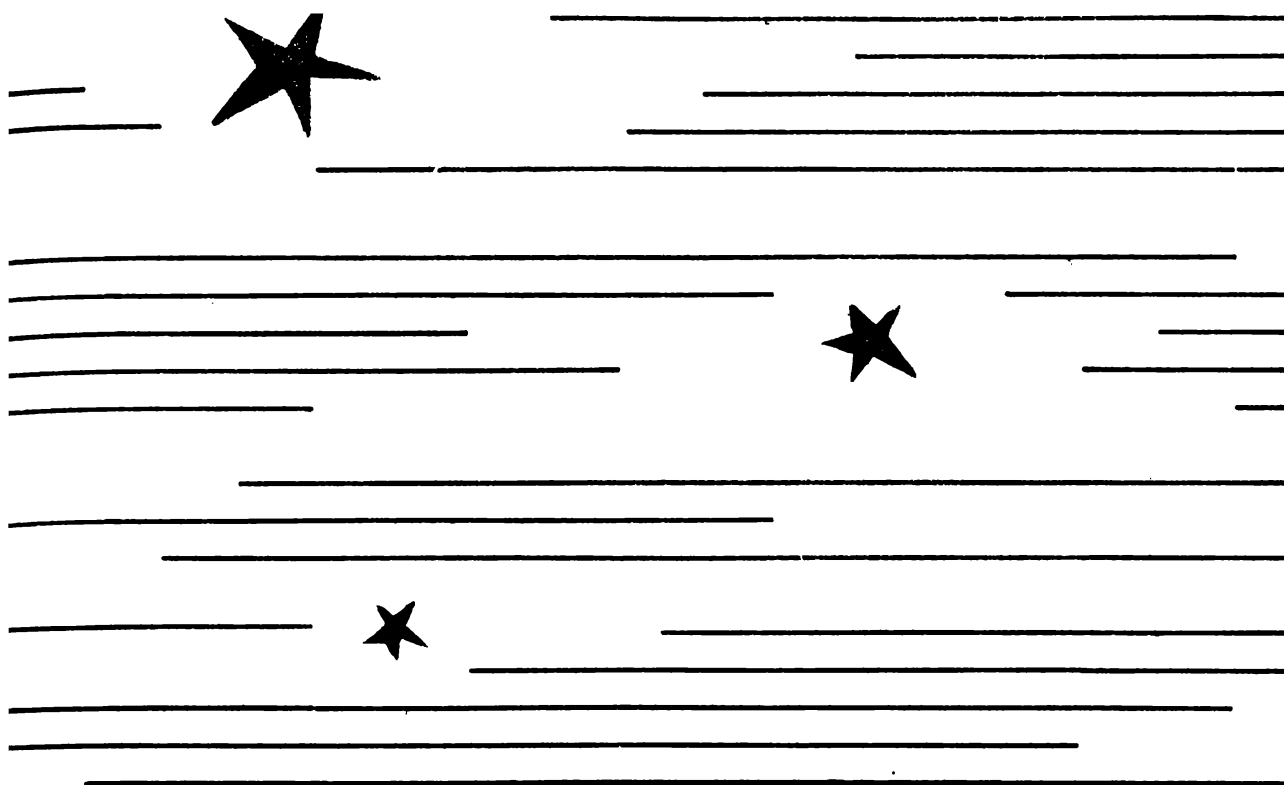
**Výtisk o 20 str. 70 hal., ročně
přes 1000 stran K 36 —**

**K DOSTÁNÍ U ŠÍŘITELŮ -
V PRODEJNÁCH**

**Žádejte ukázková čísla -
plakátky - letáčky**

**Pošlete nám adresy k získání
odběratelů**

**ADMINISTRACE PRAHA II.
Václavská ul. 12.**

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII

POESIE • V. Zima, V. Neuwirth, J. Machoň, S. Lehnertová, I. Andrenik

PROSA • D. Pecka, V. Ara, F. Waiser, Ryba,

STATI • W. von Wolmar, J. Veselý, M. Němec, Z. Řezníček, D. Pecka

VÝTVARNICTVÍ • K. Škréta, J. Preisler, Edy Koukal, A. Janouš,
H. Zemanová

6

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: po 1. lednu 1941 studenti K 20— ostatní K 30—.

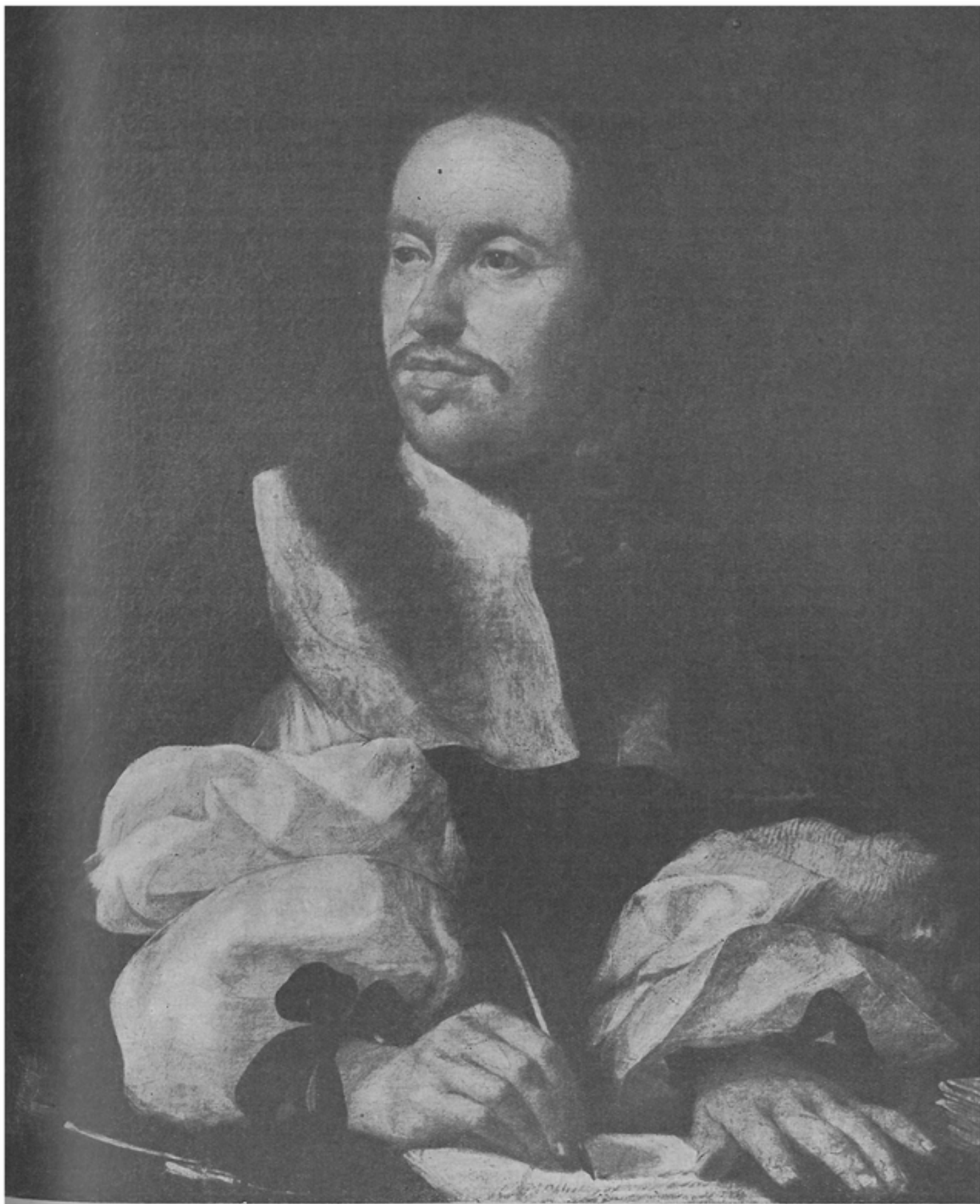
redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava- Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 44.

zprávy dopisovatelům

Těm, kdož mně poslali přání z daru v novém roce, děkuji srdečně a přeji totéž ze srdce, třebaže opožděně. — **AL**. Próza je slabá, ale na básních cosi je; jehomže dosud jen rýmuje. Počátky jsou těžké, ale nebojte se. Adresu po druhé. — **A. B.** Otisknu Zakletí. Stále se zlepšujete. Bratrovu prózu ani tentokrát ne. Ten konec se mně nezamlouvá. Ale nepochybuj, že napíše dobré věci. Má k tomu předpoklady. Oběma pozdrav. — **R. K.** Ze všeho jsem vybral jen Báseň. Těším se na prózy. — **Tuň**. Tentokrát nic. — **J. V.** Jen Zpíváno z dálky. Velmi rád přijmu, dopis hodnotící. Vždyť o ně stále žádáme. Pište. — **F. V.** Byl bych hrozně rád některou zachránit, ale ještě nemohu. To ať Vás neodrazuje. — **K. J.** Když budete mít odvahu ke kázni, napíšete dobré věci. Zatím nic. — **B. S.** Už mě mrzí, že Vás musím stále odmítat, ale nejde to jinak. Neznáte dosud básnickou hodnotu slova. Plýtváte jimi bezúčelně. — **J. S.** Prózu otisknu, ale později. — **V. K.** Zas musím odmítnout. Básně jsou dlouhé a slabé. — **J. K.** (L. P.) Dvě. Pozdrav. — **V. K.** Próza je svěží, otisknu, ale později. Změnil jsem nadpis. — **A. S.** Jen Slečnu na moři a snad Černou hodinku. Začínáte krotit svou výmluvnost, to je dobré znamení. Doufám však, že i to, co teď děláte, pokládáte jen za prospěšné cvičení. — **Č. K.** Ta báseň je docela pěkná, ale počkám na lepší. Pošlete pak i adresu. Myslím, že to není Vaše pravé jméno. — **J. M.** Jen Vzpomínku. Pozdrav Vám a Vašemu příteli. — **J. S.** Sněží. — **A. S.** Jsou lepší než předchozí, hlavně úspornější ve výraze. Vybral jsem Harmonie. — **O. S.** Rád otisknu Zimní noc a Domů. — **V. N.** Poutníka rád. Pozdravuji. — **M. S.** Snad ji přece otisknu. Ta druhá je slabší. Pozdrav. — **ZdK.** Jak bych se nepamatoval! Hrozně rád bych se k Vám podíval, ale nejde to. Ten náš kraj je pěkný. Přibývá Vás. — **N. B.** Tu meditaci ano. Pozdravuji. — **Venda B.** Je pozoruhodná formou Vaše báseň, na kvartánku velmi pěkná. Ale vadí mně v ní jiná věc. Čekám však, že pošlete nové věci, básně nebo prózu. — **Z. L.** Zápisník velmi rád. Pozdrav. — **M. D.** Ta smrt mě překvapila. Báseň otisknu. O recensích napíši. — **B. P.** Dva hlasy. — **Mnohým.** Posíláte-li těžší dopis, zvažte jej a náležitě frankujte. Dělá to za rok pěknou sumu, co musím doplácet. — **Všem dopisovatelům:** Dopisy těžší než 20 g známkuje 2.40 K.

**vyrovnejte předplatné, které činí
pro studenty 20 K, pro ostatní 30 K**

Vyšlo 1. února 1941. — Majitel a vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze č. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

Karel Škréta | Podobizna muže (obrazárna Společnosti vlastenec. přátel umění)

Archiv Svatováclavská liga, Praha

Češi a říšská myšlenka | Wolfram von Wolmar

Vedoucí skupiny tisk kulturněpolitického oddělení u říšského protektora uveřejnil v »Berliner Börsen-zeitung« článek, který uveřejňujeme, abychom s jeho obsahem seznámili své čtenáře.

Kdo pozorně čte svébytný český tisk, nalezne v každém větším listě nejméně jednou týdně zásadní článek z pera některého z významných českých redaktorů, který se zabývá bez jakékoliv vášně novou úpravou Evropy. Formálně táhne se těmito četnými články jako červená nit významné poznání, že český národ byl prvním národem ve střední Evropě, který se činem státního presidenta dra Háchy včlenil do současného reorganizačního procesu. Toto poznání, silně zdůrazňované českým tiskem, však proniklo také v nejširších vrstvách českého obyvatelstva, zejména poté, co Maďarsko, Rumunsko a Slovensko přistoupilo k paktu tří mocností. Jestliže při vypuknutí války byly ještě větší skupiny české inteligence, které pod vlivem své západnické výchovy věřily v jistou porážku Německa, pak se tato skupina, původně nepřístupná jakémukoliv poučení, scvrkla téměř na nulu. I když nelze tvrdit, že se tito intelektuálové s radostí přesvědčili o opaku svého původního názoru, přece jen byli dějinami samotnými poučeni, že neměli pravdu. Důležité při tom je, že četní intelektuálové sami se netají přiznáním, že dříve věřili v nevyhnutelnou porážku Německa, že však dnes jsou přesvědčeni: Německo již vůbec nemůže prohrát tuto válku. Nedávno napsal jeden velký pražský list: Svatý Václav kdysi jako český kníže poznal, že blaho českého národa je zajištěno jen nejužším státně-právním společenstvím s Německou říší. Jeho bratr Boleslav, který jej zavraždil proto, že byl jiného názoru, se zanedlouho vrátil ke koncepci Václavově. V této formulaci, kterou nelze nikterak považovat za ojedinělý hlas, je zřejmě hluboký smysl současného přehodnocovacího procesu v českém smýšlení. Češi, více než ostatní národy, s oblibou sahají k dějinám, aby pochopili současnost. Proto s bezpečným instinktem porovnávají politicko-státně-právní koncepci sv. Václava a také skutečnost, že Boleslav, původně jinak smýšlející, se k ní brzy z nejhlubšího vnitřního přesvědčení vrátil, s činem dnešního státního presidenta Háchy. Vedle válečných událostí — a zvláště silný dojem v této souvislosti zanechala kapitulace Francie — byla to také diplomatická vítězství Velkoněmecké říše, která usnadnila cestu ke stále pozitivnějšímu přesvědčení Čechů. Nahlížejí vždy lépe, že jejich vlastní rozhodnutí z 15. března 1939 o státně-právním přičlenění k Říši nebylo pouhou nezbytností, s níž se musel slabý podříditi náladě silného, aby nebyl zničen, nýbrž že jejich rozhodnutí bylo pozitivním příspěvkem k novému uspořádání Evropy. Nahlížejí, že dr. Hácha splnil dějinný úkol, když vložil osud českého národa do rukou Vůdcových. I když tím nemá být řečeno, že česká inteligence nestojí cele na půdě Říše, přece víme dobře, že to jsou pouze retorické překážky, které ojediněle ještě stojí v cestě, a ne již překážky zásadní, jako kdysi v době systému Masaryk-Beneš. Česká inteligence však ví, že nejširší vrstvy jejího vlastního národa, dík přirozenému instinktu pro realitu a skutečnost, mají značný náskok, pokud jde o vnitřní přeorientování k Říši. Proto lze slyšet právě v kruzích inteligence hlasy, poukazující na to, že by jednou české intelektuály mohla stihnouti výtka, že selhali, dají-li se předstihnouti vývojem událostí jen proto, že jim chybí formální impuls k poznání skutečnosti. Pod názvem »Smutek intelektuálů« se nedávno objevil na českém knižním trhu spis z pera ženy, ve kterém se konstatuje, že odklon od liberalismu nechal tak říkajíc intelektuály na suchu. Na konci brožurky varuje spisovatelka, aby se intelekt šmahem nezaměňoval za intelektualismus, a volá: »Odstraňte intelektualismus jako celek, jakožto přežitek.« Na tomto příkladě možno vidět, že se četní příslušníci povolání intelektuálů v českém národě snaží překlenouti rozpor mezi inteligencí a národem, jež považují oni za zcela časový. K znatelně pokračujícímu vývoji pozitivního smýšlení nejširších českých kruhů patří též poznání, že český národ jakožto součást Říše má též aktivní účast na jejím vedoucím postavení v Evropě, i když se toto vědomí omezuje převážně na výkony hospodářské. Stejně poskytuje dále forma veřejné výměny názorů o židovské otázce pádné důkazy o současném stavu v procesu duševního přerodu Čechů. Úplné vyřešení židovské otázky je klíčem k dalšímu trvání — napsal nedávno významný venkovský list, a vedle toho dovozoval, že mezi Němci a Čechy stáli ve střídavém průběhu dějin

českomoravského prostoru vždy jen Židé. Židé a jimi řízené svobodné zednářství to byli, kteří zabraňovali usmíření a otravovali zejména českou inteligenci duševním iedem, jímž trpí ještě dnes. Zodpovědná německá místa v Protektorátu sledují přirozeně s největší pozorností vývoj právě vylíčený: S německé strany se však podotýká s určitým důrazem, že Říše neprosí o pozitivní smýšlení českého národa: Vnitřní postoj českého národa k Velkoněmecké říši nemá žádný význam pro průběh a výsledek této války. Vnitřní usměrnění má význam jen pro český národ sám.

Smuteční hrana

† Jiřímu Pokornému

Vítězslav Zima

Když zvony hlaholí
do duší vánočních
Když srdce nebolí
a se rtů zní jen smích

slyšel jsem jiný hlas
byl jednotvárný jen
a v duši zněl mi zas
jak nenávratný sen

Tlumený trochu byl
Tlumil jej tichý pláč
jejž odchod políbil
a ptal se dálky proč a nač?

Když zvony hlaholí
nad dálkou bez ozvěn
nad krajem bez polí
nad časem bez proměn

Když v duši zabolí
zamlklost odchodů
jen zvony hlaholí
v mlčení chladných rtů

K východu z věčných cest
kam dálka chodí spát
chci svoje slova vplést
a věncem tobě dát

Poutník | Vladimír Neuwirth

Proč jsem já hrál
na lyru Orfeovu
a opěval
ne ty co znal
a proč dnes hraji znovu
na harfu Ajolovu

Proč jsem se rval
vždy s větrem a bouří dun
jak blázen — král
se potýkal
o dávno shnilý trůn
věčně přesýpavých dun

Proč jsem jen snil
o bájeslovném ráji
proč jsem jen snil
a neshodil
s hvězd pro sebe potaji
co jiní mívají

Komu jsem hrál
svou marnou píseň smutnou
komu jsem hrál
tklivý chorál

Před spaním | Richard Billinger

Hle, srdce, chvíle tvá se hlásí!
Již jako med se spánek line.
Sestra si češe v jizbě stinné
hřebenem zlatým plaché vlasy.

Jak v šeru měsíce jí září
ohnutá paže, bílá řeka!
Prstýnek pomalu si svléká.
Zrak ze hlubiny svítí v tváři.

Den přešel. Nuže, srdce: dosti!
Pluh šedne, z vrat se blýskající.
Džbán vody nese ti, a svíci,
děvečka věrná, samot hosti!

Zahrada růží sveřepá je!
již chce se srdce k spánku klásti,
leč ještě sebou trhlo slasti,
dech z opojení dřímot ssaje.

Z knihy Srp na nebi. Přeložil B. Reynek

Jagailovci a první Habsburkové v českých dějinách (1471–1618) | Jiří Veselý

Jiří Veselý, právní historik, žák prof. Stiebra a Kaprasa, narodil se r. 1908 v Roblíně u Prahy. Ze svého oboru samostatně vydal: Přelíčení před českým soudem zemským (1930), dva díly »Příspěvků ke kritice textu právních pramenů XVI. stol.«, díl I., Všehrd a desky zemské (1934), díl II. Zůstání Prešpurské (1935); ke vzniku knihy Rožmberské (1935); Slubní soud (příspěvek k dějinám procesního práva (1939). Vedle toho napsal řadu článků a referátů, zejména do Sborníku věd právních a státních, Všehrdu, Řádu a j. V Knihovně »Nár. obnovy« vyšla jeho přehledná studie »Státy střední Evropy v dějinném pohledu« (1940).

Období od smrti krále Jiřího do stavovského povstání r. 1618, těchto necelých 150 let českých dějin s těžištěm v 16. století, vyplněno je neustávajícími zápasy uvnitř národního společenství. Přes to, že prvé mohutné vzplanutí husitského rozkolu již pohaslo, přece nechávalo po sobě trvalou stopu v podobě neupravenosti náboženských řádů v české zemi. K rozmrštěným náboženským přistoupily od konce 15. věku rozbroje stavovské a sociální, což mělo v zápětí rozestoupení se národního celku ve strany a skupiny, vzájemně se nenávidějící a potírající. Zmatky a různice, podporované úpadkem mravním, zvláště v protestantské části obyvatelstva, podhlodávaly životní síly staroslavného království. Tento stav vyústil v odboj, vedený jednak proti mocnostem nerovným, jednak cestami mylnými, a skončil národní katastrofou na Bílé hoře.

Teprve z chaosu války třicetileté, pod záštitou pravé víry, vyrůstalo nově zdravé národní jádro, které, získavši pevnou oporu duchovní v době barokní, vyrazilo k plnému rozkvětu v době obrozené. Než tento nový vzestup patří již dějům století 17. a 18. Jestliže tedy 16. století v našich zemích má po stránce náboženské a politické více stínů než jasu, přináší po jiných stránkách i kladné hodnoty. Tak v literatuře rozváznější duchové, znechuceni sváry náboženskými, vytvářejí díla směru humanistického, jehož rozkvět byl u nás zpožděn reformací. V oblasti právního rozvoje značí 16. století zlatý věk českého právníctví, neboť ze zlých časů rodí se dobrá práva.

Povšechný tento obraz stavu českých zemí za 150letého období vlády Jagailovců a prvních Habsburků lze dokreslit připomenutím některých událostí, osvětlujících skutečnost, jak rozdělení u víře a v myslích, rozkol duchovní měl v zápětí rozvrat a úpadek ve světě vnějším, v oblasti hmotných skutečností.

Již na sklonku vlády Jiřího Poděbradského ukazovaly vnitřní i vnější obtíže českého státu stále zřetelněji, že starobylé království nenabude kýženého klidu dříve, dokud na stolci vladařském nezasedne katolický panovník. Proto po smrti Jiříkově (1471) padla volba na Vladislava, syna polského krále Kazimíra. Avšak část panstva přidržela se uherského krále Matěje Korvína. Osmiletý zápas o královskou moc v zemích České koruny mezi Vladislavem a Matějem ukončen byl r. 1479 smlouvou o rozdělení území. Vladislavovi zůstaly pouze Čechy, kdežto Morava a země vedlejší připadly Matyášovi. Toto roztržení koruny potrvало do r. 1490, kdy zemřel Matěj Korvín; po zvolení Vladislavově na královský trůn uherský vrátila se Morava spolu s ostatními zeměmi do starého svazku s českým královstvím bez trvalejších následků státoprávních.

Vnitřní výstavbu českých zemí — kromě vzpomenuťého již dočasného odtržení Moravy — ztěžovaly rozpory náboženské, stejně jako politické rozbroje stavovské. Zápasy náboženské i stavovské proplétaly se v pestré směsici a panovník, nepřilíš energický, neměl dosti sil ani schopností, aby je zvládl. Stav městský stál v příkrém rozporu s vyšší šlechtou, pány; jazýčkem na váze byl stav zemanský, vladykové. Páni získali posléze různými ústupky vladyky na svou stranu, načež se spojení šlechtici obrátili proti městům, hodlajíce je zbaviti vlivu jak hospodářského, tak politického. Toto úsilí bylo korunováno zdarem na prahu 16. věku, kdy oba vyšší stavové vtělili své politické tužby do prvního zákoníka našich zemí, zemského zřízení r. 1500. Král, k němuž se města utekla o ochranu, zaneprázdněn poměry v Uhrách, kde vlastně stále sídlil, v jejich prospěch nezasáhl.

Rok před smrtí krále Vladislava došlo k události, pro další osud českých zemí nadmíru významné. Tehdy sjednány byly svatební a dědické smlouvy mezi Jagailovci

a Habsburky. Syn Vladislavův Ludvík zasnouben byl s Habsburkovnou Marií, dcera jeho Anna stala se chotí Ferdinanda, potomního to krále českého. Král Ludvík pobyl v Čechách během své desítileté vlády nad obojím zděděným královstvím (1516—1526) toliko jednou. Vyřídív nejnaléhavější záležitosti, pospíchal opět do Uher, jejichž půda stala se mu osudnou: háje tuto bránu Evropy před nebezpečím Turků, zahynul po nešťastné bitvě u Moháče.

Po skonu krále Ludvíka vyšel z volebního zápasu vítězně Ferdinand Rakouský, manžel sestry zemřelého krále. Mladý a energický panovník, máje mocnou oporu v rozsáhlých rodových državách, později i v hodnosti císařské, posiloval úspěšně královskou moc na úkor stavů při každé vhodné příležitosti. Zvláště dvě data z jeho panování jsou hodna paměti. Roku 1541 velký požár, vzniknuvší na Malé straně, zachvátil též pražský Hrad, kde shořely zemské desky, základní pilíř všeho práva v zemi. Král využil této katastrofy k opravě volebního reversu v ten smysl, že bylo uznáno dědické právo jeho manželky. Roku 1547 (v souvislosti s odbojem protestantů v Říši) došlo i v Čechách k revoltě, jejíž nezdaru využil Ferdinand k potlačení politického významu měst a jejich samosprávy.

Nástupcem Ferdinandovým na stolci císařském a v královstvích českém i uherském stal se jeho syn Maxmilián. Panovník ten z mládí přikláněl se k protestantům, avšak poznáv vrátnost základů jejich nauky hlubším poznáním soustavy církve katolické, nesplnil nadějí, které v něho kladli protestantští stavové. Konečné řešení náboženské otázky odkládal až do své časně smrti, jež ho zastihla ve věku 49 let.

Syn a nástupce jeho Rudolf II. (1576—1612) byl ještě liknavější ve vyřizování věcí náboženských i politických, neboť jeho zájmům těšily se vědy a umění. Avšak lesk císařského sídla zakrýval hromadící se mračna na politickém obzoru, z nichž první blesky sjely již koncem Rudolfova života. Ctižádostivý jeho bratr Matyáš, který již za života Rudolfova usiloval o korunu císařskou i o vládu v Čechách, byl nucen zápasiti s poměry ještě svízelnějšími a zemřel zanedlouho potom, když velký zápas vzplanul doopravdy.

Zpíváno po nocích | Jan Machoň

Paměť má s tváří nazad zvrácenou
s lítostí vzpomíná na zpěvnost snad již ztracenou,
ó písni, nevýslovnosti tvé nadarmo bylo mi líto,
víno, jež tě slyšelo a znova předzpívá, už rudne nalito:

Jed krve mé ještě teď taví lotos těch nocí
a rozkoš, zpěvačka bláznivá, slast svou malátnou lítostí dozpívá
po nocích, jež vínem, písní a ženami radostně důvěrní,
kdy poklady pána svého marnivě vládnou sluhové nevěrní.

Kdožvíkam cválají ořové smyslů jindy tak liknaví,
mlč, zpěvačko, o slasti písně své, ať nikdo se nedoví,
že rajský spěch dechu tvého dech můj pozemský tak brzo unaví
a že má ústa nemohoucí nadarmo o čepel písně tvé ruce si krvaví.

Půlnoci beztvará, melodii tváře tvé harfeník lásky vyhmatá,
ústý žen krev mou ještě rozplesá tvá píseň milostná,
šalmají šálení ještě mě ošálí tví pištcí zmámení,
dříve než na rty noci milující mlčení otisknu znamení.

Nadarmo v řasnatý šlojíř sličnost svou halíš,
milenko spanilá, nadarmo s tebou, žízni má, k Lethe jsem putoval,
tympány tepen mých tepem tím zase už pulsují a znova
kroky své k věži lásky tvé obrací i váhavosti mé žena Lotova.

A. P. Ze zápisníku starého profesora

Jeden obdivovaný profesor na jedné dívčí střední škole způsobil svým vlivem, že celá septima si oblíbila klasickou hudbu tak mocně, že chodila na všechny filharmonické a komorní koncerty, ačkoliv se tehdy tancovala rumba a vůbec taneční zábavy byly v plném proudu. — Tuto poznámku čtu v jedněch nedělních novinách: poznámka tato, jak se říká, nutí k úvahám.

První úvaha by vycházela z dohady, že všechny dívky v té septimě byly idealistky. Dohad takový však je málo pravděpodobný a musí se tudíž připustiti, že některé z nich chodily na ty koncerty i z obyčejné studentské vypočítavosti, tedy z touhy udělati si u pana profesora dobré oko a polepšiti si známku; nebo některé že tam chodily i z nějakých obdivovacích pohnutek, tedy prostě proto, že tam chodil i on, jejich ideál; nebo konečně, že některé chodily prostě proto, že celá třída chodila — dívky bývají takové solidární: co jedna, to druhá.

Úvaha druhá se zakládá na dohadu, co by se stalo, kdyby najednou ten obdivovaný pan profesor byl náhle přeložen na jiné, oné septimě nedostupné místo. Patrně by ho celá septima vyprovázela na nádraží zahrnujíc ho květinami. A vzdechy mladých hrudí by se mísily nepříliš ladně v supot lokomotivy. A tato symfonie páry a stesku byla by asi posledním musikálním zážitkem septimy jakožto celku: neboť nový češtinář bude možná muž ještě sympatičtější, jen s tím rozdílem, že jeho ústředním zájmem bude studium gotického malířství, takže celá septima proběhá volně půdní po museích a galeriích. A jen ta dívka, která i potom a přesto a přitom bude dále chodit na komorní koncerty, zůstane hudební nadějí národa.

Úvaha třetí se zakládá na dohadu, že existence a působnost ideálních a obdivovaných profesorů je naprosto nezbytna pro vývoj školství vůbec a dívčího zvláště. Neboť dívky studující majíce tu a tam nějakého ideálního profesora, přece se o něco opravdověji zajímají, třeba jen na čas: a není nemožné, aby z takového vzníceného zájmu, který utlumí i jiné dívčí zájmy, jako je tanec a jiné zábavy, aspoň něco neutkvělo v mysli a srdci.

Úvaha čtvrtá se zakládá na dohadu, že změny v osobách ideálních profesorů sice mají za následek změny v zájmech studujících dívek, ale že po stránce psychologické je to jen doklad, že dívky se nespecialisují jako hoši a jsou tedy spíše tvory universálními a snad i pro život lépe připravenými.

Úvaha pátá se zakládá na dohadu, co by se asi stalo, kdyby na nějaké dívčí škole působilo současně větší množství ideálních profesorů, nebo dokonce, kdyby celý profesorský sbor se skládal ze samých takových profesorů. Výsledek by měl býti, že by se ty dívky intensivně zajímaly o všechno, takže by se tedy z nich staly jakési universální specialistky — anebo že by se spíše uběhaly a na rozumu pomátly. A proto po těchto všech úvahách je třeba si říci, že je přece jen lépe, když ideální profesor je výjimkou. A zároveň vysvětluje i funkce obyčejného, neideálního a neobdivovaného profesora: jeho úkolem jest zachovávat žactvo při dobrém zdraví a při zdravém rozumu.

Před lety napsal Josef Zvěřina do čáslavského *Prokupa kraje* vzpomínku na studentská léta básníka Rudolfa Těsnohlídka. Mezi jiným tam napsal i toto: »Ve školním roce dynastičtí profesoři dle kázeňského řádu a ředitele omezili se jen na školní dřinu a biflování, vynucené i bitím, rvaním vlasů a klobouků. Čáslavské nižší gymnasium bylo proslulé jako dodavatel žáků poslušných a pokorných. Každý jiný byl: brrr, ošklivý hoch a student zkažený. Prvním byly odpouštěny i pitky, karban, druhým ani kýchnutí. Sebevraždy uštvaných žáků se tehdy nevyšetřovaly, ututlaly.

Autor vzpomínky snad si neuvědomil, že jeho líčení budou čisti i soudní čtenáři. Je na příklad těžko si představit pitky a karban poslušných a tichých žáků nižšího gymnasia. A nejen že je těžko si to představit: ono to tak vůbec nebylo, jak bylo zjištěno poptávkou u bývalých spolužáků Těsnohlídkových. (Jiří Zhor, *Proti legendě o čáslavských studentských letech Těsnohlídkových*. Čteme 1940, č. 17, str. 243.) Zdá se, že je to ne už móda, nýbrž manie vždy a všude

tupiti středoškolské profesory, živé i mrtvé. To však už právem mnohokrát bylo odsouzeno. Mnohem obtížnější jest vysvětliti to. Moderní psychologie užívá zajímavého výrazu: *ressentiment* — to je jakýsi pocit nechuti a odporu spojený s touhou po pomstě. Tento *ressentiment* si mnozí studenti odnášejí ze střední školy a jím bývají diktovány a ovládány i jejich vzpomínky studentské. Mimo to je otázka, zdali je možno někoho správně vylíčiti a spravedlivě posouditi na základě vzpomínek z dětství. Je vůbec možno, aby student dvanáctiletý nebo čtrnáctiletý, který ještě není osobností, měl právě měřítko pro hodnocení lidí zralých a dospělých? Nebude jeho úsudek určován právě jeho nezralostí, dětskostí, citovostí a chvilkovostí? Je pochopitelné, že primán vidí ve svém profesoru jen člověka, který ho jen trápí, hlídá a omezuje. Ačkoliv ani to nemusí být: jak zářný obraz člověka ušlechtilého, dobrého a moudrého v nás primánech kyjevských vzbudil nezapomenutelný ředitel Josef Klvaňa — a jak jsme se u něho učili přírodopisu! Byl dříve zvyk, že třídní si vedl žáky od primy až do oktávy. To bylo po stránce výchovné výborné zařízení: profesor měl možnost a čas poznati povahy žáků a vésti je individuálně. Ale také to mělo tu dobrou stránku, že žáci měli čas a možnost oceniti svého profesora. Je možno, že jeden a týž profesor je neoblíben, řekněme, v kvintě, poněvadž tam musí probírat staročeskou mluvnici a literaturu. Ale týž profesor je ctěn a milován v septimě a oktávě, kde se zjeví svým žákům jako znalec moderní krásné literatury. A naopak, profesor, který třeba kvartánům imponuje tím, že je nadšeným sportovcem, ve vyšších třídách ztrácí lesk, poněvadž nemá vyšších hodnot, které by žákům dával.

Za svého pobytu na prázdninových táborech, kterých se účastnili studenti z Čech a Moravy, jsem učinil důležitý filologický objev, totiž že je v české řeči slovo, které zná každý Moravan a kterého nezná žádný Čech. To slovo jest — *sit venia verbo* — *sopel*. Toto slovo je Čechům naprosto neznámo — rovněž tak i jeho moravské odvozeniny: *soplán*, *usoplenec*. Jedna studentka z Čech hádajíc, co by tak asi *sopel* mohl být, vyslovila mínění, že je to asi láva řinoucí se z jícnu *sopky*. Říne se to sice, ale ze *sopky* ne, a láva to, bohudík, také není.

Geometrie je věda suchá. Správně činí kolega Vodák, když se snaží své výklady nějak orosit. Mohl by říci suše: »Touto parabolou si povedeme přímku.« On však hlasem povýšeným a dramaticky vypjatým deklamuje: »Touto parabolou si můžeme vésti libovolný počet přímek. A to by v tom byl *d'as*, abychom si nevedli takovou přímkou, jakou právě potřebujeme!« A jelikož v tom není *d'as* a vůbec geometrie analytická je patrně postrachem nejen oktavánů, nýbrž i *d'asů*, je zřejmě možno a snadno vésti tou parabolou jakousi přímkou.

Příští hodinu je na to vyvolán Hubálek — potýká se s parabolou, jak může, jenže kolega Vodák na něho dotírá: »A dále jsme řekli, že... no, že...« Ale Hubálek neví dál. Vtom kdosi napoví z přední lavice: »Že by v tom byl *d'as*!« A Hubálek, nešťastník, to v rozčilení opakuje: »Že by v tom byl *d'as*.« Třída řve a puká smíchem. A kolega Vodák soucitně pokyvuje hlavou: »Hubálku, Hubálku, vidíte, tak je to, když člověk nedává pozor... Sedněte si.« A tak přece v tom byl *d'as*.

Přeli prý se jednou pravoslavný pop a katolický kněz, má-li kněz nositi vousy či nikoliv. Pop dokazoval, že ano, poněvadž prý i Kristus Pán nosil vousy. Katolický kněz se odvolával na slova Páně: »Nebudete-li jako maličcí tito, nevejdete do království Božího.« A děti prý jsou bez vousů, je tedy správné se holiti.

To je především ukázka, co všechno se dá odvozovati z příkladu Kristova a co všechno se může dokazovati z jeho výroků. Děti nám nejsou vzorem svou bezvousou tváří, nýbrž jinými vlastnostmi, jak je krásně vystihl svatý Hilarius ve svém komentáři evangelia Matoušova (can. 18., post in.): »Děti totiž následují otce, matku milují, nepřejí bližnímu zlé, pozemských statků nedbají, nenadýmají se pýchou, neznají nenávisť, nelhou, co jim kdo vypravuje, tomu věří, co slyší, to pokládají za pravdivé.« Jsou nám tedy děti vzorem svou upřímností, pokorou, nevinností, důvěřivostí, skromností. Pro mnohého z nás jsou to jen tvorové ušpinění, křičící, rámusící, vyrušující, dotěrní a obtížní. Jsou lidé, kteří nemají rádi děti. Rodina s větším počtem dětí těžko nalézá byt. S menším počtem psů a koček jej nalézá snadněji. Vstoupí do vlaku matka s malým dítětem. Cestující se na ni dívají jako na vetřelkyni, někteří hned odsedají

nebo dokonce odcházejí do jiných oddělení. A skoro všem lze čísti z tváří: »Pročpak nesedí s tím harantem doma?« Vstoupí do vlaku dáma s pejskem: hned se na něj soustředí zájem všech: jakpak by ne, takové roztomilé zvířátko: »Jakpak se jmenuje a co papá?« Jsou lidé, kteří nemají rádi děti — neřku-li, aby v nich viděli svůj vzor. A projevuje-li se v naší době neláska k dětem, souvisí to s tím, že nejméně jsou ceněny nebo dokonce v opovržení jsou ony ctnosti, které nám představují děti, a že bují pravý jejich opak: přetvářka, pýcha, nestoudnost, nedůvěra a sobectví. Milujeme-li něco nebo někoho, jest to na základě vnitřní příbuznosti, srovnosti a souhlasnosti. Má-li někdo rád děti, je to jistě dobrý člověk. Má-li někdo rád zvířata, možná, že je to slušný člověk. A má-li někdo raději zvířata než děti, odpusťte, ale to už vůbec není člověk.

Oslepnout možno | Václav Ara

Oslepnout možno cestami všemi.

Jimenez: Presagios.

Život Tě postavil doprostřed. Byli Ti vydáni všichni ti Jidášové, zrazující svá těla ze smutku a chlípnosti. Všichni poznamenáni ranami jako mezkové svištícím bičíkem úzkosti. Bolest hledá Tvůj dům, Smrt obcházela stále a putování nemělo konce.

Přijeli cikáni. Vášně postavila nůž proti noži; uříznuté ucho a tekla krev.

Opilé ženštiny vrávoraly domů; malátnost se zvrátila v příkop. Nečisté sukně ve tmě větrné noci staly se praporem záchrany. Kolemjdoucí přivedl je k Tobě. V hodině štědrovečerní přejeli dítě. A viděl jsem mozek a krev v ústech a nose.

Nejvíce bylo souchotinářů.

Všichni ti, přicházejíce k Tobě, hryzali smutek a vůle byla zalomena uprostřed touhy. Život stál kolem a kněží na kolenou a dnes vím, že vše bylo tajemstvím. Desperado zabíjí, protože má nůž, a den je nocí, že je tma.

Nevěstky byly vyhledávány právě Tvou inteligencí. Zájem by byl čistý, nemůžeme za to, jsou-li nečisté. Koupou se těla, načechrává se morálka, stává se díží. Zadělává se na hřích.

Anděl smrti stál. Hrob byl otevřen, vešels.

*

A toto je vše, co chci říci, a zdráhám se mlčeti. Nedostatečná slova, nedostatečné věty nejlépe vyjadřují myšlenky. A jestliže mé slovo mlčí a nic nepovídá, věř, že je to vůle Pána, abych nezradil. Nepoutám obilí a chléb, jakost a cíl. Cesty, kde vychází slunce, nevidím; je oslněna. Nevím ani, kam zapadá. Je tam stín.

A tento čas uprostřed je ohraničen pokorou a touhou, a pero se zmítá jak nůž v ruce lazebníka. Je čas, abychom žili. Je čas viděti vše a každý vřed. Život je spjat s těmito stíny a není noc a není den a místa malomocná zůstávají nenavštěvována a pustá jak život před smrtí.

V noci svítí milníky u cest a hvězdy nad cestami a poli a cesty prchají milníkům a hvězdám. Často na to myslím, a naši faráři říkají:

»Nechte to být, něco se musí díť, a když se neděje dobré, děje se zlé.«

Na tuto moudrost vyplazuji jazyk a ohrnuji nos. A když se zlobím, všichni se smějí. Zdá se mi, že odvazuji udidlo a bijí s ním osla.

A co vy, oslové, na vás nečekám, žerte si své bodláky, už nebudete jinačí!

Abych vás pozlobil, říkám, že přesto se nevzdávám naděje.

— — — — —
A opět noc. Zdá se mi, že je pro mne noc jakési tabu, kolem kterého se plížím, aniž bych co zvěděl. Mám útroby prázdné a jazyk na patře, ale tento černý pastel nechce mi nic dát. Vše je nestálé i sama úzkost svítí do kořene strachu.

(Z rukopisu románu Jeden člověk.)

K tomu nutno dodat, že zatím co v dobré básni jen zřídka obstojí rozvinutí určitého námětu s dějem a konfliktem (Poe osvětluje tuto skutečnost tvrzením, že k pravému dojmu krásy, která je ovzduším a podstatou básně, je nezbytně třeba jisté simultaneity vnímání, která by umožnila soustředěnému duševnímu pohledu uchovat všechny části v původní intenzitě až do konce, aby dojem vyplýval jako obecný výsledek celku, a vyvozuje z tohoto tvrzení závěr, že umělecké dílo slovesné může být jen malého rozměru, nemá-li překročit jen krátce trvající dobu soustředěné plnosti duše, jíž je potřeba k tomu, aby básnický napsaný bylo také básnický přečteno),¹⁾ prosa přímo volá po fabuli, po ději (jímž jsou dozajista i duševní pochody jednajících osob — na př. u Dostojevského, Bernanose a j.), i když dovede, zvláště moderní prosa, tyto své principiální složky vyvážit na jiných místech velmi komplikovanou, někdy až rafinovanou jemností komposice, při níž děj se může krýti, ale i rozcházeti s proporcionalitou (na př. v prosách R. M. Rilka a B. Pasternaka).

d) **Proporcionalita poesie** souvisí velmi úzce se strukturou poesie. Proporcionalitou nazýváme průběh určitého kontextu v čase, při němž si všímáme zvláště stránky významové. Každý slovní výraz (věta, verš, celá báseň) reprezentuje totiž jistou významovou rozlohu, která může být »přeplněna« nebo »prázdná«, t. j. nabitá smyslem nebo provázena poměrně chudým smyslem. S touto významovou hutností slovního výrazu souvisí časový průběh tohoto výrazu: slovní kontext přeplněný významem vyžaduje při svém vnímání na čtenáři mnohem delšího času než počtem slov stejně rozsáhlý slovní kontext, chudý po stránce významové. A zde musejí moderní strukturalisté dát opět za pravdu Poeovi, který tvrdí, že prosaický výraz, srovnávaný se stejně rozsáhlým básnickým výrazem přibližně stejné umělecké hodnoty, jeví se jako výraz řidší, mnohem méně intenzivní, a může být proto sledován soustředěným vnímáním čtenářovým mnohem delší dobu než stejně rozsáhlý souřadný výraz básně. To znamená, že absolutní (t. j. významová a akustická) náplň verše je nepoměrně hutnější než absolutní náplň prosy.²⁾ Souvisí to, jak už bylo řečeno, se strukturou poesie a prosy, která je odlišná. Forma poesie je zkratkovitá, brachylogická, libující si v nápovědích a anakolutech (veršem může být i jedno slovo), o nichž je možno říci, že přímo podporují žádoucí nedostatek běžného logického smyslu, zatím co prosa, spravující se především řádem logické souvislosti, která je čtenáři nezbytná, opomíjí rytmičné tvárnění slova, kterého vyžaduje verš, držíc se bez výhrady náležitého větného smyslu. Zevnější souvislost jednotlivých obrazů v poesii je v každém případě mnohem uvolněnější než v prose (uvidíme, že to souvisí s jistou významovou rafinovaností poesie), takže tato souvislost není vždy ani dobře patrna a vzniká dojem jistých od sebe navzájem izolovaných celků, spjatých jen dojemem výsledné působivosti.³⁾

e) **Tvůrčí dispoice básníků vzhledem k tvorbě poesie a prosy.** Rozlišnost řádu poesie a řádu prosy zdá se dosvědčovati i skutečnost, že je jen velmi málo básníků, ovládajících se stejnou dokonalostí verš jako prosu (Goethe, Poe, snad i R. M. Rilke a B. Pasternak — z největších). Není náhodou, že Mácha ani Březina nevytvořili prosy, jež by byla dokonalou rovnocinnou jejich poesie; stejně závažná je okolnost, že ani tak veliký básník jako Dostojevský nevytvořil přes zřejmou snahu a vůli jediného kloudného verše. (Na podobný osud našeho básníka Jaroslava Durycha poukazuje průkazně A. Vyskočil ve studii »Jaroslav Durych anebo Umění verše« — v citované knize.)

1) Tomuto závěru Poeovu dávají za pravdu výsledky badání t. zv. tvarové psychologie, která vytvořila pojem tvarových kvalit (Gestaltkvalität), a je reprezentována zvláště jmény Ehrenfels, Wertheimer, Koffka a j.

2) Poe měřil »hutnost« poesie a prosy a došel k závěru, že nejdelší doba soustředěného čtení a vnímání čtenáře poesie dosahuje asi čtvrt hodiny a obsáhne přibližně sto veršů. Naproti tomu lze číst a vnímat prosu s napjatou pozorností téměř celou hodinu (»na jedno posezení«).

3) Albert Vyskočil připomíná v té souvislosti »vrcholné verše ze čtvrtého zpěvu Máchova Máje«, jejichž významový a akustický rozbor podal ve stati »O krystalisaci Máchovy metafory« (»Básnická cesta«).

2. DUCHOVNÍ STRÁNKA BÁSNICKÉ TVORBY A BÁSNICKÁ TECHNIKA.

Duchovní stránka básnické tvorby bývá nazývána různě: buď koncepce díla nebo též syntetická intuice. Je to v podstatě schopnost zvládnouti básnický materiál (t. j. smysly i inteligencí pojaté zážitky krásy a jejich »hmotné« vnější znaky: slova) duchovní formou. Koncepce díla předpokládá ovšem v člověku skryté vnitřní dispoice, jejichž rozvinutím a uplatněním umělecké dílo roste. Tím se dostáváme k pojmu básnického ingenia, bez jehož pochopení není možno správně vykládati vznik a smysl poesie. (A jsme si vědomi složitosti a téměř nezvládnutelnosti tohoto metafysického problému a nadto omezeného místa, na němž máme o této věci promluvit.)

J. Maritain ve své knize »Umění a scholastika«⁴⁾ (v níž se projevil jako snad dosud nejpovolanější tlumočnický názorů scholastických Mistrů — zvláště sv. Tomáše — na uměleckou tvorbu a nadto jako jeden z nejpronikavějších znalců současného umění) vykládá umělecké ingenium jako »habitus« umění. Tímto označením (habitus) mínili scholastikové — po vzoru Aristotelově — trvalý duševní stav, podmíněný vlastnostmi zvláštního druhu, který je v podstatě stálým uzpůsobováním, jež zdokonaluje inteligenci⁵⁾ (schopnost rozumovou) — po př. organickou složku lidské bytosti, jde-li o t. zv. habity tělesné, jimiž jsou zdraví a krása — ve smyslu své přirozené povahy.⁶⁾ O duchovních habitech praví Maritain: »Habity jsou jako metafysické tituly šlechtické, a právě tak jako vrozené dary působí i ony mezi lidmi nerovnost. Člověk, vlastnící některý habitus, má v sobě hodnotu, již nic nemůže zaplatit ani nahradit; ostatní jsou nazí, on je obrněn železem: ale jde tu o zbroj živou a duchovní.« Tedy habitus umění vlastní duch schopný tvořit v umění, t. j. umělec. — S tohoto hlediska pak básník je ten umělec, který je schopen tvořit v oblasti poesie.

Mluvíme-li o umělci a umělecké tvorbě, musíme blíže určit, co staří označovali těmito slovy. Scholastikové rozeznávali správně ve veškeré lidské činnosti dva řády, spravující se vlastní zákonitostí a mající svou vlastní účelnost a smysl: řád zkumný (spekulativní), a řád výkonný (praktický).

Ve spekulativním řádě užívá člověk schopností, jimž je poznání jediným cílem: je to především *t e o r e t i c k ý r o z u m* (úvahový), jimž je člověk schopen chápati nejvyšší principy Bytí, Příčiny, Účelu (Vědění, Moudrost). Tyto zkumné síly zdokonalují inteligenci (t. j. chápající rozum jakožto zdroj, z něhož poznání pochází) v její nejvlastnější funkci, v činnosti, v níž je intelligence sama sebou. Intelligence jako taková (t. j. rozum ve svém nejvlastnějším smyslu) směřuje totiž toliko za poznáním. Poznání je jí *ž i v o t e m*, je to její *p o h y b*, její *j e d n á n í* (agere). Tato myšlenková činnost, toto duševní jednání je povahy *i m m a n e n t n í*, t. j. nevychází z poznávací schopnosti (rozumu) navenek, nýbrž zůstává v ní a působí její zdokonalení. Odtud plyne nejvyšší hodnota, která je v poznání obsažena: zdokonalení poznávající bytosti po její nejvyšší (poněvadž nejdokonalejší) stránce. Proto už staří správně pokládali čisté poznání za nejvyšší úkon lidské duše (neboť jím se člověk liší od bytostí, jejichž duše nemá této výsostné schopnosti: od zvířat a rostlin), který je

4) Přeložil Václ. Renč, vydala r. 1933 Knihovna Filosofické revue v Olomouci.

5) Posvěcující milost je (nadpřirozeným) habitem duševním.

6) Bližší vysvětlení pojmu habitus (ἕξις) Habitus vědy na př. vzniká, jestliže duch (intelligence), obdařený jistými dispoicemi pro určitou vědu, si ověřuje rozumovým pochodem určitou pravdu; tím uzpůsobuje jistým způsobem svou vlastní aktivitu, povznáší a upevňuje samu inteligenci k tomuto předmětu a nabývá habitu některé vědy. — Habity jsou povahy vysloveně *o p e r a t i v n í*, t. j. jejich dokonalost a vývoj předpokládá činnost, jíž se upevňují. Není však možno zaměňovat habitus, který je trvalým stavem, se zvykovým uzpůsobením v moderním slova smyslu, t. j. s mechanickým návykem a rutinou. Naopak: habitus, i když předpokládá stálý cvik, je *p r a v ý m o p a k e m k a ž d é h o z v y k u a r u t i n y*. — Téměř každý člověk vlastní hned od narození dispoice k určitému habitu (tělesnému a duchovnímu), na př. ke zdraví, tělesné kráse, mravní uměřenosti, vlohý ke studiu, k uměleckému tvoření atd. Záleží jen na tom, dovede-li v sobě vloženou hrivnu objeviti a je-li schopen přivesti ji k dokonalému rozvoji. Je k tomu třeba ustavičné práce, kázně a trpělivosti, neboť habitus vyžaduje ustavičné pozornosti a přiměřené činnosti (na př. habity tělesné vyžadují ustavičného podřizování habitům ducha). — S hlediska duševních dispoic k určité činnosti můžeme dokonce mluvit o určitých duševních typech, které existují mezi lidmi. Činí tak na př. vynikající německý filosof a pedagog Ed. Spranger v knize »Formy života«; tam dělí duchovní typy lidské na tři druhy: ekonomický, teoretický a estetický. Podle tohoto výměru je umělec (básník) typ ryze estetický, t. j. člověk, se zvláštním vnitřním ustrojením vnímat a tvořit (slovesnou) krásu.

schopen poskytnouti člověku nejvyšší blaženost, již jest radost z poznané pravdy. (Sem patří filosofie jakožto nejvyšší věda: věda o moudrosti.) Naproti tomu v oblasti řádu výkonného (praktického) jedná člověk za jiným účelem a jiným způsobem než v řádu spekulativním. Poznává-li, nechce už jen spočinout v pravdě a radovat se z ní, nýbrž chce poznávat proto, aby použil poznání k nějakému dílu, k určité činnosti (na př. člověk poznává určitý způsob práce, vyučí se určitému řemeslu, aby si mohl tímto způsobem získávat obživu.) — Oba řády — spekulativní i praktický — jsou ovšem u člověka spojeny a nevyskytují se samostatně.

Samotnou oblast řádu praktického dělili scholastikové na dvě oblasti od sebe naprosto odlišné: oblast **Jednání** a oblast **Tvoření**. Oblastí jednání (v omezeném smyslu) mínili scholastikové svobodné užívání lidských schopností (svobodné vůle) bez ohledu na věci samé a na díla, jež tvoříme; uplatňoval se tu jediný zřetel: způsob, jak užíváme svobody. Je to oblast **m r a v n o s t i**, jejíž řídicí silou je **O p a t r n o s t**. Ta určuje jednání člověkovy, směřujíc sama od sebe za člověkovým **d o b r e m** a naplňuje tak jeho touhu a lásku. Opatrností rozhoduje se člověk v řádu praktickém mezi věcmi, které mu prospívají, a věcmi, které by mu mohly uškodit. (Pokračování.)

Základní otázky etické | Dominik Pecka

(Pokračování)

1. PODSTATA HŘÍCHU.

Mluvíme-li dnešním lidem o hříchu, zpravidla nám nerozumějí.

Hřích — to jest jim nanejvýš slabost, společná všem lidem, cosi přirozeného. Nehřešiti znamená jim dokonce škoditi si na zdraví, vyvolati nervové poruchy a podvědomé komplexy. Řekne-li se, že hřích jest urážka Boha nebo nevděk k Bohu, zdá se jim, že Bůh, vznešený a moudrý, nemůže býti tak malicherný, aby žádal od lidí plnění nějakých přikázání a mohl býti uražen.

Co je hřích, lze objasnit teprve na základě nauky o milosti.

Bůh povýšil člověka do řádu nadpřirozeného, to jest kromě života přirozeného dal mu i účast na svém vlastním božském životě (*consortium naturae divinae*). Podobně zahradiť, když roubuje pláň, dává mu účast na vyšším životě ušlechtilého stromu. Pláň takto neroubovaná nežije již svým planým životem, nýbrž povznáší se k životu rouby, který byl do něho zaštipen, a vytváří s ním ústrojnou jednotu.

Milost je spojení Boha s duší. Je to přebývání Boha v duši.

»Miluje-li kdo mne,« praví Pán, »slovo mé zachovávatí bude, a Otec můj bude ho milovati, i přijdeme k němu a příbytek svůj u něho si učiníme.« (Jan 14, 23.) Tak přebýval Bůh v duši prarodičů, než zhřešili. Tak přebývá Bůh v duši omilostněné křtem. Toto přebývání Boha v duši je dar nezasloužený a proto jej nazýváme milostí. A vzhledem k účinku, který má v duši, nazýváme jej milostí posvěcující, poněvadž nás činí svatými a Bohu podobnými.

Hřích — zde je míněn hřích těžký či smrtelný — jest přerušení pouta lásky, jímž člověk je spojen s Bohem. Hřích je ztráta nadpřirozeného života a tudíž duchovní smrt. Fysicky ovšem žije duše i po hříchu — podobně jako pláň žije, i když se roub ulomí — ale nemá již účasti na božském životě a v očích Božích je mrtva. Nadpřirozený život duše se uchovává a rozvíjí láskou k Bohu a plněním přikázání Božích. Hřích jest odboj proti Bohu, odvrát duše od Boha a neochota zachovávatí vůli Boží.

Hřích jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího. Vědomé — činí-li člověk něco zlého z nevědomosti nezaviněné, nehřeší. Dobrovolné — hříchem jest jen zlý čin, k němuž vůle dává souhlas. Kdyby tedy někdo učinil něco zlého donucen naprostým násilím nebo zdolán velikým strachem či stržen velmi prudkým hnutím vášně — nehřeší.

Hřích směřuje proti zákonu Božímu, jest to tedy jednání proti vůli Boží, kterou člověk jasně poznává svědomím, a v tom smyslu jest to čin proti svědomí. Je-li svědomí bludné nebo zmatené, není zlý čin hříchem, i když ve své podstatě je v rozporu s Božím zákonem.

2. DRUHY HŘÍCHU.

Pojem hříchu dělí se podle různých hledisk takto:

- a) hřích prvotný či dědičný, jehož se dopustili první lidé a který i se zlými následky svými přešel i na nás: od něho se liší hřích osobní, kterého se dopouštíme sami;
- b) hřích, který vzniká spácháním zla, které je zapověděno: od něho se liší hřích, který vzniká opominutím dobrého, jež je přikázáno;
- c) hřích vnější, jehož se člověk dopouští slovem nebo skutkem: od něho se liší hřích vnitřní, jehož se člověk dopouští myšlenkou nebo žádostí;
- d) hřích proti Bohu, totiž proti ctnostem, jež určují vztah člověka k Bohu: od něho se liší hřích proti sobě, totiž proti ctnostem, jež určují poměr člověka k sobě samému, a hřích proti bližnímu, totiž proti ctnostem, jež určují poměr člověka k bližnímu;
- e) hřích materiální, to jest čin, který sám o sobě a v sobě jest v rozporu s vůlí Boží, ale stal se nevědomě nebo nedobrovolně a tudíž nemůže býti člověku přičítán k vině: od něho se liší hřích formální, to jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího, jež člověku za vinu kladeno býti může a musí;
- f) hřích vlastní — tím se rozumí osobní hřích nebo opominutí dobra: od něho se liší hřích cizí — to jest špatné jednání bližního, na němž však má člověk vinu, poněvadž dal k němu podnět nebo jej umožnil příkazem, radou, špatným příkladem, účastí, opominutím dozoru a povinné péče;
- g) hřích těžký či smrtelný: od něho se liší hřích všední či lehký. Tento rozdíl jest velmi důležitý. Především je třeba říci, že ne všechny hříchy jsou smrtelné svou povahou, ač není dobře možno stanoviti o všech hříších, které jsou smrtelné a které všední. Obecně platí zásada, že není správně mluvit o hříchu těžkém, není-li naprosté jistoty, že to vskutku hřích těžký jest.

Ve smyslu objektivním je třeba za těžké pokládati hříchy, o kterých se v Písmě svatém praví, že vylučují z království Božího, že jsou ohavné, že se Bohu protiví a že jsou hodny věčného trestu a smrti; hříchy, které za těžké pokládají svatí Otcové, obecné sněmy církevní a výroky římských papežů; hříchy, které svou povahou porušují veliké dobro, na příklad hříchy, které jsou těžkou urážkou Boha, které znamenají velikou škodu lidstva, Církve, státu, velikou škodu bližního, ať duchovní či tělesnou, velikou škodu vlastní. Z toho je patrné, že těžkého hříchu se dopouští člověk, když vědomě a dobrovolně jedná proti vůli Boží ve věci důležité. Některé takové hříchy jsou těžké vždy, když totiž směřují proti Bohu (nevěra, rouhání, křivá přísaha, svatokrádež) nebo proti nějakému velikému a nedílnému dobru (život lidský, spása duše, platnost svátosti): jiné však, pokud směřují proti dobru konečnému a dělitelnému, jež může býti větší nebo menší (majetek), mohou býti pokládány za hříchy všední, je-li dobro jimi ohrožené menší.

Ve smyslu subjektivním jest těžkým hříchem kon vůle, jímž se člověk od Boha, svého nejvyššího Dobra a posledního cíle, zcela odvrací a za poslední cíl svůj si volí dobro konečné.

Následky hříchu těžkého jsou ztráta milosti posvěcující, vlitých ctností a darů, jež milost posvěcující doprovázejí, ztráta zásluh, jež si člověk svými dobrými skutky získal, neschopnost získati si nové zásluhy pro nebe, tresty Boží a konečně věčné zavržení.

Hříchem všedním ve smyslu objektivním jest rozuměti hřích, jímž se mravní řád Bohem stanovený sice neporušuje co do podstaty, který však s tímto řádem přesto je v rozporu. To bývá buď tak, že věc sama, které hřích se týká, jest nepatrná, takže nemůže znamenati porušení mravního řádu (neškodná lež); buď tak, že čin sám by sice směřoval k porušení mravního řádu, ale není tak závažný, aby jej porušil, poněvadž jde jen o maličkost (nepatrná krádež); nebo tak, že čin se sice týká věci důležité, ale neděje se zcela vědomě nebo zcela dobrovolně anebo vychází ze svědomí nepřekonatelně bludného, když totiž někdo omylem pokládá něco za hřích všední, ač je to hřích těžký. V určitých však případech i hřích, který by jinak byl jen všední, se může státi těžkým, na příklad, když někdo omylem pokládá něco za hřích těžký, ač je to hřích všední; když se někdo dopustí hříchu všedního jako prostředku k hříchu těžkému (nepatrná krádež za účelem vraždy); když se někdo dopustí hříchu všedního, ač předvídá, že z toho vznikne veliké pohoršení (hříchy rodičů před dětmi); když se někdo dopouští

hříchu všedního, aby ukázal, že si ze zákona Božího nic nedělá; když se někdo dopouští hříchu všedního, který se snadno může státi hříchem těžkým; když někdo páchá drobné škody, jež ve svém celku a součtu se stávají škodou velikou (drobné krádeže, jimiž byla způsobena značná škoda).

Ve smyslu subjektivním jest hřích všední kon vůle, jímž si člověk volí dobro konečné, avšak nespátřuje v něm svůj poslední cíl a nedává mu přednost před Bohem.

Následky hříchu všedního jsou: umenšuje lásku k Bohu, činí člověka vinným před Bohem a hodným trestů ne sice věčných, ale časných, připravuje půdu hříchům těžkým, avšak neodnímá milost posvěcující, ani ji neumenšuje.

3. HLAVNÍ DRUHY HŘÍCHŮ.

Druhově jest možno rozeznávati hříchy podle různých norem. Svatý Tomáš rozeznává druhy hříchů podle různosti předmětu, Scotus podle různých ctností, jímž se hříchy přičítají, Vasquez podle různých přikázání, proti nimž hříchy směřují. Tyto tři normy se co do podstaty neliší, nýbrž jedna druhou doplňuje a vysvětluje. A tak lze říci, že druhový rozdíl mezi hříchy v bližším smyslu (proxime) je na ctnostech nebo přikázáních, ve vzdálenějším pak smyslu (remote) na předmětech. Tak nenávisť a krádež jsou druhově různé hříchy, poněvadž jejich předmět je různý, totiž osoba bližního a majetek bližního, dále protože se přičítají ctnostem podstatně různým, totiž lásce a spravedlnosti, a přikázání formálně různým, totiž přikázání lásky k bližnímu a přikázání Nepokradeš. Obyčejně se uvádějí tyto druhy hříchů:

a) sedmero hlavních hříchů, b) šestero hříchů proti Duchu svatému, c) čtvero hříchů do nebe volajících, d) devatero hříchů cizích.

a) Určité hříchy se jmenují hlavními hříchy, protože každý z nich jest hlavou nebo pramenem mnoha hříchů jiných. Jsou to: pýcha, lakomství, smilstvo, závist, nestřídmost, hněv, lenost.

Pýcha jest přeceňování sebe a nezřízená žádost cti a přednosti.

Lakomství jest nezřízená náchylnost k penězům a statkům pozemským.

Smilstvo jest dobrovolná žádost věcí necudných.

Závist je zármutek z přednosti nebo statku bližního.

Nestřídmost je nezřízená žádost jídla a pití a nemírné požívání pokrmu a nápoje.

Hněv je nezřízené rozčilení mysli spojené se žádostí ublížit bližnímu.

Lenost je dobrovolná nechuť k věcem, které se týkají služby Boží a péče o duši, pro namáhání a obtíže s nimi spojené.

b) Určité hříchy se nazývají hříchy proti Duchu svatému, poněvadž zcela zvláštním způsobem odporují milosti Ducha svatého a proto obyčejně obrácení hříšníka zamezují. Jsou to: zúmyslně na Boží milosrdenství hřešiti, nad milosrdenstvím Božím zoufati, poznané křesťanské pravdě odpírati, bližnímu milosti Boží nepřáti a záviděti, k spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé míti, v životě nekajícném úmyslně až do konce setrvati.

c) Určité hříchy se nazývají hříchy do nebe volajícími, poněvadž o každém z nich v Písmě svatém výslovně se praví, že volá k nebi o pomstu, to jest, že božskou spravedlnost k potrestání zvláště vyzývá. Jsou to: úmyslná vražda, sodomský hřích, utiskování chudých lidí, vdov a sirotků, zadržování nebo ujímání mzdy dělníkům.

d) Určité hříchy se nazývají hříchy cizími, poněvadž sice od jiných spáchány bývají, avšak i my jsme na nich spoluvinni. Hříchy cizími býváme spoluvinni, když k hříchu radíme, jiným hřešiti velíme, k hříchu jiných svolujeme, jiné k hříchu ponoukáme, hřích jiných vychvalujeme, k hříchu jiných mlčíme, hřích jiných netrestáme, na hříchu jiných podíl bereme, hříchu jiných hájíme.

4. POKUŠENÍ.

Pokušení jest úsilí pohnouti vůli k hříchu. Pokušení pocházejí: a) ze zlého srdce, b) od zlých lidí, c) od zlého ducha.

a) Zlá žádostivost jest vnitřní zdroj pokušení. Následkem hříchu prvotného jest vůle člověka nakloněna k zlému. V tom smyslu praví svatý Jakub, že »každý bývá pokoušen jsa lákán a vnaděn od své vlastní žádosti; potom žádost počavši, rodí hřích; hřích pak byv dokonán, plodí smrt«. (Jak. 1, 14—15.)

b) Zlí lidé jsou druhým zdrojem pokušení, pokud nám něco hříšného hlásají a doporučují — ať slovem nebo tiskem, a pokud nám svým hříšným jednáním dávají podnět k zlu.

c) Že i ďábel člověka k zlému pokouší, jest jisto z učení Písma: pokoušel první lidi, Joba, Ananiáše a Safiru, apoštoly, zejména pak Jidáše, ba dokonce i Spasitele samého. A tak napomíná svatý Petr: »Střízliví buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil.« (I. Pet. 5, 8.) Z přirovnání toho jest patrné, že ďábel nemá přímé moci nad člověkem a že nemůže vůli donutiti k zlému, neboť »obchází«. Proto pokouší tím, že vzbuzuje v mysli představy zla jakožto něčeho krásného a žádoucího; klamně myšlenky, že smrt jest ještě daleko, že vášně nelze ovládnouti, že ctnost jest příliš nesnadná, že člověk musí míti nějakou radost, že hříchy snadno mohou býti odpuštěny; rozrušuje duši vrtochy, pochybnostmi, neklidem, truchlivostí, nedůvěrou a zoufalstvím. Svatý Augustin přirovnává ďábla k psu uvázanému na řetěze, který štěká a sápe se na každého, kdo jde kolem. Kousnouti však může jen toho, kdo sám se k němu neopatrně přiblíží.

Jsme povinni odpírati pokušením, ať přicházejí odkudkoliv. Pokud jim odpíráme souhlas a nemáme v nich zalíbení, nejsou hříchem. Pokušení dopouští Bůh jednak, aby nás zachoval v pokoře a bdělosti, jednak aby nás zkoušel a naše zásluhy rozmnožil. Proto lze říci, že některá pokušení jsou nám na prospěch. Kdybychom jich neměli, domnívali bychom se, že jsme již dokonalí a povznegli bychom se v pýchu. A mimo to odpírajíce pokušením utvrzujeme se v určitých ctnostech a učíme se více důvěřovati v Boha. Jsou však pokušení, ve kterých bychom neobstáli, aspoň ne svými přirozenými silami. A proto se modlíme, aby nás Bůh do takových pokušení neuváděl. »Pokušení vás nezachvátilo, leč lidské,« píše svatý Pavel, »Bůh však je věrný, jenž nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete snést, nýbrž s pokušením učiní také úspěch, abyste je mohli snést.« (I. Kor. 10, 13.)

Divotvorné koště | Zdeněk Řezníček

Uzavřená domácnost, v níž ještě donedávna kralovaly v nádherách smíchu, v pokorách práce, v bolestech rodiček a v štěstí nenahraditelných manželek, je nahrazena jakousi kolektivní službou všech všem, a tak se ženy propadají do neznáma, do davu jakýchsi rovnoprávných stvoření naprosto všedních a neokouzlujících, protože moderních.

III.

Osudy domácího koštěte by nás nezajímaly, kdyby nebyly tak úzce spjaty se zoufalou osudovostí novodobého pokroku. Slýcháme z rozžvatlaných úst »novodobých apoštolů rovnosti« stereotypní tvrzení, že to, co činí, činí v zájmu »pokroku« a ve znamení »lidské ušlechtilosti«. Tak nemoudře a naivně si emancipované čarodějky středověku nikdy nevedly. Mlčely a čarovaly. Léčily prostě na koštěti s vichrem o závod a čarovaly. Nemívaly děti, protože měly košťata a pokoutní čarodějnické řemeslo. Naše ženy nemají ani řemeslo, ani děti. Novodobé dámy nasedají zcela unuděně, nedramaticky a nepůsobivě do automobilů a letadel a bezmyšlenkovitě se houfují na svých Blocksbercích nebo Babích horách, kde za nudných Sabbatů u číšky čaje prohlašují velmi vážně a cituplně, že nemohou míti děti.

Jejich pokrok tkví osudově v tom, že proti středověkým kouzelnicím jsou velmi nepokročilé a zpátečnické. Dříve mívaly ženy hojnost dětí a byly mezi nimi šťastné; ty, které se zemancipovaly ideou čarodějnictví, aspoň pokročily tak daleko, že děti zavrhly a staly se bezdětnými. Kdyby tedy moderní žena chtěla pokročiti aspoň o milimetr, musela by se nanejmeně rozhodnout míti děti. Moderní žena však není jen pohodlnicky bezdětná, nýbrž hříšně bezdětná a při tom zcela nekouzelná.

Dík bdělosti inkvizitorů a zdravému smyslu nenáviděného středověku hořely slavnostně nepostradatelné hranice a popel »potrhlic« byl vhazován bez obav do tekoucích vod, aby nezůstalo ani stopy po ženské hlouposti. Neboť středověk ještě věřil na

konec světa a obával se, že by všeobecná hloupost mohla konec uspíšiti. Byl si jistě vědom dosahu pořekadla: kdyby koza delší ocas měla, hvězdy by smetla. Dík osvětlářství a volnosti, pohybují se dnes čarodějky pokroku volně a nenuceně po vymírajícím světě a žuchlají mezinárodní průpovídky o »rovnosti, volnosti a bratrství«.

Od té doby, kdy se ženy ve větším měřítku začaly shromažďovati mimo kláštery a chrámy, kde jejich mysl byla nevšedně obrácena jiným směrem a kde se jim ukládalo mlčení a modlitba, od této doby se staly ženy zcela nekouzelnými. Žena nerada obnažuje své kouzlo ženě druhé vědouc, že toto kouzlo způsobuje, aby se jí muži kořili. Dnes se ženy kouzla vzájemně zbavují. Dříve si toho ženy byly hluboce vědomy, a proto ojediněle, ve zvláštních a slavnostních případech opouštěly jen na chvíli tichou intimitu rodiny a objevovaly se v kouzelné nádheře na tribunách za turnajů nebo v zámeckých komnatách v kruhu diplomatů. Pak se znova vracely a znova se těšily, že opět neobyčejně okouzlí. Dbaly, aby kouzlo nevyprchalo a neotřelo se. Dnes je domovem žen kavárna, kino, hřiště, trampská bouda, a jen nezvykle a ojediněle se vrací tam, co se nedá navzat »rodinným kouzlem«. A objeví-li se žena před muži přec, pak je nadmíru groteskní a sotvakdo ji bere vážně.

Touha po neodvislosti uvedla ženy do závislosti na spolicích, organisacích a ligách — nejneženštějších to shromážděních a institucích — které je dokonale zploštily k bezvýznamnosti a nicotnosti. To proto, že se neshromažďují ve znamení divotvorného košťate domova, které by jim neustávalo připomínati, že jsou více ženami svých mužů, nežli jednatelkami spolků; že jsou více matkami svých dětí, nežli přebornicemi ve skoku, a že jsou posléze i bytostmi, které by mohly okouzlit, kdyby se přestaly emancipovati směrem k nekouzelnosti moderního světa.

Světlo hor | František Waiser T. J.

(Pokračování)

»Slídl jsi?« tázal se ostře.

»Ne,« řekl Otto rozněvaně. »Byl jsem si pro kapesník v plášti, a jak jdu vedle kuchyně, byly dveře napolovic otevřeny, a tu jsem to viděl. Nemohu za to. — Ale co pak ti je, Jindro?«

»To nic není. To bylo z radosti.«

»Z radosti? — Jak to?«

»Tomu ty nerozumíš.« Jindra se otočil ke stěně. Pozoroval jsem, jak byl uražen hloupým vyptáváním. — »Mlč už!« řekl jsem Ottovi. »Nebud' tak zvědav!«

Chvilí jsme leželi zticha. Tu se obrátil Jindra náhle zase k nám a prosil skoro dětsky ostýchavě: »Ty, Otto a Bedro, neříkejte nikomu nic o tom, prosím.«

Otto chtěl svou hloupost napravit. »Bud' klidný, Jindro,« řekl se slavnostní rozhodností, »nikomu nic neřekneme, čestné slovo.«

Jindra na to neodpověděl. Ale Otto stále ještě cítil, jak trapné mu to asi bylo. A svým klukovským instinktem našel správné řešení. Po krátkém váhání zvedl hlavu a řekl s jemnou chlapeckou ostýchavostí krásné slovo:

»Jindro... ty máš... jemnou matku.« —

To byl zase pravý Otto. Byl bych rád poděkoval svému bratrovi za to slovo. — Za několik dní, když jsme tak spolu seděli, řekl mi Jindra, proč plakal. — Vše hořké, jež musil zažít, těžké boje o čistotu a víru že jej často strašně týraly. Ale když teď mohl svou matku ujistiti, že zůstal čistý a věrný, tu že musil plakati — z radosti, že jí mohl dáti tu odpověď.

*

Nemilým třesením byl jsem vyrušen ze spánku. Otto stál v noční košili u mé postele a tahal mne za rameno: »Haló, Bedro, rychle! Hory! Podívej se oknem!« Letěl opět k oknu a upřeně se díval okenními tabulemi do procitajícího zimního jitra.

Jindra seděl již napolo oblečen na své posteli a smál se Ottovi, který udivením a nadšením byl bez sebe.

Oblékl jsem se rychle a šel pak k oknu. Pohled byl skutečně ohromující. Před námi leželo údolí Stubai ve své šíři, lesknoucí se sněžné pláně, stříbrná stuha potoka, vlevo mnoho domů z Fulpmes. Právě naproti s druhé strany údolí zvedala se temná stěna

mocné hory; vysoko nahoře kynuly nám vroubkované hřebeny hor pokryté sněhem v prvním světle ranního slunce. Bylo to čarovné planutí a třpytění v ledovcích tu nahoře, růžová záře ležela nad bílými plochami. Nad tím se zvedala chladná, ocelově modrá zimní obloha.

Vpravo, na druhou stranu, až kam oko vidělo, stála skála na skále, vrcholy a zářezy, vnořeného do žhoucího slunka.

Ale můj pohled se stále obracel zpět k jednomu mocnému skalnímu masivu těsně před námi. Bylo možno přesně rozeznati jednotlivé jehličnaté stromy až vysoko nahoru na hole, které teď visely jako bílé plochy nad lesy.

»Jak se jmenuje ta hora?« tázal jsem se Jindry, jenž se právě myl.

Šel k oknu. »To je Serles,« řekl.

To se mnou trhlo. »Serles?« zvolal jsem, »ale na tvé pohlednici vypadá docela jinak.«

»Samo sebou. Na obraze je zpředu. Zde ji však vidíš se strany.«

To tedy byla slavná Serles! Hora, jejíž pouhý obraz pro Jindru tak mnoho znamenal. — Stál jsem okamžik mlčky a pozoroval skálu s pocitem úžasu a úcty.

Zatím nám začal Jindra po řadě jmenovat ostatní hory: Rote Wand, Kesselspitze, Wasenwand, Schneiderspitze, Pinniskegel, Kirchdach, Elferspitz, Zwölferspitz...

»Dreizehnerspitz, Vierzehnerspitz,« volal Otto a držel si uši. »Přestaň, vřdvť si to nemohu vůbec pamatovat!« Jména mu byla vedlejší věcí. Chtěl jen hledět a hledět. Každým okamžikem objevoval něco nového. —

Konečně jsme se vzpamatovali z prvního údivu a oblékli jsme se úplně. Pak jsme šli dolů k snídani. Teta nám donesla kávu a chléb s máslem. Strýc již byl pryč, ve své pile, která ležela dole při potoku. Měl jako stavitel mnoho práce v celém údolí.

Jindra si strašně pospíšil se svou snídaní. »Přijďte pak před dům, já už budu venku,« pravil a odkvapil. Mluvili jsme ještě nějakou dobu s tetou a dětmi, pak jsme si navlékli pláště a rukavice a šli jsme do zahrady. Také zde na druhé straně domu se tyčily mohutně a mocně před námi hory. Vysoký zalesněný skalní hřbet se táhl podél údolí. Za ním kývaly z modré oblohy ostré kužely a oslňující bílé salaše na holích ležely mezi šedými příkrými stěnami vrcholů a horských hřebenů.

Když jsme vykročili ze zahradní brány a ohlíželi jsme se po Jindrovi, slyšeli jsme ho z dálky volat. Stál na druhé straně veliké louky, která po svahu sahala až k domu, a kynul nám vstříc. Co tam prováděl?

Však jsme to již viděli. Měl na nohou lyže. Náhle se na vrchu spustil a fičel jeda napříč loukou ve směle oblouku k nám. Byl to nádherný pohled viděti štíhlou mladou postavu jistě a v plné síle vznášeti se jako ptáka po rozsáhlé ploše. Ruce měl volné. Každý svah a zvlnění půdy bral pružným ohnutím. Šlo-li to stejnoměrně dolů, pak stál zpříma a napjatě.

Jasným šuměním šelestily sem lyže ve skřípajícím sněhu. Zdálo se, jako by měl do nás vrazit. Avšak náhle, málo kroků před námi, vyletěl pod jeho vzepřením sněhový prach do oblak. A již tu stál Jindra, klidně a pevně jako ulitý ze železa. Zhluboka vydechl, přehodil si vlasy zpět do temena a podával nám se smíchem ruku.

Bodalo mně ve všech údech. Lyžaření je skutečně něco pěkného, myslil jsem si, to se musím také naučiti. Věc se mi ostatně zdála docela jednoduchá. Ovšem záhy jsem nahlédl, že je to mnohem, mnohem těžší, než jsem mínil.

Také Otto byl nadšen. »Ty, Jindro, to se musím naučit,« volal a chopil ho za rameno. »Chceš mi pomoci?«

»No ovšem,« smál se Jindra.

»Ale nemáme lyže,« pravil jsem

V Jindrových očích zableskl čtverácký úsměv: »Ach co, vezmeš si prkýnka mého tatínka a Otto Rudiho. — Začneme hned?«

»Hurá,« křičel Otto a běžel domů. Šel jsem za ním, zatím co Jindra čekal venku. Poprosili jsme tetu. Dala nám usmívajíc se strýcovy lyže. Rudi donesl sám svá prkýnka Ottovi: »Můžeš jezdit celý den,« řekl velkomyslně, »já jich dnes nepotřebuji.«

Tak jsme celý den cvičili na louce před domem a zapomněli podívat se na Fulpmes. Klouzali jsme a padali, mávali jsme rukama a holemi ve vzduchu, smáli jsme se a zatínali zuby. Jindra nám vštípl obratně všechno nutné. — Večer jsme byli na smrt

znavení, přece však jsme již dovedli správně státi, choditi a sjížděti malé svahy. Otto se dokonce pokoušel i o jednu odvážnou »kristiánku«.

Příštího dne jsme ve svém »lyžařském kursu« pokračovali. Rudi zase půjčil svá prkénka Ottovi, ač by si byl jistě sám rád zajezdil. Otto je také již vůbec nechtěl, avšak Rudi mu je jednoduše vnutil.

Odpoledne jsme zůstali v domě. Vždyť byl Štědrý večer! Měli jsme práce až dost. Já jsem zdobil s Rudim vánoční stromeček, zatím co Otto a Jindra stavěli betlem. A to nebyla maličkost! Ohromná hora u jesliček musela býti vystlána mechem, ve stáj, do města Betlema a do pastýřské jeskyně se mělo zavést elektrické světlo. Pak to znamenalo postavit správně stopadesát nádherných, ze dřeva vyřezávaných figurek k jesličkám. — Otto planul nadšením při té práci. Cítil jsem dobře, jak jeho ještě nezkažená chlapecká duše se otevřela teplému vánku náboženského jara, které okolo něho v tomto domě kvetlo.

O šesti hodinách večer jsme šli všichni mimo tetu do kostela na požehnání. Potom zůstal strýc s dětmi ještě uvnitř, poněvadž se chtěli vyzpovídati. Jenom Jindra šel se mnou a Ottou ven. Oba se obrátili napravo. — »Kam jdete?« ptal jsem se.

»K salesiánům,« pravil Jindra, »tam mám svého zpovědníka.«

»Ty, já půjdu také ke zpovědi,« šeptal mně Otto.

»Pak půjdu sám domů,« řekl jsem a obrátil jsem se nalevo. Mrzelo mne trochu, že jsem byl jediný, který nešel ke zpovědi. Ale nebyl jsem pro to vůbec a přetvařovat jsem se nechtěl.

Byl nádherný večer. Vysoko na východě stál měsíc. Jeho odlesk se třpytil cudně a trpce nad věčnými sněhy a několik mraků ponořilo do nich své stříbrné okraje. Bílé mlhové závoje táhly pomalu k horským stěnám. Lesk a třpyt ležel na všech stránkách. Udělal jsem zacházku ke strýcovu domu a šel jsem velice pomalu. V hlubokém pohnutí prožíval jsem kouzlo této neobyčejné noci.

Krátce po sedmé hodině jsme byli opět všichni pohromadě. Při večeři hořely na stole dvě svíce. Potom nám předčítal strýc evangelium Svaté noci, které jsme všichni stojíce poslouchali. Bylo mi, jako by se otvírala při těch prostých uchvacujících slovech vysoká brána, za níž se směje vánoční radost pro všechny lidi dobré vůle... Pak jsme šli do jiného pokoje, v němž se skvěl vánoční stromek. Jesličky se třpytily v záři světél a se stolů pozdravovaly dary. Kolik upřímné, čisté, dětské radosti, kolik dobra a lásky vlévaly vánoce do této rodiny! Rodiče obdarovali děti, děti rodiče, otec matku a matka otce.

Otto a já jsme obdrželi k svému radostnému překvapení docela nové skvostné lyže s veškerou nutnou výzbrojí. —

Když došuměla bouře plesání a každý si prohlédl v tichém údivu své dary, zahrála Gretka na citeru »Tichá noc, svatá noc«. Pak jsme se dohromady pomodlili Otčenáš. Malí byli posláni na několik hodin na lůžko. Jindra a já jsme zůstali vzhůru. Psal jsem dopis rodičům. —

O dvanácti hodinách, když zvony ve slavnostním sboru zvěstovaly tichou měsíční nocí úsvit vánočního svátku, šli jsme všichni do kostela na jitřní.

Strýc, jeho děti a Otto přistoupili ke stolu Páně.

Já však jsem stál vzadu v kostele a měl jsem — po první zase po dlouhé době — v srdci poutivou modlitbu. Byla to prosba, abych se trochu podobal svému bratranci Jindrovi.

O vánočních dnech jsem po první přemýšlel důkladněji o svém poměru k Jindrovi.

Hned na začátku školního roku, když jsem přečetl jeho báseň, sáhlo po mně něco z jeho bytosti. Nevěděl jsem, co to je. Ale cítil jsem vliv této tiché moci, jež se trpělivě a vítězně blížila mému srdci. Byl jsem neklidný, bránil jsem se veškerou silou. —

Berner se mi zdál spojencem v boji proti Jindrovi. Chtěli jsme jej násilím a zbabělou lstí přetáhnouti na svou stranu. Dosáhli jsme však pravého opaku. Jindra tu stál na konec ještě vyšší a vítěznější než dříve. Jeho povaha si vynutila můj obdiv, ať jsem chtěl či ne.

Poznenáhlu jsem poznával, odkud pramení tento Jindrův vliv. Z nepoddajně mocné síly, již stále objímal šlechtnost, čistotu, velikost. — Také já jsem toužil po těch ideálech, chtěl jsem se státi šlechtným, čistým a dobrým. Ale chyběla mně k tomu

síla. Odkud ji měl Jindra? — Odpovědí jsem si byl jist. Z věrného vykonávání katolické víry.

A vzpíral jsem se přece v divokém vzdoru této odpovědi. Tu jsem stál proti Jindrovi. Zdálo se mi zbabělým sehnouti se pode jeho náboženství. Chtěl jsem se státi velikým, šlechtným a čistým z vlastní síly. »Liberálním« jsem chtěl zůstat i přece se státi člověkem jako Jindra, tak věrným a dobrým. —

Jindra cítil, jak se bráním vnitřně proti všem vlivům náboženského okolí. A díval se na mne svým jemným soucitem. Nikdy mi nedomluvil. Naopak. Ani jediným pohledem neprozradil své podivení nebo snad odcizení pro moje chování. Zůstal svěžím, veselým chlapcem, svěřil mi vše a nikdy se nedotkl mé duše. Jen se stále za mne modlil, jak mi později vyprávěl. —

Otto naproti tomu přijímal všechny ty vlivy přímo do nezkaženého chlapeckého srdce. Všecko, co Jindra činil, bylo mu dobré a správné: lyžaření, stoupání do hor, zpověď a mše!

Rodina se modlila denně večer jeden desátek růžence. Já jsem se toho nezúčastnil. Ale Otto si dal všechno od Jindry vysvětliti, koupil si pak nadšen pěkný růženec a modlil se každý večer, kleče s ostatními. — — —

Vánoční dnové uplynuli hodně příjemně a vesele. Denně zrána a často také odpoledne chodívali jsme my hoši ven na lyžařské terény, nejprve na velkou louku před dům, pak na Miedererovu louku, konečně přes Froneben na Schlickerskou holi.

Byl to nádherný den, když jsme tam nahoře cvičili s lyžemi. Oslnivé bílý sníh vrhal sluneční světlo a teplo zpět do blyštícího se zimního vzduchu. Ostře a podivně svítíce jako v pohádce stály vůkol vápencové kužely se svými zářezy a cimbuřími, vrcholk na vrcholku ve velikém věnci. Jasná sluneční záře ležela na zvlněné skále a sněhu a sršela nad tím jako zlatý dým do klenby nebeské.

Ten velebný alpský svět ve své vznešené velikosti a klidu mne objímal jako sen... Avšak za ním jsem viděl ve velké dálce ležeti velkoměsto, zatažené chmurnými závoji mlhovými. — Šedé, špinavé moře domů, naplněné pronikavým lomozem a nesmyslným chvatem. — Obraz mé duše...?

Hrůza mnou projela. —

Těsně za mnou zněl Jindrův smích. Obrátil jsem se. Ležel ve třpytícím se sněhu a bránil se v zápase proti Ottovi a Rudimu, kteří ho v šíleném jásotu zahrabávali do sněhu. V bílých oblacích vzlétal prach...

Tu popadl také mne divý záchvat. Vrhł jsem se do zuřivého zápasení, vrhal jsem oběma rukama sníh Rudimu do obličeje. Ale tu mne chopil Otto za nohy a letěl jsem k zemi. Rudi mně třel vřelé tváře ledovým prachem. Pak na nás přišel Jindra. Byla to veselá, divoká směsice. Všichni bojovali proti všem, házeli jsme, zápasili, váleli se a třeli si vespolek obličej a krk sněhem, až jsme sotva lapali vzduch.

Konečně jsme se zvedli, rozpálení a unaveni, pořádně otřepali šaty a skládali své lyže, abychom se vrátili domů.

»Pěkné to bylo,« pravil Otto. »To musíme teď dělat častěji!«

»Je-li to Bedrovi vhod?« mínil Jindra.

Kývl jsem: »Jak často chcete.« — — —

31. prosince po jídle jsme běželi dolů do Medratz. Před kostelem jsme sundali lyže a pak v nejbližším domečku jsme vyšli nahoru po příkrých schodech. Naše návštěva platila proslavenému řezbáři jesliček, kostelníkovi z Medratzu.

Otevřenými dveřmi jsme vstoupili do kuchyně. Překvapením jsme zůstali Otto a já stát. Něco takového jsme ještě neviděli. Z obezděných kamen stoupal kouř v čeritém čmoudu vzhůru ke stropu a visel tam jako oblačná lavice na umouněné zdi. Nade dveřmi vtahoval otevřený komín vlny do sebe. Celý strop a stěny nahoře byly černé jako uhlí, okoralé a nabubřelé čpavým kouřem. Prastaré obložení stěny dřevem, široké nízké ohniště a mosazné pánve na dřevěném stojanu dodávaly místu čehosi neobyčejně rozmilého. Pravá stará tyrolská kuchyně! Připadalo mi to, jako bych byl náhle jakýmsi kouzlem přesazen zpět do minulého století.

Mezitím Jindra zaklepal na nejbližší dveře. Vstoupili jsme do malé světničky, kde u okna seděl řezbář jesliček. V levici držel limbový špalek, v pravici řezbářský nůž. Hleděl nám přívětivě a pátravě vstříc.

»Pozdrav Bůh, Jendo!« zvolal Jindra. —

Teď jej teprv poznal. »Vždyť je to Mollův Jindra!« Odložil náčiní, utřel ruku zástěrou a podával nám ji na pozdrav.

Docela brzy jsme se zabrali ve veselý rozhovor. Seděli a stáli jsme okolo něho a dali si vysvětliti jeho umění. Ukázal nám mnoho figur, jež zhotovil v minulých týdnech: pastýře, krále, pohaněče velbloudů, koně, krávy, osly a ovce. Postavy byly skvěle vyřezány a pomalovány ozdobně olejovými barvami.

Pak jsme se na něho dívali, jak vyřezává hlavu jednoho pastýře. Když se ze surového dřevěného špalíku pomalu stávala lidská hlava, s očima, ušima, nosem a bradou, tu již nemohl Otto skrýti svého podivení. »Páni,« pravil, »teď vím, co je umění.« A byl velice rozhněván, když jsme se tomu smáli.

Než jsme se rozloučili, předložil nám prostý umělec ještě velikou knihu a prosil, abychom tam zapsali v upomínku na návštěvu svá jména. Bylo již mnoho set jmen v albu. Podepsali jsme se všichni čtyři. Potom jsme mu potřásli vděčně rukou a šli. Venku na schodech jsme dali na ramena své lyže, sešli jsme dolů a kynuli ještě jednou kostelníkovi, u něhož jsme prožili tak pěknou hodinku.

Jindra se obrátil k Sonnensteinu. »Kam půjdeme?« ptal jsem se.

»K lyžařskému můstku.« — »Hurá,« volal Rudi. »To bude pěkné!«

Nevěděl jsem přesně, oč jde, ale tušil jsem to. Šli jsme po úpatí hory podél lesa. Po několika minutách se otevřela mezi stromy široká paseka. Vysoko shora běžel hladký průsek ve stejnoměrném sklonu dolů po stráni: Medratzský lyžařský můstek.

»Zůstaňte tu!« pravil Jindra a ukazoval na okraj dráhy.

Teď pochopil také Otto. Nejdříve se upřeně díval na stráň, potom se obrátil na Jindru: »Ty chceš sjet dolů?«

»Ne sjet, nýbrž skočit.«

Otto jej zadržel. Měl strach. »Nedělej to, Jindro! Polámeš si všechny kosti, skočíš-li tu.« Jindra se smál: »Není to tak těžké; vypadá to mnohem nebezpečněji, než to je. Uvidíte!« Odtrhl se a vystupoval s Rudim nahoru. Dívali jsme se za ním, jak vylézal mezi stromy. V poloviční výši zůstal Rudi stát. Měl měřiti délku skoku.

Když stál Jindra nahoře na pahorku, kývl na nás, připevnil si pak klidně lyže, kývl ještě jednou a zmizel za svahem.

Nyní i mne se zmocňovala závrať. Otto sebou házel rozčilením. Hleděli jsme napjatě na bod, kde se měl každým okamžikem objevit. — Tak jsme stáli několik minut.

Náhle se tam nahoře bleskurychle vynořil jako ze země. Paže rozpřažené, prudce vyletěl daleko přes pahorek. Zdálo se, že visí okamžik ve vzduchu a pak šuměl ve zběsilém pádu dolů.

Otto vykřikl a chytl mne zděšením za rameno.

Teď se dotkly lyže zase země, pleskly a udeřily na sních. Jindra se vrhl celou vahou kupředu a hnál se po stráni dolů vedle nás. Jeho pohled byl upřeně zaměřen na protější úbočí. — Letěl kus nahoru, potom se rychlým pohybem obrátil a stál.

Shora křičel Rudi: »Pět - a - tři - cet!«

Otto byl bledý v obličeji. I já jsem teď teprv cítil lehké chvění. Jindra sám však neprojevil ani nejmenší úzkosti. Pomalu přicházel zpět k nám. Hleděl spokojeně nahoru na dráhu skoku. Jeho oči zářily veselým světlem, celé tělo se přímilo u vědomí vykonaného činu. Silou a svěžestí oděn stál tu — vítěz!

Kéž by ho byli viděli při skoku naši vídeňští spolužáci! To byla má první myšlenka. Řekl jsem mu to.

Udělal odmítavý pohyb rukou: »Pak bych byl pravděpodobně vůbec neskákal.« —

Cestou domů jsem téměř nemluvil. Měl jsem zas co dělat se svými myšlenkami. Jindra byl nepochybně nejlepší a nejudatnější chlap v naší třídě. Udatný v každém ohledu — ne pouze v boji o čistotu a víru. — Odkud ta jeho svěžest a odvaha ve všem? Ten veselý, upřímný poměr k životu? Nemohl bych to také získat? K tomu by přece nebylo potřebí zpovědi a mše. Ale něco z charakteru těchto horalů bych musel mít, to jsem uznával; silnou, nezlomnou vůli. Jíti vlastní cestou věrně a odhodlaně bez ohledu na příklad a řeči jiných . .

Doma mi odevzdala teta dopis, který přišel odpoledne. Adresa byla napsána strojem,

a tak jsem ani netušil, od koho psaní je. Dlouho jsem hádal. Když jsem je pak otevřel a četl podpis, bylo mi nevolno. Dopis byl od Bernera!

Milý Bedro!

Ve spěchu pár řádků. Předně všechno dobré k Novému roku! Jak se Ti daří ve »svaté zemi tyrolské«? Jistě budeš nadšen horami, pravděpodobně též vesnicí a jejími obyvateli: lidovost, mravy, rodná hrouda atd. To já znám! Tvůj bratranec, sladký Jindra, ten na tom lpí každým vláknem své bytosti. Nepochybně z toho čerpá mnoho síly, nebude to mít v novém roce moc lehké. Musíme ho dostat! Mám již zase nové plány. Člověče, dávej pozor, abys v tom neutonul i Ty a s vlajícími prapory nevplul do klerikálního tábora! To haraburdí je zatraceně nakažlivé. Vidím Tě již v duchu plazit se po kolenou, růženec v ruce. Pěkný obraz, co?

Avšak žert stranou! Chtěl jsem Ti říci, abys nezapomněl působit v našem smyslu na svého bratrance. O prázdninách je k tomu mnohá příležitost. Ty mi můžeš udělat skvělý kus předběžné práce. Hlavní pak již obstarám. Tentokrát nám skutečně neujde. Přeji Ti dobré zotavení a mnoho zábavy. Ovšem budeš si musit tam venku odříci mnohé povyražení, ale odložené není zrušené. Vynahradíš si to pak dvojnásob.

Jak se mně daří, to si domyslíš. Těším se již na Tvé zprávy po prázdninách. Až zas budeš ve Vídni, zjistíš teprve, jak směšný a hloupý je úzkolebý tyrolský charakter: navenek huj a uvnitř fuj!

Na shledanou!

Tvůj Kurt Berner.

Třikrát jsem pročetl dopis, pak jsem jej roztrhal a hodil do kamen. Jindrovi jsem o tom neřekl ani slova. Nevěděl jsem zprvu dobře, mám-li se smát anebo se zlobit pro to psaní. Ale nakonec jsem to vzal přece vážně. A tu jsem s hrůzou pocítil náhle příšernou moc, jež vyhrůžně stála za řádky: ďábelský úmysl Bernerův zkazit Jindru za každou cenu. Viděl jsem, že pokud mu to bude možné, nikdy nepřestane jíti za svým cílem. — Okamžik se mi zdálo, že je Jindra nadobro ztracen. Odporoval, ale poznenáhlu přece musely jeho síly ochabnouti...

Tu přišla zvenčí odpověď na mou pochybnost: Otto vypravoval radostně a horlivě, že založí v novém roce s Jindrou na našem gymnasiu mariánskou družinu. Oba spolu všechno v posledních dnech smluvili. Otto měl potichu a horlivě získávat v nejnižších třech třídách. Jindra to měl dělat od čtvrté nahoru.

»Jak to chceš dělat?« tázal jsem se ho.

»Víš, vezmu jen takové, na něž se můžeme spoléhati. Nepotřebujeme, aby nás bylo ze začátku mnoho. Jindra říká, raději málo a dobré.«

»Víš vůbec, co je mariánská družina mládeže?«

Otto na mne koukal velikýma očima a pak deklamoval: »Mariánská družina mládeže je... je... taneční věneček středoškoláků.«

Musel jsem se smát: »Nemusíš dělat hned uraženého,« pravil jsem. »Že to víš, to ti už věřím. Mínil jsem jen, zdali ti Jindra také již všechno přesně vysvětlil, co znamená „mariánský“ atd.«

Kývl. »To víš. Jindra mluvil s páterem od salesiánů, víš s tím, u kterého jsme se byli zpovídat. Ten mi pak všechno vysvětlil. A s Jindrou jsem všechno přesně ujednal, jak to začneme. Všechno je v pořádku. Pamatuj si, já a Jindra, my to uděláme. Haug!« Otto měl ve zvyku po vzoru Karla Maye, když mu byl nějaký slib veliký a svatý, stvrditi jej tím »Howgh«. Užíval toho slova jen v rozhovoru se svými důvěrníky. Pak to však bylo znamení, že bral věc skutečně vážně. —

Prerušil jsem zábavu a šel jsem nahoru do naší světnice. Tam jsem se vrhl na pohovku a uvažoval: Na jedné straně Bernerovo nové vypovězení boje, na druhé Jindrův plán s družinou mládeže...

Klamal jsem se. Můj bratranec nebyl v obraně. Postupoval sám kupředu, k útoku. Svěží a velkorysý jako vždycky! Nejen v naší třídě; z celého gymnasia chtěl sebrati četnu, která by stála věrně a semknutě za katolickým praporem.

Mého bratra už získal; tak zcela a důkladně, že se již Otto stavěl jako vůdce na jeho stranu.

Strašná zvědavost mne pojala, jak se to všechno vyvine. Stál jsem mezi oběma stranami, nezúčastněn, a přece důvěrník obou. Berner byl v mých očích darebák, Jindra správný chlap...

A přece se mi zdálo, že je Jindra spoután svým náboženským stanoviskem, Berner však svobodomyšlný a drzý. Vítězství jsem přál Jindrovi z celého srdce. Ale vnitřně přistoupiti na jeho stranu...? — Ne!

Hrozil jsem se duševního spoutání.

A byla v tom přece opravdová svoboda! To jsem cítil. Bránil jsem se tomu zlostně; nerad bych to viděl...

Pane Bože! Již zase v boji se sebou samým! —

Vstal jsem a přistoupil k oknu.

Nad horami na tmavé večerní obloze se vznášely hvězdy. Kynuly v klidné nádheře dolů. — Svým pádem mohly roztržít skály jako lámající se sklo a zničit všechna lidská díla: — vysoko nad nimi táhly vesmírem miliardy sluncí neproměnně svými věčnými cestami...

Hlas v mém srdci křičel toužebně tam vzhůru o klid a mír. — Avšak hvězdy zůstávaly studené a němé. Musel jsem do nového roku, vstříc novým bojům — a novému pádu! Což nebylo možno přemoci svou slabost? Státi se čistým, šlechetným člověkem? — Po schodech nahoru bouřily kvapné kroky.

»Bedro, pojď jíst!« Byl to Otto.

Když mne viděl samotného, přistoupil blíž a podal mi ruku:

»Bedro, přeji ti zároveň všechno dobré do nového roku!«

»Děkuji, Otto!« odvětil jsem a tiskl jsem mu poctivě pravici. »Přeji ti také všechno dobré.«

Přikývl horlivě. Jeho oči sršely veselým třpytem: »Ó, ano, Bedro, pamatuj si, bude to pěkné! Jindra a já máme v tomto roce strašně mnoho práce.«

Podal jsem mu ještě ruku, pak jsem jej vzal kolem krku; šli jsme dolů k silvestrovské večeři.

V.

2. ledna v osm hodin večer jsme stáli u okna vagonu a hleděli na světla velkoměsta. Po dlouhé jízdě jsme byli unaveni a zamlklí. Též myšlenka, že už je po prázdninách a zítra že začíná škola, tlačila vždy tíže na naši náladu, čím více jsme se přibližovali ke konci cesty.

Když pak vlak vklouzal nádražními zařízeními do haly, tu mi bylo, jako by byly uplynulé vánoční dni jen sen. Předě mnou ležel opět městský život se svým shonem. Zdál se mi vábný a pěkný, plný světla a barev, rvavý život a strhující rozkoš.

Kdesi za námi ve velké dáli ležely mohutné hory v němé a chladné nádheře...

Příštího dne jsme šli obvyklou cestou ke škole s aktovkou pod paží. Byl jsem ospalý a nevrlý. Otto běžel vesele hovoře vedle Jindry. Měl teď před sebou úkol, jenž jej naplňoval nadšením. Hned dnes chtěl začít se získáváním lidí pro zamýšlenou družinu. Jindra jej musel napomínat k opatrnosti. Vždyť na gymnasiu se nic o tom nesmělo vědět, dokud nebude všechno provedeno. Protichůdná práce spolku NSS by jinak všechno v zárodku udusila. —

Jindra se obrátil ke mně: »Nebyl bys tak dobrý a nepromluvil bys s tatínkem, víš stran Otty, aby dostal dovolení jíti do té družiny. Tatínek to přece musí vědět a dovolit, jinak by byl snad poprask.«

»Ale co,« skočil mu Otto do řeči, »na to se nepotřebujeme vůbec tatínka ptát. Já už od toho neustoupím.«

»Bud' potichu,« pravil jsem, »Jindra má pravdu. Je to pro každý případ lepší, když to tatínek ví. — Promluví s ním dnes večer.«

»A přimluvíš se u něho, aby mi dovolil tam vstoupit?« ptal se starostlivě Otto.

»Jen neměj strach!« smál jsem se. »Jsi-li tomu rád, pak budu hledět, aby ti to dovolil.« S tím byl Otto zatím spokojen. Ale později mne prosil ještě třikrát během dne, abych nepustil tatínka, dokud nedá dovolení.

(Pokračování.)

Až odejdou vzpomínky | Ivan Andrenik

Snad půjdou smutně do dálek
vysoké bílé topoly
Malý červený korálek
možná trošinku zabolí

Ale až vzpomínky odejdou
vyhmátnu smutek sordiny
Tam kde se srdce rozejdou
Vyzpívám písně matčiny

Rozmarný naklaněč květin | Augustin Skýpala

Jste krásná slečno jež máte dvacet roků
jste jako bouře od potoků
jste jako tůně užovčí
z níž pije zeleň vonné jalovčí

Zpíváte mlází v rudém boří
když na východě hořčík hoří
zpíváte píseň na úsvitě
když rybář měsíc složí sítě

Kdybych vás zaklel do řeřichy
nebo do hlavy slunečnice
lehla byste si na plot tichý
a já se díval ze světnice —

Na shledanou, Praho... | Jan Ryba

»Proč nemluvíte moravsky? Líbí se mi to —« řekla Julie.

»Moravsky. — To dokážu jenom doma, slečno,« odpověděl. Potom — trochu ze soucitu s její nudou a trochu v naději, že se snad přece prolomí přehrada, která je oddělovala od chvíle, kdy ponejprv zapochyboval o smyslu této schůzky — začal: »Tož — —«

Slova mu však uvázla v ústech, když uslyšel tiché zachichtnutí. Ach ano, nic není lhostejnější, než mluvit třeba tatarsky, nebo čínsky — tady nezáleží na přízvuku, tím méně na smyslu slov. Jaká komedie, Julinko, jaká komedie. Najednou jí začal tykat, neboť mu už nic nebránilo, aby nebyl ironický. Chceš se bavit, tedy tě pobavím. A řekl, pokoušeje se ukrýt úsměch:

»Znáš Werthera?«

Podívala se jako na spadlého s měsíce. Věděl dobře, že sotvakdy četla nějaký Goethův román. Ani nechtěl hovořit o literatuře. Zaměřoval k cíli zcela zvláštnímu a proto pokračoval:

»Miluji romantická vyprávění, sny a podzim...«

Díval se na ni a cítil značné uspokojení, že ho považuje za naivního a nesmělého chlapce. Neočekávaně mu opřela hlavu o rameno. Hle, k jakému jsme dospěli kýči, zjistil s povděkem. Chybí jenom, abych tě políbil »ve vůni akátů a za ticha kolkolem«. A náhodný pozorovatel mohl by říci: Mladá láska! Zajisté tvoříme velmi zajímavé skupenství. Vstal s podivným zábleskem v očích:

»Jsem špatný Romeo, milá Julie —«

Zajisté se karta obrátila, neboť »vy« a »pane« ozvalo se nyní z úst dívčiny.

»— — musím za maminkou —« ukončila řadu výčitek.

Odcházela však pomalu. Čekala, že ji přemluví, aby zůstala. Připravovala smíření s příslušenstvím polibku. A že se nedočkala, roztrásl ji dole pod strání tlumený pláč.

Kdykoli si potom Antonín vzpomněl, jak mizela v ohbí cesty, uvědomoval si, že jeho pozdější postoj k ženám byl této chvíli jednou provždy pevně stanoven. —

Stanuli v mládeneckém bytu profesorově, když se už liják řítíl do vyprahlých ulic. V pokoji leželo dusné šero, mračna byla příliš hustá. Antonínův zrak, těžce prohlédající ztemnělou místností, uvízl na gotickém obraze Ukřižovaného, zavěšeném nad železnou postelí. V prístím okamžiku uslyšel Zlámal po prvé v životě o Mistru třeboňském.

»Tato kopie chce býti důkazem, že se pokouším malovat,« končil Šafrán s jakýmsi ostychem. Tehdy s Antonína spadla zátěž, tísnící ho dosud po každé, kdykoli s ním Tůma hovořil. »Většinou však dělám takové bezvýznamné akvarely,« ozval se po chvíli profesor, vytahuje zásuvku prádelníku, přeplněnou papíry. »Chcete se podívat?«

»Kdybyste mi je laskavě ukázal —« řekl Antonín poněkud rozpačitě, neboť ho překvapila nenadálá profesorova sdílnost, zatím co Tůma přehraboval stůl kresbiček. Při tom padl na podlahu tuhý lístek, který student zvedl. I pro pána krále, pan profesor zbožňuje operetní hvězdy, pomyslí si, když kladl na stůl podepsanou fotografii Marty Vlasákové. Profesor asi uhodl mladíkovy myšlenky, protože řekl zvolna a spíše pro sebe:

»Je to moje žena — — —«

Tichem, které nyní nastalo, jako by zafícel severák; Antonín se otrásl. Věděl, že nahlédl někam, kam raději neměl nahlížet. Cítil se něčím vinen, i když se to přihodilo náhodou. Vždyť o tom nikdo, nikdo neví, uvědomil si v podivné hrůze. — Zásuvka hlučně zapadla, profesor už obrázky nehledal.

»Ostatně, chtěl jsem s vámi mluvit o něčem jiném,« řekl zase obvyklým, řezavým hlasem, »byl bych velmi rád, kdybyste letos udělal zkoušky na Umprum —«

Venku žíhaly blesky

Ještě nyní, když usedala do zamilované houpací židle, zněl paní Havránkové, vdově po dozorci vězňů, v uších nejnovější klep o ženě kteréhosi obchodníka ze Spálené ulice. Paní se právě vrátila z tradiční návštěvy u své švagrové, se kterou neděli co neděli probíraly nejznamenitější události týdne.

Prostřela na kolenou nedopletenou vlněnou vestu a rozkmitavši lesklé dráty, podívala se po starém zvyku na protější pavlač, jejíž okna ohrážela zamračené nebe. Dobře, že jsem se vrátila trochu dříve, pomyslela si, když první kapky deště pleskly o dlažbu dvora. Pokud byla pod střechou, měla bouřky docela ráda. Aspoň se něco děje, něco se děje, říkala si naslouchajíc hromu, když před tím odpočítala dobu mezi zablesknutím a úderem. Vdova byla nepřítelkou jednotvárnosti a jestliže jí kdy hrozil klid, nelitovala námahy, aby jej zažehnala na dlouho. Neviditelnými tykadly ohmatávala dům, dveře po dveřích a pokládala si za čest zcela mimořádnou, že široko daleko není pro ni tajnosti. Její všudypřítomné ucho odposlouchalo stovky rozhovorů v uzamčených bytech a když rovnala řadu poznatků o sousedech, povzdechla si po každé: »Můj štít, bohudíky, je čistší než jejich. Neposkvřnila jsem nikdy čest uniformy nebožtíka muže.« —

Konečně přešla bouřka a roztrhanými mraky vyhlédlo modré nebe. Zmoklé střechy zaleskly se v slunci a přšlo už jenom s telefonních drátů: jiskřivé hvězdy kanuly na zem, kdykoli zavanul vítr už pokrocený.

Té chvíli paní vstala překvapena. Někdo známý vycházel z Chramostova bytu. Vdova se ukryla za záclonou. A pak se trochu zakalilo i její vidoucí oko, neboť nebylo pochyby, že děvče, které se opatrně rozhlíželo tam na pavlači, má Juliin obličej: »Moje dcera — —« Když po chvíli vyšel z osudných dveří červenovlasý mladík, potvrdila se úzkostná předtucha; ve vdovině tváři usadil se stín: »Dobře mému muži, dobře je mu, že umřel...«

Paní slyšela zřetelně, jak si zrzek pohvizduje.

Vzduch, prosycený množstvím vlahé páry, chutnal jako víno. Antonín jej nabíral z plných plic. Dosud se mu zde, v Praze, tak volně nedýchal. Vracel se zvolna do Miličovy ulice a domníval se, že nic nemůže narušit šťastný pocit, kterým byl naplněn. Dnes ho nedusila zatuchlost průjezdu »jeho« domu. Vyběhl rychle do pátého poschodí. Červené dlaždice pavlači se usmívaly. »Milé, milé dlaždice — —« Už zapomněl, že tak přátelsky nevyhlížely toho dne, kdy je uviděl ponejprv. Ani mu nenapadlo, že za několik okamžiků opět jejich úsměv zmizí. Opět se stanou ironickými, netečnými přihlížeči.

— »Byl bych rád, kdybyste letos udělal zkoušky na Umprum.« —

Pane profesore! Jak jsem vám vděčen za to, co jste řekl. Já jsem si totiž nikdy dost nevěřil. Až dnes. — Až dnes! — —

Když Zlámál odemykal dveře Chramostova bytu, netušil, že za okamžik se jeho radost zlomí. Roztříští. Jako křehká, pestře pomalovaná nádoba, která prudce padla na zem. V pokoji se prostíral lehounký závoj vůně po jasmínech. Kdosi odtud nedávno odešel. Ach, ty záludná voňavko! Tvůj laciný pach zavrtal se do prsou Antonínových jako potouchlý červ, který se živí předsevzetími. Nahlodává a stravuje všechna odhodlání.

Julie?

Dokud byl blízko ní, toužil, aby odešla, a sotvaže poznal, kam se vrátila, div nelomí rukama nad svou osamělostí. Proč nezůstala sama jako já, ptal se v podivné lítosti, jako by nechápal, že samota je výsostným údělem těch, kdož jsou jí hodni. A právě touto otázkou, touto lítostí stal se na chvíli samoty nehoden; jak jinak byl by zapochyboval o svém rozhodnutí, které způsobilo Juliin pláč?

Náhle ostrý skřek, podobný řevu ubíjené kočky, prostoupil zdí. Sítil mohutným crescendo, aby nakonec splihl jako zmáčený praporec. Potom tichl v stenavém klokotu a ztrácel se jako ponorná řeka v trhlině skály.

Rambousek zase dostal křeče, uvědomil si Antonín a otrásl se hrůzou. Popadl čepici a vyběhl na chodbu, zakrýváje si oči před všetečnou účastí dlaždic. Potom chodil dlouho do noci ulicemi a cítil se něčím zrazen. Něčím opuštěn. — —

Vrátil se, když už Chramostovi spali ve svých starosvětských postelích.

Také v pokoji byla tma, kterou rušil jenom červený bod Emanovy cigarety. Za zdí, kde prve nařikal nemocný, hrálo už zase radio.

»Nerozsvěcuj,« řekl Eman, »nerad bych od tebe dostal do zubů — —«

»Že mluvíš!« odpověděl Antonín. Aby se vyhnul nepříjemné debatě, zeptal se lhostejně:

»Co se stalo s holičem?«

»Odvezli ho před chvílí do špitálu. Odpoledne navštívil »Curaçao«, kde pil jako duha. To víš, Lojzicka ho trápí — —«

Než usnuli, pravil Eman, jako by se omlouval:

»Myslím, že pro tebe rostou jiná děvčata, kamaráde.«

»Nech si útěchy,« umlčel ho kolega.

Jakmile klíč zarachotil v zámku, kdosi zevnitř otevřel dokořán.

»Pěkně vítám — —«

Děvče se tiše vplížilo do tmavé předsínky a dveře zapadly.

»Kdes byla?« otázala se matka v kuchyni. Julie neodpověděla. Jenom se bázlivě zadívala k osudné pavlači.

»Tak tedy přece —?« zasmála se paní Havránková, jako když pára uniká z hrnce na přetopeném sporáku. Stály proti sobě, měříce se navzájem.

»Viděla jsem tě.« Hlas vdovin předem lámal každý pokus o výmluvu. Julie pochopila, že je marné zapírat. Dodala si tedy odvahy a řekla po chvílce mlčení:

»On — on si mě vezme —«

»Výborně, dceruško!« Na dívčinu tvář dopadl políček tak důkladný, až se Julie zapotácela a poklesla na stoličku u kamen.

»A teď povídej,« vyzvala ji matka a postavila na stůl zasklenou fotografii pana Havránka ve svátečním stejnokroji. —

III.

Náměstí s velikým čtvercem trávníku. Nedaleko valí se zadumaný vltavský proud a v pozadí se lesknou přechetná okna Hradu. Vločky poledního vyzvánění padají na dlažbu jako zázračný sníh, který netaje na slunci. Je tu zcela jiná Praha, Antoníne Zlámale. Zde je ta Praha, o které snívals jako chlapec. Nad kalendářovou obálkou s nenáročným barvotiskem Hradčan.

Obdivuješ se této Praze, avšak jsi jí dosud příliš vzdálen, abys dokázal proměnit obdiv v pochopení. Úžas ve vděčnost. Abys mohl patřit na měděnku střech, zeleň strání, na útlost a něhu sta věží, naslouchat pražskému poledni! Právě dnes a právě ty! Či snad ses někdy zamyslel nad Prahou? Škoda, že už vyrudly stopy krve na kamenech mostních a čpavý kouř požářišť byl odnesen větrem, ty romantický obdivovateli, který bys málem složil báseň na některý ze starých paláců! Budiž ti odpuštěno, Antoníne, protože tvé poznání Prahy se

teprve narodí, až ty ztrávíš několik let, kus života, ve strádání a nedostatku. Zatím jsi jenom bezstarostný student. Ovšem, máš i nyní své »starosti«.

Zanedlouho uslyším svůj ortel, připomněl si Antonín a rozlehlé budovy hradní jako by zpřísněly. Proto se raději obrátil ke kamenné tváři Kotěrově. Avšak ani tu nedostalo se mu útěchy, aniž s něho snata tíha nejistoty o tom, jak dopadly zkoušky. Nevěda proč, koupil si noviny. Četl je však roztržitě, takže mu unikla tato stručná zpráva:

»Dnes ráno, krátce před osmou hodinou, vběhl chlapec na koloběžce pod auto, vjíždějící na staveniště Pensijního ústavu.

Nešťastné dítě skonalo za několik vteřin po úrazu.

Hošík pobíhal na ulici patrně zcela bez dozoru, neboť z množství náhodných svědků tragédie nikdo nemohl prokázat jeho totožnost, kterou nyní zjišťuje policie.« —

Posléze zahodil večerník do řeky a chvíli pozoroval, jak papír pluje po hladině, sledován několika zvědavými rybami — — —

Jméno Václav Chadim bylo první v seznamu přijatých. —

Když opouštěli budovu, Antonín přistoupil k vytáhlému, trochu pochýlenému mládenci:

»Bydlíval jste kdysi u Chramostů?«

Čahoun překvapeně kývl. Rozhovořili se. Do večera vyslechl Antonín Chadimův příběh.

»— na několik prvních týdnů jsem si za ten rok vydělal. Potom ovšem bude nutno shánět peníze, jak se dá. Ale Tůma slíbil, že pomůže. Dokonce prý mi obstará nějakou práci pro tiskárny a tak nějak...«

»Také mě Tůma pohnul, abych se věnoval užité grafice,« přiznal se Antonín, »i já jsem zde dnes jeho zásluhou —«

»Jsem mu nejen vděčen, ale mám ho rád,« končil své vypravování Chadim, »vím, že má citlivé, skoro dětské srdce, které se marně snaží ukrýt do kůry podivínství. Je to nešťastný člověk — —«

»Tedy i vy víte — —«

»Zajisté, přáteli... My totiž pocházíme oba z jednoho městečka —«

Chadimovi se zřejmě nechťelo mluvit o Šafránově soukromém životě a Zlámal se nevyptával. Ostatně nehovořili o této věci ani kdy později. — Rozešli se v dohodě, že si napřesrok najdou společný byt. Potom si Zlámal uvědomil, že nepadlo ani slovo o Julii Havránkové. Václav na ni už dávno zapomněl. —

Vysoké červnové nebe se už obleklo fialovým šatem soumraku, když se Antonín vracel na Žižkov.

Brzy tomu bude rok, co jsem šel ponejprv touto cestou, vzpomněl si, když míjel stavbu, kterou tenkrát přirovnával k biblické věži. Šedivý skelet zbrocený posledními paprsky slunce trčel o několik pater výše než tehdy.

Člověk by řekl, že se to zmenšilo, usmál se Zlámal, přecházeje ulici nedaleko zaschlé kaluže Jiříkovy krve. —

— Zlověstné pavučiny ticha visely se stropu studentského pokoje u Chramostů. Chvillemi sem proniklo tlumené naříkání z kuchyně:

»Už nebude strojuvůdcem — už nebude strojuvůdcem — — —«

Eman ležel na posteli tváří v polštářích.

»Tys vinen, tys vinen,« ozýval se trhaný šepot za dveřmi, »ty ses chtěl mermomocí stěhovat do Prahy —«

Hlas, ve kterém zela rána, odpověděl:

»Mluvíš pravdu, holka —,« a než umdlél v bezútěšném mlčení, zmohl se na výkřik: »Nechci už žít v tomto mizerném městě, které jenom zabíjí — —«

Antonín si přitom uvědomil, že některé školy jsou zabrány pro účastníky sletu. Proto měl malý Jirka už prázdniny — —.

Po půlnoci vznikl pokřik na ulici. Studenti uzřeli holičského pomocníka Berku v divoké potyčce s jakousi ramenatou dívčicí.

Eman procedil skrze zuby:

»To je ta, co s ním žije „ve společné domácnosti“ —.«

Té noci u Chramostů nikdo nespál.

Byl to stejný rychlík, který loni odvážel Zlámalova otce. Vlak, na který student vždy myslel s trpkostí. A dnes vyhlíží její vozy dobrácky. To proto, že Antonín odjíždí domů. Na celé tři měsíce!

Vyvlekl těžký kufr do vozu a div, že se protlačil k oknu v přeplněném oddělení nekuřáků. S uspokojením pohlédl na prsty, se kterých celý týden smýval stopy nikotinu citronem a pískem na nádobí. Do října nekouřit — otec to nerad vidí. Doufejme však, že dojde k jakýmsi ústupkům na obou stranách —.

Z vagonu stojícího na protější koleji vyklonil se Pavlinec. »Mnoho štěstí, kamaráde,« zavolali na sebe, když se Emanův vlak pohnul. Možná, že se už nikdy neuvidíme, pomyslel si Zlámal. Eman převezme otcovu živnost, třebaže je mu teprve jedenadvacet. A brzy prý se ožení. »Vždyť Julie není tak docela chudá,« říkal.

*

Do vozu vtekl silnější proud světla. Vlak opouštěl skleněný kryt nástupiště. A po chvíli už pod ním duněla konstrukce vysokého, železného mostu. Antonín se dívá dolů do ulice. Tramvaj jede do kopce a zvoní. Drobné postavy lidské mihají se na chodnících. Kdy jsem takhle pozoroval lidi, zmenšené dálkou? Zlámal vzpomíná betonářů; tenkrát jsem však přihlížel zdola...

A nyní jsme v místech, kde jsem seděl s Julií. Bylo to právě tam, u toho pokřiveného stromu —. Památná neděle rázem vyvstala v studentově paměti: dostaveníčko, bouře, jasmínová voňavka, úpění holičovo, noční pout ulicemi. Můj Bože, nebylo to všechno trochu komické?

Vlak projíždí tunelem. V šeru, které nastalo, loučí se Antonín se Žižkovem. Začíná nové dějství, řekl si tiše Zlámal a obdivoval se komusi neznámému, jenž už přeměnil kulisy a rozestavil herce k novým scénám. Neznámý dramatik, režisér a výtvarník v jediné, neviditelné osobě. Nelze nepohybovat se podle jeho plánu —.

Poslední domky vzdáleného předměstí. A už je tu veliký rybník: venkov nastupuje.

»S Bohem,« pronesl Antonín. Záhy se však opravil:

»Na shledanou — na shledanou, Praho —!«

Jan Preisler | Jaro (Moderní galerie v Praze)

Archiv Svatováclavská liga, Praha.

Skláním svou tvář k zrcadlu jezera,
vpíjím se v obraz, jenž v záchvěvu se láme —
stříbrné šumění odnáší mé já.

To nejsem já, ty vážko, jež brázdíš les sítin;
vrásčitá tvář a šedý, sněhem prokvetlý vlas,
což oblázky křemene rozryly mé čelo!

To nejsem já, rákosí a hvězdy z modrého šera,
to nejsem já, ten bledý, v krvavém plášti oděný stín,
to nejsem já, ten černý dým z kráteru vyhaslé sopky,

to nejsem já, jež skláním své čelo k tobě,
propusť mne zpátky, zrcadlo časů! —
Jen tichý šelest ukrývá můj pláč.

Jak jsem prožil svatvečer Narození Páně | Dominik Pecka

Brněnský »Den« poprosil našeho redaktora, aby mu napsal, jak prožil Štědrý večer. Pan profesor vyhověl a v novoročním čísle »Dne« byl otištěn článek, který by zůstal mnohým z vás neznámý. Proto jej přejímáme do tohoto čísla.

Je čtvrtá neděle adventní — šest týdnů od mého onemocnění — a já se loučím s infekčním pavilonem a dlouhými zimními dny v samotě bez knih, bez breviře, beze mše svaté. S Bohem, sestřičky Consolato, Adniveto, děkuji vám, nikdy nezapomenu, s Bohem, hoši-soutrpitelé ze sousedního pokoje, Zdeňku, Přemysle, Jeníčku, Karle, Mirku, již míjím vaše okno, u kterého jsme večer hrávali »Člověče, nezlob se«. Máváte rukama na rozloučenou a křičíte ze všech sil:

»S Bohem, pane profesore!«

A jsem zase doma u svého stolu! Co knih se na něm nakupilo! Od Herdra, z Orbisu, z edice Krystal, z Velehradu. Jak jsem po vás toužil, mé knihy! A byly jste mi ode-přeny. Avšak nyní jste mým vánočním dárkem, otvírám vás a hladím, vždyť vy jste lidské slovo vtělené, poselkyně ducha — a kdy jindy bychom vás měli s láskou bráti do rukou, než v těchto dnech, kdy Slovo věčné sestoupilo, aby přebývalo mezi námi. Je Štědrý den... Kterou začnu číst? Ne jinou, než P. Wusta »Gestalten und Gedanken«, napsanou na smrtelném loži, knihu životních vzpomínek filosofa, jenž napsal »Ungewissheit und Wagnis« a ukázal, co je v podstatě náš lidský život: nejistotná jistota a jistotná nejistota...

První kapitola: »Mein Rissenthal.« Život dítěte v zapadlé sárské vísce, dítěte, toužícího po knize, bolestně a živelně. Knihu! Knihu, která by něco říkala o tajemném a nejasně tušeném světě ducha. Nebylo školních knihoven, jen pan učitel někdy půjčoval něco z vlastních knih větším žákům. A malý Petr Wust koná pobožnost k Pražskému Jezulátku: »Musíš mi pomoci, Ježíšku! Vždyť ty můžeš pomoci, když chceš! Pošli mi knihu!« A Ježíšek pomáhá: jednoho dne pan učitel Vilém Horrmann přináší do třídy knihy, podívá se na Petříka a půjčuje mu »Dějiny Řeků a Římanů«.

Nikdy nezapomněl Petr Wust na tuto chvíli, ani v letech, kdy skepse mu hlodala srdce. »Když jsem po prvé přišel do Prahy v roce 1929 na sjezd,« tak píše, »vedla má první cesta do kostela Panny Marie Vítězné, když jsem vstoupil, byl jsem rád, že jsem sám. Na pravé straně lodi chrámové jsem rychle našel oltář, na němž se uctívá soška Pražského Jezulátka. Hluboce dojat klesl jsem na kolena na stupních oltáře a vzpomínal na kostelíček mého domova v dáli — a v duchu jsem viděl celý svůj dosavadní život a pocítil jsem jasně, že ona tajemná moc, jež tehdy vyslyšela moji dětskou modlitbu, mne provázela až do dnešního dne na všech mých cestách životních, a pomyslně jsem si, že smím doufat v její ochranu i v budoucnosti.« — A já v duchu poklekám s Petrem Wustem před Jezulátkem ve vigilií jeho narození s vroucím díkem v srdci, že i mne povolalo k životu duchovnímu a vložilo do mých rukou knihu.

Edy Koukal | Odpolední jízda

Archiv Jitro, Praha.

Královské jezero (Königssee) nad Berchtesgaden

Hudba pramenů

Člověk, který dovede vložit všechny své nároky, radosti a slávy v dlaň Boží, který si neponechává nic ze svého bohatství, který se učiní dokonalou obětí, získává to nejvzácnější privilegium, že nalézá radost a slávu i v tom, co jest v očích světa nejhorším ztroskotáním. Dostává se mu radosti v utrpení, a tato věc, která je tak obludná v řádu pouhé časné rovnováhy, stává se věcí vznešenou v řádu naplněné lásky. Stává se nejušlechtlejším plodem Moudrosti na této zemi, neboť tato oběť neznamena nic jiného, než že si člověk vyvolil pro své bohatství nejbezpečnější pokladnici, ale že zároveň také naplňuje spravedlnost, dává každému, co mu náleží: světu a tomu, co je v něm samém ze světa, ponechává svou bídu a slabost, a Bohu dává to, co od Boha přijal.

Vavřinec Vodička: Umění býti žebrákem.

Čím více se vzdalujeme od věcí, tím lépe je vidíme v jejich umístění v řádu světa, tím jasněji vidíme celý plán a souhru pohybu, zatím co dosud nám jedna věc vyplňovala celý obzor, poněvadž k ní byla naše duše příliš připoutána. A třebaže se od věcí vzdalujeme, jasnost našeho pohledu se jen

zesiluje — to poslušnost koná v našem zraku své podivuhodné dílo, a jsouc v dokonalé shodě s věděním, jako dva polarizující krystaly vrhá světlo na věci v plné síle.

Vavřinec Vodička: Umění býti žebrákem.

Tato doba se domnívá, že svoboda jest nebo se stává tím dokonalejší, čím více se blíží anarchii nebo čím většího se může dopouštět zla buď už jednotlivec nebo lid — právě to jest pro ni vrchol svobody. To je základní omyl. Býti svobodou jest: býti pánem. Jistě; ale pánem jsem jenom skrze řád a v řádu.

Theodor Haecker: Co je člověk?

Podle které lásky budou měřeny evropské národy? Nikoli podle lásky k rodině, byť i rodina byla stejně přirozeností jako Bohu bližší než kterýkoli stát nebo říše tohoto světa, ale láska k ní se předpokládá; nikoli podle lásky k domovině, ke kmeni, k národu, k vlasti, taková láska se předpokládá a mluvit o ní jako o lásce nejvyšší a činit z ní měřítko lásky, to znamená odpad — od té doby, co byly pokřtěny, nebudou už národy evropské měřeny podle lásky přirozené, nýbrž podle lásky nadpřirozené.

Theodor Haecker: Co je člověk?

Jestliže je na světě někdo, komu bychom se mohli odevzdat celým srdcem a celou svou duší, pro koho bychom mohli žít — pak je to *Ježíš Svátostný!*

Jestliže je na světě něco, čím bychom zvítězili nad celým světem a celý svět získali, pak je to *láska*, která vítězí i nad smrtí a utrpením!

Jestliže můžeme na světě dojít skutečného štěstí a dokonalého blaha, pak je to jen v náručí Spasitelově, jež se nám otvírá od svatostánku! Frá Joannes.

Pravé štěstí není vázáno na stav, ani na místo, ani na čas. Kdo má Boha, má ho a štěstí v něm všude, za všech okolností a ve všech případech. Frá Joannes.

Máme jen takovou víru, jež jest tři sta mil vzdálena od svého předmětu, jako kdyby dobrý Bůh byl s druhé strany moře. Kdybychom měli živou, pronikavou víru, jako svatí, viděli bychom Pána svého jako oni. Sv. Jan Vianney.

Ó Ježíši, znáti Tebe znamená Tebe milovati! . . . Kdybychom věděli, jak velice nás Pán náš miluje, umřeli bychom úžasem! Nevěřím, že by bylo tak tvrdých srdcí, jež by nemilovala, když vidí, že tolik jsou milována . . . Tak krásná jest láska! Je to proud srdce Ježíšova, jenž je celá láska . . . Jediným štěstím, jež na světě máme, je Boha milovati a věděti, že Bůh nás miluje.

Sv. Jan Vianney.

Nechci zbožnosti divoké ani bouřlivé, zamračené, mrzuté, kousavé; ale zbožnost tichou a mírnou, milou, pokojnou, jedním slovem řečeno zcela upřímnou, která by se líbila prvně Bohu a potom lidem.

Miluji nezávislé, silné duše, které nejsou zženštilé, neboť veliká něžnost mate srdce, znepokojuje je a ruší v modlitbě. Jsem nejcitlivější z lidí a myslím, že nemiluji ničeho než Boha a všechny duše pro Boha.

Sv. František Sal.

Duše katolického studenta je posvěcena křtem svatým. Jen hřích ji znesvěcuje.

Duše nekatolíka čeká na své posvěcení. Je jako nerozsvícená lampa. Frá Joannes.

Nic na světě není tak krásné, jako duše v posvěcující milosti, ale nic tak ošklivé a odpuzující, jako duše ve stavu smrtelného hříchu. Sv. Jan Vianney.

Mám a nosím s sebou vždy a všude Boha svého srdce a Srdce svého Boha.

Sv. Marketa Marie A.

Všech nešlechetných hlava je d'ábel, a údy této hlavy jsou všichni nešlechetní.

Sv. Řehoř.

Všeho se nutno odvážiti, všechno podniknouti, abychom duše přivedli zpět k Bohu! Braitto.

Člověk, který má ideály a žádný úkol, je snílek.

Člověk, který má úkol a žádné ideály, je nádeník.

Člověk, který má úkol a ideály, je hrdina. Dr. Pool.

Kázáním pravdy nezískal Kristus mnoho: přivedlo ho na kříž. Láskou získal duše a přivedl k sobě. Ani my nemáme jiného prostředku, kterým bychom je mohli získati. Pius XI.

Vrátí se stará, prostá, živá víra do českého lidu a z víry obrodí se staré české mravy, nejjistější záruka štěstí pro budoucnost národa. J. Fr. Hruška.

Účelem člověka jest, aby se spojil s Bohem: v tom jest jeho štěstí.

Sv. Tomáš Akv.

V přiblížení se k Bohu je nejbohatší rozvinutí osobnosti. Neboť nikdo nemůže tolik dát jako on. Dr. Braitto.

Ježíš ve svých řečích zdůrazňuje vždy tu též jedinou základní myšlenku. Je to myšlenka kázání horského: *Jedině služba Bohu činí člověka šťastným*. Proti lásce k Bohu vše ostatní není ničím. Fr. M. Willam.

Bůh nás poslal na svět a od každého z nás něco chce. Pochopíme-li, co od nás Bůh chce, a podrobíme-li se jeho vůli, jsme šťastni a nic nás nevyruší z duševního klidu. Je třeba svědomitě dělat šedivou denní práci. Frá Joannes.

Ani ten, kdo sází, není ničím, ani ten, kdo zalévá; ale Bůh, jenž dává vzrůst!

Z přísloví.

Raději míti celý svět proti sobě, než urazit Ježíše. Ze všech tedy tobě milých přátel budiž ti Ježíš nejmilejší. Tomáš Kemp.

Ze zápisníku mladých studentů

P ř e d l o n i: Profesor matematiky povídá žákovi naší třídy, který řekl matematický vzoreček tak, jak si jej pamatoval z měšťanské školy: »Přece nebudeme jako malí kluci na měšťance!« A řekl učené pravidlo, kterému nikdo nerozuměl.

L o n i: Jiný profesor matematiky: »Když jsem učil na měšťance, našel jsem v knize pro tento případ pěkný vzoreček.« — Hned jej řekl. A ku podivu, rozuměli všichni.

»Dobře vychovaní kluci,« řekl jeden.

»Vždyť mají dobrou, zbožnou maminku,« druhý nato.

»To mají i jiní — a nejsou...«, první.

»Ale mají také tatínka nadšeným fotbalistou.«

»— Ach tak, to už neříkám nic!«

»Chování Boha k člověku, jak vysvítá ze Zjevení, je docela protilehlé systému represivnímu. Dalek je toho, aby považoval za hřích každickou nejapnost. Bůh jako by používal veškeré své vědomosti a moci, aby v každém objevil trochu dobroty, jež v něm jest, aby ji rozmnožil, utvrdil a všemi způsoby hojně odměnil. Nadpřirozený řád svátostí je řízen tak, že není hříchu, byť byl sebevětší, který by nemohl býti shlazen, a zároveň ani sebemenší skutek dobrý se neztrácí, ba přináší ovoce pro celou věčnost...« (P. Jurečka: Don Bosco.)

A kolik si zapamatovali moderní, i katoličtí vychovatelé z Písma sv.? Kolik z nich pochopilo, že se musí stavět na dobrou a ne na zákaz zla?

Jedu na kole a potkávám tatínka s dvěma malými kluky. A ten tatínek jim proti všem pravidlům dělá prak... Pátrám dále po účincích této výchovy. — Oba kluci mají

ve škole dvojku z chování a nikdy nesvačí, protože svou svačinu, kterou jim hodná a pečlivá maminka připraví, rozdají chudším. A někdy přivedou i nějakého chudého chlapce mamince na oběd...

Někdy se člověku zdá, že je o den zpátky podle kalendáře. Kalendář ukazuje čtvrtek, my máme středu a nijak se nám nechce věřit, že by mohl být čtvrtek. Bývá to tehdy, když jsme prozaháleli den...

A tu mne tak napadá, kolik by mnohým bylo let, kdyby se odečtly dny, které nebyly začaty a skončeny s Bohem. Kolik by potom bylo na světě nemluvnat!?

Schola ludus. — Zajímavá slova. Učí se o nich již kvintáni — v literatuře. Ne, nelekejte se! Jen to se učí, že Komenský napsal nějaké dílo — zřejmě neuskutečnitelné — tohoto jména.

Ale oni i ti páni profesori se pokusí — ovšem jen občas — o praktické využití onoho výrazu. A tu s hrůzou zjistí, že tu látku, která byla ve škole tak probírána, jako by si žáci s učitelem hráli nebo vyprávěli pohádky, školáci nejlépe umějí. Potom od podobného vykládání páni profesori zase upustí. Nevím, proč. Možná, že ze strachu, aby nemuseli dát samé výborné.
J. Š.

Znal jsem studenta, který dbal nařizování profesorů češtiny a dělal si výpisky ze své četby. To by nebylo nic zvláštního. Ale onen dbalý student si dělal také výpisky z Rodokapsů.

Jeden čas (a není tomu dávno) se mnoho mluvilo o tom, že škola má býti proniknuta duchem tradice svatováclavské. Já zatím jsem mnoho nezpozoroval, co by bylo

A. Janouš | Hrad Kost

H. Zemanová | Polabská krajina

Archiv Jitro, Praha.

realisováním tak krásných slov, o nichž se mi zdá, že se staly frází.

Dialog ze školy: A: »Kde sedíš?« — B: »V první lavici.« — A: »A od koho, prosím tě, opisuješ?«

Dostala se mi náhodou do rukou kniha: Čechisches Lesebuch für die Oberklassen Deutscher Mittelschulen. Prolistoval jsem ji a našel jsem v ní, s čím se český student zabývá, se o hudbu za celou dobu studia na vyšším gymnasiu nesetká: pojednání podle O. Hostinského »O moderní hudbě české«.

Studenti mají svůj zvláštní slovník. Je v něm spousta výrazů, které vznikly znetvořením cizích slov. Na jedno slovo, studujícími reálných gymnasií neznámé, vás upozorním. Kritikuje-li prý někdo ostře, kousavě a štekavě, říká se, že kyniči (z řec. κυνών = pes, srovnej cynik).

Matematice mě učil profesor, který opravdu své povolání miloval, a který nás do své vědy téměř zasvěcoval. Největší jeho bolestí bylo, že studenti jsou v některých předmětech nuceni dělat ze sebe lyriky a žvanily. Ještě více jej však mrzelo, že musí za rok v každé třídě vyrobit nejméně 120 cifer, jimž se říká známky.

Pisatelé těchto řádků bylo vytýkáno, že píše zbytečně. Chodí-li někdo hrát košíkovou, chodí-li do tanečních, jeví-li zájem o poesii siláckých výzev a idylických báchovek, není to zbytečné. Začne-li však někdo přemýšlet — což má být specifickou vlastností každého studenta — nazve se to zbytečností. Úžasné!

Knihy

SRP NA NEBI, Richard Billinger. Přeložil Bohuslav Reynek. V typografické úpravě O. Menharta vydala edice Magnificat v Kroměříži na podzim 1940. Tiskl K. Kryl. Stran 172, cena K 48.—, na ručním papíře K 60.—. Četli jsme tento statný a krásně upravený a vytištěný svazek poesie bavorského básníka v čas vánoční, kdy člověk s otevřenějším a připravenějším srdcem se oddává radostem, jež nám připravili dobří lidé. A tato knížka nám přinesla radosti víc než která jiná. Je to pecen selského chleba, vonícího, vládného, živného a pěkně do hněda vypečeného, ne v pekárnách, ale v pořádné domácí peci. Myslíli jsme často na našeho J. V. Sládku, s nímž má Billinger leccos společného. Ale ten jeho venkov je ještě svéráznější, jaksi starobylejší, pevnější ve víře, uprostřed jeho zrajících lánů kráčí sám Kristus, ale kdesi v rákosí a v křovinách se dosud skrývá faun. Venkov, který se nám tu zjevuje, vyvolán

Knihy

sugestivně ve své plnosti slovem básníka-sedláka, chválí Boha, modlí se k němu, je oddán své práci, nebojí se smrti, je sice tvrdý, ale miluje, cudně miluje, trochu jinak než ve městě, pravda, nemluví o tom, stydí se. Najdete v těch verších mnoho radosti, jenom se zakousnete do toho krajíce chleba. Billinger není z básníků, kteří ověšují předmět své lásky pozlátkem, u něho všechno září svou prostotou, svěžestí, pravdivostí. Zpívá o nejprostších věcech venkova, o práci, o úrodě, o dešti, o žních, o večerech, o poutích, o cestách a rybnících, pěje chválu Bohu, Panně Marii a světcům. Všechno u něho žije; prostředky, jimiž toho dosahuje, nejsou nové, zdůvěřňuje oslovením, přibližuje oživením, věty klade prostě vedle sebe, ale dělá to řádně, jako básník, a proto jeho báseň je celek. Překladateli B. Reynekovi je jistě tento básník bavorské země velmi blízký nejen atmosférou svého kraje, ale i prostotou výrazu. Edice Magnificat splňuje dobře vysoký úkol, jež si předsevzala.

lv.

UMĚNÍ BÝTI ŽEBRÁKEM, Vavřinec Vodička OSB. Vydala edice Akord v Brně 1940 jako 26. sv. Stran 76, cena 12 K. Psali jsme o záslužné knížce Vodičkově, rozvíjející s porozuměním filosofické dílo G. K. Chestertona, básníka paradoxu, a dnes čteme v tomto útlém, pěkně vypraveném svazčku šest esejů, přísně logicky stavěných, ale psaných slohem básnickým. Vodička v nich rozvíjí základní myšlenku své knihy o umění býti žebrákem, to jest tím, kdo vrhnuv se v náruč Boží lásky, vzdává se všech pozemských podob své lásky, aby se stal pánem všeho, neboť přiblíživ se Počátku (a život není nic jiného než návrat, návrat, který se může dít po cestách příkrých, rovných, upravených i kamenitých, ale má stále jeden cíl), Bohu, jež je naplněním všeho, přiblížil se tak samé podstatě věcí (čili se stává jejich pánem), jež odvrhl. Život člověka je podoben kříži Kristovu a není věcí, jež by nenesla v skrytě tuto podobu. Život člověka je podivuhodně vyšínut z rovnováhy přirozených věcí. Když nejvíce ztrácíme, nejvíce získáváme. V poslušnosti a kázni jest tajemství Moudrosti, již se tolik nedostává našemu věku, jemuž se zalíbilo posedle ve vědě. Je těžké vyjádřit stručně všechno myšlenkové bohatství těchto esejů. Jsou věnovány básníku Janu Zahradníčkovi, který dovede být žebrákem.

lv.

STÁTY STŘEDNÍ EVROPY V DĚJINNÉM POHLEDU, Jiří Veselý. Nákladem Národní Obnovy, Praha 1940. Stran 56, cena 4 K. Studujeme-li důkladněji dějiny, uniká nám mnoho z jejich syntetické povahy, rozpadají se nám na množství faktů bez širší perspektivy. A tato brožurka, nevelká rozsahem, si vzala za úkol (a dobře jej splňuje) podat v náležitém odstupu přehled dějinných událostí v střeoevropském prostoru, který zase vystoupil do popředí zájmu. Je zajímavé, jak právě země tohoto prostoru byly vždy středem politických akcí a měly často rozhodující význam pro mocnosti. Vede k tomu sama geopolitická povaha tohoto prostoru. Veselý velmi zajímavě postihuje hlavní motivy neustálého dějinného pohybu ve střední Evropě, ukazuje, jak se tu v průběhu jednoho tisíciletí vystřídalo několik vedoucích útvarů, nesných především myšlenkou dynastickou a pak monarchic-

Knihy

kou, jak však spolupůsobily i motivy jiné, jak Čechy a Morava měly vždy důležitou úlohu v rušném dramatu středu Evropy, ať jako mocnost vedoucí, ať jako nutná složka jiných útvarů mocenských. Vřele doporučujeme. lv.

VÍTĚZSLAV NOVÁK, Alois Hába. (K sedmdesátým narozeninám.) Pro život sv. 17. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena K 3.60. Novotář v hudbě A. Hába mluví tu zasvěceně o hudebním díle posmetanovské generace skladatelské. A je už značně rozsáhlé dílo Novákovo, obsahuje takřka všechny útvary hudební, napájějíc se bez újmy osobitostí ze studnic zpěvu lidového. Hába rozebírá odborně (až příliš odborně na tuto knižnici) tvůrčí principy Novákovy a sleduje jeho vývoj až po dnešní stadium, kterým se rozmach Novákova ducha nekončí.

PRO ČEST A SLÁVU, Jaroslav Janouch. Roman pro mládež. Kresby Michaela Floriana. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena 32.—, 45.—. Janouchův román zaujme nejen svou nevtravou tendencí výchovnou, ale především svým živým vyprávěním, jemuž se Janouch naučil jistě na svých překladech. Jádrem jeho románu je hrdinná obrana Brna, obleženého Švédy, a jeho záchrana. Při hrdinské obhajobě města se vyznamená obzvláště mladý chlapec Václav, sirotek z mlynářské rodiny kdesi na severní Moravě. S ním prožíváme řádění Švédů na venkově, s ním se dostaneme i do Švédska. Je to typ statečného, pracovitého, poctivého a ušlechtilého hochy, který získává přátele nejen mezi sobě rovnými, nýbrž i mezi dospělými. Je třeba pochválit Janouchovo nadání epické, jeho prostý a působivý sloh a zvláště čistou češtinu. Vskutku vhodná četba pro chlapce. Připočtete k tomu ještě vzácné kresby Michaela Floriana a máte před sebou velmi cennou knížku pro mládež. lv.

U MÁMY, U MAMÍČKY, Jan František Hruška. Dětské obrázky. II. vyd. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Obrázky Jany Brožové. Cena 19.—, 29.—. Nečetl jsem už dávno s takovou radostí knihu, jako jsou tato prostá vyprávění ušlechtilého syna Chodská J. Fr. Hrušky. Je určena dětem. Hruška v ní vzpomíná především na svou maminku, která jej uváděla do světa víry a ducha, vypravuje dojemné obrázky o zvířatech, o ptácích, o svých dětských letech, a vypravuje vše jazykem tak čistým, jako křišťál. A co je v jeho prosté a přece básnicky působivé řeči svérázných slov, tvarů a výrazů i přirovnání z rázovitě mluvících starých obránců hranic zemských! J. Brožová nakreslila do knížky řadu velmi pěkných obrázků. lv.

ŠKOLA MÉ ŠTĚSTÍ, Karolina Světlá. Povídka ze života velkoměstského. Životopisnou črtou doprovází Fr. Křelina. Kresby Al. Moravce. Vydal Vyšehrad, Praha 1940. Cena 30.—, 40.—. Tato povídka má úkol výchovný a ten vystupuje do popředí víc, než je třeba. Ale přesto zaujme svým teplým vyprávěním o osudech chudé Bohdanky, které škola přinese životní štěstí. Je tu mnoho pěkných a nadšených míst, oslavujících krásu Prahy, jak to žádal P. Šrůtek, když prosil velkou spisovatelku o povídku pro dívčí mládež. Fr. Křelina, který jde po stopách své veliké učitelky nejen svým mravním zaujetím, ale také tím, že i on si zamiloval Podještědsko, napsal na závěr kratičkou povídku o životě K. Světlé,

Knihy

promítnuv jej do vzpomínky samé spisovatelky po návštěvě P. Šrůtky. lv.

NEJSTARŠÍ SLOVANSKÁ LEGENDA O SVA-TĚM VÁCLAVU, Miloš Weingart. (Vydal ELK jako soukromý neprodejný tisk pro své přátele, 1940.) Škoda, že je toto dílo pro širší vrstvy čtenářstva téměř nedostupné. Tato nejstarší legenda pochází z let čtyřicátých desátého století a známe ji z opisů ze XIV. a XV. století (breviáře charvatskohlaholské) a z opisů ze XVI. století (jihoruské rukopisy vostokovské čili rumjacevské a severoruské rukopisy minějské). Legenda je zvláště důležitá osvětlením zločinu boleslavského. Boleslav je tu líčen jako nástroj politických nespokojenců, Drahomíra je tu milující matkou a dobrou vládkyní, o sv. Ludmíle se autor vůbec nezmiňuje. Také po stránce sociologické a kulturně-historické je to důležitý dokument. VS40.

VÍTĚZSTVÍ KLAUSE BJERGA, Thomas Olesen Lökken. (Vydal ELK pro své členy 1940 za 29 K.) Klaus Bjerg, zchudlý sedlák, který se přestěhoval z úrodného východu do kraje písečných dun, je vlastně Olesenův otec. Proto celé dílo je plné opravdovosti a někdy až zasmušilé vážnosti pramenící jednak z nešťastného autorova osudu ve třinácti letech zchromnul — jednak z protestantského prostředí. Klaus Bjerg se stane nakonec uznávanou hlavou celého kraje, kde jinak zrovna nežijí životem křesťanským. Dobro vždy zvítězí nad zlem; to je katharse tohoto románu. Leckde má dílo ráz trochu naivní, ale některá místa zase působí mohutně. VS40.

MATKA AMERIKA, Max Dixmann. (Vydal ELK pro své členy 1940 za 29 K.) Dixmannovo dílo se dá těžko nazvat románem, má na román příliš uvolněnou kompozici a je málo ucelený; v detailech však vyzní leckde přesvědčivě. Je to román společenský, třebaže název a část první dávaly tušit něco jiného, mohutnějšího. Básník tu představí galerii postav, jakýchsi prototypů společnosti, a ty nechá spolu bojovat, přátelit, milovat, nenávidět. Má velký smysl pro drobnomalbu a dovede dokonale chytit prostředí, avšak celek vyznívá mdle. VS40.

RODIČE A DĚTI, Pavla Kytlicová. (Vydal ELK pro své členy 1940 za 29 K.) Jakub Deml v doslovu k této knize praví, že se Kytlicová dostala k jejímu sepsání »jako Judita k meči«, a skutečně celé dílo dosvědčuje, že Kytlicové chybělo ještě mnoho, aby se bez uzardění mohla nazývat spisovatelkou. To, čemu dala název Rodiče a děti, je vlastně takové prostínké vyprávění o předválečném životě ve Vídni; trochu pomíchané, bez pevné osnovy, místy improvizované — jako by autorka otevřela srdce a honem všechno vysypala, co chtěla říci. A právě ta bezprostřední srdečnost a všechny ty chyby proti gramatice a stilistice působí tak mile a teple, jako by to všechno vyprávěla babička Kytlicová svým vnoučátkům. Tato kniha se často srovnává s »Babičkou« Boženy Němcové a skutečně mají spolu hodně společného jak po stránce formální, tak i obsahové. A když se tak trochu zamyslíme nad postavou maminky Pavly Kytlicové, které je celá kniha vlastně věnována, shledáváme, jak jsou její osudy úžasně podobné osudům Boženy Němcové. Je to kniha ženy ženám a nemělo by být žádné české dívky, která by tuto knihu nečetla. VS40.

H Á D A N K Y

Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

4., poslední kolo II. řešitelského závodu

Řešení zašlete do konce t. m. na adresu redaktora této rubriky.

PŘECHODOVKA

J. Pohanka.

Když jsem slyšel —
mistrovsky hádanky,
poznal jsem, že —
ode mne - Pohanky.

DĚJOVKA*)

Heslo: »Mezi proudy«.

Každý přec má rád družinu,
pravil jsem příteli,
když jsme spolu v Hodonínu
na pohřeb tam jeli.
Věru, byl to pohřeb velký,
mnoho bylo lidí:
kněží, mniši, páni, selky —
všechny zrak můj vidí.
Přítel zmizel vtom. Není tu —.
Jdu k hrobu a hle — tam
-----,*)
jehož marně hledám.
Všichni zbožně se modlili
tu za nebožtíka.
Mnozí slzu uronili.
Bolest jest veliká...

REBUS POPISNÝ

J. Zahradníček — Zakřany.

Úpa, Labe hrob mnohým skýtají,
nové části domu lidé vítají.

VÝPUSTKA

Václav Dubský.

S »k« v zemi schován bývá,
bez »k« v bibli se skrývá.

ŘETĚZOVKA

Jan Krša.

1—2 každý malíře toho zná,
2—3 umělců je starešina,
3—4 turistova to potřeba,
4—5 muziku nám tvrdívá,
5—6 na šaty je dobrá látka,
6—7 čistívá s ní naše Katka,
7—8 na rámy kamínek bývá,
8—9 je to velká svatá kniha,
9—10 barvu sobě vyhledej,
10—1 zase mnohý značí děj!

HÁČKOVKA

J. Pohanka.

Bez »háčků« — úspěch tobě přeji
právě,
s »háčky« — jedno město na
Moravě.

SOUZVUČKA

Ignotus.

Kapitán — — — — — prý řekl,
že již nikoho nemůže — — — — —

MNOŽENKA

Sláva Gojný.

»Množenka tvoje již pověsila,«
říká mi »správná«.

PŘESMYČKA

K. Jungmannová.

T: SLÁVA! MANES — MAT.

Odběratelé a kolportéři JITRA, objednejte hromadně

Dr. Jiří Veselý:

Státy střední Evropy v dějinném pohledu

Stran 56. — Jen za K 2— místo za K 4—, odvoláte-li se na náš insert!

ČAT., Českomoravské podniky tiskařské, Praha II., Václavská 12

Ř Á D

revue pro kulturu a život

Zahajuje právě VII. ročník

Řada významných spolupracovníků zaručuje vysokou úroveň revue

Jmenujeme:

S. Berounský, J. Čep, J. Durych, J. Hobzek, R. Holinka, J. Heril, J. Kostohryz, Z. Kalista, O. Králík, F. Lazecký, V. Renč.

K. Schulz, B. Štorm, J. Vilíkovský, Rudolf Voříšek

ŘÁD si všímá všech kulturních projevů českého života. - Zveme zejména mladé k odebírání. ŘÍDÍ F. LAZECKÝ S REDAKČNÍM KRUHEM

VYCHÁZÍ MĚSÍČNĚ, PŘEDPLATNĚ NA ROK
K 56.—, jednotlivé číslo K 7.—

Možno odebírat u všech knihkupců
nebo v nakladatelství

VYŠEHRA D, PRAHA II., KARLOVO NÁM. 5

KLK

Katolický Literární Klub

přináší hodnotné knihy
v pečlivém výběru

Šest knih ročně a vánoční tisk
za členský příspěvek K 180.—

Možno též splácet po K 90.—, K 45.—, K 30.—
nebo K 20.—

Přihlášky u všech knihkupců
nebo v nakladatelství

VYŠEHRA D, PRAHA II.,
KARLOVO NÁM.

POESIE LIDSKÝCH OSUDŮ A SNU

Karel Schulz

PRSTEN KRÁLOVNIN

*Mistrné novely o lidech, poznamenaných
tajemnou sudbou života*

Vyšlo v Knihách Řádu

Cena K 28.— U knihkupců

V Y Š E H R A D

V dominikánské Edici Krystal
vyšla nová cenná kniha

D. Pecky:

Cesta k pravdě

Je to spis, který nahradí učebnice náboženství a prospěje každému na cestě k správné duchovní orientaci. Pro studenty byla stanovena zvlášť výhodná cena a to K 14.—, při objednávce 10 kusů K 10.—.

Objednávejte

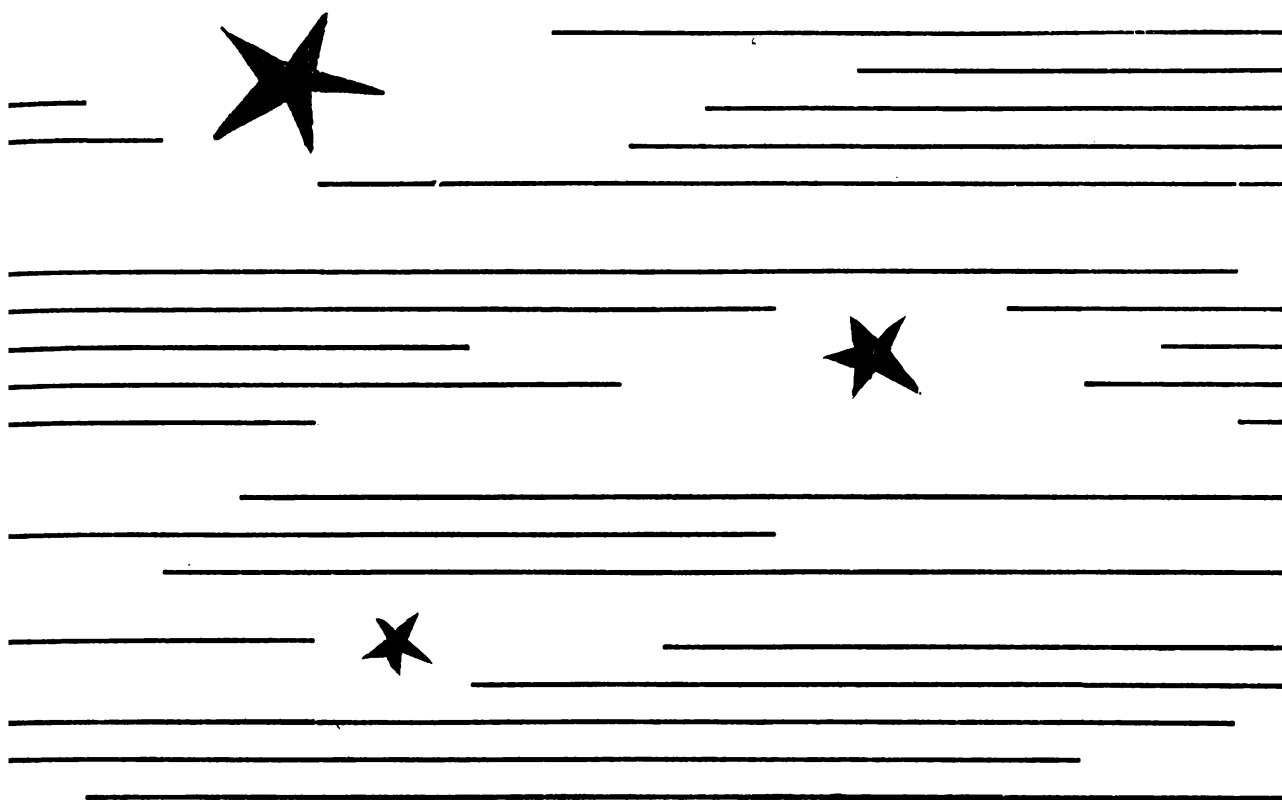
**V EDICI KRYSTAL, OLOMOUČ,
Bernardinská 14.**

Pražští čtenáři ji mohou obdržet
v administraci Jitra

Ještě dnes objednejte! V. Bitnar:

Zrození barokového básníka

Cena pro odběratele K 50.—, pro ostatní
K 65.—. ● Platit můžete ve dvou
měsíčních splátkách.

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII.

POESIE • K. Kladský, F. Adamec, G. von Le Fort, O. Sirovátka, O. Kryštofek

PROSA • D. Pecka, G. Göpfertová, E. Koukal, V. Ara, V. Kratochvíl, Zd. Leininger, F. Weiser

STATI • Dr. Otto Dietrich, V. Ryneš, R. M. Dacík O. P., D. Pecka

VÝTVARNICTVÍ • Edy Koukal, Friedl

7

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně⁷ kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: po 1. lednu 1941 studenti K 20[—] ostatní K 30[—].

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Prívóz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 5.

zprávy dopisovatelům

B. J. Jen píseň tuláková. Próza je slabá. Rozbor neposílejte. Pozdrav. — **Fr. S.** Velmi rád bych články otiskl, ale dostal jsem předtím už práci jinou o téměř tématě. Těším se však, že napíšete o něčem jiném. Přihlaste se v pražské redakci. Mohl byste dělat recenze. — **L. V.** Rád. — **K. B.** Nezlíbím se, ale je to vsukutku nedokonalé. — **J. N.** Zatím jen rýmování. — **K. K.** Znamení písně, ta druhá je zmatená. — **Zd. R.** Snad. — **J. V.** Jen Ozvěnou. Jsou lepší. Rytmus je mnoho, ale ne vše. — **K. J.** Bohužel nic. Snad nejlepší je Povzdech. — **M. O.** Rozloučení je zajímavé svými obrazy, ale je příliš improvizováno. Chcete-li, dejte mu pevnější formu. — **S. Iren.** Jsou ještě hodně povídavé. A pak — to je pseudonym, potřebuji adresu. — **L. Vet.** Prózu ne. Báseň začíná pěkně, ale poslední strofa ji kazí. — **V. D.** Thema jistě zajímavé, ale zatím na to nestačíte. Něco jiného. — **B. R.** K noci lnu. — **L. L.** Ano, po jisté úpravě. — **A. P.** Je to vtipné. Rád. Pozdravuji srdečně. — **L. Kar.** Jsou pěkné, ale zatím jen Touhu. Myslím si však, že už nejste student, a Jitro je studentské. — **Z. Mat.** Próza je slabá, ale Chlapcova modlitba ukazuje, že můžete napsat slušnou báseň. Zatím nic. — **J. K.** Jen prózu. — **F. A.** Velmi rád Ztracený domov, druhou ne. Pozdrav a stisk ruky k trpělivosti. — **K. S.** Nejsou špatné, ale ty rýmy! Tulák je nejlepší. Tentokrát nic. — **L. K.** Děkuji Vám. Otisknu Utrpení IV. a Velikonoce. Původní báseň není ještě zvládnuta. Pozdravuji Vás srdečně. Dík i za známky. Měl jsem z nich radost. — **St. B.** Tentokrát nemožno. — **M. Š.** Snad, není špatné. — **J. Z.** Jen veršování. — **V. K.** Všední. Otřelý. — **M. S.** I tentokrát ještě odkládám. Pokračujte v cestě, kterou jste nastoupil. Touha je pěkná. Nevzdávejte se. Čekám od Vás pěkné verše. — **A. M.** Březnovou. Těším se na nové. — **L. P.** Bohužel, ani jednu. — **M. D.** Ta vzpomínka by se musila přepracovat. Víc soustředit na O. — **P. L.** Ten snímek je nepodařený. V Doorám coby je, ale to nestačí. Musíte mít trpělivost. A pak: bez adresy neotisknu nic. — **MVT.** Nezlobte se, ale i já jsem si řekl, dočet Bacchanale: Na štěstí je konec. Úryvek z románu začíná dost slibně, ale na otištění je toho málo (nemyslím rozsahem). — **J. V. S.** Jen Velikonoce. Pozdrav. — **P. Z. J.** Velmi slabé. — **B. P.** Ani jednu ani druhou. Povídate mnoho. Je to příliš lyrizující. — **Z. L.** Srdečný dík za myšlenky. Nezlobte se, milý Zdeňku, že báseň zas odmítám. — **J. K.** Dík za vše. Pozdrav. — **V. N.** Zatím jen Waltra. — **Kostelec.** Mnoho si troufáte. Snad Mládí. Překládáte hodně doslovně. Hölderein je strašně těžký na překlad. — **J. Hl.** Málo vtipu. Nevím, kam se poděla Vaše Ostrava.

**vyrovnejte předplatné, které činí
pro studenty 20 K, pro ostatní 30 K**

Vyšlo 1. března 1941. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskarské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čís. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

Znamení písně

Karel Kladský

Hrej, hrej tence, a znáš-li tiché bdění,
v němž křídlo vůně proudem času jásá,
po stopě dávna spěchej ke kráslení,
je život dech a minulost je krása.

A vzpomínáš-li pod křištálem zraků,
(tak rád bych pil teď z vědra tvého zvonku)
zacinkej slůvkem na dozrálém hrachu
a tepla nalij ke každému stonku.

Nanovo rozpleť myšlenky pavučí,
ty starostlivá jak struna houslová,
na smyčec navij sad plodů z náručí,
když voníš růží, balzámem z Otcova.

Zas znova zvuč i v modru podnebesí
pod tichou klenbou rudě vzňaté skály,
jak ránem otevřená okna kdesi,
když vonné jasy keřík zpěvu halí.

Duchovní základy nové Evropy

Dr. Otto Dietrich, říšský tiskový šéf

(Z projevu říšského tiskového šéfa ve slavnostním zasedání Akademie 20. ledna 1941 ve Španělském sále na Hradě pražském.)

Základ individualistického myšlení tvoří mylný předpoklad, že člověk jest individuum a že také ve všech svých životních projevech musí býti za individuum považován. Na tomto předpokladě, který byl noeticky nesprávný, ačkoliv vypadal tak nedotknutelně a byl přijímán jako samozřejmý, byla po staletí budována budova individualistického myšlení jako babylonská věž. Ostrovtipu tak mnohých filosofů této individualistické epochy uniklo, že člověk jako osamoceně »já« není ve světě vůbec skutečností, nýbrž že ve všem svém jednání je bytostí kolektivní, v rodině, v přirozené lidové pospolitosti, pospolitosti rasy, národa, jehož je členem, v celku, jemuž je více či méně zavázán. Přehlédli základní skutečnost, že pospolitost, v níž probíhá lidský život od kolébky až do hrobu, je nejen podmínkou jeho bytí a jeho možnosti uplatnění, nýbrž také pojmovým předpokladem, kategorií jeho myšlení. Nedospěli k poznání, že ve všech oblastech lidského soužití nikoli individualistické a liberalistické, nýbrž jen celistvostní myšlení, které je si vědomo pospolitosti, může nám otevřít svět skutečnosti a že v podstatě pospolitosti dané přírodou jsou uzavřeny též všechny síly jednotlivcovy poznávací schopnosti.

Individualistické myšlení — řekl bych — bylo duchovní konstrukční chybou celého lidského věku. Je velkým duchovním činem naší doby, že se vymanila ze zamotaného přediva individualismu, od něhož se nedovedla osvoboditi ani sociální hnutí minulého století, a že dospěla k poznání, že pospolitost jest jediné možnou základnou našeho myšlení a konání. Tím byla uskutečněna jedna z nejpronikavějších revolucí v dějinách duchovního vývoje. Tato revoluce myšlení jest klíčem k bráně nové doby. Zahrnuje všechny obory života a přináší ve všech oblastech řešení, která nebyla dosud provedena. Život toho, kdo má tuto novou základnu myšlení, jest uspořádán rozumně a jasně, neboť tato základna je mostem k novému stupni vývoje lidského poznání, jež nás vede k novým břehům pokroku a kultury. A to, pánové, není snad jen nějaká smělá konstrukce nebo prázdná teorie, nýbrž oblažující skutečnost, za kterou stojí plnokrevný život.

Pro naši generaci znamená ovšem tato revoluční proměna problémy, které jsou zčásti velmi závažné. Příchod nové doby vyvolává často zdánlivé rozpory u těch, kteří jsou zatíženi mořem předsudků minulosti a kteří proto jen s největší nedůvěrou vstupují na novou půdu přítomnosti. Nevědí dosud, že to, co pozorováno pod zorným úhlem minulosti, se zdálo radikálním a nemožným, stává se přirozeným a pochopitelným, zaujmeme-li nové stanovisko. Ten, kdo vyrostl ještě v minulé epoše, kdo se učil mluvití její řečí a mysliti jejími myšlenkami, nemůže s pojmy starého světa rozuměti světu novému.

Jiní opět, jejichž poznávací schopnost je ještě poněkud zastíněna minulostí, zatím co byly již překročeny první stupně nové doby, považují všechno nové za mylnou nauku a bojují proti tomu s vášnivostí domýšlivých fanatiků pravdy, kteří byli uvedeni na nesprávné duchovní cesty. Představují si, že nynější válka musí probíhati podle stejného schematu jako válka předchozí, zatím co ve skutečnosti stojí tu proti sobě zcela jiné a nové síly, na které již nestačí. Jejich mozky se zdráhají uznati nejprimitivnější zákony lidské logiky. Zatím co jim voda sahá již po krk, mluví tito pošetilci o vítězství a dopouštějí se tím zločinu, který hraničí již s politickým rouháním.

Duchovní profil českého baroka (1620–1750) | V. Ryneš

Václav Ryneš se narodil 22. června 1909 v Klatovech. Za právnických studií navštěvoval i historické semináře a přednášky (dr. Pekař, dr. Bidlo). Samostatně vydal: »Kapitola z dějin cechů řeznických« (1931), »K dějinám znaku města Klatov« (1932), »Vyhnanství P. Bohuslava Balbína« (1940), »Blah. Amabilia — Předchůdce Hammerschmiedův« (1941). Zabývá se českou hagiografií a dějinami památných míst. Přispívá do »Erbovní knížky« (1939, 1940, 1941), jakož i do řady časopisů (»Katolík«, »Šumavan«, »Nové směry«, »Staroboleslavský věstník«, »Lidové listy« atd.).

V boji českých jezuitů proti českobratrskému kancionálu v osmdesátých letech 16. století, v literární činnosti Šimona Lomnického z Budče, v latinských hymnech a českých modlitbách k našim patronům od Jiřího Bertholda Pontana z Braitenberku lze snadno postřehnouti předzvěsti českého literárního katolického baroka — ještě v době předbělohorské. Avšak usilovným snahám českého, duchem Tridentina oživeného katolicismu o rekatolisaci naší vlasti bylo projíti nejedním zklamáním (pád Jiřího Popela z Lobkovic, majestát na náboženské svobody krále Rudolfa II. z r. 1609) — než se přiblížily ke svému cíli.

Zvláště Rudolfův majestát zdál se na věky petrifikovati náboženské rozpolcení země. Dvě budovy, jež v době následující vznikly, jakoby symbolisovaly dvojí cestu předbělohorské společnosti. Na levém břehu Vltavy pro německé luterány dílem italských stavitelů vzniká tehdy chrám Nejsvětější Trojice. Nad malou mariánskou kapličkou v nedaleké Staré Boleslavi v téže době je započato se stavbou nádherného poutního chrámu Nanebevzetí Panny Marie — rovněž dílem italského stavitele. Tato budova, o kterou si velkých zásluh získali příslušníci českých katolických rodů, měla býti důstojným sídlem kovového mariánského staroboleslavského obrázku, jenž se právě v rušných dnech po vydání majestátu — kdy katolíci se zdáli zcela opuštění svým králem — stal pro ně záštitou — Palladiem českého království.

Listopad obě cesty sloučil v jedinou. Luteránský někdy chrám Nejsv. Trojice byl odevzdán katolíkům, zasvěcen Panně Marii Vítězné a jako sídlo Pražského Jezulátka — daru to Polyxeny z Lobkovic — získával po celém světě naší vlasti pověst země katolické. Avšak úspěšné provedení rekatolisace předpokládalo mezi těmi, kdož ji na české straně chtěli uskutečnit, hojnost energie. Mužem, který splnil tehdy své poslání, byl Vojtěch Zdeněk z Lobkovic — manžel paní Polyxeny, muž to, jenž dovedl odepřít podpis na majestátu, s nímž nesouhlasil, a zachovav si přízeň i Rudolfova nástupce, dovedl obratně podporovati skupinu katolických utrakvistů, velmi málo příjemnou těm, kdož pod vlivem cizích nauk hleděli z Čechů vykořeniti hluboce zakořeněnou zbožnost katolickou. Soudobá svědectví jasně napovídají, že ti, kdož prosadili majestát, byli si dobře vědomi toho, že lid, jenž ještě nezapomněl zcela na slávu eucharistických procesí husitských a této formy zbožnosti v nové víře postrádal, nepřihlížel bez sympatií k slavným průvodům katolickým. Rovněž obnova mariánského kultu docházela dobré ozvěny u mnohého z přívrženců české reformace v době předbělohorské.

Spád událostí od r. 1617, kdy se bystrému Lobkovicovi podařilo (bez valného odporu) prosaditi přijetí arcivévody Ferdinanda za českého krále a jeho korunovaci, byl rychlý: Spor hrobských a broumovských poddaných (z periferie země!) s církevními vrchnostmi, »těžké psaní« z Vídně (Wien), defenestrace, odboj, smrt Matyášova, volba kalvinistického falckého kurfiřta za českého krále (téměř dvacet let před touto volbou se v politických kruzích udržovala houževnatě pověst o úsilí těchto kurfiřtů o českou korunu!), zimní království, Bílá hora, 21. červen 1621, likvidace katolických utrakvistů (z obavy, aby se tato denominace nestala útlukem pro protestanty), ponehlá likvidace jednotlivých protestantských složek, »Obnovené zřízení zemské« z roku 1627.

Pro věc našich zemí stalo se osudným to, že Ferdinand II., jemuž za povstání zůstali věrnými téměř všichni zemští úředníci a řada rodů, nevrátil se do země zasluhou těchto svých poddaných, nýbrž dostal pět korunu z rukou své armády a katolické ligy. V bělohorském tažení se zúčastnili jen dva čeští páni! Ač naše země až do Karla VI (jako krále českého II.) zůstávaly hmotnou základnou habsburského soustátí, přesunulo se v důsledku událostí natrvalo morální jeho těžiště do

zemí alpských. Zřetelně o tom svědčí i ta okolnost, že erb řady věrných českých rodů byl po vítězství legitimním králem rozhojněn o červenobíločervený štítek babenberských nejdříve, poté habsburských dědičných zemí...

Proti podmínkám, za nichž byl r. 1619 zvolen falcký kurfiřt za českého krále a jež znamenaly největší ústup české královské moci, zajistila bělohorská bitva vítězi české království jako dědičné a umožnila likvidaci předbělohorského »smíšeného státu« krále a stavů a nastolení králova absolutismu. Státní svébytnost však tím dotčena nebyla. Proti názorům většiny králi věrné šlechty, ve jménu formulky, že království rebelovalo jako celek, a jako celek tudíž má býti trestáno, byla mimo jazykové a jiné změny pravomoc stavovské obce omezena na povolování daní... Následek toho byl, že »Obnovené zřízení« narazilo na tichý, avšak nikoliv dočasný odpor právě těch šlechticů, kteří za rebelie zachovali věrnost. V omezení svých práv neviděli nyní, leč nevděk.

Vedle opravdové oddanosti této šlechty vítěznému katolicismu byla to však i obava před ztrátou majetkové državy, již se jí za pobělohorských konfiskací (pendantu to konfiskací directorských) dostalo, která katolickou českou šlechtu (přes její nespokojenost) postavila do vladařových služeb. Neměl-li r. 1627 kníže Lobkovic odvahy odepřít podpis na »Obnoveném zřízení«, s nímž nesouhlasil, přispívá v osudném roce 1644 hrabě Heřman Černín z Chudenic — kdysi, asi ne zcela neprávem, podezříváný z účasti na valdštejském spiknutí — podstatně svému panovníku k udržení moci — cestou do Cařihradu, Ferdinandu II. nejednou vytýkaná marnotratná štědrost přinesla ovoce pro jeho syna — těsně před vestfálským mírem.

Avšak proti stavu před 30 lety byla úroveň našich zemí po tomto míru značně pokleslá. Tažení vojsk jedné i druhé strany, jejich zimní táboření, značné kontribuce, zrušení řady vesnic a měst, odchod nemalé části svobodného obyvatelstva (vzdělaného měšťanstva a panských a rytířských rodů) ze země z důvodů náboženských, přesun nemovitého majetku (zvláště po valdštejském spiknutí) do rukou zasloužilých cizinců, proudy kolonistů do zrušené země spěchajících zblízka i z dále, tíha poddanských a daňových břemen, zvláště těžce v době úbytku obyvatelstva na zbývající sedláky doléhajících, to vše pozměnilo ne nepodstatně tvář našich zemí... Obnova zemského míru, oslavená vztyčením mariánského sloupu uprostřed Prahy, statečně se Švédům ubránivší, a prohlášením pěstouna Páně sv. Josefa za patrona království, znamenala i výměnu generací ve vedoucí české šlechtické společnosti. Nová generace, vyrostlá v jezuitských latinských školách, přecházející kosmopolitickým duchem naplněných, a poznávající cizinu, hlavně románskou, nastoupila na místo mužů, přes všechnu oddanost k panovníkovi, zakotvených v předbělohorském myšlení. Potomci rodů, jejichž předkům se snad někdy ani svit české koruny nezdál tak zcela nedostupným, zápasí ve vídeňském ovzduší o přízeň vzdělaného, ke kněžské kariéře původně určeného, krále Leopolda I. I když v této společnosti nechybějí pod vlivem domorodých učitelů vyrostlí Čechové rázu hraběte F. O. Vchynského (Kinského), oddaluje proud módní románské kultury a hlavně touha po dvorské kariéře mnohé velmože potřebám rodné země.

Ač i šlechtice zcela králi oddané a těsným přilnutím ke katolicismu vyznařující nedávnou minulost (jako ke svým předkům se hlásí tehdy Černínové a Švihovští k bl. Amabilii, Vrtbové a Gutštejnové k bl. Hroznatovi — osobnostem to doby předhusitské!) tížila mnohdy připomínka někdejší rebelie jako »dědičný hřích«, nebyl přece v Leopoldově době králův dvůr uzavřen ctižádosti českých rodů. Někteří čeští velmožové náleží do osobního přátelského kruhu panovníkova, jiní — v čele panovníkovy vlády postaveni — uplatňují svůj vliv zřetelně v zájmu českých zemí, usilující o udržení míru hlavně na západní hranici říše.

Jejich zásluze možno z nemalé části přičísti i úspěchy dobyté na východní hranici, návrat Turky obsazených Uher, jakož i posílení vladařovy moci v této zemi. Uplatňují se tu i vzpomínky na českou statečnost za křižáckých válek. Český kněz Pešina r. 1663 vybízí středoevropské národy k společné obraně proti společnému nepříteli křesťanstva, dvacet let poté uplatňuje se český šlechtic Kaplíř ze Sulevic při obraně Vídně (Wien).

Vláda Leopoldova náleží k nejdelším v našich dějinách. Další generace české šlechty,

jež nastoupila v devadesátých letech 17. století, nebyla již k vladaři připoutána jako ne jeden z předchozích poutem přátelství, daného leckdy i stejným stářím. Péče a zájem o blaho a potřeby země, pozvolna se zotavující z bled téměř neustávajících válek, naplňuje tyto opět již sebevědomější šlechtice. V těchto mužích ožívá vlastenectví generací předchozích, i když jejich běžnou řečí není přecasto již jazyk dědů a pradědů. Ještě za krále Josefa I. není vyloučen ze dvora vliv české šlechty. Po jeho předčasné smrti, jež měla rozhodný vliv na běh politických událostí v Evropě, nastává zvrat.

Příčin bylo několik: Ne zcela bez české zásluhy získala tehdy mladší habsburská větev dědictvím po starší španělské, bohaté belgické, nizozemské a severoitalské krajiny. Jako nové hospodářské těžiště vyvíjející se monarchie, ovlivňované již zásadami merkantilistickými, vystřídaly tyto země do určité míry země naše, pokud jde o hospodářský význam. Rovněž územní zisky dobyté na východní uherské hranici, byť zatím šlo o krajiny značně zpustošené, posunovaly korunu českou na druhé místo až za uherskou a ztenčovaly naději (v 2. pol. 17. století ještě živou), že se královou residencí stane namísto Vídně (Wien) — k Uhrám blíže položená — opět Praha. A neposledním důvodem poklesu českého vlivu bylo, že za krátkého španělského panování Karla VI. zůstala v jeho okolí řada Španělů a jiných cizinců, jimž byly věci středo-evropské cizí. Dochází-li až 12 let po nastoupení na trůn k české korunovaci Karlově, nelze nevidět jakousi demonstraci v tom, zaznívá-li při této korunovaci z úst české šlechty až nápadně mnoho jazyk lidu. Pragmatická sankce v našich zemích byla přijata bez odporu. Avšak, když roku 1740 smrtí Karlovou skončilo po stránce hospodářské nepříliš skvělé jeho vladaření a vymřela i po meči mladší větev habsburská, přidaly se k bavorskému kurfiřtu, jenž obsadil hlavní město země, bez zdráhání asi dvě pětiny příslušníků starých i novějších rodů. Ač tato akce, usměrňovaná francouzským vlivem, byla proti zájmům jednoty našich zemí a české šlechtě nepřipadala v ní naprosto vedoucí úloha, mělo toto její počínání osudné následky. Po odloučení většiny bohaté třetí země české koruny byla roku 1749 zrušena česká dvorská kancelář jako představitelka státoprávní svébytnosti našich zemí a řízení politických věcí těchto zemí sloučeno s politickým vedením věcí ostatních dědičných habsburských zemí... Duch osvícenství, projevující se i v následující době dalšími pokusy o zjednodušení státoprávních a jazykových poměrů a jejich sjednocení, a odstraňující instituce doby předchozí jako přežitky, vyvolal však zákonem protitlaku i to, že vlastenectví české šlechty (české spíše ve smyslu teritoriálním) nabylo onoho státoprávního zabarvení, jež mu ještě chybělo za vlády posledního českého krále z rodu habsburského, Karla VI. (II.).

(Pokračování.)

A. P. Ze zápisníku starého profesora

Když jsem vykládal terciánkám o skutcích tělesného milosrdenství, zvláště jsem jim připomínal, že skutky toho druhu je třeba konati správným způsobem, jinak že jsou to skutky třebas i nemilosrdné. Tak na příklad: návštěva u nemocného má být krátká, protože dlouhá návštěva unavuje a obtěžuje. A abych jim to důkladně vštípil, pověděl jsem jim to zcela názorně: »Jdete-li k nemocnému, nezapomeňte s sebou vzít hodinky. Stačí, pobudete-li u nemocného dvě až tři minuty. Jen kdyby neduh byl lehčího rázu a nemocný vás sám prosil, abyste u něho setrvaly, můžete tam zůstat ještě další tři až pět minut. Ale potom, i kdyby nemocný vás neví jak zdržoval a prosil, nic nedbejte: nanejvýš mu slibte, že zase někdy přijdete — a odejdete.«

Netušil jsem ani zdaleka, že to vše se splní na mně samotném, a to brzy. Onemocněl jsem a odvezli mě do nemocnice. A poněvadž nemoc byla nakažlivá, směli návštěvníci se mnou mluvit jen skrz okno. Jednoho dne se u okna objevují tři terciánky. Už je mi dobře, chodím a mohu se svými návštěvníky mluvit pohodlně sedě u okna. Sedím tedy a vyptávám se, jak to chodí ve škole. Nu, a když jsem v nejlepším, otočí Blažena rukou, poodhrne rukáv — a strčí do svých družek. Na své další otázky už nedostávám odpovědi, neboť mé terciánky se uklánějí velmi způsobně a s přáním brzkého uzdravení se odporoučejí.

Za několik dní přicházejí jiné návštěvnice z téže třídy. Jsou čtyři a hlavní slovo vede Helenka E. Ty ostatní se jen pochichávají. »Co je ve škole nového? — paní profesorka třídní byla několik dní nemocná. Učil místo ní pan profesor Matoušek. Napřed se ptal, co jsme probíraly v češtině. Řekli jsme, že Polednici. Tak jsme si vykládaly o té polednici. Potom jsme tu báseň přednášely a nakonec řekl pan profesor, že si ji předvedeme i dramaticky. To byla švanda! Jožka dělala matku, Vendula to dítě — ona řvala a házela penálem. Polednici dělala Daša — ona si dala na hlavu hadr na utírání tabule, jednu nohu měla v holince, na druhé měla jenom cvičku, opírala se o kružidlo. Pan profesor šel za dveře — on dělal tátu, prosím, to byla paseka, klika cvakla, dveře letěly, Jožka s Vendulou na zemi, pan profesor nevěděl, má-li se smát nebo dělat poděšený obličej, on se tak šklíbil, tu pusku měl na křivo až k uchu. Holky to potom dělaly po něm, ale žádná to nesvedla — — —

A ten pan profesor, co nás teď učí místo vás, prosím, on chytil Vendulu, jak čtla pod lavicí román z divokého západu. Chvilí do toho koukal a potom povídal, že je na každé stránce nejméně pět mrtvol a že se diví, že z toho necrčí krev. On je přísný. Hned první hodinu popsal dvě tabule. A zkouší na stupínku.

A teď musíme psát domácí českou. Takové divné thema: „Zrezavělé brusle na půdě si stěžují, že není led.“ To jako ty brusle samy mají vypravovat. Já mám brusle, ale nejsou rezavé. Ale na půdě jsou, to ano. Byla jsem se tam na ně podívat. Napřed jsem je nemohla najít. Ale jsou tam. Leží vedle dědečkova dmychadla na včely. Dmychadlo, víte, to je měch jednoduchý, to jsme se učily ve fyzice. A teď mě napadá: aby ty brusle něco povídaly, to je moc hloupé. No ne — když někdo pořád mluví sám a druzí mlčí (ostatní dívky se v této chvíli významně postrkují a já neméně významně se kousám do rtů, uváděje se v nebezpečí, že budu vypadat nejinak než pan profesor Matoušek v okamžiku, kdy klika cvakla a dveře letěly) — tak jsem si řekla, že tu úlohu napíšu jako rozhovor mezi nerezavými bruslemi a měchem jednoduchým. Ty brusle si budou stěžovat, že není zima a nemrzne. A ten měch jednoduchý si bude naříkat, že není teplo a včeličky nelítají. Nebude to zajímavé? Mohu na to dostat jedničku.«

»Při nejmenším zárodek na jedničku,« dovoluji si skromně podotknouti.

»Z češtiny jsem měla dosud vždycky jedničku. Jenom matematika mně nejde. Já, když jsem byla v primě, to se máti zhrozila. — ona byla zvyklá z obecné školy na samé jedničky, no, to bylo překvapení, když jsem donesla z matematiky čtyřku, ano, opravdovskou čtyřku. Čtrnáct dní jsem nesměla ven a taky mně máti zakázala číst knížky. Já moc ráda čtu. Ale ne o holkách, víte, jak nějaká žába byla ve škole pořád našprtaná, potom cosi slyšela z telefonu a jednomu panu profesorovi zachránila život, víte, zrovna tomu, co na ní pořád seděl — takové knížky nečtu — to dávám Vlád'ovi. To je můj bratr. Chodí do páté obecné. On rád čte takové knížky. Máti říká, že měl být děvčetem. A já klukem. Já si vypůjčuji knížky od kluků. Cowboyek jsem už přečtla, o jé! Ale jsou všechny jedna jako druhá. To je tam vždycky nějaký padouch a lotr, ale přitom slavný a dokonalý gentleman: ujímá se vdov a sirotek, ale nikdo o tom neví. No, a když ho to omrzí, postaví si ranč, ožení se s bankéřovou blondýnou, no a když je starý, píše své paměti na psacím stroji. Hm, to je nějaké čtení —

Už se těším na sobotu. To vždycky jezdím domů. Já, a v neděli mně zase bude špatně. To máti vždycky něco napeče, co já ráda, já se toho nacpu a celý den je mi z toho nanic. To je nestřídmost, že? — Už jsme tady pět minut?« ptá se najednou Helenka, přetrhnuvši nit svého povídání.

Ostatní dívky se honem dívají na hodinky.

»Už jsme tu půl hodiny!« vykřikne Hanička.

»To to uteklo, povídá Helenka, my jsme si ještě po cestě povídaly, že tu budeme jenom pět minut, jak jste nám říkal ve škole, ale já jsem taková žuchla, já když začnu povídat, tak nevím, kdy mám přestat. Tak se na nás nezlobte, my už půjdeme, jen abyste se nám brzo vystonal — s Bohem, pane profesore!«

Z rozhovoru dvou paní: »Tak podívej se, my přece jsme horší než byly naše maminky. No a ty naše děti jsou zase horší než jsme my. A co bude potom, to ví sám Pán Bůh!«

V milánské Ambrosianě jsem viděl před lety *Codex atlanticus* — ohromnou knihu, obsahující nesmírné množství náčrtků a cvičných kreseb Leonarda da Vinciho

a jeho žáků. Je dobré ukázat světu, že velcí mistři přistupovali k svým dílům po veliké přípravě a že umění není jen inspirace, nýbrž také práce. Zcela mylná jest domněnka, že umělecké dílo jest jen plodem jakéhosi dionysického opojení a nadšení: vždyť je to také *ars* — řemeslo, technika, dovednost: a ta se získává jen učením a cvikem. Říkávalo se sice: *poeta nascitur, orator fit* — básníkem se člověk rodí, řečníkem se stává. Je to jen polopravda. Básníkem se člověk rodí, ano, ale také je pravda, že básníkem se člověk stává. Znělo by sice nezvykle, ne-li směšně, kdyby mladý člověk prohlásil, že se bude učit básníkem, ale ve skutečnosti by to bylo stejně rozumné a oprávněné, jako kdyby řekl, že se bude učit malířem nebo sochařem. V dějinách literatury se sice mluví o »školách« básnických, ale těmi školami jsou míněny jen »vlivy«; vynikající básníci se sice nazývají »mistry«, ale nemají žáků, nýbrž jen napodobitele. Není hanbou napodobovat — neboť i to je práce. A není potřebnější rady, která by mohla býti dána mladému umělci nežli rada: pracuj! A určitěji: čím více se budeš pokládati za řemeslníka a čím méně za miláčka Mus, tím větším umělcem se staneš!

Jeden pan kolega rád vykládá studentům o moderním umění výtvarném. Přináší s sebou do školy i všelijaké obrázky a ukazuje žákům různé ty výtvary kubistické, futuristické a expresionistické. »To jsou směry, jež znamenají odklon od realismu: jejich zastánci nechtějí napodobovati skutečnost vnější, nýbrž spíše vyjadřovati skutečnost vnitřní« — tak vykládal ten pan profesor oktávánům a oktávánkám, ukazuje jim expresionistický obrázek, který měl název Papoušek. Ovšem papouškovi to nebylo ani dost málo podobné. »Prosím, to vůbec nevypadá jako papoušek,« namítal žák Foltýn. Pan profesor se zaškaredil, ale neřikal nic. »Prosím, kdyby mu bylo vidět aspoň nožičky!« žadonila žákyně Miládka Juráková. A to už pana profesora dohňalo: »Tak když chcete mermomocí vidět papouška, tak si jděte do přírodopisného kabinetu, pan kolega Šťastný tam nějakého má — i s nožičkami — já vám tady ukazuju umělecké dílo — a dost!«

Když jsem studoval teologii, měl zvěčnělý prelát Dr. Josef Pospíšil ve filosofii také několik přednášek o krásnu. Přišla také řeč na nové směry malířské, zejména na kubismus, který byl tehdy v rozkvětu. Mluvil se pro i proti. Pan prelát rozřešil diskusi tak, že napsal mistru Úprkovi, aby se jako slavný malíř a odborník vyjádřil, co soudí o kubismu. Mistr Úprka odpověděl lístkem, na který nakreslil dvě krychle, jednu větší, druhou menší. Pod větší bylo napsáno: Matka. Pod menší: Dcera. Dole: »To soudím o kubismu.«

V páté knize své *Politiky* mluví Aristoteles o výchově, a to v sedmi kapitolách. Z nich čtyři (3., 5., 6. a 7.) jsou věnovány výchově hudební. Čtyřem hlavním předmětům se učili mladí Řekové: mluvnici, tělocviku, hudbě, kreslení. Užitečnost výchovy hudební odůvodňuje Aristoteles tím, že přirozenost lidská potřebuje nejen aby mohla býti správně zaměstnána, nýbrž také, aby měla správný poklid. A dále tím, že je třeba dávat synům nejen vzdělání potřebné a užitečné, nýbrž také ušlechtilé a krásné. Hudba pak má sloužiti nejen zábavě a oddechu, nýbrž především katharsi, to jest očistě či úlevě od tísnivých pocitů a nálad. Z různých tónin dává Aristoteles přednost tónině dorské: ta se nejlépe hodí pro účely výchovné, poněvadž je nejústálenější a má mužný ráz (fis, g, a, h, cis, d, e, fis). Vedle dorské tóniny připouští však - podobně jako Sokrates v *Politei* Platonově (III 398 E) - i frygickou, jež budí vášnivost a nadšení, avšak nadto, uznají-li to odborníci za potřebné, i lydskou, jež vyjadřuje měkkou náladovost.

Nad těmito kapitolami, starými přes dva tisíce let, je snad možno dáti si otázku, oč jsme dále ve výchově vůbec a v hudební zvláště. I když se přidalo hodin zpěvu na středních školách, jest hudební výchova přece jen popelkou mezi ostatními předměty. To, co zpívá naše mládež — supavé taneční šlágry a trampské uplakané popěvky o mámě a kamarádech, svědčí nejen o nedostatku hudebního vkusu, ale i o povážlivé zálibě v primitivismu a sentimentalitě; odtud je ovšem daleko k správnému poklidu i ke katharsi. A ještě dále k jemné aristotelské úvaze o »náznaku mravů« v písniích

či dokonce k rozlišování výchovných hodnot v různých tóninách. Heslem budoucí hudební výchovy, a nejen hudební, nýbrž vši výchovy by mělo býti: katharsís k dorské melodii — očistou k mužnosti!

Ze všech umění jest poesie nejméně ceněna u mladých lidí. Zkomponuje-li student nějakou skladbu pro studentskou akademii, holduje se mu jako nadějnému mladému skladateli. Udělá-li návrh na plakát veřejného tělocvičného vystoupení studentstva, oceňuje se to jako slibný počín výtvarnický. Jen uveřejní-li nějaké verše, třeba v ob-skurním týdeníku pod čarou, smějí se mu spolužáci a profesori mu prorokují nebla-hou budoucnost.

A přece téměř všichni velcí a slavní muži v mládí básnili a málokterý maloval nebo komponoval. A tak by bylo bezmála možno vysvětliti si to podceňování mladých básníků jako nevraživost lidí průměrných k budoucím velikánům.

(P o z n á m k a: Jestliže se tímto téměř demagogickým aforismem nestane »starý profesor« populárním mezi mladými básníky, pak už vůbec nijak.)

Ztracený domov | František Adamec

V pianě řek a náruči kolébek jež mi vítr vzal
když sudičky mě kladly do herny
určily mi domov ve tmě večerní
uprostřed noci na ostrůvku plném zlatých skal

Dlouho jsem bloudil v cizině štván chimerií slov
dobrodruh jenž nemohl se dočkat rán
až jednou v stínu u varhan
si vzpomněl na domov

Po moři plul jsem po moři fantastických snění
sirény na obzoru skal lákaly v náruč častokrát
stokrát mě jejich zpěv omámil stokrát však jsem nechtěl ztroskotat
chtěje poznat krásu narození

Ty víš můj domove domove luceren a kolibříků v tmách
kolikrát v tvém namodralém dešti
jsem hledal útěchu a opravdové štěstí
aolikrát zklamán jsem překračoval práh

Štěstí nepřichází samo i štěstí třeba krásti
při světle luceren uchvácen byv vírem
po druhé jsem poznal záludnost všech sirén
v noci nad propastí

Kde je můj domov? V lucernách či dál?
I když jsem přespal v nich
můj domov domov krásných knih
je v pianě řek a náruči kolébek jež vítr dávno vzal

Utrpení | Gertrud von Le Fort

Hymnen an die Kirche. Přel. Wojtěch.

(Církevní rok.)

IV.

A hlas tvůj mluví:

Já gloria chci zpívat,

že vrcholky mých věží se zvony zní:

Všechno utrpení země chval Pána!

Chval jej objetí i vyhnanství,

chval jej zklamání i vydědění,

chval jej všechn nekld!

Chval jej jasné soužení ducha

i temné soužení přírody!

Chval jej svaté soužení lásky!

Chval jej opuštěnost duše,

chval jej zajetí duše!

Chval jej bolest viny,

chval jej bolest pomíjejícínosti,

chval jej také trpká bolest smrti!

Hleď, já dotýkám se vši nádhery na svých oltářích,

všechno plátno na nich má odkvésti jako půvab lučin!

Všechny obrazy na nich mají zahalit svou tvář!

Chci zhasit poslední svou útěchu:

chci svého Pána tělo odnésti odsud,

aby moje duše stala se nocí,

neboť blaženým se stalo utrpení země,

protože bylo milováno:

Viz dřevo kříže, na němž pněla Spása světa!

Píseň tuláková | B. J. Bojan

Kapka za kapkou padá

Kam samotu ukryji ?

Padá déšť dnů

Po něm všechno zvadá

Je čarovný můj dech

Jak jenom kapky deště

vteřin minut hodin dnů

úcítí závan dechu mého

tu téměř ze všech

stanou se zrnka růžence bolestného.

Vzpomněla jsem si na hrníček z babiččina pokladu s oranžovým krajem a nevýslovně tajemnou Japonečkou. Dnes v noci se mi o ní zdálo.

Bylo to kdysi dávno, daleko dávno, kdy žila na malém ostrůvku. Měla přepestré květy na županu a jmenovala se Lu-Čang. Snad vlny jí to jméno přinesly. Ať se rozhoupaly větrem a dřely si těla o kaménky pobřeží, ať žebronily o kouzlech slunce, nikdy nesloupily úsměv s jejích rtů. Studila je pohyblivá záda vlnek a čechrala šplouchavá pěna. Možná, že vlny, které přinesly její jméno, uhladily také ji, protože byla pružná, ale skoro průhledná.

Za jitra klečela na břehu a tulila se k zemi. Pak vstávala a věšela hlavu mezi květy, objímala stromy a polykala vůni. A všechna vroucnost i neznámé toužení, slastné i nutkavé, uvázané a přece zpola šílené, nasycovalo pohyby jejích rukou. Neuměla mluvit, vždyť byla sama na ostrově, ale oči, měňavější než rybí bříška, ty oči přece mluvily. S večerem se kladla k zemi, vzpínala se jako raněná ryba a vztahovala ruce za zahrady vod. Ryla prsty do písku, ale její tělo se nikdy nezkravilo.

Probudilo se nové svítání, ožily vlny. Obloha zduchověla. Probudila se Lu-Čang s novým úsměvem. Klečela na břehu a žmolila škebli, vlhkou jako rty. Byla horká a dychtívá. Najednou spatřila bílé, ostré křídlo na vodě. Blížilo se. Dole mělo velikou škebli a z ní vystoupil člověk. Lu-Čang se vymrštila dychtěním jako šíp slunce. A tu spatřila po prvé svůj obraz ve vodě. Vlny rozstříkaly pověst o Lu-Čang a člověk se blížil. Chroupl písek, skříply kaménky a člověk stál vedle Lu-Čang. Lu-Čang, nehybná a ztrnulá, vložila svou pěknou ruku do jeho nehladké. Voněly květy, voda se tetelila, jen Lu-Čang a on se trošičku ukryli za listy, aby voda neměla o čem povídat. Zbyla tu jen bílá plachta a ještě ježaté rybky, připlouvající k ostrovu. Zvěděly o Lu-Čang.

Lu-Čang už nebyla sama. Lu-Čang byla jasná jako nejžhavější světlo pod víčky noci. Uplouvaly vody, kolotaly barvami a unášely střípky života blažené Lu-Čang. Noc i ráno ji líbalo s ním. Dlouho tak žila. Až jednou se křídlo skořápky zakomíhalo a za škeblí, která přinesla radost, utíkaly kudrny vln. Oči Lu-Čang se zakalily úžasem. Lu-Čang ztratila úsměv.

Květy voněly, ale rána byla mlžná a noci dusné chmurami. Lu-Čang stávala na břehu. Kolem ní bylo pusto. Čekala.

Jednou přitáhla voda loďku, zavrňely kaménky, ale nebyl to on. Nebyl to on. Sevřel její ruku a tělem Lu-Čang zatřásko teplo. Ale ruka Lu-Čang byla studená. V duši se sbratřil tisíceropůvabný odběhlý proud s oslnivým příklouzávajícím a voda se zavřela nad ránou, kterou vyřízla uplulá loďka v moři a v srdci ubohé Lu-Čang. Tváře jí zbledly nad hrůznost luny, ale úsměv se jí vrátil a už nechodila samotinká, aby hledala útěchu mezi šťavnatými stvoly červeně žíhaných poupat. Když za noci, z jejíhož těla prýští kouzla, opustil i on kvetoucí ostrov, neudržely se už ruce šalebných vod radosti a popraskané srdíčko zapípalo. Lu-Čang poznala, že nemusel přijít on, aby ji choval na klíně a hladil ruce, že to mohl být někdo, ale že to musel někdo být, a krčila se hladem po něm. Průsvitněla úzkostí, poznání ji dusilo, běžela mezi hadovitá těla stromků. Moře ji nechtělo uspat pro věčnost, protože ji stvořilo a ona měla děkovat za dar života na kvetoucím ostrově. Neměla nikdy odkrýt sebe. Ani šedě šmouhaté nebe neznalo slitování pro němé rty Lu-Čang. Jen vějíře květů zakvílely soucitem a začaly v štěbetání písklavého ptáčka s červeným ocasem, který ohýbal šťavnatý stvol, odpoučítávat barevné penízky. Vítr jim zahrál do kola. Lístek za lístkem padal do řečiště nezměřitelně barevných květů a píšťalky vůní doznívaly. Ptáci letěli naproti slunko a motýli poskvřnili tající závěje spadlých květů. Za zhaslými pochodněmi stromů se pletly copy stínů. Stínovatí loktušky vln. Zbělelá Lu-Čang, propadlá životu z polobdění, popelaví dálkou. —

Bude den.

Zlátne oranžová obloha.

Černá a bílá | Edy Koukal

Bílá je noc bez hvězd, bez mléčné dráhy. Bílá je noc bez posvátného svitu měsíce. Bílá je noc ztemnělá a bez prostorů. Je bílá a studená. Má hrozně veliké oči a spí. Spí a spí. Někdy si myslím... Ne! Jsem příliš sláb. Nikdy jsem nebyl silný. Ani tehdy, kdy tvé oči se potopily do perel slzí a já je drtil v prstech, ty křišťálové něžné kapičky ze studánky tvé bílé duše...

Bílé krápníky rostou v podzemních jeskyních. Se stropů se níží k zemi a se země pnou se do výše. Krápníky. Vyrůstají z černých hlubin a v černých prostorách. Rostou věčnost, bez svěráku času a jsou živý jen hladem po prostoru. Divíte se, že jsou bílé, nejsouce pohlcovány čirou tmou, která je bez přestání obklopuje?

Bílé jsou tišiny zoufalství. Vidívám totiž bílou paní. Stává nad známou opuštěnou tůň a v očích jí sedí odhodlání. Je to takový bílý kvítek jako hezká družička, kterou jsem viděl kráčet před rakví své mrtvé lásky. Všechno je na ní bílé. I vlasy, i oči a rty. Všecko! Někdy se bojím, aby mne snad nepolíbila.

Bývá to obvykle v květnu, kdy slunce za poledne ukládá vůni svých paprsků do rozkvetlé země. Všechno, všechno zpívá nejvznešenější hymnus své chvály velikému Tvůrci. Jen já... Ano, řeknu to, protože mne to tak nesnesitelně rve. Víš, rve, totiž ta bělost, ta prázdnota ve všem, že se nemůžeš nikde a o nic opřít, jsi-li unaven a sláb. Všude jen bílá hrana, o níž se zraňuješ! Nevěř v bělost! Nevěř a křič ze všech sil o své hrůze z té neviditelnosti. Ale mylíš se, domníváš-li se, že ti někdo pomůže. Zůstaneš vždycky sám se svým prokletým srdcem, které jsi nemohl přetavit v ryzí zlato, protože... jsi je vůbec nenašel. Ale ten strach, ta úzkost! Raduj se, i když tvé zoufalství se začne potit krví. Věz, že je to daň. Daň, jakou skládali první mučedníci vylitou krví Bohu. Má-li tvá bolest dosti pokorné oči a je-li tvá krev černá aspoň jako noc na Kalvarii, potom jsi splnil svůj úkol. Jsi spasen a radost tvá nechť je bez konce, neboť v ní je Ten, který dal oživit měděnému hadu na poušti a Ten, jenž láskou svého božství očistil srdce Maří Magdaleny. Raduj se mnoho, neboť Pastýř dobrý miloval tě mnoho, až k smrti.

Černá je cela mnichova zalitá poledním sluncem. Černý je jeho šat, černý je kříž zavěšený nade dveřmi. Ach, nechce smrt. Smrt je černá a život je bílý. Bílý je také šat nevěsty, bílá jsou těla žen a plná síly a bílé jsou střevíčky malých dětí. (Bílé jsou noci ztemnělé a bez prostorů.) Bílé jsou úsměvy žen a plné síly.

Archiv Jitro, Praha.

Jen světlo chce stín. Tma nezná stín.

Miloval bělost, protože nenáviděl čern. Miloval ji velmi. Prudce a vášnivě. Pro ni opustil černý kříž, který visel nad dveřmi cely.

Povstala síla na káře pýchy. Rozkvetly bílé úsměvy a na boku ucítil bílý šat nevěsty. I za noci bylo bílé lože svatební. (Bílá jsou těla žen a plna slávy. Bílé jsou střevíčky dětí o božitélovém průvodu.)

Horský potůček zná nejkrásnější písničku jeho dětství. Slyšel ji od krásné Evy a opakuje ji od té doby stále. Zpívá mu ji, kdykoli pláče tak, jako plakával v dětství. Tenkrát ho Eva tiskla k sobě a zpívala mu do vlasů svoji tichou píseň. Nevěděl, proč se mu potom zdávalo o zlém draku, o zakleté princezně a rytíři, který ji vysvobodil. Nesmála se, když jí o tom vyprávěl, a její oči se měnily v tajemné zahrady s neznámými květy a bílými ovečkami. Někdy se mu nic nezdálo, ale přece vyprávěl, chtěje viděti v jejích očích bílé ovečky.

Krásná Eva odešla po jedné jarní bouři, která se přihnala z hor. Osleplo oko potůčku a ucho jeho plakalo bolestí nad ztrátou její písničky. Jen splávek loudil na jazýčcích oblásků střepinky jejích melodií a házel je s melancholickým úsměvem do tůňky pod sebou. A on stával u splávku s rozevřenými dlaněmi a někdy pokoušel se zachytit doušek síly z vymrštěné střepiny (neboť bolest se zalyká v hrdle).

Krásná Eva se už nevrátila. Přišla však Marta se zlatem Inu ve vlasech a černými jiskrami v medových očích. Věřil, že ji posílá dobrá Eva a miloval její vůni, její barvu, tep její krve.

Černý je údiv, ale bílý je pláč. Černá je hlína Adamova těla. Hluboké jsou studně života a plny tajemství.

Bílé jsou noci v tiché samotě. Bílé jsou noci beze hvězd a mléčné dráhy. Bílé jsou hladiny nocí krvácejících tužeb. Bílé a bez břehů.

Nejbělejší je čistá konévka lítosti.

Černé jsou dni sluneční za mřížemi mnichovy cely. Černé je slunce, jež volá po hlíně. Černé je slunce mnichových očí, neboť není v něm Ten, jenž roztrhl džbány vod nad pláštěm Noemovým a rozkázal mu svítit nad Gabaonem, dokud by nezvítězil.

Touha | O. Kryštofek

A za snem odejít a na nic víc se neptat
na vůni podléšek ba ani na zpěv ptáků
s preludem odejít a s ním si stále šeptat
o květin chimerách a v rytmu rychlovlaku

odejet za vlnou a za vlněním moří
za plácem měsíce a za úsměvem rosy
a pozdravovat města na pomoří
ta města měsíční, do nichž své slzy nosím

proběhnout rovníkem a spadnout v ekliptiku
utíkat za sluncem když s hvězdami se pojí
vyvracet palmoví či usnout na rovníku
setřásat kaktusy a hrát si se závoji

a s dráhy planety se podívat na zem
na její titěrnost a potom v jednom mžiku
komety chvostem být po tmavých vlasech hlazen
zříceným lkarem se sejít v Atlantiku!

Cítí klid, ten obávaný okamžik, kdy duše pozbývá vlády nad sebou, kdy se vzdává své moci, toto sklouznutí k nevyhnutelné katastrofě, tu ztrátu sebe sama, již tak dobře zná a jež způsobuje, že ani znechucení, ani zášti nenaplní černou propast pádu.
Ernest Psichari: Cesta setníkova.

Otevřely se oči Tobiášovy a znovu hledí na města, vesnice a na psy.

Každý den jeho života hyne buď na slámě ve chlévě nebo ve stohu. Občas i v jakési místnosti, kde život se zdá být nejbídnější a nocí staletou mezi vteřinami světla.

Vesnice otvírají mu svůj den, aby se nasýtil jejich potem, a města svá okna, aby poznal popel jejich slávy.

Jediné chrámy jsou stejné: úzkostně vyslyší prosbu a dík. Uprostřed času jsou věčným a ničím léta nevraživosti.

Často je noc jhem Tobiášovým i dobou útěku. Stává se pokladem nezvažným, pokladem Simbádovým a nezměrný rozměr tohoto pokladu počátkem tajemství.

Bylo zvečera, když Tobiáš procházel ulicemi města. Stín těla na zdích se zdál přísný a plíživost jeho vnikala chodcům do srdce a obracela dlaň. Nevolovaly za ním posměšně děti: nebylo se čemu smát. Spíše on by na ně zavolal a měkký úsměv lámal slova vyčítavá i zlomyslná.

Do noci dlouho, však modlitby páteční v kostelích. Vstoupí.

Vlnitost barokního prostoru, lepkavost světél a modliteb kněze — v tom všem ztrácí se čas a dostává podobu úzkosti, ne vrahů před smrtí, jen mořeplavce o šťastné přistání.

A bylo po modlitbách kněze a lidu. Avšak žebrák Tobiáš nevychází.

Modlitbou zakotvila naděje srdce.

— Mé srdce zůstává s Tebou, Pane!

— Zavrhni je a zavržené očisti tresty očišťcovými:

— Tvá vůle vládne všemi trýzněmi a spravedlnost blaží svět a zatracuje peklo.

— Pane, dal jsi mi žebráckou hůl, hlad a žízeň, odkazuješ mne na lakomství bohatých a lítost pokrytců.

— Dešť nebeský zalévá mou žízeň a větrem šlehajícím posíláš polibek.

— Už neustaň!

— Zbloudila by duše má a vrhneš-li ji pokladům, slepota zlata obrátí ji v niveč.

— A náruč otevřenou zavřeš a uniknu smrti a získá mne smrt.

— Daruj můj pád Synu Svému a Jeho kříži!

— Daruj můj návrat andělům nebeským!

— Vryp diamantu ať získá má věrnost k Tobě, a jestliže Job střežil své rány a nezahlasil jejich podstatu výsměchu přátel, i mne nechť střeží Tvá ostražitost před časným ziskem a trvalou ztrátou!

— Jinak bych zemřel milosrdenství Tvému a Dílu Vykoupení.

— Sám přece víš, že nikterak neprchám ranám, avšak slabost je mým stínem a vinicí otroctví a počátkem pekla.

— A celý hřích světa tvoří Předpekli.

— A všechna láska přichod k nebi.

— A prosba má nechť je vyslyšena!

Tobiáše zastihla v kostele tma a bratr Zefyrin nabízí pohostinství:

— Pohostinství domu našeho je nepatrné, chceš-li, přenocuj.

A minul večer... Cela po zemřelém mnichu je dosud neobývána. Žádný nepřišel, aby se dal pod jeho nejsladší, nikdo nemá v úmyslu opustit svět, aby jím nebyl opuštěn. A nyní... Toto tajemství návratu zastihlo zde jakéhosi novice, velmi starého, velmi sešlého, a snad již odumřelého. Nedůživost Tobiášova byla tvrdá a výsměšná, nemoci se smály a nikdy odnikud, vždy z těla a podle těla vzniklé, vždy přítomné, vždy bolící, vždy předzvěsti Smrti.

Tobiášovi se zdá, že opelichaní psi olizují jeho tělo a jakási skřípavá bolest zachvacuje klouby.

Tuto noc byl vyzván na souboj. Závist, Ochranitelka pekla, podávala sousto a hlad byl Sysifův.

Dědictví této noci bylo kalné.

Několik nahodilostí (oč zde běží?, o nic víc, než o bílé lůžko a krov nad hlavou) zůstalo pohromadě a vytvořilo zbraň proti nebi. A lstivost této zbraně se zahrotila v závist.

Tobiáš si začal uvědomovat, že to vše by mohl mít. Vůle dává se na ústup před žádostí zlou. Duše zatouží po všem a hlásá nespravedlnost.

Tobiáš začal vést s ďáblem rozhovor o těchto věcech, jako se vede rozhovor se školákem.

Zakrátko křičela celá duše: — Získat a mít!

Odkud to fičí? Odkud ta Meluzina žádosti? Ach, póry pekla jsou odchlípeny a inventář všech hříchů sestaven jako výsměšný výkaz všech překročených záporů a jako vyhrůžný výkaz všech trestů.

Tobiáš zůstal cele zaujat těmito žádostmi.

A jediná noc stačila, aby byl kmen poražen a zůstal zlomen uprostřed a zpřelámán ke spálení.

Opojení | V. Kratochvíl

Bože, jak je to hezké! Sluníčko se směje, krajina září a člověk div to všechno neobejme a nezlíbá. Smějí se obláčky potřhaného nebe, pod mezí svítí vytáhlé olše, uzounká cestička v brázdách září a každá hrouda se na ni směje.

A člověk tu stojí, s počátku neví, co to všechno kolem je, ale pak té kráse přijde na chuť a hop!, už peláší jako zajíc napříč přes pole, ach, ta zem dnes voní, dál přes drny a krtčí hromádky a buch sebou!, jen to žuchlo! Ach, to je to krásné! A hrabe se rukama v hlíně, čichá k trávě, vlasy si scísne do očí a teď hop!, žene se za myškou! Granátová očka, dlouhý rypáček, to je to pěkné, ta myška, že, hup za ní a buch sebou znova do brázdy.

Vše tu voní zemí, ani se ti nechce vstávat. Nejlépe tak zavřít oči a jen dýchat a poslouchat a hrabat se v hlíně!

I sluníčko zbujnělo! Schovává se za mráčky, honí se s nimi, směje se jim. To je dnes veselo, co! Vyskočíš a teď pelášíš tam ke stráni. Tam dole teče potůček a za ním na druhé straně se zvedají vyčouhlé modříny a nahrbené borovice. Všecko se to v tom sluníčku leskne jako nalakované.

A voní to, jeje! A už běžíš s kopce a rovnou k potůčku. Je ti tak volno — kluci, kde jste, chytejte mne, já se radostí, myslím, zblázním!

A už jsi dole! Na louce se kymácejí kyselé blatouchy, kakost a moc jiné trávy. Tráva tě lechtá na kolenou, je, to je krásné tak se brouzdat tou travou, včely kolem bzučí a pestří se motýli. Chceš po jednom jen tak skočit, ale ne, nechám tě, kamaráde, ty bys těm květkám tady chyběl. A běžíš dál a šup přes potok, chacha, to byl skok, a ještě zpátky a zase zpátky a zase a zas. Skákal bys tu třeba do večera, jak je to pěkné! A jak ten potůček potichoučku plyne a pěkně tiše si pobrukuje jako ti nosatí čmeláci tady nad loukou.

Ale musíš honem dál, abys toho světa dnes proběhl co nejvíc, když je tak pěkné, ne? Pár skoků přes louku a už se koulíš na pekáčích voňavého mechu, panečku, jako v peřinách, jak císařovna v prachových poduškách a také pod nebesy. Pojď za mnou, střevlíku, kamaráde, neboj se mne, voláš, ale ten peláší pryč; třeba má dnes také takovou radost!

Ale les už tě nedočkavě zve, tak hop a rovnou do stráně a prudce nahoru. Ach, to srdce dnes také tak divoce buší, hrud' se prudce nádýmá a oči září!

Pojďte se mnou, hola, babo kořenářko, i ty, dědo, co tam sbíráš ty houby, to vám neuteče a dneska je takový pěkný den! Pojďte, že mne nechytíte, ale kdepak! — A jeje, tady jsou jahody, a co jich tu je, a panečku, jak chutnají, jak med, hm! A jak jsou pěkně červené, jak sukénky sousedovic Mařenky, a kde ta je, chudáček, ta by si tady se mnou pochutnala! A ještě několik do kytičky a pryč, vzhůru k vrcholku

stráně. Bože, jak jsi hodný, žes udělal takové stráně, panečku, to je něco pro pravého kluka!

A tady už je silnice a pěkný výhled tamhle od kapličky. Ach, to je ta krajina dnes pěkná jako zlato! Tam hodně vzadu to modré to jsou kopce až u Břeclavě, tady blíž dýmá několik šedých škatulek, veliká továrna a tady naproti ve stráni soptí vláček a konduktér kouká z okna. Dole nad loukou se honí sta motýlů a kolébají se zvonečky a kopretiny a třpytí se potůček.

Bože, jak je to tady krásné! Jak je celý svět krásný! Jak v pohádce! Jako zázrak! Z mlýna od řeky přijíždí pantáta Kutílek.

»Dobrý den, pantáto, prosím vás, svezete mne domů?«

»Dobrý, dobrý, i svezu, jen pojď, hochu, sedni si tady podle.«

»A vezmi opratě a jeď sám!«

Panečku, to je něco, krásy řídit, bičem práskat a tiše pobroukávat!

Však to byl dneska ale pěkný den, řekneš si, až budeš usínat...

Pohádka nová i stará | Zd. Leininger

Čas nemrzl. Občas vyčinil svým nenasytným překupníkům tichým přeskupením ručiček, ale zpravidla je svou němotou — tím čtvrtým rozměrem všeho stvořeného — probudil, aby se rozešli spát. I ty rozchody vyladěné ve stupnici posledních barev měly nitky ze zlatých časů, kdy v příbytku dětství visely na stěnách koberce pohádek, pletených rukou babiččinou. Zřetelně jsi na nich viděl dlouhé světlé princezniny vlasy, pohlazené tajemným leskem, jenž zvoní čistotou, ale přece mají ještě na sobě stopy zlata mistrně rozhozeného. I pana krále jsem tak mnohdy spatřil. Jeho vážnost zakotvená ve zlaté koruně a brilanty zdobeném žezle byla stále táž. Jeho šat ovšem nikdy nezakolísal v nestřídmém reji mód a držel si stále primát, poněvadž byl podnícen splývavou vážností k posvěcování všedního života svých poddaných.

Ty retrospektivy probudila ve mně ona, ta »milá sedmi loupežníků«. Hovořila — tak se mně aspoň zdálo — opojným tónem dívčího altu v kaskádách pohyblivých vět, které se klonily jak plné klasy a byly milé jak doutnající západ slunce. Když sláma cizích myšlenek bičovala její duševní obzor, spálila ji jiskrou vyšlehnuvší z pod bleďého víčka a zesílenou doprovodem slov, které vzaly na sebe podobu vojsk, kráčejících v spořádaných šicích k hrdinnému vítězství. A její slova nebyla němá. Vysvobožovala v dekorativních průvodech zrůčka pučící ze srdce lidu z nánosů různých —ismů. A jednou, když kolem její hlavy burácela strašná bouře, spředla nám do perského koberce pohádek pulsy mládí i stárí a dala nám naslouchat jejich ztlumeným melodiím, které se leskly toaletami zámeckých dám, sladkou hudbou lásky i jejím prokletím. Jindy nás vedla po zaprášené polníčce, na které unaví čtenáře i kouzelník, v jehož větách krev pulsuje, a tu nám v nenadálé zatáčce zjevila národ, oděný do roucha svých tradic, obyčejů a zvyků. Vypravovala nám o zemi a o krajích krajů, které za mrhavého chvatu svých družek se přissály pevněji k žilám země, aby později mohly transfusí krve zachraňovati život své ustarané matky a lehkomyšlných sourozenců. Mé myšlenky poletovaly kolem ní. Miloval jsem tajemnou čern jejího oka, jež umělo porušit úzkost času a dotrylkovalo nehmotně až ke mně, prahl jsem po doteku jejího ducha, napájel jsem své sny v jejích zahradách, kde mi zpívala v úleku měsíční noci na měkkých vlnách písně tak melodicky, jak to uměla pouze ona — naše paní Božena Němcová.

STARATI SE SAMOSTATNĚ o svůj náboženský život, konati vícekrát za den vroucné – třeba kratičké – modlitby, častěji v měsíci svátostné posílení, pravidelné nedělní a sváteční účasti na tajemné OBĚTI, k tomu je třeba trochu statečnosti, smělé odvahy – ale k čemu jsme katolickými studenty, nejsme-li hrdiny víry mezi ostatními studenty?

Frá Joannes.

U třídy stál už Berner a čekal. »Servus, Egere! Servus, Molle!« zvolal a podal nám oběma ruku. Když byl Jindra uvnitř, tázal se mne: »Obdržels můj dopis?«

»Ano,« pravil jsem, »děkuji pěkně za blahopřání k Novému roku. Též ode mne všechno dobré.« Podal jsem mu ruku. Tiskl ji a mžoural s plným porozuměním očima: »Jak se ti líbilo v Tyrolích?«

»Moc pěkně,« odvětil jsem dvojsmyslně.

Potutelně se smál: »To si mohu myslit. Ke snídani kávu a jednu mši, v poledne knedlík a pět Otčenášů, večer rýží a jeden růženec, co? Vždyť já to hned věděl. V těchto věcech se nemýlím, že?«

Navenek huj a uvnitř fuj, pomyslíl jsem si, ale neměl jsem odvahy říci mu to otevřeně.

»S Mollem to mám už vymyšleno,« pokračoval. »To bude něco, panečku. Sestavil jsem si celý plán. Ale času to potřebuje. Musím jít kupředu velice opatrně a pomalu. Víš...«

Zvonilo k začátku hodiny.

»Tak po škole budeme pokračovat,« řekl. Kráčeli jsme na svá místa. — —

O jedné hodině šel Berner se mnou dolů. Před branou na mne čekal Otto a Jindra. »Ty, Molle,« pravil Berner k Jindrovi, »Bedřich Eger půjde se mnou domů, omluvíš ho, že ano? Máme se na něco domluvit.«

»To víš,« odvětil Jindra, směje se.

»Ostatně, promiň,« pravil Berner se strojenou zdvořilostí. »Skoro bych zapomněl: Srdečné blahopřání k Novému roku.« Stáhl rukavici a prstenem ozdobenou pravici vztáhl k Jindrovi.

»Děkuji, též podobně,« řekl Jindra a podal mu ruku. — Pokládal Bernera za hejska. O jeho vlastních záměrech však tušení neměl. Ten chlap proti němu nikdy nevystoupil otevřeně. Mně to bylo strašně trapné vidět, jak svůdce tiskne posměšně a radostně ruku své domnělé oběti. Ale utěšoval jsem se myšlenkou, že Jindra tak lehce nepodlehne a Berner pravděpodobně špatně pochodí.

Rozdělili jsme se. Jindra odešel s Ottou. Berner hleděl za oběma a natahoval si při tom rukavici. — »Sličný chlap, tenhle Moll,« pravil. »Měl bych pořádný vztek, kdyby nám unikl.«

V příští čtvrt hodině jsem se dověděl Bernerovy plány: Nejdříve měl být Jindra ukolébán v jistotu. V příštích týdnech nesměl nikdo ze třídy nějak proti němu vystoupit. Nato chtěl jeden z klubu otevřít doma literární kroužek. Byli při tom lidé ze všech čtyř stran. Jeden černý, jeden rudý a dva židé již slíbili. Tam jsem měl přijít též já s Jindrou. Pak by na něho Berner pomalu působil a znenáhla ho zatahoval do svých sítí...

»Jsi s ním spřízněn a nemůžeš proto otevřeně spoluúčinkovat, to chápu,« řekl. »Ale mám již prostředky a cesty. Musíš jen hledět, abys ho přivedl do kroužku; to je tvůj celý úkol. — Jakmile kroužek začne, hned ti to řeknu. Pravděpodobně hned na začátku druhého semestru, uprostřed února. Do té doby, přirozeně, nebudu nic podnikat.«

Mluvili jsme o jiných věcech. — Při loučení mne pozval, abych přišel v osm hodin do kina Kosmos. »Vždyť ses celé prázdniny postil, teď to musíš dohonit. Hrají dnes skvělý kus: Modré světlo. Já už to viděl.«

Namítal jsem, že jsem příliš unaven.

»Ach co, tak jednoduše odpoledne spi. Ale ten kus musíš vidět. Pokud jsem slyšel, mravnostní policie to zakáže. To zrovna naň půjdeme.«

Byl jsem příliš zbabělý, abych mu řekl otevřeně ne. Tak jsem konečně povolil. —

»Přijedu pro tebe naším autem ve tři čtvrti na osm, roh Hörlgasse a Liechtensteinstrasse,« řekl. »Lístky opatřím hned pro nás oba. Škoda, že s sebou nemůžeš vzít svého bratrance.« — — —

Odpoledne jsem zůstal u tatínka v jídelně. Otto a Jindra šli na druhou stranu do naší »boudy«. Odcházející vrhl na mne Otto prosebný pohled.

»Ty, tatínku, na okamžik, prosím!«

Otec odložil noviny: »No, co je?«

»Stran Otty,« řekl jsem. »Chce jít k nějakému sdružení a přál by si tvého svolení.«

»Jaké sdružení?«

»Mariánská družina mládeže. Víš, tak napolo výchovný, napolo náboženský spolek. Naučí se tam pořádně vystupovat, hrát divadla, má slušné druhy a tak dále. Někáký duchovní jest vedoucím.«

»Ach tak, vzpomínám si. Na našem gymnasiu bylo svého času také něco takového. A Otto tam chce jít? Jak ho to napadlo?«

»No, víš, tatínku,« pravil jsem, »Jindra v tom má prsty. Proto tam chce také Otto. Myslím, že mu to můžeš dovolit. Je již ve třetí třídě, to už se musí někam pustit. A je beztoho nejlepší, když zůstane u Jindry. To jsi aspoň jist, že nepřijde do špatné společnosti.«

Tatínek uvažoval. »Nu, třeba,« pravil. »Když je u toho Jindra, nemám proti tomu nic. Nejsem jinak pro ty klerikální spolky, kluci budou vychováni příliš bigotně. Ale to se konečně samo sebou obrátí, až budou starší a rozumnější.«

Zůstali jsme ještě chvíli sedět. Musel jsem mu vyprávěti o vánočních prázdninách.

Pět minut po půl osmé jsem vstal. »Tatínku, půjdu do kina. Odpoledne jsem schválně spal, abych byl teď svěží.«

»Kam? Co se hraje?« ptal se tatínek.

»Do kina Central,« řekl jsem. »Výzkumná cesta do Himalají.«

»No, dobře,« mínil, »nemusíš si s sebou brát klíč od bytu. Musím dnes být beztoho vzhůru.«

»Tak na shledanou, tatínku.«

»Servus! Dobrou zábavu!«

»Děkuji.« — —

Šel jsem na druhou stranu do chlapecké světnice. Otto čekal již v největším napětí:

»Smím?«

Kývl jsem.

Byl radostí bez sebe, uchopil Jindru za rameno a dal mu ránu do žeber. Pak přišel ke mně: »Děkuji ti, Bedro.« Hleděl mně prostosrdečně do očí a tázal se, poněkud váhaje: »Půjdeš také s námi do družiny mládeže?«

Dělal jsem, jako bych nic neslyšel, obrátil jsem se a sáhl po plášti. — »Má úcta,« pravil jsem, »jdu do kina.«

Otto mně otevřel dveře, tváře se jako sluha, a učinil hlubokou poklonu. Sáhl jsem do kapsy u kalhot a podával jsem mu mlčky padesátník. — Museli jsme se všichni tři srdečně smáti. Pak jsem vyšel ven.

Najednou mě přešel smích. Zlostně jsem zaťal zuby. — Bylo však už pozdě!

Tatínka jsem prostě obelhal. A dole již stálo auto, aby mne dovezlo do kina Kosmos. Čistým, šlechetným člověkem chtěl jsem se stát — z vlastní síly.

Týdny plynuly

Pomalu jsem získal zas svůj vlastní klid. Státi se lepším, to jsem odsunul na pozdější dobu. Teď před koncem semestru bylo tolik práce do školy, že jsem neměl kdy mysliti na sebe. A své náruživosti přemoci, to se mi teď zdálo naprosto nemožné. Omlouval jsem se soustředěním na studium.

Jen tu a tam vzplálo mé svědomí jako oheň. Co mi pomohla náboženská svoboda, když jsem byl otrokem svých vášní. — Řval bych vztekem a studem. Nebyl Jindra mnohem, mnohem svobodnější než já přes své náboženské »spoutání«?

Zatímal jsem často pěsti a přísahal jsem si vysoce a svatě, že to budu brát od nynějška se svými ideály vážně. Avšak tato rozhodnutí nikdy dlouho neodolávala mé lehkomyšlnosti. —

Jindra a Otto měli v těchto týdnech mnoho práce. Čeho se Jindra chopil, to dělal důkladně. Tak také teď s družinou mládeže. Dával mi vždy zprávu, jak věc stojí. Nejprve si promluvil s jedním jesuitou z kostela sv. Kanisia, kterého znal z Innsbrucku.

Páter hned slíbil, že skupinu povede; jen prý mu musí dát profesor náboženství na gymnasiu své svolení.

Poté šel Jindra k Dr. Schlitzerovi a vyložil mu, jak důležitá by byla na našem gymnasiu mariánská družina. Na hochy, zvláště z nižších tříd, že by to mělo dobrý vliv a získali by se, v náboženství že by to přineslo větší horlivost a lepší známky; odpůrci by neměli již tak volnou ruku ve svých piklech...

Dr. Schlitzer mu dal za pravdu. Ale měl pochybnost o tom, zda se dostanou chlapci dohromady, a on sám prý má málo času vésti takovou skupinu.

Jindra se hned nabízel, že sežene ze všech tříd jednu skupinu. Jako vedoucího navrhoval onoho kněze. Přednesl dobrému, ale váhavému profesoru tak živě své důvody, že ten nakonec s radostí souhlasil.

Tak bylo nyní všechno v pořádku. — Otto mezitím pilně získával. Chlapík šel na to opatrně a chytře. Nezval nikoho, o němž nevěděl, že je dobrý katolík. Často konával v neděli velké cesty, aby vyzvěděl, zdali ten nebo onen skutečně chodí na mši. Vyžádal si od každého slib, že bude mlčet, dokud nebude vše v chodu.

Jindra to měl přirozeně těžší než Otto. Přece však do konce ledna sehnal také on od čtvrté do osmé třídy přes dvacet členů. (Pokračování.)

Sv. Tomáš Akv. a Archimedes, nebo-li dvojí typ studentů | R. M. Dacík O. P.

Jistí mužové v dějinách jsou jakoby určeni k tomu, aby byli představiteli buď celých generací nebo určitých kategorií lidstva. A stačí mnohdy nepatrná událost v jejich životě, která jim dá toto místo, která je učiní symbolem a vyjádřením jisté myšlenky. Může to být myšlenka sama v sobě velká, kterou vyjadřují, nebo to může být také myšlenka sama v sobě bezvýznamná; může být hodná chvály nebo třebas i zavržení. Svátý Pavel bude vždy živým vyjádřením lásky ke Kristu a Jidáš bude všem věkům představovat symbol zrady a lakoty. Je různá velikost a jsou různé normy pro měření velikosti. V myšlence člověka věřícího a žijícího podle víry je velkým světec, milující Boha a lidi, pro člověka oddaného vědě je velkým učenec, ovládající dokonale svůj obor, a konečně pro člověka bez smyslu spravedlnosti může být velkým třebas i lotr. Kdo z nich má pravdu? Snad žádný? Pak by byl pojem velikosti něčím zcela subjektivním a nebylo by tu objektivního měřítko pro posouzení toho neb onoho jednotlivce. Je to však možné? Jestliže řekneme o někom, že je velký, a o jiném, že je větší, můžeme dávat někomu tyto přívlastky jen vzhledem k někomu, kdo je největší. Pro nás je jen jeden velký, který je největší, a to jest ten, j e n ž j e s t, to jest Bůh. Z toho však plyne, že on je měřítkem velikosti jiných. V tom stupni, jak se mu ten či onen jedinec přiblíží, účastní se jeho velikosti. Tato velikost je pak objektivní, protože není měřena lidskými nápady a libůstkami, nýbrž samou objektivní velikostí Boží...

Jsem přesvědčen, že nejprůzračnější událostí v životě sv. Tomáše Akvinského, třebaže zdánlivě nepatrnou, je vypravování nejstaršího životopisce. Stalo se to v době, kdy byl Tomáš jako hoch na Monte Cassino u benediktinů. Tam se učil základům vzdělání i zbožnosti, tam se z dítěte stával inteligentní mladík, který se začíná dívat na svět pohledem člověka dospělého. Jednoho dne ho zastihl vychovatel opodál od ostatních hochů, zcela zamyšleného a ponořeného v sebe, a na otázku, o čem přemýšlí, odpovídá hoch v podobě otázky: Co je Bůh? Otče, řekněte mně, co je Bůh!

V této nepatrné události vidím celý další život Tomášův. Otázka Co je Bůh je symbolem celého jeho životního úsilí, je symbolem jeho velikosti. Bůh se stal středem jeho myšlení i jeho skutků. Proniknout k Bohu co možno nejvíce rozumem a zasáhnout ho z blízkosti co největší srdcem, to je život Tomášův. Kdo zná jeho filosofický a theologický systém, ví dobře, jak se snažil totéž dát i druhým. Jeho učení, právě tak jako jeho život, je vrcholným výrazem řádu a objektivní. Nedá se nikdy strhnout těmi, kdo potlačovali přirozeno, aby vyzvedli milost, ale právě tak nedopustí,

aby nadpřirozený řád milosti byl nějak poškozen přílišnou láskou ke stvořenému. Vše má v jeho myšlení své místo, právě tak jako v jeho životě. Snad se leckomu zdá tento světec příliš jednoduchý, málo zvláštní, zcela neodlišný od ostatních dobrých lidí. Ano, je jednoduchý, ale v tom je jeho krása, kterou napodobuje svrchovanou jednoduchost Boží. Není u něho zvláštností, protože je veden vždy a všude myšlenkou řádu, a jeho odlišnost od jiných dobrých lidí je neviditelná, protože je nenápadná, tak jako každá opravdová velikost je pravidelně nenápadná. Snáze upozorní na sebe exotičnost předmětu než prostá krása, která znamená všestranný soulad a harmonii. Tento soulad mezi myšlením a srdcem, soulad přirozena a nadpřirozena, soulad mezi lidským a božským, je charakteristický pro svatého Tomáše, patrona studující mládeže.

Ze života řeckého učenice Archimeda známe málo. Ale nepatrná, zato však symbolicky hluboká událost, kterou nám zachovala historie, umožní nám představit si jiný typ vědce, značně odlišný od typu Tomášova. Vypravuje se, že ve chvíli, kdy nepřátelské vojsko vtrhlo do jeho rodného města Syrakus a nakonec i do jeho vlastního domu, nevěděl o tom zloha nic. Byl skloněn nad svou geometrickou prací a vojáku, který se odvážil ho vyrušovat v jeho klidu, prý řekl: *Noli turbare circulos meos* — Nedotýkej se mých kruhů. To bylo jeho slovo poslední, protože odpovědí na ně bylo kopí nepřátelského vojína.

Není pochyby, že i tato událost, zdánlivě nepatrná, je hlubokým symbolem. A tomuto symbolu se rozumí obvykle tak, že opravdový vědec se nedá vyrušovat žádnými vnějšími událostmi. Snad je na tom i kus pravdy. Ostatně kdo by pochyboval o tom, že Archimedes prospěl vědě. Ale to není vše. Mně se tato událost jeví zcela jinak. Archimedes byl učenec, který svým rozumem převyšoval jistě všechny obyvatele města Syrakus. Bůh mu svěřil velké hřivny, a to jistě ne pouze proto, aby sloužil mrtvé vědě, nýbrž také svým bližním. Každé velké vědění je dar Boží, charisma, a takovéto dary Boží nejsou dány člověku pro jeho potěšení a zálibu, nýbrž pro blaho druhých. Snad měl tento učenec v úmyslu pracovat pro blaho druhých, když kreslil své kruhy, ale jeho bližní potřebovali v této chvíli jeho pomoci v jiné formě než ve formě popsaného a pokresleného papíru. Kdož ví, zda by nebyl zachránil město, kdyby spojil s udatností občanů svou moudrost. On však měl zájem jen o své kruhy. Bída a potřeba občanů mu byla cizí...

Srovnáme-li nyní tyto dva muže a ony symbolické události v jejich životě, můžeme v nich vidět dvojí typ intelektuálů a také dvojí typ studentů, jak to vyjádřil Andělský učitel, když psal: »Jedni totiž poslouchají (to jest učí se), a b y v ě d ě l i, a ti stavějí na rozumu; a to jest budova na písku. Druzí však slyší (učí se) a č i n í a m i l u j í, a ti stavějí na skále, to jest na pevné a stálé půdě. Tyto základy jsou totiž na lásce.« (Comment. super Mt. cap. VII.) Jedni ve stopách sv. Tomáše staví do středu svého myšlení a života Boha a usilují po objektivitě, všestrannosti a řádu; druzí ve stopách Archimeda se spokojují s jednostranností a obklopí se sobectvím, jehož konce nelze dohlédnout. Představte si studenta, který se nikdy nezamyslí nad životem s vyšších hledisek, neuvažuje své studium jinak než jako dosažení určité kariéry, jako uspokojení profesora nebo získání si jeho přízně a dobré známky. Nevídí své studentské práce v řádu, do jakého je postavil Bůh, a neuvažuje o smyslu jednotlivých školních předmětů s objektivního hlediska Božího. Zamotal se do svých kruhů, kterými se obklopil jako Archimedes, a nikdo ho z těchto kruhů nedostane. Neboť není silnějších pout, vzdalujících člověka od jeho bližních, nad pouta sobectví, a není nebezpečnějšího žaláře nad začarovaný kruh egoismu. Snad mají mnohdy profesori rádi takové jednotlivce, kteří dovedou být velmi pilní v tom či onom předmětu, který je jejich zálibou, snad i vynikají v tom předmětu a dostává se jim chvály, ale s hlediska objektivního je tu velké nebezpečí jednostrannosti a zmrzačení duše, jako všude tam, kde chybí řád. Tito jednotlivci bývají ztraceni pro lidskou společnost, protože se uzavřeli do kruhu svého egoismu, a budou-li jednou vychovávat druhé, budou vychovávat podobné egoisty, jakými jsou sami. Jak bídně by vypadal svět, kdyby v něm byli sami Archimedové!

Docela jiný je pohled na studenta, jenž pohrdá sobeckou jednostranností a usiluje

o vytvoření objektivního řádu ve svém životě. Vše náležitě hodnotí, každé věci a každému předmětu dává místo, jaké mu náleží v řádu hodnot, a nakonec vše usměrňuje k Bohu, jenž je středem jeho myšlení i činnosti. Odtud vzniká v duši smysl pro náležité oceňování všeho, s čím se člověk setká v životě, neboť čím více se člověk svým životem přiblíží Bohu, tím více se účastní jeho moudrosti, která soudí o všem spravedlivě. Tam, kde je Bůh, tam je svoboda ducha, rozlet ke všemu velkému a krásnému, neboť každá skutečná krása je zase odleskem krásy Boží, jako každá skutečná hodnota je účastí v samém bytí Božím. A tak jako student Archimedova typu se zamotá nakonec do svého kruhu, který se mu stane kruhem začarovaným, tak student typu svatého Tomáše rozšíří své srdce a obejmě celý svět, aby jej přitáhl k Bohu, u něhož cítí, že je mu dobře.

Snímky, tentokráte z vážných chvil...

1. Školní kaple. Je mše svatá. Kněz právě odhalil kalich, aby podal nebeskému Otci dary obětní. Slyším, že hoch, stojící blíže mne, mi šeptá. »Co je?« obrátím se k němu. — »Mohu jít k sv. přijímání, když nemám žádný těžký hřích od svaté zpovědi před čtrnácti dny a od rána jsem nic nejedl?« — »Jistě že ano!« — A skromné zraky hochovy se sklopily v tiché modlitbě, aby pak s radostí vítaly Toho, který těší a posiluje duše studentů...

Kéž bychom měli tisíce takových oddaných hochů-studentů, kteří by dovedli uchovávat svou duši připravenou, aby kdykoli přijala svého Pána!

2. Ve škole. Přestávka v deset hodin pětatřicet. »Chlapče, ani nevíš, jak je člověku úzko před těmi písemkami —.« Čisté chlapecké oči se soucitně zadívají na kolegu oktávána: »Ale jen se toho neboj, Jindro, já jsem za tebe obětoval v neděli svaté přijímání, a zítra zas na tebe vzpomenu, aby ti to dobře dopadlo —« a malý hrdinatercián, uspokojen úspěchem své útěchy, se širokým úsměvem se zakusuje do svého krajíce — —.

3. Sobota. Nad městem se snáší soumrak. Vstupuji do sálu na faře. Několik studentů se tu vesele baví a spolu hovoří. »Máme nového ministranta!« hlásí mi jeden z nich, sotva mne upozoroval. »Kde?« — »Tady,« a ukázal rychle na svého kamaráda z primy. »Jak se jmenuješ?« začínám bez okolků výslech. Nesměle zašeptl své jméno. »Výborně,« myslím si, »ty nám budeš také pomáhat ve studentské katolické akci.« A nahlas povídám: »Podívej, Láďo, příští neděli půjdou naši hoši společně k sv. přijímání, mohl bys přijít taky?« — — »No?« povzbuzuji ho. »A vůbec, mohl bys chodit k sv. přijímání měsíčně?« Podíval se na mne zvláštním pohledem, pak na svého kolegu a sklopil zrak. »To on chodí častěji, skoro každou neděli!« ujímá se honem slova jeho kamarád. »Ach tak, a já jsem chtěl u něho apoštolovat. Ale zato teď bude on apoštolovat s námi, vid', Láďo?« Radostný úsměv byl mi odpovědí. Oktáván.

Základní otázky etické | Dominik Pecka

(Pokračování)

1. PŘIROZENÁ LÁSKA K SOBĚ

Láska k sobě se liší od sebelásky. Sebeláska je nezřízené sobectví, snaha prospěti vždy jen sobě, těžit ze všeho jen pro sebe, stavěti do popředí jen vlastní zájmy. Láska k sobě je však správný poměr člověka k sobě samému. Kdo nenašel správný poměr k sobě, nenajde ani správný poměr k druhým. »Kdo je sobě zlý, komu jinému bude dobrý?« (Sir. 14, 5.)

Člověk jest už od přirozenosti takový, že sám sebe miluje, jak Písmo praví: »Nikdo zajisté nikdy neměl v nenávisti těla svého.« (Ef. 5, 29.) Ať chce nebo nechce, jest člověk svou přirozeností nutkán, aby sám k sobě byl dobrý. Mravním pak úkolem jeho jest, aby tento svůj přirozený sklon nepotlačoval nebo ničil, nýbrž pěstil a uváděl na správnou cestu. Svědomí mu přikazuje: pečuj o své zdraví a o svůj život; hled' si za-

jistiti živobytí, dbej své cti a svého dobrého jména; zdokonaluj se duchovně a mravně, aby i tvé vyšší schopnosti se plně rozvinuly a uplatnily. Přirozená láska k sobě jest základem vši sebevýchovy. Kdo nemá zájmu o sebe samého, pro toho jest výchova a všechna kultura ducha věcí marnou.

2. KŘESŤANSKÁ LÁSKA K SOBĚ

Křesťanská etika povznáší přirozenou lásku k sobě do řádu nadpřirozeného, prikazujíc milovati sebe pro Boha. Láska k sobě jest vlastně jen součástí lásky k Bohu. Jsme tvorové Boží a Bůh nám dal život z nezměrné své lásky. Proto praví Písmo: »Vždyť miluješ všechno, cokoli jest, a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, které jsi učinil; neboť kdybys byl něco nenáviděl, nebyl bys to učinil.« (Moudr. 11, 25.) Jestliže tedy Bůh nás miluje, kterak bychom my mohli sebe nenáviděti? Naše »já« je divem Božím. Naše »já« je vykoupeno krví Kristovou. Naše »já« mají i druzí milovati. A samo sobě by snad mělo a smělo lásku odepřít?

Je-li Bůh »milovníkem života«, jak Písmo jej nazývá (Moudr. 11, 27), nemůže ani člověk býti nenávistníkem života. Ale jeho láska k hodnotám života musí býti podrobená řádu. A tento řád si může člověk odvoditi z řádu lásky Boží. Bůh miluje člověka více než zemi, na které žijeme. Svě věrné miluje více než ty, kteří sešli s jeho cest. Miluje Serafíny více než anděly nižších sborů. A svého Syna miluje láskou nevýslovnou a nekonečnou. Tak i naše láska musí býti napodobením lásky Boží. Život nám musí býti dražší než majetek. Zdraví dražší než krása. Dobré svědomí dražší než vnější čest. Duše dražší než tělo. Spása duše dražší než jakékoliv jiné dobro.

Milovati sebe neznamená hověti nižší stránce přirozenosti, nýbrž užívati jí k vzestupu. Všem, co je v nás nižšího, říkáme »ne«, abychom vyššímu mohli říci »ano«. Obětujeme nižší, aby se plně mohlo rozvinouti vyšší.

3. SEBEVÝCHOVA

Milovati sebe znamená usilovati o růst a vzestup. Nikdo nesmí zůstatí takovým, jakým se narodil. Musí se povznéstí, zušlechťiti, přetvořiti. Musí se státí osobností.

Jest rozdíl mezi osobou a osobností. Osoba jest bytost, mající vědomí sebe, poznání sebe a vládu nad sebou. Každý člověk jest osobou, poněvadž každý člověk má rozumnou přirozenost. Avšak tato rozumná přirozenost není jen něčím daným a hotovým, nýbrž něčím, co jest schopno vývoje a zdokonalení. Člověk je tvor, který umí býti nespokojen sám se sebou, který umí sebe přetvořovati a vychovávatí, který netrvá na tom, čím jest, nýbrž usiluje i o to, čím býti má. Osobou se člověk rodí; osobností se stává. Osobnost značí ideu člověka: tedy ne to, čím člověk jest, nýbrž to, čím člověk býti může a má. Osobností rozumí se povinnost a snaha býti celým a dokonalým člověkem. Osobou jest i nemluvně, i idiot. Osobností jest jen ten, kdo ji ze sebe něco udělal.

Avšak nic a nikdo se nemůže zdokonalovati na sobě a podle sebe, nýbrž vždy podle »vyššího«; a to »vyšší«, ideál, podle něhož se člověk má vyvíjeti, je v Bohu; osobností se stává, kdo v sobě vytváří obraz Boží. Právě svatí pochopili, že plný rozvoj naší osobnosti je v tom, že ji nějak ztrácíme v osobnosti Boha, který jediný má osobnost ve výsostném smyslu slova, neboť on jediný jest naprosto nezávislý ve svém bytí i ve své činnosti. Svatí neusilovali přímo o to, aby měli osobnost. Nalezli osobnost, poněvadž hledali Boha. Kdo ztratí duši svou, nalezne ji. Světec ztrácí duši. Vzdává se svého já (individuálního egoismu) a nahrazuje je Bohem. Bůh je mu bližší než vlastní já. V tom smyslu říká svatý Pavel: »Žiji nikoliv já, ale žije ve mně Kristus.« (Gal. 2, 20.) Ačkoliv v řádu bytí si světec zachovává já rozdílné od já Božího, v řádu poznání, lásky a činnosti však nahrazuje takřka své vlastní já Božím já.

4. PŘIROZENÉ ZÁKLADY SEBEVÝCHOVY

Člověk jest osoba. Osobami jsou jen ty bytosti, které mají ducha, které si volí svůj cíl a svobodně k němu směřují. Individuum jest pojem širší. Individuem se rozumí nejen člověk, nýbrž i živočich, rostlina, mikrob, atom. Osoba se zakládá na neodvislosti

od hmoty. Individuum se přikládá hmotě, která jsou dělitelna, je schopna individuace. Hmota chce mít místo a kvantitu.

Jako individua jsme zlomky hmoty, podrobenými silám a vlivům fyzickým i kosmickým, vegetativním i animálním, ekonomickým i historickým. Každý člověk má řadu vlastností, které si takřka přináší na svět a o kterých se říká, že mu jsou vrozeny. K nim pak přistupují vlastnosti získané prostředím a výchovou. Souhrn všech těchto vlastností se nazývá temperamentem. Temperare znamená vlastně laditi. Temperament je tedy určité zladění lidské přirozenosti. Novější lékařská psychologie (Ernst Kretschmer) stanoví dva základní temperamenty: a) cyklothymní, b) schizothymní. a) Temperament cyklothymní se vyznačuje klidem, schopností vyrovnati se s životem, snášením obtíže všeho druhu; rytmickým vzestupem a sestupem hladiny duševního života, takže v něm není náhlých přechodů z bolesti do radosti, ani prudkých výkyvů náladových. Graficky by bylo možno jej znázorniti křivkou vlnivou.

b) Temperament schizothymní se vyznačuje neklidem, dráždivostí, nestálostí, střídáním důvěry v život a skleslosti, nepravidelným rytmem vnitřního života. Graficky by bylo možno jej znázorniti křivkou ostře vzestupující a příkře klesající.

Tyto dva temperamenty se zřídka vyskytují ve své ryzí podobě. Povahy lidské jsou většinou směsí prvků cyklothymních a schizothymních, v níž však ty neb ony více vynikají. Tyto význačné prvky tvoří tak zvanou dominantu, převládající povahový rys. Podle dominanty pak se mluví o různých duševních typech; hlavní z nich jsou:

a) intelektualistický, v němž převládá stránka rozumová; b) voluntaristický, v němž převládá vůle a činnost; c) sentimentální, v němž převládá stránka citová; d) estetický, v němž převládá zájem o krásno; e) sociální, v němž převládá smysl pro potřeby bližního; f) náboženský, v němž převládá nábožnost.

Temperament zhruba řečeno je způsob, jak se projevuje bytost člověka ve své tělesné i duševní výstavbě; způsob, jak člověk reaguje, smýšlí, cítí a jedná — a to na základě vlastností a vloh vrozených i získaných.

Temperament není nezměnitelná veličina. Nad všemi vlohami a vlastnostmi vrozenými i získanými stojí mravní vůle člověka. Ta je ovládá, tříbí a usměrňuje. Je-li tato vůle řízena správným postřehem hodnot, takže dovede dávat přednost vyššímu před nižším, hodnotnému před nehodnotným, je to známkou tak zvaného charakteru.

Charakter není součástí osoby, ba ani ne její vlastností. Mluvíme-li někdy o lidech bezcharakterních, máme na mysli lidi bez hodnotivého smyslu a bez vnitřní zákonitosti mravní. Charakter není nic vrozeného — je to dílo sebevýchovy, je to znamení mravní osobnosti, je to něco, co je všem činům člověka společné.

Ani charakter není nic nezměnitelného. Nejednou slyšíme o někom, že se stal »jiným člověkem«. To neznamena, že se změnil jeho temperament, nýbrž charakter — tedy způsob hodnocení. Nejlepším důkazem, že takové změny jsou možny, jsou případy konverzí čili náboženských obrácení: ty ukazují dobře, že to nebyly změny temperamentu, nýbrž změny charakteru — způsobu hodnocení života a věcí. Konverze znamená vždy jen správné usměrnění, ne zničení povahy. Svatý Pavel byl horlivý, nesmiřitelný a nesmlouvavý zastánce »otcovských tradic«, muž činu, pronasledovatel křesťanů. Přirozený základ povahy jeho se nezměnil před branami Damašku. S toutéž horlivostí a důsledností, s jakou horlil pro zákon Mojžíšův, nesl jméno Kristovo mezi národy. Syn kupce Bernardona v Assisi byl veselý troubadour. Ale i když se stal chudáčkem Božím, i když se uchýloval do samoty, i když žebřal na ulicích rodného města, i když vedl kající život, nepřestal býti veselým troubadourem, »il giullare di Dio«, muzikantem Božím, který i v postu a odříkání opěvoval krásu stvořeného světa od bratra slunce až po sestru smrt. Co bylo zpěvného, básnického, radostného a muzikantského v jeho povaze, nezměnilo se nikdy. Svatý Ignác z Loyoly i po duchovních cvičeních v Manrese zůstal tím, čím byl od přirozenosti: vojákem a rytířem. Řád, jež založil, nazval Setninou Ježíšovou a největší důraz kladl u jejích členů na poslušnost — ctnost vojenskou. (Pokračování.)

Vše, co na tomto světě je vznešené a hrdé, musí trpěti.

Richard Wagner

Hudba pramenů

Lidský život má veliký úkol, jehož řešení vyžaduje pronikající přeměnu, která se neděje bez vlastního rozhodování a stálého činu. Hledání nabývá zvláštního rázu tím, že hledáme svou vlastní bytost; tím utíkáme od prázdnoty a zdánlivosti bytí a hledáme podstatný a pravý život.

Rudolf Euchen: Grundlinien einer neuen Lebensanschauung.

Ta věda jest nejvznešenější, která jest nejvíce božská, jakož i Bůh je vznešenější než všecky věci. Avšak ta věda (metafysika) jest nejvíce božská; tedy ona jest nejvznešenější. Sv. Tomáš Akvinský.

Krása absolutna je nevyčerpatelná a proto mohla a chtěla být po věky vyjadřována nově v každé době a každým umělcem jinak, a tak tomu bude, dokud tento svět bude světem a dokud na něm budou žít třeba jen dva umělci. V tom je záruka stálých pokroků umění, stálých zápasů o jeho nové cesty.

Fr. Lazecký, Filosofická revue, XIII. 1.

Česká hudba znamená hlas uceleného, v sobě pevného duchovního světa, jenž zná celou svou linii vývojovou a nepřehlíží nic z podnětného, co věky pro českou kulturu vytvořily. Je hlasem národa a země, neboť z těchto pramenů čerpá svou tvůrčí energii.

Mirko Očadlík: Poslání české hudby.

v díle umělce nečasového, jako byl Jenewein, více můžeme poznati bolesti jeho doby než z díla umělců časových a časných. Jen takoví umělci vykupují nás z úzkostí prostřednosti. A stojí mezi námi neúprosně žádající, abychom sestoupili a poznali, co nám již schází k plnosti.

Břetislav Štorm o F. Jeneweinovi.

Kniha jest jako zorané a oseté pole, na němž vzchází úroda. Každé slovo je zrnem, z něhož vyrůstá klas. Záleží na tom, jaké jest to zrno, je-li dobré, či nikoliv. Jest stále více zapotřebí knih, které by byly sýpkami zrna dobrého, které dává nasycení a život. Jaroslav Durych o knize.

A co ty, římský katolík? Svatý Augustin má pro tebe slovo: Vivis, si credis — žiješ, jestli věříš. A proto zanech všech ohledů a jednej podle víry!

Jakub Deml ve »Vyšehradu«.

Ze zápisníku mladých studentů

Byl čas a někde ještě je, že vychovatelé přehlíželi mládež, sedící u púllitrů a hrající karty, a přísně trestali ty, kteří pěstovali sport... Bylo-li to správné, o tom svědčí výsledky a následky. — Myslím si, že je přáním každého vychovatele, aby jeho svěřenci byli poctiví, stateční a bratrští. A pokud vím, žádnou z těchto hodnot nepřinesly ani karty, ani púllitr... O tom, že je alespoň zčásti přinesl dobrý sport, není pochyby.

*

Je to asi týden, co jsem se seznámil s jedním primánkem. Bylo to na chodbě při »velké« přestávce. První dny byl dost nedůvěřivý. Až asi při třetí schůzce se otázel:

»Jsi katolík?«

»Ano, ale proč se ptáš?« povídám mu udiveně.

Chvilí otálel a pak upřímně odpověděl:

»Maminka mi říká, abych s nekatolíky nekamarádil, ale i mezi katolíky si vybíral... Nejsou prý všichni hodní.«

Celou němčinu, kterou nám určoval rozvrh po této přestávce, jsem přemýšlel o malém primánu.

*

I jinak jsou ti primáni tvorové zajímaví. Mají mnozí i »velký« zájem o kulturu. Jeden se mi nedávno svěřil s tím, že má nádherné album — vlastní výroby — českých filmových hereček!

*

Za nepřítomnosti profesora jsme rozbili v tělocvičně okno.

»Ani slovo, kluci!« Tak zněl rozkaz.

A opravdu, profesor se nedozvěděl nic. — Byl to však kantor, který nás má opravdu rád. A tu právě toho dne nám oznámil, že vymohl mimořádné dovolení na hokejový turnaj. Kdo by se neradoval?

Ale i ti »zlí« kluci jsou dobří.

»Přiznáme se!« bylo potom řečeno.

*

Na střední škole, a konečně i na jiných, se velmi často stává, že profesor jednoho předmětu ničí svým výkladem hodnoty, které jiný profesor vložil do studentských duší. A je samozřejmé, že to odnáší náboženství... Letos však přišla jakási změna. Profesor přírodopisu nám vyložil Darwinovu teorii zrovna tak, jako loni profesor náboženství! A přál bych každému profesorovi, aby viděl rozzářené tváře chlapců i dívek, ze kterých by mohl vyčísti — dokáže-li to — vděčnost za to, že už přestávají ty spory a rozpory.

*

Při styku s kamarády vidím, že určité hodnoty nedovedou ani studenti dobře rozpoznat a ocenit, totiž hodnoty přátelství. Sám asi nejsem lepší. Dá se se, že jsme všichni trochu pyšní a nechceme připustit, aby nás jiný kritisoval a napravoval. Proč se mnohdy hněváme na ty, kteří nás ostřeji pokárali, chtějí-li naše dobro? Mladé srdce studenta potřebuje přítele a vždycky je lepší ten, který kárá. Dává nám tím možnost poznat zlo. Svatý Pavel to dobře vystihl v listě k Židům: »Hleďte, bratři, aby snad nebylo v některém z vás srdce nevěrného, takže by odpadlo od živého Boha, nýbrž povzbuzujte se vespolek každého dne, pokud se říká „dnes“, aby se nezatvrdil některý z vás klamem hříchu...« (3, 12—13.)

*

Můj soused ve školní lavici přečetl při jedné »otravné« hodině svazek moderních básní.

»Co tomu říkáš?« ptám se.

»Zneužívání slov,« zněla odpověď.

J. Š.

Za posledního půl roku bylo prý vydáno asi tucet básnických sbírek mladých, nadějných i nenadějných básníků. Četné literární revue mají proto nyní mnoho práce s hodnocením jejich básní. Na jednom gymnasiu, jehož abiturient rovněž vydal sbírku básní, zhodnotili jeho prvotinu originálně (zda náhodně nebo úmyslně, nevím). Použili asi deseti exemplářů jeho sbírky ve vestibulu jako dekorace skříně, do níž nebylo co dát.

*

Tvrdívá se o matematice, že je suchopárná, nudná. Když jsem se však naučil zachycovat číslicemi přímky a křivky (básník rovněž zachycuje, ale slovy), stala se mi matematika poesií. A když jsem poznal Pascalův trojúhelník, padl jsem přimom na kolena uchvácen jeho silnou, majestátní mocí, jež z něho kanula jak nejjemnější fluid.

*

Kterýsi umělec či učenec tvrdil, že čísla jsou hudba a hudba jsou čísla. Naše uspěchané století ovšem ještě nechápe, že přijde možná doba, kdy symfonická báseň bude rozřešením spletité rovnice a klidný tok geometrické řady bude zpěvnou arií. Pak se prý ukáže pravá básnická únosnost matematiky.

*

Setkal jsem se s kamarádem z dětství, Nechtěl mi věřit, že existuje Bůh. Vyprávěl jsem mu, že si nesmí Boha představovat jako nějakého stařečka, že... A tu mne napadla spasná myšlenka. Kopl jsem do kamene, který ležel na cestě, a doprovodil jsem své skoro uličnické chování výkladem. Pohyb mé nohy se působením jakési tajemné síly změnil ve zvuk, který bylo slyšet při nárazu mé boty na kámen. Příčina té tajemné síly je Bůh. A mladý »nevěrec« stácel rozhovor jinam.

*

Vypravoval mi kamarád: Někdy čas jsem pomáhal zdarma jednomu studentovi. Ostatní mne za to nazvali oslem, bláznem. Pak jsem zase zdarma pomáhal jiným. Nazvali mne šplounem, který se chce dostat do jejich společnosti. A nikdo si neuvědomil, že existuje slovo, chápané většinou na nepravém místě a jen a jen sentimentálně, slovo »láska«.

Z. L.

Žena odpovídá

Divotvorné koště Zdeňka Řezníčka jistě nezůstane bez odezvy mezi čtenářkami »Jitra«. Vždyť bych jistě neprohrála, kdybych se sázela, že dobře polovinu všech odběratelů »Jitra« tvoří studentky. Ted' jsme to my všechny moderní ženy dostaly, jak se patří.

Nejdříve k článku jako celku. Zdá se mi, že je psán rychlou rukou, v některých názorech se autor rozchází. Velmi dobře by se četl v nějakém rodinném časopise, který se předčítá společně, aby z něho měli užitek jak muži, tak ženy. Otec, jakožto hlava rodiny, by měl v tomto článku oporu, když dává ženě peníze: Beztoho to chceš jen na parádu, všechny emancipované ženy jsou stejné, autor má pravdu. Dcera, kdyby chtěla peníze na ondulaci, slyšela by od maminky, pokud ovšem netrpí na tuhle emancipaci a má dosud dlouhé vlasy: Holka, ty stojíš peněz! Nech si narůst cop; ten pán v novinách má pravdu. Nakonec by se mohlo státi, že pisatel by si vysloužil honosný titul: Neemancipovaný staromládenecský předseda ligy proti emancipovaným ženám. Ne-

vzbudilo by to snad příliš mnoho žárlivosti mezi jinými kandidátkami tohoto, tak vysokého postavení? Stává se totiž čas od času, že určití pánové se pouští v určitéch revuích do studia žen, razíce heslo: Ženě patří vařečka. Zůstávají však starými mládenci, protože jim ani nenapadne, aby hledali ženu, která by jim duševně vyhovovala a při tom dovedla ovládat i vařečku. Mají tak výmluvu, aby sami nemusili zakládat rodiny, majíce k tomu již předpoklady, totiž postavení, věk a plat.

Nevím, jak jsme si zasloužily cti, býti srovnávány se ženami středověkými. A není to ostatně ani spravedlivé, protože ani muži dnešní doby by to nad středověkými rytíři nevyhráli. Úcta k ženě byla tehdy mnohem větší, než je dnes. Muž se staral o ženu ne pouze z povinnosti a choval se k ní s úctou, již zasluhuje jako pokračovatelka rodu. Co vidí dnešní muži v ženě? Především dobrou přítelkyni. Již na gymnasiu mají děvčata porozumění pro bolesti svých spolužáků a vyslechnutím, laskavým slovem a někdy i soucitem pomáhají kolegům nést společné břímě. Mnoho mužů vám řekne, že žena dovede být dobrou kamarádkou. Manželství jest ovšem mnohem více než pouhé kamarádství. Dvojí příjmy vedly nutně k manželstvím bezdětným a tím i nešťastným. A ostatní emancipované ženy svobodné? O co, že 99% z nich by zaměnilo pero za koště? Ale je v tom háček. Podle statistiky je na 1100 žen, nepočítaje ty, které pro tělesné a duševní vady se vdávat nemohou, přibližně pouze 1000 mužů.* Tedy jen 1000 z těch 1100 má možnost, aby založily rodinu. Ostatním nezbývá, než aby dělaly, že jsou emancipované a o manželství nestojí. — Manželství povýšil Ježíš Kristus na svátost: jednota muže a ženy představuje jednotu Krista a Církve. Ale ani v řádu ryze přirozeném není možno uzavírat manželství bez předpokladů, že to skutečně půjde. Základní požadavek je, aby manželé měli společné zájmy, aby si duševně rozuměli, a to i ve věcech nejsvětějších — v těch především. Kolik žen odmítlo sňatek jen proto, že jejich víra by byla ohrožena.

A teď k tomu mrskání ve středověku. Pokud jde o mne, přimlouvala bych se za to. Poněvadž pak je rovnost před zákonem, tedy i rovnost v mrskání. Neboť jsou i emancipovaní muži. Znáte je přece dobře, ty potápky, kteří, hlavu majíce natrvalo naondulovanu, vlasy a vousy na havrano načerněné, kalhoty, nevím přesně, jak široké, ale ne širší než komín u malého bubínku, vytažené elegantně 10 cm nad kotníky v červených či fialových punčochách s monogramem, vykládají o moderních děvčatech, která jsou prý staromódní, protože nemají smysl pro jejich nejnovější módu. Druhá kategorie emancipovaných mužů jsou ti, o nichž se zmiňuji již dříve, totiž, kteří své staromládenectví omlouvají výklady o emancipovaných ženách. Dívka katolička, chce-li založit rodinu, nebude se dívat na moderního potápku a ovšem ani muž katolík nemá hledat ženu mezi emancipovanými, nebo raději přeemancipovanými dívkami. Uznáváme, že velké procento žen ve své horlivosti po svobodě přestřelilo, ale je naší křesťanskou povinností tyto ubohé duše zachraňovati. Nezachráníme je kritikováním, ironií, posměchem, nýbrž láskou. Ukážeme jim velikost řádné katolické rodiny, její význam pro národ a věčnost. A ty, kterým není dopřáno štěstí vlastní rodiny, musíme poučiti, že největším

* Dr. B. Vašek, Rodina dvacátého století. Olomouc 1924, str. 114.

šťastím pro člověka je být všem. Potom bude jistě možno spojit emancipaci s představou opravdové, obětavé ženy, která dovede vládnout perem i koštětem, poněvadž každý její skutek bude posvěcen láskou k Bohu a bližnímu. M. P. K.

Papuče u kamen

(Koště divotvorné vypovídá válku.)

Nedovedu dost dobře pochopit, proč ještě dnes někdo mluví o emancipaci žen. V článku Řezníčkově v č. 5 a 6 »Jitra« je tolik zbytečné zlo-myslnosti, kolik mu chybí křesťanské lásky. Myslím, že slovo emancipace je dávno vyřízeno, že netřeba o něm psát dlouhé uštěpačné články. O emancipaci se takhle hodně mluvilo před dvaceti lety, dnes si spíše můžeme říci něco o jejích následcích.

Vyrůstala jsem na nejstarším dívčím gymnasiu, kde učily svobodné, tak zvané emancipované ženy. Nemohu říci, že by všechny byly šťastny jen svým povoláním. Trpěly osamoceností, zvláště když odešly do pense. Snad jim chyběla vnoučata, a žákyně tak vděčné nebyly, aby jim je nahradily. Vzpomínám na naši třídní, která byla naší opravdovou školní maminkou a z nás vždy chtěla mít poctivé ženy, které nejen znají latinu, nýbrž i rozumí kuchyni. Výstřednosti netrpěla. Řeknete, že když dovedla být dobrou učitelkou, dovedla by být i dobrou matkou. Snad. Byla by jistě šťastnější. Nevím, jaké důvody ji vedly, že sloužila škole. Takové důvody mohou být rozmanité. Vím na příklad o jedné z řady tak zvaných emancipovaných, která se nevdala jen pro své mladší sourozence. Musila živit bratry, kteří chtěli studovat. Jindy děvčata vydělávají proto, aby otci i matce ulehčila starost o rodinu. Některá by se zas velmi ráda vdala, ale nemá věno; tedy si alespoň na ně vydělá. Dobré čtyři pětiny mužů mají větší zájem před svatbou o věno své snoubenky než o její srdce. Ostatně nikoho ještě nerozčílovalo, že ženy dělnice, služky atd. jsou mimo rodinu, že i ty jsou vyřazené z tradiční vlády »koštětem«. Jejich práce je jistě namáhavější a konstituci ženy neodpovídající. Musí živit své děti v rozbitých domácnostech, do kterých muž přijde jen někdy s nadávkami, klením a v opilství, místo aby kraloval v papučích u rodinného krbu.

Emancipace je vlastně velmi dobrou školou pro muže. Především v práci. I když žena, až snad na malé výjimky, není schopna geniální práce, je pečlivější a svědomitější v práci všedního dne. Nezbyvá tedy muž, když chce uhájit svůj primát, aby byl buď hodně nadprůměrní, nebo také svědomitý a poctivý a ne lajdák.

Pak si muž uvědomil, že žena není jen stroj, nýbrž je i myslící, velmi jemně cítící bytost. Poznám, i když si to nepřiznal, že žena zná a čte v jeho duši. Ví, že nechce-li se muž přidržet svých papučí, že by často velmi nerad kladl ženě účty ze svých činů. Proto je potřeba, aby nejen žena uměla zacházet s koštětem, nýbrž i to, aby muž dovedl obout své papuče. — Muž si též uvědomil, že ženě inteligentní musí imponovat svou duchovní i duševní kvalitou. Nestáčí tedy jen plané vychloubání.

Žena neutíká z domova, i když se tak zdá podle některých žen, zřízených vkusem nevkusných mužů. Žena naopak velmi touží po domově, plném pochopení. Avšak je tady jeden veliký háček. Všechny ženy se nemohou vdát, vždyť je jich zatím procentuálně více než mužů. Některé také

volá Bůh k vyšším metám. Některé zase jsou patologicky založeny od narození. A ty ostatní? Ty opravdu chtějí vstoupit v harmonický svazek. Nemohou si tedy vzít každého, kterého potkají na cestě životem. Musí znát kvalitu muže, která, bohužel, je teď stále nižší. Většina mužů hledí v mládí »užít světa«. A když se nabaží, začne se jim najednou stýskat po manželství s dívkou bezvadné minulosti a pořádným věnem.

Nemyslí, že je to paradox, chtít na někom něco, co sami nemáme? Nedivte se, že se děvčatům do toho nechce, mají-li si brát muže, kteří již užili světa!

Je pravda, že i děvčata trpívají někdy sny o slávě, o tom, jak by mohla vyniknout. Nakonec však sny končí u bílého závoje a u haldy dětí, ač vám to mnohá neprozradí. Ostatně děvčata bývají posmívána jako vdavekchytivá, kdežto muži bývají posmíváni pro své staromládenecké choutky a pro svou touhu vyhnout se starosti a odpovědnosti. Touží-li děvčata po vládě koštěte a chtějí-li se co nejdříve vdát, musí se přizpůsobit požadavkům muže, a ty jsou někdy roztrdné. Jsou muži, kteří chtějí, aby se dívky malovaly, bezvadně oblékaly, případně kouřily a kdo ví co ještě. To je tak zvaná ženská móda. Avšak i muži vyhovují pravidlům módy víc než otrocky. Je otázka, zda muži hrdinovi, budoucímu otci rodiny, odpovídá třírohý klobouk, napudrovaný obličej, paruka, sametový kabát, naondulovaná hlava, kalhoty à la »potápka«. Toto právě tak nesvědčí muž, jako ženě nesvědčí malování, kouření nebo sportovní závodění. Ze ženy nikdy nemá být závodnice, protože tím fyzicky trpí její tělo a její vzhled i povaha stává se bližší muži než ženě. — Žena má být matkou. Nemá tedy pro ni existovat slovo umělý potrat či umělá kontrola porodů. O tom všem nemusila mluvit jen nepodařená poslankyně, nýbrž i nepodařený poslanec. Je pak těžko říci, kdo má o ty věci větší zájem, muži či ženy? Rozhodně takové hlasatelky by měly být páleny jako čarodějnice zároveň se šarlatány. Jenom, zda by ti šarlatáni byli hodni čistého ohně?

Mistr Řezníček se dívá na ten dnešní svět jako staromládenecký mravokárce. Dnešní generace vyšla z prostředí, to jest z rodin, které nebyly harmonické. To znamená, bere-li si mládež příklad ze svého mládí, ze své rodiny, nebere si příklad příliš dobrý. Není tedy divu, že v dnešních rodinách není souladu, když mají možnost třeba pro malíčkovost rozvázat před lidmi svazek, který je před Bohem nerozlučitelný. Otcové se nestarali, aby Bůh zakotvil v mysl i v srdcích dcer a synů. Dokud nebude pořádek, jak to řekl mistr Řezníček, v srdcích otců a matek, bude zkáza v srdcích synů a dcer.

Emancipace je jen důsledkem tohoto nepořádku. Mnozí mužové se nechtěli oženit, nechtěli mít odpovědnost za ženu a děti, za život plodný. Jiní se neradi, nebo nechtěli starat o neprovdané sestry, které si nemohly samy vydělat ani na chleba. Jiní rozbíjeli svůj rodinný život. Nedivte se tedy, že žena, tvůr, jak říkáte, vládnoucí koštětem, toužila po troše tak zvané svobody. Že přehnal, je ostatně v její přirozenosti. Rozhodně emancipace zdravá byla, když opadly první divoké vlny a zbyla jen kostra. Zdravá byla ne tak pro ženy, jako pro muže. Muži se vrátí ke svým rodinám a k práci, to je k bačkorám, právě tak jako žena se vrátí ke koštěti, to je ke kouzlu domova, k radostnému životu rodinnému. Má-li být radostný, musí být radostný s obou stran.

»Arcus.«

Blahoslaveni čistí, neboť oni Boha viděti budou (sv. Matouš 5, 8). Viděti (má týž kmen jako věda) Boha na tomto světě znamená chápati. Jej a Jeho velikost prostřednictvím věd. Proto čistí srdcem lépe vníkájí do tajemství věd, lépe ovládají vědy, lépe se jim učí.

Žáci se sklonem k nedostatečnému prospěchu ve vyšších třídách mají dosti často slabou vůli. Nevědí ani o tom a domnívají se, že neumějí ve škole proto, že se nepřipravují. A zatím nemohou se připravovat, poněvadž se studia bojí jako břemene, které nechtějí a nemohou unést.

Mezi nejpitomější slova, která jsem slyšel, patří slova studentské hantýrky, na př. »zemák, tělák« atd. Nikdo ze studentů, jejichž řeč se podobnými výrazy hemží, si neuvědomil, že jimi vyjadřuje neúctu ke vzdělání.

Mnozí studenti si představují katolicismus jako samou mírumilovnost, ústupnost. Nevědí vůbec, že existoval Léon Bloy, který byl opravdovým katolíkem, a přece dovedl skoro vztekale pokřikovat na »nejslavnější mluvký a škrabáky« tehdejší Francie a na tyjící buržoasii ve jménu Krista a Církve.

...et caesa iungebant foedera porca (Aeneis zpěv VIII. v. 641). »Veselý« národ študácký překládal: po zabíjačce se domluvili.

Oběť

Příležitost k obětem je hojná, ale je jen málo těch, kteří si dovedou něco odepřít, nějakou třeba sebenepatrnější oběť pro Krista přinést. Pán Bůh na nás žádá oběti a když se obětovat nechceme nebo nedovedeme, navštíví nás nějakým křížkem. Ale to nám musí býti jen důkazem jeho lásky, neboť »koho Pán Bůh miluje, křížem ho navštěvuje«. Svými kříži nás Bůh zkouší; ochotná, s kterou neseme svůj kříž, poskytuje dokonalý obraz celkové naší lásky k Bohu, která buď dospěla již vysokého stupně, nebo je teprve v zárodku.

Jedním z nejosudnějších křížů, které na nás Pán Bůh sesílá a kterým zkoumá, zda si zasloužíme čestné funkce a názvy »bojovníka Kristova«, což obojí nám bylo dáno při sv. biřmování dary Ducha svatého, je posměch a nepochopení, jímž nás zahrnují naši kolegové-nevěrci nebo jinověrci, když se nebojíme zastat se své víry. Většina studentů-katolíků (podle jména) pokládá se za »kdo-ví-jaké« »hrdiny«, ale tito »hrdinové« zapomínají, že ušlechtilějším hrdinstvím než všechna ostatní je obrana víry, pro kterou naše česká inteligence nemá pochopení, ale pro kterou naši rozvážní a vroucně zbožní předkové dovedli krvácet... Jak se katolická inteligence krčí, místo aby se svatou hrdostí vypjala prsa! Kolik jich z nás, katolických studentů, zaprodává svou víru, jejímž původcem je Bůh a již věky zachovaly v katolické církvi neporušenou, za moderní »filosofie«, jejichž autorem je 20. století?! A kolik i katolických studentů odhrne s pohrdáním rty, kolika svítí oči opovržením, když některý opravdu katolický student zajde si ráno, než jde do školy, do kostela, aby se tam pomodlil! Kolegové-studenti, kdy už se naučíme pravě moudrosti?! Vždyť jsme to my (lépe řečeno: máme to býti my, možné však je, že síly povolnější a schopnější, zklameme-li), kteří máme nésti stavbu našeho národa, býti základními kameny a zároveň pilíři této stavby! Nebudeme moci jednou vésti český národ k vý-

šinám, když náš duch bude slepě tíhnout k zemi, jsa k ní poután hroznými pouty materialismu, který ho zneschopní k obětem. Obětujme se, majíce na zřeteli Kristovu oběť dokonalou, pracujme, nesme kříže své trpělivě, a — vytrvejme! Kdo vytrvá až do konce, spasen bude. A když nám naše práce bude připadat příliš těžkou, ba nesnesitelnou, a když se nám nebude dostávat sil, abychom nesli toto těžké břemeno, vzpomeňme si na našeho Spasitele, laskavého Pána, představme si Ho, jak opuštěn visí na větrem ošlehaném kříži v polích za naší vesničkou, za naším městem a v duchu čteme nápis, který tvoří tato krásná, útěcha a posilu nám dodávající slova:

»Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím!« F. Korb.

Zlatý věk

(Z Metamorfos p. Ovidia Nosatého věrně přeložil Otomar Černý.)

Zlatý byl nejdříve věk. V něm svobodnen student-ský národ v klidu a radostech žil, vždyť nebylo kantorů vůbec. Nebylo před třemi strachu a dotud se vyhrůžná slova nečtla ve školním řádu; též nebylo přesmutných tváří, které v pláči a žalu by čekaly z konfery ortel. Dotud se nikdo nepál, kde leží hory a města, nikdo se nestaral o to, kdy který panovník vládl. Nebylo ani čísel a každý si správně i rychle na prstech spočítal vše; to nebylo potřebí rovnic. Nebylo dotud zmatení jazyků — jedinou řečí plynne mluvili všichni; též pravopis nevznikl ještě. Nevyšly dotud na světlo denní kantorské zbraně, koule a zkoušení listná, ni důtky a strašlivý karcer. Všechno, co by kdo chtěl, se rodilo z panenské země. Chléb jim se stromů voněl a na keřích bonbony kvetly, jinde pučela šunková kýta, rohlíky zrály, pod listím plazil se vuřtík a ze sopek vytékal guláš. Víno jim v potocích teklo a v řekách se koupali v pivě. Ve věčných prázdninách krásných tu studenti trávil život: karty se učili držet a s koulemi dělali štouchy, jak se nejlépe kouří, jak do branky umístit góly. Lesík jazzovou hudbou jim šumíval pro tanec bujný. Snílci ryjce v cihlu si z obrázků smolili verše, nebo divence milé své city vyjevit chtěli.

Slečny zas vnikaly v taje, jak nejlépe obličeje zjemnit, jaký si vytvořit účes a jak jej ozdobit kvítky. Denně na nové šaty jim skýtal fíkovník listí.

Zlatý věk krátce jen trval. Hned po něm stříbrná doba přišla s krutými mrazy a zmizela vidina ráje. Tu se po prvé zjevil muž vážný, paedagog zvaný, který maličké vodil, než mohli pobíhat sami. Pouhý otrok to byl a v úctě měl studentský národ.

Horší byl měděný věk, však nejhorší železná doba. Množství hanebných choutek tu zkrušilo studentský národ: hrubost a násilí kruté, zlá nenávisť, úklady lstivé.

Paedagog uchvátil moc a studenty uvrhl v pouta. Musili se učit všemu, co on jim do hlavy vtlačoval. Kdekoli na světě zvíře se zjevilo s pitvorným zjevem, jakmile někdo zas našel, jak s čísly provádět kejkle, nebo jak obrazce divné a spleť s námahou kreslit, co se nalezlo v zemi a které smrduté páry vznikají míšením zemin — co v moři, co ve vzduchu bylo, všechno to vyšťáral kantor. Též s oblibou studenty nutil užívat podivných řečí, jež vymřely v pradávných dobách. Přísně pak zakázal vše, co dělali ve zlaté

době. Sestavil školní řád a jeho zákony kruté zasadil v černé desky — ach běda, přeběda žákům! Dodnes se potýká s nimi a ničí je zbraněmi svými, zakrvavenými rukama rozdává smrtící koule. Mají zášť vůči němu, leč stejně i proti sobě. Není druh před druhem jist. Zlá nenávist posedla všechny, donašeč číhá všude a šplhouni pochlební taktéž, dosti je prokletých dřičů i jiné čeládky nectné. Stále bída ta trvá. Ó Jove, olympský otče, vidíš-li toto vše, proč nesešleš mocné své blesky?

Korouhve Jana Zahradníčka*)

Korouhve, šestá básnická sbírka Jana Zahradníčka, jest vyvrcholením jeho dosavadní básnické tvorby. Korouhve jsou dílem vytvořeným výzrálým a dokonale vyrovnaným básníkem, smířeným se svými smysly, se svou vůlí i svědomím, básníkem, jenž jest si sám sebou dokonale jist. — Jedině proto, pro svou naprostou odevzdanost a své smíření může se Zahradníček odvážit bezpečně budovati architekturu svých stróf a veršů v prostoru bez času, dokonale do šíře i do výše. A Zahradníček ve svém díle skutečně žije, vidí, trpí a miluje, proto cítíme z jeho veršů i lomož živlů i hlas zvonů a varhan i hlazol chrámových zpěvů. Z jeho díla cítíme tep krve, krve živé, pulsující, krve naší, takže my nemůžeme jinak, než milovat tam, kde miluje Zahradníček, a na smrt nenávidět tam, kde nenávidí on.

A Zahradníčkova láska hluboko zakořeněná do duchovního života rodiny, rodu, jeho tradice, jeho víry, kraje, země a národa zpívá i v této sbírce jeden z hlasů nejzávažnějších.

»I mrtví ze hřbitova

k vám dneska chvátají v zařatých zubech věrnost
slova,

děťátka sotva pokřtěná odlétlá za anděly
ke stolu s vámi sedají a o jídlo se dělí,
a všichni, živí s mrtvými, mužové, ženy, děti,
chléb chvíle slavné lámají hledíce do staletí
najednou průhledných daleko dopředu i zpět.«

(Zlatá svatba.)

»A po nich složivše své nástroje rodina za rodinou
mí předkové svátečně oděni v kruh s živými se
vinou

a všichni vespolek hořících úpění svá slova
vroucná

skládají v žalmu přetěžkém, z minula do
budoucná
po stupních srdcí zdrcených proud síly pro nás
jedná...«

(Farní chrám.)

Ano, člověk je připoután k zemi a životu řetězem životů žitých od stvoření a stopami tohoto života, které neklamně nese všecko stvořené.

Zahradníčkovy vidění věcí stvořených, světa, života a Boha nese pečeť hluboké zákonitosti a odůvodněnosti onoho vyššího řádu, který Zahradníček plně respektuje. Zahradníček svůj verš váží

*) Vyšlo jako 1. sv. nové Sbírky poesie Tvar nákladem J. Vilímka v Praze. (Brož. 20 K váz. 32 K.)

jako dobrý hospodář. Už v Pozdravení slunci nebylo žádné pozemské rozpolcenosti, žádné smýkání se strany na stranu, ale ještě více jest Zahradníčkovu jistotu cítiti v Korouhvích, nikde v jeho verších není ani stín anarchie, se kterou většina básníků dlouho krvavě zápasí.

Zahradníčkovy básně jsou plny jasnozřivého patriarchálního vidění, vyhraněného takřka do rituální jednoznačnosti (pokud ovšem můžeme tohoto slova o poesii užíti). Jest to vidění ne nepodobné vidění starých lidí, nebo lidí umírajících, jimž jest ještě dáno přejasně naposledy pohlédnouti na život trhlinou agonie. Jsou to verše psané pod vysokým tlakem života, verše rozlité do šíře, verše živelně strhující a znějící jako mnohohlasý dokonalý hudební nástroj.

Zvláště vlastní Korouhve (třetí díl stejnojmenné sbírky) jsou jedinou písni, ódou, hymnem, chorálem, prosebným chorálem prosícím s úpěnlivostí naše svěťce. Celá Zahradníčkova tvorba nese stigma katolické víry, víry, jež nás přijala do svého lůna křestní přísežnou formulí Kréda, víra v obcování svatých mluví zde zcela otevřeně s neapodobitelnou životností a opravdovostí, nebo chcete-li, dramatičností.

Jan Machoň.

Několik poznámek na okraj Jitra

Tu a tam ozve se v rubrice dopisů časem hlas o Jitře. Budiž mi tedy dovoleno, abych k těmto poznámkám připojil také své slovo, které nebude nijak ověněno vzletem poety či rozdychaným zápalem, ale — které bude především přímé a upřímné, neboť chci jen z praxe a ze zkušeností říci cosi přátelsky zas jen pro praxi.

Vezmeme-li do ruky na př. poslední, 5. číslo Jitra a podíváme-li se na obsah, tedy — trochu veršů, trochu próz, nějaká ta odborná či poučná stat' a poměrně dosti ukázek prací výtvarných. To by bylo konec konců vše v pořádku, i když se nám ten poměr zdá být dost nespravedlivý; ale teď — přihlédneme blíže, k autorům. Nadpoloviční jejich většina jsou nestudenti. Nejmarkantněji to pozorujete v próze, kde figuruje jen jediná studentská zástupkyně, neboť J. Ryba má svá studentská léta již hezky za sebou. — Tento zjev lze si vykládat dvojím způsobem: buď, že je studentských příspěvků nedostatek, který musí být vyrovnán články starších přispěvatelů — anebo druhá možnost, že redakce záměrně dává přednost příspěvkům zkušených autorů před studentskými.

Podíváme-li se však na druhou stranu obálky, máme možnost přečíst si objemný sloupec hovorů se čtenáři. I když je tam dosti odmítavého, přece jen čtete velmi často ono »ano«, znamenající přijetí příspěvku. A tak dojdeme snadno k závěru, že si patrně redakce strádá studentské příspěvky, nahrazuje je lepšími pracemi autorů již zkušených a konečně zbytek stran vyplňuje štočky »plachtových« rozměrů. A pozorovatel, který stojí na okraji všeho toho dění, snaží se uhodnout, jaký asi ten motiv je a zcela jednoduchou cestou dojde asi k takovémuhle závěru: tož Jitro patrně není studentským časopisem, ale časopisem pro studenty. Čili jinak — Jitro nechce ani tak studentské příspěvky otiskovat, jako spíše studenty poučovat. — Tak dnes Jitro vypadá, to o sobě říká samo.

Teď je pochopitelně řada na čtenářích, aby sami

řekli, co chtějí — časopis, který by byl jejich tribunou anebo revuí, kde by pro ně psali naši kulturní představitelé a kde by jim v doušcích malých i větších byla podávána kultura nejsilnější za účelem vzdělání.

Smím-li tu vysloviti svůj vlastní názor, tož měl jsem vždycky při označení »studentský časopis« na mysli časopis studentů pro studenty, tedy takový, který by především patřil studentům; že tedy by především studenti do něho psali a v něm otiskovali své práce. Vždyť kam má jít mladý »adept kumštu« se svými prvotinami, když nemůže do studentského časopisu? — A na straně druhé — ten student, který hledá ponaučení v tom či onom směru, najde vždycky s dostatek revuí a časopisů (katolických!), které ho jistě uspokojí.

Jitro mívalo vždycky oproti jiným studentským časopisům jednu velikou přednost: že totiž vedle toho, že bylo kolbištěm studentských literárních a jiných snah, dovedlo studenty také vést — ve zdravém duchu náboženském i národním. To obstarávaly články starších autorů, pedagogů a pod. Ale tyto stati bývaly v přirozené menšině a souladily s ostatním obsahem. V posledním čase však — jak jsem již řekl — projevuje se v příspěvcích citelný nepoměr na úkor příspěvků studentských. Což by na př. nestačilo, aby byli mistři v části výtvarné zastoupeni jen jedním nebo dvěma exempláři?

Tolik tedy k poměrnému zastoupení autorů.

A teď cosi o úrovni. Pochopitelně, že mám na mysli úroveň příspěvků studentských. — Je stará bolest Jitra, že stonalo na dobré prózy. Za poslední měsíce napočtete ty dobré prózy snadno na prstech. Tu je vina v přispěvatelích. Mladí psavci se domnívají, že časopis — v našem případě Jitro — musí mít určitý typ literární, a vše ostatní že je nepřijatelné, špatné. Proto ta ohranost těch našich próz, věčné ohlodávání jedněch a týchž námětů; ten nemožný, falešný sentiment, uplakanost a rádobylisofiování, afekt až do grotesknosti a při tom se zapomíná, že lze hovořit přirozeně a poutavě krásnou mateřštinou o věcech nejobecnějších, že lze ty věci vidět svým vlastním způsobem, brát je docela přirozeně do ruky a vidět na nich i za nimi svou, novou krásu, která bude a musí být jistě jiná, než jak ji vidí ten, který píše třebas vedle mne. Tedy trochu méně úzkostlivé strojenosti, více upřímnosti ve vyslovení! Krása nepřebývá v nejasnosti, ale v prostotě! A pak — neobávejte se námětů! Při kterémsi konferenci odpověděl mi udiveně na tuto mou výtku kterýsi kolega — přispěvatel: »Já jsem myslel, že do Jitra se smí psát jen na náměty duchové nebo náboženské.« Inu, bylo by to tak krásné, ale pakli k takovým tématům necítíte vřelého vztahu, necítíte-li nutnost o nich psát a vyslovit je, pak volte raději témata jiná, taková, která jsou vám bližší a o nichž můžete pracovat. Námětů, témat je dost, jen se dobře zahledět kolem sebe a kdo dovede — do svého nitra!

O mnohém a mnohém dalo by se tu jistě ještě hovořit. Ovšem, že také o formální stránce Jitra atd., ale o tom snad až jindy. Snad těchto několik poznámek splní svůj úkol, vyvolá ohlas u čtenářů a hlavně u těch, kdož mají na utváření Jitra přímý a největší vliv.

František Knez.

Několik slov od srdce

Jsmo katoličtí studenti, ale nedovedeme se jako katolíci chovat. Kde je naše katolická čest, naše spolupráce na katolickém životě? Nemyslíte, že je naprosto nedůstojné katolického studenta, aby v hodině nepovinného náboženství mluvil, smál se, četl pod lavicí, nebo drze na lavici luštil křížovky, sedal do jedné lavice s děvčaty, zkrátka — nedával pozor? Dále aby se náboženství vůbec neučil, neznal nejprimitivnější věci, choval se naprosto nedůstojně při modlitbě, důst. p. profesorovi odpovídal drze s rukama v kapsách, nebo na něho pokřikoval sedě v lavici, do náboženství chodil jednou za čas nebo pozdě atd.? — Prátele, to nejsou věci smyšlené! Udály se všechny v jedné moravské septimě — a jinde není lépe! Nemí vám líto důst. pana profesora, jenž se může ukřižet a jehož zdraví jste podryli? Nemí vám líto vašich vlastních, nebohých duší, jimž připravujete záhubu? — To stojí za uváženou.

Mavet.

Poznámky k 5. a 6. číslu Jitra

Obsahová náplň 5. čísla dává tušiti, že se vracíme k idej, z níž vyrůstala dřívější generace čtenářů Jitra. To patří také z toho, že převládají motivy náboženské, vědecké a poučné. Myslím, že taková tendence je nutná k pevnější orientaci dnešní inteligence — ač by nebylo dobré, kdyby úplně zatlačila do pozadí tvůrčí činnost mladých umělců.

Jsem potěšen, že záplava sentimentálních výlevů v poesii je už na ústupu. Chudárkovy Dálavy jsou výrazově už dosti broušené, ale ještě prozrazují nedostatek rozhodnosti a důvěry ze zítřka. Píseň Kolínové je upřímná a impresionisticky jemně zladěná — pokládám proto za nejlepší. Větší pozornosti si tentokrát zaslouží Radostný žalám E. Lišky. Ungerová odhaluje ve své básni nové vztahy, které každý hned nepostihne a přece neutonula v sentimentálnosti.

Básnické prózy tentokrát málo. Svědčí to o nedostatku podobných příspěvků? Slovo Řezníčkovy o emancipaci žen přišlo právě vhod a myslím, že působilo i mezi čtenářstvem našeho časopisu po zásluze. Byl už čas, aby někdo sine ira et studio promluvil odborně o této otázce a otevřel zaslepeným oči.

Podobných povzbuzujících dopisů jako je Silhanův a Fr. Joanesův by bylo zapotřebí více. Rovněž souhlasím s návrhem, aby i studenti psali o svém náboženském životě a zkušenostech.

Šesté číslo Jitra nepřineslo v podstatě nic nového. Přece však se zdá být lepší než předcházející. Neubráníl jsem se dojmu, že studentských příspěvků nápadně ubývá a pak, že celé stránky se zaplňují dlouhými texty zábavného a vědeckého obsahu. Netvrdím, že by to nemělo být, ale zdá se, že rozdělení to není poměrné.

Poesie invenčně i tvarově nepřesahuje obvyklý rám Jitra. Formálně vyniká Machoňova báseň. Výrazová technika svědčí už o tvorbě. Z těch důvodů pokládám za nejlepší. Smuteční báseň Zimova prozrazuje začátečnicka. Neuwirth příliš zdůraznil a nahromadil rýmy, myšlenka v tom však není. Od známého Andrenika jsme zvykli číst lepší básně. Skýpala je velmi dynamický ve

výrazu. Lehnertová je ještě slabá v tvorbě, pravděpodobně prvotina.

V próze překvapil Ara i svým nezvyklým námětem i novou metodou. Hodnotím sílu jeho tvůrčího ducha a neobyčejnou průbojnost nového stylu a slova. Hudba pramenů se potěšitelně rozrůstá. Citáty jsou šťastně voleny a dávají hodně látky k přemýšlení a rozjímání. Zapisník mladých studentů se tentokrát vydařil.

Němcova studie o podstatě poesie tlumočí a řeší otázky, které jsou velmi často předmětem debaty mezi mladými umělci. Myslím však, že mluví příliš filosoficky a theoreticky. I slovo jeho je dosti tvrdé a málo ohebné.

Celkem vzato: Víc hodnotné poesie a víc zájmu o náboženský život naší inteligence! M. Baldík.

Knihy

VČELÍ PLÁST, František Hrubín. Druhý svazek sbírky poesie Tvar v naklad. J. Vilímka v Praze. Brož. 15 K, váz. 27 K. Tichou hudbou znějí sonety Hrubínovy, jež vzdávají hold jeho rodišti — Praze, jež dávají cítit tajemství našeho bytí i tajemství smrti. A žena a její úděl a její smutek nacházejí též svůj díl v tomto znělkovém věci. Hluboko umí sáhnout básník do propasti tmy, kde uzrává, kde krystaluje jeho slovo, které nám pak dovede povědět o tajemství dění ve světě. A můžeme pozorovat, jak slovo u tohoto básníka zraje, jak je podřízeno myšlence, představě. — A tak se stává Hrubínova i Zahradníčkova knížka dobrým příslibem, že v nové sbírce poesie — Tvaru budou vycházet věci zralé. Ks.

VÁNOCE V ČECHÁCH, Kamil Bednář. (Poesie). Vydal jako soukromý neprodejný tisk nakladatel Václav Petr v Praze o Novém roce 1941. Kresby nakreslil Miroslav Truksa. Tato Bednářova poslední knížka lyriky vzbudí jistě příznivý dojem u všech milovníků moderní české poesie, kterým byla zaslána. Toho, co se nám na dřívějším básníku Bednářovi nelíbilo (to leckdy až do stínohry slov přepodstatněné vidění světa, které dávalo tušit častý chvat a překotnost básníkovu nad dílem, které má krok za krokem teprve zrát), je v této knize co nejméně. Vánoce v Čechách vytryskly ve chvíli básnické plnosti Bednářovy a jsou horoucí oslavou rodné země, která se v královském rouchu zimy, plné tajemné krásy a záření, prostírá před milujícím pohledem básníkovým a dává mu žasnout: »Noc nad zemí / zvanou Čechy! / Člověku jazyk / dojetím oněmí. / Poskočí hvězdné blechy / a tma se k jihu plazí. / Závěr poslední (VIII.) části knihy je zpěvem skryté naděje, plné tichého očekávání, v němž básník náhle dostává své zjevení: spatřuje »nad Čechami / betlemskou hvězdu viset. / Tu na vrcholek stromu dal / Bůh, jenž je s námi.« — Škoda, že tato Bednářova kniha vyšla jen v omezeném nákladu. Bude patřit jistě k jeho největším. M. N.

DUHA NAD DOMOVEM, Antonín Pavlín. (Básně). Vyšlo jako 10. svazek básnické knihovny Studnice za redakce J. Čarka. (Obálka a úprava F. J. Müllera.) Vydala Novina v Praze 1940. (Str. 60, cena 15 K, váz. 27 K.) Tato prvotina mladého moravského lyrika rozhojňuje sice počet básnických sbírek mladých, který, zdá se, bude v tomto roce ještě vyšší než v minulém, ale zůstává svou hodnotou v průměru veliké většiny

Knihy

těchto »prvních knížek«. Jen málo veršů zde obtočí jako pravá báseň (na př. Duha, Ráno). Projevuje se zde silný vliv Zahradníčkův (zvl. kniha »Návrat«), někde se podaří sklenout nově rým; autor se liší od velké řady mladých tím, že své verše rýmuje téměř důsledně. —vc—

RYZÍ KVĚT, Novalis. Přeložila Božena Věrná. Průvodní studii napsal Ivo Liškutín. Vydala edice Krystal v Olomouci 1940. Stran 152. Cena 18 K. Edice Krystal přiblížila českému čtenáři jednoho z nejduchovnějších básníků křesťanských, jednoho z největších romantiků německých Novalise, jehož pravé rodové jméno je Fr. von Hardenberg. Hardenberg v těchto Hymnech na noc a na vítězné světlo Ježíše Krista vyzpíval bolesti, naději na povstání, jásavé povstání lidské duše. Hymny na noc probírají nejprve temnou noc, kterou procházelo lidstvo před Kristem, kdy uznávalo jen temný osud a podle toho také žilo. Pak hledá Novalis v noci sladší a jemnější tóny zapomenutí. Až posléze nachází vítězný smysl smrti — noci, která se rozbřeskuje v Kristově světle. Těžko najít hymny krásnější a vroucnější k Ježíši a jeho svaté Matce nad Novalisovy písně duchovní. Mistrný překlad B. Věrné přebásnil s úzkostlivou pečlivostí všechnu krásu obrazů, na které byla tak bohatá německá romantika. Kniha je velmi krásně vypravena. Podrobná studie prof. Liškutina je samostatným vědeckým dílem, které otvírá záhady a pomáhá porozumění této jiskřivé krásy, čisté jak alpské vrcholky. Studie má velkou literárně-historickou cenu a již pro ni má kniha svou samostatnou cenu.

KOMU PATŘÍ SVĚT, Ladislav Šíp. (Básně). Vydal Václav Petr v Praze 1940. Obálku a úpravu navrhl J. Šváb. (Str. 54, cena 9 K.) Tato knížka básní jednoho z nových debutantů poesie nese v sobě přednosti i vady většiny našich mladých lidí, kteří se chtějí za každou cenu zúčastnit současného literárního ruchu. Těch vad je v ní na neštěstí více než prvků kladných. Tak, ač neradi, nemůžeme říci o L. Šípovi, že by již dnes byl básníkem. Jen málokdy zde »bleskne duch« (jak se praví v básni »Myšlenky«) a tím méně »burácí světem« (tamtéž). Tak prosté (nekomplikované) vidění jako je Šípovo, nestačí nadchnout básníka sbírku. —vc—

BŮH V SRDCÍCH ČESKÝCH BÁSNÍKŮ, Fr. Stuchlý. Výbor básní s poznámkami a otázkami k výkladům i opakování římskokatolického náboženství na školách národních a středních. (Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu. Stran 64, cena 6 K.) Mladý katolický publicista přinesl svou knihou novinku do učebnicové a příručkové literatury. S jemným citem vybral básně předních českých autorů nové doby. Vodítkem mu byl jejich postoj k Bohu. V několika oddílech antologie je shrnuta látka a vždy připojen aparát pro opakování a dialogy. Velmi příjemným překvapením je zdůraznění potřeby Katolické akce, již je věnován zvláštní oddíl. Je to novum v příručce pro výuku náboženství na národních i středních školách. Svěžest, umělecká i věcná zasvěcenost a originalita method jsou dobrými předpoklady úspěchu knihy. yš

CO JE ČLOVĚK? Theodor Haecker. Přeložil Karel Dvořák. V knihách Řádu vydal Vyšehrad, Praha 1940. Stran 176, cena 32 K. Th. Haecker

Knihy

je filosof, pevně a jistě zakotvený v řádu. Nespoléhá jen na svůj rozum, nýbrž zakládá své myšlení na faktu zjevení a vtělení, a odtud soudí svou dobu. Myslí přesně logicky, zabírá člověka celého, ne jen jeho část, odtud naléhavost jeho knížky, která se čte s úžasem a s radostí. Pojednav o základech západu, o jeho křesťanské podstatě, jejíž porušení znamená porušení a snad i konec západu, vyzvedá vysoko nedotknutelnost a nadřazenost Církve, zamýšlí se nad smyslem dějin a státu, znepokojuje se obludným zvratem řádu, chaosem, který ovládl všechny obory lidského myšlení i konání. Najdete tu hluboké myšlenky o stroji a nástroji, o falešných prorocích posledních sta let. A pak teprve rozvíjí ze široka otázku, co je člověk. Odsoudiv myšlení Spenglerovo a Schelerovo, podává křesťanskou odpověď na tuto otázku: Člověk je stvořen k obrazu Božímu. V tom je jeho sláva. Tu je také východisko ze zmatků a úzkostí naší doby. Haecker nepatří k oněm myslitelům, kteří, sami v sobě porušení, vidí obludnou budoucnost, Haecker ví, kde je spása a na tu ukazuje. Nejlepší mužové se vraceli k Církvi, světci žijí stále mezi námi a ti jsou zárukou. Vzácná knížka, musí se studovat. Je plna útěchy, je-li vůbec třeba křesťanu útěchy. lv.

VÝSTUP NA HORU KARMEL, Sv. Jan od Kříže. Spisů svatého Jana od Kříže svazek I. Přeložil Jaroslav Ovečka S. J. Vydala Dominikánská edice Krystal v Olomouci 1940. Stran 413. Cena 60 K. Dočkali jsme se konečně toužebně očekávaného díla. Z čistých zdrojů církevní nauky budou čerpati bez obav duše, které chtějí blíž k Bohu. V posledních letech se vyrojilo tolik všelijakých pamystických knížek, že bylo nebezpečí, aby touha tolika duší nebyla uvedena na scestí. Proto máme velkou radost, že vychází tento spis velkého mystického klasika. Co se týká hodnoty překladu, stačí uvést jméno překladatele Dr. Ovečky. Kdo jen trochu zná náš náboženský a kulturní život, ví, co toto jméno znamená. O překladatelské činnosti Dr. Ovečky jsme se dočetli neobyčejně pochvalných slov z pera J. Durycha, který napsal, že jeho překlady jsou tak dokonalé, že čtenář zapomíná, že nečte originál. Pečlivý překlad je doprovázen poznámkami a vysvětlivkami, které neobyčejně usnadní čtenáři chápání svatého Jana. Zde plně platí slova: »Vezmi a čti!«

SBÍRKA HOMILETICKÝCH PŘÍKLADŮ, Konrád M. Kubeš S. J. Velehrad v Olomouci 1940. Díl I. Část 1. Stran 346. Cena 40 K. Breve et efficax iter per exempla — praví Seneca a vyslovuje prastarou zkušenost řečnickou, vyučovatelskou a spisovatelskou: konkrétní příběh, přirovnání, analogie, bajka, podobenství mnohem více a pronikavěji zaujímá mysl dítěte i dospělého než abstraktní, čistě theoretický výklad. Nejvznešenějším vzorem je v tom sám Spasitel ve svých parabolách. Na otázku zákoníkovu: Kdo jest můj bližní? (Lk. 10, 29) neodpovídá suchým rozbořením pojmovým, ani filosofickou úvahou, nýbrž podobenstvím o milosrdném Samaritánu. Kubeš předkládá veřejnosti první část své sbírky příkladů ze všech oborů lidského snažení, z věd přírodních, dějin, misijních zpráv, biografii světců a slavných lidí, z povídek i legend. Nejsou vhodné jen pro účely kazatelské, nýbrž i pro přednášky a rozpravy spolkové. Metodicky přesné rozčlenění,

Knihy

theoretické návody a dispozice, jež autor předepisá jednotlivým skupinám příkladů, činí jeho knihu něčím více než by bylo pouhé nakupení materiálu, byť roztríděné podle nějakých vnějších hledisek, na příklad podle abecedy, činí ji příručkou studijní, jež dává nejen možnost, ale i návod výběru. Zvláště skvělé jsou obrazy a analogie z věd přírodních — z těch budou vydatně těžiti nejen ti, kdo mluví k mládeži studující, ale i studenti sami ve svých kroužcích a sdruženích.

DCERA KRÁLOVSKÁ, BLAHOŠL. ANEŽKA ČESKÁ, František Křelina. Historický román. (3. svazek edice Česká tvorba, Novina. Stran 290, cena 40 K.) S láskou a obdivem přistoupil Křelina k blahoslavené Anežce. V širokém rozmachu kreslí její krásnou postavu v mohutném toku dějů doby. Jasu osobnosti velké královny chudých dává ostře vyniknout vedle krivopřísežného Přemysla i ostatních pudových postav raného středověku českého království. Nicméně tato snaha není křiklavá, naopak. Celým románem jde pokora Bratra slunce a těžko říci, zda nedostatek radosti, tak příznačné pro duchovní děti sv. Františka, je na škodu či prospěch knihy. Předností Křelinovy práce je jasnost básnického pohledu, který sestru Ovečku ukazuje více v oděvu problémů než činů, čímž docíluje zvláštní sugestivní síly. Tento účín podtrhuje cílevědomý styl a jazyk, který jest u Křeliny stejně oddaným sluhou jako pánem. yš

MAREK KRÁLOVIC. Chorvatská pohádka ze sbírky Karla Jaromíra Erbena: Slovanské pohádky. Dřevoryty vyzdobil Jiří Marek. K vánocům 1940 vydala Marie Rosa Junová v Tasově. Básník Jakub Deml, zasílaje svým přátelům tento krásný vánoční bibliofilský tisk s textem Chorvatské pohádky o královi Markovi, přeložené do češtiny libozvučnou řečí Erbenovou, vyzdobený nádhernými dřevoryty Jiřího Marka, ví, proč tak činí. Ví dobře, v kterých knihách žije sláva naší mateřštiny a kterých slov je nám v této době obzvláště třeba. Tolik na adresu těch, které by mohlo udiviti, proč vydávají v Tasově vánoční bibliofilii s textem chorvatské pohádky, přeložené už dávno do češtiny. M. N.

SETBA — SBÍRKA MALÝCH PRÓZ. (Vydává Václav Petr v Praze, obálky navrhuje a upravuje Jaroslav Šváb, jednotlivé svazky jsou po 12 K.) Edice přináší jako 1. sv. knížku Jiřího Valji **VYPRÁVĚČ ANEB 57 POVÍDEK PRO VŠECHNY PŘÍPADY**. Valja, básník, který debutoval před 4 roky v Halasem redigovaných Prvních knížkách (vydává Václav Petr v Praze) básnickou sbírkou »Nohama v blátě«, podává tu literární veřejnosti 57 krátkých jiskrných povídek, připomínajících svým rozměrem a laděním všechny ty »malé básně v próze«, které byly od časů Baudelaireových napsány. Ale to je jen genreová příbuznost, která je celkem jen vnějším znakem této knížky; jde o to, jak hutným slovem dovede básník naplniti tuto jednu z tak málo obvyklých forem vyprávění. A zdá se, že to J. Valja na některých místech dovede dosti dokonale a že název knížky »Vyprávěč« není jen příliš honosivým označením. Dovede se aspoň na některých místech skloniti k věcem a tvorům se žasnoucí duší a potom vidí nově. Určitá lehkomyšlnost až grotesknost, která zavívá někdy těmito řádky, je vyvážena na jiné

Knihy

straně překvapující hloubkou pohledu a krystalnou formou: »Je podzim. Listí se snáší zvolna, tiše, bez motoru a nebe je plné hvězd jako americká vlajka. Někteří lidé zemřeli a jiní ještě žijí, někteří se teprve narodí, budou žít a zemrou, aby se zase jiní lidé mohli narodit.«

SVATEBNÍ DAR Oty Šafránka (2. sv. »Setby«) je už knížkou kolísavější, třebaže vnější pásmo děje na rozdíl od knížky Valjovy je jednotné. Rozkolísanost je patrna zvláště na fabulační stránce »Svatebního daru«, která připomíná misty konvenční novinové romány s dějem, v němž nic nespěje k svému cíli a vyvrcholení, a v němž je proto možno do libosti pokračovati. Ani formálně nepřináší tento příběh Havla Zedníka nic nového a není jej možno nazvat dobrým debutem mladého autora.

ÚZEH TMOU Zdeňka Urbánka (3. sv. »Setby«), s podtitulem »Sny, studie a příběhy«, má jisté přednosti před knížkou Šafránkovou, dané ovšem i tím, že tu jde — jako v případě Valjově — o menší povídkové celky, ale v první řadě jisté složitějším viděním Urbánkovým a dispozicemi slovně-tvárnými, které — na neštěstí — stávají se na některých místech rutinizací, jež je na hony vzdálena dokonalé plnosti slova prosaického. Vnitřní nejistota vane všemi těmito třemi knížkami mladých a jen zřídka dostává se jí protiváhy útržkem nového zářivého vidění světa. Bylo by omylem vinit z této okolnosti jen události vnějšího světa. Neboť básník je ten, kdo se prodírá zmatkem všednosti k básnické jistotě.

—mn—

ROD, Antonín Procházka. Román Hlasů země, Novina, cena 18 K, váz. 30 K. Knižní prvotina mladého moravského prozaika má v sobě již znaky hodnotné literární tvorby, která se vnitřní naléhavostí a přesvědčivostí obírá venkovskou problematikou, osvětluje ji opět s jiné strany. Morava je pro tohoto autora opravdovým básnickým zážitkem. Zobrazil tu v dramatických rysech povodeň řeky Moravy, která svými záplavami ničí úrodu vesničanů a ohrožuje jejich život. Do tohoto rámce zasadil problém útěku z venkova a ukazuje, že pracující člověk venku musí přes všechna nebezpečí zůstat věren svému rodu, který je více než reálným poutem člověka k půdě a k tradičnímu odkazu předků. Procházka postavil proti sobě dva protichůdné typy, otce a syna. Starý Adam obhájí rodnou krajinu, již chtějí opustit vesničané, zlákáni světáckým Petrem k odchodu do města. V hodině nejnapjatější zasáhl csud. Překazil vesničanům odchod a zničil továrny, v nichž měli pracovat. Smířili se se zemí, neboť poznali, že nelze bezrestně zrazovat. Tuto základní linii naplňuje dramatický dějový spád a řada pozoruhodných lidských typů.

NEŽ SE KOŘENY UCHYTÍ, Vojtěch Martínek. Román, vyd. Sfinx, cena brož. 28 K, váz. 40 K. Ve třetím vydání vychází už tato románová práce Martínkova, zasazená svým dějem — jako většina tvorby tohoto prozaika — do kraje ostravského. Jde tam v podstatě o osud mladé učitelky, která přijde z města na ostravský venkov a pro lásku k muži v něm zůstává, i když musí podstoupit řadu přetěžkých zkoušek a ztratit — nakonec vítězí svou silou mravní. — Martínek tihne

Knihy

vědomě k naturalismu, těžší především z prostředí, které je mu základním plátnem, na něž kreslí své postavy — bezpečně, pevně a jistě, tak jako je i jeho zkušenostní poznání života opravdové a přesvědčivé. — Martínkova řeč je prostá, velmi konkrétní, místy až syrová a s ní souladí celková koncepce díla, motivické osnování, které je stejně prosté, ale při tom esteticky ucelené. — Kniha je vkusně vypravena, opatřena souladící obálkou Aloise Moravce. —fk—

JAK NONNI DOŠEL ŠTĚSTÍ, Jón Svensson, Sebraných spisů sv. IX. II. vydání. Přeložil Jan Hrubý. Vydal Vyšehrad, Praha, 1940. S ilustracemi a fotografiemi. Cena 20 K, váz. 30 K. Jsou dobře známy a u chlapecké mládeže velmi oblíbeny Svenssonovy knížky, plné dodrodružství, silných zážitků, ale proscené také ušlechtilostí, s nádechem výchovným. V této knížce neprožíváme s odvážným Nonnim nebezpečné plavby, ani dobrodružství na souši, tu jde o dobrodružství vnitřní, daleko významnější. Je to teplá vzpomínka na chlapecké dychtění po četbě, po vědění, pravdě a kráse. A tak se stává z třináctiletého Nonniho za nuceného pobytu v Kodani při cestě do Francie za vzděláním katolík. Toť nejzávažnější událost jeho života. Vypravuje o ní nenásilně, zcela prostě, chlapecky. lv.

ČLOVĚK V MLADÉ POESII, Zdeněk Urbánek. Vyšlo jako 44. číslo Svazků úvah a studií, které za redakce dra Fr. Kovárny vydává Václav Petr v Praze. (Stran 32, cena 4 K.) Po Bednářově »Slově k mladým«, jímž se projevila teoreticky před literární veřejností skupina mladých básníků většinou z okruhu Kritic, měsíčníku, přichází knížka Urbánkova, aby osvětlila a do jisté míry lépe stylisovala postoj mladých k tvorbě a životu. Přiznáváme jí na mnoha místech filosoficky přesnější díky, než tomu bylo v poněkud chaotické knize Bednářově. Její novum je v tom, že se zde prvně knižně přistupuje k výkladům (aspoň některých) textů nejmladší české poesie, z nichž jsou činěny určité dílčí závěry. Je v ní ovšem — podobně jako tomu bylo u Bednáře — mnoho apriorismu, zvláště tam, kde se mluví o hledání »nového člověka« s domněnkou, že tu jde o něco v dějinách neslychaného. Knižka, která není na škodu společnému uvědomování mladých, jistě vyvolá ve veřejnosti četné odezvy. M. N.

JAK DĚLAT PRÓZU A VERŠE, Napsali Viktor Šklovský a Vladimír Majakovský. Z ruštiny přeložil Bohumil Mathesius. Vydal roku 1940 »Orbis« v knižnici »Ars«, sbírce rozprav o umění. Brož. 25 K, váz. 35 K. — Lze s radostí konstatovat, že mladá básnická generace s kromobyčejným zájmem věnuje svou pozornost formě a teorii básně a prózy. Už se nepíše a neveršuje, jako když »fena vrhá štěňata«, jak říkával Šalda. Bohužel, naši uznání autoři střehou svá profesionální tajemství se žárlivostí egyptských kněží. Proto je jen vítati dvě zajímavé stati, psané zkušenými praktiky i teoretiky Šklovským, předním ruským formalistou, a Majakovským, hlavou futuristů. Je ovšem podstatný rozdíl mezi oběma statemi, neboť Majakovský jen uvádí nové poznatky, z nichž bude mít užitek jen zkušenější již básník, kdežto Šklovského studie, která je vlastně výtahem jeho »Teorie prózy«, je zcela obyčejnou snahou teorií i s mnohými slabinami.

Knihy

Oba autoři však správně pochopili, že svým návodem k tvorbě neudělají básníky a spisovatele z těch, kteří už sami jimi nejsou. ia

P. ARNOLD JANSSEN, ZAKLADATEL SPOLEČNOSTI BOŽSKÉHO SLOVA, P. Fr. Cášek S. V. D. Vyšlo jako 10. číslo sbírky Vítězové, roč. VII., v Olomouci, 3.50 K. Nové číslo Vítězů nám představuje krásnou postavu horlivého a apoštolského kněze P. Arnolda Janssena. Jeho srdce hořelo takovou láskou k Bohu a nesmrtelným duším, zvláště z rozkolníků a pohanů, že přes všechny počáteční obtíže, neúspěchy a zkušky, stává se zakladatelem velkého misijního díla, z něhož vyrostly tři kongregace (Verbistů, Misijních sester a Sester věčného klanění), které jsou nyní rozšířeny po všech dílech světa a po příkladu svého velkého zakladatele horlivě pracují o obrácení pohanů.

EDUARD ALBERT, Dr. Josef Svitil-Karník. Život a dílo velkého Čecha. Vydal Vyšehrad 1941. Stran 84. Cena 15 K. Se jménem Eduarda Alberta, vynikajícího chirurga na vídeňské universitě, věrného Čecha a muže rozsáhlého obzoru, jsme se setkávali ve spojení s J. Vrchlickým, který mu věnoval elegie Žamberských zvonů. Měl také zač. Albert seznamoval německé čtenářstvo s jeho poesii, nezapomíná ovšem ani na jiné básníky české. V této knížce se hlásí k tomuto lékařibásníku lékař-básník a píše krátký, ale svěží a dokumentární životopis, vzdává zasloužený hold muži, který nás proslavil a na něhož se neprávem pozapomnělo. Ale Karníka poutá k němu i vděčnost žáka a příbuznost duchovní. Eduard Albert se narodil před sto lety v podhorském Žamberku. lv.

JOSEFINA CHOTKOVÁ, Jetřich Lipanský. »Vítězové«, Olomouc, roč. VII., č. 9, cena 3 50 K. Autor nám zde ukazuje překrásný obraz hraběnky Chotkové, která se zcela odpoutala ode všeho pozemského, rozdala celý svůj majetek chudým, založila ústav pro sirotky, věnovala svůj zámek kongregaci Nejsvětější Svátosti. Jejím životním programem bylo sloužit Bohu a pomáhat bližním. Bohu sloužila, když omývala hnilobnou ránu ženy, postižené rakovinou, když stařeně, zamořené hmyzem, prala košile v potoce, když drhla podlahu kaple, v níž dědoušci ze zvyku plivali na zem, když ošetřovala sirotky a vojiny raněné ve válce. Vynikala neobyčejnou dobročinností, zbožností a statečností. V bližních viděla Krista, jehož milovala nadě všechno a všechno v Něm. Zemřela roku 1924 v pověsti svatosti.

ŠTASTNÉ DÍTĚ, Arnošt Oliva. Vychovatelské pokyny matkám. V. Kotrba, Praha 1940. Stran 126. Cena 15 K. Zkušený pedagog křesťanský podává v této knížce soubor praktických úvah o správné výchově dítěte jak tělesné, tak duševní a mravní. Povinnost matky je krásná, ale i odpovědná. Pravá matka lne k dítěti horoucí láskou. Štěstí své spojuje se štěstím svého miláčka a v mateřském srdci má jediné přání: pečovatí ze všech sil o blaho svých dětí časné a věčné. Dobrá matka nezapomíná, že především má pečovatí o nesmrtelnou duši a pak o časné blaho, pokud je v souladu s věčným blahem. Obojího cíle, blaha časného i věčného, matka dosáhne jen tehdy, jde-li při výchově dobrou cestou a užívá-li při Božím požehnání účelně řádných prostředků. Matka se

Knihy

nemůže spokojiti napodobením jiných, sama si má získati jistých vědomostí, aby znala cíl, cesty a prostředky výchovy, své dítě a jeho duchovní život.

SV. KLEMENT HOFBAUER, Fr. Theofil. Olomouc, »Vítězové«, roč. VIII., čís. 1, cena 4 K. Skvělý životopis moravského rodáka, apoštola Varšavy a Vídně (Wien), duchovního vedoucího Čechů v Rakousku. Sv. Klement prošel cestou velmi trnitou. Vždycky však důvěroval v řízení Boží Prozřetelnosti. Napřed se vyučil pekařem ve Znojmě, pracoval u premonstrátů v Louce, byl žákem klášterní školy, poustevníkem v Milifroni, tovaryšem ve Vídni (Wien), poustevníkem v Tivoli. Pak v 28 letech začal studovat teologii. Stal se knězem redemptoristou. Potom delší dobu apoštolsky pracoval v Polsku, ve Varšavě. Odtud vypovězen, působil ve Vídni (Wien), ošetřuje nemocné, pomáhaje chudým a utlačovaným, pozvedaje je z jejich bídy tělesné i duševní. Bojoval proti šířícímu se racionalismu a všude neohroženě šířil pravdu Kristovu slovem i příkladem.

PRVKY DIVADELNÍ HRY, Ferdinand Pujman. Pro život sv. 18. vydal Vyšehrad, Praha 1940. Známý operní režisér sestoupil tu hodně hluboko k podstatě divadelní hry, promlouvaje o nejzákladnějších věcech dramatického dění: myšlení, slovo, gesto, osoba. Opírá se při tom neustále o příklady z lidové tvorby i z tvorby staročeské. Je to studie jistě velmi závažná, ale — zase to musíme vytknout — pro čtenáře, jímž je tato knižnice určena, poněkud obtížná pro svou neobvyklou terminologii. lv.

NOVÉ SVAZKY POKLADŮ NÁRODNÍHO UMĚNÍ. Vydává Vyšehrad, Praha 1940. Každý svazek je doprovázen oddělitelnými fotografiemi. Cena 5 K. Sv. XVI. Dr. Jitka Plachá-Gollerová: Kostel sv. Štěpána a kaple sv. Longina na Novém městě pražském. Sv. XVII. Dr. Jiří Čarek: Kostel sv. Martina ve zdi. Sv. XXII. Dr. Olga Frejková: Kostel sv. Petra na Poříčí v Praze. Doporučujeme.

Dvě původní církevní skladby Petra Hrubíše. V minulých dnech vyšly v nakladatelství A. Neubert, Praha, dvě původní české skladby církevní, a to »AVE MARIA« a »VLOŽKA KU POCTĚ MAŘI MAGDALENY«. První skladba Hrubíšova »Ave Maria«, určená pro střední hlas ženský i mužský a s průvodem varhan a houslí, se dělí na dvě části, z nichž vstupní partie je pozdravem duše Panně Marii, druhý prosbou o přimluvu u Boha v životě i ve smrti. V druhé z nich uplatňuje skladatel sloh čistě církevní, odvraceje se od světského pojetí chrámové hudby, aby tak tím více zdůraznil význam a vážnost Kristových slov. Skladba je komponována pro baryton s průvodem varhan. Party se prodávají po 9 K.

JÍČIN MLUVÍ, Karel Dyk. (Verše. ilustroval A. M. Trojan, stran 76, cena 14 K.)

BEZMÍŘ, František Kovárna. (Prózy.) Vydal V. Petr, cena 10 K.

BASILIKA VELEHRADSKÁ, Dr. Frant. Cinek. (Nákladem Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně, cena neudána.)

MATČIN ODKAZ, Jan Jiří Krejčí. (Povídka o čistém věrném milování. Vydalo družstvo Vlast, cena 15 K.)

H Á D A N K Y

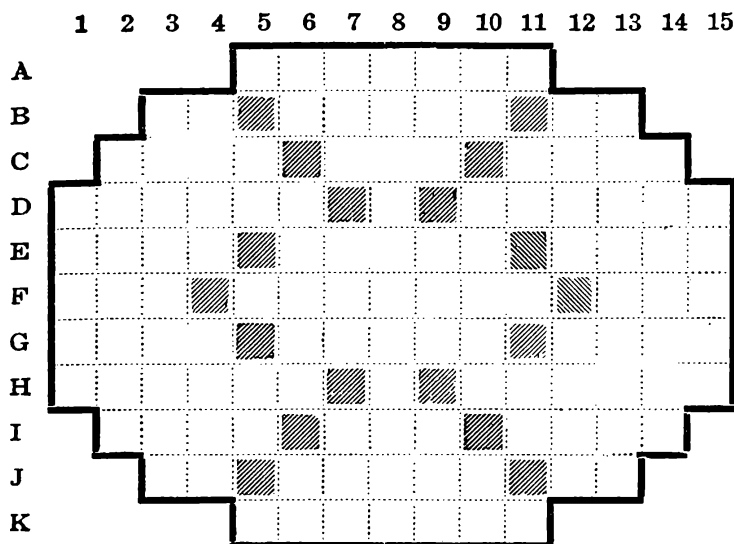
Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

Kytička na pobavení.

Tři nejlepší řešení budou odměněna. — Lhůta do konce t. m.

KŘÍŽOVKA

VODOROVNĚ: A) Hostinec. — B) Sportovní zkratka; promenáda; dva draslíky. — C) Věnujeme; dámská kožišina; pracoval pluhem. — D) Těleso, náležející do sluneční soustavy; věstec. — E) Americké mužské jméno; na jednu stranu; ruská řeka. — F) Seveřan; lékárnická potřeba; podívej se! — G) Soudruh Amílův; francouzská řeka; koryše. — H) Písmeno; umřel. — I) Váha obalu; spojka; jihoamerický letoun. — J) Předložka; slovenský kraj; slovensky »jak«. — K) Historická povídka Aloise Jiráska.

SVISLE: 1. Stoka. — 2. Sochařský a stavební materiál. — 3. Milosrdný člověk. — 4. Část stromu; očkovací potřeba. — 5. Francouzská spojka; egyptský bůh slunce. — 6. Pytlák chytá do...; návštěvi; témat. — 7. Severský parohatý přežvýkavec; víže; papoušek. — 8. Sportovec z povolání. — 9. Střed souměrnosti; slůvko při vyhození; chlapecké jméno. — 10. Karta; salajka (s = š); atletický klub. — 11. Francouzské zlato; předložka. — 12. Element chůze; nafta. — 13. Vedoucí karavany. — 14. Ohodský pán. — 15. Měl kázání.

SOUZVUČKA

Zd. Štáhlavský

S otavou ptáka, najdeš-li v úvozu,
souzvučka, tam někde ve vozu

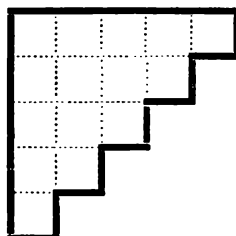
PŘESMYČKA (hud.)

K. Jungmannová

K. N.: SLETOVÁ SCÉNA

ROHÁČEK

K. Brož

dravý pták
palivo
druh bakterie
obyvatel pralesa
padesátka

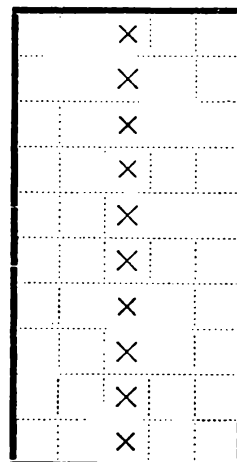
SLOUČENKA

J. Pohanka

Popravčího sloka básně
v štěstí k četbě málo svádí,
pohroma, když na něj přijde,
knihou si vše vynahradí!

DOPLŇOVAČKA

Jan Krša

rozkaz
ostrov
české město
ctnost
hory
zvíře
výstraha
obal
v zimě řadí
ženské jméno

HROMADĚNKA

J. Pohanka

Co jídla a pití pokrývá
»správný« boháče!
z toho chudák požije,
radostí zapláče!

SLOUČENKA

J. Zahradníček

Zář talent můj osvětluje,
nevím, jak to sluje

ZNOVU UPOZORŇUJEME NA NOVINKU

EDICE JITRO,

která je příznivě vítána.

VILÉM BITNAR svou antologií

ZROZENÍ BAROKOVÉHO BÁSNÍKA

dal úhelný kámen všemu novému badání o literárním baroku. Odborníci tuto knihu vítají a je téměř jisto, že nikdo, kdo chce rozumět duchu české literatury, se bez této knihy neobejde. Nepřináší nic méně než všechny důležité texty první epochy literárního baroka, a to autorů katolických i nekatolických. Tato objektivita dokazuje jasně, že není na straně katolíků zaujatého stráníctví ve věcech barokní kultury.

ZROZENÍ BAROKOVÉHO BÁSNÍKA

otevřít dosud neznámý svět barokní poesie i poetiky, přibližuje na dosah ruky metaforiku a vůbec básnický projev, který je s to dáti dnešnímu jazyku mnoho starých, ale osvěžujících prvků.

ZROZENÍ BAROKOVÉHO BÁSNÍKA

je kniha, vydaná studenty pro studenty. Proto patří do knihovny každého studenta. — Nezapomeňte proto poslat objednávku a přiložit kupon EDICE JITRO. Byl ve 4. čísle JITRA. Opravňuje k získání knihy za pouhých 50—K (pro ostatní je cena 65—K) a ještě dává výhodu placení ve dvou měsících splátkách.

Není dobře zapomínat ani na věci dříve vydané. Jistě nemáte všichni ještě knihu našeho pana profesora

DOMINIKA PECKY

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA

Nebudeme ji chválit, chválí se sama. Nyní ji opět expeduje administrace JITRA, — pro Vás, studenty, za studentské ceny. Brožovaná za 15—K, vázaná za 22—K i s poštovním. I ostatní knihy Vaší studentské EDICE JITRO jsou stále časové. Nezapomínejte na ně. Všechny Vám dodá za studentské ceny

EDICE JITRO, PRAHA II, VORŠILSKÁ ČÍS. 1

Myslíme, že jste se ještě všichni s námi nevyrovnali. Dobré účty, dobří přátelé. Kdo ještě nezaplatil předplatné, ještě nezměškal. Ale pospěšte si. K placení předplatného používejte výhradně složenek číslo 206.271. Nemáte-li ji, použijte bianco složenky.

KNIHY EDICE JITRO JSOU PRO STUDENTY

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII

POESIE • G. von Le Fort, J. Karen, J. Weinheber, I. Andrenik, C. Malá,
A. Skýpala, Sl. Lehnertová, M. Šmíd, O. Kryštofek, J. Macalík,
J. Nemerád

PROSA • D. Pecka, F. Weiser, K. Zámečník, O. Sirovátka, R. Veverka,
R. Kalčík, J. S. Podhájský

STATI • W. Wolfram von Wolmar, J. Šebek, D. Pecka, Frà. Joannes

VÝTVARNICTVÍ • Donatello, E. Koukal, E. Ployharová, K. Filip

8

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Pošt. spořitelny v Praze 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: po 1. lednu 1941 studenti K 20.—, ostatní K 30.—.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 5.

zprávy dopisovatelům

A. M. Vítám vás a zdravím. Z básní jen Vyzpívat. V jiných působí rušivě úmysly mimoestetické. Próza je slabá. Těším se na nové věci. — V. K. Činíte se. Musíte ovšem tvořit (ne kvantitativně) a zachovat si svou svěžest. Vybral jsem Na prástkách a Jaro u vsi. — O. K. Je slabší než jindy. Ne. Pozdrav. — M. B. Ano. — J. A. Až se rozloučíme. Ta druhá není dost »svá«. — A. SK. Ani jednu. Rytmus se stává monotonií, i rým. Z nové zásilky Lotra. — L. Z. Učiň zázrak. — J. Z. Jste-li tercián nebo kvartán, je to na vás celkem pěkné. Ale neotisknu. — V. B. Ještě ne, ale zdá se, že můžete napsat prózu dobrou. Ve výraze je ještě dost klíšé. — F. O. V. Co si jim stále ještě chybí. Nic zatím. — O. K. Vyzvání. Pozdrav. Držte se! — J. S. Dumka je próza ve verších. Druhá je lepší, ale proč ta melancholie? Proč zrovna meditace v básni? — R. K. Jen Pozdní cestu. O věci, již navrhuje, jsme uvažovali. Nepomůže. Pozdrav. — F. M. Ještě ne. Buďte uvažujte nebo pište krásnou prózu. — M. L. Prózy jsou zajímavé. Jedné však vadí námět, druhé neurčitost. Pošlete jiné, epičtější. — R. Z. Námět pohádky je pěkný. Ale styl je odvozený. Nehodí se k tomu dost. Důrych si to může dovolit. Pozdrav. — J. M. a M. Š. Tentokrát nic. Nezapomněl jsem, buďte trpěliví. — R. T. Nejde to. Je i pozdě. Obrázek si ponechávám. Pozdrav celé třídě. — K. M. Máte přepoklady k dobrým věcem. Zatím ne. Ale zvolte si jiný pseudonym. — M. B. Bez adresy nepřijímám, nehledíc k nečitelnosti písma a k hroznému nadpisu. — A. B. Přijímám obojí. Pozdravuji. — J. S. P. Jen Bolest. Pozdrav. — J. S. Rád otisknu. Epická linie začíná nabývat obrysů. Ale druhá půle je příliš arabeskovitá. Dopisům jsem rád. Pozdravuji. — T. Šá. Není špatné, ale leccos se mi tam nelíbí. — F. A. Jaro se mi nelíbí. Pozdrav. — L. Sch. Můžete docela pěknou prózu. Chlapce ještě neotisknu. Kolikrát jste na tom obědval? — Kája. Nic v tom není. Kromě toho bez adresy. — M. D. Zarmoutím vás. Ani jedna. Zpěv k dálce by mohl být dobrý. Jak to bude s recensem, dosud nevím. — J. S. Za večera. Vaše zpráva mne překvapuje. Myslím si totéž. A je ho škoda. Budu mu psát. — MVT. Předjaří je kompozice (školní). Ushovávám báseň, ale nevím, nevím. Od vás píše jen váš známý. Druhá zásilka je také slabá. Lítuji toho. — J. V. Nejlepší je Koleda, ale ta je už nečasová. — P. L. Je příliš popisná. A ten konec! — AFA. Zatím mají vaše verše jen jistý rytmus. Věci nejsou viděny nově, ani hlouběji. Kromě toho: adresa? — J. Va. Snad jen Tajnou strunou. Dopis jsem už nemohl otisknout, přišel pozdě. Po druhé jej pište jako samostatný příspěvek, a včas. Snad se to pohne. — O. S. Jen Zebráka. — S. Š. Skleněnou růži. — J. O. Nejsou špatné, ale musíte jim dát hutnější a osobitější výraz. Jsou dost odvozené. Pošlete jiné. — R. V. Vaši báseň uschovávám. Jsem dalek toho, abych lpěl na formě samoúčelné. — K. K. Ano. Proč ten melancholický tón dopisu? — V. S. K. Pořád ještě jenom veršování. Taková témata jsou dobrá na úvahu, ale na báseň? — J. K. Jen Bez cíle. — V. K. Celkem slušné, ale počkám. — V. B. Nemyslete, že jste sám od vás. Že SSS. ztratilo s námi kontakt, není naše vina. Vítám kritiku a děkuji za ni. Vaše práce trpí tím, co jiným vytýkáte. Pracujte dál u vás.

b e z a d r e s y n i c n e u v e ř e j ň u j e m e

Vyšlo 1. dubna 1941. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskářské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Nová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čís. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 26.

V E L I K O N O C E

Gertrud von Le Fort

Hymnen an die Kirche. Přel. Wojtěch

(Církevní rok)

A slyšela jsem hlas z noci,
který byl veliký jako dech světa
a křičel:
»Kdo ponese korunu Spasitele?«
A láska má řekla:
»Pane, já chci ji nésti.«
A nesla jsem korunu ve svých rukou,
a má krev stékala po černém trní
dolů přes moje prsty.
Ale hlas volal znova:
»Korunu musíš na hlavě nésti.«
A láska má odpověděla:
»Ano, já chci ji nésti.«
A vyzdvihla jsem korunu na své čelo,
tu vzplálo na ní světlo,
které bylo bílé jako voda v horách.
A hlas volal: »Hleď, černé trní rozkvetlo!«
A světlo řinulo se s mého temene
a rostlo do šířky a splývalo mi na paty.
A já volal jsem s velkým úlekem:
»Pane, kam chceš, abych korunu nesla?«
A hlas odpověděl:
»Máš ji nésti do věčného života.«
Tu řekla jsem já:
»Pane, jest to koruna utrpení,
nech, ať na ní zemru!«
Ale hlas promluvil:
»Nevíš, že utrpení je nesmrtelné?«
Pochopila jsem Nekonečno:
»Kristus vstal!«
Tu zmizelo mi světlo - - -

Němec o českých problémech | Wolfgang Wolfram von Wolmar

V Orbisu vyšla knížka, která vnáší mnoho světla do českých problémů. Muž, který má možnost studovati všechny problémy zblízka, podává se vzácnou objektivitou jejich jednoznačné řešení. Rozhodli jsme se z této knihy otisknouti jednak jednu z myšlenek k 1. květnu a jednak z projevu k pražskému německému studentstvu. Obě přináší českému studentstvu bližší poznání ideologie národního socialismu.

•

Moderní socialismus je postojem ducha, jest světovým názorem a naprosto není primitivním třídním bojem. Etos práce je jeho základnou, nikoliv snad stavovská myšlenka. Každý pracuje pro národ a stát, při čemž je lhostejno, zda v šachtě nebo u soustruhu či u psacího stolu, zda jako řemeslník nebo jako vynálezce, všichni patří do socialistických řad. Práce je vždy tvůrčí výkon. Výkon je však cílem socialistické výstavby a utvářivé snahy, a proto moderní socialismus odmítá formalistické rovnostářství a hodnotí práci podle jejího významu pro celek a podle toho stanoví její odměnu. Základní postoj však je: každý, kdo pracuje, jest stejně hodnotnou součástí státu. Toto nazírání přibližuje dělníka vojákovi, neboť také pro vojáka platí zásada: všechno pro obranu národa a státu. Každý voják stojí tím ve službě celku a je roven jinému vojákovi. Dělníci a vojáci se doplňují ve svých výkonech a jsou na sebe vzájemně odkázáni.

Vzpomínáme si na příhodu, kterou jsme zažili společně s českými novináři při prohlídce Západního valu: na jednom úseku fronty přišli jsme v přední linii na německé dělníky, kteří tam spravovali silnici. Ježto tento úsek fronty byl opětovně ostřelován nepřátelským dělostřelectvem, dělníci šli na tato pracovní místa v ocelových přílbách. Připadali nám všem jako živé symboly vzájemné souvislosti mezi dělníky a vojáky.

Národní socialismus učinil středem svého světového názoru národ jakožto pokrevní pospolitost. Národně socialistický stát není již sám v sobě účelem jako stát za doby absolutismu, nýbrž je služebníkem národa. Osvícenský protiklad státu a individua je tím odstraněn, neboť stát a individuum mají jeden a týž úkol, totiž úkol sloužiti národnímu celku.

To, co bylo na individualismu dobrého, bylo podrženo také v národním socialismu: možnost rozvinutí osobních hodnot.

Liberální doba chápala pojem svobody jen v myšlenkovém spojení s jejím protikladem, s otroctvím! Když se mluvilo o svobodě, vždy při tom byl, i když nevysloven, pojem otroctví, to jest »svoboda« vždy byla viděna pod zorným úhlem »osvobození od něčeho« (na př. od autority nebo morálky). Národní socialismus naproti tomu svůj nový pojem svobody vidí pod zorným úhlem »osvobození k něčemu«, na př. »osvobození k národně uvědomělému činu« atd.

A. P. Ze zápisníku starého profesora

Profesor se táže primána: »Kdo vám dělal tu úlohu?« Primán se přiznává: »Prosím, tatínek.« Profesor: »Celou?« Primán: »Prosím ne, já jsem mu trochu pomohl.«

V expozici moderního románu čteme: »A ještě je tu tichá osobnost Karly Zimové, která přitahuje malý a hlasitý svět služek a domovnic svou moudrou a rozšafnou bytostí.« Osobnost — přitahuje svou bytostí. Nedalo by se to říci prostěji? Dalo, ale nesmí se zapomínati, že ten román napsala spisovatelka, která je zároveň i herečkou a vůbec velmi kultivovanou dámou. A mimo to: jazyk se vyvíjí, není-liž pravda? Dříve se řeklo: »Nemáme na služku.« V novodobé mluvě: »Pro nedostatek finančních prostředků jest problém pomocnice v domácnosti pro nás neřešitelný.«

Jel jsem jednou ve vlaku s dámou již ne mladou. Z rozhovoru vyplynulo, že cílem její cesty jest klášter v Ch., kde byla vychována a kde dosud žily některé její bývalé profesorky-řeholnice. »Jezdívám tam každý rok,« řekla mi ta paní, »ale teď už nejen k vůli sestřičkám, nýbrž také k vůli své dceři, kterou jsem tam dala na vychování.«

Ta paní měla na léta své klášterní výchovy nejlepší vzpomínky. Ovšem, někdo vzpomíná, jiný zapomíná. Jeden vzpomíná tak, druhý onak. Také úsudky o klášterní výchově dívek mohou býti různé. Přesto mne velmi udivilo, když jsem vzal do ruky románek Růženy Svobodové *Jíva*, jehož hrdinkou je Rafaela Staňková, sedmnáctiletá dívka, opustivší právě klášterní pensionát. Z jejích vzpomínek se dovídáme, že míčem si směly chovanky hrát jen v den jmenin abatyšiných (str. 21.). Také toto: »Jedné sestře v kterémisi švýcarském klášteře prý se před lety zjevila nebožka abatyše: seděla u okna a před ní stála dvě vědra: jedno bylo prázdné, druhé plné popela. Abatyše trpěla v očistci hrozná muka. Jednou za sto let směla přendati jedinké zrnko popela do druhé nádoby. A trest její bude ukončen, až všechen popel přendá. Trest ten ji postihl proto, že dovolila, když byla představenou, aby kterási chovanka si navlékla na ruku náramek.« (Str. 11—12.) Tento román byl po prvé vydán r. 1893 pod názvem *Ztroskotáno*. Po druhé vyšel r. 1917. Patrně tedy ani za 24 léta nenabyla autorka lepšího názoru o klášterní výchově. Zdá se, že sotva co kloudného o ní věděla. Že použila k charakteristice své hrdinky pomluvačných povídaček, vysvětlují si však nejen neznalostí klášterní výchovy, nýbrž i neznalostí křesťanské askese a křesťanství vůbec. Je posud mnoho těch, kdož se domnívají, že křesťanství jest jen útěk před světem, chmurný názor na život, pohrdání radostí a trýznění těla. Jenže tohleto není křesťanství, nýbrž manicheismus. Blud ten vnikl velmi záhy do křesťanského světa jako odnož gnosticizmu, a to v podobě platonského přepjatého spiritualismu, pohrdajícího vším tělesným a pozemským. Proti tomuto výstřednímu zduchovňování vedla Církev úporný boj po celá staletí, právě tak jako od doby renaissance až do dnešního dne bojuje proti bezuzdnému materialismu. A bude do skonání světa bojovati proti všem výstředníkům, kteří hlásají svá vylučovací je: jak proti těm, kdož zdůrazňují jen duši a pohrdají tělem, tak proti těm, kdož zdůrazňují jen tělo a nedbají duše. Manichejský spiritualismus je chmurný, neradostný a člověku nepřijatelný blud. Stín takového spiritualismu může i nyní padnouti na některého asketu nebo se zahrnížiti v některé klášterní komunitě: ale to není křesťanství. Něco jiného je askese křesťanská a něco jiného je sebetrýzeň manichejská. Askese křesťanská se zakládá na sebevládě, ne na sebeničení. Účelem její jest podrobiti nižší stránku přirozenosti stránce vyšší, tedy ne slepé a bezohledné potlačování přirozenosti, nýbrž boj proti tomu, co v přirozenosti je zkažené: jen tak se může rozvinouti, co je v ní kladné a hodnotné.

Lehčí onemocnění vítají studenti jako docela milou příhodu. Člověk má hned prázdnou. A ráno nemusí vstávat do školy. Kvartánka K. onemocněla dva dny před pololetními prázdninami. Ale už druhý den po vydání vysvědčení ji pŕtkávám na ulici. — »Už zdráva?« — »Prosím, docela ještě ne.« — »Tak proč raději neležíte?« — »No, prosím, když je prázdnou, tak mám ležet?« Tu to máme: ležení je dobré místo školy. Jinak ne. Škola — prázdnou: to jsou pojmy, které stojí příkře proti sobě, div se nepohlavkují. Kterýsi profesor definoval prázdniny jako příjemné přerušení školního roku a školní rok jako nepříjemné přerušení prázdnin. To už se mi více líbí, poněvadž v tom žertu se nejvíce škola jako pouhé neprázdnou a prázdnou jako pouhá neškola. Denně chodíme do školy a přece neznáme historii slova škola. Škola, Schule, school, école, scuola a jak se to jmenuje v nejrůznějších evropských řečech, je slovo původu řeckého. Slovo σχολή však neznamená v řečtině školu, nýbrž právě prázdnou, neškolu. Řecké vědění totiž nevyrůstalo ve škole v našem smyslu. Pro Řeky byla věda plodem volného času σχολή prázdnou. A pro svobodného muže byl prázdným čas, kdy nebyl zaměstnán v úřadě, ve válce, při bohoslužbě. Řekové se vzdělávali mimo školu, učili se iaksi za školou. Teprve později bylo slovem škola označováno místo, kde se mládež vzdělává — úředně a povinně. Škola je dnes úřad jako každý jiný. Profesori jsou nejen vychovatelé a učitelé, ale také úředníci. A studenti jsou nejen žáci, nýbrž také materiál. Nelíbí se mi ten protiklad školy a prázdnou. Dokonce bych si troufal utvořit si úsudek o studentovi ne podle toho, co dělá, když je škola, nýbrž podle toho, co dělá, když je prázdnou. Co dělá student, když je prázdnou? Buďto svědomitě opakuje probranou látku: a to je dřič. Nebo běhá po hřišti: a to je naděje našeho sportu. Nebo jí, pije a spí: a to je lenoch. Anebo studuje: ne sice pro školu, ale pro sebe, ne z povinnosti, ale ze zájmu: a to je student, který ví, co je σχολή, volný čas mladého člověka, který není otrokem školy.

Starý kněz si posteskl: »Když jsem byl mlád, říkalo se nám, abychom my mladí mlčeli a poslouchali, co nám říkají lidé staří a zkušení. A tak jsem říkal: Mlč a poslouvej: až budeš starší, potom budeš moci mluvit. A teď, když jsem zestárl, slyším stále: vy staří ničemu nerozumíte a nic nedovedete; mlčte a ustupte mladým. Tak bych rád věděl, kdy se dostanu k slovu.«

Papiniho Gog rozumuje, že žijeme ve věku vlády dítěte, tedy jakési pedokracie. Dětské záliby ovládají veškeren náš život. Nejrozšířenějším útvarem slovesným je román: to proto, že lidé zdětinštěli a chtějí stále slyšet nové a nové příběhy. Moderní malíři malují jako malí kluci. Co se vystavuje v galeriích, můžete spatřit také v žákovských sešitech a na plotech kolem stavenišť. Nejhledanější zábavou je kino. Ale kino není nic jiného než zdokonalená dětská hračka, laterna magica. Sporty jsou také jen staré dětské hry, upravené pro potřebu dospělých a pojmenované anglickými jmény: cross-country, foot-ball, wolley-ball, base-ball, lawn-tennis, box, hockey. Nejrozšířenější stroje jsou auta: ale auto není nic jiného než zvětšený dětský vozíček a většinou slouží jen zábavě: autem se jezdí pro zábavu, pro potěšení z rychlosti, předhánění a houkání. Pedokracie vniká i do filosofie: jako zdroj poznání se místo rozumu zdůrazňuje intuice, inspirace, nevědomo, slovem iracionální — což je vlastní věku dětskému. V obchodě už se neprodává za peníze, pěstuje se jen výměna: něco za něco, jak to dělají děti. (Giovanni Papini, Gog. Flammarion, Paris 1932, p. 205—208.)

To je neprůkazné, řeknete, poněvadž Gog je kniha satirická. Dobře, vezměme tedy knihu nesatirickou a nepodezřelou. Může nám posloužit třeba Huizingův *Homo ludens*. Tam čteme: »Denní život dnešní společnosti jest přibývajícím měrou ovládán vlastností, která má několik společných rysů s hravostí a v níž bychom snad mohli odhaliti neobyčejně bohatě vyvinutý prvek hry v moderní kultuře. Je to vlastnost, kterou můžeme nejlépe označiti jako puerilismus, tedy slovem, jež vystihuje duševní stav předpubertálního věku a vyjadřuje něco mezi dětinstvím a jinošskou nevyrovnaností. Před několika lety jsem se domníval, že smím určitý počet zjevů dnešního společenského života shrnouti pod názvem puerilismus. (Im Schatten von Morgen. 5. Aufl., Zürich 1937, S. 140—151.) Tehdy jsem měl na zřeteli řadu činností, při nichž si moderní člověk počíná, jak se zdá, podle měřítek období pubertního nebo let klavírovských. Jsou to z největší části zvyklosti, které mají příčinu nebo popud v technice dnešního duševního styku. Sem spadá na příklad snadno ukojitelná, ale nikdy nenasycená potřeba všední zábavy, shon po hrubé sensaci. Na úrovni psychologicky poněkud nižší se připojují: živý klubovní duch se svými honosnými odznaky, hesly a parolami. Řada vlastností, jež mají ještě hlubší psychologické základy a jež lze rovněž nejlépe pochopiti jako puerilismus, jsou nedostatek smyslu pro humor, přehnané odpovídání na určitá slova naplněná odporem anebo i láskou, rychlý souhlas, podezírání „těch druhých“ z nekalých záměrů nebo pohnutek, nesnášlivost s cizím míněním, nesmírné přepínání ve chvále i haně a přístupnost každé ilusi, jež lichotí sebelásce nebo sebevědomí skupiny.« (J. Huizinga, *Homo ludens*. Versuch einer Bestimmung des Spielelementes der Kultur. Pantheon, Akademische Verlaganstalt, Amsterdam 1940. S. 330—331.)

Dům pohody | Jiří Karen

Na sádku malovaný úl
šumí jak stružky vod

Modravá polnice divizen
Vytrubuje doprovod

V révoví pohoda víno zlatí
v modro ojíňený klas

Sluncem džbánky plní
Křehynka šenkýřka čas

Na sádku pavouček spřádá nit
v průzračné síť

Píseň dívčí lásku v okov čerpá
Poutníčku smutný jedna číš uzdraví tě

DONATELLO PIETA

Archiv Svatováclavská liga, Praha.

Pro domo

Josef Weinheber: Adel und Untergang
(Přeložil Vladimír Neuwirth)

Já nechci oblažit lidstvo.
Já nechci vychovat anděly.
Já nechci nebe zbořit.
Umění chci.

Holý pláč je ošklivý.
Opilé koktání je ošklivé.
Obraz krajiny je bezbožný,
nemá-li formu.

Každý pohyb je zlý.
Bůh jest věčný klid.
Nejhlouběji chápe mrtvý.
Dílo buď ztrnulé.

Jen jedna ctnost pro umělce:
Nechť počká, až vyroste v muže.
Kluci jen hrají si, hlučí.
Umění je mlčelivé a tvrdé.

Souhvězdí v dýmu

Ivan Andrenik

Hodiny se zastavují
časem mrazem noční tmou
jen já pozdní chodec kuji
tajné pikle s oblohou

Modré nebe bez beránek
kolik hvězd to nepovím
Se střech na perutích vánku
do souhvězdí stoupá dým

Poesii měl jsem v lásce
ted' mám jinou jinou rád
ale ta je na procházce
(měnivá jak prstoklad)

Zebou ruce srdce zebe
pro koho to nepovím
Dal jsem dost když dal jsem sebe
... do souhvězdí stoupá dým

Vyzpívat... | C. Malá

Vyzpívat krásu Tvou
sněhovou dálavou
večerem něžných hvězd
snem tichých cest — — —

akordem soumraku
i štěstím oblaků
nových jar svěžím dnem
večerním sonetem

úsměvem dětských rtů
i vůní modřínů
smíchem hvězd za noci
růžencem jarních dní —

— chtěla bych písničkou
vyzpívat krásu Tvou.

Lotr a květina

Augustin Skýpala

Luna má ústa nabubřelá
spí zlosyn v obruči
krev Begonie potemnělá
rozvírá náručí

Zlosyn má pouta cínová
zlosyn je marnivý
krev Begonie nachová
napíná tětivy

Utýraného zlosyna
střelila do prsou
usmál se vida květina
vypustil duši svou

Tuláková píseň | Sl. Lehnertová

Přes města,
dědiny stulené na stráních,
dál, cesta necesta,
do očí sbírám květů smích.

Ó dálko, dej, ať naleznu
v tvém zraku nepoznaný cíl,
ne záblesk zmateného snu,
ježž ranní vánek poodkryl.

Proč? | Jiří Karen

Pro třpyt tvých čirých tůní
Pro tvoje dnění

Pro korbíčky jarních vůní
jitrná kuropění

Pro tvoje kolébky pro tvoje úly
Dívek tvých nachový žas

Ohnišť tvých dým povyplulý
perleťová zamžení řas

Pro zlatovou rež podletních zrání
Andělskou čistotu her

Pro růži vísek v průzračné tkáni
Pro vonná usínání v podvečer

Vyzvání na souboj

Oldřich Kryštofek

Kapky na kraji kalužinek
vánku kam chodí touhy spát
déšť jako před láskou
sny jako ze vzpomínek
básníku neznám onen sad

kam paní svého srdce vodiš
svou nikam nechci zavést
v turnaji se mnou neobstojíš
nač věčně prchat před štěstím

nač vymýšlet si lhavá slova
vyznání jichž jsi dávno syt
milenko milenko básníkova
tvou krásu tvou krásu vyslovit!

Ať do hrobu mi vyzvání
tvé slunce milosrdné
a nad krajíčkem zříkání,
jenž hořký v ústech tvrdne.

Ať prška růžová
hebounký schystá klín
a noc mi uková
stříbrný polostín.

Na Velký pátek | J. Macalík

Usínajícími mlhami a omamnou vůní kadidla
zpíval Veliký pátek probouzející se luně.
Mezi palmami, v polibcích květů a kouzlu stinidla
ležel Kristus, bledý, v trnové své koruně.

V ten den jsi přišla, snad moje oči Tě stvořily
z mramoru nebe, z bílého sněhu svítící záře.
Vím, do očí hloubku zelených tůní Ti vložily
a lehkým stínem olší nakreslily Tvé tváře.

Na rtech Ti zůstala krev z jeho rány, lesk rubínů
a místo řas visel Ti závoj ze snivého floru.
Tvůj dech koupal se v mystických květech, ve vínu
a já byl šťasten, na Velký pátek, při tichém choru.

Radost skandinávské země, moře a dívky

Rudolf Veverka

Dnes ráno zněla obloha nad tváří zádumčivého hocha.
Dnes stává se tělo hladinou snu
a varhany marně duní na pobřeží jarního moře
slanou a mokrou fugu rozevlátých paží
v květnatém větru nového zaslíbení.
Hubení chlapci a rychlí koně vdechují radost
očí
zubů
nohou
na pobřeží v studeném písku, jenž spojuje zemí s mořem
a sluneční kouli
a běhají o závod kolem dokola narozeného horizontu
z lidské moudrosti, úsměvu a touhy.
Umyla jsi, dívko, tichou rukou červené vlasy v hlubině
klidného chladu, jež dává nám moře?
Den tento daruj svým větrným hrám
s hubenými chlapci a rychlými klisnami
na pobřeží šplíchající zátoky ve žlutých, modrých
a bílých preludech dětinského světla
a v tříštivých kapičkách, jež dala nám sláva nového dne.
Ony působí, že Tvé nohy jsou z porculánu
a duše že protéká lehkostí vodních krajín
neznajíc větrnou pohádku o králi Waldemarovi
a jeho smutných dcerách modrookých.
Bůh dnes vyslyšel roztouženou píseň
hltavého moře,
rychlonožých chlapců
a červenovlasých dívek
a sestoupil k průlivu v podobě jara,
zářivého,
studeného,
čistého.

Týniště v zimě
V.

Archiv Jitro, Praha.

V. Macháň | Týniště v zimě

Vše obnoviti v Kristu! | Jaroslav Šebek

Jak by bylo krásné, kdyby na každém ústavu měli aspoň hlouček nadšených katolických studentů, ochotných spolupracovati se svými kněžími a profesory náboženství k tomu, aby se stal opravdovějším náboženský život našeho studentstva! Snad tomu tak je už na mnoha ústavech, ale přece ještě ne na všech. A celé řady katolických studentů snad dosud netuší, že by měli a co by měli dělat pro království Kristovo. A přece podle výslovného příkazu Pia XI. je Katolické akce, činnost a život katolický — veřejně vyznávaný a pěstovaný — povinností každého katolíka, a tím spíše mladého katolického studenta!

V čem záleží práce ve studentské Katolické akci?

Krátce řečeno: V posvěcování sebe a v posvěcování druhých. To je ono Vše obnoviti v Kristu. Toto svatopavelské heslo, dané Piem X. za program všem katolíkům celého světa, zůstává naléhavým požadavkem dnešní doby. Není možný rozkvět katolického života a Církve, nevrátíme-li se ke zdrojům tohoto života, ke svátostem. Pius X. to věděl a proto žádal duševní obnovu lidstva, a to Kristem přítomným ve svaté Hostii. Kristus si přeje, abychom v něho věřili, jeho následovali, ale také si přeje, abychom jej v sebe přijímali, požívali a pili. Moderní náboženská otázka jest ve své hluboké podstatě otázkou Chleba, problémem svatého přijímání.

Také otázka náboženské obnovy našeho studentstva je v nejhlubších základech otázkou častého svatého přijímání! Pius X. žádal, poukazuje na původní křesťanství, časté přijímání u dětí a přál si denní sv. přijímání. Nám, katolickým studentům, musí být jasno, že podle vůle Boží a přání svaté Církve máme přijímati často i denně Tělo a Krev Páně! To není věcí zájmu nebo náklonnosti. To je nejvážnější požadavek katolictví! KATOLICTVÍ ZNAMENÁ BÝTI V POSVĚCUJÍCÍ MILOSTI, ZNÁT VÍRU A ŽÍTÍ PODLE NÍ. Buď jsme katolíky, nebo nejsme. Ale ve věcech rozhodujících o našem životě časném i věčném nemáme na vybranou.

Někteří studenti pochopili. A jejich příklad září jako slunce všem ostatním, méně pohotovým nebo nevědomým, a je jim živou a krásnou výzvou k následování. Hle, co říkají tito studenti o katolické činnosti:

»Ke sv. přijímání přistupuji denně z lásky ke Kristu Králi, jehož věrným rytířem chci stále býti; dále z vděčnosti ke Kristu Králi za všechna dobrodiní, která mi prokázal; protože pevně věřím, že přijímám jeho pravé Tělo a pravou Krev; že mohu sv. přijímání obětovati častěji než měsíčně za zdar studentské Katolické akce; že jsem poznal,

že daleko lépe studuji a mnohem lépe odolávám pokušení ke hříchu, když denně přijímám... Program a cíl SKA chápu takto: spolupráce studentů na náboženské obnově studentstva; apoštolát studentů mezi studenty; chrániti studenty před hříchem; působiti svým vlastním dobrým příkladem; zachovávatí církevní i Boží přikázání; plniti své náboženské a stavovské povinnosti; poctivě a pilně studovati; býti ochráncem cti a dobrého jména každého kněze; poznati dokonale Mši svatou; nejméně jednou měsíčně přijímati sv. svátosti; získávati stále nové studenty pro studentskou Katolickou akci, a konečný cíl: přivéstí všechny studenty ke Kristu Králi, aby kraloval v jejich srdcích.»

Podobně se vyslovuje jiný student, kvartán: »K sv. přijímání přicházím denně. K sv. přijímání chodím proto, poněvadž jsem s Pánem Ježíšem co nejvřeleji a nejvroucněji spojen, abych si odvykal svým slabostem a chybám; poněvadž mne chrání od těžkého hříchu i příležitosti k němu. Dodává mi nadpřirozenou sílu, abych odolal pokušením a horlivě bojoval proti nim a za ochranu své víry; aby kraloval v mém srdci; abych si získal mnoho milostí pro sebe i pro jiné. Poněvadž si toho P. Ježíš přeje: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, já vás občerstvím.“ Tím si získávám ještě více lásku Pána Ježíše a tím mu svou lásku také prokazuji. Tím si získám mnoho milostí pro rozšíření království Kristova a pro své povolání. Studentská Katolická akce chce roznítiti nový, radostný, ryze katolický život mezi katolickými studenty. Chce, aby Pán Ježíš kraloval mezi katolickými studenty; chce, aby katoličtí studenti konali svědomitě náboženské povinnosti a přistupovali nejméně měsíčně k sv. přijímání.« Tento student získal patnáct spolužáků ve své třídě pro měsíční sv. přijímání...

Na periferijní čtvrti žádá jiný kvartán, hořící pro apoštolát, s netrpělivostí pokyny pro apoštolskou práci. Resolutně prohlašuje: »Tato nečinnost nás nudí!« A přece nebyl nečinným. V první neděli v měsíci si přivedl dvanáct spolužáků k sv. přijímání... Uveřejňujeme tyto krásné a hrdinské příklady studentské katolické činnosti, aby SVĚTLO JEJICH SVÍTILO PŘED LIDMI a přede všemi studenty, aby probudilo a povzbudilo zvláště ty, kteří na svém ústavu dosud v této věci spali...

Kéž by se na všech našich ústavech našli katoličtí studenti, kteří by se rozhodli budití všude mezi studentstvem hnutí pro časté, aspoň měsíční svaté přijímání! Dnes už se nikdo za to nemusí stydět, i kdyby byl sám a bylo to nezvyklé. Začněte a dohodněte se dva nebo tři, že budete společně každou první neděli v měsíci přistupovat k sv. přijímání! Uvidíte, že váš příklad vám pomůže získati mnoho jiných, váhavějších!

A vy starší, povzbudte ty mladší, ujměte se jich, buďte jim ochránci a bratry! D u b e n p r i m á n ů m! Primáni budou nejmladší, ale od primánů nutno začít, primány nutno informovat... čekají toho od svých starších kolegů. »Hleďte, abyste nepohrdali nikým z těchto maličkých,« zní Kristův hlas i k vám. To bude v á š apoštolát!

Na konec ještě dáváme slovo statečnému sekundánovi:

»Jsem ještě malý, ale přeci se odvážím. Nebojím se! S pomocí Boží půjde všechno. Přijímám a chci a budu přijímat nejenom jednou měsíčně, ale každý den nejsvětější Svátost. Proč? 1. Za zdar studentské Katolické akce. 2. Slyšel jsem z Písma svatého, co Pán Ježíš pravil: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, nezemře na věky.“ Já také nechci na věky zemřít, ale chci se na věky radovati s Pánem Ježíšem v nebesích. Víím dobře, co ode mne žádá sv. Církev. Žádá si ode mne, abych se stal dobrým a správným, pravým a věrným křesťanem a hodným dítětem Pána Ježíše. Hodně se vynasnažím, aby bylo hodně pomocníků Božích! K tomu mi pomáhej Bůh!«

Světlo hor | František Weiser T. J.

(Pokračování)

Jesuita P. Felix Böhle opatřil pro družinu domov: kapli, sál a knihovnu. Tak bylo konečně všechno připraveno. —

2. února se členové po prvé sešli. Určili si dni shromáždění a dohodli se o úvodní promluvě. Pro nižší tři třídy byl určen za pomocníka Jindra.

Pak mluvil kněz o podstatě a úkolu družiny. Nakonec se konala v kapli první pobožnost. Měl ji Dr. Schlitzer.

Tím se sdružení ustavilo. Teď však teprve začínala drobná a obtížná práce: mladé dílo pevně zakořenit a vybudovat.

Příštího dne padly ohrady mlčení. Výprava, vedená Jindrou, oznámila řediteli z rozkazu profesora náboženství založení družiny. Ředitel ohlášení přijal a zapsal »Mariánskou družinu mládeže« do seznamu organizací, jež byly na gymnasiu. —

V příštích dnech proběhla najednou všemi třídami zpráva: Černí se semkli a spojili ve skupinu. Předsedou že je Moll ze šesté.

To působilo. V okamžiku bylo po předstíraném klidu. NSS konal válečnou poradu. Ti chlapi se strašně zlobili. Veřejně však nemohli nic podniknout; jak lehko však by byli mohli vyhrůžným přetahováním na sebe strhnout mnoho hochů. Bylo však už pozdě.

Rutmeier strašně zuřil vztekem. Mluvil o »provokaci«, nadával Jindrovi zbabělých psů a posléze zamířil středem třídy k němu, aby jej »usadil«. — Jindra vstal klidně se svého místa a zůstal v lavici. V okamžiku se utvořil kolem obou kruh zvědavců. »Ty veliký hrdino,« řekl Rutmeier posměšně, »gratulujeme ti ke spolku svíčkových babiček, jež jsi tak pěkně tajně dal dohromady jako vši. Skutečně hrdinský čin.« »Děkuji pěkně,« odvětil Jindra. »Ještě něco?«

»Zbabělý pes jsi. Za zády třídy padoušit, fuj!«

V té chvíli vybuchl také Jindra: »Toho psa vezmeš nazpět.« —

»Hele, teď dělá statečného. Ještě jednou to řeknu: Jsi zbabělý pes.«

Jindra se obrátil ke třídě a tázal se zcela klidně: »Byl jsem povinen říci vám to napřed? Kdo je toho mínění, že jsem porušil čest třídy? Ať jen zvedne ruku.«

Chvíli bylo mrtvé ticho. Pak vztáhli čtyři nebo pět z NSS váhavě ruku, nechali ji však ihned zase klesnouti.

»Tak se podívej,« pravil Jindra k Rutmeierovi. »Třída má právo rozhodovati, ne ty. Radím ti, buď ticho a jdi si svou cestou.«

Rutmeier pohlédl vztekle kolem sebe. Jeho zlost byla bez mezí. »Zbabělý pse!« řval, »fuj.« A naplil před Jindrou na zem.

Na chvíli se vehnala plamenná červeně do tváře Jindrový; jeho ruce sebou škubaly. Avšak opanoval se. V příštím okamžiku byl zase klidný. — »Děkuji,« pravil pohrdavě, »získáváš pro mou věc.«

»Bravo, Molle!« zvolal kdosi. — Rutmeier již neřekl ani slova a odtáhl. Po škole mu vytýkali vážně jeho vlastní lidé jeho chování. —

Brzy bylo známo, že nějaký cizí kněz je vedoucím družiny mládeže. — Tu zasáhl zase NSS: Výprava několika žáků z vyššího gymnasia si zašla k profesoru náboženství a rozhněvána mu přednesla, že je poskvrněna čest ústavu; neboť místo aby vlastnímu profesoru náboženství svěřili ten čestný úřad, obrátili se členové na cizího duchovního, jenž není s gymnasiem vůbec v žádném spojení. — Vyslovili Dru Schlitzerovi své upřímné politování nad těžkou urážkou jeho osoby z takového jednání — a zároveň naději, že již vzhledem k ústavu nebude toho trpěti.

Dr. Schlitzer neměl ponětí, co vlastně chtějí. Byl velice překvapen pozorností k své osobě a děkoval jim za to pln pohnutí. »Mohu vám však sdělit,« pravil, »ke své radosti, že jsem o tom věděl již dříve. Sám jsem toho kněze požádal, aby družinu vedl — vždyť víte, že mám velice mnoho práce a nemohu se vzdálit. Byl jsem na první schůzce, bylo to velice pěkné. Ani ve snu mne nenapadlo, že jich tolik z gymnasia přijde. — Tedy, jak jsem řekl, srdečný dík za vaši pozornost. Těší mne skutečně, že máte tolik laskavého ohledu k svému starému profesoru náboženství.«

Se zklamanými obličejí museli chlapi odtáhnout. A zůstalo při tom: Mariánská družina mládeže se udržela.

Jednoho dne, bylo to v druhém týdnu měsíce února, doprovodil mne Berner domů. Začal hned o Jindrovi: »Je po našem plánu. Teď přirozeně nedám dohromady kroužek, když jsou lidé na sebe jako pes a kočka. Ostatně je jisté, že by Moll nešel; má ve svém spolku dost práce.«

»Co tedy uděláš?« tázal jsem se.

Uvažoval chvíli, pak pohodil netrpělivě hlavou:

»Už je mně to blbé hrát si takhle na schovávanou. Jakmile se naskytne nejbližší pří-

ležitost, chopím se jí. Vždyť druzí mně všechno jen zpackají. Ale to ti povídám: Až ho budu mít, tož už mi neujde. On nebo já. Pak půjde do tuhého.« —

Viděl jsem mu se strany do obličeje. Kousal si rty.

Nadhodil jsem mu: »Copak ti na něm tak záleží? Vždyť ho nech běžet. On se o tebe také nestará.«

Zasmál se — lehký, vysměvačný smích: »Ty jsi zrovna tak polovičatý jako ti druzí. Jste jako děti. Ale Moll — to něco znamená. Proto, rozumíš — proto! Dosud jsem každého zdolal. Ale až Molla přiskřípnu, pak se vykašlu na vše, co bylo!«

Začátkem února probíral náš profesor dějepisu Dr. Walker reformaci. Líčil tehdejší poměry v Církvi a v duchovenstvu nejčernějšími barvami. Luther byl podle něho veliký hrdina a osvoboditel z otrockého jha římské Církve k lidské důstojnosti a opravdové velikosti.

Když profesor zkoušel látku v týdně před pololetní konferencí, přišel na řadu též Jindra. Sotva promluvil několik vět, tu jsme všichni naslouchali. Hovořil o příčinách a významu reformace s jistotou a znalostí všech dějinných dat, že jsme se jen divili. Ale jeho vyličení znělo zcela jinak než profesorovo. Častěji tvrdil opak toho, co Dr. Walker byl přednesl a dokazoval to přesnými údaji. —

Profesor střídavě bledl a červenal; konečně vybuchl: »Dost!« To je drzost, něco takového mně vykládat! Máte se učit tomu, co se přednese ve škole, rozuměl jste?« Otočil se a šel ke katedře, aby si přinesl notes.

Jindra, který seděl vedle mne, se rychle sehnul a šeptal mně: »Stenografuj to!«

Vzal jsem tužku a připravil se. — To může být pěkná scéna!

Profesor se zase vrátil, jedovatě na něho pohleděl a pravil rozčileně: »Odpověď na tuto drzost najdete v pololetním vysvědčení.« Stenografoval jsem...

»Pane profesore, nejsem povinen,« — Jindra hovořil pomalu, abych to mohl zapsat, — »sdíletí vaše názory. Co jste přednášel, tomu jsem se naučil. Studoval jsem však také samostatně a přišel jsem k jinému úsudku. Nemáte práva dávat mně špatnější známku!«

Dr. Walker zrudl. »To už je přespříliš, předpisovat mi, co mám dělat! Za tuto novou neslýchanou drzost vás zapíši do třídní knihy.«

»Pane profesore,« pravil Jindra klidně, »ohrazuji se proti tomu. Nebyl jsem drzý.« Mezitím již Dr. Walker otevřel zásuvku a zapisoval, třesa se hněvem, Jindru do třídní knihy. — Pak se zvedl a řval: »Sedněte si, vy zelenáci! Naučil jste se takovému chování u svých popů? Myslíte, že se vás bojím? Dostanete z dějepisu dostatečnou, to vám pravím veřejně před celou třídou!«

Jindra zůstal stát: »Pane profesore, protestuji proti tomu.«

»Jen si protestujte, protestujte!« křičel Dr. Walker chvěje se vztekem. »Tam jsou dveře, můžete jít k řediteli.«

Jindra vzal do levice stenogram. Pak klidně vystoupil z lavice a šel.

Toho nikdo nečekal. Profesor byl jako by spadl s nebe. Zaraženě hleděl za Jindrou. Nevěděl opravdu, co dělat. Bylo na něm viděti, jak je mu najednou ten příběh nepohodlný. — Chvilí hleděl upřeně na dveře, za nimiž zmizel Jindra, pak přistoupil ke katedře a prohledával nervosně knihu, až našel místo, kde jsme se zastavili poslední hodinu.

Na konci hodiny se vrátil Jindra zase do třídy a sedl si na své místo, jako by se bylo nic nestalo.

Sotva zazněl zvonek, opustil profesor rychleji než obvykle místnost. Celá třída si oddychla skoro slyšitelně. Příběh všechny velice rozčilil. V okamžiku byl Jindra obklopen. »Co bylo u ředitele?«

»Nic. Dal jsem mu prostě stenogram, ať si o tom udělá sám úsudek.«

»Stenogram?« křičeli všichni udiveně.

Jindra ukázal na mne. — »Zapsal jsem hned všechno správně,« pravil jsem.

»Běda,« mínil Gill, »pak se Walkerovi povede špatně.« — Rutmeier mne chytil tajně za rameno: »Chlape, proč jsi mu to stenografoval?«

»On mne o to prosil.«

»Moll to chtěl?«

Kývl jsem.

»Proklatě,« syčel, »tomu chytrému ďáblu se nikdo nevyrovná.« —
Všichni jsme byli strašně napjati, jak to dopadne. — Ještě o přestávce jsem byl
zavolán do kanceláře. Dr. Walker stál tam vedle ředitele v obličejí rudý jako krocan.
»Ten stenogram je od vás?« ptal se ředitel.

Kývl jsem: »Ano.«

»Proč jste to dělal?«

Moll mne prosil, abych psal, když pan profesor přinesl notes.

»Psal jste všechno přesně?«

»Ano, pane řediteli, jen poslední větu jsem již nemohl dopsati. Bylo to, myslím: »Jděte
k řediteli nebo tak nějak.«

Ředitel se zvedl se svého místa: »Egere, můžete mi dát své čestné slovo, že jste psal
všechno tak, jak jste to slyšel?«

»Ano.« Podal jsem mu ruku.

»Dobře. Můžete jít.«

Když jsem se otočil, viděl jsem, že se Dr. Walker kousal do rtů. Zčervenal ještě více.
Od té doby jsme již o té věci neslyšeli. Tři dny později mi Jindra vypravoval, že byl
odpoledne v kanceláři zkoušen jiným profesorem dějepisu za přítomnosti ředitelovy.
Zkouška trvala půl hodiny. — —

Konečně přišel den, kdy jsme obdrželi svá pololetní vysvědčení. Sotva měl Jindra
svoje, tlačila se celá třída kolem něho. Stál jsem vedle něho a hleděl ihned dovnitř,
když je rozdělal.

Dějepis: Velmi dobrý. — —

Největší překvapení však nás čekalo po pololetních prázdninách. Na začátku první
hodiny dějepisu vešel ředitel a sdělil nám, že Dr. Walker je přeložen na vlastní přání
na jiný ústav. — —

Dostali jsme »nováčka« Dra Gappa, jemného mladého profesora. U něho byla každá
hodina požitkem. O zesměšňování Církve nebo víry nebylo již řeči. — —

Po této první hodině dějepisu v druhém semestru jsme sešli, ještě zcela rozčileni pře-
kvapením, o přestávce dolů na dvůr. Tam mne hned vzal Berner stranou: »Člověče,
teď je vhodná příležitost, teď začnem s Mollem. — Ale ať jsi mi naprosto opatrný!
Ani slovíčka nikomu! Rozuměls?«

Kývl jsem . . . Proti vůli — ale přece.

»Čestné slovo.« Podal mi pravici.

Začervenal jsem se. »Pomáhat ti nebudu,« řekl jsem váhavě.

»Nemusíš. Ale držet hubu!« —

Hoře studem plácl jsem si s ním. Berner se smál: »Teď to začne. Pojď se mnou!«

Kráčeli jsme napříč dvorem k Jindrovi. »Molle,« pravil Berner, »promiň. Nechci tě
chválit, odpusťme si žvanění, ale upřímně řečeno, něco takového jsem ještě nezažil.
Gratuluji ti.«

»Děkuji,« odvětil Jindra, »ale to nebylo nic zvláštního. Že je Dr. Walker pryč, tím
nejsem vinen. Vždyť to nikdo nechtěl.«

»To víš,« pravil Berner, »ale díky Bohu, on sám byl tak chytrý a šel. Tady se stal přece
nemožným. — Promiň však, co jsem vlastně chtěl? — Odkud máš tyhle věci o refor-
maci? To by mne také velice zajímalo.«

»Chceš-li, mohu ti půjčit svou knihu, jednosvazkového „Luthera“ od Grisara,« řekl
Jindra. »Tam to máš všechno pěkně pohromadě.«

Berner dělal, jako by ho to kdovíjak potěšilo: »Prosím tě o to, když budeš tak dobrý.
Půjdu po škole s tebou a hned si to odnesu, pak pojedu elektrikou domů. Tak to bude
nejlepší.«

Když jsme šli v poledne domů, zavedl Berner rozhovor na Tyroly: hory, kroje, sport.
Jindra vypravoval docela nenuceně a pomalu se rozohnil. Před domem minil Berner:
»Škoda, že jsme již tu. Poslouchal bych celé hodiny. V červenci pojedeme do Tyrol na
letní zotavenou, to bych byl alespoň připraven.«

»Vždyť jsme spolu každý den,« odvětil Jindra. »Mohu ti ještě všelicos vyprávět.«

»Skvělé!« zvolal Berner vesele. »Víš, je to vlastně nesmysl tyhle stranické přehrady
v naší třídě. Mohli bychom jeden druhému mnoho pomoci, kdybychom chodili více
pospolu.«

»To máš pravdu,« mínil Jindra, »také jsem si to již myslil.« —
Byli jsme před naším obydlím. Berner chtěl počkat venku, ale já a pak matka jsme ho nutili dovnitř. Vstoupil s námi do chlapecké světnice. Jindra mu zabalil »Luthera«. Berner poděkoval zdvořile a srdečně, potřásl nám oběma rukou a šel. Doprovázel jsem ho ještě až ke schodům. — Když jsem přišel zpět, vyprazdňoval Jindra právě aktovku. »Ty, Bedro,« pravil, »ten Berner je vlastně lepší hoch, než jsem si myslil.«
Neodpověděl jsem nic.
»Nemyslíš?«
»Zdá se,« řekl jsem a obrátil jsem se, poněvadž jsem zčervenál. —

Od té doby chodil Berner s Jindrou častěji. Ano, četl také skutečně »Luthera«, aby s ním o tom mohl hovořit. — Dva týdny před velikonočními prázdninami pozval Jindru a mne na návštěvu. Že chce jeho matka Jindru také poznat. —
Jindra nebyl zrovna nadšen tím pozváním. Dotěrně přátelské chování Bernerovo se mu nezdálo upřímné. Ale neměl, proč by odmítl. Tak jsme tam šli.
Paní doktorová Bernerová mluvila chvíli v saloně opravdu živě s Jindrou a se mnou, pak poručila jako obyčejně svačinu a nechala nás tři o samotě. Za několik minut později se otevřely dveře a vešla Helma. Berner se zvedl. »Moje sestra,« pravil k Jindrovi. »Byla na tebe zvědava, mnoho jsem jí o tobě vypravoval.«
Jindra vstal a podal jí ruku.

»Smím tu zůstat?« pravila Helma a hleděla šelmovsky na nás všechny tři.

Berner se obrátil na nás: »Je vám to vhod?«

Byli jsme přirozeně srozuměni. —

Helma si sedla k nám a mluvila s námi svým svěžím, živým způsobem. Když jednou v hovoru oslovila Jindru »vy«, zvolal Berner ihned: »Ale tykejte si přece navzájem, vždyť je to samozřejmé.«

Vypravoval jsem o Jindrových Defnerových pohlednicích. Tu jej prosila Helma:

»Mohu to album někdy vidět? Strašně by mne to těšilo.«

»Velice rád,« řekl Jindra, »pošlu ti to zítra po Kurtovi.«

Služka nám donesla svačinu. Byly to samé jemné věci, jež se podávaly. Jedli jsme, pili a bavili se nádherně. Helma přispěla nejvíce, aby nám udělala tuto návštěvu opravdu příjemnou. Byla stále ještě stejně pěkným a veselým děvčetem jako před vánocemi. — Když jsme se vraceli o dvě hodiny později domů, pravil mi Jindra náhle: »Helma se mi líbí mnohem víc než její bratr.«

»Jak to?« ptal jsem se.

»Nevím, ale mám ten dojem. Mluví otevřeně a bez obalu; ale on se tak nafukuje. Nevšiml sis toho dosud?«

Příštího dne vzal Jindra album do školy a odevzdal je Bernerovi. Kniha byla příliš veliká pro jeho aktovku. »Panstvo,« pravil Berner, »Helma má větší tašku. Kdybych jí to tam tak mohl zanést! Ať si to nese sama domů. Ale ona má o jedenácti hodinách po škole, ale my máme přestávku příliš krátkou.«

»Počkej,« mínil jsem, »můj bratr má též o jedenácti hodinách po škole, ten jí to tam zanes.« —

Dali jsme o přestávce Ottovi album. Byl hned ochoten doručiti to Helmě. — — —

Téhož dne večer v hodině angličtiny přišel Berner záře radostí ke mně. Mnul si ruce. »Ted' ho mám.«

Zbledl jsem. »Co je?« ptal jsem se chvatně.

»Helma je úplně zblázněna do Molla. Jakmile se na ni jednou zavěsí, pak již neujde. Jde to nádherně. Pomysli si, když přijdu v poledne domů, blouzní neustále o něm, vypravuje o jeho sourozencích, o vašich vánočních prázdninách, o skoku na lyžařském můstku a tak dále. Zkrátka a dobře, je strašně zamilována do sladkého Jindry.«

Byl jsem nanejdvůž zaražen. »Odkud to všechno má?«

»Tvůj bratr Otto ji doprovodil až domů a dopodrobna jí všechno vyprávěl o celých vánočních prázdninách a o všech vašich zážitcích. Holka je do Molla úplně zblázněna. Ta nikdy nepovolí.«

Vztekal jsem se. Kdyby tu byl Otto, ten holomek, dostal by facku. Jít tak na ruku tomu darebákovi! Otto ovšem neměl ani tušení...

Zdálo se mi, že ani Jindra netuší, že jej Helma miluje. Potkala se s ním často jako náhodou na ulici; potom s ním hovořila o Fulpmes, o jízdě na lyžích, vystupování na hory a podobných věcech. Tu a tam ho doprovázela od gymnasia domů.

V naší třídě se již začali někteří z NSS. vysmívat, že ten arcičerný a předseda svíčkových babiček již »plane«. Vypravoval jsem to Jindrovi jednoho večera.

Ptal se mne: »Myslíš skutečně, že mi Helma nadbíhá?«

»Myslím, že ne,« odvětil jsem. »Zajímá se zkrátka o tvé pohlednice a o ty tyrolské věci. Ale proto se nemůže ještě mluvit o nějakém plánu. Vždyť k tomu náležeji přece dva: ta, jež hoří, a ten, jenž ji zapálí.«

Jindra se musel smát. Ale hned jsem vycítil, že v jeho smíchu jsou rozpaky. »Máš pravdu,« mínil zamyšleně. »Nebude to tak zlé. — Ona je ostatně příjemné děvče. Když jsem jí vypravoval, jak slavíme vánoce, vytryskly jí slzy. To nebylo pokrytecké; takového něco se zpozoruje hned.«

Zděsil jsem se náhle. Jindra jí sám vypravoval o slavení vánoc. — Chodil s ní tedy častěji, než vlastně bylo nutno. Ostatně vše bylo v pořádku; Helma byla nezkažené děvče, to jsem věděl. — Pozoroval jsem však, jak se teď opravdu dostává do osidel Bernerových. A já musel mlčet, protože jsem dal svůdci čestné slovo! —

Toho večera jsem nemohl dlouho usnout. Pro Boha, jen ať se Jindra nezamiluje do Helmy! Pak je ztracen...

O velikonočních prázdninách jsme jeli Jindra a já k mému strýci, bratru mé matky, do Neubrucku na východní dráze. Ztrávili jsme tam několik pěkných dní. Ovšem hor v této krajině není. Alespoň pro Jindru ne. Neboť Lejtavské kopce pro něho byly ničím. Podle jeho názoru jsou to jen malé pahorky.

Strýc měl sedm dětí. Rodina byla proti naší věrně katolická. Tu se cítil Jindra zase docela jako doma. Viděl jsem na něm, jakou má radost, že se může denně se všemi ostatními modlit společnou modlitbu před jídlem. Chodil také každý den na bohoslužby. Konali jsme často výlety do okolí, nebo chodili s chlapci a děvčaty k rodině spřáteleného lékaře, jenž sám také měl více dětí. Byla to živá směsice veselých hlasů a jmen: Edita, Anči, Richard, Mimi, Gusti, Alfred, Bubi, Marie-Luisa, Máňa, Bedřich, Jindra... Nebyli jsme vůbec zvyklí na shon a život v tak velké společnosti. Tím více se nám to oběma líbilo. Velmi rychle uprchly velikonoční dny a zase jsme se chystali s těžkým srdcem k odchodu. Ve středu večer jsme se měli zase vrátit do Vídně.

V úterý odpoledne, když byl Jindra s dětmi u Dra Baltazara, přinesl pro něho listonoš lístek. Zanesl jsem mu jej tam. Nemohl jsem však odolat cestou zvědavosti a přečetl jsem si jej.

Milý Jindro!

Děkuji Ti srdečně za Tvůj milý lístek. Také ode mne vše nejlepší k velikonočním. Nevíš ani, jak se těším, až zase přijedeš do Vídně. Musím stále na Tebe myslet. Ty také si na mne často vzpomeneš, vid'?

Na shledanou!

Tvůj věrný přítel H.

H.? — Kdo to je? — V mém srdci vyrůstalo lehké podezření.

Jindru jsem zastihl na zahradě, kde právě zpíval při loutně starou tyrolskou národní píseň. Když ukončil, podal jsem mu lístek. Četl a náhle trochu zčervenal.

»Hele, milostné psaníčko,« volal bratranec Richard.

Celá společnost se smála a hleděla na Jindru. Schoval lístek a hleděl vesele na nás.

»Jápak vypadá?« ptal se Alfred.

Jindra dělal, jako by souhlasil s vtipem. Díval se po nás pátravě. Zpozoroval jsem, že je přece poněkud vzrušen.

Ukázal na Marii-Luisu: »Ne právě tak, ale tak přibližně,« pravil.

A zatím co jsme se všichni smáli a zvedali se, napadlo mně pojednou, že Marie-Luisa se velice podobá Helmě Bernerové. (Pokračování.)

Březnová | J. Nemerád

Zpěv něžných vlaštovic
je zamčen v obloze.
Vzduch vlahý vane v líc
a zpívá o touze,
jež dána květinám.

A v tůni zrcadlech
oblaků šumění
svůj utahuje dech
ve sladkém mlčení.
Mám věřit květinám?

Hrkáči | Karel Zámečník

Dědeček Prušků si nasadil beraničku, vylovil z všedních koženek svoji nerozlučnou dýmčičku a vyšoural se tmavou sínkou do malé zahrádky před okny výměnku. Uvelebil se pohodlně na březové lavičce, přilepené k sehnutému kmeni staré hrušky šidlenky, vypustil labužnický modravý obláček dýmu a nastavil svou drobnou, vrásčitou tvář hřejivým paprskům jarního slunka. Starý, věrný Flok se stočil u jeho nohou v chundelaté klubko a spokojeně podřimoval.

»Lojzoo — — honem, kluci už čekaj!« Starý Flok zvedl překvapeně hlavu, když se mezi tyčky plotu vtiskla široká, dobrácká tvář Honzíka Bernatů.

»Už jdu,« ozvalo se kdesi v okně a v zápětí proklouzl vrátky Pruškovíc nejmladší. Na zádech opatrně přidržoval velikou hrkačku.

»Děde, my jdeme na zkoušku,« odpověděl chvatně na tázavý pohled stařečka. Ten zakýval rozvážně šedivou hlavou a s tichým úsměvem hleděl za oběma kluky, upalujícími ke stodolám.

Lojza dnes zářil radostí. Panečku, letos je on Jidášem a stará hrkačka, usmolená a rozrytá jmény minulých vedoucích hrkáčů, je odznakem jeho důstojnosti.

Na Zelený čtvrtek před polednem se hrkáči seřadili za kostelem a na Lojzovo znamení zahájili svou hlučnou velikonoční pout. Hrkačky pronikavě zahrčely třikrát kolem kostela a pak se řada hrkáčů rozdělila na tři skupiny, z nichž každá měla na starosti svůj úsek, kde zvěstovala poledne. A všude, kam zalehl hlas hrkaček, se otvírala okna i dveře a mladé i staré tváře vítaly s významným úsměvem hrkáče, kteří, skloněni nad svými hrkačkami pospíchali ulicí. A za nimi, jako dlouhá housenka zástup dětí, udýchaných, ale zářících.

Lojza se jen nadnášel. Jeho hrkačka upozorňovala na sebe pronikavým basem a Lojza ji tiskl hrdě pod paží, neohlížeje se napravo ani nalevo. Jen do dědečkových oken se hrdě nakoukl a radostí zčervenál, když spatřil mezi kvetoucími pelargoniemi dědečkovu vrásčitou tvář.

Ještě jednou toho dne se ozval městečkem břeskňý hlas hrkaček — klekání. A pak se všichni hrkáči sešli na výměnku u »Pruškovíc dědečka«, aby podle starého zvyku přespali u Jidáše. Však byl dnes výměnek na tuto vzácnou návštěvu pečlivě připraven. V rohu bylo připraveno ze slámy lůžko pro celé mužstvo a na stole se kouřilo z veliké mísy bramborů a z důkladného »puncláku« svařeného mléka. Na tuhle noc u dědečka se všichni kluci těšili. Znali dědečka jako dovedného vypravěče pohádek a proto, když se stařeček po večeři pokřivoval a položil lžici, zavrtali se všichni do slámy a čekali, až dědeček začne. Ale dědeček už kluky znal a proto se s nimi nejdříve pomodlil; pak teprve nacpal svou dýmku a s prvním obláčkem počal tichým hlasem své vyprávění — pohádku, kterou napsal jeho život. Měkce a tiše vyprávěl zkušenosti svých sedmdesáti let a odíval je dovedně do pohádkového roucha princů a princezen. Kluci vzdychali nadšením, ale konce vyprávění se, jak dědeček předvídal, nedočkali. Nakonec jen hluboké, spokojené oddychování provázelo jeho tichá slova. Dědeček zamáchl pozorně oheň v dýmce, zhasl světlo a ještě dlouho vzpomínal — — —

Na Velký pátek po ranním klekání rozdělil Lojza hrkáče po dvou, a ti potom chodili od domu k domu vybírat. V každém domě zazpívali starou a prostou velikonoční píseň hrkáčů, která se dědí s generace na generaci:

Ukřižovaný Kriste, má jediná naděje,
v čas svého svatého umučení
naděl, naspoř
a uděl nám svou svatou milost!

Pak jeden zahrkal a druhý nastavil štědrým rukám pokladničku. Tak zpívali po městečku celý den a vybrané korunky občas odváděli na faře. Pan farář jim je zítra spravedlivě rozdělí. Celý den byli hrkáči v plné práci a proto je večer dědečkova pohádka uspala mnohem dříve.

A ráno se rozběhli hrkáči naposledy po městečku, aby oznámili, že za malou chvíli slavné Gloria rozváže ústa zvonům. Pomalu a důležitě procházeli ulicemi. Hrkačky zpívaly naposled.

Po mši svaté se Lojza vydal s Honzíkem na obchůzku po »lepších« místech. Jejich společná akce skončila však neslavně v předsíni pana řídícího. Jeho vlčák Rek snesl sice se zlostným vrčením zpěv obou hrkáčů, ale v okamžiku, kdy se ozvala hlubokým basem jidášská hrkačka, vrhl se Rek ohromným skokem na zděšeného Jidáše, nic nedbaje jeho důstojnosti. Lojza byl sice v mžiku přede dveřmi, ale jeho manšestrovkami prokukovalo zvědavě holé koleno.

»Honzo, já musím dom',« křikl ještě přes plot a již upaluje, až mu hrkačka na zádech poskakuje. Ale čím blíže k domovu, tím se jeho rychlost zmenšuje. Chmurné představy se mu honí hlavou. To už Lojza dobře zná. Tatínek se podívá na kalhoty, odepne řemen, zatáhne Lojzu do tmavé řezárny, která, ačkoliv byla určena k jiným účelům, výstižně svým jménem vystihuje další vývoj otcova zákroku. Lojza se otrásl a pomalu se šourá do světnice.

Tatínek právě četl za stolem noviny, když se otevřely zvolna dveře a skulinou proklouzla nejdříve velká jidášská hrkačka a za ní Lojza. Nešťastný »Jidáš« vidí hned, že si tatínek všiml velké díry na koleně.

»Ted' to přijde,« příkrčuje se Lojza. Ale tatínek mu bere z rukou hrkačku a dlouho, dlouho si ji prohlíží. A pak přitiskne k sobě synka, hladí ho po vlasech a ukazuje mu starý, zašlý nápis, vyřezaný neuměle do rohu staré hrkačky. Lojza slabikuje skoro nečitelná slova:

VÁCLAV PRUŠKA - JIDÁŠ 1912

Podíval se udiveně tatínkovi do očí. A vidí tam — — opravdu — — Lojza by hlavu vsadil, že to byla slza.

Žebrák | Oldřich Sirovátka

Den co den stál na rohu a prosil. Sehnutý jako pokora a drsný hnusnými boláky. Lidé chodili kolem, smáli se, bavili a kouřili. Někdy mu také hodili do rozedraného klobouku minci, která byla lepkavá lakotou a povýšeným soucitem.

Čas crčel jako věčný kolovrat a ulice si zvykla na žebráka natolik, že se stal jakýmsi jejím obyvatelem. Dostal se tedy také do úst lidí.

»Víte,« vykládala domovnice Pořízková důvěrně, »on býval kdysi velkým sedlákem. Řezáč se jmenoval. Pojištěnej statek měl, dva lány polí, koně jako oheň, kravky — no boháč

Pak mu to ale jaksi neklapalo a chtěl dostat ty prachy, na který měl chalupu pojištěnou. Jednou večer si odskočil z hospody, hajdy domů na podlahu a tam zapálil — Bůh ho za to netrestej — seno, který tam měl na usušení. A zase, jakoby nic, nazpátek do šenku. Džbáněk piva si dal a mazal karty. A čekal. Za chvíli přilítnou, u Řezáčů hoří! Chlapi sekli kartama, pivo nechali nedopitý a běželi k tomu ohňu. To víte, dřevo a došek — moc z toho nezůstalo. Krávy a koně z maštale vyvedli, něco nábytku vynesli, ale sama Řezáčka — jako jeho žena — a dva kluci tam zvostali... Prej se na ně strop propadl.

Když to Řezáč viděl, ztratil se a víc se nevrátil. Hryzlo ho svědomí...

A ted' ho tady máme jako žebráka. Tak si mamon s člověkem zatočí...«

Léto se převalilo a rok se klonil k podzimku. Uplakané bezslunné dny přiškrcoval prosinec.

Mrzlo.

A žebrák již po několik dní nebyl na svém obvyklém místě.

Bůh ví, co se s ním stalo...

Na novostavbě včera našli zmrzlou mrtvolu nuzně oblečeného muže. Prý nějaký žebrák...

Duchovní profil českého baroka (1620–1750) | V. Ryneš

Jako vůbec nejtypičtější znak baroka, a českého zvláště, možno prohlásiti — určité vnitřní napětí, projevující se výrazně ve všech oborech života oné doby.

Již to, že barok následoval časově po nadosobní gotice a silně individualisticky za barvené renaissanci, určuje toto údobí jako dobu rozporů a jejich vyrovnávání. Smyslnost a touha po moci se snadno střídá u jedné a téže osoby, u jedné a téže generace s askesí a s naprostým vzdáním se vlastní vůle. Avšak, byť u převahy příslušníků barokní doby byla mocnou touha po onom světě, jehož slávu podávají malíři v nádherných freskách, přec ani mniši této doby nejsou již osobnostmi, jež zůstávají v množství skrytými, jak tomu bylo v románském údobí a v gotice. Nejlépe je to viděti na historické tvorbě. Kdežto z oné doby známe jména jen několika málo kronikářů, jsou spisovatelé historických děl v době baroka individualitami veskrze vyvinutými a často svéráznými.

Vnitřní napětí ovládá i veškeren společenský život barokní doby. Politický i hospodářský pokles významu měšťanské mezivrstvy a drobného rytířstva (tyto vrstvy odchodem do emigrace dávaly nejvíce přednost svému přesvědčení před zájmem rodné země!) na jedné straně, na druhé straně pak vzrůst hospodářského významu vysoké šlechty, jejíž majetek se značně rozrostl, mají jeden a týž následek: rozdíl společenské se stupňují. Bídny stav selské vrstvy je snad nejlépe vystižen tím, že současníci označují sedláky slovem »pauperes« — chudáci. Vedle zvýšených požadavků vrchnostenských, daných vzrůstem dominikální pudy a snahou po racionálnějším hospodaření, jsou to hlavně daně, jež vyčerpávají selskou vrstvu stupňovanými potřebami na nejrůznější války. Je někdy až dojemným sledovati snahu lidštějších vrchností o zmenšení daňového břemene, nemilosrdně poddaného tížícího. Selská povstání jsou rubem jedné a téže mince, jejíž líc tvoří mythologická apotheosa vrchnosti, jež si úbytek politické moci snaží vynahraditi stupňováním společenského a hospodářského významu rodu. Po vzoru domu panovnického v 17. století objevují se v našich zemích i domy nejznamenitějších šlechtických rodů, v jejichž čele stojí též »vladaři«.

Vnitřní napětí jest příznačným i pro barokní umění!

Těžké zkušenosti třicetileté, turecké a jiných válek, jež tolika lidem na dosah ruky přiblížily smrt, nemohly zůstat bez účinku ani v oblasti umění, rozrušivše velmi důkladně renaissanční idylu. Doba, jež si tolik libovala v proroctvích, jež toužila co nejčastěji viděti zásah Nadpřirozena, jež tíhu hmoty pocítovala tím více, čím více se snažila o přiblížení k Bohu, našla si svůj výraz v architektuře, sochařství, malbě právě tak jako v literatuře.

Vnitřní napětí projevuje se i v nejdůležitější složce doby: v náboženství. Na jedné straně Čeští bratři, na druhé straně radikální katolíci (byť počtem nepatrná skupina) určují již spád událostí »v předvečer stavovské rebelie« - v letních měsících roku 1609. Té měř tytéž osoby z protilehlých náboženských proudů stojí proti sobě za českého povstání. Vítězní habsburští králové nedovedou provésti jinak politické zajištění země, od dvou staletí nábožensky rozrušených, než jejich náboženským sjednocením. I za těžké oběti dlouhých zápasů, zápasů tím vášnivějších, že obě strany spatřují v našich zemích, kde bylo r. 1419 po prvé podáváno z kalicha, kolébku evropské reformace... Odchod valné části jinověrců z našich zemí nezmenšil nikterak vnitřní napětí. Velmi brzy rýsují se v nábožensky sjednocované zemi dvě křídla. Mocné Tovaryšstvo Ježíšovo na jedné straně za velké podpory panovnickovy buduje si plánovitě ve všech krajích království residence a koleje jako své bašty pro misionářské působení mezi lidem. Na straně druhé pražský arcibiskup snaží se o rozdělení téměř nezvládnutelné arcidiecése mezi další nová čtyři biskupství. Jen dvě z nich jsou v době barokní uvedena ve skutek. Třetí až v době osvícenské. Rovněž až v této době připadlo za úkol založením řady nových far prohloubiti duchovní správu. Zápas mezi panovníkem a arcibiskupem, při němž šlo hlavně o Karlovu universitu a dozor nad školstvím, do něhož zasahovaly po boku arcibiskupově starší i novější řády, vztahoval se však i na způsob, jakým postupovati při katolické reformaci. Kdežto panovník z politických důvodů spěchal na její provedení a osoboval si při ní po vzoru protestantských vla-

dařů vedoucí postavení, nemohla většina církevních hodnostářů přehlížeti, že není dobře na místě používání násilných metod tam, kde trvalé plody může přinést jen klidná, soustavná, přesvědčující práce a dobře fungující duchovní správa.

Jestliže nechybělo při provádění katolické reformace výstřelků, možno přec za to mít, že hlavním důvodem úspěšného jejího ukončení (s výjimkou některých krajů) do konce 17. století byla nadlidská práce misionářů rázu Chanovského a Bridelova. Zvláště typickým zjevem je P. Albrecht Chanovský jak svou péčí o duchovní život sedláků, svým získáváním mládeže, tak i péčí o český zpěv a používáním i divadla k misionářským účelům. Intelektuál rázu Balbínova přesvědčuje při misionářské činnosti svěřené mu sedláky o tom, že vírou jejich dědů byla víra katolická, odkrytím starého, zapadlého katolického oltáře v jejich chrámu. (Pokračování.)

Základní otázky etické | Dominik Pecka

(Pokračování)

CESTY SEBEVÝCHOVY.

Trojí jest cesta sebevýchovy: a) sebezpoznání, b) sebedůvěra, c) sebevláda.

a) Poznej sama sebe — bylo napsáno na bráně antického chrámu v Delfách. Již po-
hané byli přesvědčeni, že jen dokonalým poznáním sebe může člověk dosáhnouti mrav-
ní dokonalosti. Starověký mudrc Pythagoras ukládal svým žákům, aby ráno i večer
si kladli tyto otázky: Co jsem učinil? Jak jsem to učinil? Co jsem opominul učiniti?
Římský filosof Seneca doporučoval, aby si člověk denně odpovídal na otázky: Kterou
chybu jsem dnes napravil? Proti které vášni jsem bojoval? V čem jsem pokročil? Císař
Titus měl v obyčeji rozpomínati se večer, co dobrého vykonal za dne. Jednou nemoha
si vzpomenouti, že by byl učinil něco dobrého, řekl přátelům: »Amici, diem perdidit —
Přátelé, den jsem ztratil.« O Benjaminu Franklinovi je známo, že si vedl jakousi účet-
ní knihu o svém svědomí. Do rubriky Má dáti si zapisoval své nedostatky, do rubriky
Dal své mravní úspěchy. Vysvětluje sám, proč to činil: »Když jsem srovnával záznamy
jednotlivých dnů, radoval jsem se a nabýval jsem nové odvahy, když jsem viděl, že
pokračuji v některé ctnosti a že ubývá značek mých špatností, až jsem nakonec se
dočkal, že rubrika Má dáti byla čistá.«

Tento způsob sebezpoznání se nazývá zvláštní zpytování svědomí. Jak patrně z příkladů
uvedených, existovalo již ve světě předkřesťanském. Ovšem křesťanští mistři duchov-
ního života toto zpytování zdokonalili.

Zvláštní zpytování svědomí se hodí především lidem, kteří jsou v posvěcující milosti,
mají však různé hříchy všední, špatné náklonnosti a různé nedokonalosti. Všecky ty
chyby napravit najednou je nemožno. Je třeba si úkol usnadnit. Kdyby nám někdo
podal silný svazek prutů a kázal, abychom jej zlomili, sotva bychom to dovedli. Avšak
rozházíme-li ten svazek a pokoušíme-li se lámati jeden prut po druhém, nic těžkého
v tom není. Tak je to i s chybami. Musíme je potírat jednu po druhé, ne všechny na-
jednou. Stačí, když si vybereme jednu, a to takovou, které se nejčastěji dopouštíme
a která nám nejvíce škodí, a na tu jedinou chybu soustředíme svou pozornost a po
případě si poznamenáváme, jak často jsme do ní upadli či jak často jsme ji přemohli.
Takové záznamy nám po čase ukáží, jakých úspěchů jsme se dopracovali. Ostatních
svých chyb si zatím nevšímáme, poněvadž jsou to hříchy všední, které nám neškodí
tak příliš. Jen proti jedné chybě bojujeme, a to tak dlouho, až se jí zbavíme. Poda-
ří-li se nám to, můžeme stejným způsobem postupovati také proti jiným svým chy-
bám. To je cesta, která vede k cíli. Bojujeme-li opravdově aspoň proti jedné své chybě,
bojujeme proti všem, neboť sílíme tak svou vůli, nabýváme stále větší schopnosti pře-
máhati zlo v sobě, a co jsme započali snad jen s malou chutí nebo jen na zkoušku,
vnáší do duše blahé uspokojení, plodí pocit síly a předtuchu konečného vítězství.

Tím není řečeno, že tento postup je vhodný pro každou duši anebo že není jiných cest
k sebezpoznání a mravnímu zdokonalení. Cesty mohou býti rozličné — to platí i v du-
chovním životě. Je docela dobře možno, že způsob, který se hodí jedné duši, nehodí se
jiné. Proto také mnohé duše nezbytně potřebují duchovního vedení, aby našly onu
cestu k dokonalosti, která je pro ně nejschůdnější a nejvhodnější.

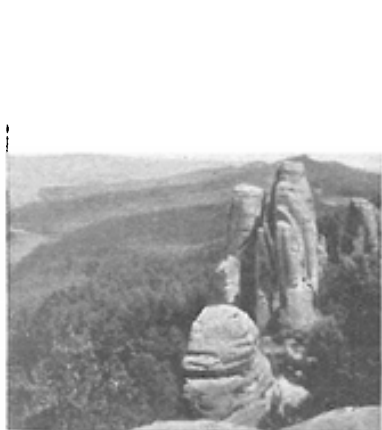
b) Úsilí o mravní dokonalost nesmí se vyčerpávati pouhým bojem proti zlu, nýbrž musí
se projevovati úsilím o dobro. Především je třeba v dobro věřit. Musíme býti přesvěd-

čení, že nosíme v sobě zárodky dobra a že nikdo není tak špatný, aby se nemohl státi dobrým, když se o to snaží. Jest tedy velmi důležité zachovati si důvěru v sebe. Jak učí filosofie, jest zlo ne něco skutečného, nýbrž jest to jen nedostatek dobra povinného. A proto je zlo přemožitelné: Jest to jen jakási prázdnota, kterou můžeme vyplniti dobrem, když chceme. Zlo mravní v člověku jest totiž také jen jakýsi nedostatek dobra. To dobro kdysi bylo v člověku. To bylo před hříchem prvotným. Hříchem se dobro umenšilo a oslabilo: rozum člověka se zatemnil a jeho vůle ochabla. Objevila se mezera a prázdnota v duši. Ale lze ji vyplniti. Mýlil se Luther, když se domníval, že následkem hříchu dědičného je člověk zcela zkažen, takže již není schopen činiti dobro. Vše, cokoliv koná člověk, jest podle jeho mínění jen a jen hřích. Spásy pak může dojíti ne snad svým přičiněním, nýbrž jedině vírou ve spasné činy Kristovy. Žalostný to omyl. Nauka zoufalce, který se zalekl prázdnoty ve své duši, odhodil zbraň, místo aby se dal v boj, a vzdal se ďáblu na milost i nemilost. Pravda jest, že duše je zeslabena, zraněna a zkomolena hříchem prvních lidí; ale není ubita. Není sice schopna bez Krista a bez milosti Boží dojíti spásy, ale je schopna aspoň nějakých skutků dobrých i bez pomoci Boží, a je tím více schopna konati dobro a pracovati pro svou spásu, je-li sílena Bohem. Podobá se nemocnému člověku: musí ležeti a nemůže pracovati, ale to neznamená, že nemůže konati vůbec nic a že se nemůže hnouti a že jest snad roven mrtvole.

c) Úkolem sebevýchovy jest také řídit i ovládati i nižší stránku lidské přirozenosti. Jest v člověku oblast, kde jsou činny prudké a slepé síly, jež nazýváme vášněmi. Není správné dávat slovu vášně význam nepříznivý, totiž význam nezřízenosti a krajnosti. Je pravda, že některé vášně se mohou státi nezřízenými, když se jich zneužívá. Ale je také pravda, že jsou vášně, které přinášejí mnoho užitku, jsou-li správně řízeny a zúšlechťovány.

Základní vášní v člověku jest podle svatého Tomáše láska (amor). Slovo láska je zde třeba bráti ve smyslu nejširším: jako tíhnutí, žádost, toužebnost. Svatý Tomáš rozeznává trojí druh lásky podle stupně dokonalosti: lásku přirozenou (appetitus naturalis), lásku smyslnou (appetitus sensitivus) a lásku rozumovou (appetitus rationalis seu intellectivus). A vykládá ty rozdíly: »Láska jest něco patřícího k žádosti, ježto předmětem obou jest dobro; proto podle odlišnosti žádosti jest odlišnost lásky. Jest totiž jakási žádost nenásledující vnímání žádajícího samého, ale druhého; a taková se nazývá žádost přírodní. Věci totiž přírodní žádají, co se jim hodí podle jejich přirozenosti, ne vlastním vnímáním, ale vnímáním původce přírody. Jiná však je žádost, následující vnímání samého žádajícího, ale z nutnosti, ne ze svobodného úsudku; a taková jest žádost smyslová u zvířat, která však v lidech má něco ze svobody, pokud poslouchá rozumu. Jiná pak jest žádost, následující vnímání žádajícího podle svobodného úsudku; a taková jest žádost umová nebo rozumová, která se nazývá vůle.« (S. Th. 1—2, q. 26, al.)

Láska jest vášně základní. Předmětem lásky je dobro. Je-li dobro vzdáleno, vzniká touha. Dosáhne-li láska dobra, vzniká radost. Opakem dobra je zlo. Od zla se odvrací

E. Ployharová | Prachovské skály

Chrám sv. Víta

Archiv Jitro, Praha.
Karlštejn

láska nenávisť. Nezdaří-li se lásce odvrátiti se od zla, vzniká smutek. Jsou dobra těžko dosažitelná. O ně usiluje láska vzněty výbojnými, jejichž účelem jest překonati obtíže. Je-li nesnadné dobro dosažitelné, rozvíjí se vášně naděje. Jeví-li se však jako nedosažitelné, zachvacuje duši zoufalství. Veliké zlo se jeví buď jako přemožitelné — i budí odvahu, nebo jako nepřemožitelné — i budí strach. Proti velikému a nevyhnutelnému zlu se brání láska hněvem.

V celé této stupnici vášní není ani jediná, jejíž vlastní hybnou silou by nebyla láska. Není vášně, jak praví svatý Tomáš, která by nepředpokládala nějaké lásky. (S. Th. 1—2, q. 25. a 4.)

Podle výkladu téhož učitele hlavní vášně jsou čtyři: radost, smutek, naděje a bázeň. Všechny ostatní vášně lze převést na tyto čtyři.

S hledem k dobru počíná se hnutí v lásce, postupuje na touhu a končí se v naději. S hledem ke zlu počíná hnutí v nenávisti, postupuje k útěku a končí se v bázi. (S. Th. 1—2, q. 25. 4.)

Radost a smutek se vztahují k přítomnosti: z dobra budoucího je naděje, z budoucího zla je bázeň. Radost a smutek pocházejí ze snahového napětí, jež se nazývá toužebností (appetitus concupiscibilis). Naděje a bázeň se rodí ze snahového napětí, jež možno nazvatí vznětlivostí (appetitus irascibilis).

Ve vášních duše shledává svatý Tomáš protikladnost dvojí. Především je protiklad mezi vášněmi, vztahujícími se k dobru, a vášněmi, vztahujícími se ke zlu, tedy protiklad s hledem k předmětu. Za druhé protiklad s hledem k pohybu. Vášně toužebné mají jen jeden pohyb — buď přístup k dobru, nebo odstup od zla. Avšak vášně vznětlivé, jejichž předmětem je nesnadné dobro nebo nesnadné zlo, mají pohyb dvojí: přístup i odstup. Je-li předmětem nesnadné dobro, směřuje k němu vznětlivost a vzniká naděje, současně však od něho odstupuje a vzniká zoufání. A je-li předmětem nesnadné zlo, odstupuje duše od něho a tak vzniká bázeň, avšak také k němu přistupuje, jakožto k něčemu obtížnému, a tak vzniká odvaha. (S. Th. 1—2, q. 23. a 2.) Jen jedna vášně nemá protivy, a to jest hněv. (S. Th. 1—2, q. 23. a 3.)

Vášně nás takřka samočinně unášejí k smyslovým dobrům nebo nás od nich vzdalují. Úkolem sebevlády není vášně udusit v jejich zárodku — to by bylo proti přirozenosti. Tím však není řečeno, že všechny vášně jsou dobré, ať mají jakýkoliv směr. Dobrymi však se mohou stát, jsou-li podrobeny rozumu a vůli a jsou-li zaměřeny k správnému cíli. Vášně jsou síly, které je třeba takřka zapřáhnouti do služeb určitých mravních cílů. Přetvořeny a zvládnuty prospívají; neomezeny a neovládnuty škodí. Samy o sobě nejsou vášně ani dobré, ani špatné. Dobrymi nebo špatnými se stávají podle toho, jak jich člověk užívá. Po té stránce se vášně podobají živelným silám přírodním. Rozvodněná řeka je živel ničivý. Lidé vykopají nové koryto a svedou do něho její tok. A řeka takto zvládnutá žene mlýny, elektrárny — slouží člověku. Oheň je dravý živel. Neovládnut — ničí. Spoután — slouží. Oheň v kamnech je spoután — a proto hřeje.

Vášně můžeme ovládati, jen když je připustíme do vědomí a uznáme je za část sebe.

Nesnažíme se »osvoboditi se« od nich, snažíme se využítí jich. Vůle má přímou vládu jen nad těmi hnutími a vzněty, které jsou považovány za součást vlastního já. Vůle může potlačit ony prvky, které zavrhl jako bolestné a odporné, ale to není sebevláda. Tyto potlačené síly ve skutečnosti neustále propukají jako popudy, vtíravé představy, pocity strachu, neurosy, které srážejí vůli slabě protestující. Sebevláda jest vědomé podřízení pudových sil vůli a službě člověka. To jest podstatný a základní rozdíl mezi potlačováním a sebevládou. Potlačováním se vylučují vášně z vědomí, kdežto sebevláda je připouští jako součást vlastního já, a tím je dostává pod svoji moc. Vnitřního pokoje nedosáhneme tím, že zavrhneme vášně, které jsou bezuzdné, nýbrž tím, že je poznáme, uznáme a zušlechtíme.

Je to, prosím, hřích?

Je dovoleno v adventě a v postě pořádat taneční zábavy, je dovoleno tančit? Otázka tato je u nás definitivně rozřešena rozhodnutím nejvyšší církevní instance v těchto věcech, totiž kongregací Koncilu, jejímž úkolem jest pečovati, aby byla zachovávána příkázání křesťanského života. Na dotaz J. Em. kardinála pražského Dra Karla Kašpara, zda mají býti odvolány církevní zákony, kterými u nás byly tance v době svatopostní zakázány, odpověděla zmíněná kongregace dne 30. března 1938, že se tak státi nemá, čili že zákony tyto zůstávají v diecésích českých a moravských dále v platnosti, a to jako zákony zvykové. V odpovědi byla řeč pouze o době svatopostní. Biskupská konference, konaná v říjnu 1938, prohlásila, že rozhodnutí kongregace Koncilu vztahuje se i na dobu adventní, protože je týž důvod pro zákaz hlučných zábav v adventě jako v postě.

Zákaz váže katolíky ve svědomí pod hříchem. Přesnější určení, zda pod hříchem těžkým či lehkým, najdeme v rozhodnutí uveřejněném v Úředním listě diecése brněnské r. 1926, str. 115. Kněží na pastorálních konferencích se totiž dožadovali, aby byly vydány v této otázce nějaké směrnice. Proto nejd. biskupský ordinariát brněnský rozhodl: »Pořádati tance (tančit) v čase uzavřeném (v době adventní a v době svatopostní), při oddavkách nebo jiné příležitosti jest u nás zakázáno nepamětným zvykem. Podle osvědčených autorů zavazuje tento zákon sám o sobě pouze pod lehkým hříchem, kromě Velkého pátku... Vždy budiž (při probírání církevních příkázání) učiněna zmínka jak ve škole, tak i na kazatelně a o tomto partikulárním zákonu, který u nás je v platnosti, a věřící budtež napomenuti, aby v době adventní a svatopostní se tance a jiných světských radovánek zdrželi a aby se posvěcovali opravdovým pokáním.«

Sv. Alfons, mluvě o svatebních radovánkách v době zapověděné, poznamenává, že nejsou zakázány pod těžkým hříchem, leč by snad se při nich nezachovávala slušná míra. Dějí-li se pak umírněně (a také ne veřejně — pozn. pis.), pak vůbec nejsou hříšné (Theol. moralis, liber VI., n. 983).

Shora uvedený zákaz se nevztahuje na taneční hodiny, pokud se dějí za účelem nauky nebo výcviku neumělých tanečníků. Jsou-li však jen zakuklenými tanečními zábavami, pak spadají pod zákaz (A. Vřešťál, Katolická mravouka, II. l., str. 235). Při tancích v zapověděné době třeba však bráti v úvahu také pohoršení, které se tím dává věřícím katolíkům.

Naše mládež nebude se ovšem při svém rozhodování jenom ptát: »Je to hřích, nebo není to hřích. A když to hřích je, jak veliký?« Vezme si k srdci slova svého »starého profesora« s malou opravou: »Prosím, je to hřích, když se v adventě tančí?« ptají se mne kvintánky. »Hřích to je, protože nejvyšší církevní autorita rozhodla, že tance v adventě a v postě jsou v našich diecésích zakázány nepamětným zákonem zvykovým. Ale i kdyby to nebylo zakázáno, je nevhodné tančiti v době, která má ráz kajicný. Kdyby vám umřel někdo hodně milý, drahý, nosily byste smutek a nechodily byste do zábav. Bylo by to, řekněme, nepietní. Cosi podobného jest i v poměru ke Kristu Pánu. Je vhodné tančiti, když Kristus trpí? Církevní rok jest právě mystické opakování a prožívání života Páně. Křesťan žije s Kristem. S Kristem narozeným se duchovně znovuzrozuje. S Kristem umírajícím odumírá tělu, světu a ďáblu. S Kristem

vzkříšeným povstává z hrobu svých hříchů. To je základ staré tradice o kajicném rázu doby adventní a postní.»

Jk

P o z n á m k a.

Dr. K. Kadlec z pražské fakulty píše: »Zákaz se však nevztahuje na zábavy (třebas i taneční), které pořádá užší kruh lidí (na př. studentský věneček, spolková zábava a pod.), nevztahuje se též na vyučování tanci v tanečních hodinách, ani na t. zv. prodloužené taneční hodiny.«

K třem novým knihám Karla Schulze

Mluví-li se dnes stále častěji o úpadku české prózy, má to jistě své hluboké příčiny. Jedné z nich — a kdoví, zda ne nejpodstatnější — se dotkl při jiné příležitosti — v novoroční bilanci české poesie v Národních listech — kritik František Götze, mluvě o „půlnočním pocitu života“ a pokládaje tento pocit za jeden z nejpříznavnějších symptomů dnešní tvorby. Co je podle Götze onen „půlnoční pocit života?“ Je to pocit přelomu, pocit, kterým je lidstvo zachvacováno, kdykoliv se ztroskotává, hroutí, řítí starý svět a na jeho troskách povstává svět nový, cosi nového — ale jasných obrysů tohoto čehosi ještě nevidíme, neznáme a nechápe-me. I literatura — a zejména ve své výpravné, epické části, v románu, novele, povídce je věc po výtce společenská, neroste ze vzduchoprázdna, ba ani ne ze vzduchu, je to synthesisa individuálního tvůrčího úsilí genia a společenského prostředí, v němž a z něhož básník, umělec tvoří. Kdykoliv se mění kulisy společenského dění, vždycky se shledáváme s větším či menším úpadkem i umělecké tvořivosti, s výjimkou velmi mála zvláště pronikavých duchů, kterým je dáno za úděl zkonkretisovat v uměleckém výtvaru právě nehlubší rysy tohoto dějinného přelomu, dějinného dramatu, které se rozvíjí před jejich očima. Někdy jim však ani to není dovoleno. Pak se shledáváme nejčastěji s údobím — spíše mezidobím — reminiscencí, rozpomínek, s více či méně hlubokým návratem do minulosti. To je údobí rozmachu a rozkvětu historického románu, v jehož barevném víření lze zachytit nejenom barvy doby dávno minulé, ale i leckteré gesto obecně pravdivého a platného a v nesčetných obměnách neustále se vracejícího individuálního i společenského dění, a začasť i leckterý příznačný rys z vichření doby přítomné. Ale toto je jen jedna cesta.

S daleko hlubším a mnohem původnějším i výsostnějším prožitím „půlnočního pocitu života“ se setkáváme u mnohem opravdovějších tvůrců, u těch totiž, kdož olovnicí svého básnického jasnozření neváhají spustiti i do šachet nejzasutějších. Takový je případ Karla Schulze. Div, že jsme na něho už nezapomněli, ačkoliv v moderní české tvorbě nezaznívá jeho jméno nikterak po prvé. Nadaný surrealistický básník „Povídke severozápad - východ - jih“ (1924), surrealistického romanetta „Dáma u vodotrysku“ (1926) a tříaktové scény „Skleněná panna“, provozované r. 1928 na Národ. divadle, odmítl se po celé desetiletí takměř naprosto a jen dvě nevelké knížky legend a obrazů svatých u Josefa Floriana ve Staré Říši dosvědčovaly, že jeho básnická dílna nikterak nevyhasla. Loňského a letošního roku objevila se však před očima českého čtenářstva Schulzova nadrealita v osvětlení tak překvapivě nadčasovém a v perspektivě tak zaostřené, že si rázem vynutila pozornost více

než běžnou a průměrnou. Dvě knihy povídek „Peníz z noclehárny“ a „Prsten královny“ (obě v knihách Řádu v nakladatelství „Vyšehrad“; první 108 stran, 18 K, druhá 170 stran 28 K) sevřely tu žeň jistě několikaletou, žeň, která na první pohled rostla v horečnatosti bezesných nocí a zachytila cosi z halucinací a úděsných vidin, jež jsou údělem jen básníků nejpoznamenatelnějších. U Schulze vykristalisovaly ve formu povídky — a ani to není náhodou. Všimněme si, jak právě povídka a novela je v naší slovesné tvorbě na ústupu nejpatrnějším. Souvisí to snad i s obecným stylem našeho života. Moderní technika překlenula vzdálenosti, neobvyčejně sblížila prostory, rozšířila lidské obzory — to všechno začasť jen velmi povrchně — a způsobila, že žijeme jakoby současně na celém světě anebo alespoň ve velkých prostorech a ve velkých rysech — opět nejčastěji jen velmi povrchně: obrazem toho je román se svou šíří — a zase velmi zhusta povrchní a rozbředlý román. Na co obvykle „zbývá velmi málo času“ — je opravdově prožití života, vnoření se do toho, co bychom mohli označit jako životní detail, — a právě tento „detail“ je nejzákladnější pralátkou života, centrem jeho nervové tkáně, ohniskem, z něhož vybuchuje život a vstřebává se do svého cevstva. Zde jsme u kořene tvůrčího úsilí Schulzova. Je to analytik, nadaný neobvyčejnou smyslovou i citovou vnímavostí, analytik prazákladních pocitů životních, těch pocitů, které se rodí hluboko v našem podvědomí a zasahují tajemným a začasť neznatelným pochodem do vnějších dějů našeho života. Tajemné je tedy cílem nejvlastnějšího Schulzova básnického náporu, tajemné, jímž jsme obklopeni se všech stran a jež se dere všemi póry do naší bytosti, tajemné a neznámé a rozesmutňující a mámnivé a od čeho nezřídka bývá jen krok k úkladům ďábelským. Řekněte mi však, má snad vůbec smysl tato krutá analýza, má vůbec smysl tento tragický zápas s duchem temnot? Ale jistěže, poněvadž osvobození a vítězství vzhází právě jen z toho — ne snad, že neběžíme tyto pocity na vědomí, to je jen úděl duší mělkých — ale že se s nimi pouštíme v zápas, že odkrýváme jejich nahotu a objevujeme jejich temná zřídla. Tak, ano tak nás zachvacuje vlna úlevy.

Že vidění Schulzovo je tu nejenom pravé, ale i hluboce křesťanské, to dosvědčuje Schulzův základní pocit, s nímž se zmocňuje tvárné látky svých příběhů: je to úzkost. V tom je Schulz básnickým druhem filosofů Sorena, Kierkegaarda a Martina Heideggera — čímž ještě není nikterak řečeno, že by právě tyto dva byli dokonale křesťané — a v básnictví druhem nejspíše Franze Kafky — myslím tu zejména na jeho „Zámek“. Čtete-li jeho příběhy, jste přímo drceni touto úzkostí, drceni její metafysickou tíhou, ale není to úzkost rozvratná, bičující, ničivá; je to silný očištný proud, úlevný a osvobozující. Úzkost se

nejednou přemůže, vyřkne-li se, vydere-li se ze stísněného, sevřeného hrdla osvobozující sten. A odtud je už jen krok k Schulzovu soucítu, soucítu s lidskou bídou, opět především bídou metafysickou, i když na sebe začasť bere podobu sociální, bídou, která koření právě v onom tajemném, drtivém, rozesmutňujícím. A konečně tu je láska. Láska, která nedeklamuje, nemá velkých gest, láska, která se nevymluví, ale která je tu všudypřítomná, i v té úzkosti, i v té bídě, i v tom soucítu, tiché, nebeské světlo, které nás spíše proniká, než abychom je vnímali. Odkazují tu především na Schulzovu nejvykristalizovanější, nejčistší povídku z Prstenu královny, „Špatný hráč“ Do šerosvitu celého příběhu proudí tu jako čistý, nezkalený pramen a ona to bude, jež na nás uprostřed vši úzkosti, vši bídě, vši tíhy zavolá jediné slovo: naděje. Láska a naděje. Těžko rozeznat, kde jsou jejich hranice.

Zbude mi málo místa pro třetí Schulzovu knihu, kterou bych nerad opominul jen proto, že je to kniha pohádek. „Princezna z kapradí“ (nakl. Vyšehrad, 164 stran, 36 Kč) náleží totiž plným právem do Schulzova díla jako druhá světlejší a jasnější stránka jeho úzkostných próz.

Ve vlasti pohádky — pohádky v Schulzově případě mnohem spíše pro „dospělé“ nežli pro

děti — je také Schulz v docela jiném světě, ve světě, který je podle slavného slova Chestertona sice neskutečný, ale pravdivý, proti tomuto světu skutečnému, ale nepravdivému, ve světě, kde dobro je dobro a zlo je zlo, kde se naprosto nepřipouští prohršení klamu a falše. A co bych zbytečně ztrácel slov: Schulzovo básnické umění je tu skřivánčí píseň, lahodná ukolébavka maminčina, zaznívající k nám do světského ruchu a šumu a otvírající brány do útěšného domova poesie, v němž budeme uprostřed radostí a v bezpečí. Tady je zbytečno slovo kritikovo. Zbývá číst a radovat se.

Potom několik slov o formální stránce Schulzova díla, taktéž zbytečných, je-li zbytečno zahrnovat chválou. Schulzovy novely jsou především řádné a pevně postaveny, nemalý výboj v dnešní oblibě rozplizlosti. Pak je tu řeč, vyztužená a vytříbená, živé a čisté slovo, které se nevzdá čtenáři ani v líčení dějů nejvšednějších a je tudíž nosným pilířem Schulzovy stylové dynamiky. I to je dnes vzácná přednost a spolu s novými krajinami, které Schulzova fantazie bezpochyby českému umění objevuje, znamenitým důvodem, abychom řekli, že Schulzovo básnické úsilí je jedním ze základních kamenů nové české tvorby.

Ladislav Jehlička.

Bolest největší | Jiří S. Podhájský

Jasná noc přikryla spící apoštoly.

Ponechal je stranou a sám odešel hlouběji do zahrady. Padl na zem a v posvátném tichu noci přemítal o svém utrpení, které se právě začalo.

Přišel ke svým, aby zasel v jejich duše učení, učení lásky k Bohu a bližnímu, ale svoji Ho nepřijali, zamítli Jeho učení a lásku mu splatili krutou nenávistí.

Přišel mezi svoje, aby rozséval skutky lásky a milosrdenství, aby uzdravoval choré, křísil mrtvé, těšil zarmoucené, všem jen dobro činil, ale svoji Ho nepřijali a za Jeho nesmírná dobrodiní se Mu odměnili jen posměchem a potupou a připravili Mu cestu křížovou.

Přišel k vlastním, aby vtiskl do srdcí svých synů mír, pokoj, lásku, aby je naučil spravedlivému a bohabojnému životu, aby již na tomto světě byli šťastní, ale oni nejen že se od Něho odvrátili, svá srdce zatvrdili, ale vyhnali Ho ze svého města jako buřiče a štváče.

Přišel mezi své, aby jim přinesl spásu a vykoupení, aby dobyl opět věčného ráje, který Adam ztratil, ale nebyl přijat, nýbrž vyveden za město a umučen tou nejstrašnější smrtí na kříži.

Těžko si dovedeš učinit představu o Jeho bolesti, když věděl, že této noci bude zrazen svým učedníkem, že bude vydán rozzuřeným vojínům a odveden před soud. Za nějakou chvíli bude zbičován, poplván, trnovou korunu Mu vbodnou do čela, nikdo se Ho nezastane, všichni Ho opustí.

A při této myšlence vyrazily na Jeho božském čele krvavé krůpěje potu. V duchu již snášel potupu a posměch, který na Něho padal z úst lítých vojáků. A znovu viděl obraz, jak stojí před soudem. Běsnící dav volá »ukřižuj« a onen hrozný soud, kterým se sám odsoudil: Krev Jeho na nás a na naše syny. Jde v duchu ulicemi města, polo-mrtvý, zkrvavený, vysílený a pod tíhou kříže neustále padá.

Na Kalvarii jsou už připraveny tři kříže. A nyní nastane nejtěžší utrpení. Vidí, jak bude přibit na dřevo kříže a potupně, v největších bolestech vztyčen mezi dva lotry. Tu zdá se Mu, jako by byl se svými silami u konce, že nevydrží tak krutého mučení, a volá: »Otče, je-li možné, odejmi tento kalich ode mne,« a hned dodává, »ale ne má, nýbrž Tvá vůle buď!«

Apoštolové spí a nic netuší, že jejich Mistr trpí bolestí největší.

Ze zápisníku mladých studentů

Bylo to kdesi na vesnici o minulých prázdninách. Dva kluci našli „doupě“ krtonožky. Ukazovali toto nehezké zvířátko svému učiteli, který byl s nimi. Tu se přiblížil jiný vzdělaný pán z obce a ptá se:

„Nekouše ta krtonožka?“

Přišlo mi to k smíchu; když člověk vidí nového živočicha, vždycky se ptá, zdali nekouše...

Snad by bylo dobré, kdyby se tak ptal i ve chvíli, kdy se chystá udělat něco zlého!

Ve školním rozhlase hlásil pan učitel: „Kružíték je dovoleno užívat jen jako pomůcky k vyučování, ne k mezitřídním zápasům...“

O velké přestávce v týž den zjistil profesor, mající dozor, že sekundáni právě vedou válku — s kružítky. Dříve prý ji takto nevedli!

*

O prázdninách jsem navštívil též kamaráda v malé vesnici. Hrál se tam divadlo a šel jsem tedy také. Byla to nějaká hra od Štecha; název už si nepamatuji. V prvním jednání přijímá otec nevěstin svatební dary. Téměř všichni dárcové přinášejí petrolejové lampy. Na stole je větší množství lamp, které byly jistě sehnány z celé vesnice.

A tak vás nemůže překvapit skutečnost, že obecnost nesleduje obdivuhodně hrajícího pana řidičího, ale lampy.

„Či je tamta?“

„A či ta s malovaným stínítkem?“

To slyšíte celé prvé jednání...

Kluci říkají, že jsem „hračička“. A opravdu jsem. Proto jsem se musel podívat do svých hodinek hned, jak byly nové. Rozebрал jsem je do posledního kolečka. Nyní si představte, jaká je to práce, dát tak nepatrné součástky bez pomoci hodinářských nástrojů znovu dohromady. Ale podařilo se to. Po prvé, po druhé, ale po třetí to skončilo u hodináře.

Za tu dobu jsem se naučil na těch hodinkách tolik trpělivosti, že nebudu litovat peněz za správkou. A až se přijde někdo zeptat, jak se může odnaučit vzteku a naučit trpělivosti, asi mu poradím, aby rozebíral a znovu dával dohromady nějaké staré hodinky. Udělá-li to třikrát, bude už hodně trpělivý.

Dávají film „Muži zítřka“

Přede mnou sedí chlapec a čte — „Rodokaps“. Je zahloubán do četby, nic ho nevyruší.

Začíná představení. Na kluka nevidím, poněvadž je tma. Teprve o přestávce pozoruji. Četba leží na klíně, kluk se dívá na hvězdičky, které tu nejsou. — Proč?

Sedí bez hnutí celou přestávku.

Po filmu?

Plakal, ale to je slabý výraz. Řval.
„Rodokaps“ zůstal ležet na sedadle.

Dvě základní vlastnosti bych požadoval na člověku, který se chce stát vychovatelem mládeže: Aby byl trpělivý a dobrý diplomat!

Myslím, že je špatnou vlastností studentů, že se příliš bojí kritiky. Je to zvláště v otázkách náboženských. Studenti se ve většině případů bojí přiznat „barvu“, aby nebyli zkritizováni. Bojí se nenávisť... Proč?

Vždyť „výkřik masy ‚Crucifige!‘, který zazněl před pretoriem Pilátovým, zazní právě tak každému, kdo ve vědomí své povinnosti k duším, nejde všední cestou“. (Erich Przywara S. J.) — Ono „crucifige!“ je tedy důkazem dobré cesty! Proč se bát?

Máme nového latináře. Všichni ho máme rádi. Povídá nám totiž mnohé zajímavosti, které nepatří snad do latiny, ale rozhodně patří do školy. Nedávno se rozpovídal i o svém poměru k nám. „Já na vás, i na ostatní třídy stále myslím, i ve spánku se mi o vás zdá!“

„Já na školu nikdy nevzpomínám...“ říká s podivením „nadaná“ žákyně.

„Tomu se nedivím, pro mne je škola věcí hlavní, pro vás vedlejší!“

Vděčnost v duši za tuto větu mohl postřehnouti každý!

„Láska je prvním a nezbytným prvkem výchovy, ale sama nestačí. Třeba, aby chovanec byl nejen milován, ale aby věděl, že je milován. Tato láska nemá být pouze hlášána, ale musí být vyjádřena v celém systému vychovávacím, učebním a kázeňském, pokud obklopuje chovance. Zatím co ve výchovných domech beznáboženských je příčinou neúspěchu nedostatek pravé lásky, v domech náboženských je nedostatek druhého prvku: pedagogie, v níž by byla přesvědčivě vyjádřena láska sama. Katoličtí vychovatelé často pohrdají pedagogií, očekávajíce všechno od obětí, horlivosti a osobního úsilí. Přitom zapomínají zdokonalovat své metody, studovat pozorně duši žáka, pěstovat zájem. Tak jednoho dne s úžasem pozorují, že úspěch neodpovídá souhrnu námah, jež by usměrněny přinesly docela jiné výsledky.“ (Jurečka: Don Bosco.) Úvahu o těchto slovech bych doporučoval všem studentům, kteří se stýkají s malými studenty.

Říkával jeden starý latinář studentům:

„Překládejte především česky a doslovně!“
Divil se, že to žáci nemohou dokázat... Inu, jsou také věci, které při nejlepší vůli udělat nedovedeme... J. Š.

Melodie je smyslovým životem poesie.

Ludwig van Beethoven.

Život bez lásky je smrt.

Heinrich von Kleist.

Pozdní cesta | Rudolf Kalčík

Nebylo to ani daleko, ani blízko, kde zvonili klekání. Tomu, kdo držel provaz, bylo asi zima. Několikrát ozval se zvonek, a pak mlčel. Roztáhlá, rozpitá a beztvářá pole, mlha, déšť a tma. Kapky padaly do obličeje a já šel dál a dál. Já musel jít. Po levé ruce, v dálce na kopcích, svítil jakýsi ohníček. Směšné to je, ale čekal jsem, že to světýlko něco promluví. Nic. Přede mnou zvedl se dráp oslzelého plotu první chalupy. Plot porostlý trnkami a vroubený kamením, ovinutým trnovou korunou nakyslých ostružin — posledních. Bláta bylo dost a dost. Chodil jsem po polích, déšť mi padal do očí a hladil mne. Nikdo prý mne nehladil. Byl smuten a já šel tak sám. Tak sám...

Nikdo mne nečeká. Chci pryč. Chci? Toulám se blátem a horkým obličejem chytám vlny deště. Stojím pod světlým oknem kuchyně. Na zápraží leží dřeváky a za okny pelichá několik muškátů a kaktus. Ty pláčeš? Ale proč? Víš, vítr je hodný a déšť je hodný. Z chalupy nikdo nevyjde a já tady mohu stát. Svírám okenní rám.

Za stolem sedí Zdena. Špičkou boty rýsuji její hlavu do černého bláta. Cítím teplo vydrhnutého stolu. Často jsem bral do dlaní jeho drsné hrany. Miloval jsem vůni jejích čerstvého chleba a ospalé ticho pozdního večera v bázlivém pohybu starých hodin. Měl jsem vás všechny rád. Proč jdu pryč, daleko někam, daleko s alejí, která cupitá do návrší, dlouhého jako noc, jako čas, tak starý a nevlídný. Je sešlý a scvrklý jak podzimní listí.

Zpovídám se mu. Ani nevím, proč pořád na ně myslím, ale, hochu, mlč — co vím? »Už bude dávno na dráze,« říká panímáma, »půjďme si lehnout. Sbohem.« Nesou mi kufřík na cestu, drsnou jak borovice. Ach, to se mi jen tak zdá. Ani já věčně stát nebudu.

Spěte! Spěte pod tíží své chalupy s muškátovými okny. Půjdu, noci dám kus žalu do ruky jako chléb. Slyšíš ji? Chroupe mou kůrku. Vidíš ji? Tma je její plášť. Jsme dva smutní a vypláceme se spolu. Sbohem, chalupo, vesničko, kovárno tuhle na rohu! Až přijdu zas, budu sehnutý a bílý jako vy. A nebudu vás znát...

Proč spíte? Hle, Jidáš nespí! | Jar. Šebek

Každoročně vždy znovu slýcháme v pašijovém týdnu úchvatné zprávy o posledních chvílích Bohočlověka před jeho vrcholným sebeobětováním na kříži.

Každoročně má hřmít do našich duší bolestné Kristovo: »Proč spíte?«

A každoročně má hluboce otrást naší liknavou vůlí strašná skutečnost: Jidáš nespí!

Který z nás, bratři, si už někdy uvědomil, jak nepřítel Kristův ustavičně pracuje, vydává miliony novin a knih, zaslepuje tisíce zvědavých a zábavychtivých očí, jen aby zničil víru a duše... Jidáš nespí...

A my? Co děláme my, abychom víru v našem národě pozvedli a duše svých kamarádů a bratří zachránili?

Kdyby se dnes přišel podívat náš Pán Ježíš do našich středních škol v naší vlasti, kdyby se přišel podívat na svoje katolické studentstvo, jak horlivě a usilovně rozvinuje mezi kolegy soustavný apoštolát, kdyby chtěl promluvit si s těmi ze statečných hochů studentů, kteří přes všechny nesnáze svého prostředí jdou přece na výboj a snaží se všemožně šířit alespoň každodomšiční svaté přijímání, kdyby přišel zkontrolovat tu naši Studentskou Katolickou akci, už tak dlouho a stále naléhavěji požadovanou přímo jeho náměstkem, zda by nemusil snad u vás, ve vašem městečku, na vašem ústavě, ve vaší třídě... zda by nemusil opakovati smutně: »Moji studenti, proč spíte?«

V časopise Hlas sv. Petra píše kterýsi čtenář o studentech tohle: »Byli u velikonoční sv. zpovědi a společného sv. přijímání. Ti už mají vědět, co jest to oběť Beránkova a koho přijímají ve sv. Hostii. Ale to je velmi smutné a bolestné, že to nevědí, alespoň

většina ne. Při mši svaté plno ohlížení, mluvení, na každé zvonění dělají hned kříž, a když je proměňování, klidně stojí! Jaká je potom asi příprava ke sv. přijímání? Proč nikdo nic neříká a nevšímá si, jak studenti přistupují ke stolu Páně?...»

Jistě nikdo z nás čtenářů nepatří mezi takovéto studentstvo. Ale nejsou snad i kolem nás všelijaké smutné zjevy? Proč nic neříkáme? Proč si toho nevšímáme? Kdo spíše zjedná nápravu, ne-li my sami?

Nemlčte! Nespěte! Vzchopte se z nečinnosti! A spojte se s námi v dobrých snahách! Pište do svého časopisu o své škole, o tom, jak se na vašem ústavu žije náboženství (nikoli jen poslouchá), a tak se navzájem seznámíme i posilníme.

Neboj se napsat nám každý, kdo máš dobrou vůli — nezáleží na tom, jsi-li primán či v oktávě. Modlíme se, aby brzy přišel rok, kdy na každé střední škole v naší vlasti se probudí alespoň jeden — dva — tři rytíři Krista Krále, chlapecké duše, Kristu věrně oddané, které vyjdou do noci studentského nezájmu a vlažnosti, aby burcovali a pochodněmi víry a lásky probouzeli řady ospalých a k apoštolátu dosud lhostejných kamarádů!

Ať žije Kristus Král!

Katolický student – apoštol | Frà. Joannes

Studentské prostředí ve škole i mimo ni potřebuje dnes nutně dobrých a statečných katolických hochů, kteří by dovedli mít vliv na své kolegy vlažnější a ty, kteří nezávinně nevěří... Dnes už nesmí státi poctivý katolický student osamocen, ukrčen, nebo dokonce jako terč posměchu. Jeho úkolem a posláním v dnešní době je, aby rozzářil mezi studenty vítězný maják radostného křesťanství!

Mnoho a mnoho katolických studentů ještě nikdy neproniklo do skutečnosti, že eucharistický Chléb je tu pro ně, že v nejužším spojení s Ním je smysl jejich života a kořen jejich životního štěstí. Co je tu úkolů, co práce, krásné a ušlechtilé práce, abychom učinili studentské duše šťastnými!

Někdo by řekl: »O to se mají starat rodiče.« Avšak starají se všichni rodiče náležitě o své děti? A hlavně, jaké jim dávají vychování náboženské? Neomezují se kolikrát jen na to, že dítě posílají do hodin náboženství, jestliže je nedali z něho vůbec vypsát? Nespoléhají se často příliš na školu, která mu však nikdy — ani dnes — nemůže nahradit rodinnou výchovu? A svěřují-li své děti různým spolkům a institucím na vychování, ať nakrátko nebo na delší čas, kdo bude tvrdit, že tím byl splněn vychovatelský úkol?

Ve škole se setkáváme s tolika hochy, kteří všichni mají dobrou srdce, ale ne všichni dobré vedení. Ti hoši jsou všichni určeni pro jeden cíl: dosažení životního štěstí správným a rozumným životem podle vůle Boží. Ale ne všichni k tomu cíli spějí. Nemáme práva naříkati »na tu dnešní zkaženou mládež« a vytýkati jí kdejakou chybu. Každá obžaloba mládeže se obrací zpět na odpovědné činitele výchovné: Jak je to vedete? Je krutou křivdou páchanou na mládeži, jestliže se jí vytýká, že nemá smyslu pro dobro, pro poctivost a svědomitost. Pročpak jsou tedy odváděni od nejdokonalejšího Dobra, jaké existuje, totiž od Boha a od božského učení? Pročpak od mládeže chcete to, v čem jí sami nedáváte příklad? Kdopak má vliv na výchovu mládeže? A tu jsme též u otázky studentského prostředí. Není ideální. Katolický student nutně potřebuje pomoci, aby si v dnešním prostředí zachoval ryzí křesťanský charakter. Kdo mu pomůže? Stačí na to profesor náboženství? Rodiče?

Nikdo nemůže býti studentu bližším apoštolem, než jeho přítel-student. A student to dovede! Ne ovšem podle nějakého receptu, nýbrž svým vlastním způsobem, který je vždy účinný, i když dospělí pro něj nemají vždy dost pochopení. Dospělí trnou někdy hrůzou nad tím, jak se mládež kazí vlivem špatné společnosti a kamarádů; ale oč více by žasli, kdyby spatřili, co dokáže nadšený apoštolský vliv mladých studentů! Naši studenti dovedou vymýtiti ze svého okruhu špatný návyk klení a zneužívání jména Božího, dovedou mezi sebou rychle provést sbírku na chudého spolužáka nebo

na misie, dovedou se smluvit na častějším svatém přijímání, dovedou domluvit vlašnějším kamarádu, ba stane se nejednou, že přivedou i vlastní rodiče k pravidelné účasti na nedělních bohoslužbách a pod. Ba stalo se také, že student bez vyznání slíbil čestným slovem svému příteli-studentu katolíkov, že jakmile bude dospělý a samostatný, ihned vstoupí do katolické Církve, když nyní mu v tom rodiče překážejí. A co říci o studentu-apostolu, který den co den vykládá podrobně katolické učení svému kolegovi, také katolíku sice, ale vinou rodičů již od obecné školy osvobozenému od vyučování náboženství? (To vše je uvedeno ze skutečných případů!) Je třeba více mluvit o možnosti studentského apoštolátu?

Kéž by jen katoličtí rodiče a ostatní vychovatelé nepomíjeli tak lehkomyšlně zřetelné příkazy a pokyny našich největších papežů, Pia XI. i Pia XII.! Kéž by pomáhali snaživým studentům začleniti se svou činností do světové Katolické akce, kéž by je vedli ke Studentské Katolické akci! Biskupské schválení už tu bylo dáno od všech našich arcipastýřů, ale je třeba na všech ústavech začít i, a trpělivě budovati. Dnes nestačí apoštolát jednotlivců, dnes je třeba působit společně, širším vlivem, vlivem prostředí a celého ovzduší — a toto prostředí bude vytvořeno studenty, kteří odhodlaně uskuteční program Studentské Katolické akce! Ti, kteří se zajímají o tento program a chtěli by být apoštoly studentských duší, ať napíší svou adresu administraci Jitra, Praha II., Voršilská 1. Kéž není u nás ústavu, který by nevěděl nic o Studentské Katolické akci a v ní nepracoval!

Hlas o 7. čísle »Jitra«

Košťe a papuče

Není sporu, že Z. Řezníček přestřelil, pranýřuje zcela inkvizitorsky moderní ženu. Ano, vztahují-li se jeho slova na určitou část, třeba na polovinu jich, nejsem proti tomu, totiž na ty, které jsou vědomky neplodné, ty, které utíkají z domova a jsou výlukem vší výstřednosti. Ale z této části přeemancipovaných se úmyslně generalisovalo. Řezníček si všiml spíše města, ne všech žen. Všiml si povrchu. Negoval, místo aby vlastně řekl, co je positum. Nedal řešení, problémy nelze pouze nadhodit, ale také zodpovědět. V tom jsou M. P. K. a Arcus věcnější a pravdivější.

Dnešní student —

Snažme se o jeho portret. Kamil Bednář praví ve Svazcích, že dnešní mladý člověk je trpný ke všemu dění a bez aktivity. K tomu lze připočíst nedostatek odpovědnosti, totiž vážného zájmu o trvalé hodnoty, jako jsou umění, věda a, budiž žalováno, náboženství. I tu je podstatným rysem povrch, lehkomyšlnost a bezpodnělnost. To jsou ovšem výtky, přejl si, abych se klamal. Nevěřím, že neexistuje pravý opak. V tom případě je na těch studentech, aby odpověděli a přesvědčili mne bezohledně, že se mýlím. Nemluveno do větru: Zaměřte na hlubinu, mějte rozkoš z poznání jiné tváře života, tvořte si samostatně svůj postoj ke všemu! K tomu vám dopomůže umění a solidní věda (poznatky z kterékoli části), ať už chápané aktivně nebo pasivně (přímo tvořit, myslit nebo jen kontemplovat). Není zde výmluvy na nadání a schopnosti. — Konečně ještě jedna hloubka: Kristus ve vás, v maličkých těchto a v Oběti. Nežijete sami, ve vaší duši je Host, jenž vyplní a stráví vše, takže se ztratíte v něm. — Kdo netrpí? A poměrně lehce lze nasytit lačnejícího po teplém pohlázení! — Život váš budiž

mše: obětování, proměňování a rozdávání. Vězte, že život nezačíná narozením a nekončí smrtí člověka, ale počíná v oběti, kdy nižší posloužilo vyššímu a kdy bylo ztraceno jedno, aby bylo nalezeno druhé, lepší. Vítězstvím této skutečnosti je, že nikdy nezemřete, nýbrž budete žít od obětování se životem bez konce.

Literatura

Konečně slovo kritické Jana Machoně a Fr. Kneze! Dík za dopisy s předmětem náboženské práce (Oktaván). Čekám, že bude takových více, kteří se už jednou odváží; prosím F. Kneze, aby napsal, jak slíbil, o výtvarné stránce Jitra, J. Machoň nechť pošle posudek jednoho z čísel nebo některé studentské básně či prózy. — 7. číslo je ve znamení dobrých próz. Tentokrát je těžko určit prvenství, snad je podrží V. Ara svou Zradou. Z básní je nadřazen číslu Fr. Adamečiv Ztracený domov, v němž tkví příměstí vnitřního protřpení námětu. Zápor: Otřelost výrazu (dobrodruh, piano řek, domov krásných knih, chiméra). Tématicky uspokojuje Znamení písně K. Kladského, avšak v třetím verši druhé sloky ruší »hrachu« (vlozeno snad pro rým se »zraků«?). O. Kryštofek: Touha. Ne víc než touha po tvaru snu i slova. Není zpozorováno, že báseň je po obou těchto stránkách oprášením dávno starého. Píseň tuláková B. J. Bojana. Prostě a snad proto krásné. Pohádka o Lu-Čang, G. Göpfertová. Po umělecké stránce: chudá epika, avšak nic nelze namítnout, aniž se poruší svrchovanost autorčina. Výraz šťastný, budiž mi odpuštěna subjektivnost, nový a plný. Jako čtenář: První Lu-Čang zesmutněla, druhá zneklidněla a vyhládla. Třetí zradostní, či bude strávena světiem, jež přijde? Co, když nepřijde vůbec a bude nutno se spokojit s tím, co bylo kdysi dávno, daleko dávno? Spokojit se — a probudí-li se trýzeň? Ne, život není ani lehkomyšlný, ani jednoduchý. Edy Koukal: Černá a bílá. Aby bylo jasno, mys-

leme si, že tuto práci napsal třebaš bratr Zikmund. A budeme muset zahanbeně přiznat, že autor je více básníkem, než bychom řekli. Ta pravdivost a účastnost bolesti, neboť věrte, je to bolest, již se směje jen ten, kdo jí nebyl sežehnut! Jsou tu nedůslednosti, ale kdo třepe a není nedůsledný? vždyť proto je rván. — Pisatel propadl mnohde verbalismu (neukázněně refrénuje bílá, černá), ale obraz je značně lepší jeho minulých. Tu i v životě ad eventum festina. **Opojení, V. Kratochvíl.** Dobrá próza, zkuste nějaký obsáhlejší námět! **V. Ara** nepřekvapil, jak bylo psáno v kritice 6. čísla. Zůstal na svém stupni. A to je víc, o mnoho víc. Jašností dikce tato práce přemohla minulou. J. Bradáč.

Zdeňku Leiningerovi!

--- A přece, patřujeme-li poslání poesie v nositelství nových pravd, dožadujeme se od ní právem, aby byla zpřístupněna lidu. Neboť ona má zjemňovat jeho řeč, otupělý mrav a povznášet životní úroveň. Z takového předpokladu vyplývá nezbytný důsledek: více básníků vyhovujících všem vrstvám. Světlem srozumitelnosti vyhranit osobitý výraz autorova nitra. Umělecká hodnota nesmí ani klesnout, ani ztratit na ceně. V. G.

Domove!

Vy stěny obarvené žádostivým světlem elektrických žárovek, vábíci ve své objetí tisíce toužících po víně opojného tance, vy stěny od mnohých opěvané, nabízející ochotně radosti jak žíznivé srnce jiskřivou vodu studánky.

Vy stěny tančící vířivým rytmem jazzu, jak lišíte se od bílých stěn mého domova, kde každické místo na prosté zdi podává milou a nejdražší vzpomínku na radostné chvíle usměvavého dětství — — — Tu najdeš nejsladší bytost světa — maminku — — — ta když tě chrání, nebojíš se, jak bude — — — Domove! — slovo pějící akordy milosrdné lásky vždy znova, kdykoliv se vracíš z mrazu širého světa. J. Solfronková.

Povstal vesmír čirou náhodou?

Otázka původu světa zajímala každého člověka. Již ve starověku vznikly filosofické školy, které řešily tuto otázku. Mezi jinými názory byl též názor Demokritův, který tvrdil, že svět vznikl bez jakékoli příčiny, že totiž povstal pouhým náhodným seskupením. Podobně popírali řád ve vesmíru všichni ti, kteří tvrdili, že svět povstal čirou náhodou. Tuto holou absurdnost možno dokázat též na základě přesného počtu matematického. Dr. Jaroslav Beneš v knize **Rozumem ke zdroji pravdy** vzpomíná na přednášku prof. Nábělky, kterou měl r. 1908 na sjezdu katolíků v Praze. Aby dokázal absurdnost té domněnky, že svět povstal náhodou, uváděl příklad, jak malá jest pravděpodobnost, aby se písmena slov »Svatý Václave« se takto seskupila. Což potom slova celého chorálu? Uvažme jen: aby tři písmena a, b, c vytvořila skupinu abc, kolik je třeba k tomu změn, z nichž jen jeden případ by byl abc?:

abc	bac	cab
acb	bca	cba

Šestkrát je třeba permutovat písmena a, b, c, abychom pouze jednou dostali skupinu abc. Tá-

žeme se nyní, jaká je pravděpodobnost, že se vytvoří tato skupina? Na základě počtu pravděpodobnosti rovná se jedné šestině. Pravděpodobnost se totiž rovná zlomku, ve kterém v čitateli je počet případů příznivých a ve jmenovateli počet případů možných. Uvažme: Když máme pravděpodobnost 1, jest to skutečnost naprostá, když se rovná 0, je to nemožnost. Číslo od 1 do 0 vyjadřují tedy pravděpodobnost. Jest zřejmo, že čísla blížíci se nule již vyjadřují nemožnost. Do tohoto počtu nyní zařadíme vesmír. Jest zřejmo, že je příznivý pouze jeden případ (tento vesmír) a kolik je tedy případů možných? Nikdo nebude pochybovat, že tu na světě je případů nekonečně mnoho: Každý člověk případ sám pro sebe, každé zvířátko, každá květina, planety, slunce, měsíc, hvězdy atd., atd. Tedy výsledek našeho počtu je jedna lomena nekonečnem, číslo tak úžasně malé, tedy i pravděpodobnost zcela nepatrná, ba nemožná. Asi taková pravděpodobnost, jako kdybych zavřel oči a řekl si: »Jaká je pravděpodobnost, že se dotknu kokosového ořechu nebo nosu dalajlamy?« Nyní zcela jasně vysvítá, že ne náhoda, ale Tvůrce, Tvůrce věčný a všemohoucí je příčinou a ředitelem řádu ve vesmíru. V. F.

Odpovědnost. Každý člověk je odpovědný nejen za své jednání, nýbrž i za to, co zanedbal, t. j. co mohl vykonati a nevykonat. Na jednu odpovědnost, o níž mluví sv. Otec Pius XI. v misijní encyklice, se zapomíná. Praví v ní: »Jsme odpovědní za to, musíme-li se některý misionář zastaví ve své práci proto, že nemá prostředků, které jsme mu mohli my opatřit.« Jsme děti Boží a máme se starati nejen o svou duši, nýbrž usilovati o to, pokud je to v našich silách, aby rodina dětí Božích vzrůstala přivtělením nových údů ke Kristu. Bezprostředně pracují o spásu pohanských duší misionáři, my však jim musíme pomáhati modlitbou a almužnou. Bez naší mravní a hmotné pomoci je misionář nemyslitelný. Všichni, kteří chtějí účinně podporovat práci misionářů, jsou sdružení ve světovém papežském Díle šíření víry. Povinnosti: denně jedenkrát Otčenáš, Zdravas, »Sv. Františku Xav., oroduj za nás« a 20 h. měsíčně almužny. Přihlaste se u svých vdp. profesorů náboženství a objednejte hromadně členské obrázky. (Pro Čechy: Ředitelství Díla šíření víry, Praha IV-36; pro Moravu: Olomouc, seminář.) Obdržíte pokyny, jak je možno u nás pracovat pro misie.

Hudba pramenů

Bůh chce s Tebou mluvit, protože nepřišel do Tebe milostí, aby byl v Tobě jako kámen ve vodě, nýbrž aby v Tobě žil.

Dr. Braitto, Hlubina, 1940.

Šestidení v bibli nemá účel přírodní, ale náboženský. Mojžíš z vnuknutí Božího upravil tradici o Zjevení tím způsobem, že vylíčil Boha jako dělníka-umělce, který šest dní pracuje a sedmý den odpočívá. Ve vyprávění Mojžíšově jsou obsaženy dvě pravdy: Bůh

je STVOŘITELEM VŠECH VĚCÍ, a SEDMÝ DEN SE MÁ SVĚTITI. Nelze tedy z toho vyvozovati závěry, jak byl svět stvořen. Všechna dnešní vysvětlení zůstávají pouhými teoriemi, z nichž žádnou nelze vědecky dokazovat. Vědecky není nic zjištěno ani o době trvání člověka na zemi.

Hexaëmeron. (Biblické šestidení ve výkladu moderní katolické exegeze.)

V boj proti náboženské lhostejnosti, jež připravovala odpady, maříc nadpřirozený život! Zpět ke mši svaté, svátostem, k modlitbě, k životu liturgickému, který jest stále se dávajícím Kristem. Z liturgie vzejde monumentální obnova náboženského života a služby Boží.

Dr. Hlouch, Problém odpadu.

Askese není boj proti přirozenosti jako takové, nýbrž proti přirozenosti zkažené, a to v tom, v čem je zkažená.

R. M. Dacík O. P.: Křesťanská svatost a patologické stavy.

Jen z moci Krista Ježíše, nikoli z moci člověka působí svátosti milost Boží. Ať uděluje svátost apoštol Petr nebo Pavel, anebo Jidáš, Kristus uděluje.

Sv. Augustin.

Denně se obětuje nejdražší tělo a krev Krista Ježíše na stole tajemném.

Sv. Hippolyt † asi 235.

Nejsou největšími světcí ti, kteří konali divy a zázraky a k nimž se můžeme utíkat v nejrůznějších potřebách životních — největšími jsou ti, kteří velkou láskou posvětili svůj všední den.

R. M. Dacík: Svatí všedního dne.

Kdo chce žítí opravdu zbožně, nesmí odkládati sv. přijímání přes jeden měsíc.

Sv. František Saleský.

Kdo činí příkoří knězi, činí příkoří Kristu Pánu.

Sv. Jan Zlatoústý.

Zavržení jsou na věky v pekle, protože se nemodlili.

Sv. Alfons Liguori.

Kdo se umí náležitě modlit, umí také náležitě žítí.

Sv. Augustin.

Duše P. J. Frassatiho je čistá svým spojením s Bohem, a proto šíří kolem sebe jen čistou radost neustálého mládí, které je odleskem věčného mládí samého Boha.

R. M. Dacík: Svatí všedního dne.

Knihy

ZROZENÍ BAROKOVÉHO BÁSNÍKA, Vilém Bitnar. Antologie z přírody lyriky českého baroku. Pod záštitou Sdružení přátel baroka v Praze vydala Edice Jitro, Praha, 1941. Stran 624. Cena 65.— K.

Před osmi lety vyšla v téže edici úhledná knížka s prostým názvem Baroko, pět studií. To byl počátek rozsáhlejšího studia tohoto velkého období. Dnes máme už před sebou velmi pěknou řadu prací o literárním baroku, které bylo dlouho zanedbáváno, i řadu velmi pěkně vypravených vydání barokních textů. Vilém Bitnar má tu vedle J. Vašici místo přední. Z dedikace je zřejmo, že už dávno před oficiálním zájmem o baroko pomýšlel na vydání antologie z návodu velmi zasloužilého biskupa Ant. Podlahy, jemuž je také tento statný svazek věnován. V závěrečné studii slibuje V. Bitnar ještě jeden svazek s názvem Dozrání barokového básníka, slibuje také poznámky, rozsáhlou studii i soupis literatury předmětu. Tohoto soupisu je už dnes velmi naléhavě třeba. Ovšem ještě ani zdaleka nejsou vykonány práce přípravné pro toho, kdo by pak podal věrohodný a široký obraz literárního snažení té doby. Velmi závažným přínosem je tudíž tato Bitnarova antologie, svědčící o neobyčejné pílí a akribii tohoto poctivého pracovníka na poli baroka. Vyskytuje se tu mnoho jmen, o nichž jsme jakživ neslyšeli. Nejde jen o spisovatele katolické, nýbrž i evangelické a českobratrské, z nichž zvláště u J. A. Komenského je možno najít mnoho znaků barokního stylu. Celou antologii rozdělil Bitnar na několik oddílů, seskupil ukázky podle let, začínaje polovinou století šestnáctého a konče druhou polovinou století sedmnáctého. Bitnarovi šlo o to, ukázat na vhodně volených ukázkách, zabírajících hodně do šíře, jak se rodila barokní poesie, odlišující se především svým stylem, svým pojetím a ztvárněním látky, která v podstatě zůstává táž — především náboženská. K tomu účelu sáhl Bitnar v první části knihy nejen k ukázkám básnickým, nýbrž i prosaickým, všimaje si jak prací původních, tak i překladů, především Pisma. Zachraňuje tak leccos, co by zapadlo v zapomenutí. Váha tohoto svazku antologie je v druhé půli, kde je přetištěno množství původních básní předních reprezentantů barokní poesie, Adama Michny z Otradovic, Bedřicha Bridela, F. Kadlinského a J. J. Dlouhovského. Bitnar si všímá především přírodních motivů a sleduje v průběhu jednoho století jejich básnické zpracování. Neobešel se ovšem ani bez ukázek lyriky meditativní, která je snad vlastní tvorbou barokní pro svůj pathos, antithesi a zálibné zdržování u motivů eschatologických. Díky za tuto práci. lv.

PRVNÍ TESTAMENT, Vladimír Holan. (Báseň.) Vyšlo jako 45. svazek »Českých básní« u Fr. Borového v Praze 1940 s frontispicem Aloise Wachsmanna. (Str. 94, cena brož. 20.— K.)

První testament Vladimíra Holana, připsaný památce R. M. Rilka, se svým básnickým tvárným i metafysickým ponorem druží těsně k předposlední Holanově básnické knize »SEN« a téměř v ničem neupomíná na poslední Holanovu sbírku »Záhřmotí«. Tento rozdíl je podstatný pro výklad poslední poesie Holanovy, která dává tušití jakoby dvě vrstvy v tvůrčí schopnosti básníkově: jednu prudce impulsivní a velmi rychle reagu-

Knihy

jící na události vnějšího světa a druhou pasivnější, abstraktnější, nořící se jen do své vlastní bytosti a tarasící si záměrně cestu k vnějšku (z Holanových knih na př. sbírky »Oblouk«, »Vanutík«, »Kamení přicházíš« a »Záhřmoti«). Jenže — a zdá se to velmi blízko pravdě — velikost Holanova spočívá právě v knihách, v nichž básník »otevřen« (ovšem po svém s t r m ě m způsobu) reaguje na vnější skutečnost a podržuje ji výsostně skutečnosti svého snu, zatím co v oněch druhých knihách samoty a. úniku ze skutečnosti jako by se hromadily výbusné látky jeho metafory, odhodlány na povel — až se čas naplní — rozmetat jho vnější skutečnosti a vyrazit novým směrem »světové strany duše«. A Holan ve své nové knize opravdu mohutně vyrazí z okruhu prostřednosti a konvence, která jej obklopuje a dobývá nové skutečnosti duchovna, dosud neznámé v české poesii, kde s ním může soupeřit v přítomné době snad jen Jan Zahradníček a do jisté míry i František Halas. Mezi těmito třemi důstojnými dědici »ryzí transcendentály« Březinovy je Vladimír Holan zajisté básníkem nejvýbušnějším. »Poesie — ekrasit«, řekl by bezpochyby F. X. Šalda veršům, které nezapomenutelně monumentalisují prudkou vnímavost básníkovy dětství, zvichřeného všemi divy podnebesí: »Jak lexikálně byl jsi zpit / i duše tvoje činně-trpná, / když zející pád perseid / se rozsršel z elektrod srpna / a nicotu měl k problému!«

M. N.

SVĚTLEM ODĚNÁ, Jaroslav Seifert. Vyšlo jako 47. svazek »Českých básní« v úpravě Ed. Miléna u Fr. Borového v Praze 1940. (Stran 50, cena 20.— K.)

Seifertova poslední básnická kniha je — jakoby ve shodě s nejnovější sbírkou Horovou »Zahrada Popelčina« — knihou převážně vzpomínkovou. Je to prudké oslnění městem, v němž básník vyrostl a jehož krása i bytosti ozařovaly čas jeho dětství a jinošství. Průlinou vzpomínky zachycuje místy něhu zašlých let, aby ji veršem plynulým a ohebným transponoval do oblasti slovné krásy: »S růží v zubech trochu povychýlen, / díval jsem se s hradeb po střechách, / u kolenou ústí starých střílen, / která ošlehával střílný prach; Praha, jejíž krása nepostačí / plachta nebe třeba plná hvězd, / — a já jsem se bával za průjezd, / drže zábradlí se na pavlači.« První část knihy nese pečeť přítomného času. Na raní procházce staroslavným pražským Hradem přichází básník do slavnostní katedrály, ale zmaten až k pláči zůstává stát v rohu dómu, aby zřel, jak »kdosi roztrh na oltáři krajky, / spadl stojan se stránkami not, / lodí ozvaly se kroky bot, / cvakajících temně do mosaiky.« Básnická osa této Seifertovy básně je právě ona antinomie přítomno-minulo; je v tom, bohužel, i slabší stránka této knihy: jistá monotonnost básníkovy výrazu a ochuzení jeho posledního básnického výboje.

—mn—

ZAHRADA POPELČINA, Josef Hora. Vyšlo jako XVI. svazek Horova díla u Fr. Borového v Praze 1940. Frontispic a obálka od Eduarda Miléna. (Str. 68, cena brož. 20.— K.)

Nová Horova lyrika má dva oddíly, jejichž názvy udávají tón celé knihy: I. Rekviem, II. Popelka sbírá hrách. V prvním z nich zamýšlí se Hora

Knihy

hluboce nad tajemstvím smrti, podnícen časovým ostnem velikého přítomného odcházení: »Krajino do nedozírna, / hřbitove ptáků, zvířat, lidí! / Zpěv mízy tryská z nesmírna, / a smrt jak sup tam z modra slídí / a hlídá věčný koloběh —« Je to kniha velikého vzpomínání a na některých místech i účtování se svým vlastním životem a dílem. Při tom gesto neodvratného odcházení, jemuž podléhá vše živé, je kresleno na pozadí života, vyplněného neustávajícím vzruchem a prací.

Ve druhém oddíle, nazvaném symbolicky Popelkou, sbírající hrách, oslavuje básník rodnou řeč — Popelku: »Popelko, / popelko má — / jen nevelko, / a budeme zas doma?« V této horoucí oslavě rodné řeči, kterou básník miluje zvlášť intenzivně a jinak (vnitřněji) než druzí, je vrchol této knihy. Hora zde rozvířil, jak to po svém způsobu nevýslovně umí, strhující van času, dující z nesmírna a kosící prudce stromy, zvířata i lidi: »Těch let! / Těch vteřin zachumlaných v jasů! / Těch sladkých vět, těch sladkých, sladkých vět! / Plakaly krásu, roztávaly v času!« Nebo krásný pasus z básně X. z druhého oddílu knihy: »Z hrachu i hvězd / zni, písni. / Je zem, kde k vězni oknem kane zvěst — / Ty jsi to okno, ty jsi cesta z tísní.« Poslední kniha Horova je vskutku básnickým činem.

—mn—

TVÁŘ, František Halas. Vyšlo jako 46. svazek Českých básní v nakladatelství Fr. Borového v Praze. Páté vydání, rozšířené o oddíl Hořec. (Str. 80, cena brož. 20 K.) Halasova Tvář, kterou už kdysi F. X. Šalda uznal za jednu z nejlepších knih české moderní poesie, vychází v 5. vydání, rozšířena o kouzelný oddíl Hořec. I na této knize, jedné z předposledních Halasových básnických sbírek, si ověříš, v jaký vzácný typ básnický uzrává její autor: »Krajino snů s krví na stromech / jak poděšen jsem v nocích pádíl / do tebe patřím ty lásko ty mne nech / já v oči tmy se příliš zadíval.« (Báseň »Tři krajiny« z oddílu »Hořec«.) Možno-li některého českého básníka nazvat básníkem robustním, je to František Halas. Jeho slovem koluje živá lidská krev, jeho prudké, žhavými smysly uchopené vidění světa je kázněno neuvěřitelně rytmickou převahou ducha. Báseň »Vlna«, »Tvary«, »Komu dík« a zvláště neobyčejně podmaňující »Imagena« budou patřiti do všech budoucích antologií moderní české poesie.

M. N.

AILES DE CENDRE. KŘÍDLA Z POPELU, Suzanne Renaud. Edice »Magnificat« v Kroměříži. Sv. 4, 28 nečísl. stran na perolehkém papíře 21 K, na ručním 28 K. Po přečtení nadpisu myslíte na báječného ptáka Fénixe, který jednou za tisíc let shoří a z jehož popelu vylétne mladý pták, který žije novým a lepším životem. V básni S. Renaudové křídla z popelu, neschopnými dalšího letu, jsou naše mladické sny, touhy, ideály, ale také »pády, chyby, omyly / s líc, kde plevel dusí obilí.« Pýcha, »soběstačnost« a nepravé titánství musí zmizet, aby nám narostla křídla pokorného pohledu na život. — To je ideová náplň básně. Tento požitek je podán básnickým jazykem neobyčejně bohatým, svěžím a novým. Pozoruhodné jsou zvláště metafory a přirovnání, neboť S. Renaud dovede podivuhodně ukázat jedním veršem život ve »více rovinách«. Její vidě-

Knihy

ní a vnímání světa je nové a zvláštní: »vlaze vůně krouží, vzpomínkami štědrá, / kráva, vědma nív, rzí skvrnitá má bedra, / jako kdyby suché listy na ně napadaly.« Úsměvné pohodě zralého věku odpovídá také lept B. Reynka, znázorňující podzimní krajinu se snově vysokými stromy, ozářenou odpoledním sluncem. -in-

POUSTEVNÍK, Francis Jammes. Sv. 5. Přel. B. Reynek, 24 stran na velínu chamois 24 K, na Zandersu 30 K. Edice Magnificat v Kroměříži 1941. Suzanne Renaud výborně charakterisovala »Poustevníka« vzhledem k ostatnímu dílu Jammesovu: »V díle Francise Jammesa, rozlehlém a vonném jako venkovská zahrada o polednách, je tato báseň vysokou podzimní květinou. Překročiv zralý věk, básník se usebírá. Pohledem melancholickým a něžně škádlivým sleduje mladí, jež uniká, svítivé a potutelné jako lišák v listoví. Smutek básníkův je bez hořkosti. Jeho čelo již je ozářeno jako v soumravné hodině krásné, zamyšlené hory jeho kraje. Poslední milostná pokušení se ztrácejí jako marný větrný vír, jež utiší snůh, o kterém básník tak spanile praví, že je to čistá kniha Všemohoucího. I vidíme, jak odchází sám v tichosti se svou modlitbou, pěšinami »modrými jako barvinky«. Je už trochu sehnut věkem, ale ještě více proto, aby ochránil chvějící se zdroj světla, které mu počíná prýštit ze srdce.« Je třeba dodat, že báseň je vyzdobena dvěma lepty B. Reynka »Poustevník« a »Zimní krajina«. -in-

PŘÍBĚHY A MENŠÍ BÁSNĚ, Josef Kainar. Nákladem Václava Petra v Praze, ve sbírce »První knížky«, 10 K. Čtete-li Kainarovy verše, postřehnete, že tento mladý adept má vskutku básnický a svůj pohled na věci. Při tom se vám zdá, že básník stojí mimo okruh věcí. Tento zvláštní pohled vytváří si vlastní metaforu a jeho zření sleduje i zvláštní rytmový dech. Naleznete sice někde výraz hluchý a omletý (obzvlášť v básni »Pozdravujte mi —«), ale tyto ojediněle se vyskytující prázdňé obraty skoro zaniknou v těchto básních, které jsou i námětově něčím novým, originálním, jeho postavu od jiných odlišujícím. K.

VĚDRO STŘÍBRA, Josef Hiršal. Vydal Václav Petr v Praze ve sbírce »První knihy«, 10 K. Mnoho básní této sbírky zpívá o básni, o básnění a o rýmování — dvě třetiny z nich alespoň končí na toto téma. Nechceme říci, že Hiršal nemá určitý talent, jedno však musíme konstatovat — a to, že ještě nedorostl, nedorostl tak, aby vydal samostatnou sbírku. Jsou to básně dobré úrovně pro studentský časopis, které teprve dávají tušit, že básníkovy nitro se osamostatní a zbaví konvenčních pohledů a cizích obrátů. Proto se těšíme na druhou sbírku, která v budoucnosti snad splní naději, kladené v autorův vítězný boj s chimerami světa. N. K.

S ERBEM LIPOVÉHO LISTU, Zdeněk Kriebel. Básně 1936—1940. Vyšlo jako 43. sv. melantrišské »Poesie« (za redakce A. M. Píši) v Praze 1940. (Str. 76, cena brož. 18 K.) Kriebelova kniha nazvaná symbolicky podle lípy, která je kmenovým znakem české země, je velikým slibem mladého autora. Čtenáři, poněkud blíže obeznámenému s výtvoří moderní české poesie, neujde při čtení této lyriky, že Krieblem vstupuje před

Knihy

české literární forum skutečný básník, ryzí talent zvláštního typu, vidění a výrazu, nebo krátce N ě k d o, jak říkával F. X. Šalda. Místo širokých slov několik ukázek: »Ty, ke které můj jiný smutek přiléhal / odhrnuje kvetoucí kmenty, tvůj věnný šat ženin, — / ó, jitra myrtová, / jak navrátiti lipový chorál včel odkvetlému slovu, / vy jitra tolik naše, / když nohama něžnými stiskalas hlavu básníkovu!« Tak zpívá básník v úvodní básni, nazvané symbolicky »Za mrtvou Korinou«, v níž je vysloven úchvatně smutek a rozjítření veliké kolektivní duše, jejímž mluvčím se v této chvíli básník cítí. A o kus dále: »Ač jenom na květ zamčeno je srdce mé, / nevyjdu ven. / Již celý schoulen jsem / a slzy všechnu sůl už znají, / neboť mrak supí roztáh křídla, / až znát se nesmím k tobě. / — Věnečku navždy zelený!« — — — Nebo úryvek z básně Nad městem: »Když brouci rozvrní vrtule o korunovaci / máje, ó dívky, skryjte je! / Pukly hvězd pupeny v modravé detonaci / a buší v aleje.« Něco takového dovedl z našich nejmladších básníků dosud jen Ivan Blatný, K. Jílek, někdy snad i K. Bednář. Kriebel se důstojně řadí k svým druhům, jak je známe zvl. z Krit. měsíčníku, kde se tito mladí už po jistou dobu soustřeďují. -ec.

DÝM K HVĚZDÁM, František Branislav. Jako 45. svazek své edice »Poesie« vydal Melantrich v Praze r. 1940. (Str. 62, cena brož. 18 K.) František Branislav je jedním z mladých autorů, které známe z okruhu Krit. měsíčníku. Ve své básnické sbírce **Dým k hvězdám**, která nese znak silného vlivu Holanova (zvl. předposlední Holanovy knihy »Záhřmoti«), jeví se Branislav jako básník mnohem méně významný originalitou i ryzostí zjevu, než na př. druzí dva mladí básníci Krit. měsíčníku, jejichž díla nedávno přinesla rovněž Píšova melantrišská »Poesie«: Blatný a Kriebel. Branislav je umělecky mnohem plošší a odvozenější. Některé básně sbírky, svědčící o jisté, někdy možno říci téměř rafinované rutině nápodobivosti autorovy, mohly by snadno svěst kritický úsudek povrchnějšího čtenáře. Ale srovnány se svými vzory (na př. básně Píseň o máku, Nad růží — s básněmi jmenované sbírky Holanovy) blednou a ukazují většinou svou odvozenost. O tom, jak je Branislav básníkem mnohem více **chtěným** než skutečným, svědčí mimo jiné průkazně na př. tyto verše jeho Nedopsané básně: »Jsi tak smuten a chceš báseň psát, prostou jako kámen ohniště. / Ruka nahá je a oheň blízko příliš, slzou nehasíš a slovy neposílíš. / Uhlem (!) tuto báseň dopište, kteří za mnou můžete již stát!« -ec.

LEV V JIZBĚ, Johannes Kirschweng. Přeložili Karel Dvořák a Leo Gruber. Vydal Vyšehrad, Praha. Cena 32 K, 42 K. Se jménem tohoto saarsko-lotrinského básníka se setkáváme po prvé. Lze říci hned, že je to zjev, který stojí za to, aby k nám byl uveden. Svědčí o tom i většina novel v tomto svazku. Byli bychom však lehce oželeli povídku o sestrách Sörbových. Ale ty druhé? To jsou vskutku novely s výjimečným dějem, hutně soustředěným, s výrazem básnický působivým. Za slovem zdánlivě prostým se tají tolik života, především života duše a přírody, že to až překvapuje. Kirschweng dovede vytvořit zvláštní, tajemnou atmosféru. V jeho příbězích,

Knihy

většinou teskných, je cosi neobvyklého, ať vypravují o faráři a jeho příkrém mladém kaplanu, nebo o mladém knězi, který je podivně spjat svým životem s dobou dávno minulou a svou smrtí vykupuje cizí vinu, nebo o moci křtu, jež zahání zlé mocnosti od dítěte, nebo o tajemném vztahu ženy k přírodě. Je v nich cosi až pohan-ského, ale to temné je většinou překonáváno. Čtete-li novely tohoto Němce z kraje, kde se stýkají dvě rasy, z kraje, který se ocítal mezi žer-novy válek (autor sám prožil světovou válku ja-ko osmnáctiletý jinoch, to byl velmi silný zážitek jeho života — stal se pak knězem, nyní žije ve svém rodišti), máte jasnou představu toho kra-je, z něhož vyrůstají tyto příběhy jako stromy. V překladu se však bohužel setkáme občas s ji-stou tvrdostí. lv.

LEMURIA, Vladimír Holan. (Deník z let 1934 až 1938.) Vydal a vytiskl v listopadu 1940 v gra-fické úpravě F. Muziky Melantrich v Praze. (Str. 154, cena brož. 25 K.) »Básnický deník« Vladimíra Holana je jednou z nejhlubších knih napsaných v českém jazyce **básníkem** o tvůrčím uvědomování umělcově, o samotném aktu tvůr-čím a o tom, jak nezvykle prudce zraje příroda a svět pod mikroskopickou čočkou básníkovy po-hledu. Není nadsázkou, tvrdím-li, že od dob vzni-ku Březinovy Hudby pramenů nebylo napsáno pronikavější knihy o oblasti umělecké tvořivosti básnické nad Holanovu »Lemuria«. Toto tvrzení se týká důsažnosti knihy Holanovy, nikoliv sty-lu, jímž je Lemuria vybudována: ten se značně liší od slovní architektiky essayí Březinových a ukazuje až k Mallarméovi (který byl nejsilněj-ším zážitkem básníkovy mládeže), k R. M. Rilkevi, jenž je v jistém smyslu duchovním dvojníkem Holanovým, a zvl. k Borisu Pasternakovi, v je-hož básnickém ovzduší se cítí Holan dokonale do-ma (všimni si, za kolik tvarových i syntactic-kých neologismů vděčí Holan zvl. ruštině!). Vě-ta Holanova nemá pochopitelně funkci převážně sémantickou, jak je tomu většinou v dobré pro-se výpravné, nýbrž architektonickou a symbolic-kou. Odtud ona »nepochopitelnost« a irrealita, jež bývá Holanovi vytýkána jako slabost a které je si básník — jeden z nejtvrdošijněji se iso-lo-vavších básníků vůbec — vědom až příliš jasno-zřivě: »...usiluji o naprosto nutnou izolaci. A isola, toť ostrov. Ostrov urputnosti, ostrov po-sedlosti... Budu křížit slova...« Holan je básník, který svou nepochopitelně strnou básnickou ře-holi přijímá dnes jako naprostou nezbytnost růstu a v tom je jeho velikost, že toto poznání přijímá pokorně. Svědčí — podobně jako veliký genius Rimbaudův — svým dílem o tom, že čím robust-nější je bytost básníka — zápasníka s Bohem o věčno nicoty, tím bezmeznější musí být gesto jeho konečného poddanství Duchu. M. N.

PRVNÍ BLAHOSLAVENSTVÍ, Vladimír Vokolek. Essay. Vydal a vytiskl »Lis tří bratrů« v Pardu-bicích v prosinci r. 1940 v 350 výtiscích. (Cena neudána.) Vokolkova essay, ozdobená nádherný-mi dřevoryty autorova bratra Vojmíra, se obírá problémem básnické tvorby zvláště v té oblasti tvůrčí dílny, kde básníkové slovo hraničí s mlče-ním. Je to hluboký pohled do básníkovy dílny, z níž se rodí slovo. V mlčení prostých, kteří mlčí, protože vidí, a nikoliv snad proto, že neznají,

Knihy

spatřuje Vokolek hluboký symbol i pro básníka. Na některých stránkách poněkud ruší přílišně filosofující básníkovy dikce plán stavby díla, jež bylo s počátku pojato jako koncepce básnická.

-mn-

VESNÍČKA NA SUCHOPÁRU, Adalbert Stifter. Přel. Fr. Pastor, frontispice a iniciálky do dřeva vyryl Michael Florian, str. 56, 16 K. Dobré dílo ve Staré Říši na Moravě 1940. Adalbert Stifter v Německu ceněný, u nás však dosud dosti pře-zíraný »hlasatel skrytého světa«, líčí ve svých knihách svět plný kouzla, poesie, radostné a smír-né nálady, prýstíci z vnitřní vyrovnanosti a pře-konání bolesti. Taková je také ústřední postava této knížky, Felix, chudý pastevec, vyrostlý na suchopáru ve společnosti věcí mlčelivých — bal-vanů, jalovce, kvítků, jahod, ale i ptácat a nespo-četného pestrého hmyzu — které činí důvěrníky a hrdiny svých her. Vnitřně bohatým životem žijí také otec, matka a zvláště babička, v níž splývá svět viditelný se světem neviditelným a pro niž, jak se zdá, neplatí už ani čas. Přece však přišel den, kdy Felixovi ten tichý svět nestačil, kdy zralý duch prahl po svém chlebě vědění, a srdce po svém víně, lásce. Felix odchází do světa; z něho se po mnoha letech vrací zklamán ve svých nadějích, ale k velké radosti matčině týž, »měkký jako vosk, a myslí vznešený jako jeden z hrdinů« a znovu se sžívá se suchopárem. -in-

TŘI ZLATÉ POHÁRY, Mirek Elpl. Vydalo Mo-ravské kolo spisovatelů v Brně k vánocům 1940 jako 14. svazek edice Nová knihovna MKS. (Ce-na 28 K, str. 184.) Elplova kniha, připsaná pa-mátce Arna Nováka, je sbírkou prós s historic-kými náměty domácími: Autor tu představuje život starobylého města Ivančic v průběhu čtyř století. V sedmi novelách jsou tu vyličený důle-žitě momenty z historie města, jehož osudy byly často velmi pohnuté. Slovo Elplovo je na mno-hých místech hluché a nevýrazné, usvědčující své-ho autora z literátskosti. Také falešný pathos, jímž je často maskován nedostatek tvůrčího vi-dění autorova, svědčí o malé umělecké ukázně-nosti Elplově. -ve-

PLEMENO HAMRŮ, František Neužil. Román. Obálka Františka Tručky. Vydala Novina 1940. Cena neváž. 38 K. Neužil svým tématem o pro-kletém rodě Hamrů se blíží některými pasážemi Karolině Světlé. Dílo je velmi svěží a lze je za-řadit mezi nejlepší romány, které v tomto roce vyšly. Ústřední postavou je farář Mikuláš Kva-pil, odchovanec Dobrovského. Pozoruje bedlivě osudy svých oveček; zvláště jejich bídu hmotnou (robotu), ale i jejich bídu duševní, jak se obrazí v členech rasovské rodiny Hamrů. Děj podmalová-vává bitva tří císařů u Slavkova. Mikuláš Kvapil přál vítězství Napoleonovi, protože doufal, že lid osvobodí od roboty. Zklamal se. Napoleon se svým vojskem přišel jen pustošit kraj. Jedině svět víry a lidské lásky může přinést více ra-dosti. z. s.

SVATÉ TEREZII JEŽÍŠKOVĚ, Louis le Cardon-nell. Přel. Boh. Reynek, frontispice od Vojmíra Vokolka, stran 28, cena 4 K. Dobré dílo ve Staré Říši na Moravě 1940. Cardonnellova báseň je roz-dělena na tři části — triptych, na němž jsou mistrnou rukou načrtnuta tři období života svě-tice: hrdinné rozhodnutí odejít ze světa do kláš-

Knihy

terního ústraní, pozhnané působení světice po smrti, dosažení mystických očekávání. Báseň vrcholí úpěnlivou prosbou, abychom šli k Bohu vítězně přes všechny překážky a nástrahy. »Žel, když se na zemi v zlo kroky naše tratí, / mdlí klátíme se, krvaví a zaprášení / a zříme jak se dni a s nimi léta tratí / a marného nás nezba-
vují snění / Terezo, pomoz, bychom snažili se lépe / z béd vyjít, přemoci zlo ještě neznámé, / křesťané světa, milující jho své slepé / a nezmírající, že neumírame.«

-In-
**EDUARD BRYNÝCH, BISKUP KRÁLOVÉHRA-
DECKÝ, Jiří Dubský O. P.:** Vítězové, r. VIII.,
č. 2. Cena 4 K. Dominikánská edice Krystal, Olo-
mouc. Jen málo význačných osobností našeho
veřejného života dovedlo tak dokonale spojit
v krásný soulad hlubokou katolickou víru a
upřímnou lásku k rodné zemi, jako královéhra-
decký biskup Eduard Brynych. Je k tomu ovšem
třeba prožívání stále platného Kristova přikázá-
ní lásky, bez něhož je víra mrtvá a láska k bliž-
nímu jalová. To také bylo, jak se zdá, vůdčí
myšlenkou pisatelovou.

SVAZKY ÚVAH A STUDIÍ. (Redakcí Dr. Fr.
Kovárný vydává Václav Petr v Praze. Jednotlivé
svazky po 4 K.) V poslední době vyšly tyto dal-

Knihy

ší svazky: 41. A. M. Brousil: Česká hudba v čes-
kém filmu. 42. Albert Pražák: Vlast a národ
v českém písemnictví. 43. Fr. Kovárna: České
malířství let devadesátých. 44. Zdeněk Urbánek:
Člověk v mladé poesii. 45. Vítězslav Tichý: Po-
známky k českému historismu. 46. František
Bauer: Bismarck, státník a diplomat. 47. Alois
Červín: O české podnikavosti. 48. B. Vaněček:
O nové hospodářské myšlení. 49. Josef Tvrđý:
Nová renaissance. — O knize Zd. Urbánka jsme
referovali obšírněji v minulém čísle. K ostatním
se ještě vrátíme.

**POZNÁMKY ARNOŠTA Z PARDUBIC, Karel
Otýpka.** (Stran 32, s několika vyobrazeními.)
Vydalo Salesiánské dílo v Pardubicích k jubileu
600 let povýšení Pardubic na město. Cena ne-
udána.

PRAMEN ČETBY. Sv. 1. a 2. Ilustrovaná kniž-
nice vybraných spisů našeho i cizího písemnictví.
Řídí Fr. Pražák. Jednotlivé svazky po 2.50 K;
vydává Melantrich. Sv. 1. Jan Neruda: **SVATO-
VÁCLAVSKÁ MŠE A JINÉ POVÍDKY.** Sv. 2.
JEDNA Z TISÍC A JEDNÉ NOCI. Tyto dva
svazky nové levné edice Melantricha jsou dob-
rým zahájením nové edice pro mládež a lze je
proto doporučit zvl. našim mladším čtenářům.

S Í Ň U M Ě N Í

Doporučujeme svým čtená-
řům shlédnutí »Síně umění«,
kterou zřídilo ústřední knihku-
pectví »U zlatého klasu«, kde
naleznete cenná umělecká díla
křesťanského umění jak z obo-
ru malířského, tak i sochařské-
ho. Milovník krásného umění
tam nalezne nejen díla mladých
soudobých výtvarníků, ale i do-
konale reprodukce klasických
mistrů, gotických, renaissanč-
ních, barokních atd. Sochařská
díla ve všech odvětvích výtvar-
ného sdělení a materiálu, a není
zde zapomenuto ani na díla gra-
fická a z oboru keramického
i sklářského. Prohlídka »Síně
umění« je stálá, volná a nezá-
vazná. Síně umění je v Praze II.,
Karlovo nám. 7, Václavská pa-
sáž, při ústředním knihkupectví
»U zlatého klasu«, Praha II.,
Karlovo nám. 5, palác »Cha-
ritas«.

Archiv Jitro, Praha.

H Á D A N K Y

Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

RODOVKA

Václav Dubský.

On — je jméno apoštola,
které změnil za jiné,
ona — zbraň je, kterou v boji
mnohý voják zahyne.

DOTAZKA

Zdeněk Štáhlavský.

Řeka, šelma, karty trhá
labužník se na ni vrhá.

SLOUČENKA

J. Pohanka.

S titulem se pojí ryba,
spisovatele zná Lila.

SLOUČENKA

C. Tichý.

K zvířeti, jež v zoo vidáš,
zájmeno když ženské přidáš,
vznikne věc, již spolek mívá:
jeviště to součást bývá.

OBLOŽKA

J. Pohanka.

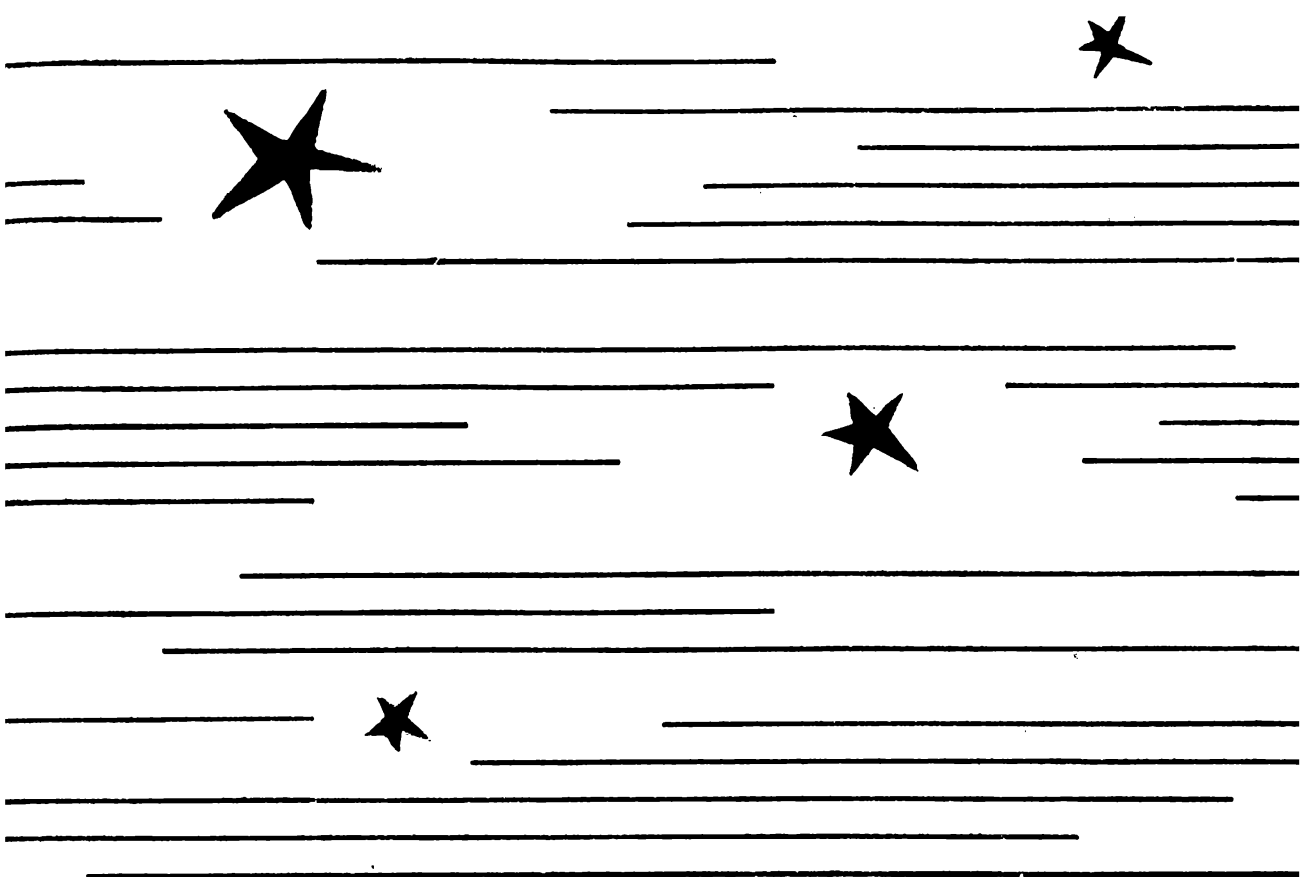
České město oblož hbitě,
čidlo ryby v mžiku zří Tě.

LISTÁRNA

Řešení křížovky ze 7. čísla: A) Hospoda. — B) SK; korso; KK. — C) Dáme; boa; oral. — D) Kometa; prorok. — E) Alan; vlevo; Kama. — F) Nor; pinseta; viz. — G) Amis; Seina; raka. — H) Litera; skonat. — I) Tara; ani; upír. — J) Na; Orava; alk. — K) Skaláci. — Odměnění našeho závodu: 1. Sláva Gojný, Dobrá (udejte adresu!). — 2. St. Vaněk, Kutná Hora. — 3. Fr. Mališ, Frýdlant n/O. — 4. L. Vašuta, Frenštát p. Rad. — 5. J. Pohanka, Nová Ves. — Prosim o lask. potvrzení příjmu odměny. — Doufám, že v příštím turnaji bude více soutěžících. — Řešení z dnešního čísla zašlete na pořadatelovu adresu do konce t. m. Tři řešitelé budou odměněni. — Řešení hádanek ze 7. čísla a šťastné výherce naleznete v příštím čísle!

Použijte kuponu ze 4. čísla JITRA a objednejte obratem Viléma Bitnara: ZROZENÍ BAROKOVÉHO BÁSNÍKA za K 50.—, na dvě splátky po K 25.—. Pište ještě dnes EDICI JITRO, Praha II, Voršilská ulice č. 1, kde obdržíte také zdarma seznam dosud vyšlých knih v Edici JITRO

K velikonočním vydala EDICE JITRO serii osmi uměleckých pohlednic-reprodukcí děl slavných mistrů. Objednávejte je hned v EDICI JITRO, Praha II, Voršilská ulice číslo 1, nebo v pobočce v Brně, Běhounská číslo 22, TYPOS

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII

POESIE • K. Klika, V. Ara, F. L. Karel, Walter von der Vogelweide, J. Starý,
L. Zábranský, A. Bartušek, B. Pavlok, J. Neule

PROSA • D. Pecka, F. Weiser, J. Stránecký, J. Linhartová, K. Klika, J. Ne-
merád, J. Borovec

STATI • K. Lažnovský, Fr. V. Mareš, D. Pecka, J. Lobnický, V. Smetana,
F. Korb

VÝTVARNICTVÍ • E. Göpfertová, A. M. Machourek, Pešek, Šlechta,
E. Koukal

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Pošt. spořitelny v Praze 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: po 1. lednu 1941 studenti K 20—, ostatní K 30—.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 5.

zprávy dopisovatelům

Všem: Bylo třeba učinit novou recenzi příspěvků už přijatých. Nebude tedy otištěno leccos z toho, co jsem slíbil. Nebuďte netrpěliví. Musím vybírat nejlepší. Je jich příliš mnoho. — R. A. V. Ani tentokrát, ale neztrácejte naději. — F. Ch. Jen Nezapomeň. — L. Vet. Improvisace. Máte mocnou konkurenci. Nejlepší Sám, ale neotisknu. — J. P. Ještě ne. — M. F. Není špatné. Pokoušejte múzu dál. — D. K. Slabé. — V. A. Ano. Pojedu-li do Brna, napíši. Pozdrav. — J. V. Jen Žlut' a dopis z obou zásilek. První přišla pozdě. — O. K. Ráno. — M. Kec. Ano, ale až v novém ročníku. — M. S. Jednu. — F. A. Jen Prostou píseň. Ve zpěvu se mně líbí jen prostřední sloka. Pozdrav. — M. Pať. Deštivý den. Pozdrav. — Tůň. Snad Sen, ale nemám adresu. — A. a Zd. B. Báseň tentokrát ne a prózu také ne. vadí mně na ní ten makavý záměr. — J. Š. Návrat. — K. Č. Velmi rád. Pozdravuji. — A. K. Ano. — L. P. Z této zásilky jen dopis. — S. B. Jsou dobré, ale pošlete nové. — K. K. Snad Hledače. — J. Hor. Do Jitra se nehodí pojetím tématu. — B. K. Uschovávám Cestu. — L. Bor. Próza je slabší. Což kdybyste nám tak zachytil svěže své dojmy z Říma, z jihu? Bez tendence. — A. M. Jsou sympatické. Prózu a báseň. I já pozdravuji. — F. P. Zatím ne. — K. N. Počkám na lepší. — B. J. Tentokrát nic. Zapomněl jsem už, co chcete s M. — V. Sal. Vybral jsem Vážku, ale 2. sloka se mně nelíbí. — P. Z. Ani tentokrát nemohu. Jiný námět. — J. Š. Z toho tématu by se dalo něco udělat. Pokuste se znova. — ALEX. Pořád jen improvisace, nehledíc k délce. Je v nich málo čistého lyrismu. — K. J. Vybíráte si těžké náměty. — K. Š. Přišlo pozdě, teď už je nečasové. — J. V. D. Májová se mně nelíbí. Prózu (tu starší) mám, ale nevím, bylo třeba zas opravit. Počkám tedy na něco lepšího. — V. G. Jistě se lepšíte. Nechávám si Předjaří. Ale kdy je otisknout? — M. H. Není špatná. Můžete napsat lepší. Počkám. — V. S. Myslím, že až v novém ročníku. — J. S. Dv. Tuláka. — J. M. Musíte ještě počkat a pilně pracovat zatím.

DESKY na XXII. ročník opět i letošního roku vydá administrace JITRA, Praha II, Voršilská č. 1. Objednejte ihned – počet výtisků omezen

b e z a d r e s y n i c n e u v e ř e j ň u j e m e

Vyšlo 1. května 1941. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskarské a vydavatelské podniky v Praze II. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čís. 15.265/VII.-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

21. dubna 1941 osiřel stolec svatovojtěšský v Praze. J. Em. njdp. Karel kardinál Kašpar zemřel. Jeho život byl plný slunné lásky k dětem, chudým, nemocným — i vězňům. Jeho úsměv mluvil o dobré duši. Chtěl vždy dát všem duším milost, víru a zvláště eucharistického Ježíše. Své drahé církvi římskokatolické chtěl zachovat mnoho kněží a apoštolských duší. Modlitba vroucí naše ho provází a jeho činy budou nám vzorem. Odpočívej v pokoji, vznešený a apoštolský arcipastýři!

Tak mnoho dobrých českých srdcí si těžce uvědomuje železnou nutnost soudobého dějinného vývoje. Je to snad nepřírozené? Nikoli. Ani v dřívější historii lid nechápal všechna vladařova opatření a historická rozhodnutí.

Prostá lidská srdce nechápala nikdy dějinné nutnosti v tom okamžiku, kdy bylo nutno jednati, nýbrž teprve tehdy, když viděla výsledky tohoto jednání i svůj užitek z nich. Prostá lidská srdce mohou jen věřit, ale nemohou současný dějinný vývoj pochopit. Proto básník Machar napsal, že lid má k dějinám poměr skoro dětský: »Pohádka za námi, pohádka před námi.« Každý je ochoten věřit pohádce velké národní minulosti, ale o budoucnosti pochybuje tak mnozí. A z jejich pochyb roste utrpení, od něhož může osvobodit jen víra. Bez víry nelze žít. Víra v duchovní sílu a v nesmrtelnost národa musí býti posilou dobrých srdcí českých.

Český národ byl veden falešnou cestou, zbloudil a utrpěl veliké ztráty. Dnes ve slabších skupinách prožívá bolestnou rekonvalescenci, kdežto ve skupinách duchovně silnějších se odehrává zmoudření Dona Quijota.

Těmito dvěma skupinami je dána otázka kladného a záporného poměru Čechů k soudobému dějinnému vývoji. Ti, kteří zmoudřeli, poučení historií roku 1938, usilují o poměr kladný a o součinnost s národem německým, a tím i s moderním vývojem celoevropským. Ti, kteří se dosud léčí z utrpení, které jim způsobil dějinný vývoj, nedovedou chápati ani nutnost kladného poměru, ani nutnost součinnosti. Nedovedou však uvědomiti si ani to, že jsou nemocní. Naopak, považují se za zdravé a silné, kdežto ty skutečně silné, kteří pracují aktivně pro budoucnost národa, využívající nových možností, považují za zrádce národní věci.

Aby český národ mohl ze své pohromy najít opět cestu kupředu, k tomu je především třeba, aby si dokonale uvědomil skutečnou situaci, aby si ujasnil dvojí povahu dějinného vývoje v životě národů: povahu statickou — klid — a povahu dynamickou — pohyb. Zde jsme také u pojmu národní pasivity a aktivity, stavu trpného nebo činného. Národ, který ustrne příliš dlouho v klidu, opozdí se za ostatními národy, a běda, nedovede-li se včas odpoutati a probuditi v sobě hybné, dynamické síly, jejichž rozvojem na poli duchovním, politickém a hospodářském může získati novou mocenskou potenci. Na t. zv. dynamické mocnosti dívali jsme se u nás zamlženými skly. Žijíce sami ve stavu statického sebeuspokojení (které ve středu Evropy rozhodně nebylo na místě), považovali jsme za přirozený požadavek, aby staticky žila celá Evropa nebo dokonce celý svět. Nebylo nikoho, kdo by nás byl vychovával k dynamismu, neboť naši předáci ve stranách a ve státě nebyli ani za mák dynamičtí. Ve své většině věřili, že dočasné vítězství západních mocností z roku 1918 je definitivní a trvalé aspoň na 50 let a proto pro celý zbytek svého života považovali za zajištění posici svoji i našeho národa. Kdyby nebyli bývali pouhými straníky, nýbrž skutečnými politiky a státníky, byli by jistě pochopili, že dynamiku národů německého, italského, ruského a japonského nelze jen tak lehce zastavit a že je nutno tudíž dáti dynamickou výchovu i našemu národu. Naši předáci dovedli však jen jedno: pověsiti se na šosy západních státníků, a tím vydati národ i stát na pospas jejich osudu. A protože tito západní »státníci« byli jen pouhými přísluhovači světové plutokracie, jež pozbyla schopnosti, aby vedla svět k dalšímu vývoji a pokroku, byli jsme nuceni sdíleti osud této plutokracie. Když v Evropě se objevily dynamické vlády národní pospolitosti (totalitní) u nás, kde se o národní pospolitosti vůbec neuvažovalo (ačkoliv v historii svého národa máme její příklady), nerozuměli jsme ničemu z toho, co se dělo v sousedství a musili jsme nakonec k dynamickému vývoji býti přivedeni jinými.

Vyňato z knížky Karla Lažnovského: Říše a my, která vyšla v nakladatelství Orbis v Praze.

A. P. Ze zápisníku starého profesora

Kněz se tázal hochy: »Proč se chlapci neradi modlí?« — »Oni se stydí,« odpověděl. »Před kým se stydí?« — »Před cizími lidmi.« — »A modlí se rádi, když jsou sami?« — »Ne.« — »Proč ne?« — »Oni jsou tuze pyšní.«

Jsou pyšní — nemají pokory, která jest základní ctností křesťanskou; klekati, spínati

ruce, pokořovati se, prositi — to se mladým lidem zdá býti projevem slabosti. Která touha jest mocnější v srdci dospívajícího chlapce než touha býti silákem, hrdinou a vítězem? Modliti se — to jest těm hochům psychologicky těžké, je to jaksi v rozporu s jejich ideálem mužnosti: ale právě proto jest třeba jim vysvětlovati, že modliti se před lidmi, vyznávatí víru veřejně jest statečné a hrdinné a že jest přívlastkem pravé mužnosti nedbati lidského posuzování nebo posměchu. Muž je ten, jenž je svůj ve všem a jde svou cestou.

Modlitba jest výrazem křesťanské naděje. Naděje jest očekávání dobra. Pravá modlitba buduje na řádu naděje. Ten řád je naznačen v modlitbě Páně: napřed zájmy Boží, potom zájmy lidské. Nejprve: jméno Tvé, království Tvé, vůle Tvá; potom teprve: chléb náš, viny naše, pokušení a zlo, jež nás svírá. Tento řád nesmíme převraceti. Mnozí kladou na místo jména Božího jméno své, na místo království Božího království své, na místo vůle Boží vůli svou — na místo Boha nějakého svého bůžka. Můžeme a máme prositi i o věci pozemské, ale podle vůle Boží: »Pane, dej mi to, co mne k Tobě přivede!« — Svaté Gertrudě zjevil se Pán. »Co si přeješ, dcero má?« tázal se jí. »Přeješ si zdraví?« »Ne,« odpověděla. — »Přeješ si nemoc?« — »Ne, Pane.« — »Co tedy si přeješ?« — »Přeji si, Pane můj, co si přeješ ty.«

*

Neznáte Lenku H.? To je škoda. Ona sama by se vám představila svým způsobem, a to podle kritických postřehů maminčiných: »No, taková povídavá sekundánka, nestojí za nic, vraští čelo, vrže zuby, nosí ruce v kapsách jako kluk a klátí se po chodníku. A mami říká: Máš chodit rovně a přívětivě se tvářit! A když se maminky na něco ptá, odbude ji a říká: A ty jsi ještě hloupá. A když to říká tatínkovi, začne zívát a někdy i usne. Lenka je, slovem, filosof. Svěřuje se s tímhle: »Já si nedovedu představit, že bych mohla umřít. Mně se zdá, že neumřu. No, a když to někomu řeknu, každý se mně směje.« — »To snad ne,« namítám, »možná že se někdo směje způsobu, jak to říkáš.« — »Tož, já nevím!« vzdychá Lenka. Mám v ruce hodinky — takové rozdělavací. Dám Lence poslechnout, jak tikají. »Slyšíš?« — »Ano.« — »Tak podívej se!« Odšroubuji natahovací hlavičku, odchlípím plášť i sklo a vytáhnu strojek. A příkládám Lence k uchu. »Slyšíš ještě?« — »Ještě líp než předtím.« — »Vidíš, jdou stále. A podívej se: ten plášť a to sklo — to je naše tělo, a ten strojek — to je duše. Ten strojek nepřestal tikat: to tikání — to je život, tluk srdce, vědomí, poznání a chtění. — Rozumíš?« — »Tak proč se mi smějí?« — »To není docela nic k smíchu,« těším ji. »Naopak: to je důležité — cítíme, že nemůžeme zaniknout — jsme bytostí nesmrtelné. Nejlepší důkaz je právě v tom pocitu.«

Vzpomínám často na Lenčinu filosofii. A říkám si, že moudřeji nemohla říci, co cítila — vždyť je dítě. Ale zrovna totéž říká Jacques Chevalier, když zdůrazňuje, že nesmrtelnost není utvořený pojem, nýbrž původní předmětná idea; Paul Ludwig Landsberg, když tvrdí, že nejlepším důkazem nesmrtelnosti jest úzkost před smrtí, jež jest úzkostí o bytí samo; Maurice Blondel, když prohlašuje, že nevíra v osobní nesmrtelnost, životní nihilismus jest pro člověka naprostou nemožností. A říká-li Lenka: Já si nedovedu představit, že bych mohla umřít, říká totéž, co tito filosofové. A kdo se jí směje, neví, že Otec mnohé věci skryl před moudrými a opatrnými a zjevil je maličkým. (Mat. 11, 25.)

*

Psal mi venkovský student: rád by věděl, existuje-li nějaká cesta k dorozumění mezi filosofy o obecných jevech života — anebo jest jen Babel, zmatek, v němž každý má jen svou pravdu. Odpověděl jsem mu krátce: filosofie se snaží proniknouti k podstatě věcí a poznati podmínky jejich jsoucna, a to ve světle přirozeného rozumu. Rozum však má své meze a není schopen poznati všechny příčiny a podmínky jsoucna. Odtud ona částkovost a neúplnost přirozeného poznání. Odtud zmatek v názorech filosofů. Nakonec jsem mu doporučil, aby nečekal spásu jen od filosofie: hlavní jest žítí čistě a plniti povinnosti k Bohu a bližnímu. Ne ti, kteří něco vědí, budou viděti Boha, nýbrž ti, kdož jsou srdce čistého — tak slíbil Pán.

Poslal mi nový dopis, v němž píše:

»Snažím se stále mít na mysli, co píše sv. Pavel v epištole, která se dnes předčítá: „Fornicatio autem, et omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis... hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus aut avarus, q u o d e s t

idolorum servitus non habet hereditatem in regno Christi et Dei.“ A aby člověk nikdy nepřestal být na stráži, k tomu nás nabádá čtení o svaté Marii poustevnici, jejíž svátek se také dnešního dne připomíná. Proto se snažím zařídit si svůj život podle příkladů a poučení, které jsem poznal z Hoornaerta, Majocchiho, Pelikána a j.

Také na otázku o smyslu vědění se mi dostalo odpovědi, když jsem omylem v životech svatých našel čtení na 16. dubna o sv. Benediktu Labreovi: „Bože, jenž jsi svého vyznavače Benedikta touhou po pokoře a lásce k chudobě pohnul, že se Tobě samému oddal: propůjč nám na jeho přímluvu a pro jeho zásluhy, abychom věci pozemských málo si vážili a stále po nebi toužili.“ Tak také promlouvá hned v prvních kapitolách *Následování Tomáš Kempenský*. A ani Vy neříkáte nic jiného, když pravíte „filosofie sama o sobě není cestou ke spáse člověka.“ Myslím, že je to tak i s jinými vědami. Aspoň Majocchi to přiznává: „A ve skutečnosti nutno doznati, že chirurgická věda a operátorská práce nejsou způsobilé k tomu, aby naklonily mysl k víře v nadpřirozeno...“ A přece se četbou zabývám, věnuji jí všechnen svůj volný čas. A myslím, že bych se brzy nijak nelišil od ostatních neřestných venkovských chlapců (nehanobím nijak venkov, ani sebe nevynáším — prostě vidím). Četba mysl povznáší, zušlechťuje srdce, zaplňuje fantasií a brání zahálce. Jak taková četba povznáší ducha a učí dívat se na svět pokorně! Hevenesioho Jiskry nebo Guardiniho Křížová cesta (právě znovu vydaná) — jaké to nevyčerpatelné bohatství myšlenek a pobídek k lepšímu životu! I když se za to stydím, musím se přiznat, chci-li být upřímný, k této vášni.

Avšak pro nekřesťana neexistuje tento myšlenkový svět — a přece také má nebo chce mít jasno v určitých otázkách a chce mít pravdu. Co je tedy pravda a kde je?« Na to mu odpovídám: »Nekřesťanu ovšem nezbývá jiná cesta, než je cesta přirozeného poznání. Ale toto poznání není nikdy jistotné. Je rozdíl mezi jistotou matematickou a jistotou filosofickou. Evidence důkazů matematických jest nutková, evidence důkazů filosofických nikoliv, poněvadž ve filosofii proti každému ano lze postavit ne. Poznání filosofické zůstává v oblasti lidské nejistoty a nezajištěnosti, v temnosvitu tvora, který není ani ryzím duchem ani ryzím živočichem a který takřka není doma ani v říši ducha ani v říši hmoty. Stará zásada: „Quidquid cognoscitur, ad modum cognoscentis cognoscitur,“ má hluboký smysl metafysický, neboť jasnost a dokonalost přirozeného poznání závisí na člověku samém; úkon poznání vyžaduje totiž krajního oddání předmětu a pokorného mlčení před objektivní mluvou skutečnosti, ale také rozhodnosti a odvahy k jejímu zkoumání. A tak lze říci, že filosofie není věda jako jiné vědy. Principy, jež jiné vědy pouze předpokládají jako platné a dokázané, musí filosofie dokazovati a také je dokazuje; tak se jeví jako královna věd, jako věda nejvznešenější. Jelikož však se nedopracovává důkazů stringentních, jsou její jistoty nejistotné, a tak se jeví jako věda nejnebezpečnější — rozvíjející své snahy mezi dvojím úskalím, z nichž jedno jest podceňování rozumu, a to vede ke skepsi, a druhé jest přeceňování rozumu, a to vede k duchovní pýše, ne-li dokonce k luciferské hybris.

Také jistota přirozeného poznání Boha jest jen jistota filosofická, nikoliv matematická. A mimo to: přirozený rozum dospívá až k poznání, že Bůh jest a částečně i jaký Bůh jest — ale dále již nemůže ze sebe poznávati, nýbrž jen očekávati a skloniti se v pokoře. A konečně: i kdyby bylo dáno člověku poznávati Boha s jistotou matematickou, znamenalo by to, jak již Kant ukázal, že by skutečnost Boha stála před člověkem ve svém majestátu a tedy, že by byl člověk nucen Boha uznati a neměl by již svobodné volby: jak by tedy mohl Bůh býti milován?

Nekřesťané ať tedy filosofují — ale křesťané ať se za ně modlí.«

*

Naše obavy před duchovní pýchou nesmí býti upřílišené.

Ve své poslední knize psané na smrtelném loži vzpomíná Peter Wust i let prožitých v biskupském studentském konviktu v Trevíru. Tam vyrůstal mladý Wust v přísné kázni, utvářen denním zpytováním svědomí, častou zpovědí a duchovními cvičeními. Bohužel, představený konviktu, Peter Anheier, muž jinak vzorný a dobrotivý, spatřoval svůj výchovatelský úkol převážně jen ve cvičení vůle, nikoli však ve vzdělání ducha; zapomínal, že vůle se nesílí jen tím, že je zpracována na kovadlině askese, nýbrž především tím, že čerpá podněty a pohnutky z mysli, živěné krásnými a plodnými myšlenkami a představami. Počíнал si tak, jako by choval ve svém nitru zásadní nedůvěru k duchu, a to jen proto, že bývá někdy mediem, jímž se v člověku probouzí pýcha, a jako

by nevěděl, že je to právě duch, jímž se člověk povznáší k jasnosti, svobodě a dokonalosti; a to byl přece cíl, k němuž směřovali velicí duchové lidstva, jak dobře cítil Wust, když četl Danta, Goetheho a Manzoniho. Jenže Petru Anheierovi byl Goethe jen velký moderní pohan a immoralista. A duch mu byl jakýmsi nutným zlem, jehož by se rád úplně odřekl, kdyby příprava jeho žáků ke stavu kněžskému nebyla s tímto »zlem« tak úzce spjata. A netušil, že tento jeho postoj vyvolává u nich krajní úctu k modernímu vědění a moderní kultuře a konečně i dojem, že je rozpor mezi vědou a vírou. (Peter Wust, *Gestalten und Gedanken. Ein Rückblick auf mein Leben*, Kösel — Pustet, München 1940. S. 166—199.)

LITANIE LORETÁNSKÁ

K. Klika

Co pozdrav anděla jak moře chová
pro slávu Té, která se znova
za lid svůj přimlouvá
u syna svého.

Co příboj vynese, co vlna schystá
té vlně druhé, která zčista
už radost vysloví
nad krásou Paní.

Co jiného dech v píseň ztaví
a co se sebou neunaví,
byť věčně zpíváno
pro Paní naši?
Ó Paní písni.

A. M. Machourek

Archiv Jitro, Praha.

Světlo hor | František Weiser T. J.

(Pokračování)

VI.

Začátkem května se konala v družině mládeže první zaslíbená slavnost. Nově založená něžná květinka se nádherně vyvinula. Dvašedesát hochů z našeho gymnasia bylo již členy sdružení: osmatřicet »malých« z nižších tříd a čtyřiašedesát »velkých«. Otto byl zvolen za vedoucího malých. S ním a Jindrou jsem šel na slavnost. Toho večera jsem si uvědomil s úžasem a podivem, jak nádherné dílo rostlo v tichu. V těch hoších, kteří zde stáli s jasnými očima a s radostným srdcem kolem korouhve

čistoty a dobra, bych sotva poznal naše gymnasisty. Svatá božská síla, kypící veselost a věrné společenství ozařovaly jejich zástup jako zlaté slunce.

Nejhlubší dojem na mne působil stejný oblek malých chlapců. Neboť z něho zářila velká svatá vůle, která je všechny oduševňovala, povznášejíc je nad jednotlivce, a spínala je všechny mocnou silou k naprosté jednotě. Již vnější pohled působil jako občerstvující vánek: všech 38 hochů v dlouhých tmavomodrých kalhotách, mdle bílých kazákách, na modré vázance odznak Mariánské družiny. Prostovlasí, bez klobouku nebo čepice — nádherný obraz!

Velcí neměli stejný oblek. A to se mi zdálo velice vhodné. Nepotřebovali vnějšího důkazu své jednoty. Co je spojovalo, měla býti přece zralá vnitřní vůle, zocelená a zesílená vlastním zápasem v duševním boji. —

Když pronášeli u oltáře prostými slovy své zaslíbení: Státi věrně v katolické víře a pod ochranou nejčistší Panny, býti bojovníkem pro Kristovo království, — tu nás pronikalo vědomí veliké hodiny, rozhodné pro každého, kdo dával svůj slib.

Myslíl jsem na Bernera a na NSS. Zda ti chlapci tušili, že v této hodině povstává proti nim moc, jíž se nemohou protivit — vítězná a veliká...?

Teď přistoupil Otto jako první z malých hochů k oltáři. Jeho líce hořely. Ve vkusném šatě s dlouhými kalhotami vypadal větší než jindy. — Jasným, pevným hlasem pronášel svůj slib. Když poté uchopil vlajku, aby pronesl korouhevnický pozdrav, viděl jsem, jak mu oči jasně a nadšeně září:

To jest korouhev, již jsem si vybral.

Té neopustím; přísahal jsem to Bohu.

*

Kdyby byl Jindra tušil, jaké těžké hodiny jsem musel v příštích týdnech prodělat: Pro něho! Viděl jsem, jak zápasí o Helmu. Veselá a vášnivá jako rusalka se dívka vloudila do jeho života. Zlatým klíčem lásky se dotkla dvířek jeho srdce, až se otevřela prudkou silou. A když si to náhle uvědomil, stál již rozmilý vetřelec se smíchem v jeho hradě. Po prvé pocítil sladkou moc lásky. A nebránil se jí. Malý plamen roste v plápolající oheň.

Ke mně byl Jindra najednou uzavřený. Nikdy nemluvil o Helmě. Již také s ní nechodil veřejně od školy domů. Zato konal teď častěji sám procházku do města. Když pak přišel zpět, byl velmi veselý a čilý. V jeho chování však leželo tajné rozčilení, kterého nemohl skrýti. —

V polovici května mně jednoho večera náhle oznámil, že půjde do kina Central.

»Co se hraje?« tázal jsem se.

»Válečný film; čtrnáctá kompanie nebo tak podobně. Nic zvláštního. Ale rád bych zase jednou šel do kina.«

»Mám jít také?« ptal jsem se.

»Ó ne,« odvětil chvatně, »vždyť máš ještě práci na zítřek. A já bych šel také raději sám.« —

»Dobře,« pravil jsem. Ale v mém srdci povstalo náhle strašlivé podezření. Jednala snad Helma již na rozkaz svého bratra? Co měl Jindra dnes večer v úmyslu? Nemohl jsem se již zdržeti.

Sotva byl Jindra venku, popadl jsem svůj klobouk a šel za ním. Hleděl jsem na schody. Když opustil schodiště, pádl jsem obrovskými skoky dolů. Pak jsem vyběhl před domovní branku a vmísil se hned mezi chodce. Ohlížel jsem se na všechny strany. Právě jsem viděl, jak zahýbá do Bursovní ulice. Klobouk vtlačený do obličeje, spěchal jsem za ním a sledoval jej v několika metrech.

Tam, kde ulice ústí do náměstí, zůstal stát a hleděl zkoumavě kolem. Náhle kývl nalevo a spěchal odtud. Pádl jsem ulicí vzhůru a hleděl opatrně za roh... Dvacet kroků před sebou jsem viděl u chodníku auto bankovního ředitele Bernera. Jindra právě do něho vstupoval.

Ihned jsem couvl nazpět. Srdce mi bušilo mocnými ranami. Málo kroků přede mnou stála autodrožka. Pospíšil jsem tam. »Jeďte za tím autem, které právě zajíždí nalevo za roh!«

Řidič naskočil. — Za několik vteřin poté jsme zahnuli za roh. Museli jsme zůstat stát. Dva metry před námi jelo Bernerovo auto. »To je ono,« křikl jsem na řidiče. Mlčky kývl a otočil se. V krátké vzdálenosti jela obě auta podél náměstí.

Tak jsme jeli v dlouhé oklice přes náměstí, končinami ulice Mariahilferstrasse a Gürtelu zpět k devátému okresu. Můj řidič byl vycvičen v takových jízdách, to jsem pozoroval. Na přímé trati zůstával daleko vzadu. Před každou velkou křižovatkou však dostihl zase druhé auto a jel za ním, sotva dva metry vzdálen, hustým dopravním shonem. —

Nedával jsem pozor na cestu, kterou jsme jeli. Hleděl jsem jen upjatýma očima na vůz před námi, v němž, jak jsem byl jist, je Jindra. — Proto jsem byl velice překvapen, když náhle obě auta zastavila u chodníku. Kde jsme? Pohlédl jsem oknem ven. Nad velikým osvětleným vchodem zářily jasné reklamní tabule: Kino Central.

Cestou jsem zhasl světlo. Teď jsem mohl klidně všechno pozorovat. Řidič dra Bernera vyskočil z auta, otevřel dveře. Helma vyšla směříc se, za ní Jindra. Oba krátce mluvili se šoférem. Viděl jsem, jak přikývl a podíval se na hodinky. Pak zmizeli vchodem ve vestibulu kina. Muž opět přirazil dveře, nastoupil a za chvíli auto odtud odjelo.

Můj řidič se tázavě obrátil. Kývl jsem, vystoupil a zaplatil mu.

Že šel Jindra skutečně do kina Central, to mne velmi uklidnilo. Tedy mne přece neobelhal. Prohlížel jsem si pořad představení 17. května: Zimní noc v Severním Ledovém moři. Skvostné přírodní scény. — Čtrnáctá kompanie. Noční útok v největší ze všech válek. Úžasné obrazy o lidské velikosti a nebezpečí smrti. — Mám takový zvyk. Vesselohra s Charlie Chaplinem v hlavní úloze.

Mám jít dovnitř? Zdálo se mi to příliš odvážné. Jindra a Helma by mne jistě uviděli. Loudal jsem se tedy k Währingerstrasse a jel jsem příštím vozem »F« domů. Půl hodiny po svém odchodu jsem byl zase v naší světnici a sedl jsem si ke knihám, jež ještě ležely na stole otevřeny ...

»Tak už přestaň,« vyhrkl náhle Otto. »Bručíš si již asi po třetí Radeckého pochod. A rukama bubnuješ po stole a hledíš do vzduchu. Tomu se říká, pane, studování?«

»Nech mne na pokoji! Nemám náladu k učení.«

Otto přistoupil ke stolu. »Co ti zas přešlo přes nos, Bedro?« A váhavě dodal: »Jindra snad?«

Překvapeně jsem vzhlédl. »Jak jsi přišel na Jindru?«

»Protože je tak podivný v poslední době. Nevšiml sis toho dosud? Není už tak veselý a předešlou noc takřka plakal, víš, tak:« — Napodobil mistrovsky tiché vzlykání. — Pochopil jsem nyní vše: Ubohý Jindra zápasil o svůj ideál. Malé bílé světlo hor kmitalo chvějíc se bouří. Ještě hořelo jasně a bez poskvrny. Avšak temné stíny obkličovaly hrozivě malý plamen. A Jindra se bránil v hrozném boji.

Před půl rokem ještě bych býval jásal. Teď jsem se o něho s úzkostlivostí bál. Kdyby Jindrovi světlo zhaslo, pak byla také ta tam má naděje dosáhnouti ideálu. Pak bych podlehl proudu a musil se vzdát úsilí státi se čistým a šlechetným ...

A Jindru varovati jsem nesměl! — Mohl bych klidně porušit své čestné slovo. Ale to by nic nepomohlo. Berner věděl příliš mnoho o mně! Byl jsem mu vydán na milost i nemilost.

Příštího rána byl Jindra ještě rozpačitější a rozčilenější než dříve. Ve škole byl zamyšlený, častěji se červenal a kousal se do rtů. Bojoval asi těžký vnitřní boj.

Když jsem se večer vrátil z nákupu, sešel jsem se před naším domem s Bernerem. Chtěl ke mně. »Člověče,« pravil hoře rozčilením, »máš čas? Moll je nahoře?« — »Je ve městě,« odpověděl jsem.

»Skvělé. Mohu s tebou nahoru?«

»Pojd',« pravil jsem.

Prošli jsme bytem do chlapeckého pokoje a sedli si ke stolu. Berner přehodil jednu nohu přes druhou, založil si ruce a hleděl vítězoslavně na mne: »Jen si pomysli, co se stalo?« Skryl jsem své zděšení. »Co je?« tázal jsem se chvatně.

»Sladký Jindra jel včera s Helmou do kina.«

»Tak?« odpověděl jsem klidně. »To přece není nic zvláštního.«

Zasmál se. »Ale to nám přece stačí. Teď musím zasáhnouti, rozumíš? — Dávej tedy pozor: Musíme konečně děvče poučit, co má činit. Vždyť ta hloupá husa nemá tušení a je nešikovná jako malé dítě. Teď to přestane. Musí Molla tak jistě a skvěle do toho dostat, že bude úplně v mých rukou. Ale —« kousal si rozpačité rty, »potřebuji pomocníka.«

»K čemu?« tázal jsem se.

Hleděl upřeně na mne: »Krátko řečeno: někdo mi musí Helmu vycvičit. — Já sám jsem se o to totiž dnes trochu pokusil, ale pomysli si, děvče se rozhněvá a říká, že mám držet hubu, jinak že půjde k tatínkovi a poví mu to. — Co mám dělat? Jako její bratr nemohu již přirozeně nic dělat. — Vidíš, tak se věc má. A teď bych tě prosil, aby sis ji jednou vzal do práce ty. Rozumíš již? Nestane se ti jistě nic, za to ručím. A o nějakém udání není přece u tebe řeči, to činí děvčata jen u svých bratrů. Uděláš to?«

»Ne,« pravil jsem, vykřikl jsem to přímo. »Mám Helmu přivést k tomu, aby zlákala Molla do tvých sítí. — Vlastní sestru chceš do toho zavléci. Jsi sprostý chlap! Je to hnusné!«

Berner se posměšně smál. »Nech toho, prosím tě. Divadla nepotřebujeme. Již jsem dlouho pozoroval, že na tebe není spoleh. Tož dobře! Rutmeier již Helmu vycvičí. Ty bys to byl tak hrubě neudělal. Teď však je mi všechno jedno. Ale to ti povídám: o té věci se bude dále mlčet, rozuměl jsi? Mám tě v rukou. Řekneš-li jen slovíčko, pak řeknu také několik slovíček. Rozumíš!«

Nebyl jsem s to nic odpovědět. Hleděl jsem jen k podlaze a zatínal pěsti v bezmocném vzteku.

Berner směje se vzal klobouk a kazajku. »Pojď, doprovod mne ven. Rodiče nemusí vědět, jak jsme se bavili.«

Prošel jsem s ním bytem. Rozloučil se elegantně a zdvořile jako vždycky s mou matkou. Venku na chodbě mně podal ruku: »Servus.«

Začal jsem zuby, neodvětil jsem slova a obrátil se. Tu mne uchopil za rameno a řekl šeptem: »Počkat! Tak jednoduše to nepůjde. Chtěl bych jen vědět, budeš-li mlčet? Nepodaří-li se věc s Mollem, pak přijdu k tvým rodičům a něco jim budu vypravovat. Mám důkazy v ruce.«

Proboha, co jsem mohl dělat? Zčervenal jsem jako oheň, dusil jsem se a polykal sliny.

»Budu mlčet,« pravil jsem konečně. »Ale my dva jsme spolu hotovi.«

»No, dobře,« smál se potichu. »Má úcta, pane doktore,« a šel.

V pochybnostech jsem se potácel zpět do bytu. Maminka byla v jídelně. Chtěl jsem se jí vyhnout a šel jsem proto ložnicí. Avšak tu seděl Otto s přítelem u stolu. Když jsem vstoupil, pohlédli oba na sebe a zčervenali.

»Co tu máte?« tázal jsem se nedůvěřivě.

»Tajemství,« pravil Otto netrpělivě.

Trpce jsem se usmíval: »Jaképak tajemství! Vždyť je to jen dětinství.« Salonem jsem prošel na druhou stranu do chlapeckého pokoje a vrhl jsem se na svou postel. —

Co jsem měl dělat? — Jindrovi všechno prozradit? Pak by byl zachráněn. Potom však by přišel také Berner k mým rodičům a vyprávěl jim, co o mně věděl. Ó Bože, rodiče se to nesmějí dovědět, nikdy . . . nikdy! Teď jsem teprve viděl, jak ďábelsky ten chlap pracoval: měl důkazy ve svých rukou, dopisy, lístky . . . Já proti němu neměl nic. To málo, co jsem věděl, nemohl jsem dokázat. Kdyby prostě všechno zapřel, stál bych tu bezradně.

Příští noc byla nejstrašnější v mém životě. Převaloval jsem se v posteli, mé spánky planuly. Co chvíli jsem musel pohlédnout k Jindrovi. Nemaje tušení, řítí se do příšerného nebezpečí. A já jsem to nebezpečí viděl — a nemohl mu pomoci. Hrbil jsem se pod tíhou mučivých myšlenek, plakal jsem, modlil se, vztekal se proti Bernerovi . . . Dlouho po půlnoci jsem upadl do neklidné dřímoty.

Příštího rána jsem zůstal ležet. Omluvil jsem se, že mne silně bolí hlava. A nebyla to lež. — Teprve v poledne jsem vstal.

Odpoledne jsem šel s Jindrou do tělocviku. Byl zase hovorný a veselý, jako dlouho již ne. Jeho oči zářily jasně a upřímně. Avšak tajemné vzrušení bylo v celé jeho bytosti. Ale nebylo to rozpačité rozčilení posledních dní, nýbrž spíše něco slavnostního, rozhodného.

Uprostřed cesty zůstal náhle stát a pohlédl na mne: »Bedro, vím všechno, co se včera událo mezi tebou a Bernerem.«

Zbledl jsem. Před mýma očima se začalo všechno točit. Musel mne zadržet. »Buď klidný, Bedro,« pravil, »dovedu si představit, co jsi prodělal. Ale teď je to v pořádku. Pojď jen se mnou, budeme s Bernerem účtovat; již se těším.«

Pokračovali jsme v cestě. »Jindro, proboha, co víš?«

Vytáhl z kapsy list. »Otto a jeho přítel se včera schovali pod postel v chlapeckém pokoji, než jste přišli vy. Chtěli vás postrašit. Jakmile však začal Berner hovořit o mně, zůstali oba klidně ležet a všemu tajně naslouchali. Můžeš si pomyslet, jak jim bylo u srdce. Otto to potom zapsal. Tady je to.« Podal mi list.

Nevypravil jsem ustrašením a překvapením ze sebe slova. Jindra mne vzal za rameno: »Bedro, děkuji ti, že jsi včera toho člověka vyhodil. Že jsi musel mlčet, rozumím — nemusíš se červenat; hled', musel bych se také červenat. Víš, to s tím kinem je skutečně pravda... Ale tento list mi otevřel oči. — Otto bude o celé věci mlčet a my dva přirozeně také.«

»Ale Berner?« tázal jsem se, třesa se rozčilením.

Stáhl obočí. »Bedro,« vyrazil, »ten slovíčka nevyzradí, buď jist. Říkám ti, ten něco zažije — —«

Po tělocviku, když jsme kráčeli přes dvůr, zůstal Jindra stát, až Berner došel. — »Servus, Jindro. Jak se daří?« volal na něho zrádce. Mne si vůbec nevšímal.

»Pojď s námi,« odvětil Jindra krátce a obrátil se nahoru po schodech k tercii. Berner na mne hleděl tázavě a vyhrůžně, když jsme vystupovali za Jindrou nahoru. Má tvář byla bez výrazu. Když jsme byli všichni tři uvnitř v prázdné školní místnosti, zavřel Jindra dveře a obrátil se na Bernera: »Vím všechno přesně, o čem jsi včera večer mluvil s Bedrou.«

Berner se zděsil. Pak mne zastihl jeho zlostný pohled. V příštím okamžiku se usmíval: »Může být. Ale mám důvody se domnívat, že tě kdosi obelhal. Proto bych rád věděl, co jsme mluvili.«

»Šetři si slova!« odvětil Jindra ostře. Viděl jsem, jak se musel strašně opanovat. »Předně ti musím sdělit, že Bedra mně vůbec nic nevyzradil. — Ale náhodou vám někdo tajně naslouchal, zcela náhodou. A na štěstí dva svědci. Zde máš opis, který si můžeš přečíst, aby ses přesvědčil.«

Berner uchopil chvatně list a přelétl jej. Pak zaklel a zbledl zlostí. »Pěkné poměry u vás,« syčel, »tajně naslouchají hostům.«

»Zcela správně,« odvětil Jindra. »Rozmluva se tedy shoduje. A teď dej pozor, co ti řeknu: Za první: Ty jsi v mé moci. Mám zde důkazy proti tobě a budu ti touž mincí oplácet. Když nějaké slovíčko vypovíš o tom, co víš o Bedrovi, pak použiji tohoto listu. — Za druhé: Jestliže ty nebo Rutmeier nebo někdo jiný se odváží na Helmu — jen nějak, rozumíš — pak jdu rovněž k tvému panu otci, ukáži mu tento list, a ti dva svědci půjdou se mnou. Za třetí: Co jsi zamýšlel proti mně, o tom nemluví. Díky Bohu, vím teď, co jsi měl na mne přichystáno, ty falešný pse.«

»Co?« vyjel Berner. Jeho obličej byl zelený hněvem a vztekem.

Tu však se Jindra náhle vzpřímil, že jsem se až zděsil. Celá postava sršela strašným vzrušením. Jeho pohledy létaly jako ohnivé blesky. Tak jsem ho ještě nikdy neviděl. Chvění mnou projelo, když jsem se na něho podíval. Berner polekán ustoupil.

»Mlč,« hřměl Jindra na protivníka. »Teď mluvím j á s tebou. To je poslední slovo, které vůbec s tebou mluvím. Víš, co to znamená, že musím před tebou chránit tvou vlastní sestru?...«

Zenzenhof

Archiv Jitro, Praha. Maria Waldrast

Archiv Jitro, Praha

Skloněn a číhaje stál tu Berner. Šklebil se posměšně: »Chránit, ha, chytře řečeno.« — V příštím okamžiku zaduněla světnice temnou ranou. Berner, zasažen do obličeje Jindrovou pěstí, se svalil. Jeho hlava udeřila mocně na katedru. — Chtěl se zadržeti na nohou, ale zapotácel se sem a tam, pak klesl úplně k zemi . . .

Jindra na něho hleděl upřenýma očima. Procítl jako ze sna a otočil se. »Pojď, Bedro.« — Šel ke dveřím, aniž ještě obrátil hlavu.

Berner ležel na podlaze, napolo vzpřímen, šaty plny prachu, a utíral si krev s obličeje a vlasů. Plakal. »Vy psi — vy . . .«

Zavřel jsem dveře. Jindrový rty se chvěly, celým tělem tráslo ještě hrozné vzrušení. Beze slova šel se mnou dolů po schodech. V tmavém průjezdu zůstal náhle stát a vzal mne za rameno: »Bedro, kdybys věděl, jak je mně u srdce! Stál jsem nad propastí. Ať mi to Pán Bůh odpustí.« Položil pravici na stěnu, položil tam hlavu a začal náhle vzlykat. — Netrvalo to na štěstí dlouho. Hovořil jsem k němu utěšuje ho. Brzy se uklidnil. Pak jsme vyšli ven.

Nemluvili jsme cestou domů ani slova o tom, co se předtím přihodilo. Ale cítil jsem, že si teprve teď Jindra docela uvědomoval, nad jakým nebezpečím se vznášel. — — —

Když jsme byli zase nahore ve světnici, podal mi ruku a pravil: »Bedro, na dnešní den nikdy nezapomenu.«

Stiskl jsem mu pravici poctivě a radostně a ulehčeně jsem si oddychl: »Díky Bohu, Jindro, teď jsem volný.«

»Já také,« kývl, a jasná záře kmitala jeho obličejem. — — —

Příští tři dni chyběl Berner ve škole. Když čtvrtého dne zase přišel, měl kštici pečlivě přihlazenou přes jedno místo na hlavě, na němž sotva znatelně vlasy probleskovala náplast.

Jindra a já jsme se již o něho nestarali. Měl jsem sice ještě tajně strach, že mně něco vyvede. Avšak týdny mýjely — nic se nestalo. Tu jsem si od srdce oddechl a děkoval Bohu, že mne vytrhl z propasti, na jejímž okraji stál také Jindra.

Jindra sám již nikdy nechodil potají s Helmu. Někdy ji doprovázel veřejně od školy domů. To stačilo, aby se Berner zdržoval. — Děvče bylo ovšem ještě stále zamilováno do Jindry. Dělal mu často, durdic se, výtky, že tak náhle zchladl. Tehdy se Jindra smál srdečně a vesele a ujišťoval, že je jí stále dobrým přítelem, to že stačí. S tím se konečně spokojila.

Bratr Otto se stal tím zážitkem vážnějším a zralejším. Co se onoho odpoledne dověděl, nikdy ani slůvkem nevyzradil. Skrýval to jako hluboké tajemství v srdci a mlčel. Ani jednou to nedal najevo sebe nepatrněji.

Tak plynuly týdny červnové jako sluneční den po zlých, bouřlivých nocích. Již neležela žádná chmurná a rozdělující hranice mezi Jindrou a mnou. Stáli jsme pospolu jako dva bratři a byli jsme si zároveň nejlepšími přáteli. Zkušenosti minulých týdnů zaplašily z mé duše dřívější předsudky. Viděl jsem nyní jasně, že jsem se nemohl stát čistým a šlechetným z vlastní síly. To ani Jindra nemohl. — Avšak svobodně a radostně se pokorit svatému zákonu božímu a s Jeho milostí býti pánem vlastních slabostí — uznal jsem jako jedinou možnost, abych dosáhl svého ideálu a modlil jsem se zase.

Ale před posledním krokem jsem se ještě stále lekal. Uvésti do pořádku svůj minulý život poctivou zpovědí. — Vymlouval jsem se na množství práce, již jsme teď před koncem školy měli, abych se omluvil před svým svědomím a odkazoval jsem se na později.

(Dokončení.)

Růže nad tmou a vše | Ivan Stránecký

Vlnky víří, písek a lesk přebíhá po nich. Chytneš jednu, uteče druhá, pohládneš ji, nenarovná se. K tomu slunce, jež pluje po jezeře a svítí z něho. Sigrid je mokrá i ve vlasech a Het, jenž sedí na skalisku a číhá s vlasem na rybu, nestačí ji pobízet, že nechytí tuto, a sázet se, že vskutku nedohoní onu srstnatou vlnku. Slunce je v jezeře, hladina v obloze a beránky vlní se na ní, chytíš jej, ten ne, ten druhý, nechytíš? Het vede Sigrid a ona smí nésti prut. Před zámkem padne na Sigrid strach pro vlhko a písek na šatkách. Ale Het se vzmuží a jde první vyznati se, že Sigrid zmáchal. Jsou jedno

a ještě děti. Kdybys houkl do skal a lesů za Imatrallou jméno Het, ozvěna prozradí ti Sigrid. Jedno jsou a v zámku to berou za vážnou věc. Ještě děti. Het chce být důstojníkem, takovým, jenž slouží králi, má zlaté šňůry na prsou, a když přijede, vše na něm ulpí. Sigrid vyťukává leccos na klavír a zkouší stát na špičce nohy s rukama a tělem rozkřídleným, právě tak, jak činí na obraze bílá tanečnice v saloně. Učitel, chodící je odpoledne vyučovat, se usmívá a přeje oběma hodně zdaru a využije toho na navázání výkladu z mluvnice či počtů, neboť, řekněte, může být důstojník bez násobilky a tanečnice bez abecedy? Jsou dva a přece sami, neboť jsou ještě děti. Voda shrnuje hloubku nebes, země neústupně a kamenitě ční a vzduch je široký, k zalknutí daleký a výšku jeho nedohlédneš. Nic se nemění, před lety bylo tak, jak je dnes, jeden kámen vlna vyhodí, druhý nablízku urve. Vítr jde a češe lehký vlas, ruce tleskají v slunci, voda žíhá chlapeckou tvář, pěsti však nepustí vesel.

*

Sigrid už nosila stužky ve vlasech, když Het odjel. Nosík měla červený pláčem a Hetův hlas na lodi zněl hluše a ani vysoko vyhozená čapka nebyla s to vnést třpyt do očí. Držela se křečovitě matčiny ruky a nechtěla jít, ani když už bylo vidět jen větřík kouře za obzorem. Dostala učiteku hudby a tance, na níž stáří už provedlo třísnící lept. Vysoko bil její hlas, odpočítávající takty a studené prsty štípaly tělo, nemohoucí vyplnit tu kterou polohu figury. Ale pak bývala opět sama. Drobným letem sbíhávala k jezeru a pod břízkou vyhlédala dlouho do vodního kraje. Stíny probíhaly v dálce a hrály si se světlem, rýhu, plnou jisker, zanechával houravý parníček, ale z mlh k večeru nesvitlo žádné světlo. Loď, jež se užuž blížila, učinila obrat a plula dál, jméno na její přídi pohltila tma a zůstal jen sten. Tříšť vody kamení světlem, vlnobití je neústupné od dveří a tvrdé v ranách, pěny šumí listnatě. Zvedá se vítr, noční les vlhne, burácí koruna ve tmě a uprostřed černá a tuhá voda. Daleko sečí proudí vítr, sníh jde s ním a mráz, bahno, nad ním rašelina tíhne, v cestu se mění. Ubíhá pramen, černý mech smáčí, ze skály řine se, šíří, v hladině ztrácí. A loď, jež dýmá, mizí. Nevolána objeví se, zavolána splývá. — Když v noci je den a mříže křížují stínem světlo v Sigridině pokoji, otvírá se okno, pelikán bílý usedá na římsu a noří svůj zobák do krve hrudi. Sigrid tichne ve tváři, usedá a ruce boří do kláves. Hraje, vítr se chvěje a je třpyt. Dalekou vodou jde stesk, ubíhá pramen a lodi vyčkávané není.

Přece však radost. Het ji pozdravuje na konci v dopise a je zvědav na její umění. Sigrid se vychýlí dolní ret, ale vrásky kolem úst se hned shladí, neboť je nablízku učitelka. Den plane dlouhou chvílí a noci už pak nebývají bílé. Neboť se blíží prázdniny. Neboť Het přijede. Někdy hned nepřijel, to jel rovnou z kadetky ke strýci probošťovi do Punkarhajulle. Když však se objeví pod terasou, roztřepe se Sigrid zimou. Het jde po schodech a postupně se celý vynořuje. Nemá sice šňůry, ale slouží králi a — vše na něm ulpí. Ve člunu má Het postavení navigačního orgánu, Sigrid se neodváží ponořit ruce do vody jako jindy, ostýchá se ho. Kadet je dvorný. A mluví jako všichni mladí páni s dobrou výchovou. Večer, když se vracejí z panského dvorce, hovoří Het jinak, vlastně mlčí a mlčí tak, že Sigrid bolí z toho u srdce. Jeho obličej má stín, ale oči ozařují a zrazují přece vše.

Tentokrát se zdržel Het na zámku dlouho. Vždyť jsou to poslední prázdniny; jsou stejně dlouhé s předchozími, ale neuvěřitelně krátké ve vzpomínkách později. Na domácím večírku Sigrid tančila po prvé. Prostor se rozsvětlil a vousatá učitelka s náhodným doprovodem panstva počala Čajkovského předeheru k baletu. Vlny se schylují, proběhnou dolem a znovu se vrší. Pád a znovu. V tišině loďka se kymácí nárazem větru, s boku na bok, s předě na zád'. Pojednou vítr a tma a těžká, stojatá noc. V mlčení vplouvají bělostná křídla. Vše kolem usnulo, je třeba ticha, tajemstvím světla štěp vzroste a větvemi probodne nebe. Prozatím skulinou v temnotě prochází proud, svit je a veselí, pád a vzmach, vzňatého prachu. Ubíhá kruh, je slyšet pleskot křídel, bílá tolje se kloní a louka je česána plavým větrem. Kličkuje cestička rychlonohá, kameny bludné daleko letí vzad, přichytí rez mokřin na chvíli bosou nohu, přes smrk ležící skočí a dál protéká vzduchem. Na konci stezky brána a hrad. Dorostl štěp, větvemi probíjí nebe a rána rozkvétá jase. Stromoví snů rozložilo listy, vrcholky prosakují jitem a vůně vřesovisk zvedá svůj oblak. Nepřijde nikdo nevolán do království, vrátka se zavrou a nepustí se v zajetí držené slunce, hvězdy, vody ranní, nic. Nenahlédneš do snu, rytíři. Přiblížíš-li se, oslepnu. Vzdálíš-li se, ochořím touhou. Volán jsi. Do stromu

růže vetni svůj meč, spust' hřívu koni, zlatými vlasy ozářen, usni též. Uslyšíš šum slétajícího pelikána a budeš se snažit změřit krev, jež po kapkách kane mu s prsou. Uvidíš bílou noc a tmu opuštěných nadějí, nespočteš zlámaných stonků, aniž pocítíš prokletost soumraků v osamocení. Nepochopíš... avšak jízva je na nebesích a úběl kolkolem rozlítý utěšuje, že loď jednoho dne přirazíš k nábreží a vystoupíš z ní pevným krokem naposled. Ruce už nedovedou vyslovit víc a naděje, ztělesněná rozpětím těla, umlká. Rozednívá se a je slyšet pád okvěti žlutnoucí ohnice. Doznělo konečně vše. Otec komisař tleská s vypětím sil a líbá upoceného učitelce ruku. Het se vytratil k jezeru. Je ticho, jen voda puchne a sítiny se tísnivě a ostře trou. Musel se zachytit stromu. Sigridin sen ožehl hlavu a její trýzeň vypálila bělostná znamení kolem boků. Ztratil se Het, do hlubin tajemné žízně se ponořiv. Vzkročil na zem, již předtím nikdo nespátlil a jejíž vegetaci nikdo ze smrtelných, ani on sám, nevňal. — Zapomněli na Hetův odjezd a Sigrodino odloučení. Nežili tomuto světu a stínu, hraně a kouli, ploše a křivce. Nebyli si vědomi toho, neboť samota zůstala v nich i s nimi vespolek. Kadet se neloučí a Sigrid nepláče, už nejsou děti. Odjede, složí zkoušky a bude vyčkávat povolání do řadového vojska. Usmívá se. Sigrid by přece ráda zůstala bez slz, ale nedaří se to. Zavál vítr a písek a spraš vytvořily ve čtverci arabského vykladače květ pouště. Znamení zřetelné, rozechvívajících a úděsné. Počátek nových cest v dálku vedoucích a zamlklých?

*

S pocitem nesdělitelnosti vystupoval Het zámeckou terasou. Padal stín starých kamených ozdob na jeho postavu. Vody se zšířily a vzduch veškerý hluboko do výšky prochvěn jest jeho zrakem. O okno Sigridino nezavadil. Odpoledne musela Sigrid k nemocné tetě do vsi, a když se vrátila, byl Het se společností na rybolovu na jihu ostrova. Rozvlínily se staré holé smrky a praskot korun bylo slyšet v podvečer neustále. Co praská, láme se. Co se láme, hyne. Silenčina korunka odlomená usýchá a větev odseknutá rezaví. Úzkosti, ustaň, buď spoutána a zahnána na útěk, ó zpozdlá a nenávistná! Snad opředlo výhled mlhami zrána a zrak utkvívá v hladině, nad níž se rozední. Klaviatura častěji než jindy jest prolamována, než nic neusedá na římsu pro množství krve nezměřitelné a pro nepřítomnost bělosti v noci.

Přišla ke břízce nad jezerem, jak žádal. Čekal už a Sigrid se zachvěním vnímala jeho temný, od nebe odražený zjev. Chtěla ho přivítat, s nedočkavostí ho poprosit, aby promluvil a zjednodušil neustávající záhadnost a chtěla se nechat usvědčit z klamu a nepravd, jež vymýšlelo bídné její srdce. Nevypravila však ani sten. Úsměv byl zmrazen a hlava schýlena břemenem nad její sílu. Prameny zoufalství zasykly a rozžaly temnotu v širém okruhu. Obloha ležela u jejích nohou a jezero neklidně nad hlavou. Zachytil ji. Stojatá voda je, mlhy z ní těžce kouří, tma bez konce proudí a chlad. — Tichá jsi byla, neboleštná. Šípková růže planá. Žilas jitřnímu třesku světla, běh času těšil tě, vyčkávalas. Až přijde rytíř, vzplanulý oheň a jasný meč. Tichá jsi byla, čekající. Přichází. Hle nalomen, s hořkými rty. Dočkáš se, nedočkáš? V půli je zlomen, upadne, zhyne? Dočkáš se? Nedočkáš. Ó bídný jsem, hora nepadá na mne a pahrbky mne nepřikrývají. Oděnění bédné je mi dáno a koruna síly a klidu je mi vzata. Povrhel psům a mláto vepřům. Tělo pukající v žáru, oči zateklé a čelist uhníla. S nohama v blátě a mrazu, zasmolený krví a čpějící solí vod. Šípková královno, spi, koruna nesejde s tvé hlavy a měsíci nebude dovoleno, aby strhl závoj s tváře. Ó, nechť opět se navrátí úsměv na rty, neboť průzračný jsem, nic neznamenam a pochodeň tmy vypálila mou jsoucnost, spi, do kmene vřel jsem svůj meč. Neusnul jsem. Je temno ve dne a nikdy bílo, ne v noci. Trny ať nejsou hodiny přítomné, ni místo prázdné, jež nyní po boku spatřuješ, a jízva po meči v dřevě, ni otisky bujného koně, směřující ven k bráně. Ať vrátí se sen! Není víc rytíře a sluch ni zrak nezachytne vzplanutí tváře a hlas jeho. Ujel, vítr mu hraje ve vlasech, koník moudrý tryská, plyne a mizí. Odjel a nevrátí se víc. Západy neuhasínají nad jeho hlavou a východy nezačínají znovu zářit. Sám jde a bez konce je cesta. Neboť koníka pohltila propast. Neboť je trýzněn samotou. Nikde, a lze to opakovat všude a kdykoliv, neslyší hlasu jeho z pouště. Je sám a nic (slyš město a Imatrallo) nezaplňuje jeho prázdnotu. Jsem žhnut a mrazen a pokoj není se mnou. Krok jde, duní zem, kámen, jáma, noc a den. Hvězda slétla, tma a zář, tíže smrti, bolest, sten. A nad obzory vlny se šíří, dohlédnout nelze je a pro Střed nemám oka. Zběsen jsem po této spatřené žluté a plané růži, kde je lucerna, abych svítě si, ve dne ji hledal? Kde je hůl, jež mne k ní přivede? Proč opustil mne Bůh a teď přátelé moji? Ó vysvo-

bození! Puch země tíží a vše bez smilování se obrátilo v její prach. Bez šatu jdu, noha je kost a hlava cent, bez srdce jdu, v očích je stín a v duši blín. Kde je čas utěšení mého a z kterých moří vykvétá můj květ? Kdo vlije oleje a vína do dlaní, nohou a boku? Zlatá a bílá, barva je vaše, černá a černá z mého jde těla.

Utichla Sigrid bolestná. Het, vhodiv peníze do vody a šatstvo rozvěsiv po jedlích, utonul lidem i kraji.

*

Dřevorubci nahoře v Puijollu ho vídali často. Přisedával k ohni, hřeje si svrasklé ruce; jsa otázan, mlčel. Zdatný byl, dvacítku kládu navalil sám bez pomoci. Jeho oči byly zateklé, ústa uhníla a tělo pukající. Starý Jutti přísahal, že v noci jde z něho zář, hlavně z těch strašných bílých očí. Posádky uhelníků a poloutopených kupeckých lodí se s ním dělily o místo v mezipalubí. Když byl špatný čas (vítr oslepoval a zabíjel a moře kamenovalo pošťvanou tíhou) ujímal se cizí chlap navigace a posádka po nebezpečí uznale prohlásila, že měli z pekla štěstí. Bláznem byl, to bylo jisté, než žlutá růže, ani on mokvajícím nebyli nebezpeční.

Lidé praskali stejnými neřestmi a země i vody byly ztuhlé touž tíhou. Ó, jak měl Het rád noc! Vše spáleno a zničeno bylo v tmě a nahoře království nezbadatelné. Úchvatné vlnění nezemských vod, svítání bez mlh a blesků a pražící žízeň celého těla v šířce i délce, venku a uvnitř. A bylo zdáti už slyšet ponorný hlas. Zas, a potom klid. Het už nejedl po čtyřicet dní a nocí, opánky a hůl pozbyl a svrchní šat měl přehozen přes hlavu. Šel, noha byla kost a hlava lehká postem a popelem. U konce byla pout. Země byla pustá a prázdná a tma byla nad propastmi. Ni místo suché. Ni na kameni mech. Ni ryby ve vodě. Nic než na nejvyšší skále keř. Vzplanulý, hořící keř. Kde vše je, není nic. Kde není nic, je vše. Kdo ztrácí, nalézá. Kdo hyne, žije. I zachtělo se keři říci: budiž světlo. A bylo. Hle, růže žlutá množí své okvěti a okolo nevidět ničeho leč království tryskajícího slunce. Ticho se šíří a Střed záře je bílý. Nehmotně tkví na všechny strany paprsek dvojhavý.

Nevřel meč do růže a usnul. Ó Sigrid, sen jeho není tvým, aniž je z těchto jedlí a vod.

*

Naposled viděli Heta rybáři v Taverjik. Teprve za mnoho dní vyplulo jeho tělo, zcela obnažené rybami.

O slovanské bohoslužbě v Čechách a na Moravě

Fr. V. Mareš

Богъ видѣвъ вѣро твою і подвигъ, сътвори нынѣ въ наше лѣта, явлѣ boukvy въ vašb jazykъ, jehože ne bě isprъva bylo, nъ tьkъmo въprъvaja lѣта, da i vy pričtete se velikyichъ jezycěchъ (t. j.: Bůh spatřiv tvou víru a tvůj boj, vykonal, co se již od pradávných dob nebylo stalo, že zjevil písmena pro váš jazyk, abyste i vy byli přičtení k velikým národům).

Tak napsal — jak praví životopisec sv. Cyrila — byzantský císař Michal III. velkomoravskému knížeti Rostislavovi, když posílal jemu i jeho lidu svaté věrozvěsty, aby mu nejen hlásali rodným jazykem Kristovu víru a pozvedli jej z temnot pohanství, ale aby mu přinesli světlo kultury a povznegli jej na důstojné místo mezi ostatními národy. Slovanům se dostalo i výsady, které požívali dosud jen neobyčejně vyspělí národové, jako Řekové, Armeni atd., totiž užívati vlastního jazyka k bohoslužebným úkonům. S tím souvisel rychlý rozvoj písemnictví, které postavil na pevný základ Konstantinův široký rozhled a jeho hluboké vzdělání, zejména v jazykovědném oboru. Ovládal totiž kromě mateřské řečtiny a slovanštiny i latinu, gotštinu a jazyk chazarský, samaritánský a židovský. Šafařík tvrdí, že čerpal prvky k sestavení glagolice i z písma foinického a etiopského, jsa »ein schriftkundiger Orientalist«. Žel, že předčasná smrt jej překvapila uprostřed plodné práce, dříve než mohl dokončiti a dokonale vytríbiti slovanský překlad Písma i jiných bohoslužebných knih. Jistě už ani sv. Metoděj neměl bratrových skvělých jazykových schopností.

Než ušlechtilému odkazu soluňských bratrů nebylo popřáno, aby se dále utěšeně rozvíjel a mohutněl na moravské půdě. Jeho odpůrci, kteří již za Metodějova života se snažili

zničiti slovanský bohoslužebný jazyk, ovlivnili i knížete Svatopluka, který pak zaváděl latinu místo slovanštiny. V těchže šlépějích se brali i jeho nástupci a zánik Svatoplukovy říše znamenal pro Moravu i trvalé přiklonění k latině. Slovanští kněží prchli do Bulharska, do Charvátska a do Čech, ale jejich dílo mělo už dosti životnosti, aby nezahynulo. — V Čechách nebyli noví. Již celá řada jejich druhů tu působila od raného počátku vlády Bořivojovy. Dřevěný kostel sv. Klimenta na Levém Hradci byl toho svědkem. Po celé X. století byly v české zemi obě křesťanské složky v rovnováze, slovanská liturgie byla rázu západního — římského. O tom nás poučuje i velice vzácná památka — nejstarší dochovaný doklad staroslověnského jazyka — Kijevské listy. Je to sedm listů, které obsahují překlad sakramentáře latinského ritu, s dosti četnými vložkami ritu byzantského. Tato památka jest opisem starší předlohy, jenž vznikl asi v polovici X. století, a to — podle některých — v Čechách (jinak Vondrák). Po smrti sv. Lidmily prý vznikla staroslověnská legenda k její oslavě, ale známe ji jen z pozdějšího latinského zpracování.

Svatý Václav byl už v mládí dokonale zběhlý nejen v latině a řečtině, ale i v církevní slovanštině. Záhy po jeho smrti vzniká o něm staroslověnská legenda. Její původ lze hledati rovněž na české půdě (jinak Vondrák) a svědčí o rozkvětu písemnictví tohoto jazyka v naší zemi i o jeho mohutném kulturním vlivu. K ní se druží i slovanský překlad latinské legendy Gumpoldovy. Mlada, dcera Boleslava I., vyjednávala dokonce v Římě o zřízení slovanského biskupství v Praze, ale bezvysledně.

Když stále rostoucí latinský vliv nabýval pozvolna, ale jistě převahy, stal se střediskem slovanské bohoslužby i staroslověnského písemnictví nově založený klášter sázavský. Jeho první opat, sv. Prokop, se v mládí vzdělával na Vyšehradě,

»kdež slavné učenie bieše,
v slovenském jazycě ktvieše«.

(Rkp. Hrad., Prok. 65—66.)

Otázka, zda kvetlo na Sázavě glagolské či cyrilské písemnictví, není dosud uspokojivě vyřešena. Je-li správný Vondrákův výklad o původu Pražských zlomků, jejichž vznik hledá na Sázavě, psalo se tam glagolsky. Než cyrilská část Remešského evangelistáře a cyrilské glosy v Martyrologiu rajhradském, jejichž vznik bývá hledán rovněž v Prokopově sídle, svědčí o opaku. V případě, že se nemýlil Vondrák, svědčí Pražské zlomky i o tom, že byl na Sázavě zaveden východní ritus. Spytihněv vypověděl slovanské mnichy a povolal místo nich latiníky. Nemálo se o to přičinili jejich sokové, kteří je u knížete obviňovali:

Knieže, jsúť zdě kacís Slověné,
jmajít kakos písmo jiné,
činieť porocstvie přemnoho,
knieže, nepřepúščeť jim toho;
slúžieť slovenským hlaholem,
stojiece před božím stolem.

(Rkp. Hrad., Prok. 965—970.)

Spytihněvův nástupce Vratislav povolal mnichy zpět a žádal před rokem 1080 na Řehoři VII. povolení slovanské liturgie pro celou diecési pražskou, ale marně. Kronikář Kosmas, který právě byl svědkem pohnutých dějin Sázavy, nezmiňuje se — jsa straníkem latiny — o slovanské liturgii ani slovem. Jeho vinou se dlouho málo hodnotilo české odvětví církevní slovanštiny a jeho kulturní význam.

Břetislav II. znovu přinutil slovanské mnichy, aby opustili Sázavu, tentokráte již nadobro.

Pak je v dějinách církevněslovanské bohoslužby v českých zemích mezera až do doby Karla IV. Dohasínající zbytky staroslověnského písemnictví se zračí v dochovaných Vídeňských a Svatořehořských glosách. Jistě i čeští překladatelé bible, kteří tehdy pilně pracovali, použili jako pomůcky hotových církevněslovanských překladů.

Karel IV. poznal za svého pobytu v Senji v Charvátsku slovanskou bohoslužbu tamních glagolitů a vyžádal si od papeže povolení, aby směl založiti v Čechách klášter slovanský a zároveň, aby v jeho přítomnosti směla býti sloužena slovanská mše kdekoli. Tak roku 1348 »fundavit monasterium ordinis sancti Benedicti in eadem civitate Nova et instituit in eo fratres Sclavos, qui literis Sclavonicis missas celebrarent et horas psallerent«

(Beneš Krabice z Weitmile, liber IV., Scr. rer. Boh. tomus II. pag. 346). Klášter byl zván buď Emauzy neb Na Slovanech. Karel IV. mu věnoval cyrilský rukopis evangelia, o němž se věřilo, že jej psal sv. Prokop vlastní rukou. Tento rukopis v nádherné, zlatem a drahokamy ozdobené vazbě putoval v XV. století spolu s připojeným glagolským svátečním lekcionářem do Remeše, kde naň skládali přísahu francouzští králové. V klášteře Na Slovanech vznikla též krásná, glagolsky psaná česká bible. V glagolských rukopisech emauzských našel i Hus předlohu pro český diakritický pravopis. Tedy »není (Hus) ani ve své pravopisné opravě „geniálním vynálezcem“, za jakého byl vyhlášován« (Listy Filologické, LXVII, 1940 č. 3/4, str. 253).

Husitské bouře učinily konec i staroslověnské bohoslužbě v Emauzích. Na její obnovení nebylo v pozdějších stoletích ani pomyšlení.

Až 21. května 1920 vyhověl papež Benedikt XV. prosbě českých a moravských biskupů a povolil opět staroslověnskou liturgii na některých památných místech obou našich zemí (kaple sv. Václava v chrámě sv. Víta, chrám sv. Jiří na Hradě, Emauzy, Sázava, Vyšehrad a Velehrad) ve svátek sv. Cyrila a Metoděje, Václava, Lidmily, Prokopa a Jana Nep. — Tak zaznívá opět na Sázavě, v Emauzích i v ostatních památných svatyních rok co rok velebný a libozvučný slovanský jazyk k chvále boží a k potěše celého národa.

Do tváře milostné můj pohled

Václav Ara

Do tváře milostné můj pohled
a tuto stopu tvrdou pěstí zvu.
Soptění vyhaslé mé chtění
a tužbu ohlodává zmar.
Však tolikrát byl blízko Přítel
a kroky kolem: kruh a elipsa,
v nichž bázeň zaječí a věrnost psa
a průrva větrům zlým, má živá vzpomínka.

Jistoty přímé, mé ústrojenství v nich,
jistoty zdejší odsouvající noc.
Čas ztrácí ovzduší, pod nebem nízko požehnání tkví
jak úzkostná tkáň pavučiny dravé,
jíž obdařena kořist šeptající Ave!,
a v obřadnosti zrak se krásy ujímá.
Klad smyslů, jenž touží čísti z hvězd
své poddanství, tu nemoc mdlou
a mlékem sladkou a nápoj mateřský
zde této země, kde lože žádosti v kov rezivý svou bernou
minci mění

a v mrtvé descrescendo vzniklá radost tichne.

Chci pozdržet se
(pod nohou sákne krev a v úběžníku lichém sláva
a křivka výkyvu již velí: dosti)
na místě zbahnění a s divou nevlídností.
A prchám kraji nočními a chladnou umrlčinou
a mrazem vesmírným, v němž kolísavá stálost ctnosti,
a prchám kraji nočními a chladnou umrlčinou
před světlem zlým a chvílí zbabělosti.

Rodiště

F. L. Karel

Krajino květy posetých strání,
zlatého vína na terase;
v zeleni listů sám Bůh se sklání,
dech zvedá ňadra v opojné kráse.

Bez konce touha má sevřít v svou dlaň
zlatem se třpytící země pruh,
nocí ze sametu přeletět pláň,
již rádlem oral vždy otcův pluh.

Libou vůní květů prosycen vzduch;
pilné včelky ty létají kolem,
píseň lásky zpívá kos a v můj sluch
doléhá tichým, vzdáleným bolem.

Pod krovem večera

Stanislav Sohr

Čekávám večerním časem na prahu snů,
až měsíc vypluje ze své mlžné zahrádky,
ozáří milý můj kraj, k němuž tak lnu,
a bude vypravovat v kouzlu noci pohádky.

Na palouk vzpomínek vyplují víly,
shlédnu tance při třpytu hvězd,
až zajde luna, nikdo nedozví se, že žily,
jak sny v křivolaké spleti cest.

Jaro se vrací

Bílé chomáčky, malé obláčky, dálkou plynou,
vrací se jaro krásně zelené,
všech divů div.
Štíhlé vrboví v copánky spletené
i hájky jív
hovoří. Lehounký vánek voní vlhkou hlinou.

Touha po jaru

Walter von der Vogelweide

Přeložil Komarovensis

Co škody nám letošní mráz nadělal:
louce i lesu rezavý nátěr dal.
Sem mne dnes mnohý milý hlas zval.
Vidím-li, že hlouček dívek s míčem si hrál
na silnici, je čas by pták zazpíval.

Chtěl bych ten zimní čas prospat a snít!
Bdím-li jen chvíli, musím se rozzlobit,
že může nad vším tak velkou moc mít.
Vždyť máji on pole smí vyměřit:
Kvítko smím sbírat na m a l ý pažit jít.

Za večera

Jan Starý

Neboj se, má drahá, večera,
korouhví písni
a stínem lnů
nechť tě pohladí,
rodí se noc
v stínech kapradí — — —
kouzelná noci,
nikdo tak nehladí
koroptví písni
a stínem lnů
za obolos světla
a dárek snů.

Učiň zázrak...

L. Zábranský

Změň pěnu vod
ve stádo ovcí na holi
a jaro nechť ti doprovod
k tvé písni hlaholí
a den změň v noc
vzbud' oči ze spánku
zavolej slunce na pomoc
a vítr hod' přes branku
obejmi oblaka souhvězdí
jemných jak nevěsty peřiny
víš proč už dnes nejedzí
v člunu ty dávné vteřiny?

Snad vítr příliš vál
snad lípy příliš voněly
ach krása stojí opodál
kdo se mnou o ni se podělí?

Tulák | A. Bartušek

Pro bázeň děcek za máminou sukní ještě
a pak už snad jen pro smrt.
Mileneček hvězd a návratů a deště.

Tak bez loučení jít a nevracet se zpátky
(tak sám jen vítr chodí).
Pozdravit Boží muka, hlad a křižovatky.
Lod' touhy nevylodí.

Ta cesta divná je jak roztesknělá píseň,
jež beze slov se zpívá.
V západech slunce je těch osamělých tíseň,
jimž den se připozdívá.

Pro úžas dětí na matčině klíně ještě
a pak už jenom pro smrt.
Snad někde zní ta nezpívaná píseň ještě.

Dva hlasy | Bohumil Pavlok

Ach, jednou — voněly lípy —
dnes je to dávno již.
Však jejich vůně — vbodnuté šípy —
cítíš je také — rozumíš?

Ach, jednou — budou kvést bíle
v mystické zahradě opojné lilie,
krásné a nadzemské v tisící síle,
která snad vůni líp zabije.

Ach, jednou — možná že odkvete touha,
přestane vonět červený smutek,
zbudou jen vrásky — semínka pouhá,
z nichž jednou vyroste smrtící skutek — — —

Ach, jednou — uvadne vánoční stromek,
betlem i anděl: »— Naděje marná je!«
(vykřičník výsměšný za bílým písmem),
zbude jen samota — slabounký stonek,
květ — touha, vůně snad smutek a snad i to, co uzraje!

Jen směj se, sýčku, směj se dál —
láska je mnoho snad — láska a síla mnohem víc!
Však, opustíš-li dnes to, cos nikdy nehledal,
co že ti zbude? Vzpomínka na úsměv, oči a dlaně stisk
— a pak — snad věčné nic!

(Hlas druhý strachem malověrných oněměl
a první hlas si bezstarostně výsk'.)

E. Göpfertová | Malíř Archiv Jitro

Duše hledající Pána | Irena Linhartová

»Neprobud' mne, mluv jen tiše!«

(Michelangelo Buonarroti)

Jsou duše, které po nesmírných slastech a útěchách i radostech duchovního života, jež bývají ovocem počátečního nadšení, začínají všeti hlavu, pociťují únavu i vyprahlost. Tehdy, zarmouceny nad takovýmto stavem, počnou vyhledávat prostředky, jak by na-
byly dřívějšího klidu a sladkostí a zapomínají, že nenajdou-li Pána tam, kde skutečně je, nenajdou ho vůbec. Je to smutné a zároveň i hrozné, poněvadž takové duši nikdo nepomůže a mnohdy ani neporadí. Neboť jsou situace, které se dají dobře vylíčit, a jsou vedoucí, kteří pochopí. Přihází se však, že člověk nenalézá slov, aby vyjádřil stav své duše, a jsou i takoví zpovědníci, kteří se nesnaží pomocí vlastní námahy pochopit stav penitenta nebo přehlédnou lehce nesnáze člověka zdánlivě malého, který jsa obklopen jakoby temnou nocí, bez světla a bez správného nazírání je zmítán strašnými bouřemi a duševními bolestmi, o kterých často slýcháváme, nebo jsme je snad již i částečně pro-
žili. Když pak je duše v podobném stavu a nenalézá pomoci ani u člověka, ani, byť i zdánlivě, u Boha ne, ochabuje ve své horlivosti a první jakákoliv příležitost vytrhává ji nadobro ze všech krásných a nadšených předsevzetí, která učinila v době nadšení.

Ovšem, jsme přesvědčeni, že když již jednou Bůh milosti začne rozdávat, neustane ve svém díle a přispěje na pomoc, i když ne hned.

Uvážili jsme, že duši třeba hledat Pána tam, kde skutečně je. A kde tedy může být Bůh, chce-li člověk Bohu dobře, moudře a s nadšením sloužit? Nikde jinde, než v samém jeho srdci. — I bez útěch a světla a hřejných pocitů v srdci můžeme milovat.

Tušíme, jak velikým utrpením může takováto »duchovní tma« být. A snášet ji trpělivě pět, deset, dvacet let bez odpočinku, jest již skutečně heroismem velkých lidí.

Když tedy taková duše, bez ohledu má-li útěchy či neútěchy, snaží se milovat Boha a jemu sloužit tak, jako by se zjevně vyhřívala na slunci jeho zvláštních milostí — nalezne Pána v úplném podřízení sebe jeho vedení.

Považme, že některým duším, jak jsme již řekli, jest často po dlouhá léta trpěti vnitřní únavou a zdánlivou opuštěností od Boha nejen pro jejich vyzkoušení, ale i pro jejich zdokonalení, až ke konečnému výsledku. Proto, jsou-li pokorné, nikdy nevolají: již dosti, ale přijímají odevzdaně z ruky Páně vše, co jim dává, jak dobré, tak i zlé.

Pochopme konečně, že toto utrpení jest snad právě speciálně jejich životním křížem, který jim Bůh uděluje, a nechopit se jej s láskou, znamenalo by pohrdat Boží milostí a jeho ustanoveními, čili nepodřizovat se vůli Všemohoucího.

Představujeme si často nesprávně, že svatí a světice nacházeli v rozmluvách s Pánem útěchu, úlevu v bolestech těla i duše a nová povzbuzení pro svatost. V mystických vytrženích radovali se z blažené přítomnosti Spasitele nebo jeho andělů, jsouce tak zjevně ujištění o skutečné existenci Boží a všeho nadpřirozeného, a v chvílích duševních vyprahlostí těšili se vzpomínkami na extatická nebeská patření a stravovali se novými touhami po nadpřirozených milostech. Avšak malí lidé, kteří teprve počínají běžeti dráhu své dokonalosti nebo ti, kterým se nedostalo tak velikých zjevných milostí mystických vytržení, nebo konečně ti, kteří přes veškeru dobrou vůli nemohu dosáhnouti ničeho pro vlastní duševní nepohodu, a nebe jako by bylo hluché k jejich prosbám, nemohou postoupiti na cestě své dokonalosti, poněvadž jim chybí humor, t. j. vláha nebeských milostí...

I vyskytnou se duše, které po takovýchto mylných úvahách ihned malomyslně věší hlavu poukazující na to, že svatí měli k tomu zvláštní milosti, že tedy oni mohli, poněvadž k tomu byli zvlášť od Boha vyvoleni a disponováni, avšak ony že nemohou: chybí jim láska a kromě toho že jsou zmítány sem a tam duševními boji, což nejlépe svědčí o jejich nestálosti a nevěrnosti, a jsou přesvědčeny, že takto nikdy nikam nedojdou.

A tak tyto dušinky hledí do noci svého duchovního života unavenýma, osleplýma očima jako do prázdna. Zlomeny klečí před svatostánkem, necítí však útěchy. Otvírají svá ústa, aby přijímaly Hosta, ale zdá se jim, že přijímají pouze chléb. Jejich srdce je jako by probodeno tisícerými šípy, které smrtelně zraňují, úlevy však nepřinášejí. Ve vroucích modlitbách své zraky a ruce vzhůru pozvedají: »Ó náš Kriste, Tys přece mezi námi, proč se nezjevíš? Díváme se na Tebe svýma očima a nevidíme Tě, voláme Tě hlasem slepců z Jericha, proč nám neodpovíš? Pane, ať Tě vidíme, Pane, ať Tě slyšíme, prokaž se, Synu Boží, Synu Panny, vejdi do našich srdcí, která jsou dokořán... Proč nejsi tentýž, jako před tisíci lety, bílý galilejský Kristus z Evangelíí, abychom se alespoň mohli dotknout třepení roucha Tvého, aby moc, vycházející z Tebe, uzdravila naše srdce.

Jen krátká píseň

Jiří Hlobílek

Tak prázdna myšlenka jak brázda za lodí
šumivých pěn a chladných, zrádných vírů;
tak krátká píseň jen jak hrstka akordů
rezavých strun, již hrál jsem na svou lyru.

A přece černý kouř a popel zápachu
zůstal z těch slov a vzpomínky jedné...
Samota žhavého písku tak ledová —
že i má horká tvář pomalu bledne.

Ohně | Jan Neuls

Tajemstvím výšin plane a vábí zášeří krbu,
tajemství svítí tmou v sousedství plamenů:
chamtivě zvědavé neznámo maličkých lidí
rozlilo za ohněm světlicí mýtinu do hvozdů,
mýtinu ve stínu trýznivě úrodné zahrady.

Ó, znám vás, lesnaté hvozdy, života chrámy,
živote bídný, přece však stříbřený písněmi,
známe i předlouhé kol ohnisk mýtiny,
území hadů, v němž umírám ve zdraví,
známe též ideje žití, démanty v duchovém ohni.

Bílá je noc a lože mé horečně žhavé
a hvězdy kdes, plameny syčící v lávě,
šklebí se unylým připravám před cestou:
ó, běda, nebe se ztrácí, já vidím jen svět
a jeho stíny — a preludy s gloriolou ...

Proč chtěl jsem se oslepit plameny?
Proč vypil jsem temnot vždy stíny?

Pešek | Dívka-kresba Archiv Jitro, Praha.

Základní otázky etické | Dominik Pecka

(Pokračování)

ZÁKLADNÍ CTNOSTI A OSOBNOST

Již stará filosofie stanovila jako základ mravního života čtyři ctnosti: opatrnost, spravedlnost, statečnost a mírnost. Z nich tři, totiž opatrnost, statečnost a mírnost, směřují k zdokonalení vlastní osobnosti, kdežto spravedlnost určuje správný poměr k Bohu a bližnímu, neboť k sobě samému nemůže nikdo býti spravedliv ani nespravedliv.

1. Opatrnost

Opatrnost je ctnost rozumová — zakládá se totiž podle svatého Augustina na poznání věcí žádoucích a věcí zavržitelných. Není to tedy nějaké opatrnickví či bázlivost, jak snad slovo samo by naznačovalo, nýbrž moudrá rozvážnost a důmyslná obezřetnost, slovem dokonalost rozumu činorodého. Všechny ctnosti jsou dítkami naší dobré vůle: opatrnost však je dítkem našeho ducha, ne ovšem ducha, vzhlížejícího k hvězdám, nebo ducha, nořícího se v záhady věd, nýbrž ducha, který své znalosti staví do služeb života. Všechny ctnosti směřují k dobru. Jelikož pak dobro lidské je to, co je v souhlasu se správným rozumem, je nutné, aby cíle mravní ctnosti napřed byly v rozumu. A úkolem opatrnosti jest řídit vše, co směřuje k mravním cílům: a tak je opatrnost vodítkem ostatních ctností. Každá ctnost potřebuje opatrnosti, neboť se musí vystříhati krajností a výstředností. Ctnost je v jakési střednosti — jinak se stává neřestí. Opatrnost určuje všem ctnostem rozumnou míru a správnou cestu, jest vychovatelkou ctností vedouc je k rozumnosti, správnosti a umírněnosti a varující před přepínáním a upřílišováním. Opatrnost, třebaže jest vychovatelkou ctností, není v nás od přirozenosti, nýbrž jakožto ctnost rozumová vzniká a roste z vyučování a zkušeností, musí tedy sama býti vychovávána. A proto jejími nezbytnými vlastnostmi podle svatého Tomáše jsou: a) paměť, neboť zkušenost se zakládá na tom, že si člověk mnoho věcí minulých pamatuje; b) rozumění, neboť bez správného úsudku nelze stanovit správné jednání; c) účelivost, neboť člověk musí dbáti pokynů a rad učitelů a starších, moudřejších lidí; d) zručnost, neboť je třeba, hbitě se dohadovati vhodných prostředků k cíli; e) um, neboť k opatrnosti

Šlechta | Chaloupky

Archiv Jitro, Praha.

náleží i schopnost dobře raditi — a to není nic jiného než postup od věcí známých k neznámým; f) prozřetelnost, neboť úkolem opatrnosti jest věci dobře zařizovati k cíli; g) obezřetnost, neboť nelze věci zaříditi k cíli, nepřihlíží-li se ke všem jednotlivostem a okolnostem; h) ostražitost, neboť žádoucího cíle nemůžeme dojíti, nebereme-li zřetel k překážkám stojícím v cestě.

Tolik požadavků se klade na ctnost opatrnosti; z toho je zřejmo, že tato ctnost může vyrůst jen z půdy dobré a připravené pro působnost milosti Boží. Pravá opatrnost je dar Boží a o ten dar je třeba prositi.

Úkolem opatrnosti jest: a) hledati prostředky vhodné k cíli; b) usuzovati, co a jak je třeba činiti, aby mravního cíle bylo dosaženo; c) přikazovati, aby ten neb onen čin byl vykonán určitým způsobem.

Působištem opatrnosti jest denní život se všemi svými nejvšednějšími i nejvznešenějšími stránkami. Jest jí třeba k nákupu denních potřeb i k přípravě životní zpovědi. Jísti, píti, spáti, učit se, pracovati, baviti se, modliti se, trpěti, obětovati se — to vše jsou věci, jimž opatrnost propůjčuje pravý smysl a správnou míru, ukazujíc nám, co je pro nás nejlepší a zároveň nejčestnější a nejdůstojnější a co nás jistě vede k pravé dokonalosti.

2. Mírnost

Mírnost zdá se býti leckomu pátým kolem u vozu ctností. Mnozí se domnívají, že mírnost je výrazem ne křesťanské síly, nýbrž křesťanské slabosti. »Mírnost« jeví se býti téměř známkou méněcennosti. Pravda jest, že kdyby člověk byl vyhaslou sopkou, nepotřeboval by ctnosti mírnosti. Mírnost právě nás staví před neúprosný úkol — přes vlnobití vášní a citů hledati bezpečnou a jistou cestu k tomu, co je rozumné a správné. Jako statečnost dává sílu k boji proti překážkám vnějším, budícím vašeň strachu, tak mírnost dává sílu k boji proti překážkám vnitřním, totiž proti nezřízené žádostivosti. Proto úloha mírnosti nastává ve chvíli, kdy člověkem zmítají základní žádosti zlé. Ty jsou podle svatého Jana: žádost těla, žádost očí a pýcha života. (Jan 2, 16.) Žádost těla jest tělesná touha po nedovoleném ukojení, která směřujíc proti střídmosti a čistotě svádí k opilství, obžerství, smilství. Žádost očí jest chtivost, která má sídlo v očích a žádá nezřízenou měrou statků pozemských (bohatství, nádheru) nebo nezřízeného patření na věci smilné. Pýcha života jest nezřízená žádost lidské cti a slávy. Křesťan smí sice užívati různých věcí ve světě, pokud se to srovnává s vůlí Boží a směřuje k poslednímu cíli, totiž ke cti Boží a spáse duše, ale nesmí je milovati pro ně samy, nesmí se jim oddávati tak, jako by v nich záležel jeho životní cíl. Úkolem mírnosti jest naučiti člověka, aby správně užíval věcí pozemských, to jest aby jich užíval, pokud mu pomáhají k dosažení cíle posledního, a aby se jich zříkal, pokud mu v dosažení posledního cíle překázejí. Je-li úsilí mírnosti zaměřeno na žádost pokrmu a nápoje, vede k ctnosti zdržlivosti a střídmosti. Je-li jejím cílem ovládnouti žádost pohlavní, vede k cudnosti.

Pomněnka z dětské zahrádky | Jan Nemerád

Bylo jaro a ledy už dávno popraskaly a odpluly. Mraky se rozplynuly na obloze v růžový zádech. Z času vytryskla radostná slza: Květná neděle. Ach, už ani nevím, kolik je tomu let! Louky za Litovlí byly tehdy tak podivně zelené, až mi bylo smutno. Olše a jívky se klonily pod tíží jehněd a kočiček.

Kočičky!

Písničko dětství, jež jsi nám uplovala po vodě našeho potůčku a z níž nám zůstalo jen několik slabounkých hlásků, které zvoní kolem nás jak zabloudilé vlny v rákosí, tak zlomeny a teskny. Nevím, zdali bychom tě chtěli uslyšet ještě jednou, ale toho čistého dětského hlasu je nám přece jen líto.

Dnes už mne nevypraví jako tehdy s kočičkami do kostela maminka, která se na mne tenkrát přemile usmála a byla tak krásná. Dnes už ne...

Čas je radostný, ale s luk vane s vůní zároveň smutek. Snad právě proto, že neděle Květná je tak blízká Velkému pátku. A v tento den ani potůček nemůže unést bez pláče proudy sotva očištěných vod...

Já sám jsem šťasten, že se mohu dívat na průvod dětí okolo kostela. Jak rád bych šel k nim s ratolestmi jívovými, kdybych se nestyděl za svůj šat, do něhož mne převlékli později a kdyby to bylo jen dětské!

Kočičky!

Jak rád bych ještě na chvíli jen se vrátil, Markétko, Jeníku a Libuško, a v rychlosti prošel vaší zahrádkou, abych zadýchal a oživil květiny, které zůstaly mou dřívější chůzí uvadlé! Pro nic jiného, jen pro tuto jedinou radost bych chtěl k vám. Áách, ale dvířka vaší zahrádky jsou pevně uzamčena.

Ale už nechci, díky, už nechci, jste příliš laskaví! Já toho ani nezasluhuji. Neubližujte však mému tichu! Co to? Kačeny. Divoké kačeny! A jejich křik jak naráží do chladných zrcadel tůní! A z mé vzdálené vesničky polední zvony mě zvou...

Rovina | K. Kliša

Přišla do roviny v tom čase, kdy v polích bloudil pes a kdy jen vítr a ptáci chodili spát tam, kde spali včera. Opustila krajinu zpívajících potůčků.

»Kam půjdeš, Máno,« ptal se potok u skalky. »Nevím,« říkaly její černé oči a hleděly dolů do kraje.

Přišla do roviny, kde jsou potoky hluché a němé. Smutné a plaché jsou oči Máni a ústa se zmohou jen na ano a ne.

»Musíte se usmívat a bavit zákazníky,« říká jí paní a obléká ji do bílého pláště. Mániny ruce jsou nyní celý den plny vlasů a vůně. »Ó, můj potůčku, jak líbezné byly tvé vlny a jak zcela jinak voněly květiny tvých břehů.« Usmívají se paní pod jejíma rukama, a hledíce do zrcadla, říkají: »Jaké máte krásné vlasy, děvčátko, i my jsme kdysi takové měly,« a vzdychají. Máňa jen shrnuje ústa a neví, co odpovědět.

K večeru přichází muž její zaměstnavatelky. Rozšklebí ústa a prská: »Á, nový vrabeček, no, neboj se malinká, ochočíme holubičku, bude z ní krásná lazebnice.« Bílé pláště se okolo potůchle smějí. »No, nemrač se, moje putičko.« A jeho prsty se roztahují jako ocas páva. Máňa se dusí rozpaky i úzkostí, neboť nerozumí těmto pohledům, slovům a chechtotu lidí z roviny.

Očima plnýma slz hledí do stropu a pozdě usíná. Celou noc ji pronásledují zlé sny.

Ted' je to už týden, co ji obílili pláštěm.

Zachrčí roleta a zaskřípe zámek. Jde domů a před ní stále ječí rozšklebená tvář. Je jí smutno. Vítr jí cuchá vlasy. Jde po mostě. »Má řeko, neseš mi pozdravy z domova, jak ráda bych tě políbila!« Naklání se přes zábradlí a hledí do vln. »Můj potůčku, již poznávám tvůj pramínek v tomto copu řeky!« Naklání se.

Uličník vítr jí strhne baret a utíká s ním po mostě.

»Je to tvůj baret?« Dívá se na její udýchaná ústa. »Je, je,« přeskakuje jí dech.

»No, co, když už jsem zachránil tvůj baret, zachráním i tebe od větru, aby tě neodnes.« Máňa jímá opět úzkost. Ale tohle přece nejsou oči, kterých se tolik bojí. Neodpovídá.

»Půjdu přece s tebou, třebaže jsi asi nemá, snad aspoň nebudeš hluchá. Jmenuji se Honza. Na tom druhém jméně ti jistě nezáleží. Stejně je to jenom nadávka. Učím se zedníkem. Ty se mi nesměješ? Víš, až se vyučím, budu stavět domy, bílé a plné světla. Musí mít především velká okna a na nich, jako v ústech dívky, musí být květiny. A také zahrady musí být kolem. Ne, to nebudou takové dlouhé, špinavé a smutné ulice jako jsou tyhle. To bude všude světlo a květiny. Ty se mi nesměješ? A proč se mi nesměješ, každý se mi směje, když takhle mluvím. Ostatně už dlouho jsem nikomu nic nevyprávěl. Naposledy v kantině našemu mistrovi. Dal mi facku, abych tak hloupě nežvanil. Ale ať, já vím, že až přijde můj čas, že to vše udělám. Ty se mi nesměješ, ale máš smutné oči. I ty mi nevěříš, vid'! «

Mániny veliké oči se obracejí k němu a na její tváři vychází slabounký úsměv. Honza se zakoktává. Po chvíli Máňa zašeptá: »Tady bydlím.« — »Škoda,« přešlapuje Honza, »chtěl jsem ti toho ještě mnoho říci. Bylo mi sice, jako kdybych mluvil sám k sobě, ale přece jsem viděl ve tvých očích, že posloucháš. Snad jindy už nebudeš nemá. Což zítra, třeba u mostu, zase v tu dobu, budu chytat tvůj baret. Přijdeš?«

»Ano,« rozběhne se Máňa, bouchne mu před nosem dveřmi, proběhne síň, dvůr a zastaví ji teprve světlo lampy. Dnes nebude usínat se slzami a s úzkostí. Nebudou ji strašit zlé sny. Bude se jí zdát... Přitiskuje prudce ústa, která se pokoušejí vyslovit jméno, k polštáři.

Honza čumí ještě chvíli na dvoře, potom se otočí, našpulí ústa a píská, až se to rozléhá ulicí.

Měsíc nabílí špinavé domy, chodníky promění v zahrady a okna v ústa dívek.

Honza jde do svého království.

Monolog nad Halasovými verši | Jan Lohniský

ruce starých žen
marnotratnice zchudlé
těžítka bezesnosti

Kdo řekne děkuji vám, ruce starých žen? Darovatelky života, nyní květiny zvadlé, vychladlé náhrobky mládí a snů, žilnaté ruce z mramoru. Již nežijete, stárnete jen. Odevzdaně složený v klíně čekáte na to, na co jste za svého života myslily nejméně, na smrt, na věčnost. Již nežijete, stárnete jen. Na harfu prstů vašich nezahrá již ani vítr a prstem vašim slunce se vyhne.

Zchudly jste.

Rozdávaly jste život, rozdávaly jste životu a rozdaly jste sebe. Kalich vašeho poslání se naplnil. Zůstáváte otevřeny, ale jste prázdné a vychladlé. Marně rozrývá vás čas a marně jste svlažovány deštěm slz v bezesných nocích; již ve vás nevzklíčí palčivé tužby a dychtění, již ve vás nevzklíčí láska a život. Jste chudé. Je konec darům, je vaše neděle, zahluje vás v klid nedělního odpoledne, mír, klid tichý, svatý. Z klidu kolem vás prýští však hluboký, trýznivý smutek: Cogita aeternitatem.

Počítáte svá jara, vzpomínáte narození svých dětí.

Ach, děti.

Modlitba, k níž se spínáte, není jistě za vás, ale za ně, za děti. Jim patří vzdechy dlouhých, bezesných nocí, jim patří šeptané prosby bílých dní.

Ubohé, šťastné.

V dětech žijete a v dětech budete žít. Váš život je dlouhá cesta, která se rozvětjuje. Došly jste na křižovatku; dále jdou vaše děti a dále jejich děti, a tak bez konce. Budete žít, i když vám, sepjatým, zastrčí křížek a obsypou obrázky svatých. Půjдете po cestě bez konce, stále vpřed tak, jak utíká čas, k cíli, který zná jen Bůh.

Svěřily jste život, dar, který i vám byl kdysi svěřen, svým dětem. Ty jej ponesou dál a budou opatrovat. Až přijde čas a zvadnou a zchudnou i jejich ruce, předají jej svým dětem, ty opět dětem, a tak znovu a znovu. Budete žít dále v onom daru, v dědictví, které se svěruje a opatruje.

Váš oheň dohořívá a zhasne, ale založily jste ohně nové, mohutné a jasné, které budou svítit dál, za vás.

Položme si — dříve než se pokusíme o vyobrazení básnické podoby Fr. Křeliny — otázku po oprávněnosti výběru jen několika děl z celé dosavadní tvorby. Neskreslí naši podobiznu, při níž nám jde především o věrohodnost co možná největší? Nebudeme špatnými soudci básnického činu Křelinova, činíce své uzávěry jen po kusém seznání osobnosti mnohonásobně se již projevivší? — Můžeme si říci, že naše vidění slovesného tvůrce a jeho duchové podoby se tak stane sice lineárnější — unikne leckterý detail — karikatury se však nedopustíme výběrem, nebude-li zaviněna metodou naší práce...

Co nutkalo čtyřiaadvacetiletého Františka Křeliny k vyjádření v útvaru lyrickém? Kouzlivé štěstí milostné chvíle? Blaživost krajinných pohod? Májová záplava květenství s východy slunce v orosené trávě? Marně budeme pátrat po přírodním i osobním hedonismu Fr. Křeliny. Jeho básnický prazážitek není okouzlení, dojetí tvůrčí individuality z chvíle; uvědomiv si selské rodové příslušenství do nejkrajnějších důsledků, vyváží z něj básnický obraz, jemuž může smyslový vjem dodat názornosti, plnosti, nikdy se však nestane vlastní nositelkou Křelinova tvůrčího úsilí. Setba, perleťová zeleň obilí, květy i zrání, slunná pohoda i temná živelnost nic nepoví jeho zraku, nic nenašeptá jeho sluchu: vstoupila smysly (a také mediem selské řeči) do jeho úvah, aby dala obraz, zreliefnila, zplastičnila jeho přesvědčení o člověku, o jeho selství (neboť jen selsky je u Křeliny pojímán člověk), o jeho práci a poslání: To vše nemůže být jen z vášnivého vyznavačství programového, to je důsledným jeho domyšlením i prožitím, v němž se ztrácí tvůrčí individualita, vše osobní v řeči selsky oproštěné a drsné. Křelinovy verše *Půlnoční svítání* (1927) jsou nejkrásnější stylisací ruraristickou. Ani Čarek nedošel tak daleko: osobní účast ho svádí k idyličnosti (kde se dotváří hodnot uměleckých) a k pouhé programovosti tam, kde horuje o selském rodu.

Křelina si vybojovává vášnivou účast na lidské lásce k zemi i na jeho boji s ní. A vybojovává si ji řečí mudráckého kronikáře, kazatelskostí; ztotožniv řeč básníkovu projevu s řečí selského lidu, má nejbližše typu mluvnímu, řečnickému; má k němu nejbližše i jako myslitel-umělec.

Takový bude Křelina ve všem dalším úsilí tvůrčím; bude mu přáno do jisté míry překonávati básnicky svou řečnickou kronikářskou vášeň ve svých pracích románových, ale nezabývá se jí nikdy. Takový je Křelina v *Jalovčích stráních* (1937) v novelách románové krise. (Byť vyšly později než rozsáhlejší práce románové, jejichž motivy tu zhuštěně opakuje, onde osvobozují od řečnického zaujetí, ukazují nejvíce na lyrickou tvorbu údobí předcházejícího.) *Jalovčí stráně*, cyklus deseti próz, nejsou nikterak popřením lyrické tvorby Křelinovy, nečiní z ní svým charakterem pouhou epizodu.

E. Koukal | Innsbruck

E. Koukal | Innsbruck

V. Váša | Sv. Vít

Archiv Jitro

Zmohutnělá schopnost zabušení skýtá Křelinovi větší pole k ověření jeho umělecké schopnosti a Křelina ji plně využívá. Byla-li Křelinova lyrika nesena snahou dobrat se až ke kořenům selství, je nyní údobí prózy údobím ověřování nosnosti a životnosti tohoto selství, ba je i něco víc: prejudikuje útvar prosaický, určuje růst osob; selstvím se bude Křelinův hrdina dobírat životních pravd, bude jím korigovat omyly svého života, v něm bude nalézat jistotu nejbezpečnější. Čepovo »Někdy nezbyvá člověku víc, než aby se vrhl k zemi jako kus hadru« povýší na kategorický imperativ své práce i svého zření lidského údělu. Tak je tomu i v Jalovcích stráních, kde si rozřeší ještě syntheticky s etickým zaujetím problém moderního ženství a palčivou otázku nezaměstnanosti. Křelina ví, že nejhluběji žije tyto problémy člověk sám, proto jeho zájem o individuum.

S vichrně výmluvnou odvažností bude řešit tak i otázku sociální v *H u b e n ý c h l e t e c h* (1935). Holajův milostně očištný dialog s Boženou po jejím tragicky sexuálním poblouznění, monumentálně oproštěný a sytý názorný se rozrostl z pouhé epizody v hymnický zpěv vyšší lásky jen díky autorovu zaujetí pro etičnost lidských citů (tak jako zde se setkáváme s dvojí podobou lásky u ženy, setkáváme se s ní v Puklém chrámu u muže). Sílu umělce vždycky poznáš podle toho, do jaké míry si připouští životní dobovou problematiku, s jakou odvahou ji dovede řešit, co z ní vytěží pro člověka. Nuže, Křelina přímo rozleptává jistotu všeho lidského podnikání; spiknutí osudu proti člověku. Můžeš žít, nesmíš žít! Až se naučíš radosti z mála, dostaneš naději (nic víc než naději!), příslib lepšího života.

Tento pesimismus platí i o široké komposiční stavbě *P u k l é h o c h r á m u* (1936). Jen protiklad města i vesnice je tu důslednější; příliš snadné rozkrojení na dobré a zlé. Ale Křelina musí hájit svou uměleckou myšlenku, musí vyzpívat hymnus lásky k půdě. Nechť tedy zpívá!

Nikdy nebyl z těch, kdož poslouchají život jako mnohozvučnou symfonii, aby jí rozezvučeli své dílo; už svým zrozením si dobyl příslušnosti k umělcům, již jednou prohlédli a uvěřili svému vidění světa a na něm potom ověřovali opravdovost života.

Křelina je poctivý v realizování svého uměleckého přesvědčení, poctivý a důsledný jako nikdo z jeho ruraristických druhů. Jeť z těch, kdo v etické příkladnosti nalézají člověku štěstí, byť vše bylo vniveč. Je v tom cosi pasivního. Křelina však dává ze svého umělectví čtenáři vše, co mu může dát. Útěchu po velikých ztrátách a naději, že i s malým drobátkem štěstí je život veliký, veliký pro odvalu žít — na půdě.

Chtít po Křelinovi více, znamenalo by chtít po něm, aby zapřel sám sebe a stvořil básníka, což není na štěstí v jeho moci.

Zpíváno z dálky

Jan Vacek

Do klína zvoniček v nichž zrána pláče sen
nasypou červánky slunce když řeřaví
na hebké prstíky zlátnoucích divizen
lípá den bázlivě kapičky únavy

V modlitbě vesničky jež zná zpěv kohoutí
senoseč ochutná pokoru domovin
čeřenem popěvků až ke dnu sáhnouti
i s bázní obláček než zlaská stín

Na hřbetech beránčích když strhnou plachtoví
všehochuť počasí nikdo již nesbírá
o trylcích skřivanů kdo něco napoví
rozchvěje strunu jež němě prosila

Pešek | Kresba

Archiv Jitro, Praha.

Václav Smetana:

U cíle

(K základům lidského bytí.)

Život ti byl propůjčen. A marný je proto shon po lesku i ubohosti pomíjejících znaků lidské tváře, marné a ubohé je tahání po pozemských schodech do slávy, není-li zacílení, jímž se má řídit každý tvůj krok, usměrněno významem a důsledkem lidské existence na této zemi. A není to dnes úkol lehký. Vždyť už nebude ani místa, které by rozlezlý tok pokroku a technického šílení nepřipravil o panenskost, mnoho ctností se během desítek let pozměnilo a bylo odsouzeno k živoření, jen o Boha se vede stále stejný boj.

Už se zdálo, že byl Vládce Všemohíra vytlačen za hranice své moci. Jste tak malicherní. Pohled na stavbu žitného klasu. Zaseté zrno vzklíčí, vzešlý klas, živěný v kořenech vláhou a pokrmem odkvete, nová zrna, rozmnožená mnohonásobně, ztvrdnou a čekají na žatvu. To je smrt, nutný odchod, přirozený, ničím neproklínaný, to ona svatá náplň života! A čím jiným by měl být lidský život, kam jinam by měl být pohlcen ve svém dozrání než zpět do černé země, jda jasně, přímě a prostě ve stopách nejctnostnějšího lidského evangelia: Rodím se, sloužím, umírám!

Ne nadarmo bylo sáhnuto do nejčistší zvonice našich hrdinství, tíhnoucí půdy a ne nadarmo jihočeské, ne nadarmo byl tu zmodelován nádherný příklad živého bytí na zemi, z rukou nejpovolanějších, z rukou kněžských. A přemýšlíš-li o sobě samém, o vlastní podobě a osudovosti, ptáš se a ne bez údivu, čím vším musel vykupovati klenečský Chod Jindřich Š. Baar Jana Cimburu ze své doby, už prerezivělé slavomamem a rouháním lidské bytosti.

Jaký to dar: doprostřed půdy, odedávna poznamenané postavami české historie, zasazuje Jindřich Š. Baar svého oblíbence, putimského sedláka, charakterisujícího českou selskou tradici v nejkrásnějším slova smyslu — přímou v jednání, ryzost v myšlení, velkodušnost v cho-

vání — toť základní pilíře, upevňující výši lidského charakteru, zjemnělého tu ještě stálým dotekem Boží přírody. A vyrůstá člověk, nejdokonalejší forma tvora, jemuž nadzemskou silou dána možnost pohybovat se a vládnouti, ale i uložena povinnost, nikdy nezapomínati na původ všeho i konec: jen proto dnes, kdy na vesnicích v překotném rojení racionalisace a bezhlavého spěchu bylo mnoho pohozeno z tradicí donesení starosvětskosti, slyšíme slova nářku a desítek bolestí, rozrývaných výkřikem dětských těl pod noži řezaček, klení místo denních modliteb — vždyť i dříve vstával hospodář za časného rána a přece první pohled zaletěl do růžovým jasně prokvetlé kolébky, obetkané ještě snem nejčistším!

A již se před námi rozkládá poklidný běh krajin a šumění pod Haltravem, neústupná a přece nad bělostí hrobů smířená slova hytátek, přísná i vlebící a dobrotivá tvář chodských páterů, jásot dívkic a smutek milenců a zas vířskot muzik, kde všechno, všechno usne v objetí usmíření a přespí pro chvíli zapomnění. Kněz z lidu, jemný vypravěč i nekompromisní odhalovač lidské duše, regionalista celým srdcem, přicházející do střizlivého kraje jihočeského, hloubá tu o výši životní pravdy, zasazuje celé vnitřní procítění do skvostné putimské idylly, rozšiřuje své obrazy a prokresluje je vlastními úvahami, aby jim dodal vzhledu a hutného, ale nanejvýš prostého, lidovosti prosyceného celku.

A tak se stává silácká postava jihočeského sedláka nejen pro dnešek, ale pro budoucnost pravzorem člověka, spojeného pro celý život s půdou a Bohem; čím větší bude vzdálenost mezi ním a dneškem, čím širší bude odsunutí mezi knězem a lidem, tím větší prokletí a pláč bude rozežírat nedokonalost služebníků na této zemi. Vše je podmíněno časem, čas je slastná i tíživá předzvěst chvíle příští, „je ke všemu čas, k dílu i jídlu, modlitbě i veselí, k práci i odpočinku“, přetínají hvězdářskou manipulaci nad životem jasná slova Kovandova.

Dopis Z. Řezníčkovi

... každý má dar od Boha vlastní, jeden tak, druhý onak. (1 Kor. 7, 7).

Mistře,

posměšnou statí se stavíte proti svobodným ženám a jejich výdělečné činnosti. Jste také proti vzdělání žen, studiu? Asi ano. Říkáte — jako hlavní důvod — že žena je pak odkouzlena. Ale, Mistře, celá dnešní doba je zbavena kouzla.

Chcete obnovit romantismus rodinného krbu. My chceme více.

Chceme, aby manželství bylo zase chápáno ve své velikosti a svatosti. Manželství je spojení muže a ženy před Bohem a v Bohu. Je posvěcením jejich lásky, vůle k vyššímu růstu a k výchově nových údů tajemného Těla Kristova. Manželství je — svátostí. Tehdy se také splňuje slovo Kristovo: jsou-li dva shromážděni ve jménu mém, jsem já uprostřed nich. Muž — kněz rodiny a žena — která s ním společně pozdvihuje srdce k Bohu. K tomu nepotřebujeme „koštěte ani papučí“, ale — Krista. A na Něj, na Jeho návrat do každé rodiny, Vy nemyslete.

1. V křesťanském manželství musí muž i žena duševně soužít (vždyť jsou tělem jedním). Ve chvíli, kdy muž je pln duševního boje a rozporů, kdy se jedná o jeho čest a živobytí, musí žena stát

vedle něj jako nejvěrnější, nespolehlivější a beznáročný přítel, musí mu znovu vrátit důvěru v sebe a v život. V jeho těžké práci — ať již vědecké, umělecké nebo jiné — musí být pohotová mu pomoci, posílit ho láskou a radou. Je jeho ženou, to znamená matkou, sestrou, přítelem, spolupracovnící. K tomu nemůže potřebovat arkýřů, turnajů, diplomatických hovorů v zámecích komnatách ani harémové uzavřenosti indických žen nebo koště mezi klubkem vířících dětí a národní písničku na rtech. Ale potřebuje ženu vzdělanou, stojící blízko jeho duševní úrovně, ženu plnou porozumění pro jeho povolání a práci.

Upřete-li pak ženě právo studií a přístupu k pracovnímu oboru mužů, nezískáte tím nikdy v manželství ženu, ale otroka v okovech. Neboť Vy ji chcete přikovat k rodině posměchem a zákazy. Bude Vám sloužit s nenávisť. Budete si cizější než dva náhodní spolucestující. Dostanete divný romantismus křbu a kouzlo služby. Očistíte manželství, ukažete jeho původní velikost, svatý život v něm!

2. Mluvíte-li o manželství, nemluvte o koštěti (zlehčujete tím práci ženy-hospodyně), ale покажите na vzájemný vážný úkol muže a ženy. Právě proto, že je manželství tak velké a svaté, je nutno mít k němu mnoho schopností a předpokladů. Nemá je každý muž. Nemá je ani každá žena. Zůstane pak svobodnou, ne z pohodlnosti, ale naopak, ze svědomitosti. Lépe pochopila vážnost manželství než Vy. Nebo má schopnosti a přece zůstane svobodnou. Neboť „některé také volá Bůh k vyšším metám“ (slova zn. Arcus). A to, nemusí být vždy klášter — nechal jste zase působit na sebe romantismem šerosvitu cel, neboť se mi nezdá, že byste se přiblížil k podstatě řeholního života, nepřiblížil jste se ani k podstatě manželství.

3. Můžete namítnout, že přirozená schopnost ženina vede k rodině, ale že je ubíjena činností emancipační, neodpovídající. Zapomněl jste, že tato schopnost se neprojevuje vždy stejně — tedy směrem k manželství, ale vede k „jakési kolektivní službě všech všem“ (II. část Vaší statě). Neboť žena musí mít kolem sebe živé tvory, pro které by mohla pracovat a žít. Nechte ji pracovat, její duch a ruce Vám mohou ještě mnohokrát posloužit. A nebude chtít, aby se o ní psalo, protože to nečiní ze sensacechtivosti, jako Vaše středověké čarodějnice (část I. Jitro č. 5, str. 150).

4. Studium žen a jejich veřejná činnost. Schopnost rozumová pro určitý obor se neomezuje na pohlaví. Schopnost ale zavazuje. Schopná žena tak jako muž je zavázána, aby rozvinutí daných schopností využila k užtku všem. Nechápu to pouze jako mravní povinnost, nýbrž jako přímý rozkaz Boží: Jsi povolán, pracuj. Neboť nesmíme stavět hráze Božímu plánu: to je žena, jí schopnost, Bože, nedáš.

Nemusíte se obávat, že křesťanská žena, politicky činná, bude bojovat na tribuně za „kontrolu porodů“. Nebude to dělat — ne proto, že Vy se tomu posmíváte — ale protože ví, čím je vdaná žena povinna Církvi a národu, protože ví, co je — dítě.

Ani se nemusíte bát, že by letěla na unuděný rozhovor bezdětek při čišce čaje (III. část, Jitro č. 6, str. 174). Na to křesťanská žena nemá čas ani peníze. Nespotřebuje-li je doma a ve svém okolí, pak je tu celý širý svět, plný bídy duševní a hmotné, který čeká na její pomoc. A jsou-li přece takové ženy — tentokrát máte pravdu, jsou — pak je naší povinností přivést je k rozumu. To se

ale ještě posměchem a urážkami nestalo a nestane. K tomu je zapotřebí lásky. A Vy — jak praví zn. Arcus — jí projevujete málo.

5. Emancipace žen měla mnoho výstřelků. Je to samozřejmě, když žena byla po tisíce let připoutána buď k Vašemu arkýři nebo k čarodějnickému koštěti. Toužila jít za poznáním jako muž — řekla jsem, že schopnost se neomezuje na pohlaví a že zavazuje. Otevřela-li se jí najednou cesta, vrhla se do víru příliš prudce. To nemohlo za několik let zmizet. Zmizí to však určitě. I ony pochopí a ztratí se, jako doufám — zmizí i názory podobné Vaším.

A tak snad víte, proč jsem do záhlaví napsala Pavlova slova:

„Neboť přejí si, aby všichni lidé byli jako jsem já, ale každý má od Boha dar vlastní, jeden tak, druhý onak.“

Věra Lhotská.

P. S. Váš, Mistře, a všechny čtenáře, kteří jako M. Baldík s Vámi souhlasí, napřed prosím: přečtěte si tyto kapitoly z Pavlových listů: Kor. 7, 1, 40 (o stavu manželském a panickém), Efes. 5, 21—6 (povinnosti členů rodiny k sobě vespolek) a o lásce křesťanské, Řím. 12, 9—21, a 1 Kor. 13, 1—13.

Hudba pramenů

Duchovní cvičení jsou výtečným, od Boha samého daným protilekem proti obojímu zlu, které teď katastrofálně ohrožuje katolický život: proti nevědomosti náboženské a nebojácnosti.

Dr. B. Vašek.

Na exerciciích se učí mládež chápat smysl života a jeho hodnoty, učí se brát život vážně a opravdově, učí se odpovědnosti za všechny svěřené hříbny. Exerciciemi dostává život ve většině případů zcela novou orientaci ve smyslu duchovního přetvoření, jež se učí mládež chápat v jeho nejhlubším obsahu.

R. M. Dacík O. P.

Kolika studentům byla duchovní cvičení vítěznou záchranou v těžkých bojích čistoty! V kolika tam procitla touha po vyšším životě!

Dr. B. Vašek.

Všechny samoty, ve kterých dlíme my lidé, rozplývají se přece v samotě Boží. Neboť Bůh jest nejvíce sám. On jest Samojediný a k němu, k jeho samotě, směřují naše duše.

Hans Thoma.

Povinnost

Blažené vědomí, které naslouchá stále hlasu povinnosti. A byl to jistě spravedlivý člověk, kdo napsal v anonymním svazečku, který se mi dostal do rukou: „Celý svět nemá bohatství, které by stačilo na vyvážení jedné zanedbané povinnosti.“

Všechny viny a převrácené vášně, spolu s lakomstvím a marnotratností, jsou odvarem egoismu. Egoismus vylučuje lásku i k sobě samému, shodnou s přikázáním Božím. Kdo miluje, zachovává všechen zákon a vše má; zlo zbavuje všeho.

V. Necchi.

Pozdrav kříži

Ó kříži, svaté znamení vykoupení, lásky, spravedlnosti, my, vojíní křesťanské sociální myšlenky, Ti nabízíme své ruce.

Ave Crux! Zdravíme Tě, ó kříži! Zdravíme Tě na vrcholu našich zvonů, kde rozpínáš ve výši ruce k prosbě za náš národ. Pozdravujeme Tě na stěnach našich domácností, které střežíš svou vlídnou moudrostí, jako záruka míru, čistoty a víry. Zdravíme Tě.

V. Necchi.

Nikdo nepopírá Boha, leč kdo si přeje, aby Boha nebylo.

Sv. Augustin.

Pozoruj Pána Ježíše na kříži: hlavu má skloněnou, aby tě políbil, ruce rozepjaty, aby tě objal, srdce otevřeno, aby tě ukryl a chránil.

Sv. Augustin.

Nemůže Boha mít za otce, kdo nemá církev za matku.

Sv. Cyprián.

Kdo se odlučuje od církve, odlučuje se od Krista.

(4. sněm v Lateráně r. 1215.)

Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří Ho milují.

Sv. Pavel 1. Kor. 2, 9.

F. Korb:

Služebník Páně v nevděčné osadě

V evangeliu svatého Jana čteme o Pánu Ježíši: „Do vlastního přišel a svoji ho nepoznali.“ Tatáž slova možno říci i o katolickém knězi, který přijde do osady, v níž žije 60 procent katolíků, ale, bohužel, jsou to na prvním místě katolíci, kterým je nesympatický, a jejich zloba vrcholí pomalým, ale znatelným opouštěním stánku Božího — kostela. Je smutným zjevem, že my, katolíci, si dostatečně nevážíme svých kněží, když je zcela bezohledně kritujeme, aniž bychom napřed podrobili svou osobu, své „já“ kritice neméně přísné... Kněz bude trpět na věčnosti za každý svůj sebe menší hřích, ale ještě více budou trpět ti, kteří tyto chyby, byť sebe nepatrnější ve skutečnosti, svou nezkrocenou fantasií a neúprosnou zálibou v nactiutrhání a pomlouvání zveličovali, nebo snad jen odhalovali, a tím více budou trpět, jestliže vyšli z řad katolíků.

Budeme mít takové kněze, jaké si na Pánu Bohu vyprosíme. Kněz velice potřebuje naší modlitby, která má být opětováním modlitby jeho za nás. Modlitba upevňuje pouto mezi kněžstvem a osadou a modlitba způsobuje, že z farní osady, která kdysi byla úhorem, stává se úrodná lůčka.

Kněz bývá označován jinověrci a nevěrci jako „fanatik“ a „blázen“ a svými ovečkami (a přesto to bývá jejich pomlouvačnými jazyky) je bit až do krve. Právě tak jest obdoba mezi ním a křížem, jež hlásá: Kříž, symbol naší spásy, byl pohanům bláznovstvím a Židům pohoršením. Neustále sviští katolickému knězi nad hlavou důtky z jiného, nekatolického tábora, a pod jeho nohy dolétají klacky z tábora vlastního. A poněvadž kněz musí bezpodmínečně následovat vždy Pána Ježíše, musí se nechat ukřížovat. A tu se stane, že, až ve smrtelné agonii zoufalství bude volat „Eli, eli, lama sabaktani“, uslyší snad odpověď: „Eliáše volá tento!“

Budiž příznáno jakožto velké plus, že úcta ke knězi v poslední době stoupá, a nás naplňuje

obzvláštní radostí, že stoupá u inteligence. Konečně jsme zahodili brýle mámení a vidíme katolického kněze v jasném světle skutečnosti a v nadpřirozeném světle jeho úřadu. Modleme se za kněze a pečujme o to, aby se vyčistil a uzdravil zrak i ostatním a tím alespoň trochu uskutečnime své přání, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř.

K 8. číslu

V posledním čísle upoutal Karen lehkostí a líbivostí svých čistých veršů. Dům pohody zůstává dojem, jako by pisatelem byla spíše dívka. Macalíkovo Na Velký pátek překvapuje obrazovým bohatstvím a oslňující probarveností. Andrenikovo Souhvězdí v dýmu porušil rým (v lásce — na procházce). Jest na úkor celé básně. Veverkova Radost... si podmanila nezvyklostí námětu a zdravým optimismem. Březnová J. Nemeráda vyzní zpěvně až vzletně.

Sirovátka dobře rozčlenil komposicí. Volba tematu nebyla příliš šťastná a nepřináší nic nového. Kalčíkova Pozdní cesta. S počátku jakási neutřídněnost jest odezvou na vnitřní rozpolcení. Rozmanité formulování věty, její častá úsečnost, vyvolává neklid v čtenářově nitru. Zámečník osvěžil prostotou slova a přirozeností dobře pojatého obrázku.

V. G.

Knihy

JOSEF PEKAŘ. O jeho mládí, životě a odkazu. Uspořádal Josef Hobzek. Pět kresbami a barevným dřevorytem vyzdobil Karel Vík. Vydal Müller a spol. v Turnově. Oddaný žák velikého historika, dr. Josef Hobzek, věrně uchovává památku svého učitele a znovu a znovu osvětluje život i dílo Josefa Pekaře. V tomto krásně vypraveném svazku — tištěném na dobrém papíře a s působivými kresbami Pekařova krajana — otiskuje po prvé výbor z korespondence Pekařovy. Jde tu o dopisy mladého Pekaře rodičům mezi lety 1884—1897 a o dopisy příteli Janu Krejčímu, pozdějšímu profesorovi německého písemnictví na brněnské universitě mezi lety 1883—1896 a několik z let pozdějších. V obojích se rýsuje velmi bohatě duševní život mladého studenta, který si záhy uvědomuje svou budoucnost a plánovitě se na ni připravuje. Dr. J. Hobzek vybral dopisy tak, abychom z nich poznali nejen Pekaře dobrého a starostlivého syna a bratra, který musel bez pomoci sledovat, jak umírá jeden sourozenec za druhým, Pekaře milovníka selství a rodného kraje, Pekaře studenta, který se horlivě zabývá současným písemnictvím, pokouší se literárně a přitom studuje, ale i Pekaře budoucího historika, jehož zájem o minulost vyrostá z touhy poznat minulost kraje. Dopisy předcházejí dvě přednášky, jež doplňují a rozšiřují tento obraz. Je to stať Fr. Kutnara, jenž analyzuje podstatu Pekařova češství, a studie Josefa Kliša, která si všímá především Pekařovy osobnosti lidské i historické. Kniha je velmi cenný příspěvek pekařovské literatury.

lv.

CELÁ FRUSAGLIA, Fabio Tombari. Román. Z italštiny přeložil Jaroslav Zaorálek, obálku a vazbu upravil Vlast. Rada. Vydala Družstevní práce v Praze v únoru 1941. (Str. 294, cena brož. K 30.) Fabio Tombari je veliký talent mladé italské prózy. Přesvědčili jsme se o tom již před

Knihy

dvěma roky, když jsme čtli v českém překladu Kostohryzově jeho nezapomenutelný »Život«, a uvědomujeme si to i nad druhým překladem tohoto básníka do češtiny. Tombari je někdo, kdo dovede vidět slávu života, poněvadž je schopen obsáhnout jeho hloubku i výšku. Je to jeden z mála světových básníků, jehož vidění přes pochopení tragiky a smutku lidského údělu — nebo lépe: pro pochopení této tragiky — nese jasnou pečeť vítězné radosti nad životem. Celá Frusaglia, nesoucí symbolicky název zářivé otčiny básníkovy, je románem, v němž je krása rodného kraje vyslovena vedle Pouratova »Kašpara z hor« a Ramuzovy »Krásy na zemi« snad nejvroucněji v současné próze. Bývá-li Tombariho dílo pro svou vášnivou lásku k darům života uváděno v souvislost s bujarou nevázaností Rabelaisovou, nebo dokonce Boccacciovou, je nutno toto tvrzení italské kritiky přijmouti jen s výhradou: Tombari dovede i tam, kde se blíží k bažinám života smyslového, zůstat čistým, kterážto vlastnost je velikou předností jeho ryzího básnického vidění. Zorálkův překlad této knihy, která se — podobně jako »Život« — dělí na několik originálních »Kronik«, to je básnický a kompozičně uzavřených celků, je až na malé výjimky přijatelný. —ec.

LITURGICKÉ UMĚNÍ, Břetislav Štorm. Pro život, sv. 20. Vydal Vyšehrad, Praha 1941. Cena K 3.60. Četli jsme už, a s velkým potěšením, v téže knižnici vydanou studii o duchovní hudbě od O. A. Tichého. Oběma autorům jde o totéž: sloužit Bohu opravdovým uměním. Oba se opírají o kritiku umění dosavadního, nebo, lépe řečeno, umění pobarokního. Břetislav Štorm, ne teoretik, nýbrž praktik už dobře známý, usiluje už od let o uskutečnění svého ideálu. V jeho úsilí se spojuje harmonicky účelová tvarovost gotiky s názvuky doby. Není možno přesazovat sloh z doby do doby. Sloh musí vyrůstat z duchovní půdy doby, ať je jakákoli. Štorm velmi temperamentně postihuje ducha 15. století a s ním souvisící úpadek umění liturgického, které postupně klesalo v umění církevní a posléze v umění chrámové, není-li v tomto spojení *contradictio in adiecto*. Štorm však není škarohlíd a nesýčkuje. Tvoří sám. Tuší příchod nového umění liturgického, jehož zdrojem je liturgie sama a pomocníkem středověká účelovost. —iv.

HRA O DUŠI, Adolf Pelikán S. J. (Knižka o mravní čistotě dospívající mládeže.) Vydalo SKM v Čechách, Praha II., Vyšehradská 28. Cena brož. 10 K.

KRESLENÝ FILM, Jan Kučera. Pro život, sv. 19. Vydal Vyšehrad, Praha 1941. Cena K 3.60. Známý odborník v dějinách filmu (zrovna vyšla jeho obsáhlá kniha o filmu) v plastických obrysech podává poučení o tom útvaru filmovém, který se velmi brzy stal oblíbeným divadlem mládeže i dospělých. Zasvěceně vytýká rozdíly mezi filmem hraným a filmem kresleným, který vlastně vzniká jaksi stranou, ale dnes se stal vskutku uměleckým produktem, velmi dobře rentabilním. Seznámí vás s tematickými zdroji jeho, je to především bajka, mythos, pohádka, karikatura, a zasvěť i do metody zpracování. Najdete tu mnoho bystrých postřehů, které přesahují rámec této drobné studie. Nakonec mluví o prvním

Knihy

dlouhém filmu kresleném, s takovým nadšením přijatém, o Sněhurce. Připojuje několik zajímavých poznatků o vzájemném vlivu filmu kresleného i hraného. —iv.

CHRONOGRAFIE, Michael Psellos. Z řečtiny přel. Jar. Skalický. Titulní obrázek Basilia II. je miniatura z prvních let XI. století, chovaná v knihovně sv. Marka v Benátkách, 272 stran velkého formátu, cena 60 K. Dobré dílo ve Staré Říši na Moravě 1940. V knize Psellově je vylíčena vláda Basilia II., Bulharobijce, vládnoucího na předělu tisíciletí, v němž obdivovatelé vidí symbol Krista-Pantokratora, vláda jeho zženštilého bratra Konstantina IX., filosofa Romana III., který si nedovede poradit s nejmenším problémem, Michal IV., který se pletkami a křivou přísahou zmocňuje trůnu, jeho synovce Michala V., který vyhubil skoro celý svůj rod, Konstantin IX., jehož vládě věnoval Psellos největší část svého díla, rok vlády císařovny Theodory, krátká vláda zpupného Michala VI. a odbojného Iráka Komnénova, kratičká vláda císařovny Eudonie, vláda Romana IV., plného nepravé odvážnosti a Michala VII., který překotnými opravami se marně snaží zastavit úpadek císařství. Psellos nepíše dějiny v pravém slova smyslu, nýbrž několika větami, rysy velmi výraznými dovede načrtnout podobizny císařů i charakteristiku doby. V největší části své knihy (vláda Michala V. až Konstantina X.) líčí dvorské události jako účastník, ne sice *sine ira et studio*, ale přece dosti shodně s historickou pravdou. Sám se k tomu přiznává, když píše o Konstantinovi IX.: »Co tedy chci, je buď připomínati toho muže v chvalořečích nebo zamlčet jeho činy, nevycházejí-li z nejlepšího úmyslu.« Poslední část knihy, zvláště vylíčení vlády Michala VII., je dvořanským podkuřováním. Vylíčení Psellovo je neobyčejně živé, názorné a bystře zachycené, takže hlavní poznatek, který si z četby odnášíme je, že »lidé jsou pořád stejní a nic je nezmění« — a že marně hledají štěstí v moci, bohatství a slávě, není-li v nich samých. —in-

STARÝ DŽBÁN, Ladislav Sovy. Vyšlo jako 8. svazek sbírky poesie Erb (za redakce K. Bednáře) u Václava Petra v Praze 1941. (Str. 68, cena K 18.) Sbírkou Ladislava Sovy »Starý džbán« je knihou prosté, většinou impresionisticky laděné lyriky, která jen na několika málo místech se povznáší k hutnějšímu básnickému výrazu. Mladému autorovi se lépe daří prosté strofické útvary s motivy, jak je známe z Mathesiových »Zpěvů staré Číny«, v nichž jednoduchá přírodní scenerie je vnímána svěžími smysly v nelomených barvách. Takové jsou zde na př. básně Jitro, Jedním dechem, Pávení koní, Kozorožec. Na básně širšího veršového útvaru, které se vyskytují zvláště v posledním oddílu sbírky autorovi zřejmě nestačí dech. —mn—

MEDAILONY, F. X. Šalda. Vyšlo jako 12. svazek díla F. X. Šaldy v Melantrichu v Praze 1941 za redakce Dr. Bedřicha Fučíka. (Str. 230, cena brož. K 30.) Šaldovy Medailony, obsahující výbor některých závažných literárních studií ze »Zápisníku«, jsou, jak vysvětluje zasvěcený vydavatel, jakýmsi mostem mezi pracemi z Duše a díla a Studiemi literár. historickými a kritickými na straně jedné, s Kritickými glosami k nové české

Knihy

poesii na straně druhé; tak je bezpochyby plánoval i sám autor. Dílo však bylo plánováno mnohem širší, než se jeví v dnešní, právě vyšlé podobě. Šalda sem chtěl zahrnouti také zcela samostatné a podrobné studie o Vrchlickém, Sládkovi, Zeyerovi a Holečkovi, jejichž poslední zhodnocení Šalda nepokládal za definitivní a k němuž se stále vracel se snahou po opravě; tomuto plánu však zabránila již smrt. V dnešní podobě dělí se kniha na dva oddíly: v prvním si autor všímá domácích význačnějších literárních zjevů (Šmilovského, Arbesa, Herrmanna, Sládka, Jiráska, Dyka a j.), ve druhém kreslí s pozoruhodným darem charakterisačním a nedostižnou přegnancí výrazovou některé vynikající typy literatury francouzské: Rimbauda, Péguyho, Verhaerena, Rollanda a Ramuze. Názu »medail'ony« užil Šalda pro tento soubor svých studií velmi vhodně: každá stať se podobá drobnému, ale velice jemně zpracovanému obrázku. —re—

POVOLÁNÍ SVATÉHO ODONA, Josef Papica. (Str. 64.) V této půvabné knížce, ilustrované pěknými dřevoryty Marie Floriánové-Stritzkové, vypráví autor poutavě o málo známém, v církevních dějinách však velmi významném světcí, svatém Odonovi, opatovi clunyském, velkém reformátoru mnišského života církevního, který žil na rozhraní století 9. a 10. Knihu vydala k vánocům 1940 firma Odon Řezníček, tkalcovna a výrobní prádla ve Stolíně u Červeného Kostelce a zasílá ji na požádání zdarma svým příznivcům a zájemcům. —re—

KNIHOVNA PRAMEN ČETBY (Melantrich) vydala dva nové svazčky své levné četby pro mládež: 1. **JAK ČEŠI OBJEVOVALI SVĚT** (3. sv.), 2. **KAVKAZSKÝ ZAJATEC, L. N. Tolstoj** (4. sv.). Cena jednotl. svazků K 2.50.

JAK ŽÍT ZDRAVĚ. (Vydal Orbis, cena váz. K 100.) Příručka rozumné životosprávy podle moderních vědeckých zásad, jmenuje se dílo, které mělo světový úspěch a v oboru osobní hygieny patří mezi díla největší. Soustřeďuje nepřehrně bohatství poznatků moderní vědy ověřených. Sestavili: Dr. I. Fisher a MUDr. H. Emerson. Jsou tu zpracovány podrobně a důkladně veškeré otázky šacení, bydlení, jídla, hygieny; pravidla pro dny zdraví i nemoci atd. Řada cenných příspěvků z pera 25 autorů, známých to lékařů, biologů a jiných vědeckých autorit, vysvětluje zevrubně souhrn otázek, položených v hlavní části knihy.

DOMINIKÁNI, CO JSOU A CO CHTĚJÍ. Stran 100, 7 zvláštních obrazových příloh, cena K 10. Vydala Dominikánská Edice Krystal v Olomouci. V posledních dnech vyšla dlouho očekávaná knížka o dominikánském řádě, v níž ve stručném přehledu zachycen vznik, idea a poslání řádu. P. Mag. Dr. M. Habán v úvodní studii vysvětluje poslání řádu, věrně plněné již po celá staletí a i dnes tak potřebné a blahodárné. P. Dr. Čala v krásné studii ukazuje na liturgii jako posvátný zdroj síly a nadšení, z něhož čerpá řád svou obrodnou sílu. V dalších studiích probrán vznik a historie řádu. Speciální stať pojednává o historii řádu v našich zemích. Celá knížka jako krásný mosaikový obraz zachycuje život dominikánského řádu s jeho vnitřní náplní a horlivou apoštolskou prací. Upozorňujeme pány profesory, že tuto knížku mohou pro své studenty, kteří se o řád zajímají, obdržeti

Knihy

zdarma. Necht' si napiši přímo na administraci v Olomouci, Bernardinská 14.

SVATÝ VAVŘINEC Z BRINDISI. Vítězové, Olomouc, roč. VIII., č. 3., str. 54, cena K 4. Životopis velkého světce, který celou duší sloužil Bohu. Neúnavně přiváděl k Bohu své bližní a silně zasáhl i do dějin českých zemí. V Praze rozvinul neobyčejně plodnou činnost apoštolskou. Na Hradčanech vystavěl první kapucinský klášter, z něhož se pak rozléval náboženský život po všech slovanských zemích.

STUDNICE BOŽÍ MOUDROSTI, Fr. B. Vaněk. Encyklopedie výroků Písma svatého a sv. Otců. Nákladem E. Šprongla v Pelhřimově, 556 stran velkého formátu, cena neudána. Kniha tato nemá sloužit jen potřebě kazatelů, nýbrž je důležitá i pro vzdělaného laika, zvláštní užitek pak z ní má mladý čtenář. Někdy se totiž mladý člověk dostane do okolností, z kterých neví, kudy kam. V takových chvílích v ní najde jasnou odpověď na pochyby a zmatky, neboť usnadňuje chápání Písma svatého, přispívá k vysvětlení zdánlivých protichůdností. Kniha svého druhu jediná v naší literatuře, neboť Řehákova Patristika i Fenclova Encyklopedie jsou už zastaralé a dávno rozebrané. Látka v »Studnici« shromážděná si vyžádala u jiných děl toho druhu mnohem většího počtu stran; avšak autor se snažil sbírat jen výroky nejvhodnější, zato však při každém hesle v podtitulu upozornil na jiné, příbuzné, aby kniha i při menším objemu přinesla co největší poklad myšlenek. —in—

MODRÝ KVĚT, Novalis. Z němčiny přeložil V. F. Bláha. Vydala Topičova edice v Praze 1940. Cena K 34, váz. K 49, v polokůži K 59. — Ač fragment, zůstává román »Heinrich von Ofterdingen«, přeložený do češtiny pod názvem »Modrý květ«, vrcholem tvorby nej přednějšího německého romantického básníka Novalise (vl. jménem Friedrich von Hardenberg). V postavě báječného minnesängra a soka Walthera von der Vogelweide našel tento německý Mácha osobnost, do níž mohl promítnouti svůj životní úděl. Román se vyznačuje tendencemi encyklopedickými, ač podle Tieckova sdělení měl býti pouze dílem o poesii. Jeví se to snad proto, že mladý Ofterdingen se stává básníkem delším vývojovým pochodem, jenž je podmíněn nadáním a romantickou touhou a jenž vede přes poznání kulturních rozdílů, přírody, dějin, lásky a utrpení. Heinrich von Ofterdingen — vývojový román — má své četné předlohy: Tieckova »Sternbald« a Viléma Meistra především. Novalis nechce však svým dílem překonat Goetha jako umělce, nýbrž jen obsahem a vnitřní silou, rozmanitostí a hloubkou. Rozdíl mezi oběma díly je patrný ze slov Hermann Friedemanna v úvodu k soubornému vydání Novalisových spisů: »Goethes Meister erlebt; Heinrich lernt und lehrt.« Zajímavý úkaz v Novalisově románu — vzájemné splývání osob — se vysvětluje básnickovou vírou v metempsychosu, která je snad důsledkem studia Plotinových myšlenek. Mistrovské dílo největšího německého romantika je k nám uvedeno po prvé. Bláhův překlad je ceny průkopnické, neboť se k němu autor připravil obsáhlým studiem odborných pramenů, snažil se být v úvodu i komentáři co nejobjektivnějším a četné vložené básně přeložil vzorným způsobem. Bohužel, nutno též kon-

Knihy

statovat, že je v překladu celá řada jazykových nepřesností, které až zarážejí. Kolorovaný dřevoryt Cyrila Boudy odpovídá svou jemnou snovostí gotickým představám a romantickým tužbám středověkého minnesängra.

LIDOVÉ DIVADLO ČESKÉ A SLOVENSKÉ, Petr Bogatyrev. (Vydal Borový a Národopisná společnost československá v knihovně Stezky 1940, cena 35 K.) Průbojná synthetická studie Bogatyrevova je znamenitým doplňkem četných prací starších. Nedívá se totiž na české lidové drama jen očima folkloristy, ale také očima divadelního teoretika. Četnými analogiemi se snaží dokázat velkou příbuznost naší tvorby lidové s tvorbou jiných slovanských národů, hlavně Rusů (Hanka a romantická škola!). Zevrubně a s velkou pečlivostí rozebírá lidové hry, a to hlavně po stránce vnější (divadelní pohyb, kostým, jeviště a p.); stránku vnitřní (hodnoty estetické, etické a p.) dosti zanedbává. Všecky these Bogatyrevovy jsou dokonale doloženy. Zvláště cenná je druhá část se zápisy některých lidových her, které zčásti užil E. F. Burian pro své **Lidové suity** a Venhoda se Scholou cantorum.

VS.

POČÁTKY ČESKÉHO DIVADLA, Karel Sabina. (Přeložila Gusta Fučíková, zredigoval a doslov napsal Julius Fučík, vydal P. Prokop v Lidové knihovně 1940.) Ten, kdo se zabýval českým divadlem staré doby, setkal se se jménem Leo Blasse, jehož studie byla první a dlouho jediná svého druhu a dosud má velký vědecký význam, zvláště pro svou důkladnost, i když je snad ideově nejasnější. Nikdo netušil, že za jménem Leo Blasse se skrývá — Karel Sabina. Teprve mladému sabinovskému badateli Juliu Fučíkovi se podařilo tajemství odhalit a v doslovu se temperamentně pokouší o Sabinovu rehabilitaci. Chtěl bych k tomu podotknout: Nemí správně se dívat na dílo brýlemi básnickova života. Fakt, zda byl Sabina zrádcem národa nebo ne nemůže ani za mák prospěti nebo ublížit jeho dílu.

VS.

ŠPALÍČEK PÍSNIČEK JARMAREČNÍCH, Miloslav Novotný. (Vydal ELK pro své členy 1940 za 29 K.) Novotného antologie zahrnuje hlavně dobu renesanční a barokní, tedy dobu začátku kramářské poesie. Je tedy jakýmsi doplňkem výboru Smetanova a Václavkova (Smetana—Václavek, České písně kramářské, Borový), který se omezuje na dobu pozdější, hlavně XIX. století. Dnes považujeme tuto neumělou poesii lidovou, třebaže její estetické hodnoty jsou nevalné, za důležitý dokument kulturně historický — můžeme v nich sledovati ohlas historických událostí mezi lidem (na př. turecké a napoleonské války) — a folkloristický, třebaže ji nelze považovat za čistě lidovou tvorbu.

VS.

SALKA VALKA, HOLLDÓR LAXNESS. (Vydal ELK pro své členy 1941 za 29 K.) Tato kniha je symfonie jara, jara islandského, drsného, ale tak poetického a plného velkých tajemství. Právě taková je hrdinka Salka, mužatka, zdánlivě nemající smysl pro nic, než co lze odhadnout smysly a zdravým rozumem, a přece dávající vše za prelud velké lásky. Román by se dal nazvat naturalistickým, alespoň vyjadřovacími prostředky, ale celkově zaměřením vybočuje z tohoto měřítko. Řeč Laxnessova je velmi živá, někdy je

Knihy

však velmi cynický a nic mu není svato, ani Bůh, ani láska k vlasti.

VS.

ŽIVOT HEŘMANA COENA, Ernst Claes. (Vydal ELK pro své členy 1941 za 29 K.) Je to čtverák, ten Claes. U nás ho známe z rozkošné romance »Syn po tátovi«, z vyprávění o »Veselých občanech sidremských« a z legendy o sv. Václavu a Pražském Jezulátku. Nyní naladil trochu vážnější strunu. Ve svém novém díle se snažil zachytit vývoj mladého, citově hluboce založeného chlapce od prvních projevů života v peřince až k mužnému věku. Zdálo by se, že zde zachytí celou tu problematiku mládí, kterou symbolisticky naznačil v »Synu po tátovi«. Avšak Mánek, rodný bratr Kubíkův, nezná problémy pubertální, prožívá první a poslední lásku ideálně čistě a teprve, když zradí svou rodnou hroudu, vyvolá to v něm hlubokou duševní krizi; avšak návrat domů to všecko zase spraví. Ano, to je Claes. Jeho lidé žijí vyrovnaně, neznají životní problematiku a jen nějaký krok »proti přírodě« (dá-li se Kubík do kláštera nebo zapře-li Mánek v sobě lásku k rodnému statku) poruší klidný chod jejich idylického žití. Jak je Claes nepravdivý ve své filosofii, tak je pravdivý — a v svém postřehu neodolatelný — v kresbě vnějšího života. Jeho povídání o dětech je snad to nejkrásnější, co kdy bylo o dětech napsáno. Ovšem, často se Claes opakuje. Je-li Mánek rodný bratr Kubíka ze »Syna po tátovi«, jsou Sepek a Bělohřívek z »Veselých občanů sichemských« dvojčata a Vavřinec s Kubíkovým tatínkem Broosem aspoň bratrance. Ale přes to všechno, když si Claese přečtete, poznáte, co je to šťastná pohoda a opravdická radost ze žití, i když snad je dokonalá jen v knihách Claesových. Inu, je to čtverák, ten Claes.

VS.

ODYSSEIA, Homér. (Vydal ELK pro své členy jako výroční tisk 1940.) Šrámkův překlad Homéra volnými verši je jistě odvážný a najde se jistě hodně odpůrců, ale jedno je jisté — Šrámkovi se podařilo přiblížit Odysseu modernímu člověku; zbavil ji hexametru, pathosu, přívlastků a udělal z ní, či obnažil v ní »úžasný dobrodružný román«. Ale nezabíval ji s tím vším také celého velebného rapsodického rázu, bez kterého ani Homér není Homérem? Stiebitz ve své rozpačité poznámce sice uznává, že takový překlad není žádný modernistický extrém, ale zároveň poznamenává, že »se těžko odřekneme hexametru, který svým rytmem a stichičností dodává homérské poesii základního rázu, těžko se odřekneme epitet, těžko se smíříme s přílišnou účastí přebásňovatele v reprodukci starého díla, s přílišným transponováním prostředí a nálad, jak je my známe a vycitujeme«. Obrazový doprovod A. Procházky ve slohu antických maleb je trochu v rozporu s moderním pojetím Šrámkovým.

VS.

LEGENDY O ČESKÝCH PATRONECH. (Vydal ELK pro své členy za 116 K.) Prof. dr. B. Ryba vybral pro toto dílo z t. zv. knihy krumlovské tři legendy (o sv. Václavu, o sv. Prokopu a sv. Ludmíle). Byly vydány s původním bohatým obrazovým doprovodem, svědčícím o vyspělém umění iluminací v rané gotice, v knihomilském vyprávění. ELKu náleží dík čtenářstva, že vydává i starší díla naší literatury, i když snad tato vydání nejsou vždy vzorná. Po »Próze doby Kar-

Knihy

la IV.», Šaškově cestopisu, »Špalíčku jarmarečních písniček«, Dačického »Pamětech«, »Nejstarší slovanské legendě«, je to další důkaz, že i starší literatura má své čtenáře. VS.

ROZHLAS A SLOVESNOST, Olga Srbová. Pro život sv. 23. Vydal Vyšehrad v Praze 1941. Cena 3.60 K. Autorka, mladá pracovnice v rozhlasu, si položila základní otázku: je rozhlas novým uměním? A co přináší nového? A na tu odpovídá jasně, uspořádaně a rozhodně: je nebo bude opravdovým uměním. Ozřejmuje si to pak srovnáním se slovesností. Ukazuje na to, jak rozhlas vytváří nové útvary, jak přesunuje těžiště uměleckého díla, jak obnovuje orální styl, jak vede do nitra, jak kultivuje jazyk. Je tu velmi mnoho myšlenek o rozhlasu a divadle, o rozhlasu a filmu, o rozhlasové režii a jiných věcech. Stačily by na obsáhlou knihu. lv.

NOVÉ SVAZKY POKLADŮ NÁRODNÍHO UMĚNÍ. Sv. 23.—24. Zuzana Kotíková: Katedrála sv. Víta. Architektura — plastika. Sv. 25. Rudolf Rouček: Křivoklát.

JEREMIÁŠ. Podle kriticky upraveného textu hebrejského přeložil Josef Heger. Vydala edice Akord v Brně 1941. Cena 27 K. Jeremiáš vychází už po druhé v této edici, tentokrát se čtyřmi krásnými celostránkovými obrázky Ant. Procházky, jehož umění jsme měli příležitost ocenit ve vydání Kytice v Pojerově Atlantis. Jeremiášovo vyprávění epické, jeho řeči, úvahy, prorocktví, próza smíšená se vznícenou poesíí, je nám dnes velmi blízké a srozumitelné. Co převratných událostí, co úzkostí, co neblahých tušení naplňuje tu dobu na rozhraní století 7. a 6. před Kristem, v níž Jeremiáš žil, již nám zaznamenal a do níž viděl hlouběji než kdo jiný, nadán jsa od Boha prorockým darem. Viděl války, obležení, politické převraty, zažil mravní úpadek svého národa, jeho modloslužebnictví, jeho potrestání, byl žalařován, sám trpěl za sebe i za potupu svého národa, ale Hospodin byl jeho ochranou*). V přetlumočení Hegrově ochutnáváme půvab východní poesie posvěcené dechem Božím. lv.

ZRCADLO MARNOTRATNÝCH. K vydání připravil a poznámkami opatřil Josef Vašica. Kresby Antonína Strnadla. Jako IV. vánoční tisk KLK. vydal Vyšehrad v Praze 1940.

Katolický literární klub připravil svým členům velmi pěkný dárek touto neobyčejně zajímavou skladbou o marnotratném mladém šlechtici a o důsledcích jeho marnotratnosti i o prvních známkách jeho napravení. Skladbu, v níž předmluva a list Chudoby jsou prosaické, je možno pokládat za nejlepší veršovanou práci konce 15. století. Má vysokou hodnotu uměleckou, ale i dokumentární, hlavně pro poznání přeměny poměru člověka k půdě, k majetku. Za jejího autora pokládá prof. Vašica ve svém zasvěceném závěru syna krále Jiřího, pana Hynka z Poděbrad († 1492). Svědčí o tom též styl jako v jiných skladbách, spojených ve sborníku Neuberském. Kniha je vypravěna s velkou péčí zajímavými kresbami A. Strnadla, který má smysl pro práce tohoto druhu. lv.

*) Bývá v něm spatřován předobraz našeho Spasitele.

Knihy

F. M. WILLAM, Život Ježíše Krista. II. vydání. Přeložil A. Stříž. 33 reprodukcí. Vydal Vyšehrad v Praze 1941. Stran 640. Cena 70, 50 K. To není obvyklý životopis Našeho Pána, nebeletrisuje ani nemedituje. Autor, mladý německý theolog, nakreslil široký obraz historie, kraje, zvyků a života národa izraelského a na jeho pozadí vypravuje s dojemnou láskou o životě Krista Pána podle evangelií. Sám říká, že nechce nahradit evangelia, nýbrž je podepřít. Evangelisté psali o věcech jim známých, proto mnoho pokládali za samozřejmé. Willam rozvádí v jednotlivých kapitolách vybraná místa z evangelia a osvětluje je. Dovede to skutečně, vždyť místa, kde žil a trpěl Náš Pán, sám důkladně prošel a poznal. Svě dlo doprovází mnoha fotografiemi. Druhé vydání překladu, pořízené podle IV. vydání originálu, svědčí o oblíbě tohoto díla. lv.

ERBOVNÍ KNÍŽKA NA ROK 1941. Ročník sedmý. Část textovou redigoval Boh. Lifka, obrazovou Bř. Štorm. V knihách Řádu vydal Vyšehrad, Praha 1941. Stran 148, cena 60 K. Erbovní knížky mají už svou tradici. V řadě studií přesvědčily již o duchovní hodnotě a závaznosti znamení, erbu. V novém, sedmém ročníku zaujme především studie Šebánkova o štítonoších znaku moravského, V. Ryneš vykládá znak Tovaryšstva Ježíšova, Bř. Štorm sem napsal několik zásadních slov o heraldické kresbě a B. Lifka se pustil do hledání předků Julia Zeyera, vycházejí ze znaků. K tomu pak je připojeno množství drobných zpráv. — Je radostné, že Vyšehrad začal i n i c i a t i v n ě (dlouho se o tom jen mluvilo) přikládat ke každé své knize katalogisační lístky se všemi nutnými údaji. Bylo by si přát, aby jeho příkladu následovali všichni vydavatelé, zachovávající stejný formát. lv.

ROČENKA PRO LITURGICKÉ UMĚNÍ L. P. 1941. Pořádal Břetislav Štorm. V knihách Řádu vydal Vyšehrad, Praha 1941. Cena 32 K. Pořadatel této první ročenky (jistě nezůstane při jedné) se zabývá už léta uměním liturgickým teoreticky i prakticky. Od něho je také většina příspěvků i návrhů nejenom staveb, nýbrž i bohoslužebného náčiní a bohoslužebných rouch. Ale setkáme se tu i s jmény jinými, z nichž sluší uvést především architekta ing. Jana Sokola, v jehož dvou hutných člancích je dán program a směr nového liturgického umění. Nelze lpět trpě na vžitých formách. Nejlepší tradicí je duch církevního umění. Právě umění musí sloužit Bohu, původci vši krásy, krásy samé. Liturgické umění by mělo být to, co nejkrásnějšího vytvořil lidský duch a lidská ruka. To jsou slova, jež nutno zvláště dnes zdůraznit. Nebojme se nesrozumitelnosti. Opravdové umění je přístupné všem. Ke knize je připojena řada kreseb a fotografií. lv.

CESTY NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ. Oldřich Vladislav Albrecht. Pro život sv. 21. Vydal Vyšehrad, Praha 1941. Cena 3.60 K. Národní hospodářství je jistě věda, která si zaslouží pozornosti nejširších vrstev — vždyť usiluje o hospodářskou rovnováhu státu a tím o blaho jednotlivce. Není tedy bez užitku přehled teorií národohospodářských a historie této vědy, jak je podá-

Knihy

vá O. V. Albrecht. Ale jemu jde o víc — pokouší se ukázat národnímu hospodářství nové cesty v systému, jež nazývá organickým, podobným do jisté míry zřízení cechovnímu, ale vycházejícím ze své doby, t. j. 20. století. lv.

CO S PAMÁTKAMI, Karel Šourek. Pro život, sv. 22. Vydal Vyšehrad v Praze 1941. Cena — K. To je knížka velmi užitečná. Přesně vymezuje pojem slova památka, sleduje vývoj tohoto pojmu i rozličné nazírání na činnost památkářskou. Autor, dobře poučený, posuzuje různé směry v péči památkářské, romantismus, purismus, individualismus, vytýká jejich chyby a naznačuje na příkladech, jak uplatnit synthetický názor současnosti v ochraně a restauraci památek. Je tu řečeno mnoho závažných slov, jež třeba dobře uvážit právě dnes, kdy se vracíme znovu k historismu. lv.

VELIKÝ MRTVÝ, Kamil Bednář. (Báseň.) Vyšlo jako 7. svazek Sbírkky poesie Erb u Václava Petra v Praze r. 1940. (Stran 32, cena K 9.) Tato Bednářova básnická skladba, vytrysknuvší z hlubokého zážitku smrti básníkova otce, svědčí o tom, že v Kamilu Bednářovi nám vyrůstá opravdový básník. (Už »Vánoce v Čechách« nesly znak nadějněho básníkova růstu.) Slovo této básně je jasné a konkrétní, neuhýbá do mlžin, ani do umělých několikanásobných metafor, jak jsme to mohli u Bednáře pozorovat dříve. Motivicky převládá i ozvuky máchovské reflexe o nebytí, zdrsňené složitou citlivostí dnešního člověka, vyvráceného z řádu života v milosti, jak se to jeví právě u Bednáře: »A jdeme nekonečnou, nekonečnou nocí, / jež nevědomá je. A sami bez pomoci, / jsme do neznáma vrháni, tam ve škvíry, / kterými pukly věky zeměřelé. Ó, hry, / ó, modlení a víro v dobro nekonečné! / Na pleti země jsme jen zrno ječné! / Vesmíre obrácený, viz, jak na rubu / pán tvorstva lká a ssaje vlastní záhubu! / Zde vyslovil Bednář za mnohé hoře téměř celé své generace, která sice tuší tajemství života a nalézá i jasný výraz pro jeho vyslovení, ale zarputile odmítá přijmouti pokorně pravdu celou, obávajíc se, že ukrácením svého tápaní by byla ochuzena o jakési vzácné hodnoty budoucího života. Tato generace — jak už bylo konstatováno jinde — pochopitelně nechápe cenu obětí Kristovy. Jen v tom je planost jejího hoře, neboť smutek křesťana tryská z jiných, hlubších zdrojů. M. N.

VĚTVE STROMŮ, Karel Doskočil. Vyšlo jako 3. sv. nové Vilímkovy sbírky poesie Tvar (za redakce Bedř. Fučíka a Viléma Závady) v Praze r. 1941. (Str. 56, cena brož. K 18.) Doskočilovy verše »Větve stromů«, jimiž tento mladý lyrik debutuje v poesii, mají v sobě opravdu něco, co jasně odlišuje Doskočila od jiných debutantů v současné lyrice. Je to, jak to dobře postřehl vydavatel dr. Fučík, poesie vysloveně voluntaristická, ovšem v dobrém slova smyslu. To znamená, že by básník zde chtěl něco říci, čeho ještě nedorostl, nýbrž právě naopak: je to především vůle autora vidět ne-li nově, tedy aspoň odlišně od druhých, postihnout básnickým výrazem právě ten individuální úsek lidského a básnického zření, který právě jemu byl svěřen. Odtud plyne zvláštnost této poesie Doskočilovy, která se přísně vystříhá vnější nápodoby vzorů

Knihy

a právě z tohoto důvodu je téměř »bez vlivů«. Všechnu efektnost a líbivost, která se prozrazuje i v debutech nejnadanějších básníků, zde Doskočil úplně potlačil. Ani formou strofického a veršového útvaru není kniha Doskočilova nějakou novinkou; tyto básně svou výrazovou sevřeností (pravidelnými rýmy, většinou jen střídavými) a pravidelnou stavebností ukazují spíše k minulosti české poesie. Ale to není vadou básnického debutu Doskočilova. Hlavní věcí je, že Doskočil vidí odlišně od druhých (zvláště v oblasti mlčící přírodní krásy, která žije růstem a jejíž symbol objevil Doskočil v tajemství rostoucích stromů), a že toto své vidění dovede také po svém způsobu umělecky vysloviti. K nejkrásnějším číslům sbírky patří básně Básníkův osud, Vstup podzimu, Větve stromů a Slezský podzim. M. N.

OHNICE, Jiří Jakub. (Básně.) Vyšlo jako 46. sv. melantrišské knihovny »Poesie« v Praze r. 1941. (Str. 114, cena K 22.) Na této jistě nevšední a místy i umělecky závažné básnické knížce Jakubově (za povšimnutí stojí zvláště čísla: První báseň, Stromy, První noc, Báseň nové slávy) si ověříš, do jaké míry tvoří určitá básnická generace ze společného duchovního základu. Pознаš tu průkazně ony »loci communes«, jimiž jsou v nejmladší poesii zvláště tyto básnické problémy: rozpor mezi tělem a duchem, odklon od povrchní smyslovosti, ba znechucení jí, zjemnělý smysl pro tajemné v životě a vroucnost citu, projevující se ve zněnění básnického zření i výrazu. Na škodu této básnické sbírky je jistá lehkost výrazová, po níž básník sklouzne často až k rutině (zvl. motivy hry v básních nazvaných »něžná cvičení«) a přílišné podléhání jiným současným mladým básníkům, zvl. Jílkovi, Blatnému a snad i Kapounovi. M. N.

O LIDECH KOČOVNÝCH, Josef Uher. Výbor z díla Josefa Uhra. Uspořádal Miloslav Hýsek. Vydala Družstevní práce v Praze 1940. (Str. 366, cena brož. K 38.) Nové vydání díla předčasně zesnulého moravského prosaika Josefa Uhra, který již svým vstupem do české literatury před čtyřiceti lety stal se její velikou nadějí, kterou nezklamal, jest jistě činem velmi záslužným. Josef Uher, mladý moravský učitel (zemřel r. 1908), byl básníkem svého rodného kraje tišnovského, básníkem neobyčejně jemného vidění a zvláště pronikavé intenzity výrazové. Tuto jeho vlastnost postřehl na jeho prvních knihách již F. X. Šalda a počal potom sám vydávat jeho dílo (třetí Uhrova knížku vydal a čtvrtou ohlásil ve své knihovně »S'lanečnice«). Kapitoly o lidech kočovných svědčí o velké ryzosti Uhrova básnického talentu. Uher dovedl opravdu, jak o něm říká vydavatel, objeviti v drobných postavičkách shrbených tkalců, kočovných lidí, tuláků a bratránků povalečů duši svého chudého moravského kraje. Dovedl viděti ostře i stíny venkovského života, ale přesto nikdy nepropadl naturalismu ani pesimismu. Naopak: v jeho knihách z prostředí tak tísnivého a zuboženého tryská radost ze slávy života. Je to tím, že si Uher zachoval vždycky vroucí lásku ke všemu pomíjejícímu a že ke všemu, co mu život přinášel, přistupoval s nesmírnou pokorou. Povídky »Stav« (3 části, dříve v knize »Dětství a jiné povídky«) a »Jezulátko« přečtete se zatajeným dechem. —mn—

VŠICHNI,

kdož ještě nemáte naši poslední knihu Edice 'Jitro, průkopnické dílo z oboru barokní literatury s názvem

ZROZENÍ BAROKOVÉHO BÁSNÍKA

z pera našeho nejpronikavějšího badatele v oblasti českého baroka literárního VILÉMA BITNARA, objednejte ji co nejdříve přímo V EDICI JITRO. Stran 624. Cena pro odběratele Jitra 50 K, pro ostatní 65 K

Vaše EDICE JITRO expeduje nyní již také vázané dílo Viléma Bitnara *Zrození barokového básníka*. Vazba je provedena podle návrhu našeho redaktora A. M. Machourka. Vázaná kniha stojí K 90.—. Kdo má brožovanou a chce si ji dát svázat, má připraveny tytéž desky. Objednejte je ještě dnes v EDICI JITRO, PRAHA II, Voršilská ul. č. 1

Upozorňujeme dále čtenáře, že máme na skladě ještě několik výtisků naší krásné vánoční bibliofilie, již jest nádherné barokní kázání svatojanské slav. barokního kazatele J. BARTYSE:

PRAHA, ROZKOŠE ZAHRADA

Z barokního textu vydal a poznámkami opatřil V. Bitnar. Výzdoba a úprava A. Machourka.

Cena 30 K.

Není dobře zapomínat, že JITRO potřebuje k své existenci příspěvky a předplatné

V hádankářské soutěži

bylo rozhodnuto o odměnách. Odměnění obdrží co nejdříve po knize.

Jsou to:

1. Sláva Gojný, stud., Dobrá č. 303.
2. St. Vaněk, stud., Kutná Hora, Městské sady 456.
3. Fr. Mališ, stud., Frýdlant n. O.
4. Leopold Vašuta, stud., Frenštát p. R., Mariánská 251.
5. Jar. Pohanka, abiturient, Nová Ves 23, p. Nové Město n. Mor.

MAGNIFICAT, edice poesie, Kroměříž nabízí studentům, milovníkům dobré poesie, výhodnou koupi básnických děl vydaných v edici!

Kdo si objedná do 31. května 1941 knížky v ceně nejméně 60.— K, obdrží z krámské ceny slevu 33"/₀. Knihy se rozumějí jen na obyčejných papírech.

V edici dosud vyšlo:

1. Zd. Řezníček: Vysočina K 15.—
2. Boh. Reynek: Pieta K 24.—
3. R. Billinger: Srp na nebi K 48.—
4. S. Renaud: Křídla z popele K 21.—
5. Fr. Jammes: Poustevník K 24.—

O prázdninách všichni katoličtí studenti na exercicie!

Od 1. do 15. července uspořádá redakce J I T R A řadu turnů exercicií pro studenty i studentky. Exercicie budou třídení a budou uspořádány na několika místech v Čechách i na Moravě, a to tak, že místa jsou volena s tím zřetelem, aby každý měl možnost přijíti na místo nepřiliš vzdálené od svého bydliště.

Exercicie jsou pořádány se schválením nejdůst. pánů biskupů.

V Ů E C H Á C H:

P r o s t u d e n t k y:

Kladno, Veltrusy u Kralup, Hradec Králové, Slatiňany u Chrudimě.

P r o s t u d e n t y:

Stará Boleslav, Turnov, Lnáře, Litomyšl, Sv. Hora. (29. VII.—2. VIII.)

Informace podává a přihlášky přijímá

Redakce J I T R A, P R A H A I I, Voršilská ul. č. 1

N A M O R A V Ě:

Valašské Meziříčí, Přerov — Šířava — Jesenec u Konice, Olomouc-Řepčín, Liptál, Pačlavice, Fryšták, Brno, Rajhrad, Třebíč, Slavkov, Vyškov, Přístavky u Přerova, Sv. Kopeček.

O informace se obraťte na své veledůstojné pány profesory neb na pobočku redakce: Jitro, Brno, Běhounská ul. 22, palác Typos.

**Tit.
edice MAGNIFICAT**

Kroměříž, Ul. Ot. Březiny č. 8

*Používám nabídky uveřejněné v časopise
»Jitro« a objednávám s 33% slevou knihy
vydané v edici MAGNIFICAT a to číslo*

Knihy zaplatím po obdržení přílož. složenkou

Přesná adresa

V, dne 1941

Vložte do obálky, uveďte adresu edice a nalepte
40hal. známku

K a t o l i c k ý s t u d e n t

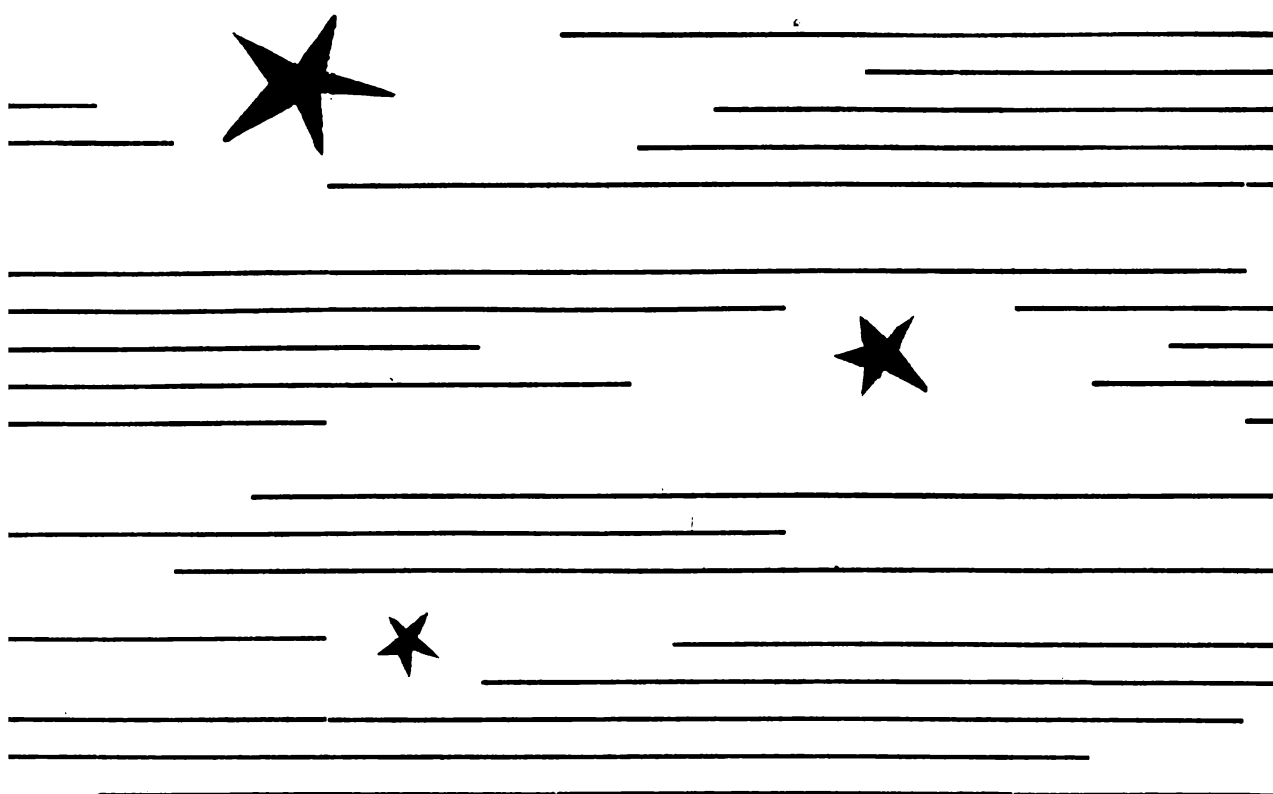
a studentka středních

i odborných škol má

povinnost věnovati ně-

kolik dní v roce své duši

v exercičním zátíší

JITRO

ČASOPIS KATOLICKÉHO STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO • ROČ. XXII,

POESIE • J. Machoň, B. J. Bojan, Ma-Huan-Čun, N. Lenau, M. Pařava, S. Pecho-
vá, J. Vacek, I. Smutná, J. Souček, J. Nemerád, I. Andrenik

PROSA • D. Pecka, K. M. Mreč, F. Weiser, V. Kratochvíl, A. Bartušek

STATI • Dr. J. Klika, F. Kutnar, V. Ryneš, Frà Joannes, B. Němcová,
J. Karen

VÝTVARNICTVÍ • Frà Angelico, A. M. Machourek, V. Bitt-
mann, Hlobílek, H. Kunařová, Hauser

10

j i t r o časopis katolických studentů

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Pošt. spořitelny v Praze 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: po 1. lednu 1941 studenti K 20.—, ostatní K 30.—.

redigují prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Canonova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte na adresu Antonín Machourek, Praha XII., Jičínská 5.

zprávy dopisovatelům

Artur. Snad tu společnou prózu. Ale bylo třeba něco opravit. — J. Z. Báseň. — J. P. Není to ani próza, ani úvaha. Sloh beletristující, ale otřelý. — Z. B. Večer je jen a jen popis. — J. N. Větevku a pozdrav. — St. S. Z celé zásilky je nejlepší Truhlice, ale ještě jí cosi chybí. Jste opravdu kvartán? — J. J. Ne. Snímek? Zajisté, ale vtipný. — R. V. Ano. Je zajímavá. — E. B. Ještě nedozrály pro J. — M. D. Jsou ještě slabé. — St. P. Uschovávám. Očekávám však od vás lepší. — St. M. Až najdu... Myslil jsem tím tendenci. — D. P. Zatím ne. — V. D. Ano. Pozor na jazyk. — A. A. Podivná imaginace. — J. F. Je pěkná, ale nemohu, protože Jitro je studentské. Pozdrav. — F. A. Jednu jsem vybral. Pozdravuji. — J. K. Hříšníka a prózu. — P. Zd. J. Ještě ne. — A. S. Sbítku můžete poslat. Třeba vyberu z ní něco. — L. Sch. Jsou pozoruhodné. Ponechávám si Ex insula. — J. C. Píseň zemi. — V. A. Ano, v novém ročníku. — B. J. B. Jak pocestný.

Upozorňujeme naše odběratele,
*že v nejbližších dnech vyjde
v EDICI JITRO druhé, rozšířené vydání*

PSYCHOLOGIE

— **Dra M. Habáně O. P.**

*Průkopnické dílo české filosofie
aristotelsko-thomistické, první psychologie
v české literatuře, vybudovaná na základě duchovně-vědeckém.
Cena knihy pro odběratele JITRA
(použijte kuponu v 9. čísle) K 25.—.*

Jako malou pozornost
příspěvatelům-studentům
rozešleme knížku J. Vašici
Slovanská bohoslužba
v českých zemích. Je to
dar jednoho z našich přátel
jako projev díky za
spolupráci na časopise
katol. středoškoláků Jitro

Vyšlo 1. června 1941. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katol. studentstva v Praze. — Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky v Praze III. — Redaktoři: prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Jos. Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čís. 15.265/VII.-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

T R O J Z P Ě V

Jan Machoň

Vzepětím révy tvář tvá až v slunce zdvižena,
ze sil posledních po tyči léta pne se ku proměně,
než ruka žízni puzená zamženost tvou raní
a ke rtům po prvé tě zvedne ať muž či žena,
tu, čas tvůj korunu léta za žezlo podzimu váhavě měně
sám první pokyne k příbojům vinobraní.

Bohatství léta svezeno a zisk už zvážen
i chmel a zlatá réva v krajích šťastnějších
je ze své výše k naší žízni snesen;
révy bohatství už lisům svěřeno a mužům láska žen,
s níž píseň šťastných vinařů a číše světél jasnějších
mé žízni trojzpěv dozpívá a raní jako sen.

Prolínání kultur

(Vyňato z brožury Dr. Jos. Klika Čechy a Morava v rámci německých dějin. Orbis, Praha, v květnu 1941.)

Není naprosto možno sledovati v této letmé črtě vzájemné prolínání české a německé kultury v průběhu staletí. Jen stručně upozorňuji na př. na to, jak někteří badatelé zdůrazňují vlivy radikálních theologů drážďanských na rozvoj některých názorů husitských, obráceně zase jak českobratrství přitahovalo k sobě četné Němce, kteří založili německé obce bratrské a podle vzoru Českých bratří upravovali pro ně náboženské písně. Za dvě století nato zas českobratrské učení působilo na rozvoj pietistického učení německého, a názory a myšlenky Komenského a jeho vnuka Jablonského se uplatnily při vzniku církve ochranovské.

K rozvoji styků česko-německých na poli kulturním přispělo velmi náboženství Luthe-rovo. Z českých dějepisců vyložil hlavně Jaroslav Goll poměr Lutheru k Husovi. A již tehdy bylo poukázáno, jak lutherské učení posílilo sebevědomí Čechů, zvláště když se Luther ve svém boji dovolával i Husa a dokonce prohlásil, že je nutno, aby se Němci vážně a opravdově ujali Čechů v boji náboženském. Stejně povzbudivě působilo na Čechy, když věhlasný humanista Filip Melanchton se mnohokrát vyjádřil s obdivem i uznáním o českém národě, jeho písemnictví a zejména o jeho zásluhách na poli náboženském. Čechové s radostí vítali Lutherovo učení i proto, že jim dávalo možnost, aby po dlouhé době izolace se opřeli ve svém duchovním úsilí o německého souseda. Tak se naplnili Čechové sympatií i obdivem k německé víře a osvětenství a přijímali rychle zásady nového učení. Mnozí hleděli na lutherství jako na doplnění a zdokonalení učení Husova. Společná náboženská myšlenka sblížila tím zajisté oba národy, a proto došlo také k užší spolupráci na poli kulturním i politickém. Mnoho českých studentů odcházelo do Německa, obráceně zase lutherští kazatelé němečtí přicházeli i do českých zemí. Spisy německých reformátorů byly překládány do češtiny, naopak zase němečtí reformátoři i říšská knížata byla německými překlady seznamována s českým stanoviskem náboženským. Tím, že padly vzájemné hradby neporozumění mezi oběma národy, bylo vytvořeno nové psychologické prostředí pro šíření německé kultury na půdě Čech. Náboženství lutheránské sblížilo tedy české utrakvisty, to jest většinu národa, s duchovním životem německým; navázání nových kulturních styků pak v mnohých směrech ovlivňovalo duchovní život v zemi a mělo odezvu i v životě politickém, jak ukazuje zvláště skutečnost, že vedení českého povstání r. 1618 bylo v rukou více německých než českých stavů.

Neobyčejně důležité byly kulturní vlivy německé v době osvětenství a romantismu. Ideový podklad osvětenství daly myšlenky francouzské, anglické i německé; v našich zemích však měl významný, ba rozhodující vliv na myšlenkový vývoj duchovní život německý. Bylo to opět dáno kulturně geografickou polohou Čech i vztahy, vytvořenými dlouhým vývojem. Do doby osvětenské vstupovali Čechové jako nepatrný národ, jehož jazyk neměl vliv v životě veřejném ani v životě literárním. Veškeré své síly musili věnovati snaze o zachování i očištění jazyka a vybudování základů své vzdělanosti. Budovali od počátku a nemohli ve své počínající vzdělanosti dojíti velkých hodnot bez cizí pomoci. Pomoc tu hledali a našli jednak v kruzích domácí šlechty, jednak u německého měšťanstva, pak učenců, u básníků, kteří české snahy vzdělávací provázeli svým plným porozuměním. Přijímali od Němců jen to, co sloužilo jejich národní osobitosti a prospěchu. Prožívali cizí vlivy a přizpůsobovali si je způsobem své povaze národní přiměřeným.

Přetavováním a přerazováním cizích vlivů se snažili dopracovati se vlastnímu výrazu a bojovati tím o uchování své vlastní národní osobitosti. Cesta německého myšlení k Čechům byla tehdy trojí: ve vlastní zemi sudetskými Němci, kulturními středisky vídeňskými a přímo z Německa, kde Češi studovali a poznávali nové projevy myšlenkové.

Jak kulturní život německý pro českou práci, spojenou s novým budováním vlastní vzdělanosti, byl podnětem a vzorem, ukazuje na př. činnost Seibtova, Meisnerova, Kindermannova, národohospodářské vlivy vídeňské školy, vznik Král. čes. spol. nauk, význam Klopstocka, Lessinga, Schillera a Goetha na rozvoj českého písemnictví doby obrozenské.

Také rozvoj českého národního vědomí a úsilí v době romantismu byl mnohonásobně ovlivňován současným romantismem německým.

Velmi mocně působilo na české vlastenectví národní hnutí německé v době povstání protinapoleonského. Národní romantismus německý, povyšující národ a jeho rozvoj nade vše (i nad stát), vytyčil nové směry národní výchově, a to působilo mocně i u nás. Ohlasy díla Fichteova, Arndtova a Jahnova působily na Čechy, kde již osvícenství se lišilo od všeobecného osvícenského světoobčanství živou láskou k jazyku a dějinám. Vzpomeňme, jaký vliv měl na české vlastenectví Johann Gottfried Herder svou chvalořečí starých Slovanů, výklady o úkolech jejich budoucnosti a snahou o uskutečnění pravého lidství.

Herder působil však i svým názorem na lidovou píseň, která se mu jevila jako původní výtvar národní, v němž se obráží duše národa.

Vzpomeňme dále vlivu Brentana, bratří Schleglů, heidelberské skupiny romantiků a zvláště Jeny, která je místem studií generace Kollárovy a Šafaříkovy.

V Jeně poznal Kollár myšlenky všenněmecké, které si vytkly za cíl jednotu německého národa. Rozšířil je v ideu společenství všech slovanských národů. V Jeně podlehl i mocným vlivům národního studentstva, prodchnutého nadšenou snahou o povznesení národa. V Jeně se naučil i Šafařík vlasteneckému pojmání dějin a oceňování slovanské účasti na vývoji dějinném. Prostřednictvím svých přátel v Jeně studujících přejal Palacký Ludenovy názory, že jenom studiem dějin vlastního národa lze poznati jeho ducha a jeho individualitu, a že láska k vlasti tkví v pěstování duševní zvláštnosti národa a jeho svéráznosti ve všech projevech žití.

Profil doby obrozenecké | František Kutnar

Doba obrozenecká, která je myšlenkově sepjata dvojím a často protichůdným životním a světovým názorem, osvícenstvím a romantismem, je zhruba vklíněna mezi dvě dějotvorné revoluce, mezi revoluci, prováděnou shora, státem, jak ji představují reformy tereziánské a josefinské, a mezi revoluci, výbušně vzcházející zdola, z lidu, jak ji představuje bouřlivý rok březnových událostí r. 1848. Obsahově pro český národ, pro jeho myšlenkový a citový vývoj, pro jeho společenské, hospodářské a politické dění znamená toto období ve svém konečném vyvráždění základní přeměnu, znamená tvorbu novodobého češství v novém myšlení národním a společenském, v nové sociální, hospodářské a politické skladbě. Český středověk přechází v český novověk. Je ovšem při myšlenkové a faktové netržitosti všeho dění samozřejmé, že náznaky nové přetvorby objevují se již v době předchozí a že obrozenecké motivy opět doznívají daleko za polovinu 19. století. Ale jinak ve svém jádře doba tato pro českou společnost je vskutku obrodným pochodem, intensivně i extensivně stupňovitě se rozvíjejícím jevem, hluboké dějinné složitosti, jevem, který má svou složku společenskou, hospodářskou, politickou, jazykovou, myšlenkovou i mravní a který zavírá v sobě i čistě biologickou stránku v tvorbě a přeměně národního těla. Obrození není tudíž jen jevem čistě jazykovým a literárním, nýbrž plně historickým a společenským, který jest třeba posuzovati a na něž jest třeba se dívat v jeho mnohotvárné složitosti a celistvosti.

V onom biologickém procesu, který probíhá bez vědomého zásahu jako důsledek sociální a hospodářské emancipace nižších skupin, je možno hovořit o určitém zmlazení národního těla zdravějšími a pudové podstatě přirozenosti bližšími živly nekultivovaného venkova a města. Odumírající a národu se odkloňující vrstvy vyšší jsou vystřídány a nahrazovány přílivem z nižších vrstev jako z biologické a pracovní základny národa. Hospodářská a společenská složka obrozovacího postupu se projevuje v tom, že nastává přeskupení v hodnocení jednotlivých společenských skupin podle jejich pracovního významu a úkolu v národě, podle jejich přirozené váhy a nikoliv podle jejich privilegovaného postavení a vlivu. Šlechta a duchovenstvo jako politický stav ztrácí svou dřívější převahu politickou a myšlenkovou a do popředí se tlačí měšťanstvo a vrstvy poddaného obyvatelstva, které dosud bylo nesvobodné a které nyní státním zásahem se stává postupně rovnoprávným členem občanské pospolitosti státní. Tak i ve směru politického zrání doby nastává přeměna, která konečně vede měšťana a sedláka k účasti na politickém a státním životě a která zakládá i novou organizaci národa v tom smyslu.

Významného tvůrčího a povzbudivě výchovného úkolu dostalo se v obrozenské společnosti české inteligenci, ať už jí bylo duchovenstvo nebo rodící se inteligence laická. Inteligence nebyla nadřazována, nýbrž vřazována do společenských vrstev a v celý obrodný proces výchovný a společensky vedoucí. Od starého feudálně stavovského řádu, v němž privilegium rodu a svobodné pozemkové držby rozhodovalo, přechází se v duchu současného evropského vývoje k individualistickému pojetí společnosti na základě lidovém, v němž přes všechny liberalistické znaky neztrácí se v českém názoru na národní společenství vědomí vyššího a základnějšího celku, jímž jest národ a stát, a neztrácí se vědomí životní a nutné vázanosti jedince a celku. Kdyby tuto destrukci starého feudálně stavovského řádu nebyl provedl panovnický absolutismus osvíceného státu, který státní myšlenku kladl nad ostatní názorové složky života jednotlivcova i společnosti, byl by musil tuto ničivou práci provést sám nově sociálně a myšlenkově se utvářející národ. Popření minulého hospodářského, společenského a politického zřízení bylo předpokladem vzniku národa v moderní jeho podobě, v níž lid a jeho protagonisté nabývají na účinné důraznosti. V novém ovzduší stává se skutečnou osobností nejen jedinec se svým suverénním rozumem, v jehož spasnou moc osvícenské století nekriticky věří, ale také národ, který však ke své jednotě spěje nejen cestami rozumové úvahy, nýbrž za převahy romantických názorů životních i cestami nadrozumové úvahy a citového požitku.

A zde jsme u složky, která podmiňovala a současně završovala nejpůsobivěji přeměnu dobové tváře českého člověka obrozeneckého, zde jsme u myšlenkové složky obrozenského procesu. V myšlení doby zajisté zrcadlily se všechny předem naznačené přeměny, předcházely je, doprovázely a ustalovaly v určitý výsledný obraz života individuálního i kolektivního, národního i světového, pozemského i posmrtného. Obrozenský člověk, i když se odpoutává od středověky náboženské představy života a světa, i když rozleptává svou bývalou vnitřní jistotu myšlenkovou a mravní určitou pochybovačností a rozumovým výkladem života, přírody a všeho dění, přece jen neztrácí úplně svůj poměr k zásvětnu a k Bohu, nebo se k němu po výkyvu osvícenské epochy opět vrací. Ale jako se mění jeho myšlení společenské, které povznáší národ na nejvyšší místo a pracující složky národní společnosti na základní údržnou podstavbu vezdejšího života společenského, a jako v hospodářském myšlení a praxi osvobozuje jedince od stavovských vázaností středověkých a ve fysiokratismu ukazuje na bytostnou důležitost zemědělství, tak i v náboženských představách dochází k přeměně v důrazu na náboženskou snášelivost a na mravní, nikoliv dogmatické obsahy náboženské víry. Národní myšlení a cítění se prohlubuje novou představou národa, a vlastenectví, v němž složka lidu a složka jazyková nabývají vedoucího postavení. Národem nejsou už jen privilegované vrstvy politické, početně mizivá část národa, nýbrž národem jsou všechny složky společenské, seřazené podle své důležitosti, ba národem je toliko sám bezejmenný lid. A nejvýznamnějším projevem národního života, znakem jeho bytí je jazyk. Odtud ta výsostná jeho funkce v národním životě a v obrození, odtud i ten vnějškově převažující jazykový ráz obrození. Po této stránce je pak s dostatek známo, že obrození znamená v kulturním vývoji českém tvorbu nového jazyka, nové české vědy a českého umění slovesného. Bylo by však omylem všechnu onu bohatost obrozovacího dění svádět jen na tuto jedinou, třebaš nikoliv nevýznamnou složku.

V nejvyšších polohách dochází a nutně musí docházet i k obrozování mravnímu, které směřuje k tomu, aby z Čecha byl vytvořen člověk mravně silný, dobrý, vědomý svých povinností, závazků a práv, aby byl z něho vytvořen nejen člověk ke společenství širšímu hledící, nýbrž i člověk, který sám v sobě je hodnotný, který především ve své rodině si vytváří pevné středisko svého života a stavební buňku národní společnosti. Ono obecně vzdělávací a mravně výchovné naplňuje především knihy, promluvy a kázání, jež jsou věnovány prostému lidu. Otázka výchovy a vedení není tudíž poslední věcí v obrozovacím procesu, nýbrž je metodou obrozování, které z individuálního jevu stává se jevem kolektivním, skutečným sociálním hnutím se všemi atributy, jež jsou známy z podobných sociálních pochodů.

A nakonec musíme se ještě dotknout souvztažnosti českého obrození s ostatními společenskými a myšlenkovými jevy, v okolí probíhajícími, souvztažnosti, o níž jako o otázce vlivů na národní obrození se u nás tolik napsalo a nadiskutovalo. Dnes se nám zdá tato otázka podružného významu, poněvadž chápeme, že táž myšlenka, tentýž společenský

jev doznává osobité obměny a jiné funkce v jiném územním, vzdělanostním a společenském prostředí. I když národní obrození nechápeme jako projev plně autonomního vývoje českého, i když tu vidíme nutné a přirozené souvztažnosti, nikoliv vlivy, jež se objevují vždy a všude při doteku dvou společenských a myšlenkových oblastí jako jev určitého společenského prolínání, přece můžeme v tomto poměru českého obrození k vnějšku označit je za emancipaci, za osvobození, a za assimilaci, připodobňování zároveň k ostatnímu národnímu okolí. To je charakter obrození navenek, ve vztahu ke světu, jeho povaha pak směrem dovnitř, k sobě samému, je podvědomým i uvědomujícím se poznáváním osobní, skupinové a národní podstaty a svébytnosti. Národní obrození je proto myšlenkový a sociální pohyb, v němž se vytváří moderní český národ a jímž se vědomě přiřazuje k národní obci evropské 19. století.

Duchovní profil českého baroka (1620–1750) | V. Ryneš

(Dokončení)

Pod vlivem ze sousedství k nám pronikajících pietistických proudů naplňují se naše země v 18. století opět vnitřním napětím. Vlivem španělského smýšlení krále Karla VI. uplatňují se u nás v zápase s těmito proudy (podporovanými emisary ze sousedství) metody, jichž se v boji s kacířstvím používalo ve Španělsku. Jak pozdější události z boje Marie Terezie o zachování habsburského dědictví ukázaly, měl i boj jejího otce s protestantskými proudy pozadí více méně politické. »Index« zakázaných knih, vzniklý v době Karla VI., kdy i říšské protestantské stavy se zajímají o své české souverce, je doprovázen i vydáváním náboženské katolické literatury v českém jazyku, již je kladen odpor spisům emisary v naší vlasti šířeným.

Když za doby osvícenské bylo popráno omezené svobody augšpurskému a helvet-skému vyznání, ukázaly se sice některé slabiny reformační činnosti katolického baroka, avšak převážná většina národa zůstala věrnou staré víře předků, již byl národ opět v době barokní získán. Reformační prvky byly do našeho národního života přenášeny až v době napotomní muži, kteří většinou pocházeli z východního pomezí českého jazyka...

I když pojem národa, tak jak jej prožívá současná generace, je zčásti plodem až doby pozdější, i když význam jazyka v barokní době nebyl v celku tak vysoko hodnocen jako v době současné, je možno i české baroko označiti za údobí velkého národního napětí. Toto napětí však není něčím úplně novým, neboť tu jde v podstatě o pokračování zjevů z 16. století. Je-li známý jazykový zákon z r. 1615 též částečně namířen proti podpoře, poskytované panovníkem cizincům, zvláště z románských zemí katolických, do země volaným, je již Pavla Stránského »Okřik na nedbalého Čecha« a Ješínovo vydání Dalimilovy české kroniky v době bezprostředně předcházející Bílou horu — činem namířeným do vlastního protestantského tábora, který stále více pozbyval vlastenecké citlivosti. Dodnes zachovaný rukopis svatoprokopské legendy z r. 1618 je dokladem podobně vzrušeného národního citění mezi českými katolíky.

I když v době pobělohorské nemalá část vedoucí společenské vrstvy podléhala ideálu politického universalismu, nabývajícího v každé ze soudobých velmocí jiného duchovního utváření, i když mocný vliv dvora a románské kultury (v 17. stol. italské a španělské, v 18. stol. francouzské) mocně ovlivňoval příslušníky nejvýznamnějších českých rodů a vedl je ke spojování (ať sňatky, ať společenskými styky) s příslušníky téže vrstvy z jiných národů, témuž králi poddaných, nezmizelo z našich zemí svrchu uvedené napětí. Spíše naopak: změny, jež byly důsledkem »Obnoveného zřízení«, v celém životě společenském, majetkové přesuny, nával cizinců, zvláště z románských zemí, a jejich bezohledné novotaření (kronikář klatovské jezuitské koleje, když líčí, jak Belgičan P. Moritus nechal bezohledně zbourati na náměstí dva památné domy, ozdobené obrazy králů, nechává s tichým souhlasem zaznívati i vzpomínce jakéhosi sedláka na — Žižku), vyvolávalo zákonem protitlaku reakci.

A jest nadmíru zajímavým zjevem, že tato národní vlna se soustředí kol českých příslušníků Tovaryšstva Ježíšova, téhož Tovaryšstva, jež svou světovou organizací a nad-

národním posláním bojovného předvoje katolické církve, bylo typickým zjevem katolického baroka. Tato vlna se zřetelně uplatňuje ve svém řádě právě v době, kdy česká provincie, objímající země koruny české, úspěšnou činností misionářů vyslaných do zámořských krajů začíná našim zemím i na mezinárodním fóru získávat jméno »Sancta Bohemia« — Svatých Čech!

I ty malé vědomosti, jež máme dnes o duchovních proudech mezi českými jesuity 17. století, dovolují nám usuzovati, že se v tomto řádě, jehož mnozí členové byli šlechtického původu, uplatňovali i velmi radikálně smýšlející osobnosti... Vedle těchto mužů byli i jiní, kteří loyálnost k svému vladaři dovedli spojovati s vroucím přilnutím k vlastnímu národu a jeho jazyku. Je to P. Bohuslav Balbín, jenž s řadou historiků jak z vlastního řádu, tak z řádů jiných a světských kněží klade uvědoměle dějepis do služeb národních. Jeho sedmiletý zápas o vydání stručných dějin českých s nejvyšším purkrabím Martinicem, úspěšně zakončený díky morální podpoře hraběte Vchynského a finanční hraběte Lažanského, náleží k nejvzrušenějším událostem českého baroka. Balbínova »Obrana«, spis někdy téměř zoufalý, přece však nezoufalující, stala se po staletí ideovou zbrojnicí českého národního obrození. V stejném směru jako Balbín pracuje i moravský historiograf prelát Tomáš Pešina, který se těsně před svou smrtí snaží přiměti krále Leopolda k potvrzení výsad království. Národní a slovanské uvědomení není omezeno jen na kněžskou vrstvu. I mezi kavalíry je národní uvědomení tak silné, že vede dokonce až k soubojům...

Vlastním důvodem toho, že je dnes Bohuslav Balbín považován za největšího historika před Františkem Palackým, je ta okolnost, že pro zbývající dobu barokní a částečně i dobu další dal svému národu ideologii, jež podstatně přispěla k jeho zachování. Prokázalť, že barokní Čechy nemusí se cítiti něčím méněcenným, ježto mají oprávněné důvody ke své národní hrdosti ve velké katolické minulosti svého národa!

Hledal-li Balbínův starší vrstevník a poslední biskup Jednoty česko-bratrské význam svého národa v tom, že český národ jako první mezi národy světa provedl náboženskou reformaci, spatřoval jesuita a okruh jeho přátel legitimaci svého národa k právu na život v dlouhé řadě světců, kteří se zrodili z jeho krve, jakož i v mariánské úctě, která podle Balbína byla odjakživa v Čechách domovem.

Balbín, po jehož boku se řadí dlouhá řada jesuitů-mariánských ctitelů, začíná svou činnost jako historiograf mariánského kultu a svou příručku pro mariánské sodály zařaduje se i do dějin mariánských družin, náboženského to bratrstva nejvýznamnějšího mezi mnohými soudobými bratrstvy. Mariánská úcta barokní doby má však i svou stránku národní. Nejen proto, že úcta k staroboleslavskému Palladiu se vine jako červená nit Balbínovými českými dějinami, že svatohorská soška je spjata historicky se slavnou karolinskou dobou... Desítky mariánských poutních chrámů, jež za baroka ozdobily návrší a města česká, připoutávají barokního člověka — toužícího po velkých prostorech — úže k rodné zemi, k zemi posvěcené mnohdy zázračnými zásahy Matky Boží. Z největších slavností barokních byla korunovace svatohorské mariánské sošky...

I svatováclavský kult pokračoval v barokní době a vydával krásné květy. Z této doby je vedle mnohých jiných i Bendlova svatováclavská socha (dnes na Vyšehradě), i hrob světcův se buduje nákladem vlasteneckého arcibiskupa Zoubka z Bilmberka, který dává své srdce pohřbíti ve stěně kaple svatováclavské. Zvyšuje se církevní lesk svátku, hrají se divadelní hry k světcově počtě. Mezi střediska svatováclavského kultu náleží svatováclavský kostel zderazský, pro nějž byly pořízeny malířem Škrétou známé obrazy ze světcova života a při němž se v době pozdější zachovala i Balbínova »Obrana«. Prosbami svatováclavského chorálu vyjadřuje barokní člověk přání a obavy zmítající jeho duší... Sochou světcovou, jež se však stala obětí pozdější živelní pohromy, byl ozdoběn i Karlův most.

V barokní době ožívá i kult svatoprokopský, bl. Anežky, cyrilometodějský (Velehrad!), avšak výraz pro svou zbožnost hledá tato doba v kultu mučedníka zpovědního tajemství a obránce církevních práv, sv. Jana Nepomuckého.

Tento světec je pro české baroko tím, čím pro románskou dobu byl sv. Vojtěch. Na konci 16. století zaznívá již modlitba Jiřího Bertholda Pontana z Braitenberka k sv. Janu. Úsilí o jeho kanonisaci naplňuje následující století, když Balbín píše svou zná-

mou svatojanskou legendu. Teprve r. 1729 dochází ke kanonisaci. Pražská kanonisační slavnost náleží k vrcholným okamžikům údobí. Ještě v 17. století nabyl kult svatojanský výrazně českého zabarvení. Každoroční oslavy světcovy až hluboko do 19. století prospívají podstatnou měrou k udržení národního vědomí. Kult neporušeného světcova jazyka nepochybně přispěl i k tomu, že v jedné ze svatojanských litanií zaznívá prosba ke světcovi jako ke »strážci jazyka českého« (1762).

Nejen kronikář Beckovský náleží k světcovým ctitelům (napsalť k jeho počtě též litanii!), nýbrž i Gelasius Dobner našel krásná slova pro sv. Jana Nep. Právě osobnost tohoto zakladatele kritického dějepytu, jenž, ač nepocházel z českých rodičů, byl přece slovansky uvědomělým Čechem, je svědectvím vnitřní síly domácího živlu v 18. století. A Gelasius Dobner nebyl jedinou vynikající osobností, jež zcela podlehla assimilační síle domácího živlu, živlu to, jenž přes ne neojedinělé zásahy zahraničních emisarů byl na konci baroka nábožensky sjednocen téměř úplně.

Překonav duchovní rozpolcení mohl náš živel rozvinouti své schopnosti, když nadešla vhodná doba. K tomuto rozvinutí schopností národních nepřímou, avšak nemalou měrou přispěly školské reformy Marie Terezie a osobní uvolnění sedláckovo, k němuž došlo za vlády jejího syna. I když tyto reformy sledovaly osvícenské cíle svých autorů, přece měl z nich hlavní prospěch a užitek český živel, v údobí barokním duchovně sjednocený.

A. P. Ze zápisníku starého profesora

Někdy je v neděli ošklivě. Ani ne tak venku, jako v duši. A tak nebývá účast na »studentské« mši svaté, jak by měla býti. Ale já už znám ty své »Nečasíky«: tak říkám těm nedbalcům jednak pro ten nečas v duši, jednak proto, že nepřicházejí včas. A tak mi nezbyvá, než plniti příkaz apoštolův: »Naléhej včas i nevčas, usvědčuj, přimlouvej, kárej, a to se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou.« (II. Tim. 4, 2.) A tak včas i nevčas říkám v pondělí kvintánům: »Většina z vás zůstala v neděli doma; jen menšina přišla do kostela; z té menšiny většina přišla pozdě; jen menšina přišla včas; z té menšiny většina vůbec neměla s sebou zpěvníků; jen menšina měla z čeho zpívat a dělala, jako by zpívala...« Napřed smích. Potom vážné hlasy odporu: »Já jsem byl!« — »Já jsem přišel brzo!« — »Já jsem zpíval!« — »Ano, já vím,« odpovídám, »to už je stará písnička: To já ne, to ti druzí! Víte co? Můžete mne příště přesvědčiti, že jsem se mýlil. Týden není tak dlouhý. Já počkám.«

Počkám. A někdy zase promluvím »nevčas« a řeknu těm Nečáskům: »Víte, kdo byl chán Kubilai? To byl vládce Pekingu. Jemu přivezl Benátčan Marco Polo psaní od papeže Řehoře X. a olej z lampy hořící nad Božím hrobem v Jerusalemě. Po tomto posvátném oleji zvláště toužil chán Kubilai. Ale v našich chrámech je více než olej z lampy Božího hrobu — je tam sám Kristus v oběti nejsvětější. Přemýšlejte, hoši, o chánu Kubilaiovi.«

»To byste, prosím, nevěřil, jaké já mám trápení s tatínkem a maminkou. Myslíte, že je mohu dostat do kostela? Kdepak! Tati říká, že se musí v neděli vyspat anebo že půjde až na jedenáctou. Ano, a potom jde do Besedy. A mamí chodí jenom na veliké svátky. A ke zpovědi také nechce jít. Když jsme šly o velikonočních se školou, povídala jsem jí: Tak, mamí, víš co, pojď s námi, bude tam víc velebných pánů, můžeš jít, ke kterému budeš chtít. Tak vám šla. V kostele si sedla do lavice. Já už jsem byla dávno hotova a ona pořád nic. Najednou se sebrala a ta tam. Bylas? ptám se jí doma. Kdepak! Vymlouvala se, že prý v tom kostele dostala veliký strach — ona už nebyla u zpovědi od svatby. Také já nevím, co s ní...«

Nepřecházejž nikoho zrak ani sluch. To není, prosím, mýlka — ani žertovná záměna dcery za matku. Podměty těchto vět jsou v pořádku a na svém místě. Věrně zapisuji, co si mi stěžovala kvartánka Kamila N. Znamení času: děti jsou lepší než rodiče; děti vychovávají své rodiče; děti si stěžují na své rodiče. Je to smutné, řeknete si v duchu. Ano, ale je to také radostné.

*

»Živ jsa neotec, umřeš nečlověk.« To napsal básník české tradice Josef Holeček, zachytiv kus lidové moudrosti. Výrok ten nemůže ovšem platiti o otcovství jen ryze tě-

lesném, které je pouhou přírodní skutečností bez mravní hodnoty. Platí o otcovství duchovním nebo o otcovství duchovním a tělesném zároveň. Otcovství — to je moudrost a prozřetelnost, to je péče a starost, to je přísná láska a laskavá přísnost. Kdo žije nikomu nejso učitelem, rádcem, pomocníkem, zachráncem a příkladem — v sebe uzavřený samotář, nepřejný sobec, lhostejný divák, skoupý bohatec — zdaž neví, že Pán proklel neplodný fíkovník a v něm všechny, kdož nechtějí býti dárce života a rozmnožiteli radosti: »Ráno pak vrací se do města zlačněl. A spatřiv strom fíkový podle cesty, šel k němu, nenalezl však na něm nic leč toliko listů. I řekl jemu: Nerodiž se z tebe ovoce na věky. I uschl hned fík ten.« (Mat. 21, 18—19.)

*

Goethe prý měl zvyk vésti rozhovory s nepřítomnými osobami: v duchu si zval něko k sobě, nabízel mu místo a potom s ním navazoval živý rozhovor o věci, která ho právě zajímala. Při tom mluvil nahlas přecházeje po pokoji; pomyslný host seděl na židli, odpovídal, činil námítky a dával otázky, jež poskytovaly Goethovi další podněty. Lidé, kteří mají zvyk mluvit sami se sebou, připadají nám jako podivíni: ale psychologové nás ujistí, že takový, byť imaginární rozhovor, může přinést duši úlevu a oprostění od tíživých a skličujících myšlenek, představ a nálad. Týž význam má pro některé lidi psaní deníku. Potřeba mít něko, komu bychom pověděli, co nás těší a co rmoutí, je vlastní všem lidem, poněvadž člověk jest bytost dialogická, celou svou bytostí tíhnoucí k vyjádření sebe v rozhovoru. Hovor s nepřítomným nebo psaní deníku vyhovuje jaksi náhražkově té potřebě vylouvit se a vypsati se. To oboje má ovšem své nebezpečí, neboť jak monology, tak deníkové záznamy vedou někdy k přílišnému a jednostrannému a tudíž i nezdravému sebepozorování. I Goethe to věděl, neboť řekl: »Člověk se musí narodit zdatným, aby se mohl zabývat svým nitrem bez chorobnosti. Zdravý vzhled do sebe samého, jímž však se člověk nezahrabává do sebe a dovede bohatým patřením, bez pošetlosti a bájeivosti se nořit do neprozkoumaných hlubin, jest řídký dar.« Ale oboje, jak monolog, tak deník mohou býti dobrou pomůckou sebevýchovy, zvykne-li si člověk v takových imaginárních rozhovorech nebo zápisích vydávat počet ze svého jednání, utvrzovat se ve svých předsevzetích, hodnotit své činy a snahy nejen vlastním, ale i cizím měřítkem a dívat se tak na ně se dvou stran.

*

V knize Friedricha Schneidera *Praxis der Selbsterziehung* (Herder, Freiburg im Br. 1940, S. 64—65) je zaznamenán případ Waltra F., železničního úředníka, který se zdá býti prostým jakékoliv nezřízené ctižádosti. Rád se posmívá kolegům, kteří se namáhají, aby byli povýšeni a kterým to »dělá dobře«, dostanou-li titul »vrchní« a mohou-li nositi na límci o jednu hvězdičku víc. Slovo »Streber« vyslovuje Walter F. vždy s opovrhlivým přízvukem. Často filosofuje: »Nezáleží přece na tom, jaké místo kdo zaujímá. Hlavní věc je, aby člověk byl na svém místě spokojen a plnil řádně svou povinnost.« Kdo ho slyší, může se domnívat, že slyší znalce života a vůbec mudrce, který umí pohrdati marností světa. A je to klam. V hloubi srdce svého je pan Walter F. také »Streber« jako jeho kolegové. Jediný rozdíl je v tom, že oni to nezastírají, kdežto on to skrývá a ani sám sobě nepřiznává. A proč? Poněvadž si to se všemi svými představenými pokazil, takže k povýšení nemůže ani býti navržen. A vskutku také již několikrát byl při povyšování opominut. A tak ve skutečnosti nesmýslí jako filosof pohrdající světem a jeho počtami, nýbrž spíše jako liška v bajce, které jsou hrozný příliš vysoko, a proto říká, že jsou kyselé, a zcela v duchu přísloví: Každá liška svůj ocas chválí — a když ho nemá, říká, že je dobře bez něho.

I mezi studenty se vyskytují takové »filosofické« lišky, které pro své snaživé spolužáky nemají jiných jmen než »dříč«, »pilník«, »šprták«, »šploun«. Třebas jimi tak okázale pohrdají, jedno jim přece jen v hloubi duše závidí: jejich vědění a jejich vysvědčení.

První symfonie | K. M. Mreč

Pavel Slavík byl považován za nadějněho hudebního skladatele. Říkali o něm, že mu nikdo nerozumí, a měli pravdu. Vyšlapal si příliš vysoko půdu své cesty, po níž chodil denně. Nevěděl kam, pouze cítil, že obchvacuje něco velikého, a byl příliš hrdý na to, aby se bratříčkoval s psími pohledy, které se do očí lísají a po straně kousnou, kde mohou. — Již od dětství vyrůstal v komoře dobrovolné samoty. Dávno tomu, co ztratil

slunce a zvolil si za sestru bolest, nekonečnou polární noc bez usměvavých zoubků hvězd a nevyplývatelných soust dalek. V srdci skrýval zakletou ozvěnu, stokrát lámanou po pádu kamene o stěny propasti. Podobala se jízlivé křeči smrti, jež tesá dlátem blízkého konce do tváře hrůzu před účtováním na hranicích světů.

Pavel ji četl zřetelně i na čelech těch, kteří ho předešli, kteří ho potkali, kteří šli za ním a dělali, že ji neznají, ačkoliv se před jejím sirnatým dechem chvěli v nejzazších koutech svých ponurých domovů. — Zbabělé rytířství pokrytců, odsouzených k doživotnímu pobytu na galejích. Jsou spokojeni, plesají, jásají, radují se, ale v jejich srdcích stále doutná naděje, že se stane něco nenadálého a oni budou vysvobozeni. — Nejtragičtější omyl, který se nedá odstranit závěti s podpisem dvou svědků: žízeň po štěstí bez vlastního přičinění, bez oběti a bez bolesti.

Den ze dne bylo hůře. Nízkost obzorů se slila v bahno šera a země nestačila ukojit hladového pěvce. Pavel Slavík zmíral nemocí, která po kapkách upíjela život. — Jaro nepřicházelo. — Kdo z vás dovede pochopit šílenství dozrávajících paběrků hodin na laně nad jícnem vlastního hrobu? — A Pavel cítí, že zemře — — —. Krok krvavého ticha kraluje v duši. Volala po dešti, nepřicházel, prosila o slunce, dostala pouze tmou noci a duny písků. — Kůra popraskala, rozum horečně hledá pramen v poušti a chybí mu orlí instinkt beduina — — —.

Dante Alighieri: Divina comedia. — — —

CANTO TERZO.

Per me si va nella citta dolente,
per me si va nell' eterno dolore,
per me si va tra la perduta gente.

— — — — —
Nápis na bráně pekla řěavě zasvítíl. Bahno, jímž je obalen život lidského červa, pozvolna jí protékalo, aby připravilo slavné uvítání svému pánovi — — —.

Lasciate ogni speranza, voi, ch'entrate!

Čas se dal na šílený útěk a Pavel se tolik bál umírat — — —.

— — — — —
Přeplněný sál čeká. — Čeká i Pavel Slavík. Skryl se kdesi vzadu v koutě, jako by se styděl za svou skladbu — symfonii Peklo.

Rudý had prvního akordu uštkl napjaté očekávání — akord zoufalství nad lidskou slabostí, akord rozbitých nadějí, akord prohýřených hodin, akord blízkého dechu smrti, akord životní zpovědi Pavla Slavíka, kterým chtěl odhodit s beder všechnu svou úzkost tehdy, když bylo jeho neurčitě plynoucí zoufalství přibito na čelo budoucího života několika Dantovými verši. — Lasciate ogni speranza, voi, ch'entrate! — křičelo celé jeho nitro do výhně hrozné noci bez jediné kapičky rosy. — Vzdejte se naděje! — Nechtěl věřit ničemu — — —.

Jen poslouchejte, jak strašlivě hlodá v mozku hyení melodie stínu a žáru, zpěv kata před popravou, zavýsknutí zločince, když se mu právě smyčka zadrhuje kolem krku, jak pálí pláč matky nad rakví posledního syna, zklamaný pohled starého otce, vyhnaného na pospas hladu všemi dětmi, a vizte, v jak obrovské moře se rozlévá smutek, skrývaný dosud v nejhlubších komorách lidského nitra, za nějž se bratr před bratrem stydí!

Hřbitovem je každé lidské srdce, které nedovede milovat bolest!

Rudý démon hněvu nad lidskou bídou dvojkanným jazykem syčí, každý tón je novým jedovým zubem. Hrobkou prokletí se stává celá místnost, uzlíčkem kostí člověk. Jen jeden není ničím — hudební skladatel Pavel Slavík, neboť on zavalil svět ledovci tísně a zmaru, on ukazoval na zbytečnost sebezáporu a sílu nicoty.

Pavel to cítí — — —.

Zvolna, ale jistě kradе pod pláštěm umění lidským duším víru v život. Ozvěna pádu nikdy nepřestávajícího pohltila i hada symfonie. Všechno klesá v nic — — —. První Pavel Slavík! — Je pozdě na návrat, bezedná hloubka se vede za ruku s jásosem šilencovým. Ani tehdy, té osudné noci, kdy byl povalen k zemi jediným veršem, nelísala se k němu tak odporně tíha země jako nyní, poněvadž na něm visí i popel života ostatních. — Vstříc vane úder nedokončeného pádu, sliny i pot se rumění krví a konec stále nepřichází — — —. Proč se řítím a proč se mnou i jiní? — chce volat Pavel ze všech sil, ale není nikoho, kdo by mu porozuměl a pomohl. Pouze vichřice a konec všeho blížícího se varem času. —

Nebude tam ani brána, ani tma, ani světlo, ani zima, ani žár, ani láska, ani nenávist. — Propast a ve všech jejích prostorách roztržitá kostra hlodajícího úderu černého děsu. — Bud' zdrav, hrdý pěvce nicoty a zmaru! — Bud'te zdraví — zlákaní vábítkem ohnivého koštěte v podvečer prvního máje na dobrovolnou cestu do říše zoufalců! — Bud'te zdraví! — Zde není vaše země, nebe, zde radostně se na vás směje výheň s kotlem beznaděje. — Lasciate ogni speranza, voi, ch'entrate! Lasciate ogni speranza, lasciate — —! Doznívá bolestně poslední tón, velký úzkostí a nepatrný intenzitou, rozpuknuvší se hnilobou v půli. — —

Skončeno. —

Nyní se dívej, Pavle Slavíku, na účinky své loupeže! Dívej se a uvidíš hrůzu, poslouvej a uslyšíš tepot množství srdcí, jež byla okradena o nejdrazší bohatství — spokojenost lásky. Raduj se, dílo se ti podařilo! — Budou hledat zloděje, a nenajdou ho. Neboj se, dobře ses schoval! — Rozsevači koukole mezi pšenící, sklízej! Až do mraků povýšils svou cestu, nejvyšší vrcholky zlézals a přece byls menší než ten nejnepatrnější z těchto, poněvadž neměls lásku! — A nyní se dívej! — Je to tvá práce! — Co to? — Tleskají . . . — Jsou ti snad vděční, že jim zacpal ústa, ochromil tělo a naději spálil havraním skřekem: Lasciate ogni speranza? — Ne, tak netleskají věžňové smutku, tak si počínají malé děti, když dostaly novou hračku — — —

Luza! — cedí nenávistně mezi zuby Pavel a vychází první z koncertní síně. — Noc je pustá a prázdná, tenounce ševlí její sípavý hlas, ulice voní prázdňem tmy a hořkostí chladu. — Pavel nenávidí celý svět, poněvadž přeslechl hlas jeho polnice a k nabízené pravici se obrátil zády. — Luza!

Z mraků se vyhoupla hvězda, taková maličká, čiperná — — —

Necítíš, jak se od tebe vzdaluje tíha tolika srdcí, která měla být obětí tvé chudoby? — Cos jim chtěl dát? — Nemůže léčit ten, kdo nenávidí. Nemůže být zdrav ten, kdo miluje pouze sebe . . .

A Pavel najednou jasně poznává, že bloudil. Bourá ve svém nitru modlu, aby mohl stavět, opouští poslušně cestu, po níž šel od dětství sám. — Umírá sobě a dává se do služeb Lásky. Sbratřuje se s bolestmi duší, které trpěly více než on a přece nepodlehly.

Poutník | B. J. Bojan

Tichý byl večer a měsíc se na nebi protáh'
zmizela tma a hvězdy zaplály
tak nízko nad lesy Jen vítr vál
Šel jsem po cestě dlouhé nekonečné
jež Nikde začíná a v Neznámu končí
Úplně sám jsem byl Jen Bůh byl se mnou
a ve svitu hvězd mi pozdrav posílal
Tu v prachu silnice kdosi se objevil
Neznámý poutník a v ruce měl hůl
v ranci měl touhu v očích útržky nebe
Tichým hlasem mě požádal
abych mu své srdce dal
On už je nemá on je už někomu dal
mladá a hořící láskou jen smutek mu zůstal
Plamenem snů teď někomu svítí
kdo noci má bez tmy - plné záře
kdo světla už ani nepotřebuje

Nastala tma - Jen bojácné srdce mé
malinko do té tmy svítí
(Mám strach zda zhasne či ne)
A poutník uvyklý na tmu a tápání v ní
jde po cestě dál - jde hledat a nenajít

I bez srdce možno žít...? ...!...

Na jaře | Ma-Huan-Čun

Sním u potoka, jenž tiše bublá.
Slunce se kmitá jak zlatý prach
Na rákosu kosatce, jenž vánkem
Sklání se, šumí — jak v snu by dýchal.

Hledím na dlouhé hejno jeřábů
Na nebi. Jejich divoký pokřik
Proniká vzduchem jak hlasy trubky,
Jež voní už jarem. Teskno je mi.
Už zase je jaro? Co získal jsem
V uplynulém roce? Čím jsem se stal?
Práce a starost a trochu lásky,
Tak vždycky totéž. Když po mnoho let
Opět a opět hejno jeřábů
Sledovat budu, co bude potom,
Co bude ze mne? Co jsem tím získal?

Práce a starost a trochu lásky,
Tak vždycky totéž — až zahalí nás
Hrob v tmu a květiny z nás vypučí.

Přebásnil Drahomír Koutný.

VII.

Znenáhla se chýlil rok ke konci jako starý stroj, který rachotí namáhavě svými poslední nárazy. Bylo šťastně po zkouškách. Následoval týden rušné nečinnosti ve třídách. naplněných sluncem: neklid, netrpělivost, zlaté sny. — Až jednoho dne náhle celá ta šedá spousta školního shonu se rozprášila a bez hlesu utonula ve vlnách prázdninové radosti.

Příštího rána seděl Jindra, Otto a já v oddělení vorarlberského expresu, jenž nás letními pláňemi v šíleném letu nesl k dalekým horám. Strýc Jindřich pozval Ottu a mne na celé prázdniny do Fulpmes.

Na innsbruckém hlavním nádraží nás očekával strýc jako tehdy o vánočních prázdninách. Jako tehdy jeli jsme od hory Isel do Stubaitalu. Avšak ne již mezi ledovými stráněmi, zahalení tuhnoucí zimní nocí. — Ve světle večerního slunce zdravila nás vlnící se role, šťavnatě zelené louky a červenavé modřínové lesy. Nad tím rostla pohoří, z polovice ponořena v slunci a z polovice do nachových stínů. Okolo věnce jejich zoubkovitých hlav hrála alpská záře. — — —

Ještě téhož večera jsem seděl s Jindrou pod loubím smrkového lesíka vedle domu. Nepocítili jsme únavy po dlouhé cestě. Radostné shledání se všemi milými lidmi a horami vyhnalo únavu z těla i ducha.

Nad Fronebenem na zelenavém nebi stál měsíc v úplňku. Jeho záře zalévala údolí bílým jasnem a temnými stíny. Černými větvemi jehličnatých stromů padal na nás stříbrný deštík v zářivých kapkách. Mlčky jsme seděli, zcela vnořeni do kouzla tiché noci. Jen tiché hrčení potoka Ruez zaznívalo zdáli sem nahoru na louky. —

Tu mi svěřil Jindra s ostýchavým jásotem velké tajemství. Své oči, jež se dlouho dívaly do nekonečných dálí, obrátil náhle ke mně; viděl jsem, jak z jeho jasných očí plál oheň silný a vítězný. »Bedro,« pravil váhaje, »v posledních týdnech jsem mnoho zápasil a uvažoval; teď jsem jist: stanu se knězem.«

»Ty?« tázal jsem se překvapen. Bylo mi, jako bych stál ve svatyni, jejímiž prostorami vane moc Boží.

Jindra kývl. — Vyprávěl mi pak potichu, jak je nyní šťasten. Opravdovým knězem prý se chce stát. Veškerou silou duše zasvěceným Pánu.

»A Helma?« tázal jsem se.

»Zítřka jí napíše,« odvětil Jindra. »Musí se mne zřici!«

Ostýchavé chvění veliké oběti mluvilo z každého jeho slova. Věděl jsem, že vyvolil svobodně a bez nucení toto povolání. Ne ze slabosti utíkal před světem. Byl by jej ovládl jako málo lidí. Svobodně a radostně tam vstoupil a daroval Pánu svůj mladý, svěží život, jásaje v srdci, že směl dáti všechno...

Sklopil jsem oči ve žhavém studu a cítil jsem zase, že já jsem otrokem, zbabělcem — také ve víře.

Příštího rána jsem putoval s naloženým batohem do hor. Má duše stála před vlastním, posledním rozhodnutím. — Bez plánu stoupal jsem vzhůru po pěšinách lesem a holemi, nedbal jsem na vysoký svět, který mne v plné nádheře obklopoval. Teprve k poledni, když jsem se dostal přes poslední holi do skal a stál na mocném cimbuří docela nahoře u povětrnostního kříže — nade mnou jen ještě modré nebe a horský vítr, věčně hrající jako na varhany — tu se stalo podivuhodným působením přírody, že malátná unavenost s mé duše klesla jako zetlelý oblek. — Jediné slovíčko: ano. — Ještě jsem se toho nikdy neodvážil. Ale teď jsem chtěl podniknouti, co jsem váhal dosud učiniti. Tak směle a svěže a velkoryse jako Jindra jsem chtěl jednati...

A z plného srdce jsem řekl: Ano. — —

Znaven ve všech údech, ale šťasten do nejhlubší duše, přišel jsem večer domů. Zastihl jsem Jindru v chlapeckém pokoji. Seděl u stolu a psal dopis.

»Haló, kde jsi byl?« tázal se mne.

Ukázal jsem nahoru k Serles, sedl jsem si ihned ke stolu a prosil: »Jindro, máš trochu času?«

Odsunul dopis stranou a díval se zpytavě na mne.

»Mohl bys jít se mnou k salesiánovi? Chtěl bych se vyzpovídat.«

Nečekané překvapení rozpálilo na okamžik jeho obličej prudkou červení. Jásaje uchopil mne za rameno: »Bedřišku, myslíš to skutečně vážně?« — Kýval jsem mlčky.

Tu si oddechl, jako by bylo spadlo veliké břemeno s jeho vlastní duše. Viděl jsem, jak se namáhal, aby skryl svoji radost. »Pojď,« pravil a vstal.

Šli jsme osadou do ústavu salesiánů. Tam mne zavedl Jindra ke svému zpovědníkovi. — Tu chvíli jsem měl přece trochu strachu. Chtěl-li jsem se poctivě vyzpovídat, pak jsem musel doznati, že jsem po léta přijímal svátosti nehodně . . .

Jindra mne představil knězi a nechal nás o samotě. »Počkám v kapli,« pravil při odchodu. Okamžik jsem se dusil a polykal jako tonoucí. Pak to vyšlo ven: »Důstojnosti, prosím, pomozte mi! Mám uvést mnoho do pořádku.«

Páter porozuměl ihned. Položil mi několik otázek. Mohl jsem jen kývat. Když dostal odpověď, navrhl mi, že mne zítra ve všem klidu připraví na dobrou zpověď. Že sice již většinou ví co, ale že to mám přece udělat důkladně. Potom že bude tím větší štěstí. Zda je mi to vhod? — S radostí jsem souhlasil.

To byl veliký krok. Teď už jsem nemohl couvnout. A také jsem vůbec nechtěl. S blaženým jásotem v srdci jsem se vracel s Jindrou domů. »Neříkej Ottovi o tom nic,« prosil jsem. »Překvapíme jej. Vždyť je pozítří neděle; až půjdete vy oba k přijímání, pak tam budu také. To bude maličký koukat.«

Jindra jen přikývl. Byl pohroužen v myšlenkách. — »Víš co, Bedro?« pravil náhle. »Mám dobrý nápad. Pozítří řeknu svým rodičům, že se stanu knězem; — a ty půjdeš k přijímání. Bude to pro nás oba velký den. To půjdu zítra na protěž na Stöckelalm a na Villerspitz. Tam jsou největší a nejpěknější. Ty necht' jsou nám vzpomínkou na ten den. Až přijdu večer domů, již budeš mít po zpovědi . . .«

Cítil jsem ihned, že mne chce Jindra podle moudrého citu nechat zítřejšího dne samotného. Souhlasil jsem tedy. — Ještě téhož večera připravil všechno náležitě pro svůj výlet: oblek, horskou obuv, batoh se vším potřebným. Pak brzy ulehl. O mé zpovědi jsme již nemluvili ani slova.

Když jsem příštího rána procitl, byl Jindra již oblečen. Připjal si právě batoh. Pak přistoupil k mé posteli a podal mi ruku: »Na shledanou, Bedro! Pojedu prvním autem do Neustiftu, tam půjdu na mši.« — A tiše dodal: »Pro tebe.« Stiskl jsem mu vděčně ruku, otočil jsem se a spal dále — — —

Otto se velice divil mému chování toho dne: že jsem seděl po celé hodiny sám v zahradě, nebo chodil sem a tam, opovrhoval každou zábavou a byl zcela pohroužen ve vlastní myšlenky.

»Copak ti dnes je?« konečně se tázal.

»Nech mne na pokoji,« odvětil jsem prostě a šel dále.

»Člověče, ty jsi pomaten,« volal směje se za mnou, »polepši se!« — a pádil ven na louku. Odpoledne jsem klečel dlouhý čas v kostele a prosil milého Boha o prominutí všech hříchů, jež jsem nyní poznával v celé jejich sprostotě. Krvavý stud naplňoval mé srdce při myšlence na můj minulý život — a vřelá touha po lepším: býti čistým a šlechetným s Jeho milostí. —

Pak jsem otevřel Božímu knězi své srdce. Srdce ubohého, ztraceného syna, jenž po léta bloudil v trpké temnotě, až jej zavolalo zpět z noci hříchu teplé, sladké světlo otcovského domu . . .

Ego te absolvo . . . milosrdně a laskavě mluvil kněz mocné slovo milosti.

Nyní jsem byl volný — čistý — šťastný! Tak dlouho jsem zápasil s milostí, stavěl se vzdorně proti Bohu. Tato hodina mne vysvobodila. Skloněn nad klekátkem, skryl jsem hlavu do rukou a plakal, potichu, proudem. Mé srdce bylo plno radosti a štěstí, div se nerozskočilo.

Vesele, jako ještě nikdy v životě, kráčel jsem loukami domů. Jasná sluneční záře se na mne smála ze všech věcí. Květiny čtverácky kývaly: Mohl jsi to již dávno mít. — Svatý mír ležel a zářil na všech horách.

Po cestě přicházel nějaký kněz. Málo kroků přede mnou vstoupil do zahrady a šel do strýcova domu. Šel jsem za ním. U veřejí stál Rudi a Otto se šípem a lukem v ruku. »Pozdrav Bůh, pane faráři,« volal Rudi radostně a podával knězi ruku.

»Je otec doma?« tázal se farář.

»Ne, je dole v pile,« ukazoval dolů.

»Běž a přiveď ho, ano? Musím s ním mluvit. Než přijde, pomodlím se zde v zahradě breviář.«

»Ale jděte jen dovnitř, pane faráři,« pravil Rudi úslužně a otevřel dveře. Pak volal do kuchyně: »Mami, je tady pan farář z Neustiftu.« Hned nato s Ottou odběhl.

Teta ihned vyšla, velmi radostně pozdravila faráře a nutila ho, aby vstoupil. Představila mne a šla pro nějaký zákusek. Farář chodil mlčky sem a tam, pak se ke mně náhle obrátil: »Tedy ty jsi bratranec Jindrův? Vyprávěl mně dnes ráno o tobě.«

»Byl u vás, pane faráři?« tázal jsem se.

»To bych si myslil! My dva jsme byli vždy dobrými přáteli. Poznal jsem ho již jako malého hošička. Když dnes podávám svátost oltářní, klečí tu Jindra. Posnídal u mne potom a šel na Oberberg trhat protěž. — Vy dva jste se také navzájem velmi dobře snášeli, co?«

Kývl jsem: »Ó ano, pane faráři, vždy lépe a lépe a teď nejlépe.«

Farář na mne nejistě pohleděl. Pak se náhle zarazil a díval se k zemi. »Teď nejlépe. Tak, tak,« pravil jako v zasnění.

»Copak je mu?« myslil jsem si. — Tu vešla teta a přinášela kávu a koláče. »Byl Jindra u vás, pane faráři?« tázala se.

»To se rozumí, paní Mollová. Hoch šel v Neustiftu k přijímání a tak ještě vůbec nesnídal. To jsem mu potom nadrobil.«

»K přijímání šel?« opakovala teta radostně. »O tom nic neřekl, šibal! Ach tak, proto dnes nechtěl pít kávu.«

»Ano, ano,« žertoval farář, »kdyby rodiče vždycky věděli, co děti za jejich zády všechno provádějí.« Pak se dal náhle do chvatného jídla a pozoroval jsem zase, že byl velice vzrušen.

Brzy nato přišel strýc. Pozdravil duchovního svým veselým, příjemným způsobem:

»Pozdrav Bůh, pane faráři! Pěkné, že se zase jednou u nás zastavíš.«

»Mám s tebou o něčem důležitém promluvit,« pravil kněz.

Strýc jej zavedl na druhou stranu do své kanceláře. Zůstali spolu dlouho. Konečně po čtvrt hodině vyšel strýc Jindřich ven. Ale, Pane Bože, jaký to pohled! Smrtelně bílý v obličejí, zuby v sebe zaťaty, oči převeliké ve strašné muce. Volal za tetou chraplavým hlasem a vstoupil ihned zpět do pokoje.

Hrozný neklid mne pojal. Bože na nebi, co se stalo? Snad se Jindra . . . Ledové zděšení mnou otřásl. Nemohl jsem se již zdržeti. Pádil jsem ke kanceláři a zaklepal.

Dveře se trochu otevřely. »Strýčku,« tázal jsem se třesa se, »co je s Jindrou . . .?«

S vytřeštěnýma očima pohleděl na mne. Jeho rty sebou křečovitě škubaly. Položil mně ruku na rameno: »Jindra . . . se . . . zřítíl.« A náhle otřásl mocným mužem vzlykot, srdce-lomný a žalostný.

»Mrtev?« křičel jsem.

Přisvědčil. Srdce se chtělo zastavit. Beze slova jsem se otočil a potácel jsem se po schodech nahoru do naší světnice. Tam jsem se vrhl na postel a plakal, vzlykal . . .

Jak dlouho jsem ležel — to nevím. Když jsem se zvedl, byl večer. Na Jindrově skřínce ležely ještě jeho věci. A na stole jeho psací potřeby, jeho knihy — začatý dopis . . . Vzal jsem list do ruky:

Milá Helmo!

Budeš se divit, že Ti píši. Mám Ti však něco důležitého sdělit a chci to učiniti hned. Pravděpodobně Tě to rozesmutní, ačkoli je to pro mne krásné a veliké, —

Tak daleko Jindra došel. Třesoucíma se rukama vzal jsem pero a psal pod Jindrovými řádky:

Milá Helmo!

Jindra se zřítíl; — je mrtev. Co Ti chtěl říci, sdělím Ti později ústně. Bedřich Eger. — Pak jsem skryl hlavu do rukou a pokoušel jsem se přemýšlet klidně o tom, co se událo. A pomalu se mi vyjasňovalo, že Jindra jistě nenašel smrt z neopatrnosti, nebo z lehkomyslnosti. Byl stále vážný, obezřetný horolezec. Nějaká náhoda to asi zavinila.

Avšak za touto náhodou poznával jsem se svatou hrůzou řízení Boží Prozřetelnosti: Ted', když se Jindra rozhodl všechno věnovati a státi se knězem, ted' směl své vznešené rozhodnutí zpečetiti tím největším a nejkrásnějším — obětí svého čistého, mladého života . . .

Krátce před osmou hodinou večer přijíždělo dole po silnici nákladní auto z Neustiftu. Proti domu zůstalo stát. Strýc sestoupil. Dva hoši z pily čekali již u cesty. — Zdvihli s vozu máry, jež byly přikryty plachtovinou a nesli je přes louky do našeho domu. Sestoupil jsem dolů na chodbu. Tam stály děti, tiše plačíce. Když nesli rakev mimo, propukly v prudký vzlykot. — Čekali jsme na pavlači, mezitím co strýc a teta vstoupili s nosiči do pokoje. Hned nato přišli oba muži zpět a kráčeli mlčky, klobouky v rukou, ven. Pak se vše ztišilo . . .

Po chvíli otevřel strýc tiše dveře a nechal nás vstoupiti. Se žalostnou hrůzou a bázlivou ostýchavostí jsme vstupovali do místnosti. Na nočním stolku ležely dvě svíce. Uprostřed světnice stály máry. Plachtovina byla z polovice stažena.

Tu ležel mrtvý Jindra, bledý a tichý. V sepjatých rukou držel kytičku protěže, velké nádherně třpytivé hvězdy.

Otto a já jsme ustoupili zpět za sourozenci do okenního výklenku. Rodiče klečeli vedle mrtvého. Rudi a děvčata stáli před ním.

Náhle opřel Otto svou hlavu o mne a hořce se rozplakal, že se mně samému hrnuly jasné slzy z očí. Položil jsem svou ruku na jeho kšticí, sklonil jsem se a prosebně pravil: »Otto, buď zmužilý.«

Ale on plakal ještě více. »Ted' jsem sám,« naříkal tiše, »sám v družině mládeže.«

Vzal jsem jeho ruku do své a šeptal mu: »Otto, ted' nastoupím na Jindrovo místo já. My dva budeme spolu pracovati, ty a já.« Vzlykaje hleděl mi do očí. A když viděl, že to myslím opravdu vážně, stiskl mně křečovitě ruku a kývl.

S kostelní věže znělo klekání. Strýc pokynul dětem. Poklekly. — Otevřeným oknem švitořili ptáci svůj večerní pozdrav do tiché místnosti.

Jindra tu ležel tak pokojně; bledé čelo, zavřené oči, protěž dodávaly mu podivné posvátnosti.

A zatím co všichni modlíce se klečeli kolem mrtvého, zatím co se venku slavnostně vznášely a zvučely zvuky zvonu, za námi se zvedla planoucí záře jak záblesk velikého ohně. Pronikla svým třpytem dovnitř, na máry uprostřed světnice. Na bílém, bledém obličejí pohrával náhle růžový stín nekonečně něžný a laskavý; ve třpytivém žáru rozkvetla protěž.

Otto mne strčil do ramene a ukazoval v bezdeché plachosti na Jindru. Kývl jsem mlčky, pak jsem se otočil k horám.

Kolem stály zalesněné stráně zahaleny v temných stínech. Ale shora se skal třpytila se v krvavé nádheře alpská záře.

Z němčiny přeložili Jan a Václav Maláškovi.

Píseň vrboví

Nikolaus Lenau: Schilflieder

(Přel. I. Andrenik)

Slunce už mi zvolna hasne,
znavený den usíná.
Vrby, rybník, vše tak krásné,
vše se barví do vína.

Musím jíti lásce s očí;
padej, slzo, do klína!
Rákosí se větrem točí,
vrby halí tišina.

Vědrem sitin, světlem svíce
záříš, dálko, žalem mým,
jako obraz večernice
jasně září vrbovím.

Deštivý den

M. Pařava

Dávám ti pomalu šat šupinatých ryb
ve vrbách v zákoutí bez oblaků
Tam kam se přijdou milenci rozloučit
s velkými hejny tažných ptáků

Strojím tě pomalu v šupinatý šat
složený v truhle již od podzimu
Tam kam tě přijdou milenci uvítat
s natrpklou kyticí blínů

Vítám tě rybáři rozpukaných chvil
s plechovkou červů a s dlouhou udicí
Nezvyklá světla u vod již kdosi rozsvítil
Vítám tě rybáři v rozeschlé lodici

Jaro u vsi | Vlad. Kratochvíl

Byla tam hromada chalup a chaloupek. Za tím kopec ze samých fialových kamenů, špatné trávy a houfec hus. Do svahu zapíchali loni na podzim násilně několik stromků, a už dávno tady stála ta rozpadlá cihelna s labirintem chodbiček a děr a s rozpadlou zdí. Uprostřed v blátě na návsi sedí nepodařený kostelík se střechou modrou jako podezdívka chalupy odnaproti. To bláto se táhne od kostelíka pryč, za dědinu až do polí. A u těch polí, zrovna jak začíná úvoz, se uvelebily dvě lípy a jejich nahá jarní duše schovává v sobě otlučený kříž s Kristem a zídkou z kamene. Když tudy jde havíř Lorenz v noci na šichtu, udělá kříž a myslí na smrt.

Když se rozevře ráno, je tady pěkně. Slunce sem hned s jitem hodí největší náruč zlata, jako by mu na této rozblácené vsi kdovíjak záleželo.

Co je tady pěkného v té blátivé kaši a na umouněných lidech?

Otevři oči, člověče, a zakousni se do té dlaně tady před tebou jako do melounu! Hned to v tobě roztaje a máš v sobě kus nebe.

Musíš si ale přivstat, abys to jaro tady nezmeškal!

— Ráno tam první vycházejí havíři z Koudelkovy party, potom ti, kteří jdou do továrny, pak už jen slunce, staří, děti a husy. To se už rozbíbal altový zvoneček, jen se šňůra za oknem míhala.

Roztálo na zemi i ledy na řece. Prudce vydechla a udělala kolem vsi měkkého hada z par. Ve zmrzlém rákosí se zahoupala kachna a spokojeně s sebou buchla na vodu. Vrby zavoněly svou ztrouchnivělou duší a dívaly se do vody, jak si kachna pěkně hraje. Padl tam i kus rákosu a udělal na vodě kola. Na prutu sedí ledňáček a také se dívá, jaké to máme dnes pěkné ráno. Dole to má červené jak rajske jablíčko a nahoře modré jako dole voda. A očka září jako nic na světě.

A ta voda tam teče, bublá, zurčí, plyne, skáče, šumí a kouří. Paprsky se zabalí do toho kouře a na chvíli se zardí do růžova. Člověk by to chtěl polknout nebo donést v kapsníku dětem, jak je ta pára sladká. Ale chňapneš po tom a nemáš nic. Jen orosenou dlaň. Pod hroudami na polích se krčí pramaličké hromádky sněhu a pláčí a jsou pořád menší! Z polí to voní loňským potem a hniající natí. A chodí tam vrány. Mají zabláčené nohy a cosi hledají.

Nad poli je kopec a nad ním pár zružovělých mráček. A ještě slunce a moc modrého vzduchu.

Někdo tam, myslím, šlápl na okraj a kus toho nebe spadlo sem.

Duší krajiny pohnul předjarní vánek ...

Hauser | Vodňany

V. Bittmann | Jaro v Praze

Archiv Jitro

Zvěstování Panny Marie | Frà Angelico

Archiv Svatováclavská liga, Praha.

Jarní ráno

Saša Pechová

Košilaté bílé ráno
po obloze rozházelo
na tisíce malých mráčků.

Sestřičko má
slunce padá na tvé oči
vzpomněla sis někdy dříve
na svou sítku na motýly?
Na listí jež zeleň tmavá
po trávníku rozsypala
bílým šátkem čtyřmi rohy
do nůše nám zavázala
roztroušené kopretiny.

Sestřičko má
vidíš hocha
baculaté nožky svoje
o paprsky podepře si
rozčesané vlásy duhou
nad lesem však nedopne si —
a jen seje plnou dlaní
úsměvy a vánek ranní.

Sestřičko má
rozblázněná touha noci
dávno už nám vyprchala
žlutým gaučem petrklíčů
zlaté včelky přilákala
chladem rána na své vlasy.

Akvamarin otrhaný
o pupeny bez skončení —
výšleh větrem nad záhony
novým rytmem vytvořený.

A teď tiše sestřičko má
košilaté bílé ráno
po obloze rozházelo
na tisíce modrých mráčků.

Žlut' | Jan Vacek

Rozmázlá v paletě malíře krajináře
brokát tě brunátnou pro krásu paběrkuje
o jilec zraněná líčíš dny v ranní páře
oblásky úsvitů proplétáš vůní thuje

Čabrako ztracená již vítr skrývá v trní
proč podzim umírá jen na tvou abecedu
slabiky vyváté větu mi zapeprní
než krásná uklímbáš malíře neposedu

SV CYRIL A METODĚJ ♣

A. M. Machourek

V červenci slavíme svátek sv. Cyrila a Metoděje,
apoštolů a pokřestitelů našeho národa. Ve svých
modlitbách vzpomeneme spojení rozkolných
Slovanů s Římem.

Jen ozvěnou | Jan Vacek

Kde čeřen počasí ztratil dny února
za letních blýskavic nikdo ti nesvěří
proč rádlo včerejšků bez bázně neorá
šeptají vlaštovky do němých kadeří

Všehochuť oblaků okap již oplakal
zpovědí pláče snad jenž tají útěchu
až bázeň pokory zaplaší píseň v dál
o krovky února zavadíš z doslechu

Sněží | Inka Smutná

Sněhové vločky víří a honí se před mým oknem. Víří a padají v němém odevzdání na holou zemi, kterou svlékly podzimní větry; a zem mlčí a usmívá se. Vločky se tulí k větvím zčernalých stromů, sypou se, bělavě stříbrné, na zeleň mohutného smrku, který stojí mezi nimi jako stařec vzpomínající svého mládí.

Bělavým popraškem zjasněly střechy, zahrady, pole. Do šíře, do dále bílo a bílo. Za hranicí obzoru, za bílou plání vzbudil se vítr. Přihnal se v sedmi-mílových botách a mocně se obořil na plaché vločky, které se rozdováděly ještě více jeho závanem. Unikají mu a zase se vracejí a starý mrzout rád je houpe na šedých křídlech, když smrk kývá do taktu dlouhými větvemi.

Dívám se záclonou tenkou jak dech na zimní pohádku, která přijíždí na saních s rolničkami.

Mír veze s sebou.

Pod sněhem je město tiché jak v spánku, pod sněhem, zdá se ti, usnulo 20. stol. a zapadaná okna a římsy vyprávějí idylu zlatých starých časů, zvoní nám jasnou písni zvonců na vánočních stromcích, září čistotou stříbrných hvězd jako září radost z dětských očí.

Sníh padá a víří. Dívám se záclonou tenkou jak dech na zimní pohádku, která mi učarovala. Ztratila jsem ponětí o čase. Utonula jsem v bílém moři blýskavých krystalů, které vystýlají duši pokojem a klidem.

První světlo proskočilo šerem a jako prskavka ozářilo větve starého smrku. Proskočilo — zhaslo. Sněží, stále sněží tiše a krásně. Tu slyš! Vysoký, jasný hlas rolníček prochvěl se odkudsi k mému sluchu.

To Zima hlásí slavnostní fanfárou, že projíždí městem. Pokloňte se před královnou!

Večerní slunce | Jaroslav Souček

Měsíc se potácí po stínech hor
v oči mi půlnoc svítá
krvavou ruku pokládám na obzor
na srdce neukrytá.

Ráno jsem zavýskl touhou slov
večer je ozvěnou vrací
ve vlnách noci, černých slov
se hlas můj ztrácí.

Žízeň cest stínuje ruce mé
pláč vyprazdňuje oči
a v zmatku srdcí zpíváme
píseň na kolotoči.

Květenství trpká, prameny žňových vod
jsem chutnal v náhlém zrání
kdy rudé stíny šumí doprovod
v předvečer umírání.

Ó oči vzdálené tak vzkříšení
a kroky s tíží země
kdy Návrat duši rozední
napojí žízeň ve mně.

Větévka jabloňová | Jan Nemerád

Chcete slyšeti tu píseň znova,
jež slovy laskavými střásá rosu s řas?
Miluji vás!
A hle, naše okna prorůstá a vzkvétá v jas
růžový větévka jabloňová.

Jste slábi a umdlení. Vejděte
na chvíli občerstvení jen k nám do zahrad!
Mám vás rád!
Čisti, jak děti na paloučku budeme si hrát
a zpívat kol spícího poupěte.
Slyšíte, slyšíte píseň novou,
z vln květů procitlých již pěje tichý hlas?
Miluji vás!

Kam uschovám tě? Ach, lásko, už vidělas
rozvitou větévku jabloňovou?

Poznání | Antonín Bartušek

Těžká vůně čerstvých skleníkových květů je těžátkem celého pokoje a Felixovi je tu dusno k zalknutí. Čas se přátelí s novými vteřinami a hodinami a blesk jeho přítomné tváře znepokojuje Felixovu mysl a odvrací ji od sebe. K dálce, k prostoru a k pomyslnosti.

Vstává pak poněkud malátně a unaven výbojem svých bezvýchodných myšlenek, dívá se do ulice oknem, které se chvěje opilými nárazy čerstvého sněhu. A slyší, jak vítr, vášnivý hudec podivných melodií, rozezněl svými úhozy vzdálenou klávesnici vrchů, kopců a strání a rozhoupal zvonky, jež znějí jak vzdálený pozdrav toho, jenž přichází očekáván celou naší bytostí.

Utíká, utíká najednou z pokoje podivně vzrušen a nesvůj. Již v letech, kdy počal uvědoměle vnímat své okolí, utíkal v okamžicích svého dětského smutku z pokoje a vzájemné nepochopení mu přinášelo stále nová zklamání. Říkali o něm, že je bručoun, samotář nebo snílek a tvrdili, že má dvojí tvář. On sám už pak chorobně věřil těm povídačkám a ještě důkladněji pěstoval onen kult dvojí tváře. V zrcadle svého svědomí viděl často, že se obě velmi liší, ale nedovedl najít střed, který by popřel jejich neupřímnost.

Onoho odpoledne, kdy se rozhodl nevrátit se, příliš důvěřoval bílému tichu, které se plazilo ve stopách jeho lyží. Nevracel se známými cestami a bloudil. Soumrak už napadal do roklí, svíjel se v podrostech a napovídal noc. Felix sjel se stráně a blížil se průseku, nevnímaje bělost, která olovnatěla. A zatoužil pojednou po klidu.

Pak se prudce zastavil a díval se vzhůru do větví, které prudce a nenadále objaly jeho hlavu a udeřily jej do tváře.

Otvírá zešířena oči a dívá se do průseku před sebou.
Znehybněl.

Čosi neurčitého, co prve jen tušil, vypouliko oči ze tmy. Lom. Skály, hrany a skály a dole hníjí chuchvalce tmy.

Ale záblesk mezi dvěma vteřinami jej oslnil poznáním, které mu unikalo po celý dosavadní život.

Cítil, když v ohybu cesty spatřil mnohoznačnost města, kam náhle zamířil, že mezi člověkem a tím, co ho obklopuje, je nepostižitelné pouto, jež je každému nejpochopitelněji přiblíženo v smrti a při setkání se s ní.

Nad Preislerovým jarem | Ivan Andrenik

Bílá a skvrnitá stuho šedí,
jež vedeš k obzorníku,
pověz, kde je má touha!

Navzdor všem přeludům, písním a srdíčkům
na perníku
uhodím do strun jarních bříz.
Mávání na spaní
stále nepřestává —

zasnění pro mezní koření,
pro vůni čerstvých luk,
pro mochnu housátkům,
pro sedmihláska
nechám si na zítřek, bílá vílo.

Samá láska by nestačila,
abych si vyplakal jarní oči ...

Uklízíme

Znáte všichni velmi dobře jarní »gruntování«. Maminka od rána do večera zametá, myje, oprašuje, leze po oknech, zase klečí na podlaze, drhne a nedá si pokoje dřívě, dokud se neleskne všechno čistotou. Tatínek sice na to uklízení bručí, protože si nemůže po obědě odspati jeden veršík, zdá se mu to skoro zbytečné, takovýhle generální úklid, ale má potom radost také, když se všechno leskne, nikde ani nejmenší troška prachu. Tohle mě napadne, když se chystám na exercicie. Od svých některých pokryteckých »přátel« musím vyslechnouti, že zavřítí se tři dny do kláštera a k tomu podrobiti se pořádku, který je stanoven, mlčet a jen se modlit je pro můj nervový organismus přece jen namáháním (to mně říkají do očí, po straně mluví však o zbytečném fanatismu náboženském). Ale teď zpět k tomu úklidu. Když mě ti »dobří lidičkové« nasadí brouka do hlavy, řeknu si jako tatínek: Je to opravdu potřebí tři dny věnovatí důkladnému čištění své duše, když to přece není náboženská povinnost a ke spáse to rovněž není podmínkou? Což není to přílišná náboženská horlivost, zavřít se tři dny do ústraní, poslouchat přednášky, rozjímat o nich a mlčet? Což když po exerciciích uvidí moji nejbližší, že jsem nezačala nový život, že jsem se nezbavila svých dřívějších chyb, nebude to potom horší než předtím?

Na to všechno si potom řeknu: věnuješ dosti času péči o své tělo. Jakmile tě něco v těle píchne, dovedeš jít na prohlídku k lékaři, trpělivě se necháš vyšetřit a kdyby ti lékař doporučil lázeňskou léčbu, pochybuji, že bys pro své zdraví se nepodrobila všemu, co předpisuje lázeňský řád. Tedy je nutno podrobit také svou duši důkladné prohlídce. Jenže, k tomu je zapotřebí ticha, aby žádný rušivý vliv zvenku neuškodil léčbě.

Na druhou otázku si řeknu: Co vlastně si představují lidé pod slovem horlivost? Říká někdo pravidelné návštěvě u lékaře horlivost? Ne, tomu svět říká správná péče o zdraví. Je snad duše méně než tělo? Máme menší povinnost k své duši než k svému tělu? U mnoha z nás nám rodiče dají povolení k účasti na duchovních cvičeních po mnoha prosbách, slibech a předsevzetích. Když přijdeme domů, jsme sledováni zrakem více kritickým než předtím, někdy dokonce slyšíme i narážku na to, že v kostele jsme stále, ale doma ...

Tato námitka však není podstatná. Každý z nás jde z exercicií s nejlepšími úmysly začítí opravdu nový, vpravdě křesťanský život, ale nesmíme zapomenouti, že tělo, svět i ďábel bude na nás útočiti i po našem návratu z duchovních cvičení, možná, že i více

než předtím. My se musíme obrniti trpělivostí i sami se sebou a musíme hledět překonávat jednu chybu za druhou. Nebude to práce jednoho měsíce, možná, že ani za rok nebudeme se sebou spokojeni, ještě třeba i na smrtelné posteli si budeme muset říci, že jsme se nestali docela dokonalými.

Žádná dobrá věc, žádná velká věc není však bez oběti. I v přípravě na exercicie se nám budou stavěti překážky, každý z nás bude nucen přinést oběť. Rodiče budou třeba bránit, spolužáci se budou posmívat »svíčkovým babám«, nebudeme mít dosti peněz atd. Ale víme, komu jsme uvěřili! Bůh nás povolal k svému synovství, jsme přece Jeho děti a nesmíme se proto stydět za nauku, kterou On nám přinesl, nesmíme dbáti ran, které nám svět připravil, nesmíme počítati překážky, které nám stojí v cestě, musíme hledět, abychom poslechl hlasu, který nás volá k větší dokonalosti. J i t r o uspořádá na začátku prázdnin více exercičních turnů v Čechách i na Moravě za vedení osvědčených exercitátorů, opravdových znalců studentské duše. Poplatek bude minimální, chudým studentům bude poskytnuta sleva, budou-li mít potvrzení od dp. profesora náboženství. Hled'te již nyní šetřit, abyste mohli jeti, propagujte mezi svými spolužáky a spolužačkami, aby účast byla co největší, přihlašujte se brzy, neboť počet účastníků je omezen. Nezapomínejme na modlitbu, drobné oběti. Hled'me pro Krista získati co nejvíce mladých nadšených duší, neboť hoří-li jejich srdce pro Boha, hoří též pro vše krásné, ušlechtilé, a takovýchto lidí je nám potřebí. Nikoho neznám, kdo by řekl: Byl jsem na exerciciích prvně a naposled. Mnoho však studentů znám, kterým daly exercicie nový směr v jejich životě. Všechny vás proto zvu ku potřebné a důkladné očistě duše. Budeme jistě všichni spokojeni, poznáme, že vlažný, poloviční křesťan není žádný křesťan, a tak v rozjímání uplynou nám tři dni tak rychle, že budeme litovati, že musíme zpět domů. Budeme se však vraceti se slibem, že budeme-li živi a zdraví, za rok půjdeme na duchovní cvičení zase.

MPK

Eucharistií k obnově!

»Máte to, hoši, krásný plán, ale potřebovali byste takového arcibiskupa Stojana, biskupa Stavěla, který by se za vás postavil a pomohl...« píše nám soucitně jeden náš přítel.

Nepopíráme. Ale také nenaříkáme. Musí nám stačit naše: Budeme se držet svatostánku! Co by nám byly platny všechny výhodné podmínky pro apoštolát, příznivé poměry a jiné okolnosti, kterých si přejeme, co by nám to vše prospělo, kdyby nám proto ubývalo ničím nenahraditelné — lásky k Eucharistii? Naší oporou — třeba jedinou, ale přece vždy hlavní a postačující — musí být Eucharistie. My věříme, že vše ostatní, co potřebujeme, bude nám přidáno.

Eucharistie a student — to je ústřední téma našeho zájmu. Eucharistií k obnově studentstva a národa — to je ústřední směrnice naší práce.

Píšeme dnes nadšené články do Jitra. Ale smělo by se snad něco změnit na našem ideálu, kdybychom nepsali? Nikoli. Za svůj ideál musíme bojovati vždy, za všech okolností. Myšlenka apoštolátu mezi studenty nesmí v nás zemřít.

Z dopisů, které píší prostě, ale upřímně naši studenti, vycitujeme žhavou touhu, opravdové nadšení a tolik dobré vůle pro apoštolskou činnost mezi studenty! Víme, a není to jinak ani možné, že mezi těmito studentskými apoštoly vyrostou našemu národu a Církvi nejlepší kněží. Buď za to Bohu chvála a dík! Trpí ovšem mnoho. Ale milují více. Či není jim vzorem Kristus?

»Snažila jsem se, aby před velikonoce, v té posvátné době, přistoupily (mé spolužačky) k svatému přijímání. Ale sklídila jsem posměch a doporučení, abych šla do kláštera.« Tak píše naše studentka. A nestává se to našim chlapcům podobně? Ale co na tom?

»... jest však a bude mým cílem, aby moje spolužačky poznaly drahého Spasitele a tím se staly řádnými katolickými studentkami. — Všechna svá svatá přijímání obětují za spolužačky, aby poznaly království Kristovo a krásnou chvíli, když Pán Ježíš zavítá do jejich duší.« (M. G.)

Studenti se vyslovují podobně:

»Jak bych byl šťasten, kdyby i jiní studenti hledali posilu u Toho, jenž řekl: Pojd'te ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.« (V. T.)

»Je to mou křesťanskou povinností, abych hodně chlapců učinil šťastnými, jako jsem šťasten já.« (M. O.)

A nově získaný student vypráví:

»... Svým dobrým příkladem naučil mne (můj spolužák) mnoha dobrým věcem. Tehdy jsem velmi málo věděl ze svatého náboženství, neboť jsem ve škole vyváděl. Proto chodím nyní rád na katechismus, abych dohonil, co jsem ve škole zanedbal. Snažím se odnést si z této hodinky co nejvíce. Apoštolátem, kterému mne naučil kamarád, snažím se též přivésti některou zbloudilou ovečku. Je to perná práce, ale vím, že mi ji odmění Bůh. Není to však něco, co bych dělat nemusel, je to moje a nás všech povinnost. Svým příkladem a chováním snažím se povzbudit jiné.« (Dle Sal. věst.)

Co tedy potřebujeme! **V a š i m l a d o u p r ů b o j n o s t!** Proniknout co nejdále mezi studenty a zabrat pro Krista co nejvíce duší! Využijte blízkých už prázdnin nejen pro sebe, ale zároveň pro druhé! Promyslete si důkladný apoštolský plán!

A ty, kteří o sobě myslí, že nejsou dost schopni k apoštolátu, ujišťuje náš mladý průkopník: »Duševní síla se vyprosí jediné a jediné zbožnou modlitbou a častým svatým přijímáním.« (S. V.)

(Frà Joannes)

Modlitba apoštola nové doby

Snad by bylo snazší, Pane, míti zcela hotové, vytvořené dílo, určitých už rysů.

Bylo by snazší pochodovati v řadách podle bezpečných povelů — jako když oř je řízen ostruhami, a nemíti na cestě překážek.

Bylo by snazší, můj Bože, poslouchati jednoduše těch, kteří za nás všechno promyslili a všechno uvážili.

Ale to není to, Pane, co Ty od nás chceš.

Ty od nás dnes chceš, abychom se vmísili mezi ostatní. Ty chceš, Pane, abychom se vnořili neohroženě, s očima i srdcem velkými a otevřenými, do tohoto světa, který zbloudil daleko od pravých cest.

A abychom, sami dotčeni nesmírnou ubohostí těchto Tvých ztracených dětí, mohli rozšířiti svá srdce podle velikosti jejich bídy.

Ó Bože, Synu člověka, učiň naše srdce dosti lidskými, aby naši bratři, vstupující tam, cítili se doma.

Učiň naše srdce dosti čistými, aby se tam cítili také u Tebe.

Abychom v úplném zapomenutí na sebe stali se jednoduše místem setkání se Tebe s našimi bratřími a abys Ty už pro ně nebyl Bohem neznámým a vzdáleným, ale Otcem velmi blízkým.

(Přel. Frà Joannes)

Kutná Hora

Hlobčilek | Před Ostravou

H. Kunašová | Kořený

Archiv Jitro

Katolické studující mládeži

S opravdovou radostí jsem slyšel zprávu, že katolické studentstvo se rozhodlo uspořádat řadu *exercičních turnů*. Je to počin, který si zaslouží, aby byl vyzvednut, náležitě oceněn a vřele doporučen. Jistě málokdo potřebuje tolik duchovních cvičení, jako studující mládež. Boje o čistotu mládí, o ryzost víry, boje o povolání jsou jistě nemalé a k dosažení jistého vítězství v těchto bojích přispívají svrchovanou měrou právě duchovní cvičení, jak ukázala již tolikrát a ukazuje stále zkušenost.

Proto se nesmírně těšíme z toho, že katolické studentstvo chce hledat sílu v zápasech mládí tam, kde ji zaručeně nalezne a žehnáme Vám z upřímného srdce.

V PRAZE, 7. května 1941.

Dr. BOHUMIL OPATRŇÝ,
kapitulní vikář.

Pavel Štěpánek:

Dvě knihy mladé lyriky

I.

... každá generace kritická musí si vytvořit znova svá kritéria... Tato... jsou vyrvána znova celým napětím lidské bytosti z muk a úzkostí nejisté chvíle, která si hledá v bolestech a pochybnostech svůj zákonný výraz a tvar. F. X. Šalda.

Musa se nedá omezovat nikým — ani kritikou. Ta na ni může mít vliv jen tehdy, objeví-li pro ni cíle větší a vyšší.

Bude-li chtít mladá kritika působit na poesii, bude-li, věrna příkazu doby, ukazovat rodícímu se umění cestu k národu, může to dělat pouze tehdy, bude-li pro ni národ nikoliv omezením, okovy, ohradou z ostnatého drátu, nýbrž heslem volnosti a síly.

Bude-li mladá kritika volat po věrnosti tradici, po věrnosti odkazu otců, jež znovu pochopí, ocení a promiluje, nesmí jí být tradice ničím jiným více, než tím, čemu se říká poctivost a opravdovost.

Jest nutno mít neustále na mysli památnou větu Šaldovu:

Národ jest slovo a pojem filosofické naděje.

Nejen umění je výrazem doby. I kritika. Z nových dob si nová, neepigonská, mužná kritika vydobude a vybojuje nová kritéria:

Hoden trestu jest každý, kdo se spokojuje vítězstvím snadným a pohodlným, kdo se zbaběle vyhýbá překážkám, kdo přimhuřuje oči před zlem a špatností, místo aby na ně zaútočil.

Nejsou pouze estetická měřítka. Záleží i na životnosti díla, na jeho vnitřní síle a podmanivosti, na uzpůsobení promluvit k duši čtenářů, na schopnosti říci něco a obohatit nějak.

II.

(Ivan Blatný: *Paní Jitřenka*.)

Buď píseň tvá jak dech,
jenž táhne fialkami

Vrchlický.

Mámivě krásná jest poesie této knihy...

Ivan Blatný je kouzelník... opravdový čaroděj. Mávně svou kouzelnickou snítkou květů a svět se zatřpytí rosnou krůpějí, usměje se zelení, políbí tě růžovým květem, prchající voda zamává na pozdrav bílým šátkem pěny, čiperně zabublá... Je to zážrak prostoty, čistoty a krásy. Ku podivu: všechny ty věci tu byly již dříve,

denně jsi na ně hleděl, ale jejich krásu nalézáš teprve dnes — mediem této poesie.

O objevech nových krásných věcí vypravuje Blatný veršem stříbrným, k zalknutí krásným. Svět jako hudba a krásná představa, na to téma by asi nejkrásněji promluvil tento básník jemných a vnímavých, citlivých a lačných smyslů („pleť věcí chtěl bych znát jak něžný milenec“), hlásící se právem k Vrchlickému a k Seifertovi „překrásnému“. (Stejně by se mohl hlásit i k Hálovi „přesladkému“.) Pohleďte jen, jak se probouzí a něžní vše pod jeho zraky: „Děšť stírá starou čtvrt a vymývá jí vrásky.“

Zdá se, že básně Ivana Blatného jsou působivější jednotlivě, než čteme-li jich více po sobě, neboť pak poněkud unavují svým málo se měnícím naladěním. To proto, že není dost silná spojitost mezi touto poesii a životem. K tomu se však ještě vrátíme.

III.

(Vlad. Vokolek: *Žít něžně a rouchem*.)

... třeba, aby žalář životní dobrovolně byl snášen... jsou horší vězení, hluboká a temná, kde vězni jsou přikováni... jsou vězení bez Boha...

Neobyčejně vhodně volil V. V. název své knihy, vybudované po výtce na barokním principu. Píše ji duše křesťanská, toužící ze všech svých sil být dobrá a projít bez pohromy málem nesnesitelnou zkouškou pozemského života. Touží po nebeské dokonalosti, ale tělo, ta hnusná přítěž duše, znovu a znovu klesá do bahna (V mlhách II.).

Život je chmurný sen, ve kterém jest tak obtížno naleznout stopu přítomnosti Boží, že ti, kdo jej žijí, začínají toužit po nějakém hrozném neštěstí, jež by aspoň na chvíli obrátilo Boží zrak k lidem. Jen v dětech a chudých se projevuje Bůh. Ale dětství se ztrácí na tomto světě a chudí — „prsty Dlaně tajemné“ — jsou surově odháněni od prahu bohatých.

Svět by byl, řekli jsme, nesnesitelný, kdyby nebylo víry. Jest nutno vynutit si ji:

„I dal jsem přísný slib, že půjdu na kolenou do svahu vůle tvé a příkrých mlčení, úponky prstů svých chci srůst s kolmou stěnou, svou tíhou závratnou uvěřit v kamení.“

Vypálena ohněm zkoušek, nabývá duše pevnosti, kde však je jistota, že „nepopraská zase svárem ve mně ta prokletá prst rodná...“? Sílí víra a sílí naděje, že jest již blízko doba splnění

úkolů nám určeného na této zemi. Bůh jest všude přítomen svou láskou. Jak směšná a hříšná byla naše volání po něm! Bludný zoufalec se změnil v pero, jímž Bůh píše po luzích této země. Tato poesie jest plna kypivou myšlenkou, pod jejími verši pulsuje vřelá lidská krev. Ne vždycky se podařilo V. Vokolkovi dokonale členit a stavět. Mnohá báseň jest však čistě a dokonale vykrystalisovaná.

IV.

(Z á v ě r.)

1. K Vokolkově lyrice vnitřního osudového dramatu, k této poesii boje na cestě k poznání smyslu života, k těmto veršům hned radostným, hned bolestným, hned doufajícím, hned zoufalým, k těmto vítězstvím i porážkám se budu asi častěji vracet než ke knize I. Blatného, až únavně krásné a zmelodisované, až nepřírozně bolesti prosté, která tě obdaruje několika šťastnými, ale příliš prchavými chvilkami. Zdá se, že básník je víc než

všimnouti si, jak zní kroky v parku po dešti
na cestách posypaných pískem,
všimnout si vody v důlcích starých říms,
listu a zrcadlení pěnkav.

2. Nad Vokolkovou knihou jest užitečno zamyslet se trochu nad křesťanstvím, hlavně nad katolickou církví. Život milionů a milionů nesl její pečť. Tvorba tisíců a tisíců z ní vycházela. Jak rozdílné a jak jednotné byly prameny, jež vytékaly z této Skály! Sv. František z Assisi i Ignác z Loyoly, Chesterton i Durych, Štítný i Bridel, Zahradníček i Vokolek. Nejen:

z údolí vane ke mně
otevřený hrob:
jak hemží se prach země,
červy přešlých stop!

nýbrž i:

Ó kroky, vy druhové tíže mé,
vy ptáci na obloze hlíny,
ó kroky mé příští i minulé,
ó kroky mé z propastí na výšiny.

O jazzu

V jednom pražském deníku byla nedávno otiskována anketa o jazzu. Lidé nejrůznějšího zaměstnání a stáří — studenti, dělníci, učitelé, profesoři, úředníci, zpěváci, herci, hudebníci, režiséři, umělci atd., obojího pohlaví — byli všetečným redaktorem dotazováni, co soudí o jazzu.

Z některých odpovědí bylo zjevné, že interpelovaný byl otázkou redaktorovou překvapen neméně, než kdyby byl dotázán, co soudí na př. o vlivu slunečních skvrn na rozmnožování žižal. Redakce totiž zapomněla přesně definovatí předmět ankety „jazz“. Měly to býti výroky o jazz-dechovce pana Kocourka ze Zlamané Lhoty, s níž „laskavě spolupůčinkuje“ při místním hasičském bále, nebo o salonních orchestrech s pomalovaným bubnem a jódlujícími saxofonem, za jejichž zvuků se prohání po sálech maloměstská honora, nebo o tanečních orchestrech pražských kaváren a barů, kde nezletilé „potápký“ a „medovky“ provozují při saxofonech vyjících a trubkách vřeštících mimické „umění“ zvané swing — anebo konečně o hot-jazzu amerických černocho, upíjejících se v západních metropolích? Tak se stalo, že jeden mluvil o vozu, druhý o koze a jenom málokdo o jazzu.

Jsou tedy dvě věci: 1. jazz a 2. opičení.

Jazz začali dělat američtí černoši a jenom ti jej mohou dělat, aby to nebyla groteska, manýra nebo snobství. Americký černochoch na periferii velkoměst se dostal ke klavíru a nevěda, že to je nástroj určený pro vytváření harmonických melodií, nesených rytmem, čili nástroj pro „bílou“ hudbu, udělal z klavíru bicí nástroj. Bil prostě do klavíru a pociťoval v hloubi své prosté duše nesmírnou rozkoš, že pouhýma dvěma rukama lze způsobit tak mnohostranný rámus. Na dně podvědomí se mu objevily africké posvátné báje, totemy, čarodějské a tanečnické masky a kdesi hodně vespod slyšel rytmy a zvuky tam-tamů, při nichž jeho dávno mrtví předkové křepčili kolem ohňů. Ke klavíru se přidaly bubny, bubínky, činely, trubky, saxofony, basy a jiné vymoženosti bílých mužů a při této hudbě ubíjely černošské čtvrti amerických velkoměst své večery a nedělní odpoledne. Improvisovalo se, jak improvizují na př. cikáni a křepčilo se až do vyčerpání. Kdyby to končilo u amerických černocho, byl by z toho zajímavý folklor a mohly by se psát studie o prolínání kultur.

Stalo se však něco horšího. Ryk v černošských amerických krčmách se zalíbil bílým mužům a začali jej napodobovat. Celým světem se valila vlna černé hudby, a to s nemenší rychlostí, než kdysi vlny černého moru.

Jednoho dne se ozvaly zvuky jazzu i na české půdě. Dělal se to prostě tak, že se vzal nějaký motiv prstonárodní nebo pražskonárodní, nasekaly se z něho synkopy, pořídil se saxofon, pomaloval se buben, hudebníci se exoticky oblekli a začali s velkou vehemencí třískat do klavíru a bubnu a foukat do trubek a saxofonů. Také se při tom střílelo z revolverů a podobně ad libitum. Tak vznikl jazz (vyslov jas), který se postupně umínil v jazz (vyslov džes), pak se vyvinul v hot-jazz a konečně ve swing-jazz.

Ukázalo se, že i u nás je hodně lidí s duší amerických černocho, t. j. s duší lidí, kteří už nerozumějí civilisaci, z níž vyrostli a již vytvořili jejich předkové — hodně lidí, kteří už dovedou být jenom parasites na cizích kulturách.

Nevím, zdali tento dopis může být nějak užitečný čtenářům Jitra.

Jistě by však mohl aspoň trochu prospět oné studentce, která se v anketě pražského deníku přiznala, že „zbožňuje jazz“ a že k jeho „rytmickým a negerským prvkům má nejbližší“.

Váš oddaný Dr. C. M.

V Praze dne 20. IV. 1941.

Životní cíl

Blahoslavený života buď dar:
život každý krásný může býti.
Petr Kříčka.

Do jediné věty vložil básník výsledek dlouhých meditací. Zlaté zrno mi leží na dlaní; bojím se, aby mě jeho záře nesvedla k tepání pozlátka prázdných slov, vyplňujících mnoho zbytečných stran. — Blahoslavený života buď dar, neboť jím ti dal Bůh možnost, abys i ty se stal blahoslaveným. Naplň svůj život myšlenkou, láskou a obětí: pak nebude zbytečný a Dárce tě přijme mezi své Blahoslavené.

Bůh ti dal rozum — možnost stoupání k vrcholu i nebezpečí záhuby, dal ti i duši, čistou a k svému obrazu stvořenou, která ti napoví správnou cestu. A Bůh ti vymezil čas, po který můžeš užívat těchto darů. Jak jich užiješ, to už je tvá věc.

Máš tolik talentů a tolik chuti, máš tolik možností — vybírej opatrně a ptej se duše na souhlas. A jsou-li brány příliš pevně uzavřeny, vzhop se! Vidíš krev na svých dlaních; zbytečně ti prchá všemi póry, schoulenému u prahu. Zastav ji, i když se už dovnitř nedostaneš; vždyť jsi také Boží tvor a můžeš svou drobnou prací být právě tak užitečný, jako ti za kovovými branami svými velkými činy. I tvůj život může být krásný.

Víš, život je zvláštní dar — dar i povinnost. Život je krev a možnost těžkých hříchů, život je láska a smích usazených očí, život je práce a oběť. Život plný slávy a vína tě opije a uspí dřív, než přijde noc, nepoznáš hroznou krásu posledních červánků a neprobudíš se ze tmy, o které jsi byl vždy přesvědčen a z níž sis nic nedělal. Tvůj bratr, který se nebál bolesti a bídy, který se dovedl obětovat pro druhé a rozdat se až do poslední kapky krve, ten Neznámý se stane Znáмым, až ho jeho činy vynesou k věčnému světlu a věčné záři. Bude znát Boha, kterého ctil celým svým životem. A ti, které zachránil, jejichž štěstí posvětil svou obětí, ti se k němu budou modlit jako k Blahoslavenému.

Ještě sis nevybral svou cestu? Rozhlédni se kolem sebe, podívej se na otcovy mozoly, na jeho sehnutou starou hlavu; kolik vlasů už mu pro tebe bíle rozkvetlo! Čti v maminčiných očích, když se tak na tebe večer zadívá nad svým šitím, dívej se jí do těch zvláštních, krásných a bolestných očí a zpovídej se.

Maminka tě pochopí. „Máš duši čistou a srdce plné lásky, zůstaň vždycky takový, synáčku, a tvé dětství potrvá po celý tvůj život. Budeš mladý svou láskou a velký svým mládím.“

Božena Němcová.

Nový zdroj poesie

Zamyslíme-li se nad básněmi mladých, ať již v Jitru nebo i jinde, vidíme všude jakýsi hlad po metafoře, novosti a kráse, stůj co stůj. Smysl poesie jest hledán v oblasti absolutního okouzlení slovem, zajímavé, že mladí nechtějí nic určitého vyjadřovat: žádný směr, ani myšlenka, jen hra. Snad o to jsme jen dál, že mnozí oslavili svůj návrat k rodné zemi a odtud prýští zdroj jejich inspirace. Ovšem, jak dlouho to potrvá? Vždyť vše, co se stalo módou, za chvíli zastará a třeba hledat nové cesty.

Na jedné straně jest zdrojem oblast milostných podnětů. Ta však výlučně podává obraz smutného mládí, hledajícího svůj sen — a nalézajícího šedou skutečnost. A to je vše.

Domov, láska, stesk. Končíme.

A přec, poesie má být studnicí, nad níž se lze nachýlit ve chvílích, kdy naše čelo jest šířáno horečkou, má být vykoupením na cestách plných prázdnoty. Ale co nám může říci poesie uplakaná, dělaná schválně, uměle a papírově? Je třeba objevit nový zdroj inspirace.

Ten by měl být pro nás katolíky jasný a zřejmý. Tímto zdrojem jest Bůh. Hle, jaké nové pole! Všechna odvětví a všechny oblasti citové byly probádány a přímo analyticky rozebrány, takže stěží lze objevit něco nového. Avšak Bůh — jeho řád — a tajemství jeho — jsou nebo byla vůbec opomíjena českými básníky.

Což, abyste, kolegové, přemýšleli o tomto námětu? Vždyť tolik hrůzy a posvátné krásy lpí na každém Božím slově. A to bychom měli poznat. Ponořit se na dno své víry, najít zde útěchu a vykoupení — a těm, kteří jsou slepí a hlší —

ukázat tuto studnici vody živé. Ponořit se v tajemství života — vynést pak z jeho dna ty nejčistší perly, zapět o dobrotivosti a slávě Páně, o čistotě a pravé radosti.

To by mohlo být ono vykoupení a obrození, které přijít musí, vždyť přec nelze pořád jen s tím papírovým steskem, touhou po domově a ženou uprostřed zpívat; omrzí se to.

Jiří Karen.

Ze zápisniku mladých studentů

Vytýká se české literární tvorbě malá rozmanitost témat. A je to pravda, že v tomto směru stojí naše literatura značně pozadu, ale nelze se divit.

V komposicích na střední škole, kterými se mají vychovávat budoucí spisovatelé, se objevují stále stejná témata — na příklad již pět po sobě jdoucích prim psalo: „Má první komposice.“

Ba, nelze se divit.

Jdu s jedním primánkem městem. Je to bystrý chlapec a zasypává mne otázkami všeho druhu. Tu spatří kdesi nápis: „Váží se přesně a diskretně.“

„Co je to, diskretně?“ ptá se.

Táže se proto, že je v primě. Kvartán už se nezeptá. Proč? — Jedna příčina bude asi v tom, že střední škola nahromadila tolik cizích slov, kterým nerozumějí, a tak jsou k nim lhostejní.

*

Ve výkladu při hodině literatury slyšíme velice často tuto kritiku díla: „Myšlenky krásné, ale neuskutečnitelné.“ A říká se tak o každém, které řeší vzdálené budoucí problémy. Proč jen jsou nejkrásnější myšlenky neuskutečnitelné? Nebylo by lépe říkat studentům: „Uskutečniteiné pro lidi charakterní a silné vůle.“?

*

Hrála kvinta se sekundou football. Byl to pěkný zápas. Mou pozornost upoutal jeden malý sekundán, který hrál nejlépe ze všech hráčů. — V boji o míč se statným kvintánem se svalil a políbil matičku zemi. Jeho spoluhráči křičeli: „Surovost,“ ale on se zvedl, oprášil a povídal: „To jsem byl vůl, že jsem padl!“

Poučení pro velké sportovce.

*

Menší katastrofa stihla naši kvartu. Z poslední latinské komposice byly jen tři trojky a ostatní známky čtyřky a pětky. Povídal mi jeden z těch šťastných, který dostal trojku:

„Tahle kóna mne vyléčila.“

Od toho dne je z něj jakoby jiný chlapec.

*

Můj věrný kamarád vedl hádku se sousedem o nějaké filosofické otázky. Nemohl jsem se dočkat, až přestanou, abych se zeptal, oč se hádali.

„Prosím tě, on hledá v Tolstojovi svůj názor,“ povídá mi kamarád.

Je to k smíchu, a přece se nesmějeme. Je tolik lidí, kteří hledají svůj názor u všech možných filosofů — místo aby hledali prostě pravdu.

*

Myslím, že by se všichni katoličtí studenti měli stát apoštoly mezi malými středoškoláky. Zdá se, že někdy daleko více působí napomenutí nebo rada starších dobrých kamarádů nežli rodičů a vychovatelů.

Znám jednoho sekundána, chytrého chlapce, ale

jeho vášní je četba. Marné bylo napomínání rodičů a profesorů, aby se také učil. Ani výprask nepomohl. — Já jsem mu totéž naznačil v jemném napomenutí několika málo slovy. Zarazil se. — Druhý den mi přišel dát čestné slovo, že se bude poctivě učit. Víím, co u něj čestné slovo znamená a víím, že je splní...

*

Učili se v jedné třídě obsah básní v Kytici. „O čem je Polednice?“ ptá se jeden „nepřipravený“.

„No, dítě zlobí, máma volá polednici, ta přijde, máma ze strachu udusí v náručí dítě a je po švandě,“ vysvětluje druhý. J. Š.

*

Mezi studenty, kteří jsou mně nejsympatičtější, patří žáci přespolní. Jsou nenároční a chodí do všech možných nepovinných předmětů. Ač studují většinou v přestávkách (domov se jim totiž mnohdy stává jen noclehárnou), přece nepropadají. A co hlavního: jsou zbožnější než jejich městští kamarádi.

Existuje však i jiná kasta dojíždějících studentů. Ti jsou vychovávaní loudáním po městě, v němž studují. Ve škole se stávají fatalisty, zatím co doma jako přeborníci vtípů — řečeno lidově — „honí vodu“.

*

Jsme v roce Zeyerově, a proto snad nepříjde nevhod několik slovíček, týkajících se čtenářů Zeyerova díla. Říkal nám je profesor češtiny, který chápal, že vychovávat neznamená stále kárat. Při čtení Zeyerových knih jsme oslňováni tichou a jemnou krásou. Po odložení knihy cítíme však jakýsi stesk a nechuť k životu. Chceme-li však dále vytrvale a intenzivně pracovat, musíme tuto nechuť k životu přemoci.

*

V jedné vyšší třídě založili žáci, kteří jen občas studují, „Klub sezonních dělníků“. Členem se stával každý, kdo dostal z matematiky nedostatečnou. Kdo z členů propadl, dostal od klubu pětkorunu. Prošel-li však, musil složit do klubovní pokladny dvě koruny. Klub, který byl ve třídě ve velké oblibě, od konference ke konferenci utěšeně zkvétal.

Loučili jsme se s profesorem, který je dobrým katolíkem. Měl jsem napsat řeč na rozloučenou. Poněvadž jsem se patrně zdál oktávánům, kteří loučení připravovali, hloupým, dali mně „instrukce“. Nemám prý psát, že ten profesor měl katolické názory. To slovo „katolický“ zní prý jednostranně a nesnášenlivě. Lépe je říkat „křesťanský“.

Z. L.

Hudba pramenů

Život Boží, jehož se účastníme milostí, předpokládá v duši přirozenou její dispoziční ke klidu a mlčení, v němž se občerstvuje a vyžaduje na člověku, aby propočoval v sobě do nejjemnějšího odstínu vnitřní útočiště a mlčení, aby jich často používal, třeba i uprostřed hluku a nepokoje zevnější práce a starostí. Možnost vnitřního útočiště v duši nosí člověk všude s sebou. Vnitřní samota se nerovná prázdnotě a nudě, a právě proto předpokládá

oživení duše přítomností Boží a jeho milostí.

Na Hlubinu, XVI. 1.

STARATI SE SAMOSTATNĚ o svůj náboženský život, konati vícekrát za den vroucné — třeba kratičké — modlitby, častěji v měsíci svátostné posílení, pravidelné nedělní a sváteční účasti na tajemné OBĚTI, k tomu je potřebí trochu statečnosti, smělé odvahy — ale k čemu jsme katolickými studenty, nejsme-li hrdiny víry mezi ostatními studenty?

Frá Joannes.

NÁBOŽENSTVÍ MÁ BÝTI ČLOVĚKU ZÁJMEM PRVNÍM; není-li jím, stane se věcí poslední. — Tato pravda jako meč odděluje křesťany na duchovně živé a mrtvé, na hrdiny a lenochy zbabělé, na plně zdravé duševního a na nedokrevné chudáčky duchovní. Prof. Dr. Hlouch.

Bud'te nebojácnými hlasateli křesťanské pravdy. Kolegové nepřátelští víře ji obyčejně znají jenom ze skreslených referátů a předsudků. Rozdávajte dále světlo a jistotu, jež vám dává vaše víra. Braitto.

Tomu se musíme také od světců přiučit: uměti milovat vášnivě lidi. Našli je v Bohu a v Bohu dovedli oceniti jejich duši a jejich štěstí. Proto také byli hotovi všechno pro ně vykonati.

Na Hlubinu.

Jen jedna ctnost pro umělce: nechť počká, až vyroste v muže. Josef Weinheber.

Pokud jsme živi, Bůh jest v nás, až budeme mrtvi, jsme my v něm.

Robert Hamerling.

Jest osudno pro lidskou moudrost býti odloučenu od života lidí.

Jacques Maritain.

Žít, toť jen vzlet.

Žít, toť brát i dávat s radostí.

Emile Verhaeren.

Ten člověk prázdny jest, který jen sám sebou všecek naplněn. M. J. Lermontov.

Vůle jest jedním z hlavních ústrojí věření. B. Pascal.

Dětská prostota může převážiti moudrost muže. E. A. Poe.

Bible, kde jedině lze hledat zjevnou pravdu, byla vždy tím, čím jest.

Macaulay.

Stravujme všichni svou pýchu v sobě.

Ibsen.

Zmlkňte, falešní proroci!

Je poesie chrámem božím, vstoupiti tam smíš i ve škorních, i s b o s ý m a n o h a m a.

Petőfi.

Tělo je harfou duše.

Sv. Jan Zlatoústý.

KDO POVAŽUJE za náboženský život to, že jde k sv. přijímání, »když se jde se školou«, a to mu vystačí pro jeho studentský život, pak mu musím říci do očí, že dosud nepoznal katolický náboženský život!

Frà Joannes.

Bůh jest láska

Jestliže v kráse a vznešenosti slova má býti měřítkem velikost ideje představované, největším slovem jest jméno Boží, jemuž máme vzdávat úctu. Jiné slovo, samo velké jako jméno Boží, je nejsladší, jež lidský ret může říci: Caritas! Poněvadž Caritas značí lásku a Bůh je láska, Deus Caritas est, je tudíž nekonečná, prvotní Láska.

Láska: slovo to splynulo se rtů božského Mistra a jeho ozvěna zní devatenáct století a na věky věků: ctnosti a hříchy, radosti a bolesti jsou staré jako člověk, Láska nikoliv; ta se narodila s Kristem, zrodila se v oné noci na Východě, zatím co chor nebeských hlasů prozpěvoval: Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle!

V. Necchi.

Konverse

Podívaná na konversi mne vždy dojala k slzám. Jestliže v nebi je větší radost nad jedním hříšníkem, který se znovu vrátí, než nad vstupem devadesáti devíti spravedlivými, musíme též připustiti, že ten jeden, plný vděčnosti k nekonečnému Milosrdenství, bude snad umět v krátkém čase vyrovnat v bilanci dobrých skutků takovou spoustu pokladů, nahromaděných oněmi devadesáti devíti za klidného a dlouhého života v domě Otcově.

V. Necchi.

Obcování svatých

Směje se tomu pouze skeptik: jaká je krása naší víry, jaká velikost katolické Církve, vznešenost, kterou lze nejvýše vyjádřit jediným obratem: Obcování svatých!

Obcování svatých: sladké pouto, které spojuje všechny duše věřících, pouto podivuhodné jako láska, silnější než smrt.

Hroby našich svatých jsou slavné, jako byl slavný hrob Toho, který vstal z mrtvých. Necítíte, jak u těchto hrobů váže přesladká naděje v nesmrtelnost, ona vznešená důvěra, pročez i my můžeme volati se svatým Pavlem: „Kde jest, ó smrti, vítězství tvé, kde jest, ó smrti, osten tvůj?“

V. Necchi.

Duchovní četba je zbytečná?

Veliký Chod, profesor J. Fr. Hruška, píše: „Také dnes, když mám za sebou největší díl života, ztráveného v práci vědecké a výchovatelské, kdy z povinnosti jsem musil přečísti celé stohy knih vědeckých i uměleckých, dobrých i špatných, s klidem a obnovenou touhou začtu se do

životů svatých... Přesvědčoval jsem se cestou životní, že bez duchovní četby — rozuměj bez stálé četby, obnovované a občerstvované novými spisy povolaných a vyvolených jednotlivců, kteří stojí na výšinách jako bdělé Kristovy strážce — jsem si jist, že bez této opovrhované, ale i nenáviděné četby pravý křesťan obstát nemůže, ano, mám to za neštěstí, nedostane-li se věřící k takové duchovní posile vůbec, nebo když ji někdo sám v předpojatosti nebo tuctové lhostejnosti odmítá a zavrhuje.“

(Z knihy Dr. Hronka: Do života.)

Mít možnost klidného spočinutí

je důležité pro vývoj osobnosti od dětství, ale zůstává nutnou podmínkou pro člověka po celý život. Kdo utíká před chvílemi klidu, nenajde nikdy možnost otevřít si před duchovním zrakem neznámé bohatství života duchovního ve spojení s Bohem... Neučiní-li duše žádné kroky pro zjednání nutného klidu, marně hledá pokoj v největším rozruchu smyslů a prostředí největší únavy. Nepomůže ani odlehle místo hor a lesů, nemá-li člověk pokoj v sobě, zevnější místo ho nedodá. Ba i tam vnese člověk svůj neklid, uchýlí-li se tam. Aby klid a útočiště do domova bylo odpočinkem a pookráním, je třeba, aby duše měla v sobě milost Otce (t. j. posvěcující) a Jeho přítomnost. Bez tohoto návratu k Bohu člověk nenajde v sobě než krutý nepokoj svého svědomí a vnitřní svět pak nemůže vábit.

P. Dr. M. Habáň O. P., Na hlubinu č. 1.

Praviš, že nejsi disponován jíti k sv. přijímání jsa pln starostí a pokušení.

Což nevíš, že časné utrpení a pokušení nejsou překážkou svatému přijímání, nýbrž důvodem, abys často přijímal! Neboť čím více svízelů a pokušení má člověk, tím častěji má přistupovati ke Stolu Páně. Je to jistý lék pro úlevu ve starosti a k posile proti pokušení. Eucharistia.

Sv. přijímání je prostředek, jenž nejdokonaleji uskutečňuje hluboké dílo nadpřirozeného přetvoření duše.

Frà Joannes.

Buď hrdinou, ne tuctovým štuďákem!

Tvůj náboženský život je tehdy opravdový a ještě zvlášť cenný, jestliže pro něj musíš nějak trpět. Ať jízlivým posměchem, ať ústrky, ať zaobračováním nebo nepochopením od kohokoli. Dovedeš-li to a vytrváš-li, pak věz, že se tím přibližuješ stále těsněji svému Ježíši, který tak trpěl. Utrpení dovede člověka přivést k důvěrnému vztahu s Bohem, který tolik trpěl, protože tolik miloval. Děkuji tedy Pánu Ježíši, jestliže ti dal trpět a snášeti nepříznivé prostředí, když chceš nábožensky žít. Však i ty tvoříš část prostředí kol sebe, můj příteli. Jestliže žiješ v úzkém přátelství s Pánem Ježíšem, kolem tebe se šíří nové ovzduší, nové prostředí, lepší, zdravější a radostnější, jsi b u d o v a t e l e m p r o s t ř e d í k ř e s ť a n s k é h o , v němž láska dusí každou nenávist. Takovým buď, takovým tě chceme mít ve studentské Katolické akci!

Frà Joannes.

Když po dobré modlitbě, po dobrém sv. přijímání vracím se k svému dennímu dílu, snáze k nám své tíživé povinnosti. Pracuji vytrvale,

trpím opravdověji, a duch mé bratrské lásky je sdílnější.
Msgre Beaupin.

Největším hříchem katolíků bude, že nechávají kolem sebe tolik lidí marně hledat a tápat a že nedělají nic, aby je poučili a získali Kristu! Katoličtí studenti však se nemohou spokojit pouhým konstatováním takové skutečnosti. Ven z katolického ghetta! Zástupy katolických studentů na našich ústavech čekají na pomocnou ruku svých uvědomělejších bratří, aby se semkli všichni kolem Krista! Neznají dosud svůj časopis, nepíší do něho, nevědí o něm... a nevědí také o sobě navzájem. Hle, úkoly studentské Katolické akce!
Frà Joannes.

Modlitba je klíč k pokladům Božím, je zbraní pro boj a pro vítězství v každém zápase pro dobro a proti zlu.
Pius XII. (4. IX. 1940.)

Nejlepším apoštolátem jest obyčejně, získáme-li si vážnosti výtečností ve svém oboru — a takto apoštolovati je možno každému a všude.

Msgre Beaupin.

Dítě potřebuje lásky matčiny; křesťan lásky Ježíšovy. Ježíš Kristus si vyhradil dáti nám okusit pravých radostí. Je to ve svatém přijímání, kde se nám chce ukázat nejúplněji.

Bl. Petr Eymard.

K 9. číslu Jitra

Když jsem bral do rukou májové číslo Jitra, očekával jsem, že bude přeplněno jarními motivy. Byl jsem však překvapen. Poesie (až na některé výjimky) je sice opojena omamnou vůní probouzející se přírody, ale je docela v mezích přirozenosti a je úměrná celkové výstavbě čísla. Jistě nebude na škodu zastavit se poněkud nad plodnou fantasií L. Zabranského, rytmickou plynulostí F. L. Karla a nad rozmanitostí myšlenek B. Pavloka.

Úplně samostatně stojí V. Ara. Svůj poměr k Bohu vyjadřuje způsobem sobě vlastním, originálním. Snad právě tento samostatný postoj dává veršům ráz tajemnosti.

Z Litanie loretánské vane příjemná vůně májových pobožností.

Z prózy vyniká „Růže nad tmou a vše“ Pozoruhodná lehkost ve vyjadřování myšlenek a přirozené přechody jsou předností. Snad jedinou výtkou by bylo poněkud nápadné hromadění myšlenek, ale i to je více osobní. Pokládám za nejlepší. Děj a způsob vypravování připomíná jednotlivé fáze růže: poupě, rozvíjení, rozkvět a dozrávání. Autor sám jistě netušil, když dával článku nadpis, že někdo bude přepisovat jeho řádkům tuto formu.

Vítané je pojednání „O slovanské bohoslužbě v Č. a na M“ Jistě roznítí větší zájem o naši původní liturgii, kterou my nejstarší, prvorození synové Metodovi jsme téměř ztratili, kdežto mladší, druhorození, ji mají.

Irena Linhartová dokázala ve své úvaze, že i jednoduchým slohem lze krásně vyjádřit nejtajnější myšlenky.

K. Klika oděhl do slušivého, společenského úboru časové téma, založené na kontrastu lásky nízké, která by ani neměla být nazývána láskou, a lásky čisté, upřímné.

V Monologu nad Halasovými verši zůstane čtenář mimochodem stát, aby vděčně vzpomněl na svou

darovatelku života a aby s úctou se díval na vrásčité ruce, které obětovaly jemnou pleť svým dětem.

J. Borovec podal věrnou podobiznu Fr. Křeliny. V úvodu se skrývá něco jako bázeň před výsledkem vlastní práce.

Ze statí zasluhuje zmínky dopis Z. Řezníčkovi. V. Lhotská podala pádnou a mistrnou apologii, snad nejlepší ze všech. Jistě práce, která pohltila mnoho času. Je dobré roznítit mezi čtenáři zájem o nějakou praktickou otázku, ale tato válka o divotvorné koště začíná být již zdoluhavou, nechci říci nudnou. Moderní války se vedou a končí rychle.

Celkem vzato výbava 9. čísla je vzorná. Výtvarnictví má zajímavé postřehy (malé nedopatření: snímek E. Koukala se objevil letos již po druhé). Teď na sklonku roku je dobré pro čtenáře učinit si celkovou představu o celém ročníku. Redakce se nemusí tohoto soudu čtenářstva bát. Bude jistě příznivý!

L. Gazda.

Za příspěvky ve XXII. ročníku Jitra byli odměněni:

Za 1. číslo: František Adamec, Ivan Stránecký a Pavel Štěpánek.

Za 2. číslo: Ludvík Binovský, Karel Zámečník, Ivan Andrenik.

Za 3. číslo: Karel Kladský, Věra Lhotská, Miroslav Němec.

Za 4. číslo: K. M. Mreč a B. Janoušek.

Za 5. číslo: Valja Kolinová.

Za 6. číslo: Jan Machoň a V. Ara.

Za 7. číslo: Gertruda Göpfertová a Zd. Leininger.

Za 8. číslo: Jiří Karen a R. Kalčík.

Za 9. číslo: A. Bartušek, J. Nemerád a Josef Borovec.

Konečně se Jitro stává živým svědomím. Čtenáři píší, žijí, čtou, myslí a kritizují. To je správná cesta.

Andrenik: Souhvězdí: skvělý 3. verš: Poesii měl jsem v lásce.

C. Malá: Vyzpívat. Ano, vyzpívat. Leč, kdo to umí lidským rtem? Slova jsou tak ošidná. Nejvíce rýmy. Hvězd, cest, písničkou, Tvou. Ale přes to, najít se, jen dál, vždyť na pokyn Páně slepí viděli a hluchí slyšeli.

Lotr a květina. Jedinečný námět, který však mohl být oděn líp. Náruč a obruč mu nestačí.

Tuláková píseň: Na trávnících roste tisíc pamplíšek, kdo si jich povšíme? Až vítr, aby je rozvál v nicotu. Poslední verš však krásný.

Macalík: Velký pátek: obvyklé verše... jdou vlny jdou, tak jedna za druhou. Kadidlo, dým, na konec řádky rým...

S. Landinovská: Země: pěkné tím, že forma rozlita, dýchá z toho volna. Kdyby byla rýmována, jistě by to vadilo.

Březnová: slabá. Co se již vlaštovice našveholily, květiny navoněly, kolik to sentimentálních chlapců se naotrhávalo květin: Má mě ráda, nemá mě ráda...?

Žebrák: kalendářový hrdina pokrytý hnusnými boláky. Takový omšelý námět může zpracovat jen velký umělec, jinak co z toho pojde? Je to zápisové, neskutečné, náš p. profesor tomu říká: vycucané z prstu. Což, kolego, život ti neukazuje tisíc tvář, které lze uchopit a vtisknout jim živou podobu?

Bolest největší: nechá nás chladnou. Ze zápisníku studentů: zajímavé!

Jiří Karen.

Knihy

MALÍŘSTVÍ DEVATENÁCTÉHO STOLETÍ, Vojtěch Volavka. Vydal Výtvarný odbor Umělecké besedy v Praze III., stran 72, cena K 22.50, při odběru celého díla K 19.—. Redakcí našich předních uměleckých historiků a kritiků začíná vycházet v Umělecké besedě jakási encyklopedie národního umění. První svazek, práce kustoda Moderní galerie, zabírá tvorbu 19. století a podává šťastně v malém rozsahu nejen charakteristiky a ocenění jednotlivých škol a osobností, nýbrž vysvětluje zároveň z ducha doby a vývoje filosofického a politického. Volavkovi se tak podařilo dílo, které svou použitelností i začátečnický v oblasti studia umění je přímo předurčeno k tomu, aby se stalo vodítkem studující mládeže, které dosud výchova k chápání výtvarného díla byla odepřena. Dobré reprodukce na křídě šťastně doplňují a ucelují obraz a názor yš

DIVY PRASVĚTA, Josef Augusta, kresby Zd. Burian. Vychází v sešitech u Toužimského a Moravce v Praze. Sešit po K 6.50. R.

LEV V JIZBĚ, Johannes Kirschweg. Novely. Přeložil Karel Dvořák a Leo Gruber. Vydal Vyšehrad v KLV 1941. Cena K 32.—, 42.—. — Se jménem tohoto saarsko-lotrinského básníka se setkáváme po prvé. Lze říci, že jeho novely, vybrané pro tento svazek z několika sbírek, stojí většinou za to, aby byly přeloženy. Byli bychom oželeli Sestry Sörbovy. Ale ty druhé? To jsou vsutku novely, s dějem soustředěným, s výrazem monumentálně prostým. Za slovem zdánlivě šedivým se tájí tolik utajeného života, že to až překvapuje. Básník dovede vytvářet zvláštní atmosféru ve svých příbězích, většinou smutných, je cosi tajemného, neobvyklého v dějovém prostoru jeho novel, vypravujících o faráři a jeho příkrém kaplanu, o mladém knězi, který svou smrtí vykupuje jakousi vinu z minula, o nepokřtěném dítěti, či podivném vztahu ženy k přírodě. Je v tom cosi až pohanského, ale to temné je většinou překonáváno.

TAJEMSTVÍ, Josef Valuš-Strunz. Verše. Vyšlo jako 2. sv. edice Pod Bílou věží v Hradci Králové. Cena K 16.—. — Tajemství je už čtvrtá sbírka našeho přispěvatele. Nutno přiznat, že motivicky je sbírka bohatství, svět Strunzův už není utká jen ze snu, třebaže se k němu i zde neustále vrací, a z lásky rozšiřuje se, zabírá širší oblasti. To je přínos nové sbírky. Ale na druhé straně třeba upozornit Strunze na nebezpečí, které mu hrozí ze stále téže struktury jeho verše. Jeho rytmus začíná být automatisován. Je v jeho verši málo dynamiky. Stále se vracejí tytéž prostředky básnické. Připusťme, že právě to ho charakterizuje, ale nezapomeňme, že to ústí v rutinu, která je na šíru s pravou poesíí. lv.

JULIUS ZEYER, Václav Renč. Poznámky k jubileu. Pro život sv. 26. Vydal Vyšehrad, Praha 1941. Cena 3.60 K. — Renčovi šlo především o to, ukázat, že dílo Zeyerovo je stále životné. A to se mu podařilo. Jeho poznámky, týkající se života, jeho vnitřního vývoje, jeho díla a hlavně jeho básnické metody — Renč zdůraznil krajinnou inspiraci Zeyerovu, výtvarný smysl Z., je to ostatně charakteristické i pro J. Vrchlického — mají hlubší perspektivu; Renč se tu dostal na dva základní typy poesie. Zeyer stojí uprostřed. Je to

Knihy

zjev velmi složitý, plný antinomií. Zatím nepřinesl jubilejní rok nic hlubšího. lv.

JESUITÉ V ČECHÁCH, Bořivoj Benetka. Pro život sv. 25. Vydal Vyšehrad, Praha 1941. Cena 3.60 K. — Tato studie si všímá hlavně počátků slavného řádu v Čechách a jeho působení v době pobělohorské, kdy přispěli největší měrou k rekatolisaci našich zemí. Zmiňuje se o jejich metodách, nezapomene Benetka upozornit na falešné hledisko, s něhož byli odsuzováni jesuité.

HERALDIKA, Karel Schwarzenberg. Vydal v knihách Řádu Vyšehrad, Praha 1941. Str. 236, 17 příloh. Cena K 95.—, 120.—. — Heraldika ležela u nás do nedávna ladem, a přece jen zdánlivě je zájem o ni zájmem přežitým. Vždyť užívání znaků, odznaků a řádů nevzalo za své s řády feudalistickými. A proto knihu Schwarzenbergovu vítáme velmi srdečně a s díky. Ale Schwarzenberg si zaslouží pochvaly i za jasný způsob podání, za rovnoměrné rozložení bohaté látky, za přehledný ráz díla s postranní osnovou, i za množství kreseb, jež napomáhají porozumění. Autor, opírající se hlavně o literaturu cizí, podává poučení o této neprávem zanedbávané vědě nejen s hlediska vývojového, nýbrž všude zdůrazňuje i normativní charakter svého díla: jemu jde o to, aby užívání a tvoření znaků se dělo v jistém řádu, budujícím na tradici. Dílo je velmi obsažné, poučuje nejen o znacích, ale také o jejich příslušenství, o pravidlech, jimiž se řídí tvoření, obhacování a připojování znaků; nezapomene však ani na řády, odznaky, prapory, kroje atd. lv.

ČECHY PŘEDHUSITSKÉ, Leopold Peřich. Pro život sv. 24. Vydal Vyšehrad, Praha 1941. Cena K 3.60. — Peřichova studie je velmi poučná a bedlivě rozlišující. Peřich tu upozorňuje na nesprávné hodnocení míšení jistých momentů v historii. Jde mu především o to, dovodit, že mezi t. zv. předchůdci husitství a Husem samým byl zřetelný rozdíl. Jim běželo o nápravu mravní, Hus zabředl do otázek věroučných a do věcí autority. Peřich nadhodil i řadu jiných problémů, rozlišuje přísně mezi zkoumáním objektivně vědeckým a mezi osobním stanoviskem historických badatelů. lv.

UMĚNÍ A JEHO ETICKÁ MOC, J. B. Foerster. Vyšlo jako XVI. sv. Pourovy edice. Václav Pour, Praha-Vršovice, Norská 10. Cena K 15.—, 24.—. Tato studie byla přednesena autorem v Praze v říjnu 1940. J. B. Foerster jí ponechal formu přednášky a tím jí uchoval život i přímý vztah k posluchači. Zabírá z hloubky promlouvá o umění. Slova Péladanova, že umění je veliký zázrak, že dokazuje naši nesmrtnost, přijímá za své. A podobně se vyjádřil i Brežina. Každé pravé umění povznáší, očišťuje, má etický účinek. Foerster vytýká modernímu umění athematicnost, převahu konstruktivního rozumu nad citem. Končí však nadějí, že se zase vrátí převaha citu, neboť jenom citem, láskou se zmocňujeme pravé podstaty věci, jen láskou překonáváme své hranice a vpravdě chápeme. Je radostné číst tato zanícená slova vynikajícího hudebního skladatele, věřícího, dobře obeznámeného s velkými díly umění slovesného i výtvarného. lv.

TVÁŘ POD PAVUČINOU, Jan Čep. Povídky. Vydal Vyšehrad, Praha 1941. Stran 208, cena K 33.—, 45.—. — Bylo už několikrát zdůrazněno

Knihy

Čepovo umění povídky. Ale to je jen vnější projev jeho umění. To vnitřní je hluboký pohled nejen do duše lidí, ale i krajiny a dějů, o nichž se jen zdá, že nepatrně zasahují do života postav. Všimněte si jen, jak cudně narazí Čep na to, co nazýváme velkými událostmi, a jak několika málo slovy odhalí jejich tragický smysl. I v nových prózách, z nichž některé jsou staršího data a byly otištěny v časopisech, jde zpravidla o smrt anebo blízkost smrti, jež nejen poznamenává, ale navrácí i ty, kdož stojí kolem, na cesty, po nichž kráčeli ve svém dětství. Až v ostrém průvanu smrti se nám objevuje sladkost země, sladkost rodinného pouta, naše pravé místo na zemi, naše poslání. Ale v těchto prózách, z nichž nejdelší dala název celé sbírce, je to základní poznání Čepovo, že svobodu nalézáme tehdy, když se zřekneme všeho, že všechno probíhá v dvojím proudu, že v řádu nadpřirozeném se často převrací poměr věcí, že není nikdy pozdě, že existuje ve vesmíru naprostá spravedlnost, z níž se nic neztrácí, to poznání a přesvědčení křesťana, je ještě prohloubeno a zaostřeno. Jaký je umělec, který dovede před námi postavit tvář bez pavučiny, rozehrát tichou tesknotu života, lidských cest a bloudění lidského tušení, pro něž se stává symbolem dětství či neznámý kraj kdesi za obzorem. Nač znovu mluvit o jitrním zraku Čepově, o melodické linii jeho monumentálně prosté věty, o jeho smyslu pro nepatrný detail a venkovskou realitu, pro kterou by ho chtěli hned zařadit do jisté skupiny? Myslil jsem mnoho při čtení těchto povídek na K. H. Máchu. lv.

PÍSEŇ ŽIVOTA, Josef Václav Sládek. Kniha první a druhá. Stran celkem 480, cena 60 K. Vydal Melantrich v Praze 1941. — Nové vydání básnického díla velikého básníka z generace lumírovské Josefa Václava Sládka je v každém směru činem záslužným. Literární kritik Albert Vyskočil, pověřený redigováním nového vydání Sládkova díla, rozdělil si všechnu tvorbu Sládkovu na čtyři velké oddíly, v nichž seskupil básnické sbírky a samostatnější epiku autorovu podle příbuznosti vnitřní náplně a podle vztahu básníka k světu. »Píseň života«, která jest prvním oddílem Sládkova díla nově Vyskočilem učeněného, obsahuje ve dvou knihách téměř všechnu intimní lyriku básníkovu, jak ji uložil v průběhu svého plodného tvůrčího života do osmi lyrických sbírek: Ve stínu smrti, Jiskry na moři, Světlou stopou, Ze života, Sluncem a stínem, V zimním slunci, Za soumraku, Léthe a jiné básně. Při četbě této osobní lyriky Sládkovy vysvitne ti znovu, jak statečné básnické srdce bilo pod tímto zdánlivě tvrdým a všedním čelem. Od krušné a hrdé americké pouti, které se Sládek podjal proti vůli svých rodičů, aby roztal rázným činem uzel nečinnosti, v které se utápěl ve vlasti, přes šťastný návrat, krátkou lásku a smrt první drahé choti Emilie, která působila tragicky na citlivou duši básníkovu, až ke chvílím klidu a podzimní pohody za druhého, šťastnějšího manželství s Marií Veselou, zkaleného až v posledku stíny neúprosné choroby, sleduješ tu heroický život básníka, v němž ani nejkrutější bolest nedovedla zkrušit ducha na výsost svobodného. M. N.

PEČETNÍ PRSTEN, Josef Palivec. V edici České básně vydal Fr. Borový v Praze 1941. Vstup-

Knihy

ní kresba od Linky Procházkové. Stran 132, cena brož. 32 K. — Tohle je něco, čemu možno říci ve shodě s Brémondem »poesie pure«. Josef Palivec, překladatel poesie P. Valéryho, podává zde české veřejnosti knihu veršů na výsost osobních a duševně-kulturních. Ve srovnání s nejmladší českou poesí jeví se tyto básně jako útvary formálně mnohem vázanější, rytmem i členěním strof téměř naprosto pravidelné. Je to nová obdoba české poesie symbolistické, formálně dokonale, ne nepodobná té, o níž se pokusil kdysi Jan Zahradníček v knize »Návrat«; v ní se zase dostává k slovu hudba verše, v sevřené strofě snáze zvládnutelná. Při tom je jisto, že Palivec je velký umělec slova: »Tak přesně záznamná, má sítnice si sbírá / sousluní náramná, výboje všehomíra, / hrst luzných lunelů na dosah zachtění, / hnízdění andělů, snu mého plachtění. / .« Není to náhodné, že tento žák Valéryho užívá ve své poesii na některých místech slova v jejich starší formě (»ourodný«, »ouplný« atd.), podobně jako kdysi u nás Mácha. Básník tu chce rozpoutat ve verši kromě složky významové i prvky slovně melické, které dávají nadlehčení jeho hvězdným harmoniím. Při tom je zajímavé, že Palivec vedle svého formálního příklonu k starší poesii symbolické ujímá se se zdarem též básnického výboje Holanova a snad i Weinerova. M. N.

Z ŽEBRÁCKÉ MOŠNY, Oldřich Nouza. Vydal Václav Petr v Praze. — Po druhé se nám představuje tento jemný tvůrce veršů — a jeho stisk ruky je silnější než po první. Opravdový mocitel života! Vede vás chudým světem, v něm žije jeho krása. A rozdává ze své »žebračské mošny«. Nezradí-li nás, bude-li dále kultivovat svůj výraz, dočkáme se v něm básníka vskutku dobrých kvalit. V. N.

KRÁLOVSTVÍ POLNÍHO KLASU, Jiří Suchánek. Vyšlo jako 10. svazek Petrovy sbírky poesie »Erbu«. Str. 38, cena 12.50 K. — Ani v této knize neprojevuje se Jiří Suchánek jako básník. Má to být poesie s novozákonními motivy, ale není to než suché traktování biblických motivů, z něhož ani nejlepší úmysl autorův není s to vytvořit báseň. Takovými knihami se jméno Bednářovy edice Erb příliš neprosloví. M. N.

JARNÍ ZÁHONY — HRDINNÉ A BEZPOMOCNÉ DĚTSTVÍ, Růžena Svobodová. Šestý svazek souborného díla Růženy Svobodové, které v nakladatelství J. R. Vilímka v Praze rediguje Marie Pujmanová (str. 434, cena 45 K), přináší dva soubory »povídek o mládí a stáří«, většinou kratičké skizzy a náčrtky z každodenního života básniřčina. Jsou to obrázky hned plné pohody a čisté přírodní svěžesti, hned teskně zjištěné tvrdým zásahem života do dětské naivní líbeznosti. Trpící dětská duše je oblast, v níž umí Svobodová vyprávět neobyčejně poutavě a něžně, poněvadž k ní přistupuje plna pochopení a lásky. A na dně všech drobných próz této veliké harmonisátorky života spočívá vzácný epický dar, stylová prostota, které se zde neustále experimentující a neobyčejně vynalézavá básniřka šťastně dotvořila. -mň-

SVĚTLO HOR. Napsal F. X. Weiser T. J. Přeložil F. X. Juránek T. J. Vydalo Vincentinum v Praze-Břevnově 1941. Cena 15 K. — F. Weiser

Knihy

je znám jako zkušený vychovatel, který dokonale ovládá psychologii moderní dospívající mládeže a dovede si poznatky mistrně zpracovat v putavém ději, odpozorovaném ze života. Jsme opravdu uchváteni, sledující napínavé osudy mladého studujícího horala v boji za ideál, v boji za to světlo v duši, které se zachvívá v nárazech větrů velkoměsta. Takořka žijeme s ním, stržení mohutnými líčeními horského světa alpského, unášení tímto zdravým, horským vzduchem. A stále naší myslí víří otázka: Dojde či nedojde tento statečný horal svého cíle? Dočteme se tragicky vznešeného závěru tohoto románu, který končí v zápalu Jindřichovy oběti.

NEOPATRŇE PANNY, Jaroslav Havlíček, PUSTINA, Vladimír Pazourek. — Václav Petr 1941. Cena svazku 15 K. — Dva nové svazky Petrovy edice malých próz »Setba« přinášejí povídky známého romanopisce Jaroslava Havlíčka a drobné prózy mladého moravského autora Vladimíra Pazourka. Nevím, co sleduje Havlíček knižním vydáním svých starých povídek; ve svých románových pracích dotvořil se aspoň jistě umělecké úrovně námětové i výrazové, ale tyto povídky nejsou žádným obohacením české literatury. Totéž lze říci také o Pazourkově »Pustině«. -re-

PŘÍBĚH BLEDEHO DOMINIKA, Zdeněk Urbánek. Román. Vydalo nakladatelství Novina ve své edici »Česká tvorba« v Praze 1941. Str. 236, cena brož. 32 K. — »Generační román velmi nadaného představitele nejmladšího pokolení básnického, tříadvacetiletého Zdeňka Urbánka,« není zdaleka tím, zač jej vydává reklamní záložka nakladatelova. Není to román, natož román generační. Mladý autor »Jitřenky smutku«, »Úžehu tmou« a polemického spisku »Člověk v mladé poesii« (vyšel v Petrových svazcích) je nanejvýše pozorný glosátor poetického usilování nejmladší básnické generace, jejímž mluvčím se cítí povolán Kamil Bednář, ale velmi slabý prozaik. Není ani divu — umění prózy vyžaduje nesporně zralejšího věku, hluboké znalosti života a dispozice epicky tvůrčích, kterýchžto věcí může se zdarem postrádat dobrá poesie. Práce tohoto druhu bez solidního jádra dějového, přeplněné drobnostkářským kliše a násilnou poetisací, jsou symptomem úpadku nejmladší české prózy. -mn-

ODEVZDANOST DO VŮLE BOŽÍ, Alexander Piny. Přeložil P. Silv. M. Braitto O. P. Vydala Dominikánská edice Krystal v Olomouci 1941. Str. 160, cena 20 K. — Dílo Alexandra Pinyho zaujalo již velkého dějepisce náboženské literatury Henriho Bremonda. Dílko, které k nám v dokonalém překladu uvádí Dr. Braitto, není jeho prací nejvýznamnější: spíše je to popularisace jeho nauky o čisté lásce, ale jako všechny jeho knihy je spíše žito než psáno — a napřed prožito a potom napsáno. Základní myšlenka Pinyho jest vyloučení z naší lásky k Bohu jakékoliv sobectví a oddání se Bohu pokorným a prostým přijetím vůle Boží. Tato odevzdanost má tři stupně. První jest: chtít, co chce Bůh; druhý: chtít jen, co chce Bůh; třetí: chtít vše jen, protože Bůh tak chce. Odevzdanost tato nemá nic společného s nečinností kvietistickou, nýbrž jest prostě cestou k dokonalosti bez úzkostlivého shonu a strachu. Piny staví svou duchovní nauku na základu Pisma a theologie scholastické, a proto může býti uč-

Knihy

telem spolehlivým všem, kdož chápou, že Kristovo slovo: »Ne má, nýbrž Tvá vůle se staň,« je závazné pro všechny. D. P.

MŮJ ŽIVOT V UMĚNÍ, K. S. Stanislavskij. Přeložil František Píšek, obálku nakreslil Ed. Milén. Vydal Fr. Borový v Praze 1940. Str. 450, 26 obrazových příloh, cena brož. 60 K. — Konstantin Sergejevič Stanislavskij, zakladatel Moskevského uměleckého divadla, jeho vynikající herec a režisér (zemřel 8. srpna 1938 ve věku sedmdesáti pěti let) byl uměleckou osobností světového formátu. Jeho nezapomenutelná kniha »Můj život v umění«, napsaná při slavném zájezdu skupiny Moskevských do Ameriky, je nesmírně cennou životní zповědi tohoto velkého zakladatele a zákonodárce nového ruského divadla. V dějinách moderního divadla zaujímá Stanislavskij beze sporu jedno z nejpřednějších míst jako geniální herec a režisér. V jeho podání, prozrazujícím jemnou vlohu vypravěčskou a neutuchající spekulativně i prakticky zaměřenou zvědavost kultivovaného umělce, toužícího neustále po novém poznání a tvoření, ožívá před námi s neobyčejnou životností svět vynikajících divadelních umělců a dramatiků, s nimiž se Stanislavskij stýkal. Jeho teoretické a dlouholetou zkušeností získané postřehy o moderní scéně, hluboké pohledy do tvůrčího procesu hercova, mučivé tápání a hledání velkého umělce, ochotného dáti se poučiti vždy a kýmkoliv, činí z »Mého života v umění« skvělý dar přicházejícím divadelním generacím. V české divadelní literatuře dosud nemáme díla tak hluboce umělecky i básnicky fundovaného, napsaného se stanoviska režiséra a herce. -mn-

ČESKÉ BAROKO, Zdeněk Kalista. Evropský literární klub, Praha 1941. Stran 352. — Skoro současně s Bitnarovou anthologií barokní poesie Zrození barokního básníka vydané edicí Jitra omezující se na výběr přírodních lyriky vychází v ELKU neméně rozsáhlá anthologie barokní literatury české z pera Zdeňka Kalisty, podávající kromě ukázek textových hutné poznámky jak o jednotlivých kusech, tak o genrech v soubor pojatých a konečně i stručně životopisné a literární portréty autorů. Své práci předeseílá autor obsáhlý úvod, v němž se snaží narýsovat duchovní základnu doby barokní, charakterisované pocitem přiblížení Bohu skrze tento svět a úsilím člověka prolomit se v svět bez času a bez hranic ve vzrušených liniích a barvách a extatických gestech. Úvodní ten výklad se doplňuje a spíná v jednotu s poznámkami k textům, aby tak nebyla podána jen suchá literatura doby, nýbrž vskutku názorný přehled písemnictví oživeného duchem doby a zakončeného ve vlastní půdě. Jen tak lze s porozuměním a užítkem se seznamovati s širokým panoramatem anthologie obsahující nejen duchovní lyriku katolickou, nýbrž i duchovní poesii protestantskou, lyriku světskou, veršovanou tvorbu epickou, prózu krásnou, meditativní, historickou, cestopisnou, jakož i ukázky korespondence, řečnictví a dramatu. Třebaže si autor nevytkl účelu apologetického v tom smyslu, že by chtěl obhajovat barokní literaturu proti nařčení úpadkovosti a ukazovat tedy především kladné stránky našeho barokního písemnictví, snaže se podati objektivní jeho obraz bez ohledu na to, zda ten či onen kus vyhovuje dnešnímu estetickému cítění,

Knihy

prece jen vyznívá jeho dílo, na něž soustředil své sklony umělecké i tuhou práci vědeckou, ve významnou obranu epochy, jejímž nejvýznamnějším představitelem jest právě autor Obrany jazyka slovanského, zvláště českého, Bohuslav Balbín, jehož vědecké dílo pomáhalo udržovati a budovati duchovou souvislost generací nových s generacemi minulými. D. P.

KAPITOLY Z ČESKÉ POETIKY, Jan Mukařovský. Díl první. Obecné věci básnictví. Vydal v úpravě F. Muziky r. 1941 Melantrich v Praze. Str. 330, cena brož. 50 K. Jan Mukařovský, vynikající náš literární estetik, shrnul své pronikavé studie o básnickém jazyce českém do díla nazvaného Kapitoly z české poetiky. Již první díl knihy, pojednávající o obecných věcech básnictví, je v naší estetice literárně-zkumné něčím ojedinělým. Mukařovský zde uspořádal své dřívější, časopisecky tištěné, práce se zřetelem k tomu, »aby vznikl co možná souvislý přehled problematiky současné literární vědy v pojetí autorově«. Zásadního rázu jsou zvláště souhrnné úvodní studie Mukařovského »Strukturalismus v estetice a ve vědě o literatuře«, »Estetika jazyka«, »Jazyk básnický« a »Tradice tvaru«. Ale i drobnější práce autorovy, jako na př. Dvě studie o dialogu, Básnické pojmenování a estetická funkce jazyka, Básnické dílo jako soubor hodnot a zvláště kapitoly, věnované našim badatelům v oboru poetiky a literární kritiky Josefu Královi, F. X. Šaldovi a A. Novákovi patří k nejlepším literárně zkumným studiím poslední doby. -mn-

SVATÁ RŮŽENA Z LIMY, Michal Chaloupka. Vyšlo ve sbírce »Vítězové« v Olomouci, r. VIII., č. 4., stran 56, cena 4 K. Vznešená myšlenka apoštolátu lásky a křesťanské obětavosti, vycházející ze srdce, které samo přetéká božskou láskou — tot' životní nástin Svaté Růženy z Limy. Obět' a apoštolát byly jejím životním heslem, tím svatá Růžena dokonale uskutečnila jako sestra třetího řádu svatého Dominika ideu dominikánského života. Spisovatel se v tomto životopise pokusil s úspěchem vniknout do života a myšlení prosté limské dívky-světice a podává tak zároveň s uceleným obrazem i její touhu, rozšířit totiž myšlenku oběti a apoštolátu do všech duší.

OHLASY »SLOVA K MLADÝM«, Kamil Bednář. Vyšlo jako 55. číslo Petrových svazků. Cena 4 K. V této knižcece registruje básník Kamil Bednář ohlasy prvního polemického spisku »Slovo k mladým«. Na některých místech musíš přiznati jistou závažnost problémům této knížky, ale mnoho věcí tu zaslouhuje odmítnutí. Zbývá otázka, proč asi se cítí K. Bednář povolán, aby jménem nejmladší básnické generace mluvil — již po druhé — k svým vrstevníkům, když druzí skuteční básníci z jeho generace — především K. Jílek a J. Blatný k celé věci mlčí. Nezabýváš se dojmu, že se tu s jistým zastíráním mluví pro domo sua. -mn-

Právě vyšel nový ročník **KALENDÁŘE KATOL. STUDENTSTVA.** Nová úprava, velká fotoamatérská soutěž. Objednávky vyřizuje **Edice Akord, Brno, Běhounská 22.**

Knihy

KATECHESE PRO ŠKOLY OBECNÉ, Josef Resl. Zvláště pro 2., 3. a 4. školní rok a školy ménětrídní, díl I., stran 390. Vydal Bohuslav Rupp, nakladatel u sv. Jindřicha, Praha II., Jindřišská 23, brož. 36 K. Autor známý svou kritickou důkladností, vzděláním a zkušenostmi, sepsal katechese, které jsou podrobným a důkladným doprovodem k Hronkově: Cesta k Bohu a Kubičkové Prvouce, podává však daleko více, aby vystačil pro všechny třídy obecných škol. Ač jsou to v základě katechese biblické, je v nich zpracováno všechno učivo pro obecné školy i katechismové a liturgické — v rámci biblických dějin a církev. roku. A vše je podáno metodicky přehledně, živě, názorně a prakticky, mluvou ušlechtilé dětskou a mnoha vybranými příklady — takže toto dílo bude bohatou a nepostradatelnou pokladnicí katechet, v níž bude mít sneseno a připraveno všechno, čeho potřebuje k dobré přípravě pro sebe a pro děti.

SVĚDECTVÍ KRÁSY A PÍSMÁ, Vladimír Stupka. Moravské kolo spisovatelů v Brně, stran 102, 18 K. Kniha má podtitul »Esej o slovesné duši brněnského kraje« a chce vystopovat v literatuře starší i nové inspirační zdroje, které otevřel kraj na soutoku Svitavy se Svratkou české tvorby. K.

LITERATURA PRO MLÁDEŽ. Sborník statí a posudků. Společnost pedagogického musea v Brně, cena 8 K. Ve 14 statích rozebírají zasvěcení autoři literaturu pro mládež se všech hledisek. Zajímavé je i hodnocení časopisů. V mnohém ohledu je to kniha přínosná a velmi užitečný průvodce po literatuře pro mládež. K.

NEOBYČEJNÉ PŘÍBĚHY, uspořádal V. Toulec. Vydal J. R. Vilímek v Praze v knihovně Kroužek pestré četby, stran 95, za 6 K. S velkým porozuměním jsou vybrány příběhy pohádek i legend, aby ukázaly přirozenou dobrotu lidského srdce. Dobré zvláště pro nižší třídy. R.

SVAZKY ÚVAH A STUDIÍ vycházejí redakcí Dr. Fr. Kovárny u V. Petra v Praze po 4 K. Sv. 50. Václav Polák: Jazyková norma a jazyková kultura, 51. Lad. Heger: Německý jazyk v Evropě, 52. Jan Kořínek: Evropan mezi mohamedány, 53. Vilém Bitnar: Inferiorita české literatury katolické, 54. Přemysl Pražák: Neruda o hudbě, 55. Kamil Bednář: Ohlasy slova k mladým, 56. K. Michálková: Od Tyla k Jiráskovi. Ke svazku V. Bitnara se vrátíme v prvním čísle příštího ročníku.

ALŠOVY LISTY MILOSTNÉ. Uspořádal a slovem doprovodil Dr. Emanuel Svoboda. Vydal Sfinx, B. Janda v Praze. Stran 194, cena neudána. V době, kdy korespondence slavných lidí zaplavuje knižní trh, je vydání dopisů Alšových událostí. Není tu strojené pózy autorů-literátů, neboť malíř není zatížen literární manýrou a každý dopis slovy neumělkovanými mluví o upřímné lásce. To však jenom podtrhuje básnickou sílu některých listů, která až udivuje. Sličností úpravy a množstvím ilustrací se řadí k seriálu krásných knih díla našich národních výtvarníků. yš

Děkujeme všem, kteří s námi v tomto ročníku spolupracovali. Autorům, odběratelům a kolportérům.

PROSÍME: kolegy kolportéry, aby nám zaslali adresy abiturientů, abychom jim mohli zasílat dále *Jitro* za studentskou cenu,
ty odběratele, kteří mění adresu, aby nám dali včas vědět, aby mohli dostat 1. číslo XXIII. ročníku hned po vyjití,
odběratele liknavé, aby nám poukázali předplatné. Ať jdou s čistým svědomím na prázdniny.

NABÍZÍME originální desky na Zrození barokového básníka za K 15.—
a desky na XXII. roč. *Jitra* za K 8.—. Jsou vydány v omezeném počtu.

RADÍME vám: na prázdniny knihy Edice *Jitro*. Napište nám, pošleme vám rádi seznam. Využijte výhod studentských slev.

Přejeme vám příjemné a užitečné užití prázdnin (nezapomeňte na exercicie)
a těšíme se na shledanou ve XXIII. ročníku *Jitra*.

REDAKCE A ADMINISTRACE JITRA A EDICE JITRO

Pozoruhodné knihy Akordu

Dominik Pecka: Smysl člověka K 9'50

Tvář člověka K 12'—

Bohdan Chudoba: O dějinách a pokroku K 14'—

Básnické překlady Starého zákona od univ. prof. Dra J. Hegra:

Job K 15'— Nářky K 12'—

Isaiáš K 25'— Velepíseň (III. vydání) K 21'—

Knihy přísloví K 19'— Žalmy K 37'—

Jeremiáš (s kresbami Ant. Procházky) K 27'—

Romány: *Richard Billinger:* Darovaný život K 24'—

Emil Baumann: Znamení na rukou (přel. L. Vrla) K 16'—

Alja Rachmanová: Továrna na nového člověka K 36'—

Kalendář katolického studentstva na rok 1941-42 již vyšel.

Nová úprava, tužka, fotoamatérská soutěž. Cena K 8'—.

Knihy trvalé hodnoty umělecké a literární

Obdržíte u každého knihkupce nebo přímo v nakladatelství

EDICE AKORD, BRNO, Běhounská 22

Heslo prázdnin: EXERCICIE!

Kalendář exercicií v Čechách.

Studentky:	29. června:	Veltrusy
	1. července:	Slatiňany Horní Sloupnice
	2. července:	Kladno
	9. července:	Hradec Králové
Studenti:	1. července:	Turnov Lnáře Litomyšl Čáslav Hradec Králové
	4. července:	Stará Boleslav.
	29. července:	Svatá Hora.

Poplatek za 3 dni K 65.—. Všichni účastníci musí si vzít s sebou buď potravinové lístky nebo potraviny, jejichž cena se odpočítá. Počet účastníků je omezen. Přihlašte se proto včas. Dotažte se u vdp. profesorů náboženství. Přihlášky pro Svatou Horu zašlete přímo na Exerciční dům na Svaté Hoře u Příbramě. — Přihlášky pro ostatní místa přijímá a informace podává redakce Jitra, Praha II., Voršilská ulice číslo 1, telefon č. 420-13.

Exercicie na Moravě.

Pro studenty:	Třebíč:	2.—6. VII. a 13.—17. VII.
	Brno:	29. VI.—3. VII. a 3.—7. VII.
	Vyškov:	29. VI.—3. VII.
	Fryšták:	30. VI.—4. VII., 8.—12. VII. a 15.—19. VII.
	Přerov:	29. VI.—3. VII. a 4.—8. VII.
	Sv. Kopeček:	28. VI.—3. VII.
	Jesenec	
	u Konice:	29. VI.—3. VII. a 4.—8. VII.
	Val. Meziříčí:	7.—11. VII. a 14.—18. VII.
	Slavkov:	29. VI.—3. VII. a 4.—8. VII.
Pro studentky:	Brno:	30. VI.—4. VII. a 7.—11. VII.
	Slavkov:	12.—16. VII. a 16.—20. VII.
	Pačlavice	
	u Nezamyslic:	1.—5. VII. a 7.—11. VII.
	Přestavky:	1.—5. VII. a 7.—11. VII.
	Přerov:	9.—13. VII. a 14.—18. VII.
	Jesenec	
	u Konice:	9.—13. VII. a 14.—18. VII.
	Liptál:	7.—11. VII. a 11.—15. VII.

Liché turny (1—3) jsou vyšší třídy, sudé turny (2) pro nižší třídy.

Informace vám podají nejdůst. p. profesori náboženství. Pište a přihlašujte se v pobočce redakce Jitra v Brně, Běhounská ul. 22, Typos.

Kromě těchto turnů, které jsou třídní, budou uspořádány pětidenní exercicie v Rajhradě u Brna, a to 21.—25. července pro studentky nižších tříd a 4.—9. srpna pro studentky vyšších tříd a dámskou inteligenci. Pro tyto exercicie, vedené P. K. M. Kubešem T. J., přijímá přihlášky Exerciční sekretariát, Brno, Antonínská 1.